Gregus János

Balatoni zajzep
a fonyódi hegyről
Rusz K. fametszete.
Megjelent Haránk és a
Külföld 1866.

Repr.:
Keresztury 46. l.

Balatoni táj a somogyi
partról (Badacsony)
Megjelent fametszetben Haránk és a
Külföld. 1867.

Repr.
U. O. 47 l.

34.

37.

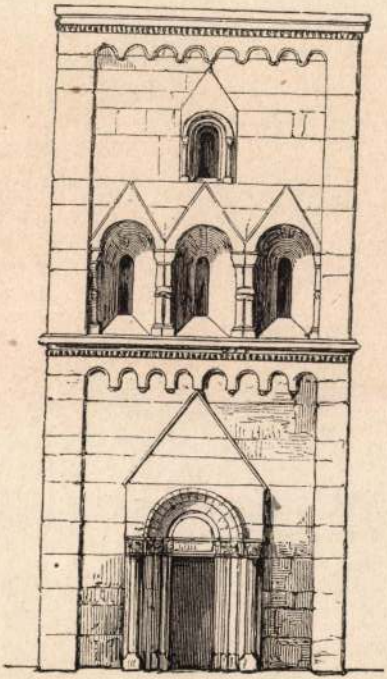

43.

MDK

Greguss János

Az 1871-ben megnyilt rajztanárképző iskola indulásakor segédtanár volt. Alakrajzot tanitott.

Kampfőisk. 12.lap

Greguss János
festő

M.D.K.

Petőfi illusztrációi.

Nagy Ismzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952. 149 l.

M.D.K.

Greguss János festő

150 ft.-t kap 1883 ban egy müncheni utazásra a VKM.-től. Egy bécsi utra 1882 ben kapott 100 Ft-ot

Sprenger M. Adattár. Kuvtört. Ért. 1958 4 sz. 294.

Gregusz János

l.

Petrélet

54 és kv. ll.

1937

Gr. Tisza 6.
Pollák saját háza

(5)

54, 90
CXXXII,

Gregusz János

festő

önarchéja, és archéje

Székely Bertalanból

Petr E M művészarchéjek

3. l.

14. l. Képpel

1931

MDK

Gregus János festő

1867. „Ebéd után" c olajfestményét Keleti Gyuntár a KT-album számára hőre rajzolja.

MDK-A-I-1/397.

M. D. K.

Gregus János festő

Balatoni tájkép a fonyódi hegyről.
Rajz.

Balatoni táj a somogyi partról tekintve
Rajz

Dathay-Domyai Béla: Képes ábrázolások a Bala
tonról s vidékéről. Balaton XXXII. 1943, 14

MTK

Gregus János festő

Szül. Porosz 1838. Budán a polytechnikum hallgatója volt. Keleti Gusztávval együtt 1861 ben münchenbe ment, az Akadémiában 2 éven át festeni tanult. Illustrációi a Vas. Ujságban jelentek meg.

Album 1867 évre a Magy. Népr. Társ. tagjainak.

Greguss Imre (1856-1910)

„Falusi jelenet" o.v. 86 x 130 cm

J.l.j.: Greguss I. Kiállítási ár: 30000 ft

BÁV 46. Képaukció katalógus, Bp. 1978. szeptember

MDK

Greguss János festő

Ebéd után. Köre vajzolta Keleti. Repr.

Album 1867. évre a hagy. képz. Társ. tagjainak.

mDK

Greguss János, festőm.
rajztanár

a három fiatal festő egyike, akit a kultuszminiszter kiküld a nürnbergi akadémiára, hogy ott magukat rajztanárokká kiképezzék. Három éven át 600 forintot kap.

/A kultuszminiszter.../

Vas.Ujs. 1869. 189.l.

M.D.K.

Greguss János festö

Petöfi - illusztrációi a Hubay-albumban / 1880 /

Berkovits Ilona: Zichy Mihály Bp. 1964.

MDK

Greguss János

Petőfi költeményeinek uj diszkiadása. Vasárnapi Ujság, 1899, 821-2.l.

M.D.K.

Gregussy János
festő

Petőfi illusztrátor

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 150 l.

M.D.K.

Gregus János
grafikus

A csárda romjai
A hó, a holt föld téli rémfedője
A puszta télen
A vándorlegény

} illusztrációi.

Nagy Lajos: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

M.D.K.

Gregussz János
Grafikus

Befordultam a konyhára
Csokonai
Elpusztuló kert ott a vár alatt
Est

} illusztrációi

Nagy Lussa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

M.D.K.

Gregnss János
grafikus

Falu végén kurta kasma
Gyors a madár, gyors a szélvész
Kinn a mines, kinn a pusztán
Kis Kunság

Nagy Ismesa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 152 l.

M.D.K.

Gregussy János
grafikus

Rég elhurtak az esteli harangot
Tudod mikor először ültünk
Utazás az alföldön

} illusztrációi.

Nagy Lucza: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 153 l.

Greguss János
festő

M.D.K.

Petőfi költeményeinek illusztrátora

Nagy Isuzsa: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyvé 1952, 152 l.

Greguss János
festő

M.D.K.

Petőfi költeményeinek illusztrátora.

Nagy Zsuzsa: Petőfi illusztrációk
M.M.M. Évkönyve 1952, 152 l.

M.D.K.

Gregussz János
grafikus

Petőfi Sándor költeményei" -ben illusztrált. "

Nagy Imre: Petőfi illusztrációk.
M.M.M. Évkönyve 1952, 152 l.

Greguss János
festő

M.D.V.

1847-ben díszkiadást jelentettek meg Petőfi műveiből a költő 1845-évi arcképével díszítve és 65 szöveg-képpel. A szöveghépek készítői között szerepel a művész is.

P. Brestyánszky Ilona: Szárcsés az Athenaeum
Művészet, 1969. február - 14 kep

Budapest

„A várpalota látképe" – Greguss János

(Gizella főhegnő emlékalbumában)

Budapesti Szemle, 1873. II.

183 – 198. l. – Keleti Gusztáv: Képrő-
művészeti szemle.

MDK

Greguss János

Buda vára a pesti rakpart felől

A Gizella-album. Vasárnapi Ujság 1873. ápr. 2o.
193.1.

1973.

MDK

Greguss János

Képek a hazai népéletből LVII. Somogyi juhász, repr.

Vas.Ujs. 1866. 289.l.

MDK

Greguss János

Greguss János rajza, az osztrák-magyar monarkhia irásban és képben c.vállalatból megjelent Magyarország IV.k. 9.füzetében.

Vas.Ujs.1894. 41.évf. 697.l.

MDK

Greguss János

Alsó-Solyomkő. Greguss János rajza. Repr.

Vas. Ujs. 1871. 197. l.

MDK

Greguss János festőm.

Az országuton, festm. repr.

Vas. Ujs. 1875. dec. 19. 814. l. 813. l.

MDK

Greguss János

Az eperjesi r.k. templom. Myskovszky Viktor rajza, után Greguss János, Russ K. fametszete

Vas. Ujs. XII. 1865. I.l. 4 l.

MDK

Greguss János

Iramszarvasok a pesti Állatkertben. Rusz K. fametszete, Greguss János rajza u.

Vas. Ujs. XIII. 1866, XI.4. 533 l.

Greguss János MDK

Szénagyüjtés, repr.

Vasárnapi Ujság 1892. 555.o.

Greguss János

MDK

Az országuton, repr.

Vasárnapi Ujság 1892. 555.o.

MDK

Greguss János

A hortobágyi hid, rajz, repr.

Szivos Béla: A hortobágyi kiállitásról. Vasárnapi Ujság 1892. 27. sz. 474.l.

MDK

Greguss János

A zselizi nagy tölgyfa, rajz

Garam-Zseliz, rajz.

Vas. Ujs. 1866. 573 l.

MDK

Greguss János

illusztráció

Díszes zenemű ... Vas. Ujs. 1880. 51.sz.
84o l.

MDK

Greguss János

Magyar dalok illusztrálva. Vas. Ujs. 1882.
2o.sz. 313-314 l.

Greguss János

"A kultuszminiszter három fiatal festészt küld ki, -közöttük a művészt is- a nürnbergi Akadémiára, hogy ott magukat rajztanárokká képezzék. Három éven keresztül, esztendőnként hatszáz forintnyi államsegélyt kapnak. Két évet a nürnbergi Akadémián kell tölteniük, a harmadikat -tetszésük szerint máshol is", közli a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör, Bp. 1869. ápr. 4.
14. sz. 330. lap.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1888 körül.

Magyar bika. Szövegközti illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés c. cikkéhez. id.mü 411-448.p.

Szign. G.J. - Morelli G.F.I.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv münyomó intézetében. M.Kir.Állny.

O.m.III.Magyarország.I.köt.445.p. 1888.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1888 körül.

Nyomtatás. 19X12'5 cm. illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés c. cikkéhez. id.mü 411-448.p.

Szign. GJ. - Pásztor J.

- - rajza után Pásztor József egyszinü fametszete/?/ M.Kir. Állny.

O.m.III.Magyarország.I.köt.439.p. 1888.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1888 körül.

Szántó. Szövegközti illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés. c. cikkéhez. id.mü 411-448.p.

Szign. GJ - Bálint B.sc. - Morelli G. F.I.

- - rajza után Bálint Benedek egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv münyomó intézetében.M.Kir. Állny.

O.m.IIX.Magyarország.I.köt.1888.437.p.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1888 körül.

Cigája juh. Szövegközti illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés c. cikkéhez.id.mü 411-448.p.

Szign.nélk. - Morelli G.F.I.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv münyomó int. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.I.köt.1888.425.p.

Greguss János

M.D.K.

Budapest, 1888 körül.

Magyar juh. Szövegközti illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés c. cikkéhez. id.mü 411-448.p.

Szign. nélk. - Morelli G. F.I.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv münyomó intézetében. M.Kir. Állny.

O.m.IIA.Magyarország.I.köt.1888.417.p.

Greguss János M.D.K.

Bp.1901.

Vándorcigányok. 13 x 19 cm. illusztráció Habsburg József főherceg: A cigányok c.cikkéhez. id.mü 568-578.p.

Szign. Pásztor J.sc. - Morelli G.F.i.

-- rajza után Pásztor J[ózsef] egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.1901. Magyarország VII. 571.p.

Greguss János M.D.K.

Bp.19o1.

Faluvégi cigánykunyhók. Zárókép Habsburg József főherceg: A cigányok c.cikkéhez. id.mü 568-578.p.

Szign. nélk.

-- rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.19o1. Magyarország VII. 578.p.

Greguss János M.D.K.

Bp.1901.

Faluvégi cigánytanya. Szövegközti illusztráció Habsburg József főherceg: A cigányok c.cikkéhez. id.mü 568-578.p.

Szign. Mesés K.sc. - Morelli G.F.i.

-- rajza után Mesés K[ároly] egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m. 2o.köt. Bp.1901. Magyarország VII. 575.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Mezei munkások éjjel a pusztán. Szövegközti illusztráció Ballagi Aladár: A Bihari sikság c. cikkéhez.id.mü 397-428.p.

Szign. GJ. - Balecz sc. - Morelli Fi.

- - rajza után Balecz István egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O .m.II.Magyarország.II.köt.1891.411.p.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1891 körül.

Országos vásár. 13X19 cm. illusztráció, Baksay Sándor: Magyar népszokások c. cikkéhez. id. mü 73-148. p.

Szign. GJ - K.H.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után K.H./?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.1891.144.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Karám. 10X19'5 cm. illusztráció Jókai Mór: Debrecen c. cikkéhez.id.mü 281-314.p.

Szign. GJ - Pásztor J.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Pásztor József egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891. 305.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

A hortobágyi hid. Szövegközti illusztráció Jókai Mór: Debrecen c. cikkéhez. id.mü 281-314.p.

Szign. GJ - H.K.sc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után H.K./?/ egyszinü fametszete.Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.II.Magyarország.II.köt.1891.301.p.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1891 körül.

Szélmalmok. Szövegközti illusztráció Hunfalvy János: Az Alföld általános jellemzése c. cikkhez. id.mü 3-20.p.

Szign. GJ - Pásztor J. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Pásztor József egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt. 1891.17.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

A Tisza eredete és részlet az alsó Tiszáról. Kezdőkép "A Tisza " c. fejezethez. id. mü 21-72.p.

Szign. nélk. - Morelli G.F.I.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.1891.21.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

A Tisza Máramarosban. Szövegközti illusztráció Hunfalvy János: A Tisza és mellékfolyói c. cikkéhez. id. mü 21-30.p.

Szign. MK sc. - Morelli F.I.

- - rajza után MK /?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.I.köt.1891.23.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Tiszai komp. 10°5X19 cm. illusztráció Jókai Mór: Tiszamenti élet c. cikkéhez. id.mü 40-62.p.

Szign. GJ - HKsc. - Morelli G.F.i.

- - rajza után HK/?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.1891.45.p.

Greguss János M.D.K.

Budapest, 1891 körül.

Tiszaparti faluvég. 13X19 cm. illusztráció Jókai Mór: Tiszamenti élet c. cikkéhez. id.mü 40-62.p.

Szign. HK sc. - Morelli G.F.I.

- - rajza után HK/?/ egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében.M.Kir.Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt.891.49.p.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1891 körül.

Alföldi gazda udvara. 13X19 cm. illusztráció Baksay Sándor: Magyar népszokások. c. cikkéhez. id. mü 73-148.p.

Szign. GJ - Pásztor J. - Morelli G.F.i.

- - rajza után Pásztor József egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir. Állny.

O.m.IIX.Magyarország.II.köt. 109.p.1891.

M.D.K.

Greguss János

Budapest, 1888 körül.

Kondor sertések. Szövegközti illusztráció Tormay Béla: Mezőgazdaság és állattenyésztés c. cikkéhez. id.mü: 411-448.p.

Szign. Bálint sc. - Morelli G.F.I.

- - rajza után **Bálint Benedek** egyszinü fametszete. Készült Morelli Gusztáv münyomó intézetében. M.Kir. Állny.

O.m.IIX.Magyarország.I.köt. 447.p. 1888.

II. 1915. Greguss János. 24 éves, szül. Pesthen, prot., atyja tanár, antik osztály, 1863 nov. 18.

Som 181. l.

T. 73.

l
~~[illegible]~~ a várat és várost látjuk, ~~[illegible]~~
, a melyek közelében járóke-
előtérben ⊥ jobbra magyar vi-
t. Felirata a fönt lebegő

⊥ a czigány-szigeten

t der jetzigen Stadt
ELGRAD.
1781.

el.

8 cm.

Greguss

grafikus

MDK.

Az 1874.-iki Petőfi kiadás illusztrátora
Egyike a legszebben illusztrált könyvek-
nek.

—: a könyvcímlálás művészete (Czakó Emmi nyomán)
Grafikai Szemle 3. f. 1-11.

Gregusz János

a képz. főiskola segédtanára

1871—1875.

alakrajz és festés

Évkképzfőisk. 1931-32. 79. l.

József nádor.

A terem közepén felállitott
dor és kezeit karba téve hallgatj
lét az aranygyapjas és szent Istv
ján 12 főpap és balján 11 világi
nek, részben pedig állva képeznek
országgyülési ifjuság és hallgató
szakitott két sorban:

EXSELSI PRO
In Dietali Session

alól jobbra: aufgenommen u. gezei

Gouache, mé

Szn.
618-

Greguss János

képz. főiskola rendes tanára

1875 — 1892.

† 1892.

alakrajz és festés

Évk. képzőfőisk. 1931-32. 75. l.

T. 5553.

és a kőfallal körülvett vá-
t balra erőd látszik, az elő-
ik. Felirata :

ECK.

: 1. Statt és befejezése: Eusse-

8.7 cm.
chreibg. Königreich Ingarn, Frank-

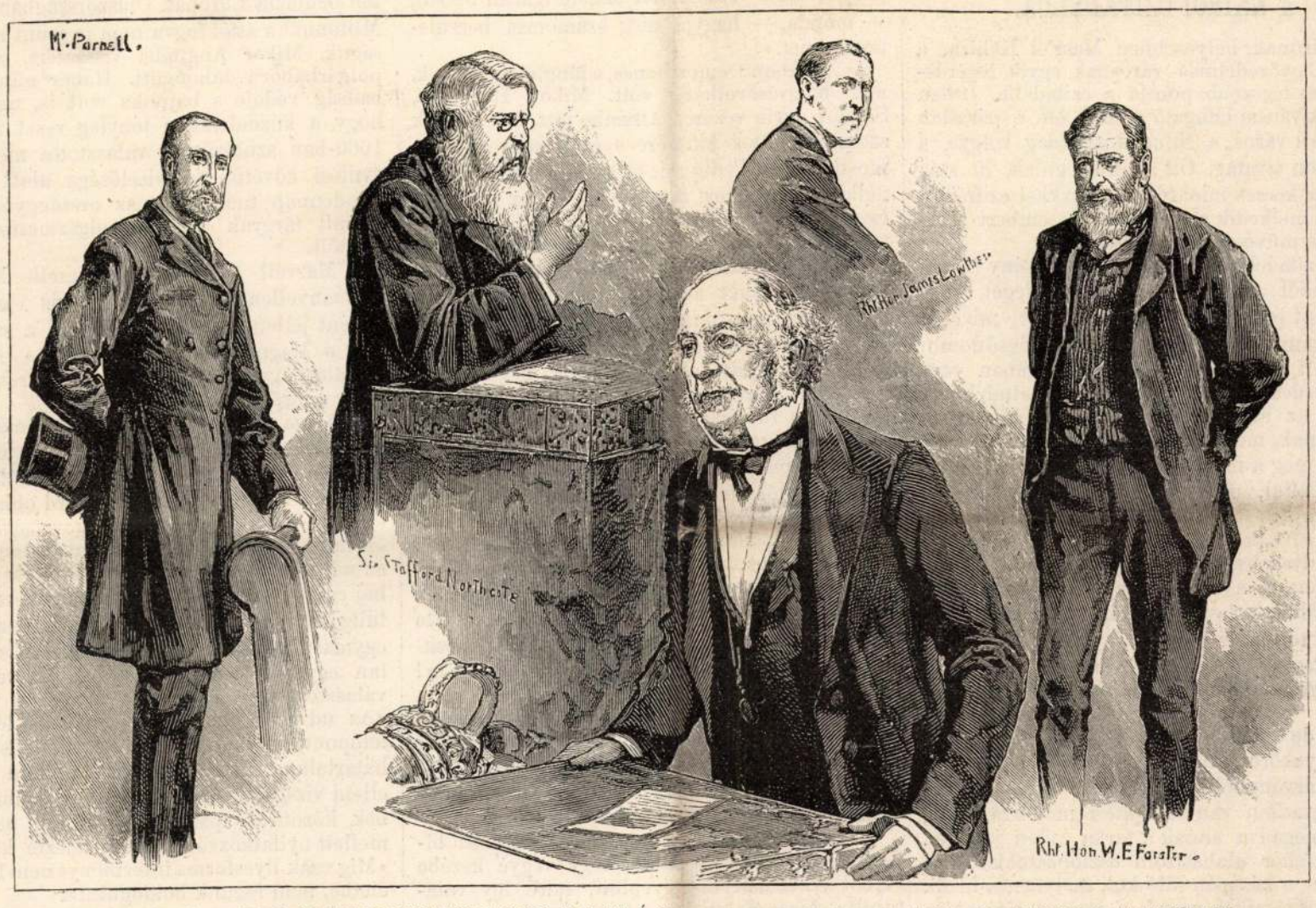

AZ IRLANDI MINISZTERGYILKOSSÁG. — GLADSTONE ÉS INDITVÁNYA PÁRTOLÓI A PARLAMENTBEN.

kozással a rajtok elkövetett gyilkosság fölött. Az alsóházban *Gladstone* szólt először megindultan, ugy, hogy szavait néha alig lehetett hallani. Különös melegséggel emlékezett meg Cavendish lord érdemeiről, kiemelte, hogy a rettenetes bűn rögtönös megtorlása szükséges. Sir *Northcote* Stafford, a konzervativ ellenzék vezére, hasonlóan nyilatkozott. Ezután *Parnell*, az irek pártjának vezére emelkedett föl s átalános figyelem között tiltakozott az ellen, hogy pártja a rettenetes büntettben bármikép részes volna. *Forster*, volt irlandi miniszter, szintén meghatottan emlékezett meg a meggyilkoltakról s különösen kiemelte, hogy Burkeban a szegény bérlők vesztették el legjobb támaszukat. *Lowther* Jakab szintén Burket dicsőitette, kit pótolhatatlannak mondott. A házban e mintegy fél óráig tartott részvétnyilatkozat után az üléseket elnapolták. Mondanunk sem kell, hogy a tagok csaknem teljes számmal jelentek meg.

A kormány intézkedései folytán a kutatásokat rögtön megkezdték s maga a kormány 100,000 frtot ajánlott föl a gyilkosok fölfedezésére. A nyomozó leveleket mindenfelé terjesztik. Átalában Irlandban egymást érik a lázongások elnyomására irányzott intézkedések. Egy ily körlevél kifüggesztését ábrázolja legutolsó képünk. Három rendőr ment ki e végre a vadon helyre Connemaraba. Tettöket kiváncsi parasztok és nők nézik. A kép a meredeken emelkedő sziklákkal s a tó vizével elég hű képét adja Irland elhagyatott s oly kevéssé népes vidékének.

A KAIRÓI CZITADELLA.

A KAIRÓI CZITADELLA.

Kairónak, helyesebben Masr'el Kahira, a pompás, győzedelmes városnak egyik legérdekesebb és legszebb pontja a czitadella. Innen tárul a kiváncsi látogató szemei elé e páratlan nagyszerü város, a Nilus dusgazdag völgye, a határtalan sivatag. Ott az óriás gulák, itt száz meg száz kecses minarét, arabeszkkel czifrázott kupola emelkedik a magasba, az emberi szorgalom és művészet dicsőitésére.

A czitadella régi szaraczén épitvény Szaladin korából; részben megtartá ősjellegét, csakhogy mint erőd elveszté jelentőségét, mivel a Moquattam hegységtől, melynek legvégső dombjára épült, van uralva. A már magában véve fölötte érdekes hely Mohammed Ali által, kinek tetemei az alatta épült gyönyörü mecsetben nyugosznak, még inkább nyert érdekében, mert itt törte meg a mameluk vezérek hatalmát ádáz erőszak által, miután makacs ellenszenvöket minden ujitás iránt nem tudta egyéb uton legyőzni. 470 kevély mameluk bej vérzett el a váracs udvarában. Lakomára hiván őket, rájuk zárta a kaput, s a monda is csak egyet mentett meg belőlük, ki lovával a száz méter magas bástyáról ugrott a mélységbe.

A mecset az Aja Sophia mintája után épült, két nagyon is nyulánk minarettel. Szakértők kritikája ugyan nem nyilatkozik fölötte kedvezően, de az első benyomás, melyet a szemlélőre gyakorol, nagyszerü. Sárgán habozott fehér márványból épült, mely anyag kitünő összhangzatban van az épitési modorral, még inkább megadva annak a tarka keleti jelleget. Udvara fehér alabástrom oszlopzatokkal van övezve, s a közepén álló kut, melyben a hivők szent mosdásaikat végzik a mecset látogatása előtt, valódi remekmű. Az oszlopzat város felé tekintő oldalán áll egy órával biró torony, melyet III. Napoleon császár ajándékozott Mohammed Alinak. A mecset belsejének mennyezete zöld alapon megszámlálhatatlan korán-mondattal, aranyozott betüvel és arabeszkával van diszitve. A száz meg száz rézlánczon függő arany csillár és mécses, az aranyozott rácsozatu karzatok, a gyönyörü faragványu mimbár (szószék), Mehmet Ali sirja, a padlatot fedő drágábbnál drágább keleti szőnyegek, mindezektől — midőn végigtekinték rajtok, — szinte elkáprázék a szemem. Mégis mindezen dusgazdag ékitések daczára üresnek tetszik az egész belseje, mert sem szék, sem pad, sem oltár, csak egy kis fülke, a hol a szentély rejlik, köti meg a falak egyformaságát. De ez minden mecsetnél igy van, s a látogató, ki a czipők levetése vagy papucsok huzása által, és az eddig létező tilalom folytán, mely a nem hivőknek nem engedé a mecset küszöbét átlépni, bizonyos nagyotképzelő áhitattal kerül oda, szinte csalódottnak érzi magát e nagy ürességben.

Említésre méltó a khedive palotája is, mely a Szaladin által épült régi palota helyén áll. Külseje legkevésbbé sem mutat a belső berendezés gazdagságára. Sajnos, hogy mind modern ékitések törökös izlésben alkalmazottak. Itt lakott a mi királyunk is Kairóban jártakor, s még most is ott diszlenek az osztrák és magyar czimerek az egyes termekben. E termekből élvezhetni a már kezdetben emlitett fenséges kilátást, melynek párja, mondhatom, nincs az egész világon.

Van itt még egy 88 méter mély kut, melyet a monda a József kutjának keresztelt; csakhogy alig meritenek belőle, mert az országban divó gépezettel, melyet egy ökör hajt, épen egy fél óráig tart, mig napfényre érkezik a veder.

A többi épületek részint tárházakul, részint katonai lakosztályokul szolgálnak.

Greguss György.

A KIKET NEM LEHET MEGVÁSÁROLNI.

Smiles „*Kötelesség*“ czimü munkájából

KÖNYVES TÓTH KÁLMÁN.

(Vége.)

A hős és előrelátó athéni Phokiont «jóságos» melléknévvel tisztelték meg honfiai. Nagy Sándor meghóditván Görögországot, Phokiont is meg akarta nyerni magának, kinálta kincscsel s Ázsiában választhatott volna négy várost. Phokion válasza hiven ecseteli e férfiu szennytelen jellemét: «Ha Sándor engem igazán becsül, — mondá, — hagyja meg számomra becsületességemet.»

Azonban Demosthenes, e lánglelkü szónok, már megvásárolható volt. Mikor Harpalus, Sándor egyik vezére, Athénbe jött, a szónokok szemet vetettek kincsére s ezek közt volt Demosthenes is. Pedig mit ér a szónoklat becsület nélkül? Harpalust meglátogatván, ez mindjárt észrevette, hogy Demosthenesnek rendkivül megtetszett a királynak egy dombor serlege. Kezébe vévén, sulyát mérlegelni kezdte, azt kérdezvén, vajjon mi lehet annak értéke? «Körülbelől husz talentom» (mintegy 2400 forint), viszonzá Harpalus, s még azon éjjel husz talentommal megtöltve, küldte el a serleget a megvett szónokhoz, a ki azt nem utasitá vissza. E körülmény kiderülvén, a szónok elvesztette népszerüségét s nemsokára aztán bánatában meg is mérgezte magát.

Másfelől Cicero sem barátaitól, sem hazája ellenségeitől nem fogadott el semmiféle ajándékot. Kevés időre a nagy szónok gyászos halála után Augustus épen akkor lepte meg unokáját, midőn ez Cicero valamelyik művét olvasta; a fiu el akarta azt rejteni, de Augustus elvette tőle, majd át meg átlapozván a művet, e szavakkal adta azt vissza: «Kedves gyermekem! világhirü szónok s nagy honfi volt ő!»

Megkérdeztetvén Bias görög bölcs, hogy futamodó társai példájára miért nem ment meg ő is egyetmást tulajdonából, igy válaszolt: «Ugyan mit csodálkoztok e fölött, hiszen minden kincsemet magammal hordozom.»

Dioklecián letévén egy időre császári biborát, Maximian fölszólitá, hogy vegye kezébe ujból a kormányzás gyeplőit, mire igy válaszolt: «Ha a Salonában (Dalmáczában) sajátkezüleg plántált káposztafejeket, az általam tenyésztett finom dinnyéket s lakásomat környező ültetvényeimet megmutathatnám neked, aligha sürgetnél arra, hogy a csöndes nyugalom emez örömeit a hatalom utáni hajhászással váltsam föl.»

A miért önmaga fáradott, az volt igazán saját tulajdona, munkálkodásának, küzdelmeinek izes gyümölcse. Az iparkodás szelleme ihlette át, mely kitartásra serkenti a munkást, hősi vállalatokra tüzeli a bajnokot s szilárdságot kölcsönöz az államférfinak. Szorgalmas munkásság korláttal zárja el a becstelenséghez vezető utat, szélesebb tért nyit a tehetségek kifejtésére, uj erőt kölcsönöz erkölcsi s társadalmi kötelességeink teljesitésére. Ezért ohajták a rómaiak is visszahivni Dioklecziánt a politikai kötelességek mezejére.

A megelégedés is jóval többet ér a bőségnél s hatalomnál, mert azt olybá vehetjük, mint természetes jólétet. Erzsébet angol királynő nővére Mária többször azon ohaját fejezé ki, vajha királynő helyett szolgálónak született volna, mert igy legalább megmenekült volna a viszonzatlan szerelem kinaitól s nem kellendett megérnie azon szomoru megaláztatást, mely aztán hatalmát a porba döntötte, sőt nem egy vértanu menekedett volna meg a máglyahaláltól.

Derék és becsületes emberek nem dijért működnek; szeretet, becsület és jellem sarkalják őket. Mikor Sokrates inkább halált látott, semhogy helyes erkölcsi elveit föladja, mikor Las Casas a szegény indiánok kinszenvedésein ohajtott enyhiteni, bizony egyik sem gondolt sem pénzre, sem hasára, mert mindketten részint az értelmes lények fölszabaditását, részint a szenvedők nyomorának enyhitését tüzték ki főczéljokul.

Mikor Angelo Mihály a pápa megbizása folytán magára vállalta a sz. Péter temploma épitése körüli főfelügyeletet, előre kikötötte, hogy semminemü dijazást nem fogad el s egyedül «Isten iránti tiszteletből» fog működni. «Tartsd meg pénzedet, — mondá a brüsszeli Wiertz egy uri emberhez, ki valamelyik festményét vette meg, — arany a művész megölő gyilkosa.» Azonban meg kell adnunk, hogy Wiertz nagyon is különcz jellemü volt.

A politikai életben legtöbben a hivatalt és pénzt vadászszák s már maga az a körülmény, hogy egy némely állást nem arra érdemesitett egyének foglalnak el, eléggé tanusitja a közerkölcsiség romlottságát. A közügyet gyakran alsóbbrendü indokok szoritják háttérbe.

Marvell András igazán római öntetü honfi volt. Viharos időben élt; I. Károly uralkodásának kezdetén Hullban született, ifju korában a cambridgei egyetemen négy évet végzett, aztán beutazta Európát. Olaszországban jött össze Miltonnal s attól fogva nem is szünt meg barátságuk. Mikor Angliába visszatért, ott már a polgárháboru dühöngött. Habár mindig a szabadság védője s bajnoka volt is, ugy látszik, hogy a küzdelemben tényleg részt nem vett. 1660-ban szülővárosa választotta meg országgyülési követül, képviselősége alatt csaknem mindennap tudósitotta az országgyülésen fölmerült tárgyak felől a polgármestert és választóit.

Marvell sehogysem helyeselte Miltonnak kormányellenes nézeteit s mégis életrajzirója ekként jellemzi őt: «Angliának, a szabadságnak s Magna Chartának barátja.» A kellően korlátolt egyeduralomnak lévén barátja, üdvözölte a királyság helyreállitását.

Maga a nép is ezt óhajtá, remélve, hogy II. Károly uralkodása békét és közjólétet fog eredményezni, ámde nagyon is csalatkoztak. Marvellt nevezték ki Carlisle lord oldala mellé egy Oroszországba küldendő követséghez, hogy ezáltal is bebizonyitsák, miként őt nem tekintik az udvar ellensége gyanánt. Távolléte közben a baj egyre növekedett. A visszahelyezett király fülig adós volt, hogy magát némileg tisztázhassa, egymásután osztogatta a hivatalokat s számtalan egyedáruságot hozott be. Marvell ekkor választóihoz intézett egy levelében ezt irta: «Az udvar a szükség és fényüzés legmagasb tetőpontjára hágott, a nép elégedetlensége pedig határtalan». Két quaker, t. i.: Penn és Mead elleni vizsgálat alkalmával a vádló biró a többek között a spanyol vérbiróság behozatala mellett nyilatkozván, ekként fejezte ki magát: «Mig csak ilyesforma intézményt nem léptetünk életbe, nem fogunk boldogulni».

A király kegyenczei s hitehagyott hazafiak közvetitése mellett minden lelki furdalást mellőzve, szedte föl a pénzt, egymásután vesztegetvén meg, a kiket részére megvásárolhatott, de Marvell nem volt eladó. Az udvar és uszályhordozói ellen szórt gunyiratai nyilvánosság elé kerültek, olvasta azokat mindenki, a királytól kezdve le az utolsó szatócsig. A király minden áron meg akarván őt nyerni, most fenyegette, majd hizelgésekkel halmozta el, most össze akarta zuzni, majd simogatta, kémek szaglászták, rablók támadták meg, szép nők csábitó mosolya által akarta kelepczébe szoritani, de nem akadt olyan Delila, ki fölfedezhette volna ereje titkát. Feddhetlensége biztos praxis volt veszély és vesztegetés ellenében. Önérzet és elvhűség védelmezték a romlottság és elvetemültség áramlata ellen. Ez udvarnál, hol már senkit sem tartottak becsületes férfiunak, nem hittek egy nő ártatlanságában, hol a csábitást ördögi tökélyre vitték: az önbecsérzettel méltán dicsekvő Marvellt nem lehetett lábáról leejteni.

Azt mondják, hogy Danby kincstárnok minden áron meg akarván hóditni hajdani iskolatársát, meglátogatta őt padlásszobájában. Bucsuzás alkalmával kezébe csusztatott egy ezer fontra (10,000 forint) szóló kincstári utalványt, mit mihelyt Marvell észrevett, visszahivta a kincstárnokot. «Kegyelmes uram, kérném még egy szóra». Ismét a kis szobába léptek, mire Marvell behivta inasát s igy szólt hozzá: «Fiam, mondd meg csak a kegyelmes urnak, hogy mit ebédeltem én tegnap?» «Hát nem tetszik emlékezni, — mondá a gyerek, — a piaczon vettem egy kofától ürüczombot». «Helyesen, fiam, hát ma mit ebédelek?» «Hiszen tetszik tudni, maga parancsolta, hogy a tegnapi maradékhust piritsam meg». «Igazad van, fiam, most már kimehetsz», aztán a kincstárnokhoz fordulva folytatá: «Hallotta ezt, kegyelmes uram, Marvell András ebéde megvan, tessék eltenni ez utalványt, nincs reá szükségem; nem vitatom, miért akart azzal engem megkinálni, de én itt választóim javára s érdekében élek, méltóztassék más alkalmas egyént keresni, én nem vagyok odavaló».

Marvell mindvégig hű maradt elveihez, folt nem tapadt jellemében, igazi hű képviselője volt választóinak. Nem volt szegény, de mindamellett egyszerüen és takarékosan élt. Választóit 1678-ban látogatta meg utoljára, a fővárosba visszaérkezése után minden megelőző betegség nélkül hirtelen halállal mult ki. Már ekkor emlegették, hogy mérgezés vetett volna véget életének. Annyi bizonyos, hogy mint becsületes ember halt meg, hiven megőrizvén utolsó lehelletéig feddhetetlenségét. Mindig az igaz ügy bajnoka volt.

Greguss János (1835-1892)

„Ivóban" o. fa. 40x31 cm

J. l. f.: Greguss János

Kikiáltási ár: 6000 Ft.

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember.

Gregus János (1837-1892)

„Menekülő betyárok"

Olaj, fa 26×46 Jelenve lent balra:

Gregus J. 73 Védett.

Vételi ár: 10000 ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

GREGUSS JÁNOS festő (1837–1889)

Nürnbergben és Münchenben végezte tanulmányait. Főleg képeslapok számára készített illusztrációkat.

Magyar könyvművészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod. Múz. közös kiadványa Bp. 1975.

Gregus János

műveiről készült fametszetek is szerepelnek Petőfi összes művei első díszkiadásának /1872/ illusztrációi között.

Rónai György: Gondolatok művésznevelésünk intézményesítésének centenáriumán.
Művtört.Ért.1971.3.sz.204-212.l. 208.l.

Gregus János

az 1871-ben megnyilt Magyar Királyi Országos Mintarajztanoda és Rajztanárképezde első tanári karának tagja.

Rónai György: Gondolatok művészetnevelésünk intézményesítésének centenáriumán. Művtört.ért.1971.3.sz.204-212.l.

206.l.

Greguss János

festő tanár volt Réti István tanára egy hónapig a budapesti Mintarajziskolában. A tanár oktatási módszere, művészetszemlélete nem elégitette ki Rétit.

Dévényi Iván: Réti István
Látóhatár 1970/9-10 928.old.

Greguss János, grafikus

„... elég kiváló grafikus volt... akkor, hogy ..... fénykép alapján is művészit alkosson..."

Tróczányi Zsolt: Adósságtörlesztésül – Orbán Balázs. Székelyföld képekben 70–76.

TISZATÁJ. Szeged, 1972. május XXVI/5.

GREGUSS János

rajzai a zalai udvarházról

AH 1998/2. 371, 372, 373.

Rome 1951*

Der Löwe mit dem Kreuz
(Domonkosfa) und verwa
umetnostno zgodovino N
F. Stelő)

Die Selbstbildnisse de
Jahren 1378 und 1392.
Kunst des Abendlandes.
Kongresses für Kunstge
1967. 55-59.

Elküldve: 1993. VII.
Ars Hungarica 199

Elküldve: 1993. VII.

Gregusz János

Rajz

Budapest 1984/2.

GREGUSS János festő

1868 231. okt. 23. Greguss János „Ebéd után" című képének csere utján való megszerzése — 97.

M. Ért. 1991. 1-2.

G. REGUSS János festő

71. febr. 15.	A lépcsőház további festése
79. febr. 12.	Greguss János „Szénagyűjtés" című képére 500 frt. utalványozva.
1875	Szerz.

101. p.

M. Ét. 1991. 1-2.

Vándor czigányok.

Greguss Jánostól.

Osztrák-magyar Monarchia világában
a képben. VII. k.

számát illetőleg. A czigányoknak több rendbeli régi és újabb összeszámlálása sem nyújtott teljesen hiteles adatokat. Végre 1893 deczember 31-én Magyarországon külön czigányösszeírást hajtottak végre, melynek eredményei már egészen hiteles és biztos adatokat szolgáltattak (a fővárosiakat kivéve) különböző életmódú czigányainkról. E szerint volt:

Országrészek	Az állandóan letelepedett	Az egy helyen húzamosabban tartózkodó	A vándor	Az összes
	czigányok száma			
A Duna bal partján	19.554	872	488	20.905
A Duna jobb partján	17.781	3.617	1.399	22.797
A Duna-Tisza közén	20.433	1.159	736	22.328
A Tisza jobb partján	26.707	2.275	594	30.076
A Tisza bal partján	32.036	3.392	908	36.336
A Tisza és Maros szögletében . .	29.695	2.666	2.939	35.300
Erdélyben	97.235	5.925	1.874	105.034
(Letartóztatottak)	.	.	.	2.164
Összesen	243.432	20.406	8.938	274.940

Az összes lakosság számához arányítva százalék szerint legtöbb czigány volt a következő megyékben: Nagy-Küküllő 10.37, Kis-Küküllő 7.17, Maros-Torda 6.49, Szeben 6.30, Fogaras 5.42, Udvarhely 5.21, Besztercze-Naszód 5.08, Torda-Aranyos 4.43, Kolozs 4.26, Alsó-Fehér 4.22, Brassó 3.57, Gömör 3.18, Hunyad 3.17, Szolnok-Doboka 2.83, Háromszék 2.65, Krassó-Szörény 2.63, Szilágy 2.56, Abaúj-Torna 2.43, Szatmár 2.41, Ugocsa 2.38 %. A legkisebb arányszámokat mutatják a következő megyék: Zala 0.47, Moson 0.41 és Árva 0.25. A törvényhatósági joggal bíró városok közül legnagyobb az arányszámuk ezekben: Maros-Vásárhely 3.68, Arad 2.38, Szatmár-Németi 2.31, Kolozsvár 2.25, Komárom 1.75 %; Pozsonyban, Szabadkán és Pécsett 1000 lakosra sem esik egy-egy czigány. A rendezett tanácsú városok közt az erdélyiek állanak első helyen, így Felvincz 12.18, Hátszeg 10.53, Erzsébetváros 10.34, Kolozs 8.26, Abrudbánya 6.41 százalékkal.

A czigányok összeírásakor az egész országban összesen 7962 községben találtattak czigányok. Ezeknek több mint felében a czigányok a többi lakosságtól elkülönítve laknak, még pedig rendes lakóházakban a telepes czigányoknak 65, a féltelepeseknek 45½ és a vándoroknak 11 %-a; putrikban lakott a telepeseknek 33, a féltelepeseknek 44½ és a vándoroknak 16½ százaléka.

2769

233

13. Greguss János:

(Sz. Pozsonyban 1837-ben † Budapesten 1892-ben.)

Szénagyűjtés.

A sík vidéken elől pásztor folyik, és rajta dolgozó vízi ár.
Mellette ~~a rajen~~ ~~a terepen~~ örök ür veret, a mely a kátéz felé
kanyarodik, és a melynek ~~a ür~~ mentén szénagyűjtők foglalatoskodnak.
Körülök ~~a~~ kéz ~~a~~ legény a szénát rakja ~~a~~ a szekérre, a mely elé
négy ökröt fogtak ~~a~~, a kocsi pedig jobb kerek sárba térve oldal-
jában a gerebenyes fogva nézi ökrét. Mellettök, a földre rakott fekáru-
ka kötél, kerül látszik s balra kutya csalogat. A ökrök egyre,
lelevetnek. ~~Hátrább~~ Hátrább a réten, kocsi bogyát rakott, kéz
kocsi megy a sárga felé, kivá balról kéz s jobbról egy szekér
szénát visznek ~~a vízen~~ ~~a terepen~~ ~~a~~ ~~a~~ ~~a

2813

207

57. Greguss János:

(Sz. Pozsonyban 1837. + Pondapesten 1892-ben.)

Ebéd után.

Ekép azt a jelenetet ábrázolja, midőn az ebédnél jóllakott, de elaludt apa csibukját a háta mögé lapozott fiú egész odaadással fújja, hogy a felszálló kazika-füstben gyönyörködhessék. A boethajtásos szobában, melynek ablakát zöld függöny takarja, a fehér terítővel letakart asztalnál, hol a vörös bor és ásványvíz mellett kendő és a túlsó sarkon fekete kávés csésze köti le figyelmünket, egy párnázott támlásszékben ül és alszik az öreg úr. Jobb kezében ujságot s leeresztett baljában hosszú szárú csibukot tart. Kék házi sapkája bojtos, ingének ujja bő, mellénye sötétpiros s nadrágja kék. A szék támláján, a mely alatt kutya feszik, házi köntös lóg. Mögötte a tetőre ereszkedett kis fiú támaszkodik a széknek s fújja a pipát. Kabátja megyszínű, ingének gallérja fodros s felgyűrt nadrágja szürke. Hátul balra szekrény; középütt író asztal székkel, tintatartóval, papirossal s polczán könyvekkel; a falon piros fedelű kalendarium, földabrosz, két egymás felett lógó arczkép, pipatartó; jobbra papirkosár és üveges könyvszekrény, továbbá a podium lépcsőjén keretes palatábla szivacscsal s előtte sapka almával tűnik szemünkbe. Jelzése alól jobbra: Greguss J.

866. 4

341

Vászon, méretei 63:53 cm.

~~Csere Varadi Gróf 1863. oktob. a 81 sz. képét~~

~~M. képe. 186.~~

~~Ly szá 207.~~

~~II: 57.~~

II: 114.

2769

13. Greguss János.

(Sz. Pozsonyban 1837-ben. † Buda-Pesten 1892. május 29-én.)

Szénagyűjtés.

A sik vidéken ~~elől~~ patak ~~folyik~~ szeli, a melyen ~~és rajta~~ dobogó visz át. ~~Mellette~~ széles út vezet, a ~~mely a háttér felé kanyarodik és a melynek mentén~~ hol széna-gyüjtők foglalatoskodnak, ~~hozzuk~~ kikből két legény a szénát rakja a szekérre, a mely elé négy ökröt fogtak és a leány jobb kezét csipőre téve s baljában a gereblyét tartva nézi őket. ~~Mellettök~~ Körülökben, a földre dobott fehérruha között, korsó látszik és balról kutya szaladgál. ~~Az ökrök egyike, leheveredett.~~ Hátrább a réten ~~hol~~ számos boglya van és két leány megy a tanya felé, hová balról két s jobbról egy szekér szénát ~~viszek~~ szállítanak. A négyes ökörfogatok tetején egy-egy béres űl még oldalán két-két munkás halad. A tanyán innen, a melynek épületeit lombos fák veszik körül, öten foglalkoznak a gyüjtéssel. A háttérben ~~pedig~~ jobbról, a fák körül épületcsoport és templom bontakozik ki. Az égbolt felhős. Jelzése alól balra: »*Greguss János 1874.*«

Vászon, méretei 52 : 105 cm.

1876: III. 55. — 1878: IV. 10. — 1880: IV. 10. — 1881: IV. 10. — 1883: III. 79. — 1884: III. 74. — 1885: III. 74. — 1886: III. 74. — 1887: III. 72. — 1888: III. 72. — 1889: IV. 164. — 1890: IV. 164. — 1891: II. 132. — 1892: II. 132. — 1893: II. 126. — 1894: II. 13. — 1895: II. 13. — 1896: II. 13. — 1897: II. 13. — 1898: II. 13.

~~Vétetett 1875-ben. — Magy. Képt. 330. — Ltsza 233.~~

— 1900: II. 13. — 1901: II. 13. — 1903: II. 13. — 1904: II. 13. — 1905: II. 13.

— Magy. Képtár 330. — Uj lelt. sz. 233. — 1905. átv. jegyz. 127. — Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1777, és a leltárban 2769. — Vétetett 1875-ben 500 frton (1000 K).

Kifüggesztésére vonatkozó adatok a Nemz. Muzeumban.

217

Mk. 330
Ujl. 233

Vét 1875.

127

2813

57. Greguss János.

(Sz. Pozsonyban 1837-ben. † Buda-Pesten 1892. május 29-én.)

Ebéd után.

~~E kép azt a jelenetet ábrázolja, midőn~~ Az ebédnél jóllakott, de elaludt apa csibukját a háta mögé lopózott fiú egész odaadással fújja, hogy a felszálló karika-füstben gyönyörködhessék. A bolthajtásos szobában, melynek ablakán zöld függöny lóg, a fehér terítővel letakart asztalnál, ~~hol~~ a vörös bor és ásványvíz mellett, kendő és a túlsó sarkon fekete-kávés csésze ~~köti le figyelmünket~~ látunk, egy párnázott támlásszékben ül és alszik az öreg úr. Jobb kezében ujságot s leeresztett baljában hosszú szárú csibukot tart. Kék házi sapkája bojtos, ingének újja bő, mellénye sötétpiros s nadrágja kék. A szék támlája, a mely alatt kutya fekszik, ~~házi köntös van~~ Mögötte a térdre ereszkedett kis fiú támaszkodik a széknek s fújja a pipát. ~~Kabátja megyszínű, ingének gallérja fodros~~ s ~~felgyürt nadrágja szürke.~~ Hátul balról szekrény; középütt iró-asztal székkel, tintatartóval, papirossal és polczán könyvekkel; a falon piros fedelű kalendáriom, földabrosz, két egymás felett lógó arczkép, pipatartó; jobbról papirkosár és üveges könyvszekrény; ~~tovább~~ a podium lépcsőjén keretes palatábla szivacscsal és előtte sapka almával tünik szemünkbe. Jelzése alól jobbra: »*Greguss J. 866.*«

Vászon, méretei 63 : 53 cm.

1870: II. 18. — 1871: II. 18. — 1873: V. (I. 3.) — 1876: II. 30. — 1878: II. 30. — 1880: II. 30. — 1881: II. 30. — 1883: IV. 141. — 1884: IV. 153. — 1885: IV. 153. — 1886: IV. 153. — 1887: IV. 153. — 1888: IV. 153. — 1889: IV. 174. — 1890: IV. 174. — 1891: II. 114. — 1892: II. 114. — 1893: II. 146. — 1894: II. 33. — 1895: II. 33. — 1896: II. 57. — 1897: II. 57. — 1898: II. 57.

~~Csere utján szereztetett Várady Gábortól 1863-ban. — Magy. Képt. 186. — Lisza 207.~~

-- 1900: II. 57. -- 1901: II. 57. -- 1903: II. 57. -- 1904: II. 57. -- 1905: II. 57.

-- Magy. Képtár 186. -- Uj lelt. száma 207. -- 1905. átv. jegyz. 171. -- Száma az Orsz. Képtárban a sz.nban 1821 és a leltárban 2813. —

Kifüggesztésére vonatkozo adatok a Nemz. Muzeumban.

Ezen 140 frt. (280 K) értékü kép Várady Gábortól csere utján szereztetett Borosos József: "Hegedüs Kristóf" arczképe cz. festményért, a melyet Novorolszky

Antónia (azelőtt Hegedüs Kristof neje) 1855 április 10-én ajándékozott.

M. 35

Hajóvontatás lovakkal.

Irták Szexárdnak, Szekszárdnak, Szegzárdnak (ez a hivatalosan megállapított név), de úgy hangzásának, mint a fentebbi szószármaztatásnak megfelelőleg, leghelyesebb a *Szegszárd*. A város lejtős hegyoldalban fekszik, felső részét a fölötte függő Bartinától a *Séd* (vízmosásos hegyszakadék) választja el; a Séd mélyén patak, mely esőzés, felhőszakadás idején partszaggató rombolással nyargal alá. A lakosság magyar. Maga a város régtől fogva fő helye Tolnamegye társadalmi s ezzel együtt közmívelődési és politikai életének. Várszerű, nagy s díszes megyeháza, mely a régi apátság romjain épült, s melynek területéről a megyeház építése alkalmával, az első századokra mutató díszes sarkophagok és egyéb régiségek kerültek napvilágra, kiemelkedve uralkodik a város fölött, s magába foglalja a tágas tanácskozási termeken kivül a megyei központi hivatalokat, a főbb tisztviselők lakásait, és a börtönöket. Itt a tolnamegyei nemesség által a Pesti Első Hazai Takarékpénztárral majdnem egy időben alapított, fokozatosan és nem nyerészkedési számításokon fejlődött takarékpénztár; a városi polgárság és a megyei nemesség csinos házai, kastélyai, köztük az Augusz-féle tornyos kastély, művészet tanyája, egykor Liszt Ferencznek is kedves pihenő helye, az újonnan épült törvényszéki palota, s mindenek felett a szintén I. Béla által a Megváltó tiszteletére szentelt templom a főtéren, mely méreteivel s belső díszítésével meglepi a szemlélőt. Most száz esztendeje a várossal együtt porrá égett ez is; akkori romlásából felépülve nyerte mai alakját. Mindezek Szegzárdot távolról széppé, közelről megismerve kellemes várossá teszik.

Országos érdekessége Szegzárdnak az állami kezelés alatt álló selyempete-tenyésztő és górcsövező intézet, s benne a górcsövezésre berendezett terjedelmes csarnok, hol több mint ötszáz női munkás csöndben, de vidáman foglalkozik a peték vizsgálásával. Az egyik csoport föladata górcsövön megfigyelni a fátyolzacskókba elhelyezett pillepárokat Pasteur módszere szerint, mert csak egészséges állatok tojásai használhatók. Százötven górcső működik, mely a nyár folyamán mintegy tíz millió vizsgálatot végez, s e számmal az intézet az összes hasonló intézetek között az első helyet foglalja el Európában. Nemcsak Magyarország peteszükségletét látja el 2.000 kilogrammnyi mennyiségben, de szállít déli Franciaországba és Salonikibe is. A selyemtenyésztést Magyarországon ez az intézet alapította meg, a gubótermelést 2000 kilogrammról egy millióra emelvén, és eddig több mint tíz millió forint keresetet nyujtván a népnek, jórészt oly munkaerőknek, kik egyéb munkára alkalmatlanok; és oly időben, mikor egyéb

Gyöngyösy Rezső

Vas. Ujs. 1871 - 445. l.

** (*A művészeti czélokra*) megszavazott országos javadalmazás rovására a vallás és közokt. miniszter az országos képzőművészeti tanács javallata alapján: ~~Feszl László~~, ~~Czigler Győző~~ épitészeknek ~~külön-külön~~ 600 ft., ~~Böhm Pál~~, Somogyi Susztek Dániel, Mészöly Géza, Richter Zsigmond és Pálik B. festőknek egyenként 600 ft. Miskovszky Viktor, Kern Armin, Véber Ferencz és ~~Gerhard Alajos~~ festőknek külön-külön 500 frt és Gyöngyösy Rezső festőnek 300 frt; továbbá Doby Jenő rézmetszőnek 600 ft, Kugler Ferencz szobrásznak 500 ft, Huszár Adolf szobrásznak és Kratzman Ede üvegfestőnek egyenként 400 ft, Morelli Gusztáv fametszőnek 500 frt, és végre Kohányi Károly, Greguss János és Irinyi Sándor rajztanárjelölteknek külön-külön 200 ft, utazási ösztöndijt engedélyezett. — Továbbá megrendelte *Izsó* Miklós szobrásznál néhai b. Eötvös József márvány mellszobrát az egyetemi vegymüvelde, és Petőfi Sándor márvány mellszobrát a m. n. muzeum számára, ~~*Engel* József~~ szobrásznál pedig az utóbb emlitett intézet számára, I. Mátyás király és Mária Terézia királyné márvány mellszobrát. Végre engedélyezett Mezei József világtalan festésznek 200 ft, Kegyes József festésznek 100 ft, és Ország Antal tollrajzolónak 200 ft segélyt.

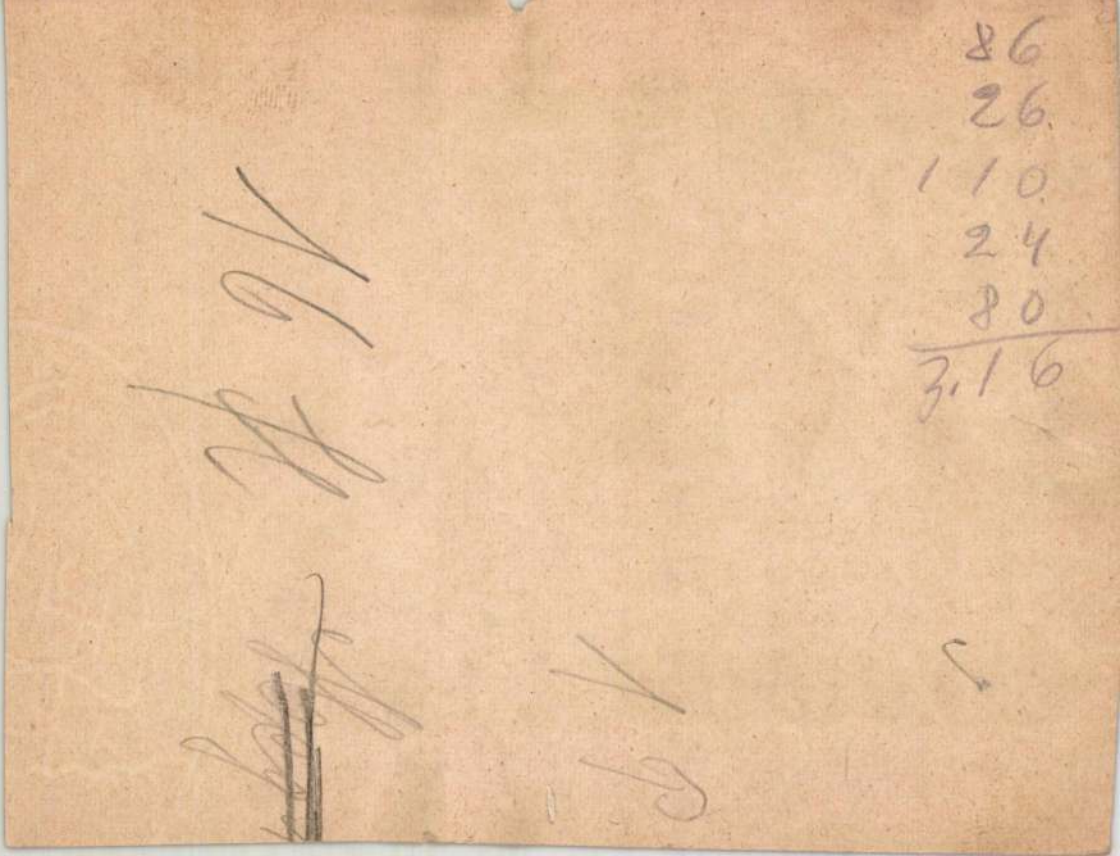
86
26
110
24
80
316

szakiskolában, egy évig pedig a müncheni akadémián képezte magát s az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző megnyiltával 1871-ben segédtanárnak nevezték ki Székely Bertalan mellé. Utóbb rendes tanárrá lépett elő s úgy a férfi, mint a női osztályban közel húsz éven át tanította az alakrajzolást. Tanári hivatásán oly nagy lelkiismeretességgel csüggött, s a maga műveivel szemben oly kérlelhetetlen önkritikát gyakorolt, hogy önálló alkotása igen kevés van. A Képzőművészeti Társulat kiállításain 1877-től nem szerepelt, s azt a nehány olajfestményt, amit festett, inkább a maga szórakozására készítette. Jelentékenyebb képei: Ebéd után (1866. Kőre rajzolta Keleti Gusztáv. E műlap a Képzőművészeti Társulat 1867. évi albumlapja volt.), Szénagyűjtés (1874), mindakettő a Szépművészeti Múzeum tulajdona; Nyár, Királyfi Ármin dr. tulajdona; Komp (1879), Füzes a patak mentén (1879) s még nehány tiszta magyar felfogással megfestett élet- és állatkép. Sikereket azonban inkább az illusztrálás terén ért el s a 60—70-es években Székely Bertalan és Zichy Mihály mellett G.-t tekinthetjük egyik legjelesebb rajzolónknak. Rajzainak tárgyát csaknem kivétel nélkül a magyar népéletből merítette s tájképei is egytől-egyig magyar tájak. Művei Morelli, Rusz és mások fametszeteiben leginkább a »Vasárnapi Ujság«-ban jelentek meg. Utóbb, mint Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben cz. nagyszabású mű egyik illusztrátora szerzett elismerést. G.-nak jelentékeny érdemei vannak a rajztanítás terén, s hosszú működése alatt a magyar művészetnek egy egész generátiót nevelt.

Albuma, A magyar festőművészet —. A Pesti Napló előfizetőinek készült kiadás. Budapest, é. n. 95. l. — *Borovszky Samu dr.:* Magyarország vármegyéi és városai. Pozsony vármegye és Pozsony sz. kir. város. Budapest, é. n. 425. l. — *Ezredéves orsz. kiállítás.* A képzőművészeti osztály képes tárgymutatója. Budapest, 1896. 115. l. — *Értesítője,* A magy. kir. országos mintarajziskola és rajztanárképző —. az 1891—92. tanévről. Budapest, 1892. (Nekrolog, arczképpel.) — *Hazánk s a Külföld.* 1867. 5, 25, 120. l. — *Hollós László:* A modern festőművészetről, különös tekintettel a magyar históriai festészetre. Budapest, 1876. 25. l. — *Keleti Gusztáv:* Alkalmi kiállításunk. A Képzőművészeti Társulat csarnokában. *Fővárosi Lapok.* 1867. 139. sz. — *U. az:* Képzőművészeti szemle. *Budapesti Szemle.* 1873. II. 196. l. — *U. az:* Budapesti Szemle. 1874. V. 442. l. — *U. az:* Festészet és szobrászat. (Matlekovits S.: Az 1896. évi ezredéves kiállítás eredménye. Budapest, 1898. IX. k.) 224. l. — *U. az:* Művészeti dolgozatok. Budapest, 1910. 232—240. l. — *Képzőművészeti Szemle.* 1879. 43. l. — 1881. 11. l. — *Művészet.* 1911. 111, 152, 262, 265. l. — 1912.

Egy gyöngéd, reczés szárnyú rovar ez a kérészek (Ephemeridae) családjából; a hosszúfarkú kérész (Palingenia longicauda) kél ilyenkor szárnyra százezrével, myriádjával s rajzik, röpköd a szőke hullámok fölött, mintha hópelyhek kavarognának az esti légben. Ez az ő nászröpülésük, a lakodalmuk, mely után a vízbe eregetve apró tojásaikat, meghalnak s ott lelik a sírjukat, a hol bölcsőjük volt: a Tisza vizében. A tojásokból kikelő lárvák lyukat vájnak a Tisza partjába s 2—3 éven át onnan leskelődnek zsákmányra, rablásból gyűjtik az anyagot a szárnyas rovar fölépülésére s lesz belőlük újra repülő „tiszavirág". A döglött rovarok sárga hullatömegétől olyan lesz a Tisza fölszine, mintha csupa merő pimpóvirággal behúzott mező volna. Ilyenkor van aztán a tiszai halaknak gazdag lakomájuk, olyan mohósággal falják a gazdag prédát, hogy a halászok merítő hálóval foghatják el őket; de még a sertések is beleúsznak a Tiszába s vigan töltekeznek a tiszavirágból. S ez az ártatlan bogár, ha szárnyra kelhet is reggel, estére meghal: egy napi az élete. Bár cserélnének vele a szúnyogok! De ezek örökké élnek!

A gőzös aztán követi csendesen a védgátak mentét, felhasználja az újabbkori átmetszéseket; elhagyja *Folgárt*, a hajdani hajdúvárost, ma már csak falut, a jómódú *Keszit*, melynek népe iparos és halász, a mintagazdasággá emelkedett *Csegét*. *Bábolnáról* ismét tud valamit mondani a szájhagyomány. E nagy község csupa halászgunyhókból verődött össze: később protestáns lakói fölkerekedtek, üresen hagyták; ekkor aztán az egri püspök katholikusokat telepített bele. E község határában van egy *Szil* nevű homokdomb, mely egész tárháza a régi üveggyöngyök, czifra cserepek és ékszereknek, melyeket gyakran a szántó ekevasa hoz napvilágra.

Lassan elvergődünk *Tisza-Füred* alá: itt találtuk régebben a második dobogó hídat a Tiszán; az elsőt Tokaj alatt. Ezt még Józsa Gyuri építtette. E tréfás tipikus alakról fenmaradt adomák eltartanak az egész úton. Statisztikánk pedig azzal az adattal gyarapodik, hogy itt voltak (és vannak) Magyarországon a leghíresebb nyereggyártók, úgy hogy még Nagy Frigyes porosz király is innen vitetett Berlinbe nyergeseket, a kik ott e tudományt betanítsák.

Ez alatt kétszer is leszállt a nap; gőzösünk Abádig kétszer vetett horgonyt, s nekünk éjente alkalmunk volt gyönyörködni a távol láthatáron pirosló hajnalderengésben, mely az ég alját bevilágítja. Ennek a tudósok még nem adtak nevet: kereszteljük el „aurora alföldialis"-nak. A nádas berket gyújtották meg, hogy a leégett bozót helyén őszi időre jó legelőt

Tiszaparti falu széle.

Gregus János

Om II

Alföldi gazda udvara.

Om II.

zsírfoltot az abrosz, mert a kanál alá, míg útját a táltól a szájig megteszi, karéjkenyeret tartanak kármentőnek. Bent a nagy-házban nyáron át csak akkor terül asztal, ha tisztes vendég van. A konyhaajtó nappal mindig nyitva, s csak egy lécz-cserény és a cserényen függő ostor tartja távol a bekivánkozó baromfit; de éjjel is nyitva, mert a család egyik vagy másik tagja, legtöbbször a fiatalabb gazda ott alszik a konyhaajtóban, küszöbre tett vánkoson. Ugyancsak a konyhából nyílik a *harmadik* osztály, a 4—5 méter hosszú *kis-ház* (kis szoba), a család *nappali*-ja. Ezen, a szegénységnél is elengedhetetlen három osztályon kivül a módosabbaknál következnek a kis-házból nyíló éléstár a pinczelejárás fölött, azon túl a nagy kamra (magtár), sőt néha a házzal egy födél alá vett istálló, fészer, pajta is.

A ház hosszában, legalább a lakosztály előtt, kő- vagy csinosan faragott faoszlopokon nyugvó 1—2 méter széles tornácz, alatta mindenféle házi szerszámok, sokszor gabonatartó hombár, a dunai-tiszai vidékeken pedig az ú. n. szúnyogháló. Így nevezik a tornácz alatt álló nyoszolyát, melyet a tornácz mennyezetétől a földig érő bodorvászon-féle fátyol-szerű, házi készítményű szövet vesz körül, mely a szúnyogot kizárja, de a légjárást nem akadályozza. Ez a legifjabb vagy legidősb nő ágyas háza, mindaddig, míg a csikorgó hideg be nem áll.

Nagyobb városokban (Debreczen, Kecskemét) a czivisek (parasztgazda osztály) házai ugyanilyen terv szerint épültek s vannak beosztva. Különbség csak az, hogy a tornácz szélesebb a szokottnál, s annak utczára eső vége kis benyíló szobává van rekesztve, s így az utczai homlokzat három ablakkal, zöld redőkkel ékeskedik. Az ilyen házaknál szembetűnők a ház falával majdnem egyenlő magasságú kőfal-kerítések erős kis-ajtó és kapu szerkezettel ellátva.

Tanya.

De az alföldi magyarnak két háza van.

Az idegen, ha a Budapestet környező kisebb falvakat elhagyja, akár délre a kiskunsági, akár keletre a kecskemét-tiszai nagy síkságnak veszi útját, le Zomborig és ki Debreczenig, a nagy rónaságot mindenfelé tanyákkal behintve találja. A tanya az alföldi magyarnak második háza, ha ugyan nem első; legalább is úgy viszonylik városi házához, mint hétköznapi ruhája az inneplőhöz. Szántóföldjei a várostól távol esvén, azoknak kellő mívelése a tanya nélkül lehetetlen volna. Ha maga a gazda, sőt az egész család kinn

terjed, s benne az Érmelléken honos szőlőfajokon kivül tiszta fajültetvények gyanánt kitűnő bor- és csemege-fajokat is termesztenek. Bele esett ugyan ebbe is a phylloxera, de a tulajdonos el van szánva, hogy bármibe kerüljön, mindenkép fentartja szőlejét. A veszedelem ellen minden eddig ajánlott védelmi módot megkísért, s újonnan ültetett amerikai (riparia) telepe már is szépen díszlik.

Diószeggel szemközt a hegyen vannak a 450 folyó-öl falhosszat tevő uradalmi pinczék, 5—7000 hektoliter közt váltakozó borkészlettel. A hegy

Mezei munkások éjjeli tanyázása a pusztán.

tetején van az úgy nevezett „felső-pincze“ a *nagy hordóval*, melynek olyan a híre nálunk, mint a Rajna és Neckar mellékén a heidelbergainak. Nagyságra, körülbelől egyforma a kettő. A diószegi „nagy hordó“ 70·8 hlitéres, vagyis 1.240 akós; jobbfajta színbor áll benne s értéke körülbelül 24.000 frt. Huszonöt vasabroncs tartja össze, melyek mindenike két régi mázsa. Szépen ki van vésve reá Szent-Jeromos alakja életnagyságban.

Diószegtől éjszakkeleti irányban, mindig a hegység karimáján haladva, útunkba esik a vidék minden számottevő érdekessége. Egészen közel érjük Kólyt és Nagy-Kágyát. *Kóly* hegyen fekszik; régi vára azonban a vasút túlsó oldalán, a rétségen, egy nagy kerek szigeten állott, hol most nád

Om II.

és csáté, *kigyógomba*, *vadmurok*, *katlankóró*, *földibodza* és a gyermeki csemegéül szolgáló *földimogyoró* terem. A XVII. században itt lakott a híres Zólyomi Dávid, kinek neve e tájon most is eléggé ismeretes. Albis, érmelléki község, adta a Zólyomiak előnevét, és a Kágyán túl, megint éjszakkeletre fekvő *Székelyhíd* volt a család főfészke 1401 óta. Itt építették a Zólyomiak Mátyás király korában a maig fennálló csúcsíves templomot, valamint Székelyhíd várát, melyet a vasvári békekötés értelmében 1665-ben romboltak le. Ma csak az Ér vizének az Újváros nevű dűlő mellett kiemelkedő szigetkéje jelöli a híres erősség helyét, „kinek mása — Cserey szerint — Felső-Magyarországban nem vala".

Székelyhíd élénk kis város. Társadalmi élete mérkőzik jóval nagyobb városokéval. Egyletei közül mintaszerű az 1878-ban alakult *önkéntes tűzoltó-egylet*. Székelyhídon minden háztulajdonos egy 2 vagy 3 hektoliteres vízzel töltött hordót tart udvarán. Abban az útczában, hol tűz üt ki, köteles minden háznép azonnal az útczafélre gördíteni a hordót. A tűzoltó-egylet saját kocsijain gyorsan a vész helyére viteti a házszámmal is ellátott hordókat, melyeket a tűz elfojtása után ismét haza szállít. Mivel a városban 668 ház van, szükség esetén minden perczben 1.300 hektoliternyi úgy nevezett *kapitányvíz* áll a tűzoltók rendelkezésére. A kapitányvíz tartására legalkalmasabb a petroleumos hordó, mely darabonként két forint, s mivel legalább tíz évig használható: egy-egy gazdának megbecsülhetetlen tűzbiztonsága évenként körülbelül tíz-húsz krajczárjába kerül. A gyönyörűen szervezett, 130 főnyi tűzoltó-csapat közérdeklődés tárgya, mert felöleli az egész lakosságot; még a gyerekeknek is jut benne hely. József főherczeg azon indítványát, hogy gyermek-tűzoltócsapatok alakíttassanak, Székelyhídon menten megvalósították. A „fiúszakasz" kis iskolájokat bevégzett 25 gyerekből áll, kikre egy mozdonyfecskendő van bízva. Az egylet tagjai esküt tesznek, mely után jelvény viselésére jogosítvák. Altisztté vagy tisztté csak az lehet, a ki a szakvizsgáló bizottság előtt leteszi a vizsgát. A tűzoltói intézmény nemcsak Székelyhídon, hanem Diószegen, Szalacson, Köbölkúton, s általán az Érmelléken, igen föl van karolva, a mi annál nagyobb áldás, mert e tájon, hol igen olcsó a nád, annyi a nádas ház, hogy minden érmelléki község valóságos tűzfészek, s például Ótomány az 1882-ki nagy tüzet maig alig tudta kiheverni.

Erdős hegygorczoktól övezett ponkon, gyönyörűen fekszik *Ótomány*, Szentjóbi Szabó László múlt századbeli költőnk születéshelye. Régi refor-

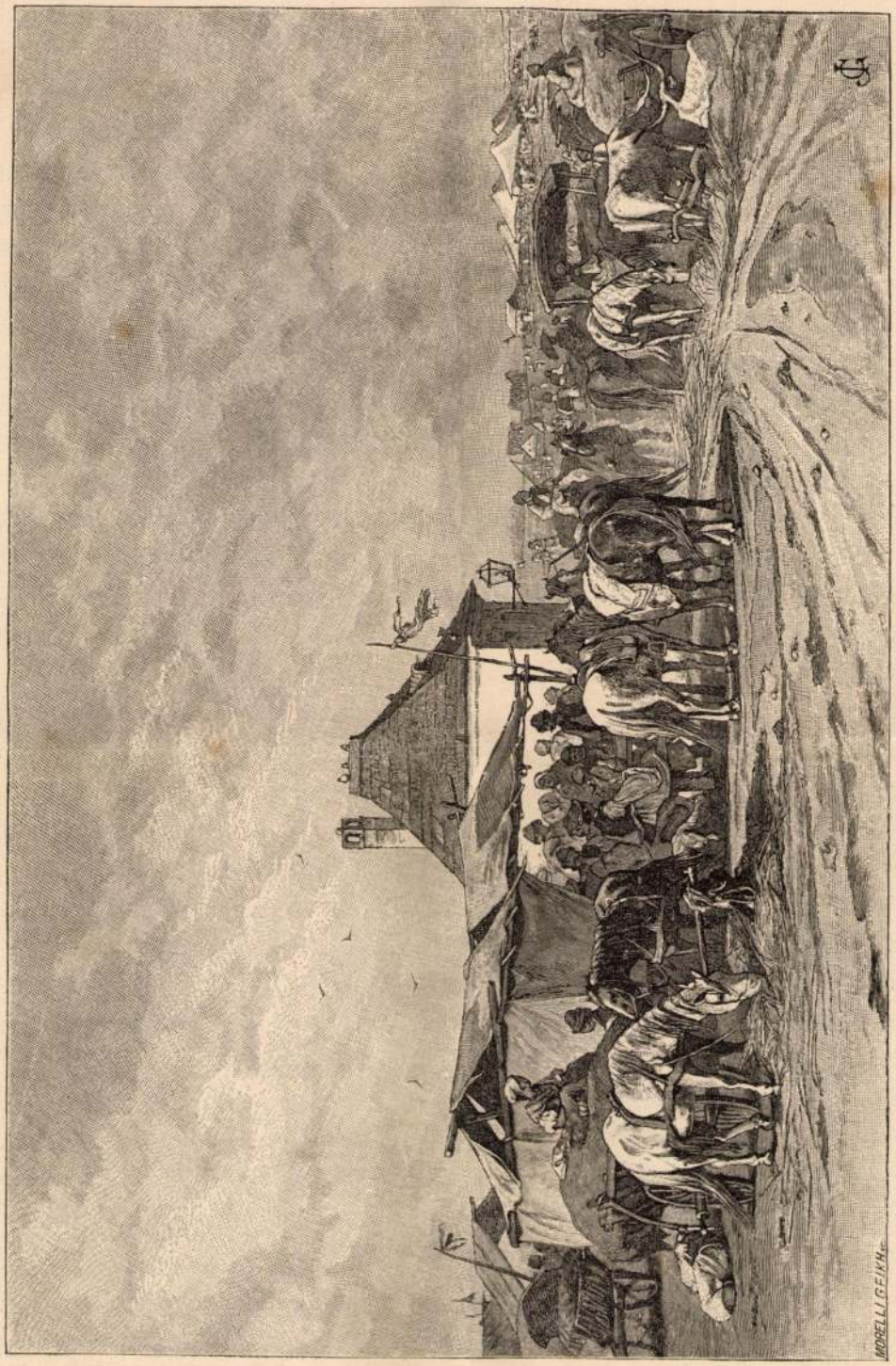

Országos vásár.

Om II.

Búcsú számba megy némely alföldi városban a juh-gazdálkodás évzáró napja, a *Dömötör* is. Búcsú, de nem vallási jellegű, tisztán vigalmi „*szent-heverd-el nap*“. E napon tartatnak a népes juh-hetivásárok; ezen a napon számol be a juhász s izzadja le egész évi utólérhetetlen furfangjait, melyeket a birge-kicseréléssel és esett bőrökkel elkövetett. „Kárban sohsem marad“ természetesen; a gazdáénak is meg kell lenni, a magáénak még inkább, csakhogy kövérebb állapotban. Juhász-titok az, hogy noha együtt legelnek, a juhász birgéje mégis jobb mint a gazdáé. Mikor az elszámolás megtörtént, a gazdaság vacsorára gyűl össze (Dömötörözés; juhbál). A juhász lerántja egy kövér birkának a bundáját, megfőzi juhászosan, körűlülik a bográcsot juhászostúl, és mivel fehércseléd nincs jelen, vagy csak kevés számmal, nem tartózkodik a kancsó sem; kerül jobbra, kerül balra; megterem a nóta, a dal; a dalhoz a Toklyó bandája; a húrok nyomán lábra kél a padlódöngető tapsos férfitoborzó. Éjfél felé elpihen a láb, megnyílik a férfitorok ércze, szóba jön Verbász is, Pákozd is, (kedves nevek a boldog nemzetőr-világból; vagy Pákozdnál, vagy Verbásznál ott voltunk mindannyian,) és a ki idegen az ablakon keresztűl szemléli a jelenetet, egyszerre tisztába jön vele, mi az, mikor „*sírva vígad a magyar*“.

Czikkünk folyamában több izben kötöttük a mezei munka egy s más ágát valamely név- vagy ünnepnaphoz. Ez azért történt, mert az időt szívesebben osztjuk s határozzuk meg ezek szerint, mint hónapok és számozott napok szerint. Vásárjaink Balázs, József, Medárd, Nyakavágó Szent-János, Miklós, stb. nevekkel vannak kapcsolatban, úgy szintén veteményezéseink, betakarításaink és időjóslataink is. Hogy a temérdekből csak néhányat — s valószinűleg a szomszéd népekkel is részben közöset említsünk: *Ha megcsordúl Vincze, megtelik a pincze. — Ha Pál fordúl köddel, ember elhull döggel. — Ha fénylik Gyertyaszentelő, az ízéket is szedd elő*, mit a juhász így változtat: *Gyertyaszentelőkor inkább a farkas ordítson be, mint a nap süssön be az ablakon. — Zsuzsánna napján megszólal a pipiske. — Mátyás ront, ha talál, ha nem talál, csinál* (jeget). — *Ha Mátyás éjszakáján fagy, utána negyven napig fagy; és ha Medárd napján esik, utána negyven napig esik. — Gergely megrázza szakállát. — Sándor, József, Benedek, zsákkal hozza a meleget. — Szent-György* temérdek érdemeit ki tudná elszámlálni, és a *fagyos szenteket*, valamint *Orbán* fagyzáró napját ki ne ismerné? *Nagypéntek* bornyubillegezés, *Szent-György* a barom kiverés, néhol cselédfogadás napja.

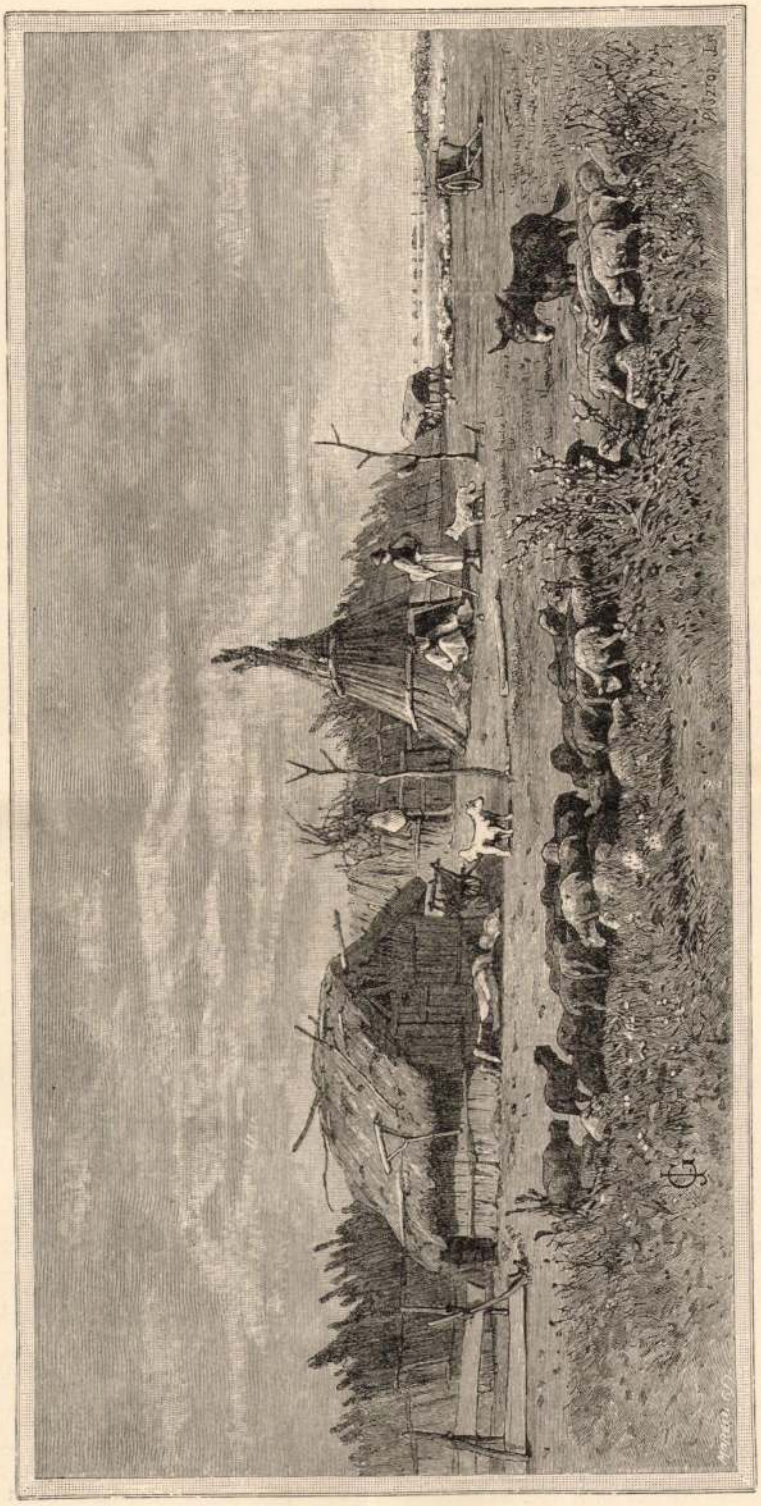

Karám.

Om II.

egy költő csoportját, mely a XVIII. század végén és századunk elején saját irányban működött, „debreczeni kör“ név alatt ismeri a magyar irodalomtörténet. Ez az iskola tartá fenn a népies, törzsökös magyar nyelv jogát az irodalomban a nyelvújítókkal szemben. Innen támadt elő *Fazekas* Mihály, a „Ludas Matyi“ szerzője, és *Csokonai Vitéz* Mihály, Petőfi előtt a legnépszerűbb magyar költő, kinek Izsó Miklóstól mintázott érczszobra ott van felállítva a kollegium mögötti díszkertben. (Egyike a hazai legszebb szobormüveknek, költségét — 26.000 forint — maga a debreczeni lakosság fedezte; azonkivül vasból öntött síremléke a költőnek a köztemetőben.) Ez iskolából került elő az első nagyobb magyar nyelvtan és az első füvészkönyv: amaz *Földi* Jánostól, ez *Diószegi* Sámueltől és *Fazekastól.*

Csokonai működését bővebben fogjuk ismertetni a magyar költészet rovata alatt, itt csak a debreczeni főiskola legnagyobb hatást gyakorolt tudósait, íróit soroljuk fel; az említetteken kivül *Sinay*, a két *Buday*, *Péczely* a történelemben, *Kerekes* a mértanban, *Lugosy* a magyar és keleti nyelvészetben, *Kuthy* Lajos a költészetben szereztek maguknak halhatatlan nevet. Ma pedig már egész hadkeretet képez a Debreczenben működő írók összesége.

A magyar színészet is sokat köszönhet Debreczennek. Már 1798-ban ide jött Erdélyből az akkori első színtársulat, s e látogatásait 1804-ig ismételte. Ez évben kapott ajándékba a debreczeni színtársulat gróf Károlyi Józsefnétől egy teljesen fölszerelt jelmeztárt, s ez vetette meg alapját a magyar színészet díszesebb kiállításának. A színészeket a város fizette s az szerződött velük. A számadásokból kitünik, hogy ritkán volt deficit. A színház ekkor a *Fehér-ló* vendéglőben volt, majd a szűcsszínnek egy fedél alatti épületében. Egy ideig egy debreczeni polgár által épitett magánszínházban virágzott a színészet. Adtak eredeti színműveket is s a külföldi írók legjobb müveit fordításban. Végre fölépült az új színház a Czegléd-utcza elején s ez 25 év óta Debreczenben a múzsák temploma. A magyar színészet fénykorában, 1861-ben az alkotmányos élet fellobbanásával elhatározta Debreczen közönsége egy állandó díszes színház épitését, s négy év múlva készen állt a múzsák pompás csarnoka, mely kétszáz ezer forintba került. A színi időszak ősz kezdetétől nyárig tart, mindig kitűnő társaság működése mellett, melynek a város subventiót ád. Most már saját nyugdíj-alapja is van elaggott színészek számára.

A magyar dalról és zenéről is említést kell tennünk Debreczennél. Hogy itt mennyire művelték, bizonyítják azok a tanácsi határozatok, a melyek

Tiszai komp.

Gregus János

Om II.

lesz e munkában leirva), lassankint elveszti addigi jellegét. A gadócza hal, ez inyencz falat, többet elő nem jön benne: az a sziklás talajt szereti, innen kezdve pedig többé még csak kavics sem igen jön elő a Tisza medrében. Már Királyháza és Nagy-Szőllős között a síkon elterülő folyam egész sziget-világot képez.

Nagy-Szőllősnél még a jobb parton hegyek kisérik, azok között a *Fekete-hegy*, egyik meredek csúcsán Kankóvár romjaival, tövében a csinos várossal, kies völgyekkel és szőlőhegyekkel. A folyam főágán szálfákból összetákolt tutajok úsznak alá, melyek Máramarosból sót szállítanak a kincstárnak háromszögű gúlákba rakva, vagy deszkát, zsindelyt az alföldi városoknak, s almát, szilvát, diót a Tiszahátról. S ugyan jól kell ügyelni a tutajosnak, hogy a kompos malmoknak neki ne menjen, vagy az átjáró révnél a vontató kötél az apacsínját (kormánykészség) le ne kapja. De még nagyobb szüksége van a Tisza ágainak az ismeretére, hogy valahogy el ne tévelyedjék a szigetek között, vagy valahol bele ne bódorodjon a holt Tiszába, s különösen, hogy Kenyézlőnél a csalóka áramlat el ne vigye abba a Tisza-ágba, mely aztán az anyafolyammal soha sem egyesül többet, hanem elmegy a Bodrogba. A Tiszán járó gőzössel nem egyszer megesik, hogy árvizes időben elveszti maga alúl az igazi medret s kitéved a rétre. Úgy mondják ilyenkor, hogy „keresni kell a sok víz között a Tiszát".

Egész Tokajig csak tutajon kisérhetjük a Tisza folyását. Jó társaságban, élelmi szerekkel ellátva elég mulattató utazás az. Útközben lehet vadászattal és halászattal tölteni az időt. A míg a tutaj a nagy kanyarúlatot bejárja, kiszállunk s végig cserkészszük a félsziget berkeit; a nádasban megtaláljuk a nemes kócsagot a fészkén ülve, melyet nagy művészettel készít letört nádszálakból és sáslevelekből; rábukkanhatunk a *fán költő* vadkacsára, mely fészkét a fűzfák koronáira rakja, s mikor a kicsinyei a tojásból kijöttek, onnan dobálja le őket a vízbe. Piros zománczú tolláról jól felismerhető és nagyon keresett állat azért, mert bőjti eledelnek is elnézhető, mivel hogy *fán termett*, és így nem tekinthető *húsnak*, hanem *gyümölcsnek*.

Alkonyatra vadászprédával megrakottan, egy-egy gém- vagy kócsagtollat is tűzve diadaljelűl kalapunk mellé, eljutunk a sziget-isthmus túlsó oldalára; ott találunk halásztanyát: a tőkkel befuttatott nádkunyhó éjjeli szállást ád; akkorra a tutajunk is odaér s éjszakára kiköt. A parton tüzet rakunk, s annak a parazsánál megsütjük a nyársra húzott vadkacsát s cserepcsíkon a frissen fogott kecsegét; a tűz arra is jó, hogy elveri a tenger

meg a lótenyésztési társulat létesítésével az országos gazdasági egyesület alapját, mely egyesület a mezőgazdasági előmenetelnek oly fontos tényezője; ő nyitotta meg az első fontosabb közlekedési útakat, minek a következménye bámulatos vala. Fokozódott a növénytermelés, új állattenyésztési ágak karoltattak föl, szóval a magyar mezőgazdaság más képet kezdett nyerni.

Ezen átalakúlásnak egyik leghatalmasabb előmozdítója József nádorunk volt, kinek emléke minden magyar gazda szívében meg van örökítve.

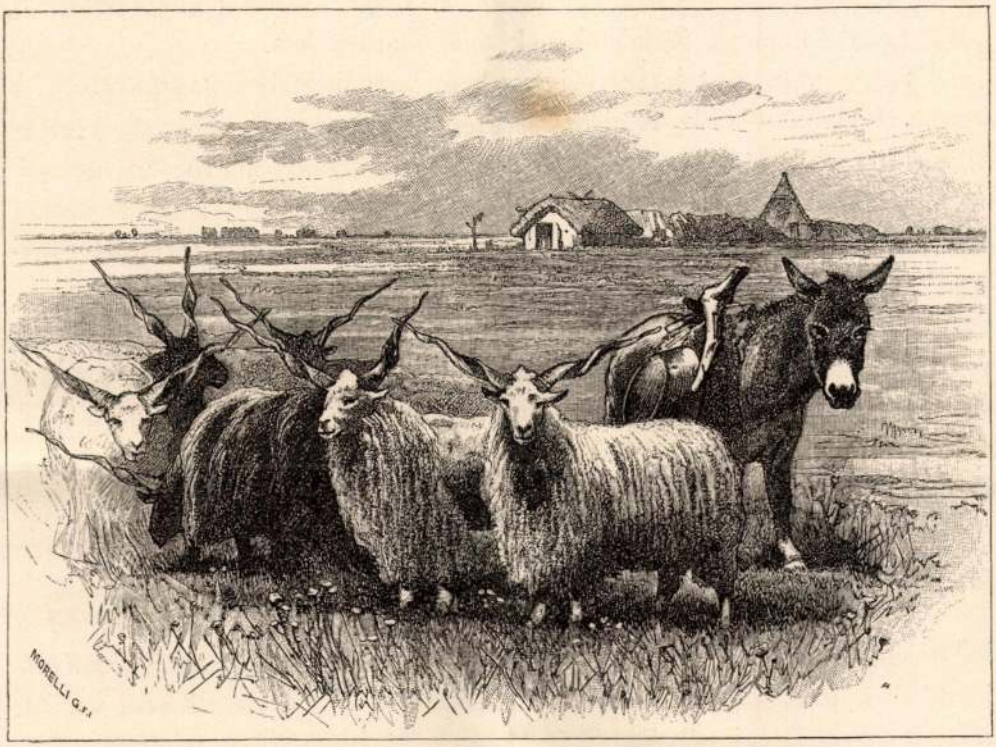

Magyar juh.

Magyarországon a jelen század negyedik tizedéig a sertéstenyésztés csak a helyi fogyasztást elégítette ki. Honi sertéseket igen kis számban és csakis Budapestre meg nehány fölvidéki városba szállítottak; de a városi fogyasztás akkor szintén igen csekély vala, mert a munkások a sertéshúst nem fogyasztották, sőt a mesterlegény kikötötte munkába állásakor, hogy hetenként legföljebb kétszer tálaljanak neki ilyen húst. Sertésekkel azonban az országból és ezen keresztül azon időben már meglehetős élénkséggel kereskedtek; de ezen kereskedésnek, mely egy részt Győr, más részt Sopron felé vette útját, csupán szerbiai szállítmányok szolgáltatták az anya-

gát. A szerb kondor-sertések és az ezekkel való kereskedés keltette föl József nádorunk figyelmét; vásárlót küldött Szerbiába, ki azonban Milos herczegtől ajándékba hozott a nádornak tenyészteni való anyagot; ezzel alapította meg a nádor a kisjenői nyájat, mely a magyar sertéstenyésztésnek szülője, azon ágnak, melynek tenyésző anyaga, — a hízlalandó állatokat nem számítva, — ma 75 millió forint értéket képvisel.

Elérkezett 1848. Ezen évnek az ország mezőgazdaságára is korszakot alkotó hatása volt. Megszűnt az urbér, az ősiség eltörlése kimondatott; a parasztgazda a maga földbirtokának önálló urává lett.

1855 után a telekkönyvi rendelet következtében tagosítottak, a legelőket elkülönítették, részben feltörték, a mi az egész országban megváltoztatta a mezőgazdaság vitelét. A kisbirtokosság átalánosan, de sok nagyobb birtokos is feltörte a neki jutott közlegelő részt, a mi az ország állattenyésztésére hosszú évekre kiható, először is az állatok számát csökkentő hatást gyakorolt.

Az ötvenes évek, de kivált 1861 magas gabona-árai a gabonatermesztést illetőleg csábító erővel bírtak; az állattenyésztést épen úgy a telkes gazda, mint a nagyobb birtokos elhanyagolta; „*búza*", ez volt a jelszó, ezt törekedett mindenki mentől többet termelni, de az, hogy az ennek termelése által a talajból elvontak visszapótoltassanak, csak a képzett gazdáknál volt szokásban. Kifejlődött tehát egy neme a rabló gazdaságnak, melynek útja egyenesen a szegénység felé vezetett.

A vezérférfiak látván, hogy az elméletileg is képzett gazdák ezt a helytelen útat nem követik: a jobb útra térés eszközét a szakértelem terjesztésében ismerték föl, és iparkodtak oly tanintézetek létesítésén, hol az, a ki mezőgazdasági pályára óhajt lépni, kellő ismeretekre tehessen szert. Keszthelyen, Debreczenben, Kolozs-Monostoron és Kassán egymás után nyíltak meg a gazdasági intézetek, továbbá több helyen földmíves- és vinczellér-iskolák alapíttattak. A szakirodalmi munkásság is nagyobb lendületet vőn.

És milyen most a mezőgazdaság képe az országban? Talán megszűntek az ország különböző vidékein fönnállott gazdasági eltérések? Nem; máig is megvannak, sőt ezen túl is meglesznek. A földrajzi és éghajlati helyzet, a talaj minősége s magok a gazdálkodással foglalkozó emberek oly különbözők itt, hogy a magyar mezőgazdaságban a változatosság mindig meg fog maradni.

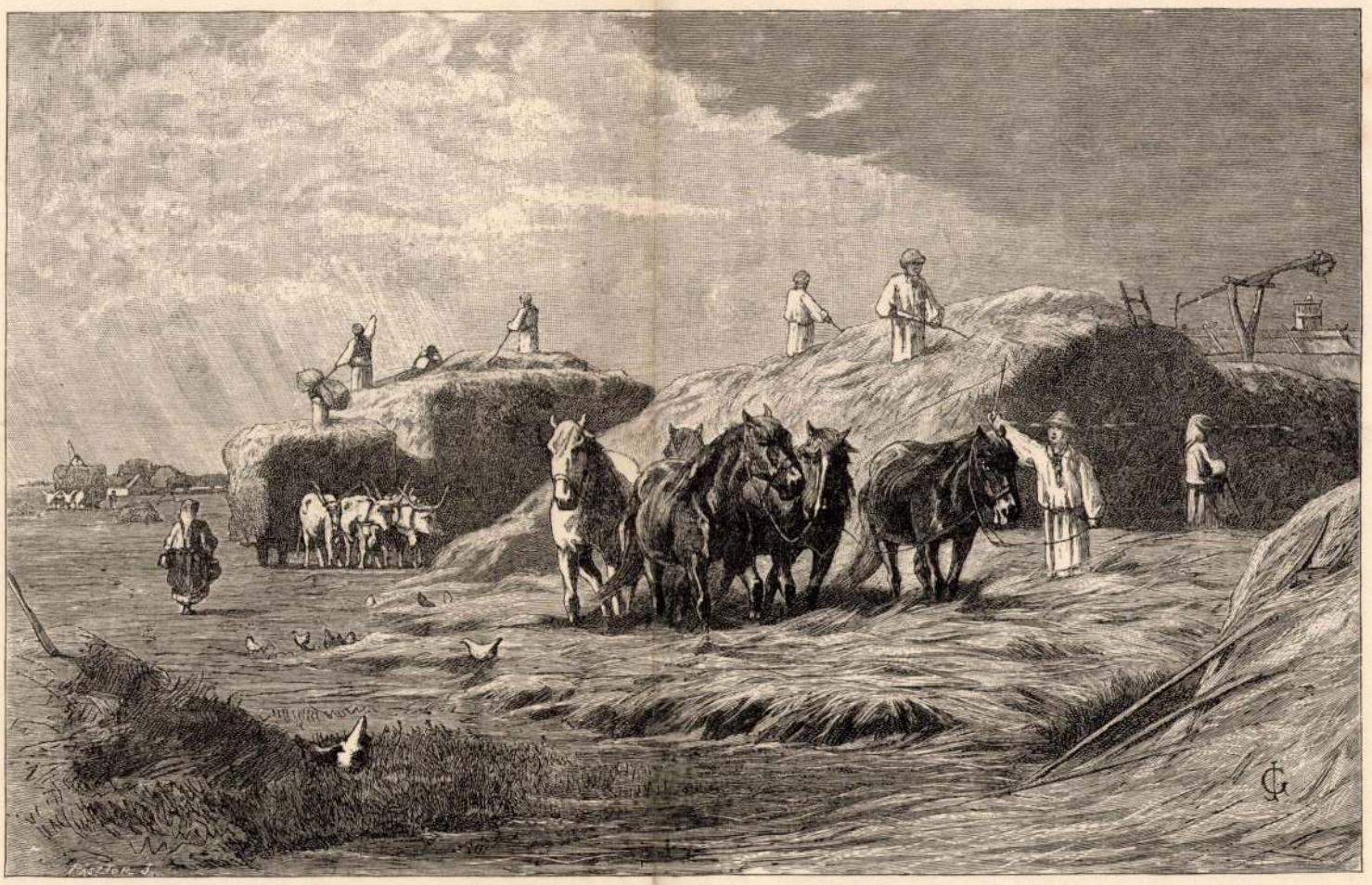

Nyomtatás.

álladalmi ménes-uradalom terjedelme 27.920 kat. hold. Talaja fekete televényes vályog, melynek egynemü, a „sárga földig“ terjedő rétege változó mélységü, de a három ásónyomot mindenütt meghaladja; szikje nincs.

Ezen uradalomnak középpontja maga Mezőhegyes, és van négy gazdasági kerülete; ezek közül egyben öt, háromban négy gazdaság rendeztetett, melyeknek a kerületi tiszt alatt külön kezelőjük van. Az egész birtokot széles szegély-ültetvény környezi; belsejében úgy a fő-, valamint a mellékutak is fákkal vannak végig ültetve, a melyekből a nyolcz fővonal gyönyörü régi ültetvényeivel szépen kiválik. Kellemesen szakítják meg azonkivül a sík egyformaságát a mesterségesen ültetett sürü erdőcskék, melyeknek száma mintegy 20, s melyek nemcsak változatossá teszik a vidéket, hanem egyúttal a síkon dúló viharok pusztító hatását is lényegesen enyhítik. Az egyes gazdaságokat, valamint az iparüzleteket is telefon köti össze a középponttal, s így az igazgatónak módjában van 18 helyre adni ki irodájából a szükséges intézkedéseket.

Mezőhegyesnek magának, azaz a középpontnak, mind a mellett, hogy pusztának neveztetik, saját vasúti állomása, nagy szállodája, távirdája, postája van, s vasárnaponként tartott hetivásárai az egész vidéken híresek. A talajmivelés Mezőhegyesen példás: a mélyítést két gőz-eke végezi; a szántás ökörerővel, a kaszálás ló- és embererővel végeztetik. Azon lakosok száma, a kik a m. kir. ménesbirtokon a mezőgazdaságnál foglalkoznak, nagy; 3378 lélek van az összes majorokban, s azon kivül még az államménesben a szolgálatot teljesítő katonák. A mivelés felöleli a gabonanemüeket, körülbelül 11.500 katasztrális holdon, takarmánynemüeket 4.800 holdon, természetes és mesterséges legelők vannak 6.200 holdon, a többi erdők 1.585 holdon, a fennmaradó területet a major, terek, útak, kertek, stb. foglalják el. A mivelt területnek 18%-kát trágyázzák évenkint, még pedig részint a birtokon termelt, részint pedig az aradi szeszgyárakból szerzett trágyával.

Ujabban a kapás növények között a czukorrépa nyert nagy szerepkört, mely 1.800 holdon szeszgyártás czéljából termesztetik. Van Mezőhegyes területén hét gazdasági szeszgyár, melyeknek terményei a középpontban levő finomitóban tétetnek piaczra vihetőkké. A szeszgyár hulladékai szarvasmarha- és juhhizlalásra fordittatnak, a hizott állatok aztán részint Budapesten, részint Pozsonyban adatnak el, a hizott juhok pedig esetleg Francziaországba vitetnek ki.

A tél rendesen nagyon kemény, a nyár pedig forró, mert az Alföld éghajlata nagyon szélsőséges, olyan mint a kontinensek belsejében szokott lenni. A légmérsékleti változások nemcsak az egyes évszakok szerint igen nagyok, hanem napról-napra is. Egészben véve az Alföld évi átlagos hőmérséke 10.4° C., a tavasz átlagos hőmérséke szintén 10.4°, az ősz 10.6°, a nyáré 21.2°, a télé —1.6°. A januáriusi átlagos hőmérsék Budapesten —1.4°, Kalocsán —1.2°, Szegeden —1.4°, Temesvárott —1.1°, Debreczenben —2.6° C.; a júliusi átlagos hőmérsék pedig ugyanazokon

Szélmalmok.

a helyeken 22.2, 22.5, 22.4, 22.1, 21.8 fok C. A legnagyobb hideg és legnagyobb meleg közötti különbség az Alföldön 50—60 fokot is tesz, sőt az egynapi mérsékleti változás is gyakran 12—15 fok. A homoktalaj néhol nyáron 67 fokig is felhevül.

A csapadék általán véve legnagyobb a nyári hónapokban, a tél rendesen legszárazabb. De a változások az esőzésben is felette nagyok mind az egyes évszakokban, mind a különböző években. Az évi esőmennyiség átlag véve alig haladja meg az 500 millimétert. Néha rendkivül száraz évek vannak, mikor minden fűszál és bokor kiszárad s a vetés tönkre megy. Ilyen aszályos év volt az 1863-diki. Más években meg az eső rontja meg a vetéseket, a kiáradt folyók egész tengereket képeznek,

Om II.

a föld árja átjárván a laza földrétegeket a folyóktól nagy távolságban is megtölti a pinczéket, nagy pocsolyákat képez a szántóföldeken, s gyakran a gyümölcsösökben is nagy kárt tesz. Sőt az utóbbi nedves években igen sok ákáczfa is kipusztult.

Az Alföld iránya Palánkától fel Munkácsig általán véve ugyanazt a jelleget mutatja: keletre vall, a növények legnagyobb része a keleti pusztákról költözött ide. Árpád az alpári nyalábfűben, vezérei a homokpuszták növényzetében fölismerhették azt a irányt, a melytől ősi hazájokban búcsút vettek. Az alföldi homokpusztáknak egyik kiváló jelleme az eredeti erdőtlenség. De azért az Alföld növényvilága korántsem mondható szegényesnek; a benszülött honos növény ugyan kevés, de a természet különböző vidékekről válogatta össze azokat a növényeket, a melyek az alföldi talajhoz és éghajlathoz alkalmazkodhattak, s az ember is hathatósan hozzájárult a növényzet gazdagításához. Az ember nemcsak a különböző gabnafajokat, tengerit, burgonyát, a zöldség- és takarmányféléket, hanem a különböző gyümölcsfákat, a nyárfát, eperfát, ákáczot, stb. is meghonosította. Lassan-lassan a meztelen homokhátakat is megköti és befásítja.

A száraz homokpuszták növénytakarója nagyon különbözik attól, a melylyel a természet a vizenyős réteket, a sós- és édesvizű tavak környékeit, a mocsarakat és lápokat felruházza. A lápok az Alföldön igen nagy területeket foglalnak el; mindannyian állápok, különböző vízi növények, nád, káka, sás, szittyó és holmi pázsitfélék, nevezetesen taraczkos tippan (Agrostis stolonifera), lepik el azokat; éghető tőzeg is elég van, de általában nem igen használják a lakosok, inkább száraz ganéjjal és szalmával tüzelnek, ha fájok nincsen.

A hazánkban találtató emlős állatok és madarak legtöbb faja az Alföldön is előfordúl; különösen sok költöző madár veszi útját azon át s itt rövidebb-hosszasabb ideig tartózkodik. Kivált a vízi és úszó madarak lepik el sűrűn a tavakat és mocsarakat, nevezetesen a gémek, karakatnák, szalonkák, szárcsák, gődények, kormoránok, réczék, vadludak, stb. De mindenek fölött a gólya, daru és túzok jellemzetesek az Alföld madarai között; a féllábon álló gólya, a gémes kút s a csárda egy alföldi tájképből sem hiányzanak; ezek oly jellemzetesek, mint az árvalányhaj a legény kalapján s a kócsagtollból való bogláros forgó az úri kalpagon.

A folyók és némely tavak halakban is bővelkednek, noha az a közmondás, mely szerint a Tisza tartalmának két harmada víz, egy harmada

Greguss János MDK

Csele patak, rajz

Műcsarnok 1931 őszi tárlat

Greguss János MDK

Nyár, olf.

Mücsarnok 1896. ezredéves kiáll.

MDK

Greguss János

Tahi Antal mestere

MM "Tahi Antal". Müvészet, I. évf. 1902, 342-344.

MDK

Greguss János, festöm.

? f.hó2. tartott választmányi ülésének következö-
röl tárgyaltak:

Az albumbizottság második albumlapul Gr. J. "
"Életkép" c. humoros tartalmu festményét el-
fogadta. /Az elsö Than Mór"Attila lakomája" len-
ne.

Az orsz.m.képzöm.társulat.

Vas.Ujs. 1867. 232.l.

Gregurs János /pesti./ F. Mg. 19.?.

Tanító valódtál. (Ly 89)
1863 Munka (Ly. N.r. 144.)
1866 Ebéd után (— " — 197). Kelebi ant a Rajzet Tóta nahrette. (Ly. N.r. 215.)

Rajzolt lapozba.

Greguss János

MDK

Szépm. Műv. Új magyar képtárunk kat. 1928.

181. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 170. l. — *Ország Világ.* 1892. 378. l. — *Pallas Lexikon.* VIII. 275. l. — *Peregriny János dr.:* A M. N. Múzeum képtárának leíró katalogusa. Budapest, 1900. 93, 127. l. — *Szalay Imre:* A XIX. század festészetéről hazánkban. Budapest, 1901. 14. l. — *Szana Tamás:* Száz év a magyar művészet történetéből. Budapest, 1901. 212. l. — *Szépművészeti Múzeum.* A modern képtár katalógusa. Budapest, 1913. 16. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1867. 232, 628. l. — 1869. 89, 117, 144, 181, 201, 437, 452, 544, 657. l. — 1870. 616. l. — 1871. 16, 181, 445. l. — 1873. 145. l. — 1875. 813. l. — 1881. 614. l. — 1892. 410, 553. l. (arczképpel és képekkel). — *Várdai Szilárd:* Az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképző története. 1871—1908. *Az orsz. m. kir. képzőművészeti főiskola értesítője* az 1907—8. tanévről. Budapest, 1908. 5—11. l. — Arczképe (olajf.) Székely Bertalantól az Ernst-Múzeumban, Budapesten.

A folyó évi római nemzetközi
művészeti kiállitásra küldendő
anyag tb.

Greguss Janos

204. Tájkép, vászon
27 x 34

Ernst Muzeum aukcioi

XV.

Greguss J á n o s, festő és rajztan[illegible] szül. 1837-ben Pozsonyban, megh. 1892 máj. 29-én Budapesten. A műszaki pályára készült s évekig látogatta a budapesti, utóbb pedig a bécsi polytechnikumot. Az 1850-es években megismerkedvén Keleti Gusztávval (l. o.), képzőművészeti tanulmányokba fogott s ő volt egyike azon első művésznövendékeknek, kiket Eötvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter a külföldre küldött, hogy szaktanulmányaik végeztével a rajztanítás reformját reájok bízza. G. két évig a nürnbergi

Greguss János

176. Alkonyati Táj,
olaj. 24X32

Almásy-Telki XII. 1943

Gregus János

archépe

Székely Bertalantól

az Ernst Múzeumban

jelenleg a

Szépmív. Múzeumban

Nagyszámmeneri részt

kr. r.

Madonna.

160 Raphael Santi

Hortobágyi hid. T.7697.

A Hortobágyot ábrázoló látkép előterében van a bolthajtásos pilléreken nyugvó hid, a melyen túl házak tetői látszanak és a mely felől parasztlegény közeledik három lóval. Balra a hid alatt asszony őriz libákat. Jelzése alól balra: G.J.

Tusrajz Gregus Jánostól, mér. 10.2: 22 cm.
Osztr. Magy. Monarchia VII. 301. l.

Sz.n. 678-902
379-902-376.

Greguss János

Szerepel a műnarnok ősi
tárcatán

Nemzeti Ujság 1938 XI. 5

Gregus János

chüve nerepel a karácsonyi aukción.

PH. 1933. XII. 3.

Gregusz János, festőm. MDK

a mintarajztanoda és rajztanárképezde f.évi/1885-1886/téli tanfolyamán az emberi alakrajz és festés /figurális/ szaktanára volt Gr.J.

Különfélék.- A m.kir orsz.mintarajztanoda....
Művészi Ipar. 1885/86. 128.l.

MDK

Greguss János

Balatoni táj

A Balaton tájfestészetünkben. Szépművészet 1941. 168.l.

M. D. K

GREGUSS János festő
(1837-1892)

Nála tanult Fenyes Adolf

Genthon-Németh-Végvári-Zádor :Magyar müvészet 1800-1945

Bp. 1962. 319.

MDK

Greguss János

Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben.
Vas. Ujs. 1889. 87.l.

Greguss János festőművész

Ebéd után

Magyar kiállitás tárgymutatója.Műcsarnok.1934.

mdk

Greguss János

Falusi piac. A falu fölere. Ló, zarvas-
marha, szekérkörül. Gazda a szekeren pipál
Vevővel tárgyal. Asszonyok batyuval, kosárral.
Litografált műlap. Bp. i. n. M. Kir Államny.
62 x 85 cm.

Az. 6. Sz. K. Grafikai Plakátjai Bp. 1961. 86. l

Greguss János festőművész. MDK.

A Szépművészeti Muzeum "Magyar Művészképmások" c. kiállitásán vett részt.

Magyar Művészet, 1931. 314. l.

Gregusz János
festő

M.D.4

Kunffy Lajosnak volt
a tanára

Bodnár Éva: Kunffy Lajos, 34 l.
Művészet, 1961. február.

MDK

Gregüss János

A mücsarnok őszi kiállitása. Képzőművészeti Szemle. 1879. 11.sz. 140.l.

Hirek a mütermekből. Képzőmüv.Szle. 1879.11. sz.

Greguss János M.D.K.

Bp.1896 körül.

Hajóvontatás lovakkal. 13X19 cm. illusztráció Baksay Sándor: Tolnamegye c. cikkéhez. id.mü 267-291.p.

Szign. GJ - Morelli G.F.i.

- - rajza után egyszinü fametszet. Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.13.köt.Bp.1896.Magyarország.IV. 272.p.

Greguss János M.D.K.

Bp.1896 körül.

Drávai malom. Szövegközti illusztráció Baksay Sándor: A Mecsek környéke c. cikkéhez. id.mü 263-267.p.

Szign. nincsen - Morelli G.F.i.

- - rajza után egyszinü fametszet.Készült Morelli Gusztáv müintézetében. M.Kir.Állny.

O.m.13.köt.Bp.1896. Magyarország.IV.265.p.

MDK

Greguss János és Sankó János
1837-1892 festők 1833-1896.

Közösen illusztrálták az 1874-i
Petőfi kiadást.

– A könyvesmálás művészete.

Grafikai Szemle 1908 évf. 3 sz. 5-12.

MDK

Greguss János 1837-92.

Tájkép

Ernst Muz. 15. aukc. 1921. 17 l.

MDK

Gregusz János festő

1873. „Faltisztéle"
„Egy búvóhely"
„Házsemalmok" a képeit behúldi a KT-nak

MDK-A-I-4/651

MDK

Greguss János

Kacziány Ö: Gyulay László. Művészet, 1911, 261-265 l.

Esztergom /Komárom/

Széchenyi-tér 26. Ház, egyem
tikus, 1870 körül.

/~~Gerő László, 195 -~~ Esztergo

MDK

Greguss János

A Mücsarnok a Felvidékért. Pesti Hirlap, 1938. okt.16. 30. l.

MDK

Almásy-Tel. 2. auk. 1939. nov.

MDK

Greguss János

Ebéd után.Festette Greguss János.Kőre rajzolta Kelety Gusztáv. Az orsz.magy.képzőm.Társ. műlapja 1867.

SzmKT 50 152.1.

MDK

Greguss János

A mücsarnok őszi kiáll. Képzőművészeti Szemle 1879. 140.l.

Greguss János MDK

A nyár

Mücsarnok 1902
A bpi. Orvosszövetség Mükiállitása

Greguss János

MDK

Részlet Kásposztásmegyerről, ceruza

Mücsarnok 1909. pasztellek, akvarellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

MDK

Greguss János

festészet tanára

O.mintarajz isk. kiáll. Vasárnapi Ujság, 27.sz,
1877. 428 l.

MDK

Greguss János

Felvinczi Takács Zoltán: Hollósy Simonról.
Szt. Évk. I. köt. 1918. 151-177. l.

M. D. K.

GREGUSS János festő

(1837 - 1892.)

Fenyes Adolf mála Tanult

enthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar művészet 1800-1945.
p. 1958, 321. l.

Greguss János MDK

festő

Irodalom és müvészet.
Vasárnapi Ujság 1876.4o.szám,634.o.

Greguss János MFK

Káposztásmegyeri részlet. Kréta.

Szépm. Muz.Grafikai Oszt.XLVI.kiáll. 1922.
Magyar Tájak.

MDK

Greguss János

Marosvásárhely, a nagypiac és a Széchenyi sétány, 19.sz., rajz

M. Kiss P: Marosvásárhely. Szépművészet, 1943, 161-164 l.

MDK

Greg

Greguss János

Képzőmüv. Társ. Képzőmüv. Szemle, 1880. 2. évf. 16.l.

MDK

Greguss János

Szérü, festm.

Fővárosi Lapok, 1875. I. 637.o. A műtárlaton.

MDK

Greguss Mános

Életrajzok. A Mű, 1927. 1.évf.2.sz. 32.l.

MDK

Greguss János, rajzoló
XVIII.sz.

legtöbbnyire a kivésendö rajzokat készitette.

Tóth Ervin: A régi magyar fametszö müvészet története.
Debreceni Szemle. 1940. 317-324.l.

Greguss János MDK

1892. máj.31. meghalt.

Képzőm.Főisk.Évk.1921-22, 22-23, 23-24,24-25.
Bp. 1926.

Greguss János MDK
tanár

1871. Mintarajztanoda és Rajztanárképezde megalapitása.

Képzőm. Főisk. Évk. 1921-22, 22-23, 23-24. 24-25.
Bp. 1926.

M.D.K.

Greguss János festő

Arképét megfestette Székely Bertalan,

A Mintarajztanodán tanár,

Haulisch Lenke: Székely, Bp. 1964. 12. l.

Gregus János festő M. D. K.

Ebéd után c. élet képét keleti g. rajzolta köre.

Gerszi, A magy. körajz. 1960 76.

MDK

Greguss János, 1837-92.

Tájkép

Ernst Muz. 29. aukc. 1924. 17 l.

MDK

Greguss János, 1837-92

A szendergő

Almásy-Teleki 7. sukc. 1941. okt.

37 l.

MDK

Gregüss János, segédtanárt
/figurális rajz tanszékén/

az országos mintarajztanodába a vallás-és közoktatási miniszter rendkivüli tanárrá nevezte ki.

Egyház és Iskola. Vasárnapi Ujság.33.sz.
1875.aug.15. 524.l.

MDK

Gregussz János, gróf.

359. Csele Patak. Rajz.
A Rauscher család tul.

A Magy. Akv. és Pasztelfestők Egyesülete.
Műcsarnok. - XIII. terem. Kat. 40.l.
Evsz.?

Gregors Tanos

wed

Din Paris

26 d.

Greguss Janos

1873 - 1892

l.

Forum

1934. 309. l.

322

„EUROPA"
film-, könyv-, lap[illegible] és
könyvkiadó r. t.
Bp, V., Rothermere-u. 12.
Telefon: 127-837.

Greguss János

festő 1837–1892

írta

Csákós y. l.

I Arcuz 1940 v.6

2 nr

II. Arcuz 1940. V.19

Gr. Gyula

G. 4. *János*, festő, * Pozsony 1837, † Budapest 1892 máj. 31. Művészeti tanulmányait Nürnbergben és Münchenben végezte s első képét 1867. állította ki Pesten, Ebéd után (Szépművészeti Múzeum) címmel; ez, mint litografált műlap, nagy számban kelt el. Keveset festett, mert a mintarajztanodán nagyon elfoglalta a tanítás, annál több illusztrációt rajzolt képeslapokban. Szénagyüjtés c. olajfestménye a Szépművészeti Múzeumban van.

E. gy. I. 417 f

Umbria mester a XV. sz. végéről

Mária a gyerm

Fölül a tr
jobb lábát meg f
püspök pásztorbottal
Keresztel; baljan
Középütt szt. Kristo
nyitott könyvet tart
nyel ~~[illegible]~~, a mely

Fresco, vászo
Ara 693 f
Ltha 12

207

46.25
15
23 1 25
46 2 5
69 5 75

305-

Gregus Janós

l.

Dreschergesmek

119. l.

Magyarországi útirajzok

VIII. 235.

G r e g u s s J á n o s
festő

Fővárosi Lapok.1869.febr.10. /Az 1868-diki okt.1-jétől dec.31-éig a m: nemzeti muzeum számára részint ajándékozott, részint megvett tárgyak jegyzéke./

G r e g u s s J á n o s
festő

Keleti Gusztáv: Alkalmi kiállitásunk. Fővárosi Lapok.1867.jun.17.

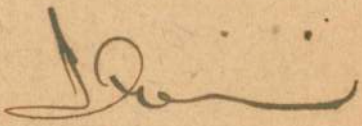

Gregus Janos

l.

Forum

1934. 322. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

G r e g u s s J á n o s
festő

Fővárosi Lapok.1868.nov.20. /Fővárosi hirek./

G r e g u s s J á n o s
festő

Fővárosi Lapok.1867.máj.8. /Az országos m. képzőmüv. társulat./

G r e g u s s J á n o s
festő

Fővárosi Lapok.1867.dec.14. /Fővárosi hirek./

Gregus Iván

Marosvásárhely fő-
tere a 19. század
közepén
fenti rajza
Repr.

Gál, Stefan. Unga-
rische Städtebilder
Rep.-én. Li VII. tábla

A magyar királyi vallás c

101349 szám
190.3.

A magyar országi c
legujabb névtárát hi
lékek országos bizo
Budapest, 190.
A minister

Dr bára
osztály

° Gregus Jano

l.

Kelp. 25. l.

Magna Curia, devai VIII. 129

Gregus János

l.

Gyró Művészetről

115, Z26.269. l.

Il conte GALEAZZO CIANO
Fautore della Giustizia per l'Ungheria

Greguss János

+ 1892

vod

Kampfőisk. 12. l.
14. l.

Gregus János

MAGYAR MUVESZET

1928. 713
1930. 563, 647
1931. 314. 326
1932. 45. 257
1933. 314

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Gregüss János

Greguss, Johann, Maler, geb. 1837 in Pozsony, gest. am 31. Mai 1892, war als Genremaler und in seinen letzten Jahren als realist. Landschaftsmaler bekannt. Im Jahre 1870 wurde G. zum Professor an der Budapester Zeichnenprofessorenpräparandie ernannt. Er lieferte auch zahlreiche Illustrationen für ungar. Wochenblätter und für das Werk: *Österr.-Ungar. Monarchie in Wort und Bild.*

Knack I. 415. l

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gregus János

l. Lábiró Hagyat

49. l.

ztergomi járás főszolgabírájától, Esztergom.

ENGLÄNDER, TATA.

20 szám.

193....

emlék országos Bizottságának

Budapest

Greguss János

Életrajza:

Ligeti Antal: A Nemzeti Múzeum Kápcsarnokának ismertető lajstroma, Buda, 1870. 28. l.

Eger.

A várost és várat bás
sitik, a városban pedig a s
van. Felirata fölül középütt

ERLA.

Rm., mér. a vk. 6:

140-95.

Gregus Janos

Festó

sz. 1837

+ 1892

wód

z

Krück I. 415. l.

Kelta Karperecz VI. 18.

Gregus János

Művészeti lexikon
I. 308. l.

204.

olva, áll s csaknem szembe néz. Hosszu
me s hegyesre pödrött bajusza barna;
ilt. Körülcsavart nyakkendője fekete;
mes mentéjén diszgombok vannak; dere
bal vallától paszomanttal szegélyezett
csattal. Oldalán kard lóg, melynek
kezét nyugtatja.

85 : 67,5 cm.

1. Kép. 203

Greguss Janos

Magyar Muvenet
1928. 713

Villamos felszerelés

1692-909-13
Irodai helyiség.

270. Portativ-lámpa.

Egy darab álló irodai lámpa bronzbol lefelé forditott zöld ernyővel, a mely igazithato.
Becsértéke.....21 K

Szállitotta Barta Károly az 1905. szeptember 14-iki számla alapján.

Gregnos János

cród

Mariay Ödön

Kép és irodalom.

Szépmüvèszet

1942. 9. l.

A budapesti állami ipariskola
tulajdonát képező

Compound-gőzgép

expánziós regulatorral

Szerkesztette: Valsoviczky Géza tanár.
Ilészitette: Rőck István gépgyára Budapesten.

A mag. nyom. gőzhenger átmérője	= 200 mm.
A dugattyúrúd átmérője	35 mm.
Az alacs. nyom. gőzhenger átmérője	= 340 mm.
A dugattyúrúd átmérője	45–55 mm.
A löket hoszsza	= 400 mm.
A tényleges lóerők száma	= 28

6. ábra.

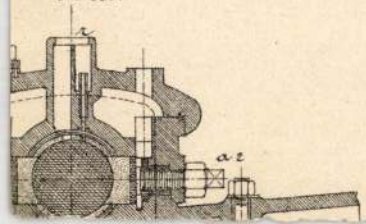

Greguss János

l.

Lykanemziomantika

89, 144, 197, 212, 215

— TITEL —

Greguss János

SZÉKELY BERTALAN (1835—1910)

68. Greguss János festőművész (1837—1892) képmása. Jelezve lent jobbra: Székely 62.

Magyar művészképcsarnok

68. 7.

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET
1941. NOVEMBER 30. — DECEMBER 14.

Gregus János

Magyar Művészet

1934. 59. l.

chez F. Iollain rue S.t Iacques a la ville de Cologne avec le du Roi

La Princesse Peufue Ragosky Sœur du Comte de Serin et Femme du Comte Tekely, dont elle a tres genereusement soutenu les Interests donnant les Ordres pour luy dans la Ville et chateau de Montgats resistant vigoureusement aux Turcs et Imperiaux et aux plus fortes attaques de ses Ennemis

[illegible] fe

Greguss János

Lyka München

37.1.

A gitáros

GÁBOR JENŐ:

(A társaság Weber Xav. Ferenc
díjával kitüntetve, 1932)

Gregussi János

festő

arcképe Székely

Bertalantól

repr.-

Szépművészet

1941. 8-11.

Greguss Fános

festő és rajztanár

L.

Szendrey – Szentiványi

598. l.

T. 292.

Dunai sziget foglalja el, a
. melynek épületei közül a me-
ben pedig a szent Tamás hegy
évő erőddel. Felirata a lebegő

e: 1. Bli haus és befejezése: 6.

cm.

Gregus János

festő

l. Szépművészet

1941. 168. l.

Dr. MORELLI JÓZSEF
ÜGYVÉD
BUDAPEST, V., BÉCSI-UTCA 8.

TELEFON: 82-1-04.

Magyar Királyi

Műemlékek országos

bizottsága

Budapest

IX. Ráday utca 10.

szeme fehérének a pupillán fölül is ki kell látszani a felső szemhéj alól. De e nézet alig fogadható el, mert egyszerre mind az ötre alig vethet éles pillantást; vagy mi történnék akkor, midőn a vadaknak hátat fordit? Azért a rendkivüli személyes bátorság s a korbács együtt azon varázserő, mely lehetővé teszi a kimagyarázhatatlant; ezen kivül szükséges még az állatok természetének finom ismerése is, hogy soha át ne lépje azon korlátot, mely tulingerlésök által életébe kerülne.

De nem minden oroszlánnal lehetne ily játékot üzni. Hogy fiatal vadak könnyen szelidithetők és tanulékonyak is, tudva van; de az állatszeliditőnek épen az a főfeladata, hogy meg tudja határozni, föl tudja ismerni azon időpontot, a meddig feléjök közeledni lehet. Battynak még különös szerencséje, hogy egyik nőstény oroszlána egészen vak, a mit természetesen nem igen hiresztel; mutatványainál épen ez engedelmes állat a főszerepvivő. — Ez hihetőleg még sokáig engedelmes is marad; de hogy a többi, különösen a himek, mikor mondják föl a szolgálatot, bizonytalan. — A himoroszlán, ha erejében kifejlik, társat sem tűr maga mellett; annál kevésbbé fogja magát nősténye előtt egy ember által megaláztatni engedni, s hihető, hogy a mint a párzás előjeleit mesterök észreveszi, azonnal csak közönséges állatseregleti mutogatásra fogja őket használni.

A mi Batty Tamás élettörténetét illeti, az elég kalandteljes, s minthogy sok hihetetlent is csatolnak hozzá az emberek, nehéz róla kitudni a valót. Annyi bizonyos, hogy irlandi származásu, s előbb szenvedélyes oroszlánvadász volt, mely kedvtelése betöltésére két társával egész Nyugat-Afrikát bebarangolta. — A mint egyszer zsákmányul ejtett holt és élő oroszlánaival Freetownba érkezett, egy üzérrel találkozott, ki tőle fiatal oroszlánait fele nyereségre kérte, hogy azokat betanitva Afrika nagyobb városaiban mutogassa. A mint fél év mulva társával Oranban találkozott, ugy találta, hogy sokkal könnyebb és jövedelmesebb, oroszlánokat tanitgatni, mint velök küzdeni a sivatagban, s attól a perctől az oroszlánvadászból oroszlánszeliditő lett. Különben a mily vad, a mily szilaj az oroszlánok ketreczében, épen oly szelid és jámbor ember az életben.

A szádelői völgy.

(alaprajzzal és 9 képpel).

A bájos kis Tornamegyében, a kassa-rozsnyói postauton haladó utas, ha Udvarnoki helységből az országutról észak felé eltér, *Szádelő* helységet találja, két összenéző sziklafok tövében, melyek, ugylátszik, mintha a föld fejlődése idejében egy tagból váltak volna kétfelé. A falu, sürű diófáival, természetes sánczolatot és kaput látszik képezni a mögötte nyiló vadregényes *szádelői völgy* bemeneténél.

E völgy egy óra járásnyinál hosszabb vonalban elnyuló keskeny szirthasadék, s csak azután nyilik mindig tágasabbá. — Áthaladva a kisded falun, szürke meztelenségben áll előttünk a két oldalt emelkedő Szár- vagy Zár-hegység függő sziklafalainak s bérczeinek tömkelege, egyes villámcsapások nyomaiként hátramaradt szines vonalokkal, levált kődarabok elhagyott fészkéből itt-ott kivöröslő agyagfoltokkal zománczozva.

A mily nevezetes helyet foglal el a természeti ritkaságok sorában Aggtelek Baradlája az ő *földalatti* termeivel, boltozataival, folyosóival s a csepkő-alakulások csudás változataival: épen oly nevezetes csodaműve a természetnek a *föld szinén* a szádelői völgy, mely szintén állandó meglepetésben tartja a szemlélő lelkét az egymást váltó s mindig különböző, ezerféle alaku szikla-csoporzataival.

Egymást érik a majd vadonabb, majd szelidebb, majd elragadólag fenséges, majd ijesztő, de mindig meglepő és regényes tájképek.

Lefolyt évezredek történeteinek néma tanui e sziklák, melyek csupán az ég dörgő viharfellegeitől vett kérdésre felelnek a viszhang százszoros morajban beszélő nyelvén. A sziklák között lesiető hegyipatak szakadatlanul cseveg s futását jelzőleg majd susogó, majd csörgő, majd zuhogva csapkodó hangmenetekbe megy át, s csak a bérczek felett nyargaló szél harsogja tul koronkint versenyző, vad akkordjaival.

Ide az emlős vad csak üldöztetve téved az erdőkoszoruzta közel hegyek nyájas zöld sátorából. És ha jön is, szélgyorsan iramlik tova a kopár sziklákról, hol futását a nyomából guruló szirtkavics pergése árulja el. Leggyakoribb látogatói a természet e puszta szentélyének a prédaleső s ragadmányaik élvezéséhez menhelyet kereső ragadozó madarak; állandó őre pedig e sziklaországnak a szirtbogok üregeiben firól fira szállott fészkek birtokosa, a királyi sas, az ő összes fenséges nemzetségével. Zajtalan ő-lakói e sziklavölgynek a fürge járásukban, ovatos, gyönyörü pisztrángok, a völgyön végig kigyózó Szárpatak kristályvizének szabad tanyáiban.

Oh e völgynek is megvan költészete s e vén sziklák ódon alakjai mindig ujak és érdekesek maradnak, valahányszor a természet szépségei iránt fogékony kebellel közeledünk hozzájok.

Megkisértjük, e nevezetes völgy egyes főbb alakulásainak rajzát adni e lapokban, hol már annyi hazai nevezetesség ismertetését élveztük. E czélból könnyebb áttekintés és tájékozás végett bemutatjuk később a szádelői völgy hozzávetőleges *alaprajzát* (mely rajzolónk időzése rövidsége miatt nem lehetett mérnöki pontosságu); azon kivül 9 különböző pontját fogjuk közölni e völgynek. Mint látni fogjuk, a szirtmeredvények leghatalmasabbak a völgy egyik felében (I—VI. kép), hol legerősebben nyilatkozik a föld képződésekor befejezett nagyszerü válóper, a sziklatest meghasadása, s a szirttömbek külön megszilárdulása.

A völgy másik felében (VII—IX kép) a természet nyájasabb regényességü képe ragadja meg a rendkivüliség érzetétől meghatott szemlélő lelkét.

Az azon tul terjedő s az áji völgyön át a tornai vár keleti oldalához kivezető vonal, bár nagyszerüségben alábbszáll, de szintén szép és nyájas tájképeivel, méltó befejezése a szádelői völgynek.

S most nézzük sorban a legszebb pontokat. Az I szám alatti képünk a völgy szük *nyilását* mutatja a tornai országut felől. A meredek sziklák alján, a völgyből kisiető Szárpatak partján ott áll festői egyszerüségében a Szádelő helységhez tartozó malom.

Szádelői völgy. I. A völgy nyilása a tornai országut felől.

Rajzunk e pontot igen sikerülten adja *Greguss János* fiatal festészünk eredeti felfogása után.

II szám alatti képünk azon hely rajzát adja, midőn a völgy patakja, több ágra szakadva, a szikladarabok közt törve magának utat, *kis zuhatagot* képez. — A köröskörül emelkedő, fehérszinü szirtfalak beláthatlan csoportozataikkal igen érdekes háttért és keretet szolgáltatnak.

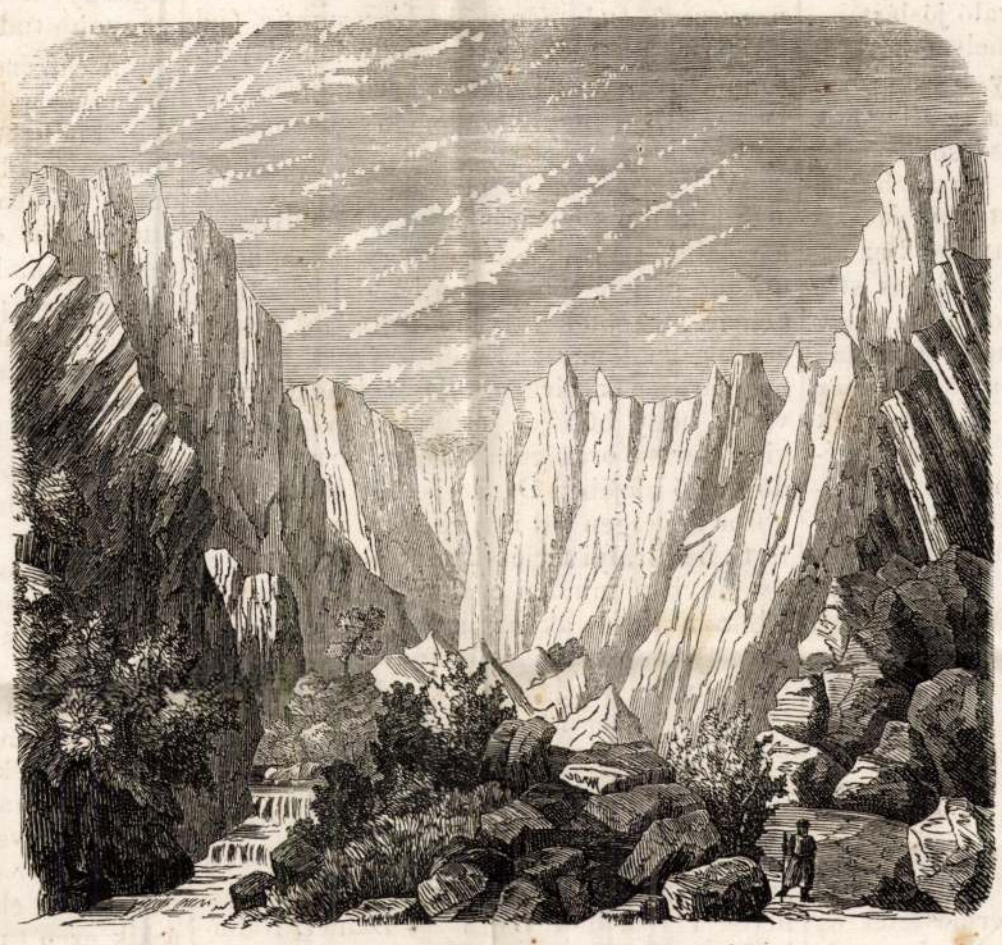

Szádelői völgy. II. Kis zuhatag és labyrinthus.

E rajz későbbi folyamában látni fogjuk, hogy a nép, valamint az agteleki barlangban, ugy itt is, saját felfogásához mért elnevezéseket osztogatott a sziklacsoportok egyes alakjainak. Sőt a népies képzelet is hozzájárult, hogy életet öntsön regéivel és meséivel e csodás völgy sziklaóriásaiba és nyájasabb ligeteibe. Meg fogunk emliteni nehányat ezek közül is. *U.*

(Folytatása következik.)

A jóslatokról.

(Folytatás.)

II.

Mantik, görög eredetü szó, s az isteni akarat kinyilatkoztatásának mesterségét jelenti, mely szerint valamit tenni, vagy abban

hagyni kell. Ezen mesterségnek két különböző módja a régiek vallásába ment át; s e szerint más volt az áldozat, imádság, böjt, fogadalom általi kijelentés, melynek tárgya csupán csak az istenek haragjának lecsillapitásárarését czélozta, másnemü volt ismét midőn a jós az isteni akarat tudásával és csalhatatlan tanács birásával megszállottnak hitte magát. Ezen jóslatnak eredete a kedélynek azon homályában keresendő, mely mai napig is igen sokaknál kétségben van a sors változhatatlansága és az emberi akarat szabadsága felett. A különbség a régi és jelenlegi jóslatok között csupán csak abban van, hogy azelőtt az ősidökben összenött az a népek állam és vallási életével, a keresztyénség eredetével pedig kiköszöböltetvén a nyilvános életből, a kétkedők az emberi ész korlátoltságát tagadók, s az istenmindenhatóságát türni nem akarók észjárásában talált menedéket, s itt felütvén sátorát, áldoznak a bálványnak és bolondságnak. A jóslat majd minden ókori népnél fellelhető, de a görögöknél a legszebb s legmélyebb értelemben mutatkozott A jóslat vagy az elhalt lelkek idézése által történt — s most is még igen sokaknak megjelennek a holtak, kivált a bor, szesz, s káprázat nyomása alatt — vagy ha ezek nem kérdeztetnének a jósok által, ugy az isteni nyilatkozatnak ős forrása Zeus Panompheos volt és Apollo, a tudomány s bölcseség istene. — A tolmácsok eleinte olyanok valának, kik az egyszerü földnépet a természet müködési erejének tudásában felülmulták, ezeket hivták *Manteis, Vateseknek,* a természet papjainak, vagy az isteni nyilatkozat magyarázóinak. Ez volt az egyéni jóslat, mely ivadékról ivadékra szállt. Igy származtak a messze elágazott jós családok, mint a Klitiádok, Telliádok és Jarridák, az akarnánai jóslátók. A nagyobb nemzetségek a jóslatot szabályszerüleg kifejtették, s azt bizonyos elvekre alapitották, mint a Sabinusok az *Auguriumot,* az Etruskok a jeljóslatot, az *aruspiciumot,* azaz az állatok beleiből való jóslást.

A jós-iskolák még a történelem korszakában is virágzottak és nagy becsülésben részesültek, igen sokszor javára az államnak és egy eseknek is. — Emlékezetes jósok voltak: Theriesias, Theoklos, Agias, Thrasybulus, Attus Navius, Kallias, Hegesistrotos, Megistios, Karnos, Melampus, az államjósok az athenai Prytaneonban, Lampos, Kalchos stb. De azt gondolnád talán, kedves olvasóm, hogy a jövendöléssel akkor tájt csupán a férfiak kufárkodtak? Bizony voltak akkor is már olyan kurucz asszonyok, a kik ha nem ültek is fel a piszkafára, mint a Tóti Dorka, a géczi boszorkány, mégis nagyon hiresek voltak, mint a Pythia, Manto, Kassandra, az endori banya, s a sybillák és számtalan mások.

Különféle módon üzték a jövendölés mesterségét; vándoroltak helyről-helyre, vásárokra, városokba, mint a *Bakidok,* ezeket követték a *chresmológok* (hasbeszélök) csavarogtak az utczákon ide s tova, hasonlóképen a mostani czigányokhoz s mindenféle tárgyból jövendöltek a hiszékeny népnek. Ellenkezőleg az olyan jósok, kik a természet örök müködésének titkait ellesték, igen gyakran társaságba állottak s rendesen oly helyen tartózkodtak, hol a természetet és annak müködését saját elönyükkel tanulmányozhatták. Az ilyen helyeket a vak hit és fellengő kedély szentté avatta, azt gondolván e tudatlan emberek, hogy az ilyen helyeken az istenek nyilatkoznak előttük. E képen származtak a görögök és rómaiaknál az oráculumok. Nevezetességre jutott a sok között a dodonai *Tesprotiában,* melynek romjai Janina közelében most is láthatók. Volt még egy más hasonnevü is Thessaliában. Legnevezetesebb volt azonban a doriusok oráculuma *Delphyben,* ez az ó világ leggazdagabb jós helye volt. Hiresek voltak még Abä. Amphicleia Böotiában, ugyszintén Olympia, Didina, Klonos, Pharő, Patrő, Buna, Thalamia, Larrissa, Argos stb.

A *hieromantia* vagy a jeljóslat is nagy virágzásban volt, s azt akkép eszközölték, hogy az áldozatra szánt állatok beleit is megvizsgálták, s azok fekvése vagy elferdülése szerint, de leginkább a szív- máj- s epéből jósoltak annak, a ki áldozott, s tudni akarta a jövő titkát, miből az illetőnek rendesen csak sovár remény vagy kétkedés maradt, a jósok pedig a kövér áldozat marha izletes falatain hiztak. Azonban mindezen jóslatoknak gyakran igen jó következései voltak, a férfit hazaszeretetre buzditák, a nőt hüségre, a birót igazságra, a katonát bátorságra, áldozatkészségre, kitartásra ösztönözték; máskülönben pedig a természeti tudományoknak bölcsője voltak, mert habár eleinte a nép csalására foglalkoztak is vele, önkénytelenül oly fölfedezésekre, tudományos vélelmekre jutottak, mik a polgárisodásra közvetlen hatottak. Ilyen például a *pyromantia* vagy a tüzjóslat nagyszerü találmánya, az üveg. Ugyanis phaenicziai kereskedők, kik Egyiptomból Natront hoztak magukkal, Syriában a Belus folyó partján kiszállván hajóikból, tüzet raktak, melynek lobogása, szinéből, füstjéből, perczegéséből gyors vagy lassu égéséből a jövendőt akarták megtudni, s a tüzbe dobtak nehány natron darabot; s ime észrevették, hogy a tüzben a partnak finom kavicsa össze vegyülvén a natronnal; megüvegesedett. További próbák által később előállitották az üveget.

A *geomantia* vagy földjóslat pedig a geologiára, a (földtanra) vezetett. Vizsgálván a szirt- repedéseket, a köveket, behatottak a a föld mélyébe; gyógyforrásokra akadván, tanulmányozták azoknak hatását, a földátalakulási rétegei feltárultak s lett belőle nagyszerü tudomány. A *hieromantia* (jel jóslat) vezetett az élettan (physiologia) tutudományára, ez ismét az orvostanra s igy kapcsolatban egyik tudomány a másikat szülte.

Voltak még más nemzeteknek is hires jósaik, kikről a szent irás is emlékezik, Balac, a a moabiták királya, látván egy izben, hogy a zsidó népség töméntelen haddal készül országára, s képtelen levén ellentállani a nagy erőnek, Baalámot az Euphrates melletti Pethor városának hirneves jósát magához hivatta, hogy bübájos jóslataival a zsidókat visszatartsa országától. Ilyen hirre vergődött az ő idejében Dániel is, kit Nabukodonozor neje igen jól ismerhetett, mert ő mutatta be királyi férjének mint olyat, a ki tudományban minden chaldéi büvészt és jóst felülmul. No de aki aztán eltalálta a dolgot, azt ugy megjutalmazták, hogy világ életére beérte vele; s mégis különös ellenmondásba jöttek a héber törvényhozók, mi jele volt annak, hogy ha bár az észszel össze nem fér is az, hogy a halandó ember isten akarjon lenni, még is vonzódtak az olyan titkos tudományok birásához, mely a büvészeti jóslat által az embereket egymásfölé helyezhette. Igy például Balthazar Dániel, Nabukodonozor országának főpolczára jutott, mert megfejtette büvös tudományával a dorbézoló király mámoros látásait, s megjósolta neki a közel jövendőt; mig másrészt ezen jóslatokkal és büvészettel való foglalkozás, csalás és visszaélés halál büntetése alatt tiltva volt a hébereknél, sőt szigoruan megparancsoltatott, hogy országukban a jósokat és büvészeket letelepedni se engedjék.

Az *oneiromantia* (álomjóslat) nagy szerepre volt hivatva az ókor népeinél, ugy mint ma is, a világ akár melyik zugában. A népek belső életének, szájhagyományainak fogalmához és kiképezéseihez képest az álomlátás különféle magyarázatát találta a jövő titkának megfejtésében; s hogy minő viszonyban van az álom a jövő történhetőségeivel, az olyan kérdés, melynek megfejtésével a legrégibb kor is törődött. Mentől inkább visszamegyünk az emberiség gyermek korára, annál inkább természetesnek találjuk, hogy a népek az álmot valónak találták, mit egy világ feletti, az az isteni erő nyom a lélekbe, midőn a testi szervek öntudatlan müködésben vannak, a minek aztán bizonyos értelmet tulajdonitottak, mit az ugynevezett *álomfejtők* magyaráztak meg. Igy származhatott az álomjóslat, mitől sokan még ma sem menekülhetnek meg, sőt arra igen sokat tartanak. Az Ó-Testamentom leghiresebb álomfejtője volt József, azonban mások sem állottak alább a hébereknél, kik maguk is Egyiptomból hozták át az álomjóslato, hol annak bölcsője volt. Bölcseség dolgában ugyan csak kitünőek voltak a görögök, de azért a nagy bölcseség őket sem mentheté meg attól, hogy az álomfejtésben ne higyjenek [1]); ámbár voltak már akkor is olyanok, a kik azt haszontalan bolondságnak czégérezték, nevezetesen pedig Aristoteles tört felette pálczát. Az arabok az álomjóslatot tudományos alapra fektették és a számtalan álmoskönyv, mely most is a müvelt népek kezén forog, innét veszi eredetét, mint az kitetszik Artemidorus oneirocritikájának 5 könyvéből mit Kr. u. 200 esztendővel irt görög nyelven.

Ezen jóslatnak is nagyszerü volt eredménye az emberiségre nézve, mert a lélek müködésének észlelésére a *lélektanra* vezették a komoly férfit, s megtisztulva a fogalom a babona nyügétől, talán a bölcsészeti iskolák megalapitására vagy szakadására szolgáltatott okot a görögöknél. Gyakran a legnagyobb csekélység lesz szülőanyja a legnagyobb tudományok és találmányoknak.

A *chiromantia* vagy a kézböli jövendölés is ős származásu, s talán nem utolsó helyet foglal el a jóslatok történetében. A kéz különben is olyan tagja az emberi testnek, mely valóban nagy figyelmet érdemel. A tudós okos embernek iródiákja, a kézmüvesnek tápláló dajkája, a némának nyelve, az igazság pallosa, a boszu bérencze, egy szóval, munkakedvelő embernek legfőbb szüksége, nem hogy a falatot szájához emelje, vagy hogy a bort torkán leönthesse vele, hanem hogy mindezt megszerezze; — nem csoda tehát, ha figyelme tárgyául választá a jóslat s a tudatlan hiszékenység. De talán egy testrész sem mutathat fel annyi változatot alkotásában, mint épen a kéz, illetőleg a tenyér, a vonalok roppant különfélesége, összevissza hányt-vetett fekvése, a bőr szine, finomsága, durvasága, az ujjak hosszasága a tenyér szélessége stb. Ez mind nagy figyelmet költött a chiromanták előtt. ős eredetének nyomára akadunk már az Ó-Testamentomban Mózes K. 2,—13, 9; és Jób 37, 7 versében. Aristoteles, a görög bölcs is már a kezet az eszközök eszközének nevezte. A chiromantia sok mestere közül, a kik ezen tudományt szabályosan tárgyalták, megemlithetők a következők: Artemidor, utána jóval később Theophrastus Cordon, Indaginus, Goelerius, de la Chambre, Peuschel, de la Porta, Helmontius. stb.

Ezzel kapcsolatban volt vagy talán ebből származott az *arcz-jóslat,* már csak azon oknál fogva is, mert az arcz az emberi lélek

[1]) Cicero : de divinatione

diófa. Biedermeier . . . . . 360.—

1751. TÁMLÁSSZÉK. Diófa, zöld selyemmel kárpitozva . . . . . 44.—

1753

1753

1754

1755

1756

1757

1758

1759

1760

1761

1762

1763

1764

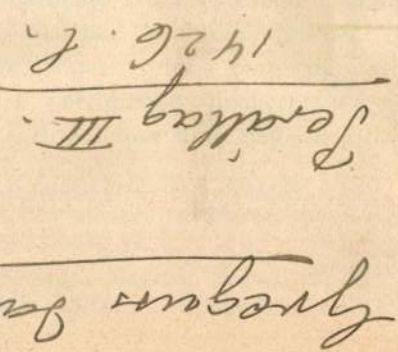

KAL. Diófa, hajlított előrésszel . . 135.—

1778. TÁMLÁSSZÉK. Diófa, dúsan berakott díszítéssel. Holland. 2 darab . . . 150.—

1779. ÁGY. Diófa, dúsan berakott díszítéssel. Holland . . . . . 250.—

1780. SAROKVITRIN. Diófa, dúsan berakott díszítéssel. Holland . . . . . 500.—

1781. ASZTAL. Diófa, dúsan berakott díszítéssel. Holland . . . . . 250.—

1782. ÉJJELISZEKRÉNY. Diófa, dúsan berakott díszítéssel. XIX. század . . 100.—

1783. KABINETSZEKRÉNY. Feketére pácolt fa, berakott díszítéssel. Bécs, 1870 . 180.—

1784. ÚRISZOBABÚTORKÉSZLET. Feketére fényezett fa, faragott díszítéssel. (Könyvszekrény, íróasztal karosszékkel, kerekasztal és 4 karosszék zöld plüssel kárpitozva.) . . . . . 2.100.—

1785. SZÉLES REKAMIER. Zöld plüssel kárpitozva . . . . . 400.—

1786. TÁMLÁSSZÉK. Diófa, meggypiros brokáttal kárpitozva. Neobarokk-stílus. 2 darab . . . . . 104.—

1787. TÁMLÁSSZÉK. Diófa, berakott díszítéssel. Biedermeier-stílus. 2 darab . 76.—

1788. FIÓKOSSZEKRÉNY HÁROM FIÓKKAL. Fényezett cseresznyefa, hullámos előrésszel . . . . . 350.—

1789. ASZTAL. Tömör diófa, berakott és faragott díszítéssel. Louis, XVI. . . . 250.—

—

Greguss János

l.

Szépm. Múz. Évk

I. 157. l.

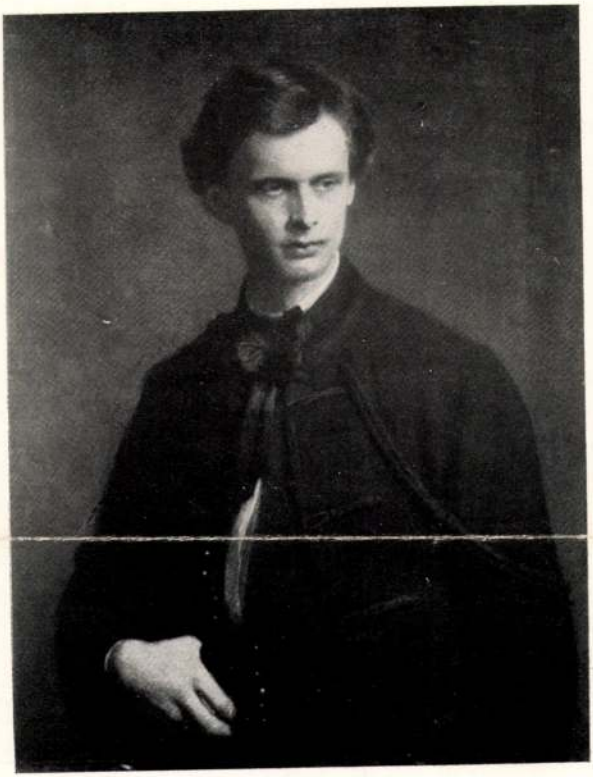

SZÉKELY BERTALAN
GREGUSS JÁNOS KÉPMÁSA

Magyar művészet

MUNKÁCSY MIHÁLY
PAÁL LÁSZLÓ KÉPMÁSA

Gregus János

1869-ben 600 ft állami segélyt kapott, hogy a münchengi akadémián tanuljon.

Vasárnapi Ujság - 1869. 167. l.
(Három fiatal festő.)

Gregorius János

Beállítva Ebéd után
c. képe

l.

B. A. Nefelejts 1868
201. l.

Szatjeg

A.) Biz. jav

(1.) mellekletek (A) –

B.) Észrevételek

1.) Szerződés –

2.) Pótkv –

3.) Előmérettkv

~~4.) Eredeti tervek~~ –

~~5.) Munkaátad. jk~~

4.) Ép. napló

/a megb. levéle

/b. munkaprogr. –

d.) Ésat. tervvált

e.) vall. u. mell.

c.) Kvany. napló

5.) Több – kev.

6.) Dijrészl. fiz. ke

7.) Kimutatás a ji

Greguss danos

l.

Pekärfest

18, 19, l 20. l.

BUDAPEST
837 JUL -2 21

Greguss Janus

Ebéd után c. Ripet
mulaphint kiadta az
alábbi társulat.

Nefelejts. 1868. 215. P.
(A képzőművészeti
társulat.)

tás és az adakozásban és ne távozzunk el a templomból a záróének előtt. Gyülekezetünket dícséret illeti meg a templomi szép rendért. Ugy igyekezzünk a padokban elhelyezkedni, hogy minnél több testvérünknek jusson ülőhely.

*

A biblia rendszeres olvasása nagy erőket ajándékozott atyáinknak. A házi áhítatokat otthonainkban újra föl kell elevenítenünk. A leszakítós naptárak, valamint a „Csendes Percek" segítségével ma már minden család szép házi áhítatokat tarthat otthon esténként az egész háznép belső megerősödésére. A mai nehéz időket a belső erők gyarapítása nélkül elhordozni nem lehet.

Uri szent vacsorát gyülekezetünkben **minden hónapban** — rendszerint az utolsó vasárnapon — kiosztjuk és pedig **különkehellyel**. Urvacsora-osztás előtt három **este 6 órakor bűnbánati istentiszteletet tartunk.** Urvacsora osztásainkat a három nagy ünnep 9 órai istentiszteletének kivételével, mindenkor különkehellyel tartjuk. A szent asztal megterítésére szeretettel kérjük itt is híveinket.

Keresztelést minden hónap **harmadik vasárnapján** a délelőtti fél 12 órai istentisztelet után, a gyülekezet jelenlétében tartunk. Ez a református keresztyén keresztelési mód, amikor a kis jövevények érkezésén az egész gyülekezet együtt örvend a családokkal. Megdícsérjük gyülekezetünket azért, hogy a keresztelő vasárnapon az egész gyülekezet, mint egy ember, bentmarad a keresztelési szertartáson. Keresztelést a szülők kívánságára máskor is tartunk, de a fenti mód mégis a legszebb.

Konfirmáció órákat tartunk minden **hétfőn** délután 4—5-ig leányok, minden csütörtökön délután 4—5-ig fiúknak és minden vasárnap délután 4—5-ig felnőttek részére.

Házasságkötését a református ember nem tartja meg Isten áldásának kikérése nélkül és más templomban, mint református templomban, nem esküszik, mert a római katolikus templomban csak úgy esketik meg, ha születendő gyermekei-

Atyafiságos

Samu János s. k.
főgondnok

Mérnökök Nyom

Gregurs János

irod

Rosner Ungarske

14. l

Greguss János

24 éves, szül. Pesten. prot.
atyja tanár, antik osztály
1863 nov. 18.

Somogyi Miklós. Magyarok a
müncheni képzőművészeti
akadémián. Művészet, 1912.
181. l.

Lexikonon wsint 1837-ben
Pozsonyban szülelett,
Fenfiek wsint 1839-ben
Pesten. Mi az igaz?

SZERDA **8**	
CSÜTÖRTÖK **9**	
PÉNTEK **10**	
SZOMBAT **11**	1/2 3 klein Kossuth Lajos u. 43 Vasarnap Bayer.

POLDIACÉL

Greguss János

l.

Szabad Művészet

1949. 274. l.

27. 6. l

A vall. és közokt. m-
kelt és ügyszám alatt
állampénztárhoz inte

Utasítom az a
Saláth Ferencz, a M
résére 1920. évi jan
Egyszáz (100) K ruhap
hó 1-én és a Mirottsa
végzéséért 1920. évi Ju
száznegyven (240) K

Gregus Janis

Szabó Athenaeum

148 l.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
685
1911.
érk: IX.18.

A méltóságos „orsz. műemlék-bizottsághoz

– Budapest

Bartha Mór lelkész jelenti, hogy a gacsályi ref. ódon templom renoválása kezdetét vette stb.

OMALTINE

YÓGYSZER- ÉS TÁPSZERGYÁR RT

c. cikkéhez. Tervezték: Aptel Sándor (fent), Kun Mihály (lent)

RICHTER GEDEON VEGYÉSZETI GYÁR R.-T. ●

Kun Mihály: Gyógy- és vegyiszervállala

Gregussi János

festő

1837 – 1892

írók

Toman

164. l.

KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA KÖNYVES-BOLTJA

BUDAPEST IV,
KOSSUTH LAJOS-UTCA 18.
TELEFON: 18-95-40.

•

BUCHHANDLUNG
DER KÖN. UNG.
UNIVERSITÄTSDRUCKEREI

•

LIBRAIRIE
DE LA PRESSE
DE L'UNIVERSITÉ
ROYALE HONGROISE

•

BOOK-SHOP OF THE
ROYAL HUNGARIAN
UNIVERSITY PRESS

•

POSTACSEKK :
BUDAPEST 37.473,
LEIPZIG 29.165,
PARIS 160.010.

SÚLY

Tartalma: F

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

Mü
Bi

37.422. — K.

kastély, Signoria udvara, Aligai partok, Duna Soroksárnál, Arczképtanulmány, Tánczoló paraszt, Vízimalmok a Dunán, Rákóczi Tokaj alatt, Rákóczi tanulmány, Szegedi árvíztanulmány, Templomtorony, Magányos fa, Öreg kovács, Vízimalmok a Dunán, Erdő széle, Hernád völgye, Kenesei part, Szélmalom, Tanulmány I—II., Kacsóh Pongrácz, Almádi, Aratás, Tájkép, Csurgó kút, Sárospatak, Szomjas honvédek, Lombos fa, Sárospataki vár, Kenesei utczarészlet, Ógyallai czigánysor, Kenesei regruta, Juhakol, Tölgyfa, Jászapáti dohányszérű, Kaszakovács, Rákóczi tanulmány, Csendélet, Hamzsabégi török sziget, A falu szépe, Czigánylány, Kismosás, Balaton melletti füzes, Templomba, Naplemente a Balatonon, Balaton, Kenesei udvar, Erdőrész, Viruló pipacsok, Naplemente, Balatoni halászlány, Kenesei utcza, Pajta, Kenesei parasztudvar.

Egyéb művei: Honvédtábor vázlat (1877), Széchy Károly egyetemi tanár tulajdona volt; Budapest látképe (1877), Cséry Lajosné tulajdona; Magyar táncz, tempera, legyezőfestés (1878), Ligeti Margit tulajdona; Dolni Tuzlai részlet (1879), Hampelné Pulszky Polixena tulajdona; Tóth Gizella lovas arczképe (1879), Tóth Gizella tulajdona; Arczkép (1879), Pulszky Károly dr. tulajdona volt; Gyulai Margit arczképe (1882), Gyulai Pál hagyatékában; Női tanulmányfej (1884), Dosek tulajdona, Prága; Bánó Jenő arczképe (1884), Bánó Jenő tulajdona; Tanulmányfej (1884), Kernstock Károly tulajdona; Tanulmányfej (1884), Poll Hugó tulajdona; Tanulmányfej (1884), Zombory Lajos tulajdona; Károlyi G. gróf arczképe (1884), a Károlyi-család tulajdona; Sandwirth Elvira arczképe (1884), a Sandwirth-család tulajdona, Velencze; Molnár vámházi főnök arczképe (1885); Asbóth János arczképe (1885); Márkus Emilia arczképe (1885); Stetka Gyula arczképe (1887), Lángh Gyuláné tulajdona; Boszniai tájrészletek, tempera selyemre (1887), Kállayné Bethlen Vilma grófné tulajdona; A király arczképe (1887), a vallás- és közoktatásügyi miniszterium tulajdona; Az elsózott leves, olajf. (1887); Thunkl baronesse arczképe (1890), Mechtler Leó tulajdona; Wampetics Ferenczné arczképe (1890); Szent György (1890), Montbach Sándor báró tulajdona; Kurucz előőrs (1891); Kuruczok (1892), Madarassy Béla tulajdona, Budapest; A helyszínén (1892), Elischer Gyuláné tulajdona; Elischer dr. tanár arczképe (1892), özv. Elischer Károlyné tulajdona; Zilahi házudvar (1894), a Kassai Múzeum tulajdona; Csáky Albin gróf arczképe (1895), a kassai áll. főreáliskola tulajdona; Klimkovics százados arczképe (1895), a Kassai Múzeum tulajdona; Kossuth Lajos arczképe (1896), Abaúj-Torna megye tulajdona; Tüzérek (1898); Takács Menyhért arczképe (1899), Takács Menyhért tulajdona; Zách Klára vázlata (1901), Kacsóh Pongrácz dr. tulajdona; Tánczoló huszár, Tánczoló juhász, Almádi part, Csárda előtt (1904), valamennyi a Könyves Kálmánnál volt kiállítva; Csárdás (1906), az Erdélyi Múzeum tulajdona, Kolozsvár; Balatoni naplemente (1907), ki volt állítva a Nemzeti Szalonban; Honvédroham, aquarell, a kassai 1848—49-iki ereklyekiállítás plakátja (1909).

Czinka Panna és Honvédhuszár toborzó cz. műveiről fényképreprodukcziókat adott ki a Könyves Kálmán R.-T.

Budapest Székesfővárosi Múzeum katalogusa. Budapest, 1907. 70. l. — *Emlékkönyv* a Budapest székesfővárosi IV. ker. főreáliskola félszázados fönnállásának évfordulójára. Budapest, 1905. — *Ernst Lajos:* A magyar történeti festészet. Budapest, 1910. 76. l. — *Greguss Imre* hagyatéki kiállítása a Könyves Kálmán szalonjában. (Kiáll. tárgymutató. Budapest, 1910. 12 l.) — *Incze Henrik:* Magyar művészeti almanach. Budapest, 1911. 117. l. — *Jelentése,* A fővárosi képzőművészeti bizottság —. Tiz éves működéséről. 1880—1890. Budapest, 1891. 46. l. — *Keleti Gusztáv:* A történelmi festmény pályázat. *Pesti Napló.* 1881 jan. 1. — *U. az:* Művészeti dolgozatok. Budapest, 1910. 113. l. — *Képzőművészeti Szemle.* 1879. 36, 39—40, 52, 79, 138. l. — 1880. 31, 36—37, 47, 135. l. — 1881. 11, 12, 154, 184. l. — *Kiállítási tárgymutatók.* — *Közlönyei,* Az Orsz. Magy. Képzőművészeti Társulat —. Budapest, 1881. 28. l. — 1882. 58. l. — *Magyar Szalon.* 1892. XVI. 11. l. (arczképpel). — *Műcsarnok.* 1899. 143, 175. l. — 1901. 121. l. (A Nemzeti Szalon ügye.) — *Művészet.* 1908. 133, 151 (képpel), 188. l. (képpel). — 1909. 401. l. (képpel). — 1910. 330—338. l. (önarczképpel). — 1911. 133. l. — 1912. 182. l. — *Nemzeti Szalon Almanach.* Budapest, 1912. 136, 169. l. — *Pallas Lexikon.* VIII. 275. l. — *Pesti Hírlap.* 1910 jún. 7. — *Stuhlmann Patrik dr.:* Képzőművészeti alkotások Kassán. *Jelentése* a jászóvári prem. kanonokok kassai főgymnasiumának az 1900—1901. évből. Kassa, 1901. 35. l. — *Szépművészeti Múzeum.* A modern képtár katalógusa. Budapest, 1913. 16. l. — *Sziklay János dr. és Borovszky Samu dr.:* Magyarország vármegyéi és városai. Abaúj-Torna vármegye és Kassa. Budapest, 1896. 163. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1874. 540. l. — 1877. 710. l. (Két magyar festő az újabb nemzedékből; képpel.) — 1879. 725. l. — 1880. 600, 712. l. — 1881. 165. l. — 1884. 608. l. — 1887. 504. l. — 1900. 760, 767 (képpel), 872—873. l. (képpel). — 1902. 167—168. l. (képpel). — 1910. 532. l. (arczképpel), 888. l. (Greguss Imre hagyatékának kiállítása; képekkel.) — *Virág Béla:* A mesteriskoláról. *Ország Világ.* 1886. 795. l. (arczképpel). — Önéletr. adatok. — A szegedi árvízre vonatkozó rajzai: Somogyi-könyvtár, Szeged. F. b. 868. sz. a.

Greguss János, festő és rajztanár; szül. 1837-ben Pozsonyban, megh. 1892 máj. 29-én Budapesten. A műszaki pályára készült s évekig látogatta a budapesti, utóbb pedig a bécsi polytechnikumot. Az 1850-es években megismerkedvén Keleti Gusztávval (l. o.), képzőművészeti tanulmányokba fogott s ő volt egyike azon első művésznövendékeknek, kiket Eötvös József báró vallás- és közoktatásügyi miniszter a külföldre küldött, hogy szaktanulmányaik végeztével a rajztanítás reformját reájok bízza. G. két évig a nürnbergi

elfogatása (1903), Rákóczi hazahívása és a Honvédtoborzó (1906). G. nyaranta Erdélyben és a Balaton vidékén festett tájképeket, 1904-ben pedig Olaszországban járt, honnan sok vázlatot hozott magával. Olasz udvar cz. képe halála után, 1911-ben került a Szépművészeti Múzeumba.

A Képzőművészeti Társulat kiállításain következő műveivel vett részt:

1877. téli kiáll.: Czigányleány, olajf., 100 frt. — A lókötő, olajf., 300 frt. — Honvédtábor, olajf., 600 frt. — Kártyázó parasztok, olajf., 500 frt.

1878. évi kiáll.: Greguss Gizella arczképe, olajf., Greguss Lajos tulajdona.

1879. nagy nemzetk. kiáll.: Női arczkép, olajf. — Erdei zeneestély, vázlat, olajf., 150 frt.

1880. karácsonyi kiáll.: Az utolsó korty, olajf.

1881. őszi kiáll.: Honvédtábor (Korrajz 1848-ból), olajf. — Huszár attaque, olajf., Andrássy Gyula gróf tulajdona. — Kurucz. — Üldözött betyárok, olajf.

1881. karácsonyi kiáll.: A boros legény, olajf. — A korsós asszony, olajf. — Női tanulmányfő.

1882. őszi kiáll.: Kurucz futár, olajf., 200 frt. — A bajtárs sírján, olajf., 500 frt. — Kurucz őrszem, olajf., 150 frt. — Markotányos leány, olajf., 200 frt. — Női arczkép, olajf. — Tanyai csárdás, olajf., 2000 frt.

1884. őszi kiáll.: Csendélet, olajf., 200 frt.

1885. orsz. ált. kiáll.: Női arczkép (Machekné Horváth Ilona arczképe), olajf. — 1848-iki újonczok, olajf.

1885. őszi kiáll.: Tanulmányfej, olajf., 300 frt. — A régi jó időből, olajf., Tömöry Károly tulajdona. — Férfi arczkép, olajf.

1886. őszi kiáll.: Zách Klára kivégeztetése, olajf., 3000 frt.

1887. őszi kiáll.: Kémszemle Erdélyben a szabadságharcz idején, olajf., 500 frt. — Nebántsvirág, olajf., 600 frt.

1888. őszi kiáll.: Csárdás, olajf., 200 frt. — »Szeged szebb lesz, mint volt«, olajf. 1600 frt.

1889—90. téli kiáll.: Névtelen hősök, olajf., 600 frt. — Asbóth Lajos Perednél 1849 jún. 20-án, olajf., 1200 frt.

1890—91. téli kiáll.: Kuruczok, olajf., 800 frt.

1891—92. téli kiáll.: A menekülők, olajf., 400 frt.

1894. tavaszi kiáll.: Rákóczi zászlai alá toborzó kuruczok, olajf., 1000 frt.

1900—1901. téli kiáll.: Czinka Panna Gömörben, olajf., 4000 K.

1902. tavaszi nemzetk. kiáll.: A 3-ik veressipkás honvédzászlóalj rohama Szolnoknál 1849 márcz. 5-én, olajf., 1900 K. (Kohner Adolf tulajdona.)

1902—3. téli kiáll.: A művész nejének arczképe, olajf.

1903. tavaszi nemzetk. kiáll.: 1703. II. Rákóczi Ferencz indulója, olajf.

1903—4. téli kiáll.: Kártyázó kurucz őrség, olajf.

1904—5. téli kiáll.: Történelmi arczkép 1500-ból, olajf. — Történelmi arczkép 1704-ből, olajf.

1905. tavaszi nemzetk. kiáll.: Lókötő, olajf.

1906—7. téli nemzetk. kiáll.: 1848—49-iki honvédhuszár toborzó, olajf.

1907. tavaszi kiáll.: Gyümölcs-csendélet (Supraport), olajf. — Vadcsendélet (Supraport), olajf.

1907—8. téli kiáll.: Kaszakopácsoló, olajf.

1908. tavaszi kiáll.: Dérer Viola arczképe, olajf.

1910. tavaszi kiáll.: Munkaközben, olajf., Udvardy László dr tulajdona, Eger.

Hagyatéki kiállításán, a Könyves Kálmán szalonjában 1910-ben, következő művei voltak kiállítva:

»Szeged szebb lesz, mint volt«, Ő Felsége a király tulajdona; Honvédtábor, Budapest székesfőváros tulajdona; Lókötő, Szalay Imre min. tanácsos tulajdona; Bújdosó kuruczok, Szivák Imre dr. tulajdona volt; Betyárok, tömöri Schopper J.-né tulajdona; Lechner Gyula képmása; Mirkovszky Gézáné képmása; Greguss György képmása; Csárdás, Greguss Lajos tulajdona; Tanulmány, Mirkovszky G.-né tulajdona; Zvorniki utcza, Haberern Pál dr. egyet. tanár tulajdona; Anya és gyermeke, Balassa József dr. tanár tulajdona; Obsitos baka; Tanulmányfej, Kann Gyula tulajdona. Továbbá: Czigánygyermek, Tanulmány, Vízimalom, Havas táj, Közhírré tétetik..., Erdő, Markotányosnő, Tanulmány »A honvédtábor«-hoz, Tanulmány I—II., Huszárló, Balatonmenti táj, Tusnád mentén, Kenesei part, Tüzér lovon, Gyalai czigánykunyhó, Lótanulmány, Tájképtanulmány, Szélmalom, Pihenő, Bögrehegy Kenesén, Mokány Berczi, Vázlat »Zách Klárá«-hoz, Arczképtanulmány, Jászapáti kovács, Búsuló lengyel, Göre Gábor, Abrakolás, Vitorlás I—II., Szénahordás, Pejló, Tüzér lovon, Hernád Kassa mellett, Borghese (Róma), Szérűskert, Templomtorony, Kenesei udvar, Kenesei menyecske, Szőlő Füreden, Hordáskor, Füredi vinczellérlak, Vinczellérház, Arács, Velenczei udvar, Hernád partja, Tájtanulmány, Czigánylegény, Pipát tömő katona, Tanulmány »Erdő sűrűjé«-hez, Czigány, Kassai táj, Alföldi részlet, Kenesei parasztlány, Honvéd, Gyümölcsös, Domboldal, Cestius sírja (Róma), Balaton, Szőlőkapás, Parasztlak, Lovranai temető, Csendélet, Huszár, Kutyák, Czigány, Kenesei parasztlak, Sárospatak, Vezuv (Nápoly), Zivatar, Szántóföld, Lovranai templom, Tanulmány »A honvédtábor«-hoz, Újonczok, Haraszti, Felsőlövői táj, Cséplés, Béresgyerek, Kenesei utcza, Szaloniki vár, Faluvége, Akt, Szaloniki vár, Naplemente, Kártyavetőnő, Széchenyi-

Vas. Ujs. 1864 312-13

lotája, melyben Maria Antoinette szötte cseleit, a hol a konvent dühöngött, s Napoleon kényurkodott, — kivül és belől most is azon szokatlanság, nyugtalanság és szepegés képét mutatja, mely az uralkodók és államok válságát szokta megelözni, mint a forgószél a zivatart. Az örök mindenütt kétszerezve, háromszorozva, — a nagy udvar vaskapui pedig zárva vannak. A palota homlokzatán az ablakok nagy része minden emeleten ki van világitva, s a földszinti folyosókon látható, a mint a felsöbb tornáczokban sietö lámpák eltünnek, meg ismét visszatérnek. A lépcsökön és elötermekben zsibongó zaj; s az államférfiak s tábornokok, az udvarnokok és udvarhölgyek, a szolgák és komornák jönnek, mennek. Mindenütt hosszura nyult ábrázatok, ingerült arczok, kérdö tekintetek és titkos suttogások.

A palota körül harczi készületek folynak. A Rivoli-utcza hosszában a gyalogságból egy hadoszlop áll fegyverben. A közbe eső téren a tüzérség nyargal ágyuival. A Szt.-Honoré utczában s egész a Palais Royalig erös lovas hadtest táboroz. A Szajnapart egész hosszában, a meddig csak a Louvre elterül, szintén erösen meg van szállva. A gyalogság sorai mögött itt is ágyuk vannak fölállitva, különösen azon pontokon, a hol a három hid a folyam balpartjára nyulik át. A legénység arczán bizonyos kedvetlenség és lankadtság tünik föl a figyelmes vizsgáló elött; mert már két nap, két éjjel folytonosan hasonló szolgálatot tettek. De benn a lovartéren minden élénkebb. Lobogó fenyöszurok fáklyák vörös fényt árasztanak a tágas térre, mely minden oldalról különféle fegyverzetü katonasággal van körülvéve. Közepén tömött félkörben törzs- és egyéb tisztek állnak, ezek elött pedig a tábornokok gyülnek össze. A félkör központján egy hatalmas termetü, deli tartásu férfi van; széles vállaira fölcsapott köpenye alól gazdagon himzett egyenruha látszik, s a fején levö fehér tollas, fölhajtott szélü kalapról Franczia ország tábornagyát ismerhetni föl. — Oldala mellett egy nyulánk férfi áll tábornoki öltözetben, kinek föuri finom, hideg, mondhatni gögös, de szilárd és értelmes arczvonásaiban *Nemours* herczegre, Lajos Fülöp másod szülött fiára ismerünk. A tábornokok mögött köpenybe és bundába gondosan beburkolózó két polgári egyént pillantunk meg, kikről nem tudni bizonyosan, hogy a bukó rendszernek félig vagy egészen letett miniszterei-e? Az egyik *Guizot*, a másik *Duchâtel*.

„Urak," szól Bugeaud tábornok feszes és nyers modorban „a király engem Páris összes fegyveres ereje s a nemzetörség fölött föparancsnoksággal bizott meg. A zendülökkel gyorsan végezni kell. Vigyázzanak, hogy ezuttal hirem tisztaságán csorbát ne ejtsenek."

Isly herczegnek — a kit átalánosan „Blayei börtönör" vagy „Transnonain utczai hentes" czimen ismernek, — tréfás szavait visszatetszö mosoly kiséri. De csönd! a folyam mentén mi tompa morajt hoz magával az éji szél a Cité-sziget felöl, azon népes városrészekből, melyek a Szajna balpartján a Pantheon mellett, s a jobb parton a Hotel de Ville és a Bastille-tér, s a Boulevard környékén feküsznek? Harsány zsibongás, most növe, majd fogyva; ezerféle hangvegyülék, most fülsértö hangzavarba oszolva szét, majd egy közös sohajtásba, zokogásba és mennydörgésbe olvadva össze, mint midön a tenger hullámai tajtékozva széttörnek a part szikláiban. Jobban figyeljetek! az egyhangu zsibajból már egyes érthetö hangok törnek elö: „Allons enfans!" melyre távolról a „Le jour de gloire est arrivé!" felel; mig mint a szikrát szóró röppentyü, emelkedik ég felé a halhatatlan végdal: „Aux armes, citoyens!" Fegyverre polgárok!

A tábornagy összébb huzza vállán a köpenyt s igy szól: „Majd mindjárt beszélünk a barrikádok höseivel. Kettös töltést a fegyverekbe! Azonnal kiosztom parancsaimat, csak a mozgalom elnyomásának tervét állitom össze."

Mig ez, a győzelemben nem is kétkedve, terveit készité: azalatt két férfi nagy fáradsággal iparkodik a palota udvarába s onnan a kertilakba jutni; az egyik királyi hadsegéd egyenruhában, a másik polgári öltözékben; ez utóbbi a középtermetnél is sokkal alacsonyabb. Prémes felöltönyének fölhajtott gallérai mögül szokatlan nagy feje föltünö. A mint öltönyeiből kiburkolózik, egy koros férfi áll elöttünk, épen nem szép ábrázattal; szemeiből tüz csillámlanék, ha azokat terjedelmes pápaszem nem takarná el. Leveszi kalapját, azután letörli homlokáról az izzadságot, mert kurta lábszáraival útközben nem egy barrikádon kellett átugrania, s ugyszólván akadály-versenyt futnia. Ezután követi a vezetöt, Berthois urat, a király dolgozószobájába. Mentében két férfival találkozik, a kik épen onnan jöttek. Guizot és Duchâtel volt. A mint a kis ember öket fölismerte, egy gúnymosolyt nem tudott leküzdeni. Az elöteremben de Montalivet, a civillista igazgatója siet a kis ember elé; oly egyéniség, a ki határozottan egy nagyitó üvegen át nézett fiucskához hasonlit; egyébiránt egyik alázatos szolgája azon „rendszernek," mely a mai nap eseményeit vonta maga után.

„Ah, Thiers ur," — ugymond de Montalivet — „örülünk, hogy itt láthatjuk önt. A király különben is számitott az ön jöttére. De kérem, kimélje ön a királyt."

„Kiméljem a királyt? Elsö kötelességem szemébe mondani a valót." Igy szólt a kis ember, a kit ez órában nagynak láttak.

Nehány percz mulva — két és fél óra körül — Thiers az Egalité herczeg fia elött állt, kinek királyi álma, melyet egykor Dumouriezzel a belga határokon a táborban látott, 1830. juliusában beteljesült, — s a mely ma ujra szétfoszlik, mint az álom. A finom öreg ur ez órában még távolról sem gyanitotta, hogy mielött a nap leszáll, „polgár-királyságának" minden ragyogványa s egész hatalma földönfutóvá lesz. A két utolsó nap eseményei a már közel 75 éves embert testben jóformán megtörték, — egészen flanellbe burkolva, kimerülten ült egy karszékben; — de nem tudták kiábránditani azon mámorból, hogy a hatalom most is kezében van. Thiers hivatása, melyre éjfélkor határozta el magát, büszkeségét érzékenyen bántó nagy engedékenység volt, s a mint a megérkezöt bejelentették s bevezették, a megalázott büszkeség s az izgatott kedély oly eröt kölcsönzött az ösznek, hogy helyéből fölemelkedve, a kis embert a következö nyers szavakkal fogadta: „Ön ismeri a helyzetet. Én Molè-t hivattam, de nem jött, azért kénytelen vagyok az ön szolgálatát venni igénybe. Van-e kész miniszterjegyzék önnél; erre rögtön szükségem volna."

„Uram, én a meghivást sem vártam, azért jegyzék sincs nálam."

„Vagy ugy! Mondják, hogy ön nem akarna többé a kabinetbe lépni."

„Valóban az volt szándékom."

„Önnek társakat kell keresnie. Tudja ön azon kellemetlen eseményt, mely a külügyminiszterium elött fölmerült. A kormány nem tehet róla; csak véletlenség az egész, de következménye nagyon szerencsétlen. — Nekem tehát az ellenzék tagjaiból álló miniszteriumra van szükségem; mily férfiakat ad ön nekem? Eltalálom, ha mondom, hogy ön Barrott ohajtja, s nekem nincs kifogásom ellene. Jó ember, ámbár rosz muzsikus, akarom mondani, rosz politikus. De az elnökséget önnek és nem Barrotnak kell átvennie. Az elnöknek szilárdnak kell lenni, s én csak önre számitok."

„De Remusat?"

„Beleegyezem."

„Duvergier de Hauranne?"

„Ah, Duvergier!"

„Ez szilárd ember."

„Szilárd, igen, de az én rovásomra. Hanem legyen. Ezek az ön barátai; hivja ön össze öket. — A személyiségek iránt tehát tisztában volnánk; mit kiván ön a tárgyat illetöleg.

„A választási törvény és parlament-reform mulhatlanul szükséges. Én részemről, a választási törvény javitásával nem sokat törödném; de meg kell vallani, hogy a választók és választhatók köre nagyon szükre van szoritva, a mi lehetségessé teszi, hogy a közigazgatás elönyeit egynehány ember kizsákmányolja."

„Mit gondol ön?"

„Ötven követtel s 150,000 választóval több, tökéletesen elegendö lesz."

„Majd meglátjuk"

„De még ez nem minden. A jelen kamarával én és társaim nem kormányozhatunk."

„Oh, ön a kamara föloszlatását kivánja? Abba nem egyezem soha, semmi áron." Igy beszélve, izgatottan sétált a király a szobában fel s alá. Majd indulatán uralkodva, folytatá: „Nekem e perczben miniszterekre van szükségem; ezeket teremtsen ön, s késöbb majd megértjük egymást. A kamara föloszlatásán kivül, önnek minden kivánatába beleegyezem."

„De épen ez az, a mit barátim föltételül kivánnak."

„Mindenesetre nyilvánosság elé hozom a Moniteurben, hogy önt fölszólitottam."

És a király azonnal iróasztala mellé ült, s Thiers a következöket mondta tollába: „A király Thierst uj kabinet alakitásával bizta meg. Thiers azt kivánta, hogy Barrot lehessen mellette, mibe a király beleegyezett." Eddig haladtak az ügyek, midön 3 órát ütötte.

„Mikor jön ön vissza?" kérdé Lajos Fülöp.

„Uram, rajta leszek, hogy önnek miniszstereket szerezzek, s azt hiszem, hajnalig találok."

„Addig aludni fogok. Tehát reggel 8—9 órakor látjuk egymást."

„A fökérdés felöl még nem vagyunk tisztában."

„Tudom."

„Magától érthetö, hogy azon esetben, ha megegyezni nem tudunk, a kabinetbe nem lépünk. Akkor szavam nem kötelez."

„Természetesen; akkor én is szabadon rendelkezhetem." A király csengetett, s az imént irott sorokat a Moniteur nyomdájába küldé, s azután a már épen bucsúzó Thiersnek mondá: „Majd elfeledtem önnel tudatni, hogy Bugeaud tábornokot az összes hadsereg föparancsnokává neveztem ki. Keresse ön fel; önök mint belsö barátok, könnyen megértik egymást."

Thiers, némi zavarral, hallgatott.

„Mi lelte önt? Azt hinné az ember, hogy önnek Bugeaud kineveztetése nem tetszik."

„Uram, én szeretem a tábornagyot, s korunk elsö harczosának tartom. De Bugeaud kineveztetése egyenes ellentétben áll azzal, mintha ön az ellenzék sorából választandó miniszterium egybeállitásával akarná megnyugtatni a fölizgatott közvéleményt."

„Csak nem akar ön ily válságos pillanatban a kezemben levö törtöl is megfosztani?"

„Nem. Iparkodni fogok, hogy a tábornagyot társaim részére megnyerhessem."

(Folytatása következik.)

*

A szádelői völgy.

(Alaprajzzal és 9 képpel).

(Folytatás.)

A regényes völgy, igazabban: hasadék szűk utján tovább haladva, a sziklák uj meg uj, változatos alakzatait találjuk.

Mielőtt tovább mennénk, elmondunk itt egy regét, mely e völgy alakulására vonatkozik. A nép képzeletében támadt mese az, mely a birálatot ki nem állja, de elmondjuk ugy, a mint itt a nép ajkán él.

Attila fiai örök békétlenségben éltek s egymás ellen törve, szünetlen háboruskodásaik által egymás erejét gyengitették. Első következése az lett, hogy a birodalmukat alkotó, különféle nemzetiségü meghóditott népek felhasználták az alkalmat, egyesültek, hogy elnyomóiktól megszabadulhassanak. A fölkelő népek annyira összeforrtak, hogy a hun királyi herczegek tábora egymás után veszté a csatákat. — A hunok főereje Irnák vezérlete alatt kelet felé menekült, a megsebzett Dengesich és Ellák, kevés hiveik kiséretében észak felé tartottak. De a keleti góthok és géták által üldöztetve, ők is elszakadtak egymástól. A sebesült Dengesich herczeget felültették Attila szárnyas lovára, mely bérctetőkön haladva száguldott a messze távolba.

Tornamegyéhez érvén, az e megyét átmetsző hegyvonal élezetén haladva, szilajan ugratott a Szádvölgy egyik sziklájáról az átellenesre (hol maig is mutatnak egyik szirt sima lapján patkó- és szögnyomokat.) Az elgyengült herczeg a roppant száguldásban nem birta megtartani az egyensulyt s repülő lováról alábukott. A később utána jött Ellák és kisérete feltalálta holttestét s e völgyben el is temette. Maga Ellák pedig, az egyenetlenkedés bünbánatától üldöztetve, maga számára lakást alapitott (lásd alább IX. képen egy forrás mellett látható u. n. darázskőbányát,) vert hadának népe pedig az innen egész a Mátráig terjedő hegyek oltalmában telepedett meg. Az elesett herczeg emlékére nevezték el a patakot, melyben holttestét feltalálták, Szár vagy Zár patakának s a környező hegyeket Zár vagy Szárhegység szikláinak.

Igy szól a mese.

Azonban haladjunk tovább megkezdett utunkon.

III. szám alatti képünk egy magán álló, mintegy 2000 láb magasságu szirtet mutat, melynek a nép *czukorsüveg* nevet adott. Ezen szirt a többiektől külön válva, a mint ágasbogas társai közől a háttérben kimagasodik, a sziklacsoportnak mintegy árboczát mutatja.

Ehhez is egy szép regét kapcsolt a nép képzelete. — Hadd mondjuk el ezt is. — Számos évvel ezelőtt egy szép szádelői szűznek, a vidék legszebb leányának, azon hóbortos gondolata támadt, hogy ő csak azon ifjunak adja kezét és szivét, a ki azon szirtoszlopot megmászsza s az első ölelésre ott tárja fel karjait. — A leány maga, mesés ügyességgel, nehézség nélkül járta a sziklák magasait. A legbátrabb ifjak vállalkoztak a szép dij elnyerésére, de elcsüggedve s türelmöket vesztve hagytak fel veszélyes és sikeretlen kisérleteikkel. — Volt azonban egy, a kinek szerelme lángoóbb volt, semhogy a legyőzhetlen akadályon ne diadalmaskodjék, s ki az imádott pályabérért végkép koczkára tevé életét. Tudtára adta a különczködő hajadonnak, hogy kész megküzdeni a nagy feladattal. — A szirtfokon végbemenendő jegyváltás megbámulására nagy tömegekben sereglett össze a vidék népe. A szép hajadon, örvendve a bátor ifju elszántságának, vidám kedélylyel állott már a tetőn, a vadon virágaiból kötött koszoruval kezében, gyönyörködvén szép völegényében, ki könnyü kapaszkodással közeledett feléje. Ez mindig közelebb ért a czélhoz; már fel is lépett a széditő magasság legkeskenyebb fokára, — de az öröm tuláradó hatalma, a közelgő percz üdvösségének előérzete megkábitá agyát. Már csaknem érinték a szép ara ölelő karjai, midőn megtántorodva elcsuszott. A előtt még a tetőn állott, de a vihar ezt is losodorta, s most nem akad legény, a ki uj emléket merne föltenni, mert — mint babonaságra hajlandó öreg vezetőnk mondá — Zár szelleme, ki ezen sziklákon uralkodik, csak feddhetetlen tiszta életü ifjunak engedi meg a tetőre jutást.

IV. szám alatti képünk a *bástyakő* nevü sziklatömeget mutatja, mely további vándorlásunkban egyszerre előttünk áll, s váralaku tömegével mintegy elzárni látszik utunkat. —

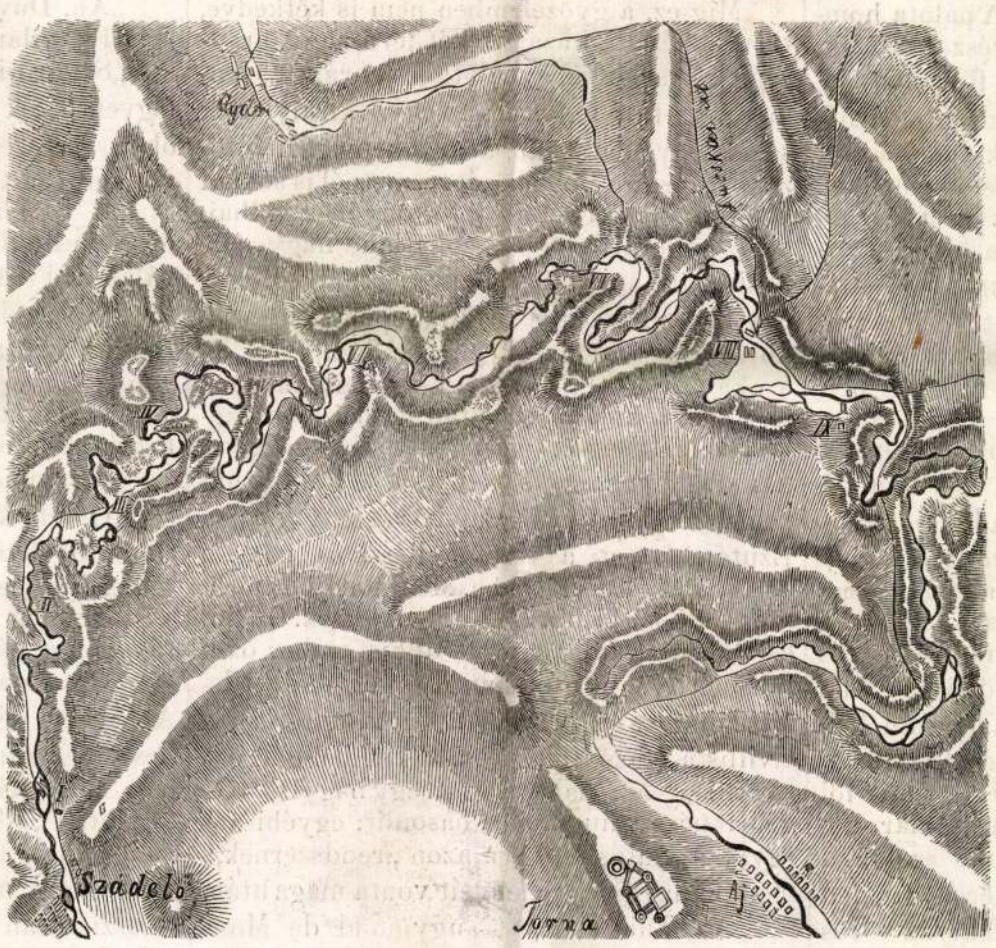

A szádelői völgy alaprajza.

De csakhamar ismét megnyilni látjuk szűk pályánkat, s mint V. számu képünk mutatja, előttünk áll a *fürkönek* nevezett, természetalkotta obeliszk, mely a „czukorsüveg“ magasságát $^3/_5$ részben éri el.

Ferde állása miatt ujabb időben *pizai toronynak* is nevezik.

Közelében, balról az előtér felé a *ravatal* vagy *sirkő* hever.

Ez jeleli, a rege szerint, Dengesich hun királyi herczeg nyughelyét.

Végre, mielőtt tovább haladnánk, itt közöljük a Szádelői völgy átnézésére szolgáló *alaprajzot*, mely, nem ugyan mérnöki pontossággal, de mégis eléggé érthetőleg adja elő a völgy kanyarulatainak képét.

A közbeszurt római számok, képeink számaival egyezőleg, az egyes nevezetesb pontok helyeit jelölik.

(Folytatása következik.)

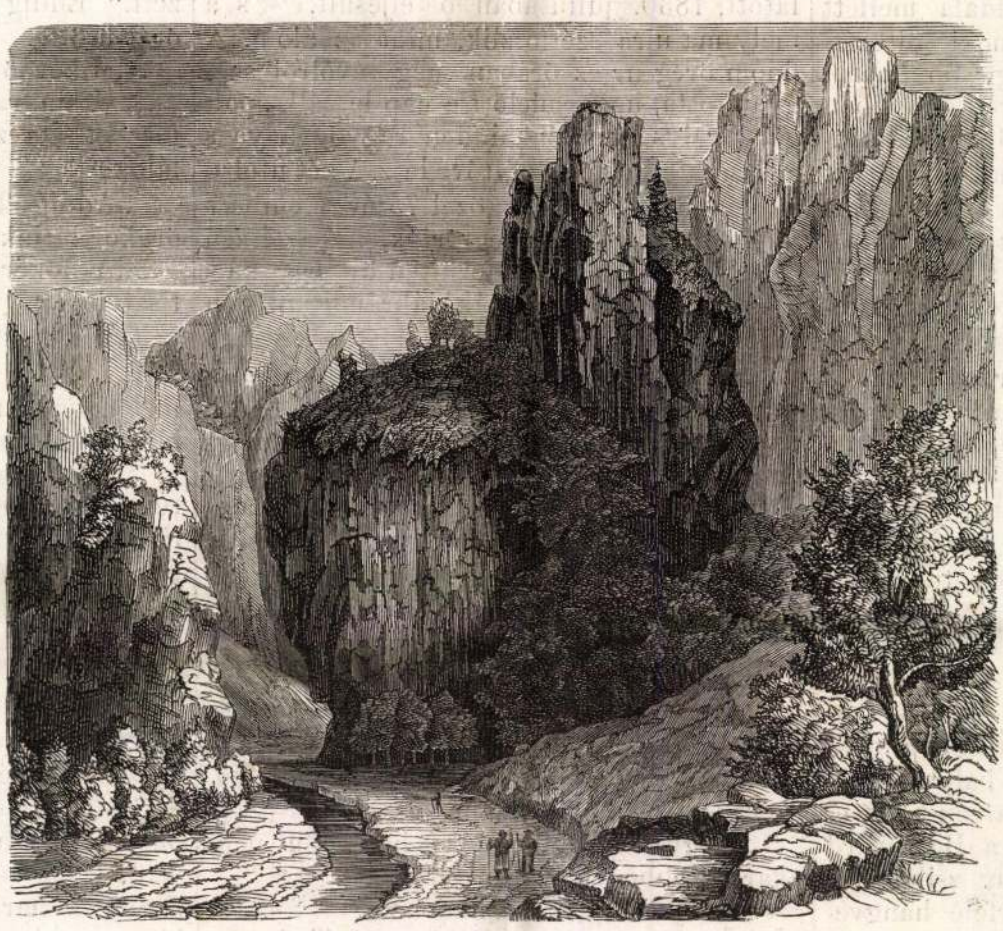

Szádelői völgy. IV. A bástyakő.

A jóslatokról.

(Folytatás.)

III.

A *csillag-jóslat* eredete a történelem előtti homályban vesz el; azonban, a menynyire a tudományos kutatások azt sejtetni engedik, legelső gyakorlói a csillag-jóslatnak a phoeniciaiak, mások szerint a chaldéusok, vagy az egyiptomiak voltak, kiktől átszivárgott más népekhez is. — Az ég-tünetek véletlen szemlélete, egy lebkő, egy csillagtisztulás, vagy egy üstökös látása az elálmélkodottnak elég lehetett arra, hogy azt valami megfoghatatlan erőnek vagy hatalomnak tulajdonitsa, mely erő, vagy hatalom, az emberi sors intézője lett, s a meglepő bűvös tünemény hivatott magyarázói az ó világ minden népeinél a hittanitók, a papok voltak, kik a nép hiszékenységének egy uj bálványt állitottak saját tehetségükben, a jövő megjósolásában, s az ég boltozatát tüneményeivel együtt jóslatuk körébe vonták, azokból magyarázván a jövő elfátyolozott titkát. Az alap, melyre ezen jóslatokat épitették, azon felállitott tételen nyugodott, hogy miután minden teremtmény egymással összeköttetésben áll, az ég, föld, az emberek, a csillagzatok is oly viszonyos rokonszenvben vannak, hogy a csillagzatok változtával az emberek sorsának és életfolyásának isváltoznia kell, s e változást a csillagzatok okozzák. A phoenicziaiak egyik leg-

régibb irója, ki jóval előtte élt Trója elpusztulásának, s ki hazája történetét megirta, Diodorus szerint szintén a csillagjóslatot üzte, s ezen mesterségének gyakorlata által olyan találmányra jutott, a mi a világon a tudomány embereelőtt a legnagyobbszerü, s a mi által lehető az, hogy a tudomány elterjedjen minden népek között. Ő volt ugyanis, a ki a *betüirást* feltalálta *), s a beszéd részeinek elrendezését megállapitotta. Ez volt legislegelső jótéteménye a csillagjóslatnak. A csillagjós figyelte az égi testek koronkinti állását s azok szerint jósolta meg a jövőt majd a mint változott, vagy fényesebben ragyogott, vagy elhomályosult. Midőn ez embererő feletti hatalma a csillagoknak a népek között átalánossá lett, átment a vallástanokba is, s innét támadt a nap-, hold-, s csillagimádók vallása. Az égi testek folytonos vizsgálata okvetlen azon következtetésre vezetett, hogy azok bizonyos rendszer után változnak, ugy fekvésre, mint távolságra, s tapasztalták, hogy némely csillagok bizonyos idömultán visszatérnek helyükre, mások meg nem mozdultak. Innét támadt a csillagzatok járásának tudománya, mely rendszeresittetvén, *astronomiának* (csillagászatnak) neveztetett. Ez volt második nagyszerü diadala az eleinte csaláson és tudatlanságon alapult csillagjóslatnak. Ezen tudomány minden népnél honos lett, de a görögök kiválólag foglalkoztak vele, mint a mely nép korszakát müveltségben felülhaladta. Már Krisztus előtt 640 évvel foglalkozott az astronomiával Thales, ennek tanitványai Anaxinander és Anaxagoras; később Pythagoras, Democritos de Abdera, ki legelőször állitotta, hogy a tej-ut csillagokból áll. 433 évvel Kr. e. Meton és Euctemon, 281 szamosi Aristarchos, 240 Kr. e. Eratheutenes, Hyparchos Bithyniából 140 Kr. e. Az araboknál hires csillagjósok voltak, kik egyszersmind a csillagászatot mivelték, ugymint Almansor 760 Kr. u., Al Rashid 790 Kr. u., Almamun 815, ezután Alfraganus, Thalos ben Korah, Albatonius, Arsalech Toledóból; Geber ben Ofla Sevillában, Alhazen, Ebu Rashid Marokkóban, Roszin Eddin 1260 Kr. u.

Az ujabb időszakiak, kik a már megállapitott csillagrendszer mesterei voltak, s kiktől mostani lendületét és megváltoztatásait nyerte ezen tudomány: Purbach, ennek tanitványa Müller János, más néven Regio-Montanus, Kopernikus Miklós, Galileo Galilei, Tycho de Brahe, Kepler, Huyghens, Newton; Henel Danczigban, Dominico Cassini Monzából, Römer, Flamsteed, Haley, Brodley, Herschel és számtalan mások.

A csillagjóslat azon szakában, midőn az már majdan csillagászati tudománynyá vált, az azzal foglalkozók két részre szakadtak; voltak ugynevezett természetes és mesterséges csillagászok és e szerint nevezték el *astrologia naturalis*, vagy *astrologia artificialisnak*.

Mindazáltal mind a két rész egyenlően jósolt a csillagzatokból, csakhogy különféle alapokon A természetes csillagjóslatnak mesterei voltak a régi időktől fogva a legujabbig: Pythagoras, Diogenes Laertus, Plutarchos, Xalmosiden, Zoroaster, — Solomeus, Firmicus, Albumazor, Abaoli, Abraham, Dorotheus stb.

Hogy a csillagjóslat üzése korlátozva volt, és a népek társadalommá alakulva, a vallási forradalmak után a hitnek kárára lehetett, ez világos; de bajos volt a megrögzött szokást, a népek babonás előitéletét eltörülni. Hogy minő sulyos büntetéssel járt ez, álljon itt Aquilla esete. Aquilla az ó testamentomnak leghiresebb forditója héberből görögre, Adriánus császár parancsára Jeruzsálem ujra épitésének vezetésére küldetett. Ez alkalommal gyakran látta az apostolokat és társalkodott is velök, s az ő szent életökkel, szokásaikkal megismerkedvén, annyira megtetszettek neki, hogy kikeresztelkedett. Azonban Aquilla a csillagjóslattal is foglalkozott, s oly mértékben folytatta e szenvedélyét, hogy a miatt megintették; de ő daczára ez intésnek tovább is gyakorolta azt, végre a püspökök által e miatt egyházi átok alá véttetett, és a római egyházból kitagadtatott.

Aquilla ezt megneheztelvén, a zsidó-vallásra tért.

Bárminő régi eredetü a csillagjóslat s akár hogyan büntették is azokat, a kik evvel foglalkoztak, azért mai nap is vannak, kik az ilyen jóslatoknak hitelt adnak, s egypár szerencse-mondatért szivesen csalatják magukat.

(Vége következik.)

Szádelői völgy. III. A czukorsüveg.

Szádelői völgy. V. A furókó vagy pizai torony.

Nehány szó a malmokról.

A történet utján tudjuk, hogy az Ó-Testamentom idejében csak kézi malmok divatoztak; később jöttek létre a szárazmalmok, melyek állati segély által őrölték a gabonát; a vizimalmok Mithridates, Julius Caesar és Cicero idejében veszik kezdetüket, jelesen Strabo, egyike a legrégibb történetiróknak, emlitést tesz egy vizimalomról, mely Mithridates, pontusi király palotája mellett volt, s ugy tartják, hogy ő volt a vizimalom föltalálója. Pomponius Sabina emliti irataiban, hogy Augusztus imperator alatt Rómában a Tiber folyón malmok már léteztek; Serbius Palladius pedig szintén akkortájban tanácsolja, hogy a tartományban szerte, a hol folyók vannak, vizimalmok állittassanak, melyekkel gabonát lehessen őrölni, ember és állat segélye nélkül. — Mindazáltal nyilvánosan és átalán csak 398 Kr. sz. u. kezdenek szerepelni, mert ezidőben a törvény is szól a malmokról, s azt mondja, hogy mivel a vizimalmok még igen uj intézetek, a nyilvános átalom által védendők.

A szélmalmok keletkezése későbbre esik; ezek főkép a keleti tartományokban. Ázsia azon részeiben, hol kevés, vagy épen semmi folyóvizek nincsenek, divatoztak s most is divatoznak. Feltalálásuk s keletkezésük a 12-dik századba esik, hozzánk pedig Európába a keresztes háboru alkalmával hozattak át, s azóta majd minden tartományban nálunk is használatban vannak.

Eddig tehát csak háromféle malmot ismertek t. i. a száraz-, viz- és szélmalmot. Ezekhez a mult században a gőzmalom is csatlakozott. A régiek közől a vizimalom bir legtöbb előnynyel, mert ha elegendő és gyors folyóviz van, annyi kőre készithetjük azt, a mennyire tetszik, mert itt a természet szolgáltatja a hajtóerőt, olcsóbb, mint a költséges gőzmalom, hol a hajtóerőt csupán pén-

*) Kállay : Pog. magy. p. 49.

zért vásárolt szerek segitségével lehetett eszközölni, milyenek a fa, kőszén, stb. Különben ha a vizimalmok az ujabb modor szerint vannak épitve, kétszer annyit őrölnek, mint az ó divatuak, s ha elegendő erős folyásu vize van, annyit őrölhet egy pár vizi malomkő, mint egy pár gőzmalom-kő, de vizhiány vagy vizapály esetében, a gőzmalom hatalmas vetélytársa lesz.

Azon kell tehát iparkodni, hogy a malom, az ujabb modor szerint átváltoztassék vagy épittessék, mert az ily malom nemcsak hogy kétszer annyit őröl, mint az ó divatu, de a megőrölt gabonának lisztje is a czélszerü, liszttisztitó szerkezet által szép eredményt mutat. A szélmalom sok nehézséggel küzd; itt csak akkor őrölhetni, ha szél van, a mi pedig néha hetekig sincs. A szárazmalomnál meg az a baj, hogy legalább egy pár lovat vagy ökröt kell küldeni a malomba egy cseléddel, ha őröltetni akarunk, s ha a malom járása rosz és nehézkes, akkor a két állat is csakhamar kifárad, s fel kell váltani.

Mind e nehézségeken segitett jelen századunk a gőzmalmok által. Jelen korunkban a mindinkább elterjedő gőzmalmok roppant fontosságuak a kereskedés tekintetében is, mert mig eddig a kereskedés utján hazánkban csak nyers gabonanemeink jutottak a piaczra, most már a szépen megőrlött gabonaliszt keresi meg a külföldet, sokszor nagy küldeményekben; s általán véve a lisztet sokkal könnyebb is szállitani, mint a gabonát, s nem is romolhatik el oly könnyen.

Az első gőzmalom a mult században 1783. Londonban állittatott fel, midőn a nagyhirü gépész, Watt a gőzgépet malmok használatára alakitotta át. A malmok belső szerkezete is sokáig el volt hanyagolva. Végre Evans Olivier amerikai polgár, uj rendszert talált fel a malmok belső beosztására, járatára s felszereléseire nézve, s most az ő modora divatozik majd mindenütt.

A gőzmalmok, belső szerkezetükre nézve nem igen térnek el a közönséges háromrendü malmoktól; itt is minden kő 2 darabból áll, t. i. az alsóból, mely szilárdan áll, s a felsőből, mely saját tengelyén forog; továbbá a garatból, az orsóból, a fogas- és hajtókerékből, csakhogy az egész szerkezet, melyet a közönséges malmoknál, viz-, szél-, vagy állat-segély hajt, itt a fogas kerekek és szíjak segitségével a gőzgép által hajtatik, s ily gőzmalom éjjel nappal járhat, csak legyen mindig elegendő őrleni való; a jól berendezett gőzmalomnál a kezelés igen egyszerü és könnyü.

Hazánkban eddigelé már szép számmal vannak elterjedve a gőzmalmok, nevezetesen: Pest-Buda közt működik 7, Debreczenben 1, Velenczében 1, Szarvason 1, Aradon 1 gőzmalom stb.

Helyén látjuk itt megemliteni Szabó Ferencz hazánkfiát, ki mint gépész, jeles malom-épitész is, s akár közönséges, akár gőzmalomra a kivánt tervet elkésziti, s a terv szerint fel is épiti. Neve azoknál, kiknek már eddig malmokat tervezett és épitett, ismerve lesz; gyára az 5 pacsirta-utczában Pesten van. Nem kell tehát külföldre menni, sokszor igen drága tervekért. *K. M.*

Irodalmi régiségek. *)

IV. A halczionról. 1625-ből.

A „Halczionról" szóló versezet, mint a vég versszak mutatja, hét év hiján harmadfél száz éves. Anyagja — hitem szerint — még sokkal régibb, jóval tulhaladja a másfélezer évet. Mert kétségen kivülinek látszik, hogy szerzője Ovidius „Metamorphoseon" (Átalakulások, vagy más alakra változások) czimü munkájából vette versezete anyagját, **) hol Ceyx és Halcyone egymásközti viszonya, kitartó nagy szerelmök és hűségök s életük végtörténetei oly remekül vannak rajzolva, hogy ezen rajz bármelyik ujabb korbeli költő remekével kiállja a versenyt.

Páriz-Pápai „Dictionarium Latino-Hungaricum"-ában a *halczionról* (halcedo) ezt mondja: „Oly madár, mely a télben jég között nagy mesterséggel csinálja fészkét." A természetvizsgálók a halczion — alcion — alatt gyakran jégmadarat (Eisvogel) értenek. ***)

*) Lásd a V. U. f. évi 1, 10, 14-ik számát.

**) Metamorphos: Lib. XI. Fab. X.

***) Nouveau Dictionaire François Allemand, et Allemand François à l'usage des deux Nations. Első kötet. 79-dik lap.

Szoktak házasokat meg ajándékozni
Mert a vendégeknek tisztik azt jelenti,
Egy kis ajándékott imén is mutatni,
Akarom példájul az Halcziont adni.

Természeti az szép Halczion madárnak
Télben a tengeren rak fészket magának,
Iminnen amonnan szélvészek támadnak
Azokkal sem gondol hüséges társának.

Ezen sorson fordul házasok koczkája,
Mert eökett bú bánat éri sok nyavaja,
Szegénység, betegség kisértett sok próba,
De mind ezekben is erős a hit láncza.

Plutárchus azt irja töb irási közben,
Az Halczion madár sokat szenyved télben,
Boldogaszszony hónak hideg szeleiben,
Kikölti fiait jég között fészkiben.

Hasonlók ebben is a szerelmes Anyák,
Mikor magzattyokat ez világra hozzák,
Csaknem halált hozó szenyvedését láttyák,
Mégis Gyermekeket látnia kivánnyák.

Az him az jég közül ha néha kirepül,
Valamit fészkéhez hozni eledelől,
Az nőstén Hálczion addig fészkében ül,
Gondgyát csirkéinek viseli egyedől.

Néha házatoktúl férfiak kiléptek,
Ételt ruházatott hogy ti keressetek,
Gondott jól viselvén otthon feleségtek,
Hogy ne következzék kárra megjövéstek,

Visel szorgalmatos gondott fiaira,
Mitt az edgyik béhoz másik ki nem hánnya,
Fiasnak magának az Halcziont tartya,
Illyen egyességben él az kétt madárka.

Soha az jó Férfi annyit nem kereshet,
Mellyet az rosz asszony ki nem csiripelhett.
Iczével, meszelylyel, pintel ki nem mérhett
Nem lesz Hálczlónhoz hasonló az elett.

Karcsu és szép vékony az Halczion nyaka
Legyen Aszszonyomnak csak vékony az torka,
Ne esküdgyék sokszor iczére palaczkra,
Hogy ágyra ne ejcse az jó boros kánna.

Eörülnek egymásnak az szép Hálczionok,
Gyönyörködnek együtt igy a szent házasok,
Egyességben élnek nem viszaigájuk,
Szállanak fejekre Isteni áldások.

Rósánál ékessebb az Halczion tolla;
Igy a jó asszonynak tisztaság ruhája,
Ollyan Halczionnak mint zöld ág az orra,
Zöld Czyprusnál kedvesb Asszony ékes szava.

Eő közüllök egyik ha meg betegeszik,
A másik Halczion azon keseredik,
Igy a jó házasok egy-mást esedezik,
Asszony ura környül eörömest forgódik.

Szárnya alá hajtya fejét az Hálczion
Igy engedelmessen hajcsa fejét Aszon,
Ura jó kedvéért komort ne mutasson,
Hogy egyik másiknak utánna ne fusson.

Illyen az Halczion, példáját kövessed,
Mint fejedet Aszszony Uradat tisztellyed,
Teis feleséged férfi meg ne vessed,
Ez kis ajándékot szivből adom végyed.

Ezer hatt száz fölött huszon egyedikben
Az fársáng utollyán irám böjt előben,
Egy kis Hálcziomot adék az énekben,
Az uj házasoknak első eörömekben. Amen.

Közli *Barla-Szabó János.*

Egyveleg.

— **(Egy magyar zenésztársulat München-ben).** Bajorország fővárosából veszszük a következő tudósitást:

München, jul. 21. Ki nem tapasztalta volna már azon örvendetes meglepetést, midőn szülő városától távol egyes jó ismerősök felkeresik? Épen olyan kellemes meglepés a külföldön, távol hazájától saját anyanyelvét és nemzeti zenéjét hallani.

Ilyen örvendetes meglepésben mi Münchenben lakó magyarok is részesültünk. A mult szombaton hirdeték a falragaszok, hogy Vörös Jancsi jeles zenekarával Győrből, a Westendhallében fogja megkezdeni előadásait.

Nem szükség mondanom, hogy a legnagyobb öröm fogott el mindnyájunkat. A mult évben szintén itt voltak, de felette rosz idő járt rájuk, mig most ellenkezőleg áll a dolog; a mult évben vetettek, és az idén aratnak, mert a hol Vörös Jancsi most fellép, ott zsufolásig megtölt teremben hallhatjuk azon kedves hangokat, a melyeknél, daczára a mostoha időnek, búnkat egy időre elfelejtjük.

Vörös és derék társai mindenütt a legnagyobb tetszésben részesülnek, és a müncheniek azon csudálkoznak legtöbbet, hogy hogy lehet oly szép operákat és csárdásokat stb. „sugó" nélkül oly ügyesen és hiba nélkül eljátszani; a csárdást különösen kedvelik, és csak látná ön, szerkesztő ur, mily feszült figyelemmel kiséri végig a közönség a csárdást, mily mereven függesztik szemüket egy tárgyra, félvén hogy egy hangot elvesztnek, s mily élénken kezd az arcz kiderülni, midőn ráhuzzák a „frisset" és minő élénk testmozgásba jőnek még az öregek is.

Mult hétfőn szemeimmel láttam, midőn egy itteni ünnepelt zenemüvész egy operarész eljátszása után Vörös Jancsi jobbját megragadván, azt megszoritva a legnagyobb elismerését fejezte ki neki és társainak. A bámulás legnagyobb tárgya a czimbalom, minden darab után a közönség ellepi az állványt a hol a zenészek ülnek, mindegyik látni akarja azon hangszert, a melyből a játszó a legnagyobb biztossággal és ügyességgel tud oly szép hangokat kicsalni, mindamellett, hogy tüzes szemeit játékközben a nagyszámmal össze jött közönségen legelteti. — A köztetszési nyilatkozás tegnap este magas fokát érte el, midőn a czimbalmos egy szép sólót a legnagyobb ügyességgel játszott el, a mi a derék játszónak roppant tapsvihart, háromszori kihivást, virágbokrétát és számos kézszoritást jövedelmezett. Legkedvesebb darabjok lett a müncheneknek a Rákóczi-induló, annyira, hogy ha Vörös Jancsi a közönség kivánalmainak megfelelni akarna, akár mást se játszanék a Rákóczinál, a mi közönségesen ugyis minden este 2—3-szor meg szokott nagy tapsvihar között történni; akár melyik részében a teremnek hallja az ember a közönséget beszélni, mindenütt a magyar zenészekről a leghizelgőbben szól a dicséret. Még az öreg urak is, a kik oly nagyon vigyáznak egészségökre, nem igen távoznak, mig nem látják a brugót a zsákba tenni, ekkor a közönség egy nagy tömegben hagyja el a termet, s a sötét éj üti fel uralmát ott, a hol pár percz előtt a gázvilágban uszó teremben vagy másfélezerre menő előkelő közönséget egész, a lelkesedésig, a szünni nem akaró taps közt mulattatott a derék barna fiuk jó zenebandája.

Hazánkfiai itt szép számmal vannak, és számuk naponkint szaporodik; pedig milyen keveset lehetett még csak három év előtt is látni! Bár ezen utazási vágy közös volna hazánknak iparos fiainál, hogy egykor haza kerülve nagy Magyarország méltó fiai lehessenek! — *J. K.* iparossegéd.

** *(Bayer József meghalt.)* A mult időkből sokan emlékeznek még e férfira, ki mint katona és iró egyaránt ismeretes volt, s hazánk közel mult történetében is nagy szerepet játszott. Bayer Pesten született 1821. márt. 19-én, a váczi katonai növeldében, később a bécsi mérnök akademián tanult kiváló szorgalommal, s mint gyalogsági hadnagy Csehországban állomásozott. 1844-ben visszalépve a katonaságtól a magánéletbe, irodalmilag foglalkozott; 1846-ban Mannheimban az „Österreichise Flüchtlinge" czimü könyvet adta ki. Ezután Svaiczba ment s résztvett az ottani szövetségi háboruban; 1848-ban a forradalom közepette Berlinbe érkezett. Onnét visszatért hazájába, mint tiszt Moga hadtestébe lépett, s Pozsonyban megismerkedett Görgeyvel. — Később benső barátok lettek, s a mily gyorsan emelkedett Görgey fővezérré, oly hamar lett Bayer ezredes s a táborkar főnöke; mint ilyennek nagy volt befolyása az események fonalára. Buda ostromát és bevételét vezette; Tisza-Füredné Dembinszkyt elfogta, s Világosig a hadseregnél maradt. Innét a többi hadi fogolylyal Aradra szálitották, hol halált mondtak rá; de az itéletet aztán több évi fogságra változtatták. 1852-ben az amnestia visszaadta szabadságát, s ez időtől fogva hol itt, hol ott élt, leginkább irodalommal foglalkozva; az utóbbi időben a magyar forradalom történetének megirásához fogott. A sok oldalu tudománynyal és alapos müveltséggel birt férfit a mult hó 11-ikén, a gleichenbergi fürdőben szólitotta el közülünk a halál.

** *(Két léghajós pöre.)* A Godard testvérek perbe fogták Nadart, s tőle 22,596 frankot követeltek a „Geant" léghajóra tett költségük fejében és a két léghajói utazásban részvétükért. Nadar viszont 50,000 frankot követelt a Godard testvérektől a „Geant" jogtalan lefoglalása miatt. A pert Nadar vesztette el s Godardéknak 7457 frankot kelle fizetnie.

Vas. Ujs. 1864. 321

csatázván, a harczok alatt gyüjtötte kincseit; később, az üldöztetés elől menekülve, e völgy rejtett ölében, mint molnár telepedett le. Az akkori földesur tisztjével a malom örökbérére szerződést kötvén, Molitorisz névvel irta magát alá.

A felső megyékben ez időben működött vésztörvényszékek és kinpadok elől menekülő bujdosók gyakran felkeresték az ő tanyáját, kik közül számosakat táplált és mentett meg az üldözők fegyvere elől. Gazdasága is napról napra gyarapodott, de más különben Gazdag Máté a szerencsének nem volt kegyencze. Későn házasodván, magzat nélkül hiányos volt családi boldogsága. — Nejével együtt már számba kezdék venni a rokonokat, hogy lehessen kire hagyni a gyüjtött kincseket.

Gazdag Máté szorgalmas és okos ember volt. Kora hajnalban már talpon találta a Szárhegye megől kivillanó első napsugár; ilyenkor szokta bejárni birtokának határait. Zivataros éj után tett egy ily reggeli szemléje után oly látvány lepte meg, mely szivét szánalomra inditá. Az ut melletti szikla tövében egy haldokló asszonyt s mellette egy siró csecsemőt talált. Hajlékába hozatta őket, hol a szegény anya csakhamar meghalt, s Gazdag Máté tisztességesen eltemetteté, de egyuttal megfogadta, hogy a gyermeknek apja lesz.

A puszta véletlennek köszönheté, hogy legfőbb vágya teljesült. Föl is nevelte a kis Rózsit, s nem bánta meg, mert sokszor elmondá: „száz erszény aranyat találhattam volna, s nem örülnék neki annyira, mint e szép gyermeknek.“

A mint a kis Rózsi felnőtt s szépségének és jóságának hire beszárnyalta a vidéket, Gazdag Máté rejtett malomházának mindig több látogatója lett. Kiváncsi lovagok és jókedvü vadász urak gyakran bepillantottak nála, s Gazdag Máté uramnak az örömmel együtt gondjai is megnőttek.

Egyszerre ismét harczi riadó szólitott fegyverre minden ép kézlábu ifjut. Vérbe lángba boritá Magyarországot a kurucz-labancz háboru.

A szép Rózsihoz több bucsuzón kivül egyszerre lépett be az ő szerelmeért versenyző két deli ifju: János és Miklós. Gazdag Máté és felesége kimondák a hadbakészülőknek, hogy Rózsi majd csak azon ifju látogatását fogja elfogadni, a ki a hadból jó hirnévvel és becsülettel tér meg. A bucsuzók könyes szemekkel, de tettre vágyó, fenndobogó szivvel hagyták oda a kedves molnártanyát.

Ki hitte volna ekkor, hogy ez érzékeny elválásnak egyszer még oly szomoru vége lesz! — Még dúlt a háboru, s még távol volt a béke, midőn az egyik fiatal huszár, kit fenntebb Jánosnak neveztünk, már ismét megjelent a völgyben, s fogadása és az egyezség ellenére kivánt birtokába jutni a szép leánynak azalatt, mig a vele együtt távozott Miklós még mindig a csatatéreken koczkáztatta életét. Jánost, ki a helyett hogy nemes vitézi tettekben kereste volna érdemét, katonáskodása alatt vad martalócz életre vetemedett, garázda viseleteért Bercsényi tábornok csakhamar megfosztá tiszti rangjától, mire János, egy vesztett ütközet után, szökevény pajtásaiból zsákmányos csapatot alakitva, kóborolta be Magyarország felső részét.

Igy jutott ismét a Zár völgyébe is. Képzelhetni, milyen volt a fogadtatás a malomház lakói részéről, kik egészen más viszontlátást reménylettek. De a vakmerő rabló, bár elzárták előle az ajtót, nem tágitott, s a szép Rózsi iránti követeléseiben mindig szemtelenebbé lett. A szegény leány kénytelen volt a völgy virágai közti sétáit abbahagyni, s szobája falai közé zárkózni, nehogy gyanutlan kedélyével az elraboltatás veszedelmének tegye ki magát, a mit vad indulatu üldözője többször kisérlett meg sikertelenül; az öreg Máté gazda pedig megkettőzteté házánál az őrséget s fölfegyverzé legényeit, hogy szükség esetében a ház és lakói védelmére készen legyenek. De János mindezek ellenére egyre forralta ármányos terveit.

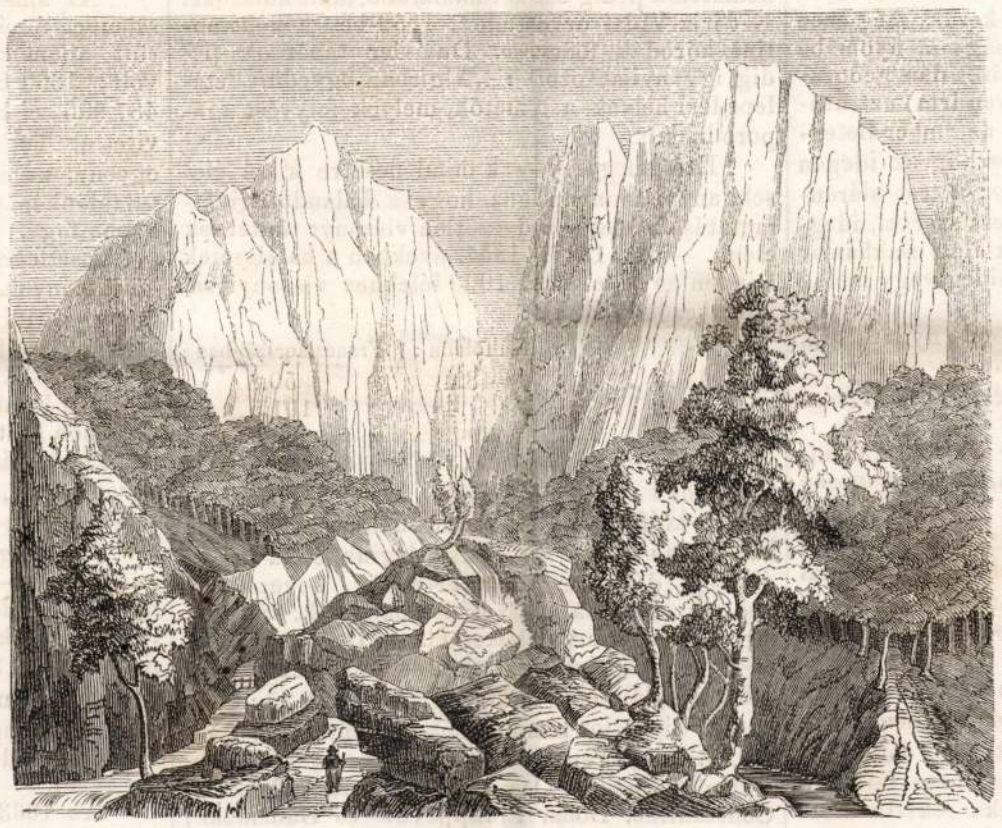

Szádelői völgy. VI. A nagy zuhatag és paradicsom kapuja.

Ez alatt nagy változás történt a nagy világban. A kurucz-labancz háborunak véget vetett a békekötés, s a mi második huszárunk, Miklós, ki vitézül végig szolgálta a hadjáratot, mint kiszolját üldözőbe vehesse s mielőbb semmivé tehesse legjobb embereiből két szakasz tapasztalt vitézt vett maga mellé s ezek élén közeledett zárvölgyi menyországához.

A jókedvü lakodalmas csapat már bekanyorodott a Zárvölgye kigyózó utjára, s közelgett a percz, mely a két szerető szivet örökre összefüzze egymással. A lovas csapat megkettőzteté e napon erejét, s nem akart többé megállani, mig az ohajtott kedves tanya küszöbéhez nem ér. A nap régen lealkonyodott; csillagtalan, sötét éj borult a völgyre, melyben csak a legénység hangos jó kedve, s a lovak fáradt döbögése szakitotta meg a csendet. — Miklós szerelmes lelke már rég imádottjánál mulatott, s szeme mohón leste az első jelt, mely a malom közelletét elárulja.

S a mint igy kereső szemeivel a sötét égen keresztül előre pillant, egy rögtöri kanyarulatnál, a távol sziklák hátteréből felcsapó szokatlan kisérteties fényü lángözön ötlik szemébe. Vészt sejt; szive ezer aggodalommal telik meg. Riadót fuvatni s a fáradság és sötétség daczára, a megsarkantyuzott lovakon vágtatót parancsolni — egy percz müve volt. Nem telt bele egy negyedóra s a lélekszakadva rohanó csapat a hely szinére ért — de már későn!

Az utat mindenütt lángok világitották meg, a kies molnárlak és malom égre küzdő lángjai, egy neki vadult rablócsapat pokoli müve volt. Leszállani és oltani, volt a parancsszó. — A rablók a mentőcsapat közeledésének neszére szétfutottak. Holtakkal és sebesültekkel volt telve az udvar és kapu környéke. A holtak között csakhamar megtalálták Gazdag Máté és felesége tetemeit is — a szép Rózsinak semmi nyoma! — Rémitő gyanu keletkezik Miklós szivében. „Utána a gaz rablónak!“ — kiáltja dühösen s mig embereinek egy részét a völgy egyik utjára küldi, addig ő, több derék hivétől kisérve, az ellenkező irányban száguld tova, a kétségbeesés erejével, eszeveszetten. Végre hosszu fárasztó lovaglás után az uttól jobbra, egy félreeső barlang nyilása előtt, hova a rablók egy időre elvonultak, gyanus mozdulatokat vesz észre. Vigyázva oda lopózik s a nyomába jövő bajtársakkal együtt villámgyorsan a rablókra csap s nehány percz mulva ott hever élettelenül az utált versenytárs, János, a rablóvezér, lator társaival együtt.

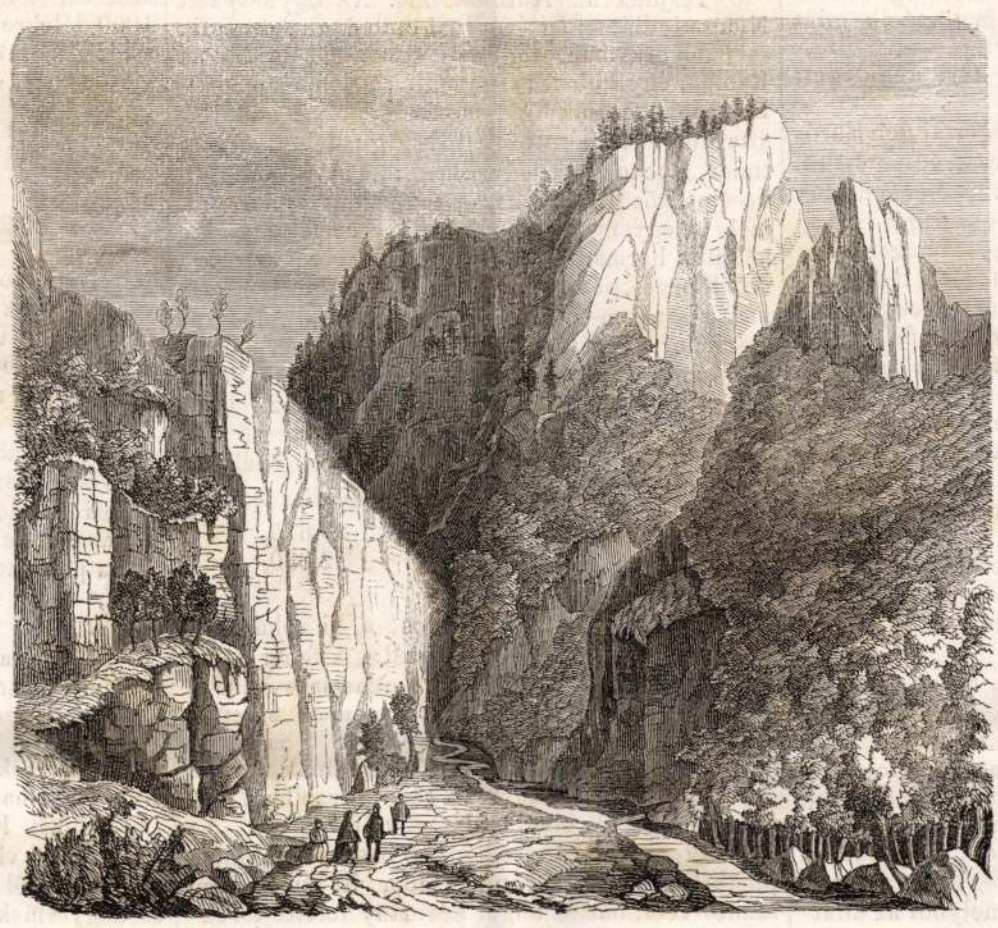

Szádelői völgy. VII. Az odvaskő és tánczterem.

Miklós pedig keblére öleli angyali mennyasszonyát, a szép Rózsit, ki a rablók hatalmában rövid idő alatt a félelem minden kinját átélte.

Még nagyobb volt azután a fájdalom, mely az elpusztult malom romjai között rájok várt; de ennek leküzdése után kétszeres volt végre a boldogság, melyet Miklós és szép arája egymás birtokában élveztek.

A megmentett romok között egy boltozott falrekesztékben megtalálták Gazdag Máté kincseit, s a szép pár nemcsak boldog, hanem gazdag is lett. Nemsokára elköltöztek e magános vidékről; a gyászt enyhité az idő, ők pedig a világ zajosabb pontjait keresték föl.

A molnár-kastély romjai csaknem egészen elpusztultak, de Miklós és Rózsi még maig is élnek — utódaikban.

Igy szól a mese a szádelői völgy malomromjairól.

(Vége következik.)

Az ember és az éghajlat befolyása.

Az emberi lény nem képes minden éghajlat alatt meghonosodni, elélni és faját szaporitani, s valamely idegen égöv alatti megélhetése s annak megszokása csak feltételek s különös korlátozások mellett lehetséges.

Ezen tételek valódiságát nem vonhatjuk kétségbe, miután a tapasztalás és tények által tökéletesen bebizonyitottaknak tekintendők. — Mindazonáltal huzamosb időbe került, még ezen egyszerü s kézzelfogható igazságnak nyomába juthattunk. Igy Malze Brun, a hires dán geographus (ki könyveit franczia nyelven irta) azt állitotta, a szilárd elszántság, hogy az ember betegségektől meneküljön, legjobb eszköz az idegen éghajlat befolyásai elleni edzésre; a test alárendeltje a szellemnek. Az emberi test szervei, idegzete s véredényei minden éghajlat alatt csakhamar azon állást foglalják el, mely a hideg vagy meleg foka szerint alkalmazkodik.“

Boerhave a hirneves orvos oda nyilatkozik, miszerint tüdővel biró élő lény nem élhet meg oly finomabb légkörben, mely vérének melegségi fokával egyenlő!

Ennélfogva tehát az ember 38—39 Celsius foku hévmérsékletben meghalna, ha folytonosan ebben kellene élnie. Cassini, a nagytudományu férfiu pedig azt tapasztalta, hogy 15,000 lábnyi magasságban az állat meg nem élhet; mindazáltal vannak kivételek, mint p. o. Gartok, a Himalaja hegységben, mely magasabb helyen fekszik s hol élőlények még találtatnak.

Az ember a föld kerekségen való vándorlása s elterjedésénél sem nem oly hajlékony, sem pedig oly megtört, a mint azt a theoreticusok felfogják. Annyi azonban áll, hogy nem tartható feltétlen világpolgárnak. Egy jeles munka fekszik előttünk, melyből világosan kitünik, hogy

1) Épen nincs bebizonyitva, hogy a különféle emberi faj mindenütt megélhetne, sőt ennek ellenkezője a tények hosszu sora által kellőleg igazoltatik.

2) A hazán kivüli meghonosulás lehetősége a faj szerint különböző.

3) Nincs bebizonyitva, hogy egy, a földmiveléssel foglalkozó európai ember az északi félgömb forró tartományaiban folyton elélhessen és szaporodhassék.

4) Egy európai ember meghonosulása a déli félgömb legtöbb helyiségei, sőt a forró égöv alatti helyeken is *látszólag* könnyebben történik, mint az északi félgömbéin.

5) Az európai könnyebben türi a hideget, mint a forróságot.

6) Nem valószinü, hogy a négerfaj déli Európában meghonosulhatna, s ép oly kevéssé északi Afrikában. Ez utóbbiban csak a bevándorlók folytonos sokasága által tartja fenn magát.

7) Nincs bebizonyitva, hogy a négerfaj az angol és franczia Antillák, Bourbon (Réunion), Mauritius és Ceylonban folytonosan tenyészhetnék, bár ezen szigetek a déli égöv alatt feküszenek.

8) Ellenben ugy látszik, hogy a négerfaj Észak-Amerika déli államaiban meghonosulhat.

9) Az északi államokban azonban eltompul, s azonkivül roppant mennyiségü lelki betegeket mutat fel.

10) A zsidók mindenütt meghonosulnak és folytonosan tenyésznek.

11) A zsidók születésük, betegségük és halandóságukra nézve egészen más statistikai viszonyban állnak azon nemzetekhez, mint a melyek között élnek.

Ezen tételek megalapitására Boudin a bizonyitékok egész sorát hozza fel. Mindenekelőtt pedig azon köztudomásu körülményre utal, miszerint a növények tenyészése s a gyümölcs megérhetese bizonyos hévmérsékletet tételez fel, tehát éghajlati viszonyoktól függ. Az állatoknak pedig idegen országokban meghonositása sokkal több nehézséggel van összekötve, mint a növényeké. A 140,000 állatfaj közől, melyből az állatország a legujabb felvétel szerint áll, legfölebb 40 faj tartathatik megszeliditett, s az ember kizárolagos tulajdonának.

Már Vitrurius hajdani római épitőmesternél is azt találjuk feljegyezve, hogy a népvándorlás északról délre, nem bir semmi tartóssággal, mert az emberek hamar kidőlnek és nem élnek sokáig. Ezen észlelethez csatlakozik Boudin is. — Azt mondja, hogy mindeddig egy európainak sem sikerült törzsét északi Afrikában meghonosithatni s még kevésbbé a téritők közti országokban meggyökeresiteni. A mamelukok Egyiptomban nem szaporodhattak saját erejükből, hanem azáltal, hogy cserkesz rabszolgákat hoztak folyvást országukba. Gyermekeik elhaltak. Mehemet Ali helyettes királynak (ki származására nézve albániai volt) 94 gyermeke levén, közőlök az ő halálakor még csak hárman éltek. Algirban épen nem találunk rómaiak igazolható nyomára.

„Európai anyák s atyáktól 23 év óta Algirban nemzett gyermekek a halál által kérlelhetlenül elragadtatnak, s néger anyák s atyáktól nemzettek pedig sokkal hamarébb, mint amazoké. Ezt irja Vidal orvostudor, 1852-ben a konstantini kórodák főorvosa. Duvivier tábornok pedig igy nyilatkozott: „Algirban egyedüli letelepedési helyek a temetők, melyek folyvást szaporodnak.“

Ezen megjegysések mindenesetre kissé élesek, annyi azonban igaz, hogy a halandósági kimutatások felette kedvezőtlen viszonyt tüntetnek elénk. — Az 1847—1854. években a halálesetek minden egyes esetben 1000 lélekhez viszonyitva, következőkép álltak:

	Külföldön:	Franciaországban:
1847	48.4	50.8
1849	81.4	101.5
1851	39.3	64.5
1853	30.4	47.7
1354	41.5	54.5

A külföldiek alatt, kiknek halálozási viszonya kedvezőbb mint a franczióké, leginkább a tulajdonképi déli európaiak értendők, nevezetesen pedig a maltaiak, olaszok és spanyolok, kik már ugyis melegebb vidékeken élnek. De a francziák 1849-ben megtizedeltettek. Franciaországban az átlagos halálesetek száma ugy áll, mint 25 : 1000 hez. A hivatalos kimutatások 15 városban, (Algir, Blidah, Tenes, Sersell, Medeah, Milianah, Bufarik, Aumale, Oran, Mustaganem, Tlemsen, Constantine, Bona, Philippeville és Budsiában) felette kedvezőtlen eredményt tüntetnek fel, mert a halandóságban mindezen városok sokkal felülmulják Franczia s Angolországot stb. Milianahban 1849-ben 1000 lakosra 100 haláleset jött, Tenesben 103; Blidahban 105., Oranban 107., Mostaganemben 116. sőt Sersellben 323; a halandóság ezen városban a lakosok számának majd egy harmadát tette.

Az 1853-ik évben Algir tartományban 25,411 születés jött 34979 halálesetre; Oránban 11,755 születés 13,692 halálesetre, Constantineben 7794 szül. 12097 hal.

Térjünk az Antillák felé. Az ugynevezett Nyugatindiában egy európai családnak harmadik sarjadékára már alig találhatnak. De la Sagna Ramon, egy kubai, azt mondja: „A fehér népség Havannában csak ugy tenyészik, ha bevándorlás által folyvást pótoltatik.“ Egy guadelopi orvostudor, Rochou, azt jegyzi meg: „az Antillákon a kreólok közül alig lehetne tiz példát felmutatni, mely az egyenest Európából jött vérnek vegyitéke nélkül a harmadik nemzetségig vitte volna.“ Egy másik orvos, névezerint Rufz (Martiniqueben) azt véli, hogy a meghonositás ott lehetséges, de egyszersmind hozzáteszi, hogy a sziget fehér lakossága, mely 1738-ban 14,968 lelket tett ki, 1769-ben 12,069-re olvadt le. — Az 1852—1856 évi hivatalos kimutatás szerint következő viszony állott, a fajukrai minden különbség nélkül:

	születés:	*halálozás:*
Quadeloupe	20,095,	20,675,
Guyana	2,333,	2,830,
Réunion	18,934.	

Laure, egy tengeri orvos, a ki sokáig élt Guyanában következőkép beszél: „A fehéreknek élete ezen gyarmatban felette nehezitve van. A fehérek segitsége nélkül a földet nem mivelhetné, mert az ellentáll testalkatásának. Sőt ha az is volna, a mit meghonositottnak mondnak, mégis idő előtt megvénül, elveszti testi és szellemi erejét, s a munkára alkalmatlanná válik?

Ugyanez áll India legtöbb részéről, a Ppilippinákról, és az európai ember itt még sem szántó-vető, bár az angol kormány felette törekszik ott fehér katonáit európai nőkkel összeházasitani, de egy angol ezredben még sohasem született annyi gyermek, hogy közülök a dobosok szükséges száma kikerülhetett volna.

Európai népeknek délről észak felé vándorlásánál átalában kedvezőbb viszony áll, mint megforditva. A kanadai francziák erre nézve bizonyságot nyujtanak; már századok óta az anyaországból igen csekély szaporitást nyernek, s mindennek — daczára 1851. Alsó-Kanadában számuk 695,945 lelket tett ki.

De a négerekkel máskép áll a dolog. — Egy sereg, mely 1817. Gibraltárba tétetett át, 15 hónap alatt csekély kivétellel tüdővészben halt el. — De a néger nemcsak a sarkok felé való vándorlásban szenved, hanem akkor is, midőn nyugat vagy kelet felé vándorol. Messze elterjedt s átalában elfogadott vélemény volt az, hogy azon négerek, kik Afrikából az Antillákba vitetnek, itt családjoknak szaporithatására minden kedvező feltételekkel találkoznak. Mindazáltal haláleseteik mindig felülmulták a születési eseteket.

Az amerikai északi államok déli részeiben ellenben a néger faj kitünően tenyészik, az egyesült államokban 1790-ben 697,397 rabszolga volt; 1860-ban pedig 3,953,760 és azonkivül 487,996 szabad szines. 1808 óta Afrikából alig vitettek be négerek; a szaporodás ennélfogva egyedül az északamerikai területeken történt. A tulajdonképi északamerikai államokban a négerek száma fogy.

Esetlegesen Ceylon szigetén is igy állnak a körülmények. Ezen század elején a hollandi kormány körülbelől 9 ezer négert szállitott oda; ezeknek 1841-ben már nyoma sem volt. Mintegy 5 ezer másból, kiket az angolok telepitettek azon szigeten le, alig van 300 még életben!

Azon állitás, mintha a néger a világ minden forró tartományaiban meghonosittathatnék és szaporodhatnék, tényeknek hosszu sora által, melyek az ellenkezőt igazolják, eléggé megczáfoltatik.

Csak egyedül a zsidók törzse szaporodik mindenütt. — Az egész világon látjuk őket tenyészni Svédországtól Gibraltárig, Algir, Egyiptom és Marokkótól egész a Jó-remény fokáig. A Kaukazustól Sangháig, Montevideotól Quebekig, ugyszinte Ausztráliában valamint Kaliforniában és a déli tenger szigetein is. Az egész világon szétszórt zsidók számát hat milliónál többre lehet tenni.

Az 1863. évi orosz naptár az oroszországi zsidók számát 1,430,643-ra tette. 1851-ben 56,727 zsidó született és csak 36,499 halt meg ugyanott. A lengyel királyságban 1863-ban 27,329 zsidó született, és csak 16,170 halt meg.

Némely betegségnek a zsidók kevésbbé vannak kitéve, mint más ország népei. Boudin kimutatja, hogy Oroszországban 19 évi időszak alatt 1822—1840-ig 100,000 haláleset közül 2961 keresztyénekre és zsidókra csak 2161 esett, az elsők között volt 3569 halva született, az utóbbiak között csak 2524; amazok közül az első évben elhalt 17,413, a zsidók közül pedig csak 12,935, százezer lelket véve fel. Algeriában 1849-ben 1000 lélekre az európaiak közül 105·9 jött, a zsidók közül 56·9. Ez kivételes év; 1848-ban a viszony ugy állt, mint 42·5 és 23·4.

Beliczay Elek.

A legnagyobb kötéltánczos.

Nem csoda, ha Blondin hajmeresztő mutatványai egész népvándorlást idéznek elő. Mielőtt fővárosunkba érkezett volna, már nagy dolgokat beszélt felőle a hir, de mutatványai, vakmerőségben, a legmerészebb kepzelődést is fölülmulják. A „kötéltánczosok királya“ szédületes utján nemcsak a csudálkozást kelti föl, hanem néha a rémületet is. A veszély, mely körüle folytonosan lebeg, képezi előadásainak főingerét, s a borzasztóban gyönyörködni tudó közönség belső szorongással lesi a pillanatot, midőn a vakmerő tánczos lepotytyan; de a mi, szerencséjére, még eddig nem történt.

E férfinak, ki folytonosan az élet s halál között lebeg, nem lesz érdektelen vakmerő tettekben gazdag életiratát adnunk.

Blondin 1824 február 24-ikén született St. Omer városkában. Születésére nézve franczia. Atyja agg hadastyán volt a franczia hadseregben.

A kis Blondin Lyonban végzé tanulmányait, vagy világosabban szólva, ott tanulta egy erőművésztől a kötéltánczot. Már akkor is mint csodagyermeket mutogatták a kötéltánczban, s müvészetében folytonosan előhaladva, napjaink legmerészebb kötéltánczosává nőtte ki magát. Blondin nős, gyermekei is vannak, kiket gyöngéden szeret, de ugy látszik, mindenek fölött jobban szereti a pénzt, mert noha a kötélen már milliókat szerzett össze, nem szűnik meg életét továbbra is koczkára tenni.

Amerikában jutott először eszébe, valami hajmeresztő mutatványnyal csiklandozni föl a közönség érdekeltségét. Ugyanis 1100 lábnyi hosszu kötelet feszitett keresztül 160 lábnyi magasságban a Niagara zuhatagának tajtékzó hullámai fölött, s azon 1859. jun. 30-ikán először a kanadai

Közel a fonyódi várhoz még egy más erősségnek nyomai látszanak; ez a *lúzsenyi* vizivár volt, alatta elterülő szép faluval, mely azonban már végkép elpusztult. (Megjegyzendő, hogy a Balaton vize akkor még egész a *„Tatárvárig“* terjedt, de a többszöri lecsapolással ezen két mérföldnyire nyuló térség, több ezer holdnyi, nagyrészt kaszálható berekké változott, mely különösen a legközelebb eszközlött balatoni lecsapolás, és a nagy áldozattal folytatott csatornaásás következtében, nehány évtized mulva tökéletesen átalakulva, felséges rétséget nyujtand.)

Az előbb emlitett fonyódi vár még a török uralom idejében is szerepelt; ugyanis a vidékszerte ismeretes, s a történelmen alapuló hagyomány szerint a vár parancsnoka, Magyar Bálint, a hütlenséggel vádolt udvari barátot, ki az erősséget a törökök kezére akará játszani, érdemelt büntetésekép — a meredek hegyről a Balaton hullámai közé vetteté.

Áldozatkész régiségbuvárok — ásatások közben — kétségkivül szavaim igazolásaul szolgáló nyomokra akadhatnának a romok között.

Most minden arra mutat, hogy Lengyeltóti szép jövőnek néz eléje. Kereskedelme folyvást gyarapszik s élénkül. — Legujabban (most már harmadizben) posta-hivatala is megnyilt.

Lakossága maholnap itt is rá fog jönni arra, hogy munka és iparkodás által segithet magán legjobban, ha haladni akar a korral. A határos falubeli tót sokaczok és svábok aránylag eléggé munkásak és szorgalmasak. — Exempla trahunt; kivánatos, hogy e közmondás itt is teljesedésbe menjen.

Moenich Károly.

Hirlapirodalmunk a 19-ik században.

Harmadik közlés 1841—1847.

(Folytatás.)

Egyházi lapok:

„Religio és Nevelés“ mely az *„Egyházi Tudósitásokkal“* együtt 1841. évvel indittatott meg Szanisló Ferencz cholti apát s nagyváradi kanonok által, s mely mind a tárgy fönségére, mind a lap tartalmasságára és keresztyén erkölcsi irányára nézve különös figyelmet érdemelt. Rég érzé már a literatura és a haza ily organum hiányát, mely a napi események, érdek-összekoczczanások és eszmevihar chaoszában a hit és erkölcsiség szent érdekeit védje és képviselje. Örömmel volt tapasztalható az is, hogy e lapok mindenik sora a legmelegebb keresztyén és felebaráti szeretetet lehelte, és hogy századunkhoz illőleg lehetőségig távol tartá magát minden vallásgyülölettől és türelmetlenségtől; leginkább érdekes, észt, és szivet egyaránt képező értekezéseket közölt. Az egészen bizonyos komoly tudományosság és szerény vallásosság ömlik el. — 1843 juliustól Somogyi Károly, ki elejétől fogva munkás segédszerkesztője volt, — szerkeszté és adta ki a lapot; 1841-től Szenczy Imre is hathatósan működött e lap körül.

Megjelent a *„Religio és Nevelés“* társlapjával együtt Pesten minden vasárnap másfél iven nagy 4-rétben velinen; félévi ára mindkettőnek helyben 2 ft. 40 kr., postán 3 ft. 40 kr.; nyomatott Trattner Károlyinál. — 1843 juliustól hetenkint kétszer jelent meg és fél ivvel bővitve Budán nyomatott az egyetemi nyomdában, ekkor a melléklap „Egyházi és literaturai lap“ czimet vett fel, s ára felemeltetett 4 ft. illetőleg 5 ftra. A fenebbi lapokból 1842 novemberben postán szétküldetett 783 példány.

(Liter. Lapok. 1841. I. 48. — Pesti Hirlap. 1842. II. 783. 882. — 1843. I. 14. — 1844. I. 424. — Regélő Pesti Divatlap. 1843. II. 26. l. — Hirnök. 1841. I. 14. sz. — Jelenkor. 1841. I. 9. l. — Jelenkor. Encyclopaedia. Pest. 1858. 184. — Tud. Tár. 1842. VI. 482. — 1843. VII. 482. — Ferenczy és Danielik. Magyar irók. Életrajz-gyüjtemény Pest. 1856. 417. — Honi irod. Hirdető 1844—1847.)

„Protestáns egyházi és iskolai lap.“ Kiadták és szerkeszték: Székács József, Török Pál és Taubner Károly. Ez utóbbi 1843-ban már nem emlittetik. — Megindult Pesten 1842 april első napjaiban. Miként tervrajzából olvasható: „czélja volt, hogy a két evang. felekezet egyházi és iskolai életének organuma, a keresztyén vallásosság élesztője és a tudományosság elősegitője legyen. Lapunk szellemét a czél határozza meg, mely a vallásosság és a tudományosság levén, önkényt következik, hogy a kiadók csak olyan tudósitásokat és értekezéseket veendenek föl, melyeken szelid és a tudományosság által szükségképen föltételezett józan komoly szellem ömlik át. Ezen keresztyén szeretettől ihletett józan komoly szellem leend egész lapunk vezérszelleme .... Lapunk tartalmát teendik: 1) Értekezések az egyetemes keresztyénség vallási, egyházi s tudományos életének átalában, a magyarhoni protestánsokénak köréből különösen, folytonos tekintettel a napnak legsürgetőbb szükségeire ... 2) Egyházi és iskolai ujdonságok, egyházi és iskolai gyülések határozatai ... 3) Egyházi és iskolai irodalom.“ — Nagy érdeme e lapnak, hogy az iskolákra különös figyelmet forditott, átalában tartalmával, irányával meglehettünk elégedve.

Megjelent hetenkint egyszer másfél iven 4-rétben 1847 juliustól két iven, nyomatott Trattner-Károlyinál; félévi ára helyben 2 ft. 40 kr., postán 3 ft. 40 kr. p. p. — 1847-ben 3 ft. 40 kr., illetőleg 5 ftra emeltetett félévi dija. — 1842 novemberben postán szétküldetett 505 példány.

(Pesti Hirlap. 1842. I. 65. 783. — 1843. I. 14. — 1846. I. 384. — 1847. I. 392. — Pesti Divatlap. 1847. — I. 801. Tud. Tár. 1843. VII. 482. — Honi irod. Hirdető. 1844—1847.)

Szaklapok, melyek rendesen jelentek meg, következők voltak:

„Orvosi-tár.“ Dr. Bugát Pál és dr. Flór Ferencz inditák meg 1838 juliusban Pesten, és szerkeszték folytatólag a budapesti kir. orvos-egylet közremunkálatával, a kir. magyar természettudományi társulatnak is organuma lőn; egészen az orvosi tudományoknak és az ezekbe vágó tárgyaknak volt szentelve. — Legnagyobb érdeme abban áll, hogy az orvosi tndományt nemzeti nyelvünkön művelte. A benne közlött orvostani tapasztalások és adatok nagy részint idegen forrásokból meritvék. Nem kis hiánya, sőt elfogult egyoldaluságra mutat az, hogy a legujabb üdvös hatásu gyógymódokat, tehát a haladást majdnem egészen kizárá köréből. Minden magyar nyelven beküldött eredeti korrekt ivet tiz ezüst ft., az idegen nyelvekből forditott ivet négy pengő forinttal dijazott. Segédszerkesztője volt 1844—47-ben dr. Török József, szorgalmas munkatársa a lap keletkeztétől Kéry Imre.

Megjelent Pesten minden vasárnap 1841—42-ben egy iv, 1843-tól másfél iven nagy 8-rétben velinen; nyomatott Budán az egyetemi nyomdában. Ára félévre 2 ft. 30 kr., postán 3 ft. 20 kr. 1843-tól 3 ft., postán 4 ftra emeltetett. 1842 nov.-ben szétküldetett postán 196 példány.

(Liter. Lapok. 1841. I. 49. — Pesti Hirlap. 1841. II. 858. — 1843. I. 22. — 1844. II. 858. — Athenaeum. 1841. I. 1184. h. — Honderü. 1843. I. 34. — Jelenkor. 1841. I. 193. — Magyar tud. akademia Almanachja 1864-re 254. — M. t. t. Névkönyve 1845—1848. Tud. Tár. 1842. VI. 482. — 1843. VII. 482. — Honi irod. Hirdető 1844—47.)

„Magyar Gazda“ mint a magyar gazdasági egyesület közlönye, szakosztályi ügyelés alatt szerkeszté — Kacskovics Lajos közreműködésével — Török János. — *„Müipar“* melléklappal együtt 1841. jul. elejével megindult Pesten. A tervrajz szerint „kiterjeszkedett a sajátlagos házi és mezei gazdaság minden ágaira elméleti és gyakorlati tekintetben, nevezetesen: 1) a gazdaság alaptudományaira, t. i. vegytanra, földészetre, állati- és növény-élettanra stb.; 2) mindennemü gazd. növénymüvelés módjára; 3) az állattenyésztésre, ide értvén a méhtenyésztést is; 4) a jelesebb honi és külföldi gazdasági munkák birálatára; 4) közölt és hazánkra alkalmazva adott a külföldi folyóiratokban találkozó jelesb s érdekesb czikkelyeket, valamint 6) egyes honi gazdaságok és vállalatok leirását, — a földmivelés ügyében tett áldozatokat, ösztönzéseket stb., s végre 7) kiterjeszkedett még az okszerü gazdálkodás fő elveire, az ugynevezett átalános oekonomiára, a vagyon- és birtokszerzés s kezelés különféle módjaira, bérlésre, szabályozásra, becsülésre, osztályozásra és rendezésre. A melléklap „Müipar“ czim alatt magában foglalja mindazt, a mi kereskedés, ipar, és gazdasági-műtan körében a magy. gazdát érdekelheti, értesité a közönséget mindazon fölfedezésekről s tapasztalásokról, melyeket a gazd. technologiában és mechanikában sikerült vagy megpróbált honi és külföldi vállalatok, czukorgyárak, sör- és pálinkafőzések, selyemtenyésztés, bor- s pinczekezelés, hamuzsirfőzés stb. nyujtanak; gazdasági s gyári eszközök körülményekhez képest könyomatban mellékeltettek, s a müipart illető könyvbirálatok szintén e lapba iktattattak. — Minden eredeti dolgozatért, mely a szakosztály által elfogadtatik, a munka becséhez mérve ivenkint 12—20 p. forint igértetett, jó forditásokért pedig németből 6, franczióból 8, s angolért 10 pengő forint.“

A Pesti Hirlap 1843. jan. 8. száma ezen lapról a következőket irja: „A Magyar Gazdát legtartalmasabb s leghasznosabb lapjaink közé méltán sorozhatjuk. Mult évben is oly életbevágó értekezéseket közlött ez, melyek nemzetünk legnagyobb osztályának müveltségét hathatósan mozditják elő. Öröm látni, miszerint e lapban napról napra több dologhoz értő férfi lép föl munkatársul s ezért — önhizelgés nélkül mondva — a M. G.-nak a külföld legjobb gazdasági lapjai mellett sincs oka pirulnia ... Átalában alig van a mezei gazdaságnak ága, mely a M. G. mult évi folyamában vitatás tárgya ne lett volna.“ ...

1841 végével a „Müipar“ beolvadt a főlapba. 1847. juliustól a „Magyar Gazda“ megszünt az egyesület organuma lenni.

Megjelent a M. G. egy-egy nagy median iven hetenkint kétszer, vasárnap és csütörtökön 4-rétben; a „Müipar“ félmedian iven 8-rétben szintén kétszer hetenkint, havonkint „Mezőgazdasági Nefelejts“ czim alatt az időszaki gazdaságban rövid utasitást, valamint egy ivet az „Okszerü Kalauz“ czim alatt foglaltató népszerü gazdasági tanból — rajzokkal — adott kedveskedésül a szerkesztő előfizetőinek. Nyomatott 1841—43-ban az egyetem betüivel Budán; 1844-45-ben Landerer és Heckenastnál; 1846—47-ben Beimel Józsefnél Pesten; — félévi ára 4 ft. helyben, postán 4 ft. 30 kr. p. p. 1842. nov. postán szétküldetett 749 példány; legnagyobb részvéttel találkozott 1846—47-ben midőn az előfizetők száma 12 - 1300 volt.

(Pesti Hirlap: 1841. I. 95. II. 790. 860. — 1842. II. 608. 882. — 1843. I. 313. — 1844. I. 415. II. 881. — 1847. I. 207. — Életképek. 1847. I. 457. l. — Hirnök 1843. I. 49. sz. — Mezei Gazdaság könyve, kiadták Korizmics, Benkeő és Mórocz Pest, 1855. I. 348. — Uj Ismeretektára. III. 603. — Világ. 1842. 218. Pannonia 1842. I. 3. l. — Tud. Tár. 1842. VI. 482. — 1843. VII. 482. — Honi irod. Hirdető. 1844—47.

„Debreczen-N.-Váradi Értesitő.“ Kereskedelmi hireket terjesztő lap 1842-ben megindult Debreczenben Balla Károly szerkesztése alatt, a lap kitüzött szerény munkakörét mai napig tisztességesen betölti.

(Csokonai Album. Debreczen 1861. 248. l.)

„Merkur.“ Ipar- s kereskedelmi lap, melyet Beimel József pesti könyvnyomtató adott ki, s 1843. év elsejével megindult. A kereskedést és ipart érdeklő czikkein kivül közölt mindennemü hirdetéseket, jelentéseket. — Megjelent e lap hetfőt kivéve naponkint; ára félévre helyben 3 ft. 12 kr., postán 4 ft. 12 kr. p. p. — 1847-ben csak egy szám jelenvén meg belőle, pártoláshiány miatt megszünt.

(Pesti Hirlap 1843. II. 867. — 1844. I. 295. 654. — 1845. I. 200. — Pesti Divatlap 1847. I. 6. l. — Honi irod. Hirdető 1844—47.) (Folytatás köv.)

Szinnyey József

Az üveg.

Közli Dr. *Bardocz Lajos.*

(Az üveg feltalálása. — Az ó-kor üvegipara. — A murrha edények. — Az egyiptomi üvegipar — Minutoli üveggyüjteménye. — Üvegablakok. — Az olasz üveggyárak. — A cseh- franczia- és angol üveggyárak. — Az üvegtükrök. — Az üveg müipar.

(Vége.)

Európa számára Velencze volt az üvegművészeti iskola; innen terjedt el az üveggyártás mindenfelé, legközelebb pedig Csehországban. A velenczeiek a csehekben oly ügyes és szorgalmas tanulókra találtak, hogy Csehország rövid időn európai hirnevet vivott ki magának az üveggyártásban, mit a legközelebbi időkig megtartott, ugy, hogy az üveggyártás ez országnak még most is legvirágzóbb iparüzletei egyikét képezi. Mily nagy haladást tett ez országban csak félszázad alatt az üveg-ipar, kitünik onnan, hogy Csehországnak a jelen század kezdetén csak 70 üveggyára volt, mely 3000 munkást foglalkodtatott: és most már 161-re rug a cseh üveggyárak száma, mennyi a birodalom többi tartományaiban összesen vévo sincs.

A cseheknek az üveggyártásbani ügyessége arra ingerelte az európai kormányokat, hogy habár tetemes fáradsággal és költséggel, cseh gyárosokat szerezzenek saját országaik számára. Az osztrák kormány ezt észrevevén, 1752-ben szigoru

nak a sötét fogdák a gonosz viseletü rab 24—43 órára ide hozatik be, kezei s lábai a székhez pányváztatván, vagy vállaira mázsás vas hevedertartó vettetvén, a sötét magányba záratik, honnét sokszor megható jajdulások hangzanak ki.

Az iskolás raboknak igen szép irásuk van, s munkáikkal nemcsak élelmöket keresik, de szép összeget is takaritanak meg, ugy hogy sokszor a több évet benntöltött rab pár száz forinttal hagyja el a fogdát, s benn tanult mesterségével becsületes pályára mehet. — Az *álczaviselés*, ha feltünő is első pillanatra, de szintén jó intézkedés, mert a rab társai előtt ismeretlen marad, s kiszabadulván, egyik a másikra erkölcsi pressióval nem lehet.

Szólhatnék még a rend, pontosság és tisztaságról, melyekkel itt találkoztam, a rabok jó eledeléről, a csinos fürdőszobákról, az emberies bánásmódról, melyben a fegyenczek részesülnek, a szép munkákról, melyeket a rabok elő tudnak állitani.

A magányrendszer 1829 óta lett ismeretessé, Eszakamerika több államain kivül Európa nyugati részeiben, Angol-, Francziaországban, Belgiumban, Poroszországban vannak már ily fogdák, de a bruchsali leghiresebb.

Javitó fogház ez, s Európa az ily javitó intézetekre már a mult század végtizede óta éber gondot visel.

R. Ensel Sándor.

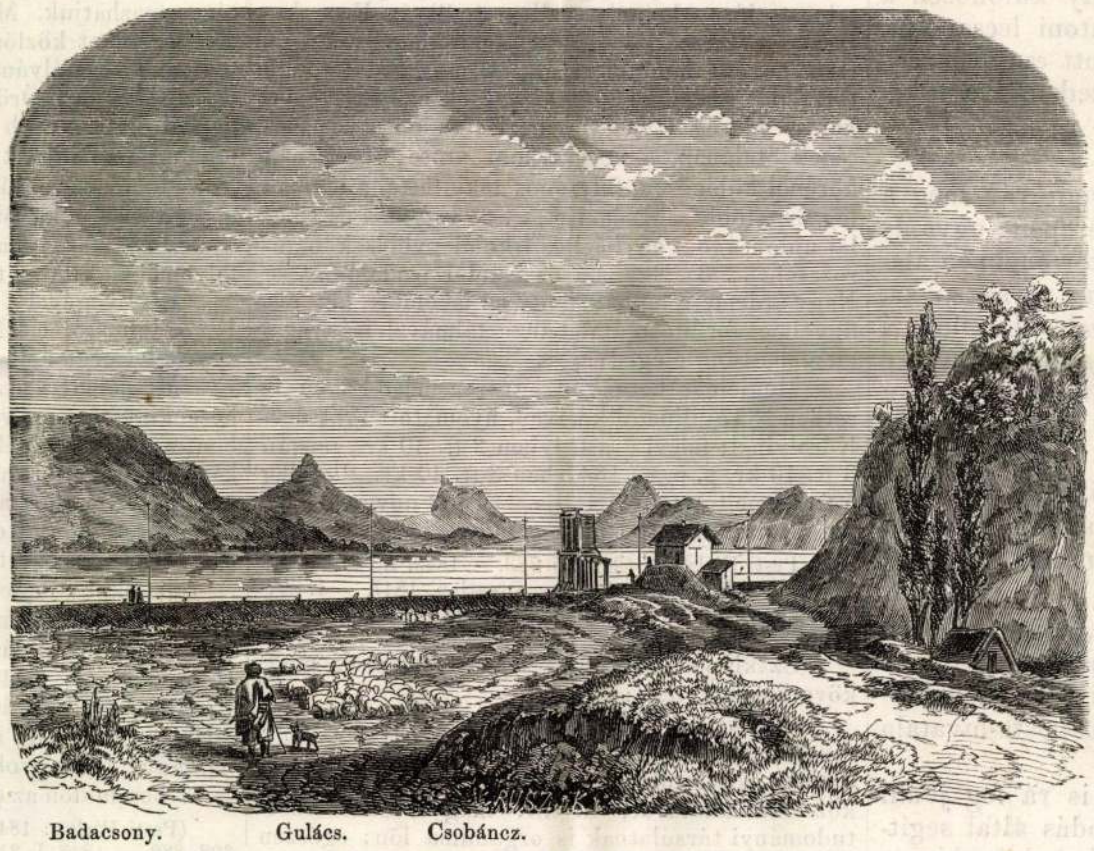

Badacsony. Gulács. Csobáncz.

Lengyeltóti vidéke: II. Kilátás a fonyódi hegy aljáról a Balatonra. — *(Greguss J. rajza.)*

Lengyeltóti, Fonyód és vidéke.

(Somogymegyében.)

Lengyeltóti, Somogynak a déli, budakanizsai pálya boglári állomásához eső, jelenleg ugyan még csak szerény s igénytelen, de egy-két évtizedes haladását tekintve, tagadhatlanul szép jövőjü faluja.

Fekvése gyönyörü. — Zalamegye legregényesebb hegyeire, u. m. az Eredics-, Szigliget-, Szent-György, Badacsony-, Gulács- és Csobánczra felséges kilátást nyujt.

Eredetéről nincsenek biztos adataink; egyébiránt már a 13-dik század első felében Emeökei Dezső Móricznak (de Tóthi) birtoka volt, ki 1249-ben a főpohárnoki, s később 1269-ben az országbirói méltóságot viselte (lásd Nagy Iván: „Magyarország családai" VII. köt. 90. l.) A Szontagh Dávid által közlött családfa szerint ez lett volna a Lengyel család törzse. — A Lengyel név azonban csak 1444-ben kezd szerepelni Lengyel Jánossal; 1505-ben László a rákosi orsz. gyülésen Somogymegyének egyik követe, (l. Jászai Pál: „A magyar nemzet napjai a mohácsi vész után" 157.) s 1507-ben a kir. tábla birája volt (l. Budai Fer.: „Hist. lexic." II. 575.). „Lászlónak gyermekei közül I. János 1527-ben jelen volt I. Ferdinánd koronázásán, és ekkor lett kir. asztalnokká." — 1531-ben — ugy látszik — János király felé hajlott, mert ez évben Perényi Imrével s másokkal résztvett a Babocsán tartott tanácskozásban.

„Szigliget és Fonód (Fonyód) várát elfoglalván a családtól Magyar Bálint, e végett a Lengyel család az orsz. gyüléshez folyamodott, és az ország 1563-ban az 55-ik törv. czikkben kötelezi Magyar Bálintot, hogy nevezett várakat a családnak visszaadja (l. Nagy Iván: „Magyarorsz. családai" VII. 91.).

„A család utolsó leányivadéka báró Lengyel Julianna b. Pásztory Menyhért ezredes neje volt, kivel egy részben a tóthii báró Lengyel család birtokainak a b. Pásztory család lön örökösévé."

Czimeres nemeslevelét Lengyel Mihály kapta 1669-ben I. Leopold királytól.

De térjünk vissza a falu mai viszonyaihoz. Lakossága nagyobbrészt, söt tulnyomólag tótokból, — helyesebben — sokaczokból állott, mint ezt az átszármazott, s még most is élő családok, — reájok átszállt szóbeli ősi hagyomány szerint bizonyitják; kik egyébiránt jelenleg már teljesen megmagyarosodtak, ugy, hogy az isteni tisztelet kizárólag hazai nyelvünkön tartatik.

Később több nemes családnak, — köztök a Kiss-eknek lön közbirtoka. (Kiss idejében Tótinak egyik födisze volt a sok gond- és áldozattal fentartott vadaskert és sveiczi kéjlak. — Jelenleg már csak emlékök áll fenn). — Ujabb időkben a b. Pásztory, gr. Festetics és Inkey családokra szállott, mig végre 1860 óta vétel utján Zichy János gróf tulajdona.

Talaja homokos, buzatermő agyag. — Mint minden homokos talajnál, kedvezőbb eredményüek a nedves időjárások. — Báró Fechtignek szép mintagazdasága volt itt, azonkivül a maga nemében páratlan arabs ménese és kitünő birkászata. (lásd Fényes Elek Magyarország leirása 1836. I. 223.)

A gazdaság jelenleg is gyönyörüen van berendezve. — Említést érdemel az uradalom szép számu, nemesvérü ménese.

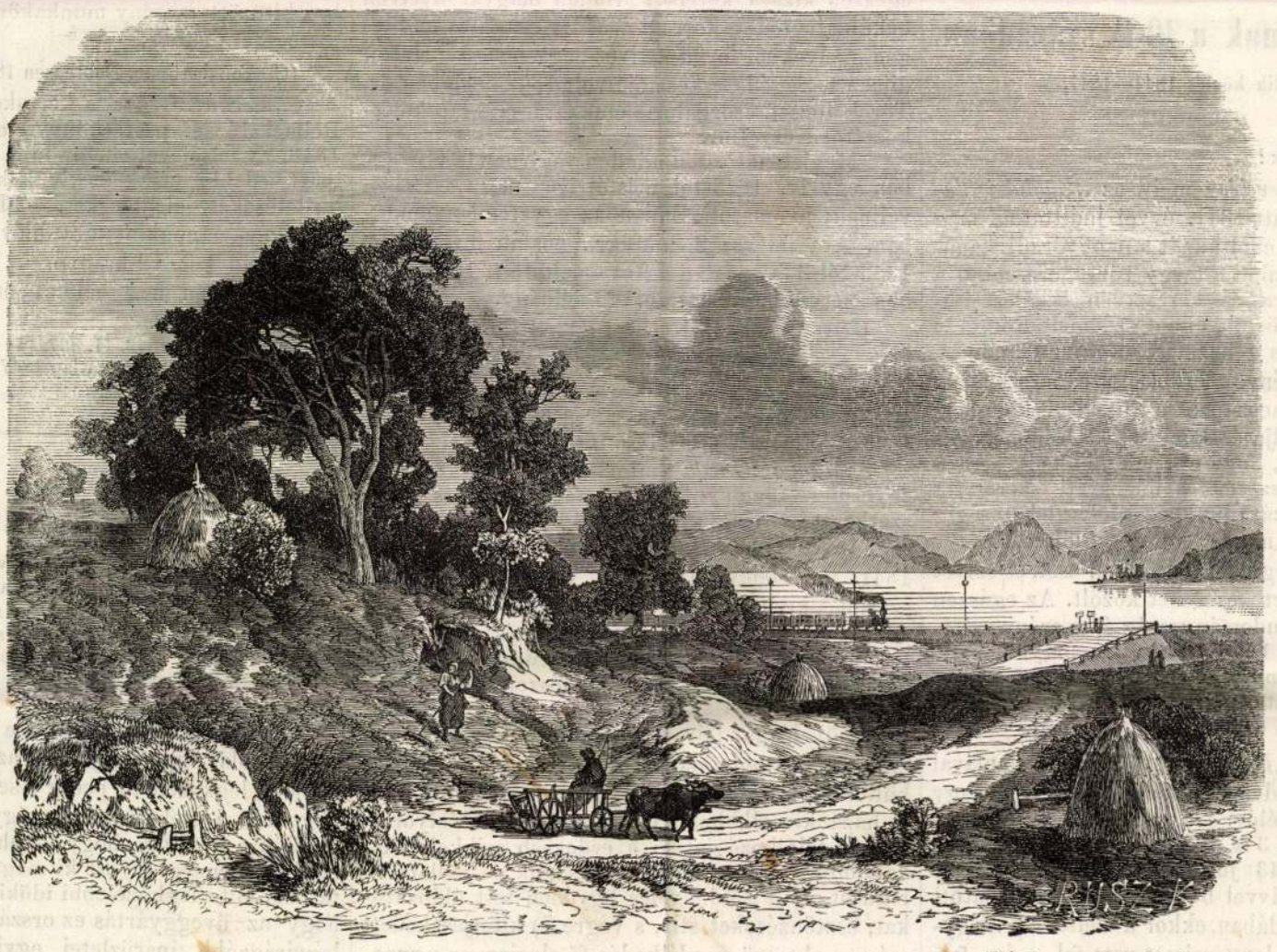

Szigliget. Badacsony.

Lengyeltóti vidéke: III. Kilátás a fonyódi hegy aljáról a Balatonra. — *(Greguss J. rajza.)*

Különben Lengyeltótinak szép multja is van. Maga a falu ugyanis, és környéke már a tatárpusztitások idejében nagy szerepet vitt, miről három régi várkastélya, melyek közül egyiknek már alig van nyoma; továbbá a jelenleg nagyrészt szőlőhegygyé változtatott *várerősség* (Fonyód), — szemben a Balatonon átkacsintgató Szigliget és Badacsonynyal; több domb, melyek hihetőleg szintén védelmi pontokul szolgáltak; — s végre a hasonlókép szőlőhegygyé átalakult „*Tatárvár*" tanuskodik, hol még most is egész csontvázakra akadnak. (Lásd az erre vonatkozó két képet.)

A „*mohácsi hegy*" is a későbbi vészteljes nap emlékeit juttatja eszünkbe.

A bruchsali magány-börtön.

(Báden nagyherczegségben.)

Midőn Bajorország s Würtembergen kereszült Báden nagyherczegség földjére léptem, a fővárosban, Karlsruheban fogadást tettem, hogy a közeleső bruchsali pensylvaniai rendszerü fogházat megtekintem.

Az engedélyt az igazságügyminiszteriumban Johnhans tanácsos a legszivesebben szolgáltatta ki.

Bruchsal megtekintésére okt. 30-kán mentem. A város maga 7—8 ezer lakosságával érdektelen, de a városon kivül eső fogház nagyszerü.

Az épület erődhöz hasonlit, nyolcz szegletre épitve, minden szegleten egy lapos kőtorony, őrházzal, honnét a bástyán czirkáló őrök tünnek elő, kik a bástyafalon egyik szeglettől a másikig lépdelve, ugy külre mint a belső területre egy perczben lehetnek figyelmesek. A keritès azon oldalán, mely az utra szolgál, erős rácsos bástyakapu van.

A nyolcz-szegletü szép s széles bástyfalon belül a kapuval szemközt egy gothmodoru torony, négy szárnyüpülettel tunik elénk, mely szárnyépületeket ha külről vizsgáljuk, azok mindegyik végét az épület nyolcz szegében két-két őrtorony közé látjuk levonulni, igy a 3 emeletes szárnyépületek oldal- s hátfallal egyaránt a figyelmes őrszemnek tárgyai és ez a külső ellenőrködés; a belső még egyszerübb, mert a szárnyépületek udvarai mind a központot elfoglaló körudvart képező toronyépületbe nyilnak ugy, hogy a torony belsejében alólról a tetőig ható minden udvarba és minden udvar mindhárom emeletébe szétágazó csiga-lépcsőzetről egy és ugyanazon perczben, egy állásból, kevés fejforditással a négy udvart és minden emelet-csarnokot, honnét az egyes szobák nyilnak, beláthatni.

A mély csend, mely az épületben uralg, tanusitja, hogy pensylvaniai rendszerü fogházban van a szemlélő.

A mint mondottuk, az épület minden szárnya 3 emeletes, minden oldalfal kivül soronkint 19 ablakkal, az ablakok számozvák, hogy az azokon netán kinézni bátorkodó rabot az őr följelenthesse, belül minden ablakkal szemben ajtó nyilik, az ajtón is kis gombnagyságá lyuküveggel, hogy a belső csarnokokon lépdelő őr is bármikor észrevétlenül betekinthessen a fogdában levő rabra, s tetteit figyelemmel kisérhesse. Kivül belül hatalmas az ellenőrködés.

A fogház egyes magán börtönökből állván, egyik börtön a másikhoz mindenben egyenlő. Vegyünk egyet. A czella ajtajához érve, fölül az ajtó, s alul a rab száma látható, mert itt a rabnak nincs neve, csak száma! Az ajtón egyes betük jelzik, melyik czellában van r. kath. vagy protestans rab, s római számok, hogy a rab mely osztályu iskolaba jár. Ezen ajtófeliratok igen diszes táblácskák. Az ajtó megérdemli, hogy bővebben vizsgáljuk; egy rugó van a közepén, nyomjuk meg, az ajtó egy csekély ablakot tár fel, melyen a rabnak élelme adatik be. A rab, ha czellájában kivánsága van s tudtul akarja adni, belül nyom meg egy rugót, azzal kivül az ajtó melletti falazatból egy fa-kar esik ki, mely mint jelző a folyton járó őr szemébe tünvén, a börtönészt a rab kivánsága felől tudósitja. Minden egyes börtönben van egy asztalka, egy szék, egy szekrény, melyben a rab mosdó-edénye, korsója, olvasókönyvei stb. vannak és azonkivül az ágya, melyet nappalra összecsomagol, éjjelre pedig a czella két falában levő kapcsokra akasztott szij-alapokra fektetve magának ágyaz meg, áll ez egy matrácz, lepedő, pokrócz, s vánkosból. Az ablakok magasak, megmászásuk s a kinézés tiltva vannak, a dolgozó rabok munkáikat is a fogházban egyedül végzik.

Láttam a rabokat is. Okt. 30-án vasárnap levén, épen a templomba indittattak meg, egyes börtöneikből. Öltözékök erős vászon zubbony s nadrág volt, minden öltözék jobbról fekete, balról szürkeszinü s rajta a szám.

Ezek 5 évtől életfogytiglani rabságra itélt foglyok. Arczvonásaikat nem lehet látni! A *rabok fekete álczát viselnek*, hogy egymást ne ismerhessék!

Mily kisérteties ez álczás menet! bizonyos rendben lép egyik a másik után, egyik kezében imakönyve, másikban számozott vizkorsója, melyet a köztorony sarok falazati kutjánál menetközben letesz, hogy mikorra az isteni tiszteletről vasszajő, fris vizzel megtöltessék, s ismét czellájába vihesse.

A rabok a templom karzatán ismét egyes páholyokba jutnak, melyek ugy állitvák sorba, hogy egyik a másik czellájába itt sem láthat be; szemközt velök ülnek az őrök, kik a sorszámokkal ellátott egyes helyekre szegzik szemeiket. Mindig s mindenütt egyedül; ez a szabály, igy van az iskolájok is, ez az egy hely az, hol a tanitó kérdésére szólhat a rab. Itt is nem név, hanem számszerint történik a tanoncz felhivása, és pedig nem azon szám szerint, melyet ruházatán visel, hanem melylyel tanodájában a czella van számozva, sokszor történik, hogy egyik szám a másik számot hangja után ismerősének ismeri fel, de hogy az egymás után való legkisebb tudakolódásnak is eleje vétessék, a tanonczok minden tanórában más szám alá osztatnak be.

Talán szellőztetés vagy séta alkalmával jöhetnek össze a rabok? nem, soha! A séta a 4 szárnyépület közegei között épült köridomu, sugárfalakkal ellátott külön fedezetes udvarban történik. Minden ily circus 20—24 sugárosztályra van osztva, a központból van a bemenet a különkeritett udvar-részbe, s a központ torony tetőzetében fegyveres őr tekint alá a sétálókra, kik 20—24-gyen egyszerre sétálnak a circus 20—24 sugarában, a nélkül, hogy tudnák egymás ki- s hollétét. A séta-idő ½ órai, azután ujabb osztály jő a helyre.

Itt a rabok mind lábvas nélkül vannak. Ezt jól esett látnom, oh mily rémes mináink a láncz csörtetése! Igaz, hogy itt a mozgás hiánya rontja meg a lábakat, és csak a munkaadás által van kikerülve, hogy az ide bezárt rabok meg nem őrülnek.

Philadelphiában még kinzóbb az eljárás, ott még munkát sem kap a magányba elzárt rab, s ez okozza a gyakori őrültséget.

A bruchsali szárnyépületekből álló fogházat keritő falazat tornyait is megnéztem, ezekben van-

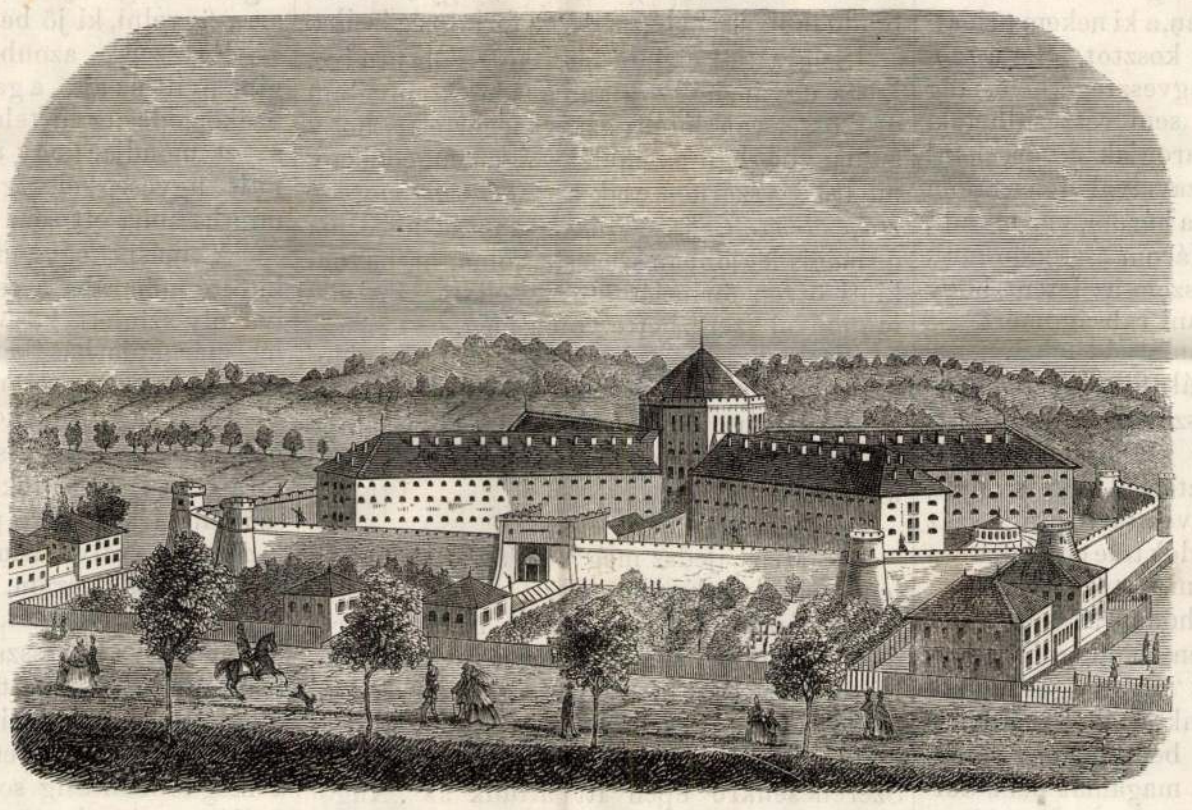

Bruchsali magány-börtön. (Baden nagyherczegségben.)

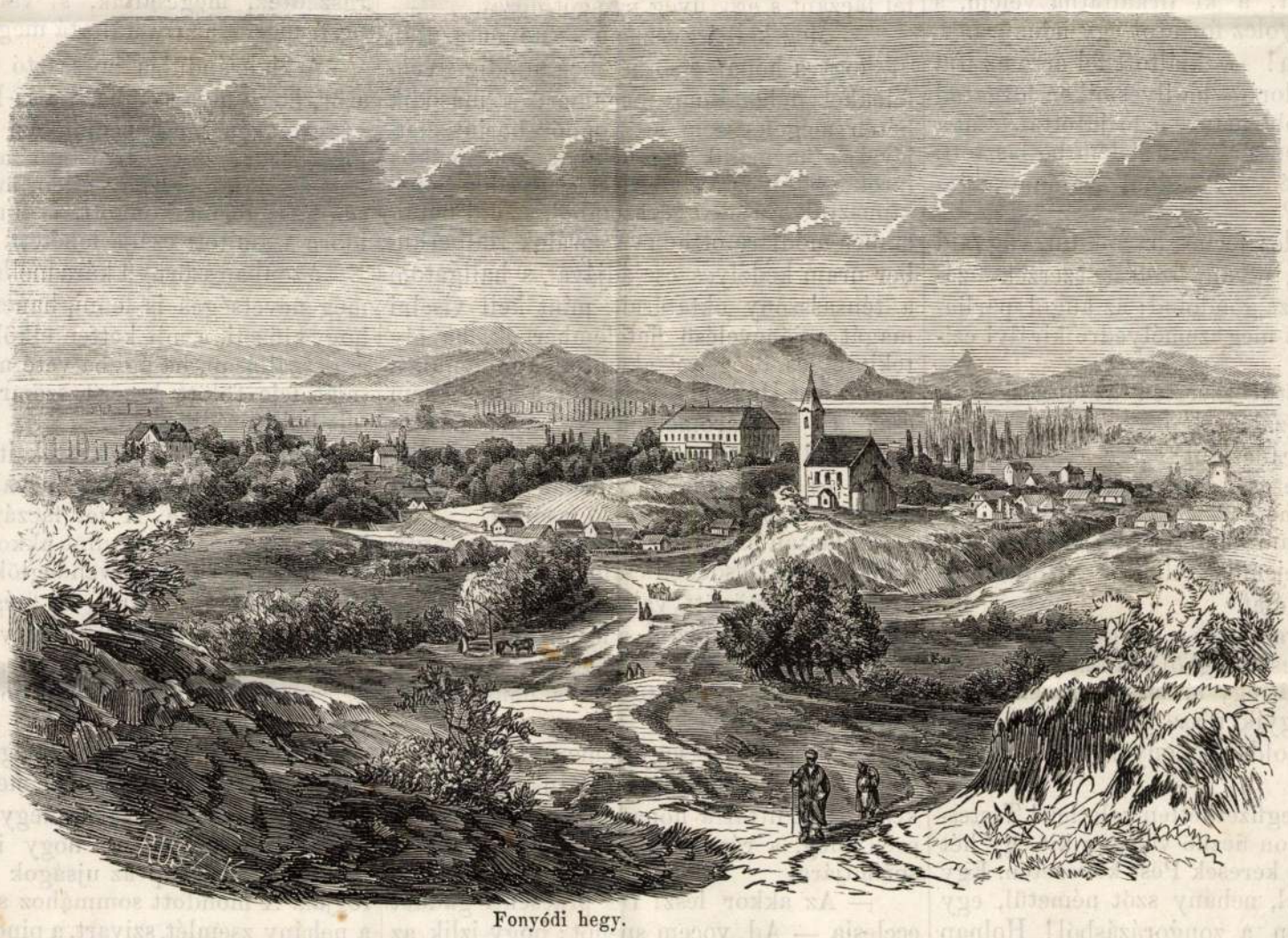

Fonyódi hegy.

Lengyeltóti vidéke (Somogyban): **I. Lengyeltóti helység és kastély.** — *(Greguss J. rajza.)*

Vas. Ujs. 1865. 64-65. l

tól, a juratust a borbély-legénytől megkülönböztethessem? Mióta vagy Pesten?

— Ma este óta.

— S talán e mellett elöször életedben? Van szállásod?

— Keresek holnap, s azután lesz.

— Oh boldog ember! — tehát ott fogsz lakni, a hol akarsz! — Mint irigylem függetlenségedet. Nekem pedig valami átkozott tót fiskalis gyámatyám van, a ki nekem privátháznál fogad szállást és kosztot, s ha a szobaleányt nem sikerül megvesztegetnem, még azon ártatlan örömben sem részesülhetek, hogy éjfél után is csavarogjak a városban! No, de semmi! Kölcsey szavaival vigasztalom magamat: „Rövid szám a három, s ha elmult, törve minden járom!“ Három esztendö mulva nagykoru leszek, s hiszem az Istent, hogy kárpótlást találok mostani rabságomért.

— Keményszivü gyámatyád lehet.

— Valóságos kannibál; fösvényebb, mint Kisfaludy Károly Bajszövője. Aztán azt hiszi, hogy ha kosztot, szállást fizet számomra, szabónál, suszternél hitelt nyit, mindent megtett, a mivel tartozik, s száz pengönél többet nem tudok tőle egy hónapra rekreációpénzt kifacsarni.

— Száz pengö! egy hónapra! s ez mind csak mulatságra? Hiszen boldogult apádnak ekkor legalább is olyan gazdagnak kellett lenni, mint nálunk a tánczos Kovács volt! De, öcsém, jobban becsüld meg sorsodat. Lásd én sem tartom magamat pénz dolgában a legutolsó juratusnak; pedig nekem sem égben, sem földön nincs több husz forintomnál. És én ebből akarok élni és szállást is fizetni, s nem is egy hónapra, hanem legalább is addig, mig szert tehetek valami mellékes jövedelemre.

— Kondicziót keressz?

— Olyan princzipalis oldala mellé akarnék felesküdni, a ki firkáltatna velem, s fizetne vagy nyolcz forintot egy hónapra.

— Barátom! — kiáltott fel erre az ifju Karancsy Sándor — ha ilyesmiken forgatod eszedet soha jobb helyre nem jutottál, mint a midön jó szerencséd épen belém botlasztott.

— Nem tréfálsz? tudnál számomra valami jó helyet?

— Ha nyolcz forint, havonkint, vágyaid szuperlativusa, olyan fizetést szerzek számodra, hogy azt gondolod: az angol parliament szavazott meg személyedre királyi czivillisztát!

— Átkozottul szereted az auxesiseket. Beszéljünk prózában.

— Tudsz francziául?

— Meglehetösen konyitok hozzá..

— Hát németül?

— Próbáltam tanulni; de a derdiedasz nem menvén fejembe, felfidibuszoztam Márton grammatikáját.

— Vered valahogy a zongorát?

— Ezen mesterségből csak annyi ragadt rám, a mennyit egy látásra észrevehettem: a billentyük egyik része fehér, a másik fekete; az egyik oldal vékonyan, a másik vastagon szól.

— Minö megfizethetlen véletlen! Testestül lelkestül azon ficzkó vagy, a kit egy hét óta, lámpással keresek Pest kövezetén. Egy kicsit francziául, nehány szót németül, egy nyekkenést sem a zongorázásból! Holnap csipd ki magadat, a mint tudod, mert bemutatlak szállásadó gazdámnak, Halberhuber uramnak, mint franczia, német és zongora mesteremet! Minden leczkére külön-külön huszonöt forint van resolválva. A franczia leczkét felében, harmadában megtartjuk, s kapod azegész fizetést. A többi kettön megosztozunk.

— Nem értelek. Mondtam, hogy mióta élek, ujjaim nem érinték a zongorát.

— Én pedig már megmondtam, hogy épen ily mestert keresek. Huszonegy éves vén koromban csak nem gyötörtetem magamat a „Fingersatz“ theoriájával? Lám mily jó volt, hogy nem mentem éjfél elött aludni! Ezen találkozás által huszonöt forinttal szaporitottam havi jövedelmemet: téged pedig ötven forintos fizetésbe ültettelek. Ha nem tetszik ajánlatom, menj Budára, légy praktikáns a konsiliumnál, s fogadom, hogy husz esztendö mulva sem lépsz ötven forintos gázsiba.

Szikra Pál eleinte igen meg volt ütödve. Látta ugyan, hogy valami gazdag könnyelmü örökössel van dolga; azt is megértette, hogy a mai világban az efféléket igen engedékeny módra egyszerüen csak a *fösvény gyámatyák megérdemlett rászedésének* szokták nevezni; de mégis legjobban szerette volna, ha havonkinti ötven forintját körme elkopásáig vitt munkával szerezhette volna meg.

Szabadkozott tehát egy kicsit, de ujdonatuj barátja alig engedé szóhoz jutni.

Egyszerre az ifju a legközelebbi lámpa fénye mellett megnézi óráját, s elhülve kiált fel:

— Tizenegy óra!

— Miért ijedsz meg? Talán otthon kellene már ilyenkor lenned?

— Eszem ágában sincs a hazakanyarodás. Nagyobb itt a baj; mert tudnod kell, hogy ez a Pest a gyalázatig jókor aludni menö város. Vesztegetjük a drága idöt, s majd mindjárt vacsora nélkül maradunk. Szerencsénkre épen itt állunk az „Angol királynö“ elött; itt még csak megakad egy pár külföldi vendég, s a tüz a konyhán még nem aludt ki.

Beléptek s helyet foglaltak az ajtó mellett, mindjárt az elsö asztalnál.

Szikra Pál barátunknak szemei is szikráztak a rá nézve szörnyü drága étlap árain, a midön barátja a hajlongó pinczér által félfél fáczánt s egy üveg pezsgöt hozat.

— Meg kell jegyeznem — mondá azután — hogy a hónap elsö hetében mindig ilyenfélékkel delektálom magamat; a második héten megelégszem a „Komló“ borjuszeletjével; a harmadik héten kurta korcsmákba járok rostélyosra; végre a negyedik héten kipusztulva utolsó garasomból, szolid fiatalember módjára otthon vacsorálok Halberhuber uram kedélyes családjával, s hallgatom a ténsasszony oktatásait, mint kell viselni magát a jónevelésü fiatalembernek, ha oly tekintélyes öreg ur akar egykor lenni, a minö most Halberhuber uram, a kinek nem csak ez a háromemeletes háza, hanem ezenkivül szép nagy szölöje van Köbányán, és korinthiai stylusban épült nyaralója a városerdöbe vezetö fasoron!

A fáczán még félig sem volt elfogyasztva, a midön az édesdeden csámcsogó Szikra Pál uram háta mögött valami nagy pukkanás történik. Hátra fordul, s látja, hogy a pinczér épen most nyitott ki egy champagnei palaczkot, s kezdi töltögetni a poharakba a tajtékzó lángnedvet.

— De pajtás — jegyzé meg vállvonitva a debreczeni diákból lett jurátus — ha igy kezded: ez uttal a hónap tizenötödikét sem éred meg, s rászorulsz Halberhuber uram spenótjára.

— Az akkor lesz! De praesenti gaudet ecclesia — Ad vocem spenót: hogy izlik az a fáczán?

— Pompás komedenczia. Sokat hallottam róla; de még jobb, mint gondoltam.

— Patvart? Ez tetszik nekem. Belöled jóravaló gyereket lehetne faragni: más afféle falusi hottentota, ha legelöször fáczán kerül a foga alá, halálig vitatja, hogy bizony nem különb az a kappan pecsenyénél, mit legatus korában, tisztartóuram asztalánál raktak eléje.

E nyilatkozattal el volt ismerve Szikra Pál uram képessége a nagyuri életre. Most már maga is hinni kezdte, hogy ha egykor sok pénze lesz, tudni fogja az ahhoz mért élvezeteket izlelni.

Igy telt el mintegy félóra, s ezalatt közben-közben még nehány elkésett uj vendég is érkezett. Ifjainknak azonban legkisebb gondjuk is nagyobb volt, mint arra figyelni, ki jö be a terembe, ki megy ki?

Egyszerre azonban, a midön épen megint nyilt az ajtó, a gazdag, fiatal, könnyelmü örökös, odasug hirtelenében valami ürügyet, s azt mondja, hogy mindjárt visszajö, betanult ügyességgel ugy kisiklik a teremböl, mintha soha ott sem lett volna.

A másik egykedvüleg maradt helyén; kitölté poharába a pezsgö maradékát, s megivá oly szinlett közönynyel, mintha az effélét már apja házában megszokta volna, és szétnézegetett a teremben.

Épen egy hórihorgas, sovány és kefebajuszu vén legény sétált végig az asztalok során, s megvetö tekintettel utasitá vissza a szolgálatára elöugró pinczéreket. Aztán senkihez sem szólva, ismét elment.

Szikra Pál uram, unalmában még megevett egy pár zsemlét, s várta, várta, hogy jöjön már egyszer vissza barátja, ki öt igy megtraktálta, s a mellett holnaptól kezdve herczegi fizetésseljáró szinekurát szerzett számára! Azonban a szeretetreméltó fiatal ember a megdöbbentésig sokáig késik. Az étterem óráján a tizenkettö is elkong, a vendégek kétségbeejtöleg ritkulnak, a gyertyákat egymásután oltják el az elhagyott asztalokon; egy-két pinczér már ásitásával kezdi öt figyelmeztetni, hogy nagyon is ideje volna már hazatakarodni, a midön Szikra Pál ifju uramnak elvégre azon gondolat villan eszébe, hogy tán visszaéltek könnyenhivöségével, rászedték, megcsalták, s valami kitanult pesti iparlovag traktáltatá meg magát általa.

A kiábrándulás borzasztó lehetett. Elöször, hogy olyan embert, a ki Debreczenben végezte a just, egy semmiházi csuffá teheté; másodszor, hogy irtóztató mohácsi csata volt az, olyan erszény ellen, melyben összesen husz forint kongott, s annak is hosszu idöre számitott czélja lehetett.

Azonban szörnyü kára mellett, nem akart még nevetséges is lenni, hanem elhatározá, hogy kifizeti, a mit ketten elköltöttek, s majd csak szállásán, ha ágyba veté magát, tartand saját feje fölött keserü szemrehányásokkal telt böjti prédikációt.

Tudta, hogy a mit ettek ittak, az a legdrágább félékből volt. De a való még sejtelmeit is tulhaladá. A fél fáczán ára 1 ft. 30 kr. volt váltóban, a mint akkor még számitani szoktak, a pesti vendeglökben. Tehát a két adag három forint. Ez még hagyján, de hogy egy üveg pezsgönek 11 váltó forint legyen az ára, az Szikra Pál uramnak, a ki a debreczeni homokkertit is jó bornak tartotta, fejébe nem férhetett!

Fizetett s aztán, mint megvert had kotródott ki az étteremböl, s megindult szállása felkeresésére. Tizennégy forintot elvacsorálni! azt hitte, hogy ily hallatlan pazarlását másnap az ujságok is hiresztelni fogják. A mondott sommához számitva még a nehány zsemlét, szivart, a pinczérnek adott ajándékot, a szép mulatság közel tizenöt váltó forintba került! A husz pengöböl az elsö estén már nem maradt több tizennégynél! Egy hónapra való kvártély-pénzt vitt el az ördög!

Utolsó szava ez volt: no hiszen találkozunk még valaha össze, gyönyörü mákvirágom, majd megtanitlak én rá, mint kell a debreczeni diákot megfogadni zongoramesternek!

(Folyt. köv.)

Vas. Ujs. 1864. 333. l

A tomboló viharban annyira ingadozott már Lajos Fülöp kormányrendszerének hajója, hogy környezete megérkezettnek hitte az időt a menekülésre. Guizot is tanácsosnak vélte elhagyni a palotát, s minisztertársánál, Duchâtelnél vonult meg; de itt nem volt elég biztosságban. Duchâtelné elszánt oltalma alatt, a nép haragja elöl a Banneau-utczába menekült a két miniszter, mig a következő éjen Guizot, női ruhába öltözve, barátnőjénél, Mirbel asszonynál keresett több biztosságot igérő menhelyet.

A szokott reggelizés idején, a királyi családnak Párisban levő tagjai mind összegyültek a királyi palota éttermébe. Lajos Fülöp, bár ingerült volt, koránsem gyanitotta, hogy a családi étkezésnél most utolszor foglalja el az asztalfőt a Tuileriákban. Azon balvélekedésben volt, hogy egyelőre Thiers és Barrot képzelt népszerüségének paizsa alá rejtőzhetik; azt hitte, hogy az ellenzék sorából alkotott miniszterium, a trón és a zendülés között áthághatlan sorompót képez; pedig forradalmak közt növekedve, tudhatta s tudnia kellett volna, hogy a forradalom ha egyszer kitört, mily gyorsan halad tovább. De az emberek nem akarnak okulni. Szerintök, hogy is versenyezhetne a tapasztalás, ez éles nyelvü és sötét tekintetü aggszüz, az önaltatás kendőzött arczu s mézajku kaczér hölgyével?

De a forradalom, e vad folyondár, nem késik gyors közeledtét észrevehetővé, nagyon is észrevehetővé tenni. A mint a király és családja, szokott rendben helyét az asztal körül elfoglalni akará, hatalmas fegyverropogás rázta meg a Tuileriák ablakait. Ez azon lövések viszhangja volt, melylyel a Concorde-téren fölállitott városi őrség a Madeleine-térről a Royale-utczán át előtoluló népözönt fogadta.

Néhány másodpercz mulva földult arczczal Remusat és Duvergier léptek a terembe. A királyné a belépőktől sápadtan, s a nyugtalanság vészjós tekintetével kérdé: „Szóljanak, valami komoly baj történt?“ Szegény asszony! Megszokott nézeteitől elvakitva, nem tekintette komoly dolgoknak azokat, a mik Párisban ez utóbbi napokban történtek, s azt hitte, hogy az egész, csak Thiers, Barrot s társainak mesterségesen előidézett cselszövénye. A herczegi palotákban sokszor előforduló eset, hogy csak cselszövények sorának tekintik a világtörténet eseményeit, s ily szemüvegen keresztül nézik s itélik meg a világot.

Amália királyné kérdésére Duvergier de Hauranne semmi, Remusat pedig csak kitérő feleletet adott, s egyszersmind szemével intett Nemours és Montpensier herczegeknek, a kik az asztaltól azonnal fölkelve, az érkezőkkel a mellékterembe vonultak. A király is követte őket, s Thierst Laubespin táborkari századossal beszélgetve találta. E tiszt épen a helyzet valódi állását adta elő, a mint nehány percz előtt saját szemeivel látta. A nép már elfoglalta a városházát, s valószinüleg a Palais Royalt s a Concordetért is nemsokára elfoglalja. Ily fenyegető körülmények közt nem lehet késedelmeskedni a királyi család mentésére szolgáló intézkedésekkel. A király előtt a veszély most tünik föl egész borzasztóságában. Rendeletet adnak ki, hogy a kocsik álljanak készen. De épen ekkor érkezik Bedeau hadsegéde, jelentve, hogy a tábornok a Concordetérre szerencsésen eljutott, s hogy e tér, mellékutczáival együtt, a csapatok által biztosságba van helyezve. Igy a menekülés szüksége már nem oly égető. De Thiers még is nyugtalan marad, s nyugtalanságát nem tudja és nem is akarja titkolni. „Mit gondol ön?“ kérdé Lajos Fülöp. A kis ember, a ki szeretett volna, de ezuttal nem tudott nagygyá lenni, óráját zsebéből kivonva, mondá: „Két óra alatt mindnyájan tönkre jutunk. Ha tőlem függne — —“

„Mit tenne ön?“

„A forradalom növekvése ma reggel óta minden elővigyázatot megszégyenit. Azon kevés erővel, melylyel rendelkezhetünk, a felbőszült bikát nem ragadhatjuk meg szarvainál, a nélkül, hogy el ne tiporna. — Ha tőlem függne, visszavonulnék Sz.-Cloudba, s ott 50—60 ezer fegyverest magam mellé véve, három nap mulva e hadnak élén nyomulnék ismét Párisba.“

A jós kimondta az igét, de az nem volt egyéb, mint egyszerü visszaemlékezés az 1830-ik évre. Tizenhét évvel s két hónappal ezelőtt X. Károly is Sz.-Cloudban keresett támaszt, s innen remélt lázadó fővárosába nehány nap mulva győzelmesen bevonulhatni.

Semmi sem uj a nap alatt! A magát rekedtté kiabáló szegény oktató, a történet, csak azt tanitja, hogy az emberek minden időben egyformán balgák és megátalkodottak, egyformán hiúk, vakmerők és kisszivüek voltak, maradtak és lesznek.

„Igaza lehet önnek;“ vélekedik a király, s az étterembe távozik, nejével tanácskozik, de semmit sem végez. Thiers Bugeaudhoz siet, a kinek bizalma a győzelemhez már annyira csökkent, hogy barátja tervét azonnal elfogadva, egy zászlóaljat a Tuileriák kertjébe küld, a királyi család elvonulásához födözetül.

Ezalatt a palota belsejében nőttön nőtt a zavar. Az illem szabályait félrevetve, a királyi család jelenlétében czéltalan sürgölődés, fülsértő csacsogás, majd bábeli zürzavar fejlődött ki. Nem győzték osztani a sok jó tanácsot; mindegyik el akarta mondani, a mit legjobbnak gondolt; de segiteni egyik sem tudott. A szenvedélyesen fölizgagatott királynénál nagy viszhangra talált azon vakmerő, vagy jobban mondva őrült terv, hogy a Tuileriákat, a juliusi királyság fennmaradásáért, az utolsó emberig oltalmazni kell. „Felség!“ mondá férjének, „öltse ön föl egyenruháját, üljön lóra, s jelenlétével és szavaival villanyozza ön a katonaságot, s ha kell, haljon ön meg a trónért és becsületért!

Az ősz fejedelem, kinek makacssága nehány óra alatt annyira alászállt, hogy már akarata sem volt, ugy tön a mint tanácsolták. Magára ölté nemzetőrségi tábornoki ruháját, melyet ünnepélyes alkalmakkor hordani szokott, vállára függeszté a becsületrend nagy szalagját, s lóra ülve a Caroussel térre ment a harczosak bátoritására.

A tér közepén 4000 főnyi sorkatonaság állt, középen 16 löveggel. A Tuileriák vasrács-ajtajánál egy zászlóalj állott a polgárőrség első ezredéből. A tulsó oldalon a negyedik, s távolabb a tizedik ezredből volt szemben a palotával egy egy zászlóalj hadi lábra állitva. Két fia, Bugeaud tábornagy, Lamoricière, Trezel, Rulhières, és Delarue tábornokok, s ezek hadsegédei lovon, Thiers és Remusat pedig gyalog követék a királyt, a ki lassan lovagolt előre s petyhüdt, szomoru vonásai inkább részvétet keltő, csüggesztő, mint bátoritó hatást gyakoroltak. Először is a polgári őrség első ezredének első zászlóalját találta, mely őt „Éljen a reform!“ kiáltással fogadta. Lajos Fülöp, — kinek minden mozdulatát neje, és leányai, fenn, nyitott ablakokból szorongva szemlélték, — a zászlóalj parancsnokához közeledve mondá: „Tudtul adhatja ön legénységének, hogy a reform meglesz adva. Már előbb beleegyeztem volna, tudva, hogy a nemzetőrség azt annyira ohajtja.“ A tizedik ezred ugyanazon üdvözléssel fogadta, s ugyanazon választ kapta. A mint azonban a király a negyedik ezredhez közelitett, az üdvkiáltás már fenyegetőbben hangzott: „Éljen a reform! Le a miniszterekkel!“

„Barátaim, a reform legyen az önök ohajtása szerint. A mi a miniszteriumot illeti . . .“

Nem engedték tovább beszélni. Viharos mennydörgés némitá el szavait. A polgárőrség tisztei leforditák kardjaikat, a közemberek fegyvereiket, s mindnyájan azon határozottan ellenséges indulatu fölkiáltásban törtek ki: „Le a kormányrendszerrel!“

E tüntetés sulya nagyon nyomasztólag hatott a fejedelemre. Mit! testőrei is elhagyják őt? A polgárság közös ügyért lelkesül a csőcselékkel? Ez döntő itélet volt a „polgár királyság“ létele ellen. Az aggastyán mellére sülyeszté fejét, s a nélkül hogy a katonaságra egy pillanatot is vetett volna, visszafordult s a „Flora“ nyárilak bemeneténél lováról l szállva, sohajtva monda Thiersnek: „Most tisztán látom! Már mindegy! Mindennek vége van!“

Még nem volt vége; de a nagy dráma gyorsan közeledett a befejezés felé. A végzet, mely előbb lábujjhegyen, alig hallható neszszel jelentkezett a Tuileriákban, most már hangos dobogással lépett föl, s a balsors óriási nagyságban tünt elő a csüggedők szemeiben. S valóban, a szomorujáték, mely most a palotában folyt, nem egy királynak, hanem a királyságnak fájdalmas haláltusája volt.

Mert a köztársaság-pártiak, azon fényes sikertől, melyet a forradalom reggel óta kivivott, fölbátoritva, a döntő csapás megtevésére emelték karjokat. A két köztársasági párt, — a bourgeois-demokraták a „National“-tól, s a social-demokraták a „Reform“-tól, — a tomboló utczai harczok közt egyesült. Az utóbbi párt fejei, saját közlönyük szerkesztőségénél gyültek össze, a hol Martin, a nemzeti párt meghatalmazottja is megjelent, s a már határozottan látható népgyözelem fölhasználását s az ideiglenes kormány tagjai névsorának összeállitását elhatározták.

E czélra a következő férfiak névsorában állapodtak meg: Dupont, Arago, Ledru-Rollin, Flacon, Marie, Marrast, Cremieux, Garnier-Pagès, Lamartine és Blanc. — Ez utóbbi, Blanc Lajos, a néptömeg zajos kivánatára, mely előtt a névsort fölolvasta, még Albert kézmüves nevét is oda igtatta, s igy a bourgeois-demokraták jóváhagyását is megnyerte.

Ezután a névsort a lehető legsebesebben kinyomatták, s szétszórták a néptömeg között, hol az barrikádról barrikádra, utczáról utczára, ablakról ablakra villámgyorsan terjedt, s a harczra tüzelt zubbonyosok mindenütt azon örömujjongással fogadták: „Le a Bourbonokkal! Éljen a köztársaság!“

Ez az 1848-iki franczia köztársaság eredetének valódi története. Lamartine, a ki Chateaubriand-al egyformán versenyez a hiuság pálmája fölött, később „A februári forradalom“ czimü történeti regényében, magával és másokkal eltakarja hitetni, hogy a köztársaság, mint valamely mézédes lyrával táplált Pallas Athéne, az ő költői agyából termett elő. De minden hiuság a nap alatt! Lamartine neve azért került a köztársasági kormány tagjainak sorába, mert egy szónoktársra is szükség volt, s benne ilyet találtak, vagy legalább hittek találni.

(Folytatása következik.)

---

*

Szabadalmazott kisértetek.

A dajkameséket és tündérregéket, a „vasorru bába“ történetét, melylyel az aludni menni vonakodó gyermekeket riasztani szokták, napjainkban maholnap leszoritja s rejtélyességéből kivetközteti a müvészet és tudomány, mely sok esetben a megfoghatatlant is mesteri módon állitja szemünk elé. S mig az anyókák s nem ritkán a gondolkodó meglett emberek is, az eltemetett holtak szellemének visszatérését lehetségesnek tartják: napjainkban már akadnak 12 éves gyermekek, legalább Londonban, a kik mindezt tükrök segedelmével, láttani csalódás utján ki tudják magyarázni. Mert *Pepper* tanár, a szellemidéző, mindezt a csalódásig hiven megmutatta s bebizonyitotta.

Ki az a szellemidéző? Ki az a vakmerő ember, a ki ily borzasztó mesterséget üz? kérdi egyik-másik olvasó. Melyre azt lehet felelni, hogy az egyike azon embereknek, a kik a nagy angol világvárosban rendkivüli figyelmet tudtak ébreszteni, mert Pepper tanár szellemidéző találmányával épen oly érdekeltséget gerjesztett Londonban, mint Rarey a csodás lószeliditő, vagy Garibaldi, s maga „Dánia rózsája,“ a Walesi herczegnő.

Találmánya nemcsak Londonban vonta magára a közfigyelmet, hanem mindenütt, a hol csak bemutatták. Ki ne emlékeznék a budai népszinház ilynemü mutatványaira, a hol lebegő árnyak ragyogó szinpompában jártak, s hol a „látható semmi“ többször állott szemeink előtt.

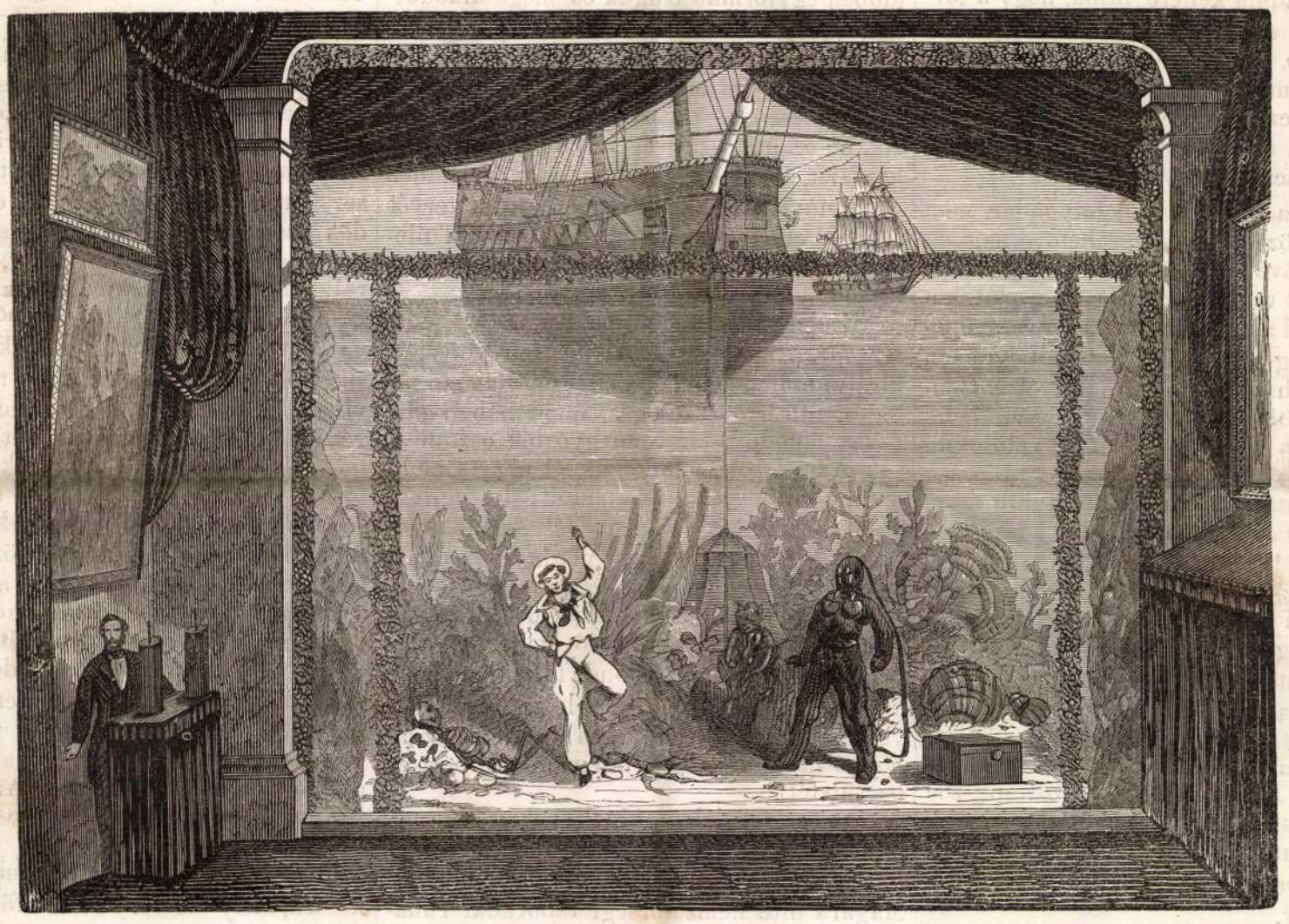

Kisértetek szini előadása Londonban.

London e csodált férfia egy időben reményteljes növendék volt a gyógyszerészek karában, a ki később nagyobbra törve a láttan tanulmányozására, s különösen azon titkok kitudására adta magát, melyek a tükrökön e tudomány segedelmével létrehozhatók. Mint valódi angol, igazi gyakorlati ösztönénél fogva, azon gondolatra jött, hogy titokszerü találmányát gyakorlatban alkalmazni fogja.

Első nyilvános mutatványát Párisban a Chatêlet-téren tartotta, s miután borzadályba, majd elragadtatásba hozta a nagy néző közönséget, hazájába vitorlázott a még nagyobb és gazdagabb s igy több hasznot igérő közönség elé, s minthogy jövedelmes vállalatának versenyzői is támadtak, Pepper szabadalmat kért szellemárnyaira, melyet meg is kapott, s igy szerepelnek Londonban a mult év óta folyvást a „szabadalmazott kisértetek.“

Pepper a londoni „Politechnic“ termében minden este bemutatja kisérteteit a bámulók előtt. Rémes programmjából mi ezuttal egy jelenet képét adjuk. Az előadás este 7-től 9 ig tart. A nézőtért nagyszámu kivánesi nép tölti be. Egyszerre a lámpák fénye elhomályosul, s éjjeli sötétség foglal helyet a teremben. A szinpad hátterén a tenger látszik, mely fölött egy hajó horgonyoz, mig a tenger mélye a korallok erdejével s a tengeri kigyók és szörnyek egész seregétől van boritva. A hajóból búvárharang ereszkedik a mélységbe, s abból egy búvár lép elő, a ki nem tőrődve a szörnyek szomszédságával, ládára rakja a tenger kincseit, hogy azt harangjába emelje. Ekkor szirének árnyai tünnek föl, „Nereus leányai,“ a kik mint veszélyes vizi Circék marasztólag lebegik körül; de a búvár csak folytatja munkáját. Megjelenik előtte Neptun, a vizek istene, három águ szigonyával. Mig végre egy vizbefult matróz árnyát pillantja meg, mely a tengermoraj zenéje mellett járja a síri tánczot. A búvár megdöbben, mire az egész jelenség villámgyorsan a semmiségbe tünik.

„Mi volt ez? Hogy lehetett ez?“ kérdi szomszédját az egyik néző. „Tükörjátéknak mondják, de nem értem“ felel a másik. „A kisértet minden tárgyon keresztüljár, és semmiben sem akad meg. Hogy lehet ez?“

Hasonló kérdésekre az egyszerü magyarázat az, hogy a szinpad előterén egy nagy sima és tiszta üveglap van fölállitva, melyet a szem észre sem vesz. E tükörlap előtt bizonyos távolban mozgó jelmezes egyének visszatükrözése képezi azon szellemalakot, mely az üveglapon tul épen oly távolságban látszik, a minőben a szinfalak mögött előtte mozog, s igy állása tetszés szerint változtatható; csupán a tükörlap fölállitásától függ, hogy az alak viszfénye a közönség előtt látható legyen.

Az üveg az előtte álló tárgyat foncsor nélkül is visszatükrözi, csakhogy nem oly tisztán, nem oly világosan. Tapasztaljuk ezt az ablaktáblán is, melyen az előtte égő gyertya világosságának nagy része ugyan keresztül hat, de egy rész még is visszaverődik s a gyertya képét mutatja. Ily ablaktáblának tekinthető a szinpad elején fölállitott üveglap, melyen át a tulsó oldalon álló tárgyak is láthatók, az előtte levő s villanyfénynyel erősen megvilágitott alak is visszatükröződik, még pedig az erős fény miatt igen tisztán.

Igy az egész Pepper-féle varázslat nem más, mint egy sima átlátszó üveglap, mely előtt a szinpadon oldalt e czélra külön elkészitett téren valóságos husból és vérből álló emberek, tetszés szerinti jelmezekbe öltözve játszszák a kisértetet. E játszó személy visszatükrözését látja a közönség az üveglapon, s hogy e visszatükrözés tiszta legyen, a játszó személy erős villanyfénynyel van megvilágitva, mig körülötte az egész háttér s az egész tér is melyen jár, sötét s legkisebb fénynyel sem biró szövettel van bevonva, s ez okozza, hogy az árny, mint egészen különálló jelenik meg.

Hogy a csalódás még nagyobb legyen, a világosság ugy van alkalmazva, hogy az tetszésszerint nagyobbitható vagy gyengithető. A rögtöni eltünést a villámfény rögtöni kioltása okozza, midőn t. i. a sötéten maradt játszó személy alakja már nem tükröződhetik vissza.

Ily előadásoknál legtöbb vigyázatra van szüksége a szinpadon játszó szinésznek, mert az az árnyalakból semmit sem lát. Azért előre tudnia kell a helyet, melyen az ugynevezett kisértet megjelenik, hogy magát ahhoz alkalmaztassa. Igy képünkön a buvárt személyesitő szinész valósággal nem látja csak képzeli maga előtt a tánczoló árnyat, mely csak a közönség szemei előtt jelenik meg; s ha a játék mégis összevág, a közönség csalódása annál nagyobb.

A szádelői völgy.

(Alaprajzzal és 9 képpel).

(Vége.)

Vándorlásunk a regényes völgy végpontja felé közeledik.

A mult számunkban emlitett, s regés emlékekkel összekötött malomromokon tul már szélesedik a sziklahasadék, mig egészen lakályos, vidám völgygyé változik. Nem sokára kényelmesebb és sokat járt szekérutra érünk, mely a közel Lucska, Barka és Áj helységeket köti össze.

E téresebb völgy közepe táján találjuk a *barkai malmot* (l. VIII számu képünket), mely liszt- és fürészmalom egyuttal. Ennek kerekei folytonos forgásban vannak és soha nem kénytelenek szünetelni. Az előtérben egy felülcsapó malomkerék két alólcsapó kisebb malom- és fürészkereket hajt. Bőviz idején megforditva áll a dolog; ekkor az alólcsapók siettetik a máskor őket hajtó öreg kereket — a mint nekünk ezt az ottani értelmes molnármester szépen és szenvedélylyel magyarázgatta. — Figyelmes hallgatásunk annyira kielégité, hogy benne csakhamar igen szives házigazdára találtunk.

Betértünk a malomba. — Fáradt tagjainknak igen jól esett a pihenés. A derék gazda feltárta azon ajtót, mely a malom belsejébe nyilt, hogy a malombeli tüzelőnél körbe gyülekezett fehérnép elbeszéléseit hallgathassuk.

Egy koros anyóka tündéres meséje, a tűzhely kedélyes lángjai s a malom gépezetének egyhangu zugása, kereplése nemsokára csendes álomba ringatá kisded vándor társaságunkat.

De ez nem sokáig tartott. Társaságunk ismét szaporodott. Lucska és Barka helységekbe tartozó pajkos és vidám leányok, — kik nem férvén el a közel kendertörőben, mig helyet kaphatnak, ide vonultak — jókedvüen nevetkérezve s tréfálózva szaporiták a malombeli kaszinó, a tüzelő népességét s élénk társalgás közben kikaczagták az álmot szemeinkből. Tej-, vaj- s gyümölcsből állott uzsonánknál, gazdánk örömére, kitünő étvágyat tanusitottunk. S miután a Szárpatakában tanyázó pisztrángoknak ő itt az ura és királya; azon esetre, ha alkonyatig várunk, friss pisztráng lakomára hivott meg bennünket. Azonban sietésünk okozta, hogy e herczegi vendégségben nem részesülhettünk.

A malom népétől szives bucsut véve, még betértünk az emlitett kendertörőbe, mely a malmon tul nehány száz lépésnyire van; s itt a nagy számmal jelen volt csinos falusi leányok tréfái és dalainak meghallgatása közben egy kedélyes félórát töltöttünk.

Kevés idő mulva elértük a szádelői völgy végső érdekes pontját. Eljutottunk a völgyön végig kigyózó Szárpatak forrásához. (Lásd a IX.

számu képet). E kettős forrásnál azonnal összefut a viz; de mintegy 20 öl hosszán tul ismét külön válva, két ágban fut a patak a malom feletti kendertörő tájaig, hol összekötő árkait már emberi kéz is szaporitotta. A patak erősebb ága majd egy órányi távolban ered a kisebb ágon felül, de eredethelye nem is hasonlitható az előttünk omló forrás környékének szépségéhez. — E helyet az itteni népség *Vizavatnak* nevezi. Mintegy három láb szélességü, barlangszerü üregből csörtet elő a legfelségesebb italu, kristálytiszta viz, s medrét, mely mindjárt eredeténél 3—5 láb széles és $\frac{1}{2}$—$1\frac{1}{2}$ lábnyi mély, gazdagon betölti.

A mohos szirttel párhuzamosan, közbevetett darázskő-halmazok között egy szép kőmedenczéből rohan le, ezüstszinü zuhatagot képezve, a patak erősebb ága. A medencze oly szépen van alkotva a természettől, hogy mesterkéz sem helyezhette volna oda szebben, sem eszményibb alakot nem adhatott volna neki. A forrás csörgedező habjai égő szinvegyületben tükrözik vissza a leáldozó nap sugarait, s hogy a tájkép tökéletes legyen, a zuhatagot öt különböző nemü fa veszi körül, mintha csak ügyes kertész ültette volna oda, pedig ez is, — mint az egész regényes völgy a természet szeszélyeinek csodálatos játéka.

Balról a Vizavat mellett s felett darázskődomb és bánya terjed, mely igen szép, s elég kemény darázskövet ad.

A rege szerint Attila fiának Ellák herczegnek palotája s kertje e tájon volt, midőn nehány hü cselédével a világ zaja elől ide menekült. Tétlenül, busongva élte itt le a világrenditő nagy király fiához méltatlan napjait, s a szerencsét, mely egyszer ellenségévé vált, soha sem kisérté meg többé kiengesztelni.

Azon reménynyel fejezzük be rövid vándorlásunkat, hogy szép vidékekben gazdag hazánk külföldre száguldozó fiai végre mindinkább meg fognak emlékezni a hazai tájszépségekről. Annyi bizonyos, hogy ha Szádelő völgye a külföldé volna, most már világhirrel dicsekednék, s bizonyosan ezerszer annyi ember ismerné nevét hazánkban is, mint most. *U.*

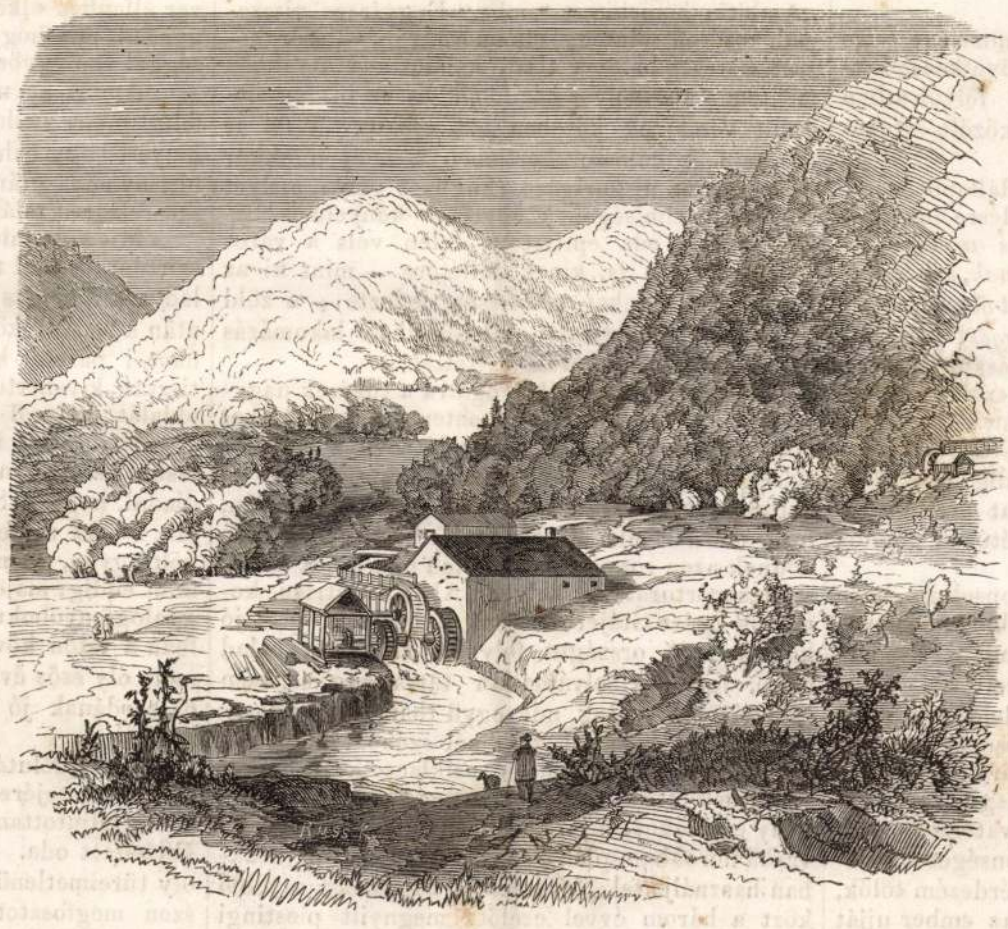

Szádelői völgy. VIII. Barkai malom és fürészmalom.

Az

emberi test érzéketlensége

a tüz és izzó vas iránt.

Közli Dr. *Bardocz Lajos.*

Sokszor van szó oly emberekről, kik tüzet esznek, vagy szájokban hust és tojást sütnek; — kik tüzet tartanak kezökben vagy izzó vason járnak. Tudjuk azt is, hogy a tüzpróba az igazságszolgáltatásban sem csekély szerepet játszott, s nem is nagyon rég, hogy a törvénykezés e szennyfoltja eltörültetett. — A következő sorok az efféle tárgyak felvilágositására vannak szánva.

A *tüzevés* titka (mondja a Journ. d. Sav. 8. k. 283. l.) *Richardson* által jutott először köztudomásra, ki azt Francziaországban 1667-ben, mint oly dolgot mutatta és végezte, melyet Európában még senki sem látott. A dolog abból áll, nogy az ember kezét tiszta kénszeszszel bedörzsöli, és ajkait, száját, fogait, nyelvét, és mindazon részeket, melyek a tüzzel érintkezésbe jőnek, különös gonddal megmossa. A kénszesz a felbőrt megkeményiti és kiégeti, s ennélfogva a megvastagodott bőr a tüz iránt annál érzéketlenebbé lesz, minél gyakrabban történik a kisérlet.

Európa különböző országaiban sok egyént lehetett látni, kik majd tüzes vason jártak; majd izzó szénnel és kővel labdáztak, vagy az efféle tárgyakat kezökben hordozták; majd izzó szenet vettek szájokba és szikrákat futtak ki belőle; majd csepüt vagy gyapotot mártottak olvasztott szurokba, az ekkép készült galuskákat meggyujtották, s mint jóizü ételt nagy kedvmutatással forgatták szájokban és lenyelték. — *Powelről*, ki tüzevésével 1750-ben a londoni kir. tudós társaság előtt is produkálta magát, beszélik, hogy az égő tüzből minden válogatás nélkül izzó szenet vett ki kezével, azt nyelvére tette rajta ürühust sütött, s azután mindkettőt megrágta és elnyelte.

Szadelői völgy. IX. A Szárpatak kettős forrása és darázskőbánya.

Mindnyájunk előtt tudva van, hogy a viz, ha tüzre teszszük, felforr. De az már kevesebbek előtt ismeretes, hogy a viz, ha tulságosan forró edényben van, nem forr fel. Senki sem fogja csudálatosnak találni, hogy a viz rövid időre felforr, ha azt valamely fémcsészében nem épen a tüzre, hanem valamely fémtáblára teszszük, mely egy alatta levő lámpa által folytonosan izzó állapotban tartatik. Az izzó fémtábla annyi melegséget közöl a csészében levő vizzel, hogy az felforr és fővő állapotban marad, vagyis 100° (Celsius) melegséggel bir.

De egészen máskép történik a dolog, ha a vizet edény nélkül, tehát ugyszólva meztelenül, és pedig csak néhány cseppre terjedő mennyiségben töltjük az izzó fémlapra. Itt két csudás körülmény tárul fel a vizsgáló szem előtt. Az egyik az, hogy a viz nem folyik szét a sima lapon, hanem kristálytiszta golyó alakot vesz magára, mely sajátságos, gyakran nagyon élénk és szabályos mozgá-ban tánczol ide s tova, és mennyiségben rendkivül lassan fogy; ugy, hogy ily alakban a viz 50-szer lassabban párolog el, mint a fővésnél, vagyis fővésnél ötvenszer annyi viz menynyiség válik gőzzé ugyanazon idő alatt, mint az emlitett golyóalakban. A másik csudálatos tünemény az, hogy az izzó fémtáblán tánczoló vizgolyó hőmérséke jóval kisebb, mint a fővő vizé. Bámulásunk még inkább nő, ha a melegforrást eltávolitjuk, azaz a tüzet vagy lámpát a fémlap alatt kioltjuk, s az izzó fémlapot a tánczoló vizgolyóval együtt a kihülésnek engedjük át. Ha a fémtábla bizonyos fokig kihül, azt veszszük észre, hogy a vizgolyóból rögtön nagy mennyiségü gőz fejlődik ki, s ezáltal az egész viztömeg robbanó zajjal számtalan apró cseppecskékre röpül szét, és gözben teljesen feloszlik. A mit tehát a legnagyobb hőség nem eszközölhetett, azt most a kihülés hozza létre. — E sajátságos tüneményt *Eller* emlitette meg először a berlini akademia irataiban 1746-ban, s tiz évvel később *Leidenfrost*, a kitünő tudós tett vele bővebb kisérleteket, melyek ennélfogva az ő nevéről is neveztettek el.

A csudálatos tünemény a tudósok szeme előtt volt, de senki sem tudta azt a természettan törvényeivel öszhangzólag megmagyarázni. De valóban csodálatos is, hogy a viz az izzó vastáblán a roppant nagy hőségben nem forr fel és csekélyebb hőmérsékkel bir, holott, ha az ércztábla hülésnek indul, akkor felforr, gőzzé válik és nagyobb hőmérsékkel bir.

Legtöbbet a dolog megmagyarázásával *Boutigny* vesződött, ki egy vastag octávkötetet irt e tárgyban. — Szerinte a sphäroidal-állapot, vagyis a folyadéknak az izzó fémeni cseppalakja nem egyéb, mint egy uj halmazállapot (aggregátállapot,) mely a három ismert halmazállapot (kemény, folyékony és gázalaku állapot, miket a viz mint *jég, viz, gőz* felveszen) mellé negyedieknek teendő, melyben a melegeloszlás törvényei egészen mások, mint az eddig ismertekben. Boutigny ezen uj erőből, melyet a sphäroidálállapot eszközöl, mindent megmagyaráz, mi előtte addig a természettanból megfejthetlen volt a mikroskopi infusoriumoktól és kristályoktól fogva, fel a meteorologiai processzusokig, és a gőzkazán szétrobbanásától az égitestek létrejöveséig.

Boutigny kisérleteinek egyik legnevezetesbike az, melyet vizmentes kenes savval tett. Tudva van, hogy e sav rendkivüli repülékeny, minthogy forrpontja 10°, tehát 110°-al alantabb van, mint a vizé.

E savat az emlitett hőmérséken felül csak jól elzárt üvegben lehet tartani, mert ha az üveg kinyittatik, azonnal főni kezd és rövid időre egészen eltünik. Ha ezen sav izzó érenytáblára önte-

tik, kezdetben a cseppek nagyon elkezdenek ugrándozni, azután meggömbölyödnek, megállnak, átláthatatlanokká lesznek és ugy tetszik, mintha jegeczesedni kezdenének. Ha a kis cseppecskéket kezünkre öntjük, a cseppek nemhogy elégetnék kezünket, hanem hidegnek érezzük azokat. Ez a kenes sav gyors elröpülésétől van.

Ezek szerint tehát sphäroidál állapotban bármely folyadék hőmérséke kisebb, mint forrpontja.

E rövid előzményt a tárgy minősége tette szükségessé, melynek, valamint a következendőknek az „*Aus der Natur*“ czimü folyóiratban „*Leidenfrosts Versuch*“ czim alatt közölt értekezés szolgál alapul.

A mint Boutigny a sphäroidálállapot megmagyarázásával vesződött, azon kérdésre bukkant, *vajjon a sphäroidálállapot jelenete s azon jelenet között, melyet azon emberek tanusitanak, kik mezitláb izzó vason járnak, kezöket olvadt ólomba mártják stb. létezik-e valamely összefüggés?* Minden, a középkorban az igazságszolgáltatásnál divatban volt tűzpróbára és eléghetlen emberekre vonatkozó hirek és csodás elbeszélések, melyek különféle könyvekben feltalálhatók, s az egyiknél hitelre találnak, a másik által pedig makacsul tagadtatnak, Boutigny kiváncsiságat élénken felébresztették, s őt a dolog mibenlétének gondos nyomozására serkentették.

Ráadta tehát magát és a cyclopsoknál mindenütt tudakozódni kezdett. Pedig biz ez nem valami kellemes munka volt; mert mingyárt kezdetben egy párisi érczöntödében kinevették és ajtót mutattak neki. Fáradozása sok ideig nem volt kedvező, mert a hallomás elbeszéléséből nem tudott kijutni. Végre egy franche-comtéi hutahivatalnokkal ismeretségbe jött, ki megigéré, hogy nyomzódni fog a tények után. E hivatalnok 1849. évi márczius 26 ról irja : „Közönségesen szemembe nevettek a munkások, ha kérdezém tőlök, vajjon ismeretes-e előttök, hogy az ember ujját sérelem nélkül az olvadt vasba márthatja. Végre a magny hutában, Lure mellett, azt felelé egy munkás, hogy semmi sem egyszerübb, mint ez. És hogy állitását bebizonyitsa, ujjával keresztülvágott az izzó sugáron, épen azon pillanatban, a mint a vas a kemenczéből kifolyt. Egy hivatalnok ismétlé e kisérletet, minden sérülés nélkül, s példája által felbátoritva magam is azt cselekvém. A kisérletnél egyikünk sem nedvesitette meg ujját.

Bővebb és további tényeket azonban nem lehetett összekutatni, és Boutigny már kétkedni kezdett a különös és a valóságban mégis oly egyszerü eljárás bebizonyithatása iránt, a mint egy sajátságos körülmény naponkint hámorokkal és vasöntödékkel hozta összeköttetésbe. E helyzetében tetszése szerint tehetett kisérleteket mind izzó mind olvadt vassal.

Eljárása következő volt : Legelőször egy két hüvelyk vastagságu vassugárt osztott vagy vágott el kezével, épen azon időpontban, mint az olvadt vas az olvasztó kemenczéből kifolyt. Közvetlenül erre egy olvadtvassal telt meritőkanálba mártotta kezét. Maga Boutigny azt mondja, hogy borzasztó volt a kisérletet látni, s maga is önkénytelenül visszarettent tőle, de mind egyik mind másik keze győzelemmel jött ki a próbából. Boutigny már most csak azon csudálkozik, hogy az efféle kisérletek általánosabb ismeretségre nem jutottak, melyek minden hajmeresztő látszat mellett is oly ártalmatlanok, hogy a leggyengédebb női kéz által is kivihetők, anélkül, hogy legkisebb veszélytől is lehetne tartani. Csak azon pillanatot kell elkerülni, melyben az ércz a megkeményedéshez közelget.

(Folytatása következik.)

Egy óra az alsó-ausztriai Schneeberg csúcsán.

Magas hegyekre mászni, égbenyuló havasok zordon sziklatetőin járni, mindig különös vágyam volt; s miután körülményeim megengedték, folyó évi jul. 26-kán az utazási élvezetek nem csekély előérzete közt ültem fel Sopronban a gőzkocsi egyik osztályába, hogy Bécs-Ujhelyen keresztül a 6500 láb magasságu Schneeberg havasra egy kis kirándulást tegyek.

Bécs-Ujhelybe érkezvén, a város uevezetesebb épületeit néztem meg. Legnagyobb s legszebb monumentális épülete e városnak a császári kastély, hol a Mária Terézia által alapitott katonai tanintézet van pompás sétakertjével. E kertben látható Mária Teréziának magas gránit alapzaton álló remek bronzszobra, melyet 1862-ben a katonai tanintézet növendékei állittattak fel. A távolból sötétlő őszerü plébániai templom barna falai mellett is elvezetett utam, s szinte önkénytelenül éreztem, hogy e régi templom gyászemlékü időknek lehetett néma tanuja. A szerencsétlenül elvérzett Zrinyi s Frangepán deák sirirata a barna falakba vésve még jelenleg is tisztán olvasható. A siriratot nem akarván feljegyezni, annak csupán egy helyére emlékszem, s az igy szól: „Ambitionis meta est tumba.“ E gyászos visszaemlékezésen mintegy elkomorodván, — szórakozást keresendő — a tiszt. kapuczinus atyákhoz mentem s a szivélyes házifőnök és az ott egybegyült vendégek körében azt csakugyan fel is találtam. A kolostor kertjében t. i. épen akkor nyilt meg az uj gurigázó (kuglizó) pálya, melyet a város értelmiségének egyrésze kényelmes berendezéssel oda épittetett. Jelen volt a város polgármestere is, kinek jóllétére — mint ki az épitési költségeket tetemesen fedezte — a zöld galyakkal feldiszitett mulatóházban lakomázás közben áldomáspoharak ürittettek.

Másnap a várostól nyugatra a tüzérek nagyszerü lövöldöző helyén mentem keresztül, hol épen császár Ő Felsége jelenlétében a röppentyüs tüzérek tartottak harczi gyakorlatot. — A katonai laktanyákat s röppentyü-gyárt elhagyván, nemsokára Wellersdorfba értem. E falunál kezdődnek azon roppant terjedelmü fenyvesek s kőszirtcsoportozatok, melyek Alsó-Ausztrián keresztül egész Stájerországba benyulnak. — A jó karban levő országut folyvást völgyben halad előre, melynek elválhatlan társa egy sebesen rohanó hegyi patak, mik együ thaladva, változatos kanyarulásaikkal szebbnél szebb tájképeket, fenyves hegyeket s éghasitó sziklacsoportozatokat tüntetnek fel az utas előtt. A munkás hegyi nép, mely e vidéket lakja, a sebesen futó patak erejét vashámorokban, pléh-, sodrony- s egyéb gyárakban használja fel. Nevezetes s nagyszerü a többi közt a három évvel ezelőtt megnyilt piestingi pamutfonó-gyár, hol a nagyszámu orsók sebes forgása közt igen sok nő nyer alkalmazást. — E gyárból hetenkint 40 mázsa feldolgozott pamut megy ki a külkereskedésbe.

Öt órai hajtás után B. Ujhelytől elvégre Gutenstein mezővárosába jutottam, a honnan másnap a Schneeberg hegyére tervezém a gyalogolást.

Kuriozum gyanánt fel kell jegyeznem azon uti kalandot, mely itt velem történt. Késő este érkezvén Gutensteinbe, egy Csehországból ideszakadt távolról való régi ismerőst — a lelkészt — kerestem fel lakában, hogy nála reggelig nyugalmat találhassak. De vele ugyancsak csehül jártam! Rozzant épületében nem volt több egy nagy szobánál, melyben saját ágyán kivül még csak olyan pamlag vagy lócza sem volt, ahol a köves ut fáradalmait némileg kipihenhettem volna. — Szegény ember! — gondolám magamban — te sem szoktál vendégre számitani visszavonult életedben, — s a cynikus öregtől csakhamar bucsut vettem.

A következő napra, az az jul. 28-ra tűz em ki a Schneeberg hegyének megmászását. Eleinte ugyan a gutensteiniek közől mindenki ijesztett az ut roszasága — s az időjárás mostani változékonyságával, mely merész tervemet reám nézve könnyen életveszélyessé is teheti. En azonban nem sokat törődve e jóakaró figyelmeztetésekkel a nevezett napon reggeli hét órakor egy a városból magammal hivott utitárssal — ki szintén ezen alkalommal kivánt legelőször feljutni a Schneebergre — az ugy nevezett „Kolostorvölgy“-ön (Klosterthal) keresztül bátor léptekkel utnak indultunk. — Szebb, változatosabb alaku fenyvesekkel boritott magas hegycsucsokat, fantasztikusabb csoportozatu bérczeket, mint a melyek e hegyi patak egyhangu morajától viszhangzó völgyet környezik — még sohasem látttam. Talán itt akarja a természet ezen ritka szép festői tájkép által mintegy előlegesen is megjutalmazni azon fáradalmat melyet később a magas Schneeberg megmászásában annak nyaktörő köves utain oly hosszú ideig kell tennünk. . . . . .

Sebes két órai gyalogolás után, mely a szép csinált országuton nem igen esett terhünkre, elértünk a Schneeberg hegy tövéhez legközelebb levő Pucz nevü korcsmáros vendéglőjébe. Innen — miután egy kis gyomor-erősitővel, utravaló eleséggel elláttuk volna magunkat — a kapott utbaigazitást s szükséges magyarázatot jól megjegyezvén — egy erdei gyalogösvényen lassan felfelé tovább indultunk. Nagyobb biztosság végett a bérczeken felvezető gyalogutig, mely a vendéglőtől háromnegyed órajárás, egy fiu vezetett benünket. Azután kövekről kövekre lépdesve haladtunk felfelé a meredek hegyeken, itt-ott kiálló s lezuhanással fenyegető iszonyu szirtdarabok alatt vezetett el utunk, majd végre a havasi növények gátoltak a járásban, mik széles kerek leveleikkel a gyalogösvényt egészen eltakarák előlünk.

Fenyüfát vagy bokrot felfelé a bérczeken csak gyéren láthatni. Számos vastag fenyüfa hever ellenben elkorhadva szerteszét a sziklás hegyeken, minthogy azoknak lehozatala sok nehézséggel van egybekötve.

Amint az u. n. tehén-havasra (Kuh-Alpe) felértünk, a gyalogutból egyszerre kifogytunk, s a helyett hogy balra tartottunk volna, az ösvénynek hitt nyomok után jobbra egy hegyoldalban egészen elzárva találtuk magunkat.

Mit volt mit tennünk? — letértünk egy kőszirtdarabokkal telt völgybe, s folyvást balra haladtunk a magas havas felé. Sok fel- s lejárkálás után a sziklák közt kimondhatlan örömünkre egy havasi pásztor-kunyhóra bukkantunk, ahonnan tisztán kivehettük volt a nagy Schneeberg azon oldalát, melyről azt megmászni lehet.

Utitársam, itt már kidőlt a további gyalogolásból, s igy magamnak maradt azon fárasztó diadal, hogy a Schneebergnek tetőpontjára hágjak. — Az ut felfelé ezentul sokkal meredekebb volt ugyan, de nem oly nagy kövekkel ellepett mint eddig; majd zöldelő, majd egészen elszáradt gyalogfenyőbokrok állnak itt utunkban, végre fenn a tetőn kövecses gyepet találunk midenütt, mely oly esős évben mint az idei, az ott járó marhacsordának jó legelőt szokott nyujtani mindamellett.

Épen délutáni egy óra volt, midőn a Schneeberg legtetejére az u. n. császárkőhöz (Kaiserstein) feljutottam, melyet a bold. Ferencz császár állittatott oda. — A kilátás gyönyörétől, melyre oly türelmetlenül várakoztam, a sürü felhők egészen megfosztottak. Mert mintha megirigyelték volna tőlem, hogy hozzájuk ennyire felhatoltam, a császári gránitkőtől egy ölnyire-éppen azon irányban, ahonnan hazánk felé a legszebb kilátást élvezhettem volna — átláthatlan tömegben vonultak el előttem. Azonban nyugat felé a messze benyuló havasok szakadatlan lánczolatát tisztán kivehettem. Ezen irányban fekszik egy meredek sziklafalaktól körülvett mély üreg, melyet itt pokolvölgynek neveznek (Höllenthal.) — A Schneeberg, magyarul havashegy, méltán megérdemli e nevezetet; mert tetőpontjának üregeiben örökös hótömeg fekszik. Magam öt iszonyu völgykatlant olvastam meg tetején, melyekben az ezredéves hó oly kemény tömeggé képződött, hogy rajta társzekerekkel lehetne keresztüljárni. — Minthogy a csipős havasi szél mindinkább alkalmatlankodott s a kormor felhők is fenyegetőzve huzódtak el fölöttem; délutáni két órakor lassankint lefelé indultam és miután a kis havason hátramaradt gutensteini utitársamat is feltaláltam volna — a már ismert hegyi ösvényen sietve haladtunk tovább, s pontban esteli hét órára — nem csekély meglepetésére az ismerősöknek — beállitottunk Gutensteinbe. Sigy azon utat, melyre Gutensteinből fel a Schneebergre nyolcz órai gyalogolást számitanak, (utitársammal együtt) hat óra alatt tettem meg, anélkül, hogy egy kis ideiglenes étvágy érzeténél egyéb baj elővett volna.

Gutensteinben a gróf Hoyos család szép kastélykertjét is megnéztem, mely nem nagy kiterjedésü ugyan, de a rajta keresztül zugó széles hegyipatak s a benne levő tó kedves sétahelylyé alkotják e kertet, melynek érdekességét még inkább növeli az : hogy szédítő magasságu fenyves hegyek s bérczekkel van körülvéve. — Ugyancsak a Hoyos grófi család egykori birtoka az ottani sziklatetőn épült, de jelenleg már romban fekvő gutensteini vár; melynek omladozó tornya holdvilágos estéken mint az elmult idők komoly szelleme néz le a meredek sziklacsucsról.

Gutensteinből jőve Piestingen innen jobbra egy magas hegyen Stahremberg várát látjuk, melynek romladozó vastag falai még most is büszkén hirdetik a rég letünt hajdani nagyságot.

* * *

Jul. 30-án délután négy órakor a Lajta folyót átlépvén Lajta-Sz.-Miklósnál ismét elértem honunk határát, s mintegy könnyebbült kebellel üdvözöltem azt, mert

„. . . . . mit ér a bérez nekem?
Hazát kiván, hazáért ver szivem!“

Kápolnai B.

tovább, noha a munkások nem egy-két balesetet tudnak felhozni. A melyik dolgozó bevégezte kiszabott szakmáját, kényelembe teszi magát s ugy nézi pipa-szónál a többi küzködését. — Egy ilyen heverő ember magyarázta volna nekünk is kézzel-lábbal az égetési műtételeket, ha értettük volna a román nyelvet.

Az égetendő kövek berakása a kemenczébe, mint a magyarázatból kivehettük, következőleg megy végbe:

Az üreg földszinti részén egy jó ölnyi magasságra vastag karókat állitanak fel, olyformán, hogy ezek együttvéve kúpívet képezzenek, melyek az előpitvar falával együtt a lerakandó köveknek ideiglenes támaszul szolgálnak. Midőn ez megvan, az ügyesebb munkások közől egy az ivezetre száll, s legelőször is a lebocsátott nagyobb köveket ugy helyezi egymás mellé ügyes számitással, hogy azok a támaszul szolgáló karók nélkül is képesek legyenek föltartani a reá rakandó több száz mázsa terhet. Midőn a két-három sorból álló ívszerkezet igy elkészült, a többi sorok csak egyszerüen rakatnak ezek fölé, mindaddig, kedő hegy mélyében találtatik, mely hegy tetején egy régi várrom nyomai még igen jól láthatók. Csodálatos, hogy az egész hegyláncban csak e kúp tartalmaz mészkövet. Az 54 mészkemencze, melyeknek egyenkint köbtartalmuk 3—400 p. mérőt tesz, magán tulajdon, de urasági dézma alatt állanak, olyformán, hogy minden meggyuj-

nek pinkota-magyaráti uradalmához tartozik. A község maga 2000 román nemzetiségü lakost számit. — A mészkő mindjárt a falu mellett emel-

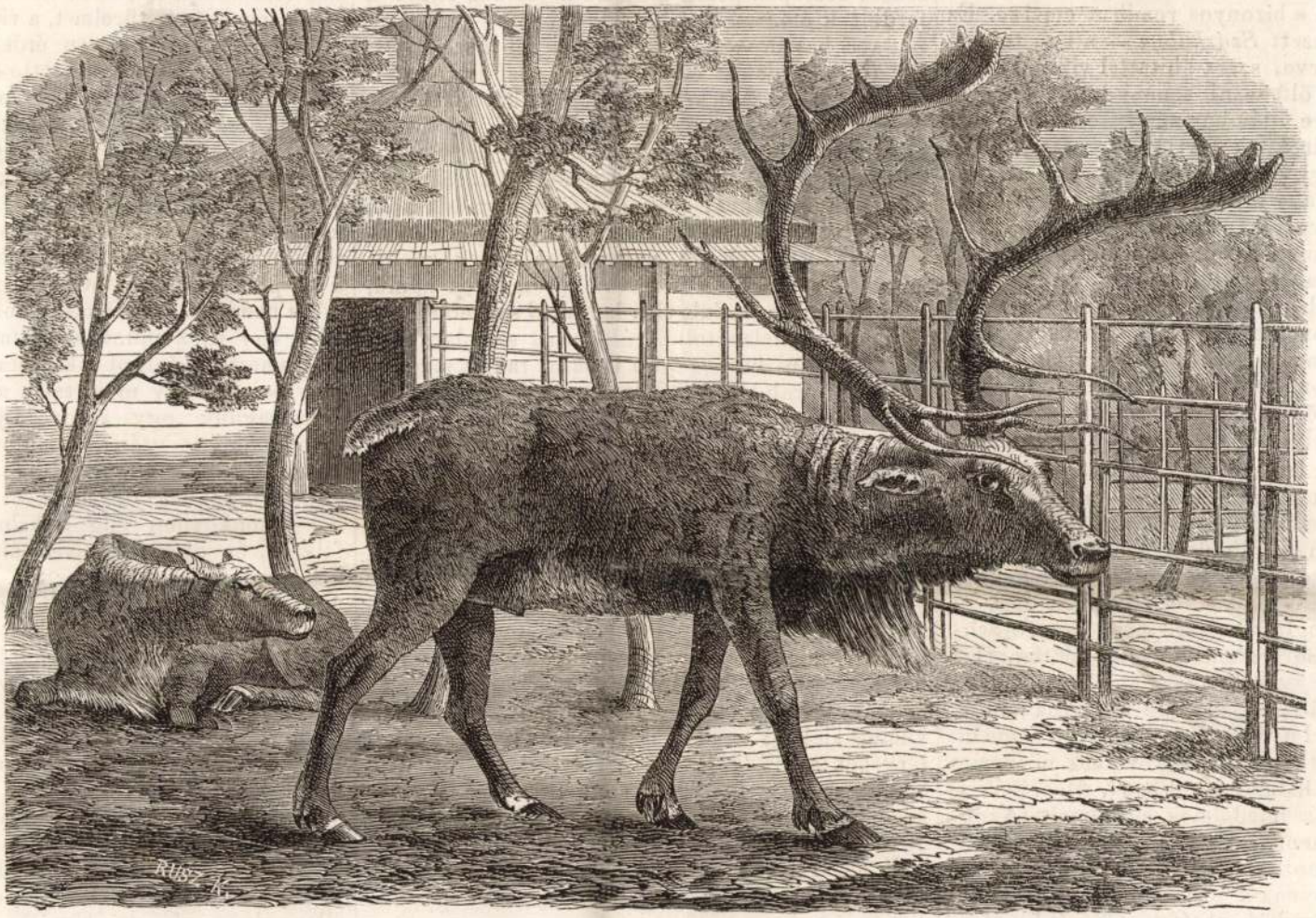

Iramszarvasok (a pesti állatkertben). — Természet után rajz. *Greguss* János.

Az iramszarvas a hasitott körmü (két pataju), kérődző emlős állatok közé tartozik s leginkább lapátszerü, terebélyes agancsa (szarva) által tünik ki.

Az iramszarvas az embernek részint táplálására, részint szolgálatára használt háziállatok sorába tartozik. Ős idők óta legnagyobb hasznát vette az ember e négy állatnak: a tevének, elefántnak, lónak és szarvasmarhának.

Ezek között legbecsesebb a szarvasmarha, mely nem csupán egy bizonyos égaljra van szoritkozva, hanem az emberrel együtt a föld minden részében elterjedt, még oly égaljak alatt is, a hol a ló is kiveszett.

A szarvasmarha a földöv minden pontjára elkiséré az embert s csak az északi sarkvidékek jéghonába nem hatolt be. Itt az *iramszarvas* vette át szerepét.

Hol a sarkvidéki föld jeges kérge alatt a szarvasmarha már nem képes többé élelmét megtalálni, ott kezdődik az iramszarvas birodalma. Ezen szép és erős állatokból a lapplandi emberek több 100,000 darabot tenyésztenek; az iramszarvas tejét iszszák, husát eszik, bőrével ruházkodnak

Vas. Ujs. 1866. 533. l.

tértünk a széles útról a római útra, milyek az országban a nép által többnyire „ördög utjainak“ neveztetnek, romolhatlanságukért.

Csakhamar előttünk, az érdi és bajai határon számtalan nagy halom tünt föl, egymástól nem nagy távolságban s bizonyos rendben emelve. Ez tehát az ugynevezett *Százhalom* — a hun temetkező. Közelebb érve, szent áhitattal vizsgálgatók némelyikét, de fölfedezni semmi különöst nem bíránk. Egy-egyre a jámbor nép keresztet emelt; török és tatár siroknak tartja s keresztet azért emel föléjök, hogy el ne kárhozzanak az alattok nyugvók lelkei, vagy ki ne járhassanak — a lakosok ártalmára, megigézésére, babonázására.

Hasonló halmokat, mint ősrokonaink temetkezőjét, számtalanokat lelhetni e hazában, — különösen Hevesben, a kócsi pusztán, Szabolcsban, hol főként tavak mellett, néha rendes körben, s a bulyi határban egy rendkivüli nagyságu emelkedik, — Abaujban, hol a Hernád meredek bal partja élein kettős és hármas csoportozatokban. Hoportytól Vizsolyig követhetni, — Csurgón stb.

Figyelmesek ezekre csak kevés idő óta lettünk. A régészetnek ezen hazánkban oly gazdag és történelmünkre nézve oly nevezetes tere csak igen kevéssé van még művelve, s azért felőlök még határozott vélemény nem mondatott, nem is mondható még. Nevezetes eredmények már is vannak, s ezek megitélhetésére nem lesz fölösleges, ha nehány sort szentelünk a hun temetkezésre.

„Már Herodot följegyezte a scythákról — ugymond Horvát István — hogy a földet egyesült erővel felhányják s mindent elkövetnek, miszerint mentől nagyobb halmot emeljenek. Más irók is emlegetik a scytha fejedelmek sirhalmait. Azonban halljuk valamennyi bizonyság helyett Rubruquis sorait. A kunok — igy szól — a halott fölébe nagy halmot hánynak s arczczal keletre forduló szobrot emelnek, *mely kancsót tart ölénél kezében.* A gazdagoknak gulákat, azaz hegyes házacskákat is épitnek, s láttam néhol téglából rakott magas tornyokat, másutt kőházakat, mindamellett hogy ott követ sehol sem találni. Láttam egy nemrég eltemetettet, ki mellett 16 lóbőr függött, négyenkint, a világ négy része felől, magas póznákra függesztve s mellé téve a lótej-pálinka, hogy igyék, és hus, hogy egyék. Menénk pedig — folytatja — kelet felé, nem látva semmit, csak eget les, lapos kő volt, *keletről nyugatra ívére állítva,* melynek mindkét oldala mellett égésfekvetek valának, ezekben megégetett tetemek, széndarabok, hamu, réztöredékek (bronz), és egy águ vasnyilcsucs; cserepek pedig az egész halomban elszórva fordultak elő.“

„E halom — 73. sz. — tetejéről már azelőtt sok föld hordatott el és ezzel az első jelkő is eltünt, a megmaradt két jelkő körül két kisebb, és alább egy nagy, kövekkel kirakott égésfekvetre akadtunk. Földszint, a halom közepén nagy gödör volt, nem ásva, hanem hordott földből körültöltve s kövekkel kirakva; ezek és a földhányadék közt égésfekvetek, a hányt föld között pedig famaradványok jöttek elő. A nagyszámu kövek között mindenütt megégetett tetemek, tömérdek hamu, szén és cserép fordult elő; hamuval szekeret lehetett volna telelapátolni, válogatott széndarabokkal az ottani kovács több kosarat rakott meg, és sok széndarab elolvadt rézzel volt beboritva, miből az következik, hogy e halomban legalább is 50—60 halott volt elégetve, a mi kétségkivül rendkivüli esetre mutat. A hamu és szén között réz, vas, egy darab üveg és csontszerek töredékei fordultak elő. A tömérdek elszórt cserépdarabokból egyedül két csészét és két edényt birtunk összeállitani, annyira el volt rombolva minden.“

Érdy ezuttal négy halmot ásatott föl, mindnégynek rajza érdekes közleményéhez van mellékelve, részletekben eltérők, de egészben egymáshoz, s az általunk fölásotthoz is hasonlók. Közleményét még a talált töredékek, ékitmények világositják. Varsányi János fölvevé e halmok térképét is, s 122 halmot jegyzett föl. Mi — ha jól számitottunk — a 120 ikat hánytuk szét. Megérkezve ezen halomhoz, melyet egy becsületes földbirtokostól kaptunk e czélra, miután kirendelt embereink is összegyültek, az ásatáshoz kezdtünk. A halom nagy kerek, ép, átmérője mintegy 7 öl volt.

Az ásatást középen és onnan délnek egy árokban kezdettük. A munka gyorsan folyt s alig haladtunk 3 láb mélyen, uj iszapos földrétegre és ezen alól két jó darab kőre találtunk, az általunk fölvett központtól keveset délkeletnek. Ezeket jelköveknek vettük s a halom közepét itt véltük föltalálni. Két lábnyira e kövek alatt már egy ülő, karjait kiterjesztett, fejét féloldalra hajtott csontvázra találtunk. A csontváz nem lehetett ki-

a meg nem vetendő és eléggé meg nem becsülhető régi dolgokkal!

A kőréteg alatt nem kutathattunk, mert a nap már hanyatlófélben volt és társaságunk több tagja elvesztve türelmét, a visszatérést sürgette. Némelyik nem nagyon érdekeltetvén a tárgy által, csak tréfás oldalát vette föl. Igy e halomban egy ürge ütött tanyát. A munkások, lyukára találva ásásközben s ott valamit észrevevén, az adott utasitáshoz képest, nagy figyelemmel huzták azt ki, az egész társaság kiváncsian körülállá s bámulta darabig a zabpolyvát, mig valamelyik közbeszólt: „Attila hamuja!“ s hangos nevetésben törtünk ki. Régészeti kedvünk emelésére nehány üveg pezsgő is hozatott ki; egyik elcsente a dugót s bedugta a munkások földje közé. Nemsokára egy rácz munkás reá talált, nézte darabig, megismerte a dolgot s kidobta azon tréfás megjegyzéssel, hogy majd talán az üveg is utána jő. Társaságunk egy szenvedélyes tagja azonban mohón kapott utána, bámulta darabig, forgatta kezében s csak akkor vette észre magát, mikor a csinttevő közbekiáltá nevetve: Attila stopflija!

Azonközben mig a halomnál az ásatások folytak, én egy földmivelő által egy *római őrhelyhez* vezettetém magam. A nép kisebb kliszának nevezi. A Duna fölött emelkedik roppant meredekség- és magasságban, de hajdani római épitkezés nyomait itt nem találtam. Cseréptöredékek, tégladarabok szétszórva hevertek mindenütt, de azokra rómaiságot fogni nem lehet. Mindazáltal mesterségesen kellett igy emeltetnie. Egyszerü földsáncz, két oldalról a Duna védi, más részekről mély árkok. Ha sereg venné magát ma bele, csak ily állapotban is a mint van, hatalmasan volna védhető. Az, ki ismeri a római épitkezést, a kasztrumok és vallumok elhelyezését végig a Dunán, védelmül az északi barbár világ ellen: alapos oka van hinni, hogy itt hajdan római vallum vala. Különben hossza 590, szélessége 140 lépés. A Duna felé 7 kiugrással, mondhatni erőddel bir, melyeknél a szélesség 250 lépésnyi.

IV.

(B. Sina kastélya. Magyar vendégszeretet. Hamzsabég hárem-szobái, pinczéi. Török minaret.)

Visszatértünkben Érden b. Sina Simon kastélyába szállánk be, hova keresztülutaztunkban

Gregus Janos

A pécsi török
mecset és torony,
fenti rajza
repr.
Vas. Ujs. 1866.
165. l.

938. márc. 13.

Kedves Kolléga Uram! –

Kedden, március 15-én

szívesen látom.

Igaz tisztelettel

Loves.

Feladó: Dr Loves Elemér

Győr, Bencés ház.

Ára 10 fillér.

LEVELEZŐLAP

938-MÁR. 13.-10

10 f

MAGYARORSZÁG

Nagy.

Dr Dercsényi Dezső

[illegible]

Budapest

IX., Hőgyes Endre ú. 10.

M. kir. állami nyomda. Budapest, 1937.

tértünk a széles utról a római utra, milyek az országban a nép által többnyire „ördög utjainak“ neveztetnek, romolhatlanságukért.

Csakhamar előttünk, az érdi és bajai határon számtalan nagy halom tünt föl, egymástól nem nagy távolságban s bizonyos rendben emelve. Ez tehát az ugynevezett *Százhalom* — a hun temetkező. Közelebb érve, szent áhitattal vizsgálgatók némelyikét, de fölfedezni semmi különöst nem bíránk. Egy-egyre a jámbor nép keresztet emelt; török és tatár siroknak tartja s keresztet azért emel föléjök, hogy el ne kárhozzanak az alattok nyugvók lelkei, vagy ki ne járhassanak — a lakosok ártalmára, megigézésére, babonázására.

Hasonló halmokat, mint ősrokonaink temetkezőjét, számtalanokat lelhetni e hazában, — különösen Hevesben, a kócsi pusztán, Szabolcsban, hol főként tavak mellett, néha rendes körben, s a bulyi határban egy rendkivüli nagyságu emelkedik, — Abaujban, hol a Hernád meredek bal partja élein kettős és hármas csoportozatokban. Hoportytól Vizsolyig követhetni, — Csurgón stb.

Figyelmesek ezekre csak kevés idő óta lettünk. A régészetnek ezen hazánkban oly gazdag és történelmünkre nézve oly nevezetes tere csak igen kevéssé van még művelve, s azért felőlök még határozott vélemény nem mondatott, nem is mondható még. Nevezetes eredmények már is vannak, s ezek megitélhetésére nem lesz fölösleges, ha nehány sort szentelünk a hun temetkezésre.

„Már Herodot följegyezte a scythákról — ugymond Horvát István — hogy a földet egyesült erővel felhányják s mindent elkövetnek, miszerint mentől nagyobb halmot emeljenek. Más irók is emlegetik a scytha fejedelmek sirhalmait. Azonban halljuk valamennyi bizonyság helyett Rubruquis sorait. A kunok — igy szól — a halott fölébe nagy halmot hánynak s arczczal keletre forduló szobrot emelnek, *mely kancsót tart ölénél kezében.* A gazdagoknak gulákat, azaz hegyes házacskákat is épitnek, s láttam néhol téglából rakott magas tornyokat, másutt kőházakat, mindamellett hogy ott követ sehol sem találni. Láttam egy nemrég eltemetettet, ki mellett 16 lóbőr függött, négyenkint, a világ négy része felől, magas póznákra függesztve s mellé téve a lótej-pálinka, hogy igyék, és hus, hogy egyék. Menénk pedig — folytatja — kelet felé, nem látva semmit, csak eget

[illegible] 4 1/2 láb hosszu és 3 láb széles, lapos kő volt, *keletről nyugatra élére állitva*, melynek mindkét oldala mellett égésfekvetek valának, ezekben megégetett tetemek, széndarabok, hamu, réztöredékek (bronz), és egy águ vasnyilcsucs; cserepek pedig az egész halomban elszórva fordultak elő.“

„E halom — 73. sz. — tetejéről már azelőtt sok föld hordatott el és ezzel az első jelkő is eltünt, a megmaradt két jelkő körül két kisebb, és alább egy nagy, kövekkel kirakott égésfekvetre akadtunk. Földszint, a halom közepén nagy gödör volt, nem ásva, hanem hordott földből körültöltve s kövekkel kirakva; ezek és a földhányadék közt égésfekvetek, a hányt föld között pedig famaradványok jöttek elő. A nagyszámu kövek között mindenütt megégetett tetemek, tömérdek hamu, szén és cserép fordult elő; hamuval szekeret lehetett volna telelapátolni, válogatott széndarabokkal az ottani kovács több kosarat rakott meg, és sok széndarab elolvadt rézzel volt beboritva, miből az következik, hogy e halomban legalább is 50—60 halott volt elégetve, a mi kétségkivül rendkivüli esetre mutat. A hamu és szén között réz, vas, egy darab üveg és csontszerek töredékei fordultak elő. A tömérdek elszórt cserépdarabokból egyedül két csészét és két edényt birtunk összeállitani, annyira el volt rombolva minden.“

Érdy ezuttal négy halmot ásatott föl, mindnégynek rajza érdekes közleményéhez van mellékelve, részletekben eltérők, de egészben egymáshoz, s az általunk fölásotthoz is hasonlók. Közleményét még a talált töredékek, ékitmények világositják. Varsányi János fölvevé e halmok térképét is, s 122 halmot jegyzett föl. Mi — ha jól számitottunk — a 120 ikat hánytuk szét. Megérkezve ezen halomhoz, melyet egy becsületes földbirtokostól kaptunk e czélra, miután kirendelt embereink is összegyültek, az ásatáshoz kezdtünk. A halom nagy kerek, ép, átmérője mintegy 7 öl volt.

Az ásatást középen és onnan délnek egy árokban kezdettük. A munka gyorsan folyt s alig haladtunk 3 láb mélyen, uj iszapos földrétegre és ezen alól két jó darab kőre találtunk, az általunk fölvett központtól keveset délkeletnek. Ezeket jelköveknek vettük s a halom közepét itt véltük föltalálni. Két lábnyira e kövek alatt már egy ülő, karjait kiterjesztett, fejét féloldalra hajtott csontvázra találtunk. A csontváz nem lehetett ki-

séggel bántunk mieddig, és sok helyen meg [illegible] a meg nem vetendő és eléggé meg nem becsülhető régi dolgokkal!

A kőréteg alatt nem kutathattunk, mert a nap már hanyatlófélben volt és társaságunk több tagja elvesztve türelmét, a visszatérést sürgette. Némelyik nem nagyon érdekeltetvén a tárgy által, csak tréfás oldalát vette föl. Igy e halomban egy ürge ütött tanyát. A munkások, lyukára találva ásásközben s ott valamit észrevevén, az adott utasitáshoz képest, nagy figyelemmel huzták azt ki, az egész társaság kiváncsian körülállá s bámulta darabig a zabpolyvát, mig valamelyik közbeszólt: „Attila hamuja!“ s hangos nevetésben törtünk ki. Régészeti kedvünk emelésére nehány üveg pezsgő is hozatott ki; egyik elcsente a dugót s bedugta a munkások földje közé. Nemsokára egy rácz munkás reá talált, nézte darabig, megismerte a dolgot s kidobta azon tréfás megjegyzéssel, hogy majd talán az üveg is utána jő. Társaságunk egy szenvedélyes tagja azonban mohón kapott utána, bámulta darabig, forgatta kezében s csak akkor vette észre magát, mikor a csinttevő közbekiáltá nevetve: Attila stopflija!

Azonközben mig a halomnál az ásatások folytak, én egy földmivelő által egy *római őrhelyhez* vezettetém magam. A nép kisebb kliszának nevezi. A Duna fölött emelkedik roppant meredekség- és magasságban, de hajdani római épitkezés nyomait itt nem találtam. Cseréptöredékek, tégladarabok szétszórva hevertek mindenütt, de azokra rómaiságot fogni nem lehet. Mindazáltal mesterségesen kellett igy emeltetnie. Egyszerü földsáncz, két oldalról a Duna védi, más részekről mély árkok. Ha sereg venné magát ma bele, csak ily állapotban is a mint van, hatalmasan volna védhető. Az, ki ismeri a római épitkezést, a kasztrumok és vallumok elhelyezését végig a Dunán, védelmül az északi barbár világ ellen: alapos oka van hinni, hogy itt hajdan római vallum vala. Különben hossza 590, szélessége 140 lépés. A Duna felé 7 kiugrással, mondhatni erődel bir, melyeknél a szélesség 250 lépésnyi.

IV.

(B. Sina kastélya. Magyar vendégszeretet. Hamzsabég hárem-szobái, pinczéi. Török minaret.)

Visszatértünkben Érden b. Sina Simon kastélyába szállánk be, hova keresztülutaztunkban

munkáját minden zavar nélkül folytatja tovább, noha a munkások nem egy-két balesetet tudnak felhozni. A melyik dolgozó bevégezte kiszabott szakmáját, kényelembe teszi magát s ugy nézi pipa-szónál a többi küzködését. — Egy ilyen heverő ember magyarázta volna nekünk is kézzel-lábbal az égetési műtételeket, ha értettük volna a román nyelvet.

Az égetendő kövek berakása a kemenczébe, mint a magyarázatból kivehettük, következőleg megy végbe:

Az üreg földszinti részén egy jó ölnyi magasságra vastag karókat állitanak fel, olyformán, hogy ezek együttvéve kúpivet képezzenek, melyek az előpitvar falával együtt a lerakandó köveknek ideiglenes támaszul szolgálnak. Midőn ez megvan, az ügyesebb munkások közől egy az ivezetre száll, s legelőször is a lebocsátott nagyobb köveket ugy helyezi egymás mellé ügyes számitással, hogy azok a támaszul szolgáló karók nélkül is képesek legyenek föltartani a reá rakandó több száz mázsa terhet. Midőn a két-három sorból álló ívszerkezet igy elkészült, a többi sorok csak egyszerüen rakatnak ezek fölé, mindaddig,

Egres — oláhul Ágris — Szulkovsky herczegnek pinkota-magyaráti uradalmához tartozik. A község maga 2000 román nemzetiségü lakost számit. — A mészkő mindjárt a falu mellett emelkedő hegy mélyében találtatik, mely hegy tetején egy régi várrom nyomai még igen jól láthatók. Csodálatos, hogy az egész hegylánczban csak e kúp tartalmaz mészkövet. Az 54 mészkemencze, melyeknek egyenkint köbtartalmuk 3—400 p. mérőt tesz, magán tulajdon, de urasági dézma alatt állanak, olyformán, hogy minden meggyujtott be. Itt az *iramszarvas* vette át szerepét.

Hol a sarkvidéki föld jeges kérge alatt a szarvasmarha már nem képes többé élelmét megtalálni, ott kezdődik az iramszarvas birodalma. Ezen szép és erős állatokból a lapplandi emberek több 100,000 darabot tenyésztenek; az iramszarvas tejét iszszák, husát eszik, bőrével ruházkodnak

Az iramszarvas a hasitott körmü (két pataju), kérődző emlős állatok közé tartozik s leginkább lapátszerü, terebélyes agancsa (szarva) által tünik ki.

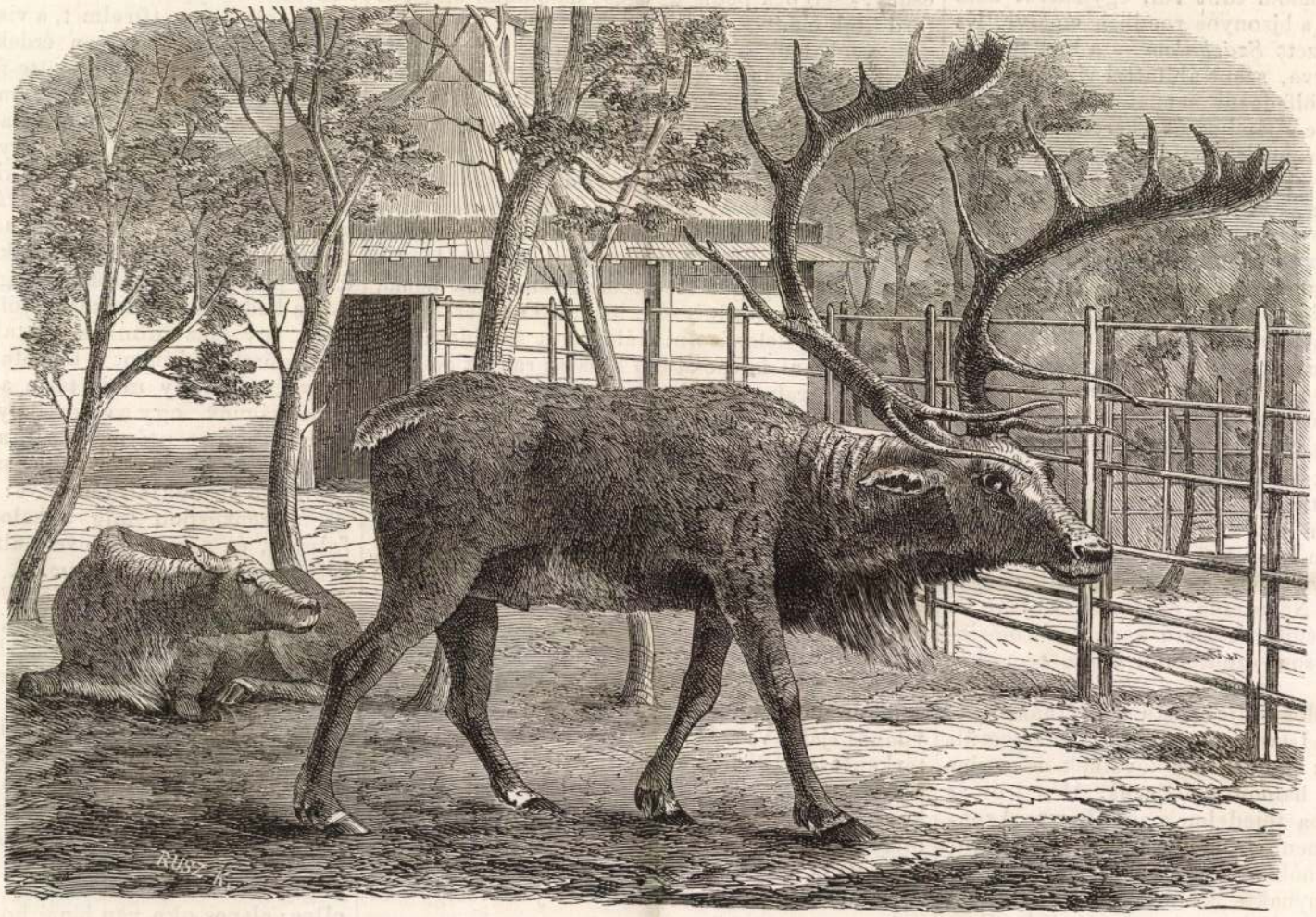

Iramszarvasok (a pesti állatkertben). — Természet után rajz. *Greguss* János.

Az iramszarvas az embernek részint táplálására, részint szolgálatára használt háziállatok sorába tartozik. Ős idők óta legnagyobb hasznát vette az ember e négy állatnak: a tevének, elefántnak, lónak és szarvasmarhának.

Ezek között legbecsesebb a szarvasmarha, mely nem csupán egy bizonyos égaljra van szoritkozva, hanem az emberrel együtt a föld minden részében elterjedt, még oly égaljak alatt is, a hol a ló is kiveszett.

A szarvasmarha a földöv minden pontjára elkiséré az embert s csak az északi sarkvidékek jéghonába nem hatolt be. Itt az *iramszarvas* vette át szerepét.

Hol a sarkvidéki föld jeges kérge alatt a szarvasmarha már nem képes többé élelmét megtalálni, ott kezdődik az iramszarvas birodalma. Ezen szép és erős állatokból a lapplandi emberek több 100,000 darabot tenyésztenek; az iramszarvas tejét iszszák, husát eszik, bőrével ruházkodnak

Uj Magyaren Kamban az 532 lapon
a Balassa-Gyarmati kastély rajza
ugyancsak Greguss Jánostól
Vas. Ujs. 1866. 533 l.

dialektust találunk. Mindegyik természetesen a magáét tartja legszebbnek s a szomszéd községbeli szóejtés utánzása, csapszéki asztal mellett, a jókedv elöidézéséhez tartozik. Poharak között a német egyébkint elég kedélyes s megnevettető elmésséget tud kifejteni, de ha a magyarnak kedélye mély vizü, hullámot hányó tenger, akkor a németét legfölebb száradó tófenéknek szabad neveznem.

E népben nincs egy vonás, mely költöi volna. Népdalokat nem ismer, elszakadva eredeti hazájától, itt néha egy Bécsből, vándorló legények által leszármazott „Ah Herr Jégele"-félét tanul meg, mit rövid ideig dudol s azután azt is elfelejti. Ellentétek itt sem hiányzanak, mig a falusi német durva kedélyü, a kisvárosi könnyen hajlik az émelygös sentimentalismusra. Extrema se tangunt.

A bácskai német nép viselete a magyar ruhának — parodiája.

Magyar ruha az, magyar izlés nélkül. A bombastice kibéllelt nadrág, csinos pitykék helyett lapos fekete vagy fénylö érczgombokra varrt dolmányféle, a széles karimáju kalap alatt a bajusztalan arcz, hozzá a magyar takaros járása helyett az igavonó czammogás: a németet külsöleg sem teszi valami festöivé. Visel dolognapokon fehér bugyogót is, de ünnepi öltözetül mást mint magyar nadrágot felvenni szégyell.

Hasonló a női viselet is. A német lány hord magyar ingujjat, magyar mellényt, fénylö fekete köténYt, mely oly széles, hogy a szoknyából alig enged arasznyit kipiroslani. Haját egy fonadékba fonja s fésüre csavarva viseli.

Csinosat német lányok közt ritkán találunk; oka nem annyira a faj hiányában, mint inkább a folytonos munkában keresendö, melyet egy sorban végeznek a férfiakkal. Ily kevés önkimélés mellett a német leány formái hamar tullépnek azon határon, hol a szépség megszünik. Erös, egészséges nök, kik a férfias foglalkozás által a szelidebb nöiséget testben, lélekben elvesztették. Ha a szerb leány mezei munkát kénytelen tenni, kaczéron kötött kendöjét ugyancsak lehuzza orra hegyéig, mig viszont a német lány arczszinével keveset gondol. Másként erényére sem igen féltékeny; éjjeli tánczokra maga jár el s anyja ezt rendjén látja: „hajadon korában ö is ugy tett."

A német nö, ha férjnél van, mindinkább keresi ruházatában a sötét szint. Egy csoportban látni öket, — akár egy apácza-proczessió. Nem tartozik a német pörnö jellemvonásaihoz a külcsin s házi tisztaság iránti buzgólkodás.

Elég alkalmam lett volna tapasztalni és soha sem tapasztaltam, vajjon a német legény vagy német lány képes-e — szeretni? Más népnél is anyagi érdek szokott befolyni a házasságnál: a németnél ez egyedüli, kizárólagos szempont. A szülök azt maguk közt elvégzik s a fiatal pár mindenbe megnyugszik. Mit kap a fiad? mit kap a lányod? Ezen kérdések tisztába hozatala után jöhet csak létre a házasság. Mi természetesen nagyon okos dolog.

Hogy ily anyagiaknak élö népböl minden ugynevezett népies naiv jellemvonás kiveszett, nem kell mondanom Ragaszkodik a vallás külsö szokásaihoz, mint az angol, benső élet és buzgalom nélkül. Szokásból vétkezik és szokásból tesz jót, mint minden nép, mely rabja szokásainak.

Ha módosabb a bácskai német, szeretne tudni — magyarul. Fiát szivesen adja cserébe magyar falura s annak szivéböl tud örülni, ha az visszatérve, már németül sem igen tud. Ha a német magasabb iskolába adja fiát, megkivánja, hogy első évben nehányszor magyarul is irjon, ha abból az apja egy szót sem ért is, az nem zavarja: elviszi a tisztelendö urhoz a levelet s megmagyaráztatja magának.

Különösen tetszenek a németnek a magyar nyelv czimezései, megbecsülö udvarias kifejezései. „Ilyféle a németben csak nem esik ki olyan szépen." E szólásformák a német köznyelvben hiányozván, a német paraszt ember társaséletben vagy elöljárója elött esetlenné válik s ezt ö maga is érezi.

(Vége következik.)

A török-szerb függetlenségi háborubol: A törökök ellentállása Szokol várában.

A török-szerb függetlenségi háborubol.

A legujabb hirek szerint a szomszéd Szerbiában ismét megélénkült a függetlenségi vágy s a politikai mozgalom. A szerbek időszakonként megujuló, régi törekvése az, hogy a török hatalom felsőségétől teljesen megszabaduljanak s a függőségnek még legutolsó nyomai is eltünjenek. Meglehet, hogy a közel jövőben ismét e vidék mozgalmai felé fog irányulni Európa figyelme s az u. n. keleti kérdés maholnap határozottabb körvonalokban fog fellépni.

1830. előtt, a török hatalom alól felszabadult Szerbia területe 460 □ mfldnél többre nem ment. A nevezett évben azonban, leginkább Oroszország közbenjárására, s a törökök nagy ellenkezése daczára még hat termékeny kerület csatoltatott a szerb fejedelemséghez. Midőn a török császári biztos e czélból Konstantinápolyból Szerbiába érkezett, hogy a hat kerület átadását s a határszabályozást eszközölje: az akkor Boszniához tartozó, átadandó kerületekben nagy ellenállásra talált. A bosnyák-török hivatalnokok s az izlamra áttért bosnyák földbirtokosok (sipahik) erősen ellene szegültek az átadásnak. Az ingerültség oly nagy volt, hogy a zwórniki basa az átvételre megjelent szerb meghatalmazottakat börtönbe záratta s kevés hija volt, hogy mind meg nem ölette. Végre azonban szabadon bocsátá őket, miután megigértette velök, hogy soha többé ily czélból vissza nem térnek. Még a *Szokol* nevü magas hegyi vár is, mely akkor ugyan már Szerbiához tartozott, de török várőrség őrizete alatt állott, keményen ellenállott a szerb biztosok bekeblezési vágyainak. (Ezen jelenetet ábrázolja mellékelt képünk). A szerb fejedelem ez időben kénytelen volt Konstantinápolyba fordulni s a török kormánynál legnagyobb erélylyel sürgetni a drinápolyi béke pontjaiban megállapitott szerződés teljesitését. Ezután történt, hogy a törökök — csupán hat erősség kivételével — a szerb városokból kitakarodtak.

Szokol szerb nyelven annyit tesz, mint *sólyom*. — Átalában Szerbiában nem ritkaság, hogy a helynevek állatok- és növények neveiről vétetnek. Például: *Kragujevacz* annyi mint: *héjafalva* (kraguj = héja), *Jagodina* annyi mint *eperjes* (jagod = eper), *Kossowopolje* annyi mint rigómező, *Orlowacz* = sashegy stb.

Még gyermekeik nevénél sem tartják magukat szigoruan a naptár neveihez, hanem szabadon választják azokat, még pedig gyakran igen költöileg. Igy p. o. *Milos* (kedvencz) nem naptári név, hasonlóul *Milicza*, *Lyubicza* (kedves), *Kwieta* (virág), *Jagoda* (eper) stb. E szokás a töröknél is megvan, p. o. *Lulu* (gyöngy), *Zahra* (virág), *Derifa* (kellemes), *Szaida* (boldog), *Dsemila* (szép) stb. stb.

Most, midőn a szerb kormány a török várőrségek teljes kitakarodását követeli, hasonló ellenszegülési jelenetek ismét megujulhatnak.

Garam-Zseliz.

Garam-Zseliz meglehetős nagy magyar falu Barsvármegyében, a Lévától Esztergomba vivő országutban, e két hely közt csaknem középen, és jobb partján a Garam vizének, a melyen állandó révje van. A Garam völgye itt már meglehetős széles, mondhatni, sikká válik, s igen jó termékenységü. Szántóföldje, rétje, legelője bőven és kitünő minőségü lévén: a gr. Breunereknek — kik gróf Eszterházy-ágon birják — igen szép gazdaságuk virágzik itt, s különösen jeles merinojuhászatuk; mig a volt urbéresek sok szarvasmarhát tenyésztenek. A csinos falut, mely urodalmi s póstahivatali székhely, kath. és reform. templomai, s a földesuraság szép kastélya, kertje, gazdasági épületei és ujabb időben felállitott szeszgyára diszitik.

Ez rövidre összevonva, a szorgalmas lakosokkal biró, virágzó helység *jelleme*. Lássuk, *multjáról* mit tudunk?

Zseliz különösen a Rákóczy-világban játszott

lönbözővé teszi e két dialektust. Azon néhány szó azonban, mely mindkét nyelvszokásnál külön használtatik, e két nyelv egységének tagadására elégtelen.

Mindamellett, hogy e két délszláv nép nyelvre nézve ugy hasonlit egymáshoz, mint egy tojás a más khoz: más, akár erkölcsi, akár politikai viszonyt vagy hasonlatosságot köztük találni nem lehet. Más a szerbnek, más a bunyevácznak jelleme. Ezen elütő sajátságot nagy részben felekezeti különbségeknek kell tulajdonitanunk.

A bunyevácz jószivü, becsületes, egyszerü az együgyüségig. Őszinte, evangeliomi nép. Sajnálattal kell azonban megjegyeznem, hogy a kedély e tulajdonaiból ma már sok lehajlik. A lefolyt két évtized a nép erkölcsén sokkal többet rontott, mint a mennyit miveltségben rajta épiteni képes volt. A bunyevácz a nélkül, hogy buta volna, hátrább áll a szerbnél értelemben. Nemzeti öntudata épen nincs. Jól van-e ez igy? nem vitatom, ugy hiszem azonban, hogy az e nép irányában elkövetett mulasztás magát idő vel megboszulandja.

E népnek nincs semmi szellemi élete. Nincs egyetlen árva lapocskája sem, mely politikai kivánatai szerint volna szerkesztve; politikai kivánatai pedig a magyaréval azonosak. De még kalendáriomot sem tudok, mely kizárólag e nép igényeihez volna alkalmazva, az imakönyvnél más könyvet nem ismer. Ez eseménygazdag napokban itt-ott horvát lapokat kezd olvasni, mely visszás körülmény a mondottakból következik.

E népnek nincsenek szellemi vezérei. A mivelt és polgári osztály, mely kebeléből kikerül, megszünik bunyevácz lenni, s a papság a templomon kivül vele szellemi összeköttetésben nincs; hozzájárul, hogy e néphez gyakran oly lelkészek adatnak, kik nyelvét csak immel-ámmal beszélik s e jó nép azt hiszi, hogy az ugy is jól van. Szóval, e nép szellemileg el van hanyagolva.

Férfi-népe erőteljes. A nők kevesebb szépséggel, de több szeméremmel birnak, mint a szerb nők; arczukat nem festik s viseletökben egyszerüebbek. Megjegyzendő azonban, hogy épen e népnél találtatik nehány helyen a legnagyobb fényüzés, mely köznépnél létezhetik, például N.-Militicsen és Szabadkán. Csupa selyem és bársony, a mibe öltözködnek. Selyem szoknya, selyem kötény, bársony mándli, gazdag arany paszománttal diszitve, kék, fekete, megyszin, lila szinvegyületben. Mellökön zsinórra füzve egész sor tallért, aranyat hordanak. Ilyen öltözet természetesen sokba kerül s e pazarlás nem mindig á l arányban a családi birtokkal. Az apa olykor évi jövedelmét költi leányára s az alacsony házikóhoz nem jól illik ily pazarul, phantastikus módra s mégis nem kifogástalan izléssel öltözött alakot látni.

Tökéletes ellentéte ennek a — sokacz nő.

A *sokacz* = európai indián; lakik a Duna mentében nehány faluban. Vallására s nyelvére nézve, a némileg különböző hangsulyt leszámitva, egy a bunyevácczczal. Vallásos, hivő nép — erkölcs nélkül.

Öltözete lehetőleg primitiv. A hajadon egyetlen egy, testhez simuló ingben jár; derekát tarka öv köriti, czipőt, harisnyát nem ismer, haját homlokára simitja s valódi barbár szokás szerint tollakkal czifrázza. Télen hosszu bárányből-ködmön óvja a hidegtől. A szerb leány legfölebb kaczér, a sokacz fajtalan. Ha férjhez megy, nehány évig veres, azután pedig zöld szoknyát visel s fejét sütőlapát nagyságu konty ékteleniti. Daczára annak, hogy a sokacz nő oly kevéssé van óva az idő viszontagságai ellen, nem ritkán mégis igen szép, különösen kitünnek szép metszésü sötét szemei. Szépeket találunk Plávnán és Szóntán.

A sokaczban sok nomadikus vonás van; patriarchalis életmódot visz; inkább halászatra, méhészetre, faizásra, mint földmivelésre való, a bunyevácczczal együtt anyagilag hanyatlik. Lovai legkicsinyebbek, melyek Bácskában találtatnak.

Rusznyák egy pár helységben fordul elő. Nyelve — a ruthén — valamint szokásai elütnek az eddig elősorolt szlávokétól. Vallására nézve a görög katholikus hitre tartozik. A rusznyákot térden alul érő ködmön, zsirtól fénylő haj s a nyirott bajusz különbözteti meg a torzonborz haju szerbtől és bunyevácztól.

A nők viseletéhez tartozik a piros csizma s a tarkán felpántlikázott lefüggő haj, mi kétségkivül közös a magyar viselettel. A rusznyákok jobbára magyar nevüek. Elfajzott magyaroknak tartsuk e őket? Valószinüleg esetlegesen jutottak a magyar névhez.

A rusznyák becsületes, iparkodó nép s a németet csak a jobb épitkezési modorban nem követi.

Tót a szerbbel vegyest lakik Bácskában, de szorgalom és jómóduságra azt jóval tulhaladja. A tót azonfölül igen takarékos nép.

Elmagyarosodott tótok több falunak képezik lakosságát. Házi körben még a tót nyelvet használják, nyilvánosan azonban azt beszélni restelik.

Észtehetségre alant állanak s a magyar faj külső, belső kellékeit egyaránt nélkülözik.

IV.

Bácsmegye lakosságának jelentékeny részét képezi a *német*.

Mit mondjak a bácskai németről?

Katonának léha, kedély emberének fa tuskó, az államgazdász előtt — hóditó.

Anyagi nép, sziv és kedély nélkül, melynek életeleme a munka. Példány a a földmivesnek értelemben és szorgalomban.

Az alsó-bácskai német helységekben a föld használata oly kimeritő s a produktió oly magas, minél többet elméletben sem követelhetünk. E helységek jobbára szük határral, de jó földdel biró telepitvények. Az ugarolás itt évek óta megszünt, trágya és ismét trágya azon pézsmaszer, mely a szünet nélkül igénybe vett földben a termő erőt fentartja. Azon kivül jó szántásra a német nagy gondot fordit s azon öntudattal bir, hogy földet müvelni sajátképen csak ő tud. Ha vetés alá földjét jól megtrágyázta és megszántotta, önérzettel teszi hozzá: „most teremnie kell", — „es *muss* wachsen."

Főleg a kender az, mi a bácskai német népnél a vagyoni sulyegyent fentartja. Termesztése nehéz, majdnem amerikai rabszolgamunkát igényel, de e nép anyagi gyarapodásában legelső tényező. A kendernek jó ára levén rendesen, a földnek becse is német helységekben jóval magasabb. A mult jobb években egy negyed-telek, minőség szerint, 4—5000 forinton kelt, mig a szomszéd határban alig volt 1000 forint. Kendert leginkább: Apatin, Szentivány, Bresztovácz, Fülöpfalva, Rácz-Militics, Hodságh, Karavukova, Gajdobna, Parabuty, Bulkesz, Futak helységek termelnek.

E növény csak zsiros talajban tenyészvén, a föld termékenyitésére fögond van forditva. A trágya otthon elegendő mennyiségben mindig nem találtatván, azt más helységekből is hordják vagy mesterségesen készitik. A német a szük határ miatt birkát nem tart, de a szomszéd falubeli szerb vagy magyar birkáival gyakran megjáratja dülőit, s télen át szivesen és böven kiteleli azokat udvarában.

A németnek épitkezése példányszerü. Háza szép, tágas, emelkedett. Padolt magas szobák, arányos ablakok, cseréppel fedett tető. Külső csinra is a bácskai német helységek valódi mintafalvak. — Az utczát a hasznos eperfa disziti s a szőlő és gyümölcsfatenyésztésnek is a német nagy barátja.

Egy szóval: „Culturnation."

A német tudvalevőleg igen szapora, házas fiait magánál nem tartja, hanem mielőbb önállókká teszi, azon helyes gazdászati elv szerint: kaparj kurta; németül: „er soll sich plagen."

Activ politikai téren a bácskai német = nulla Csak az előtte álló magyarral, kinek elveit adoplálta, tesz emberszámot. Kivánatai csak elméletben léteznek s valósitásukra vezér nélkül soha egy szót, egy lépést nem tenne. 61-ben, midőn a magasan járó politikai mozgalom hullámait egész a nép legalsó rétegeire kiveté s mindenki politizált, egy látogatott utféli csárda falára e vers volt irva hibás irmodorral, mint látszott, paraszt kéztől:

„Die Deutschen wollen nichts,
Die Ungarn kriegen nichts,
Die" stb. . . . . .

Ugy látszik ugyan, mintha a német is az utóbbi, ismételt népválasztások után lassanként öntudatára kezdene jönni azon szép és messzeható jogoknak, miket az alkotmányos szabadság számára biztositott. Ez azonban nála mindig lassan megy.

A német a magyarnak természetes politikai felsőbbségét elismeri s benső csodálattal látszik lenni azon lelkesedés, szerinte merészség iránt, melyet a haza sorsa s a fölfügesztett alkotmány érdekében nyilvánit. Mert a mi őt illeti, ha csak nyugton szánthat: hogy ki uralkodik fölötte? azzal nem sokat törődik. A politikai szabadság iránt nincs érzéke.

„Die Deutschen wollen nichts."

Nem csoda Künn magában Németországban a „haza" értelme, ugy, a mint azt a franczia, angol, lengyel vagy magyar érti, sokáig homályos fogalom s a hazafias költészet meg nem értett puszta szó volt. Most már ott is máskép van.

Nemzetiségének öntudatában a bácskai német csak akkor van, ha más személyének s javainak tiszteletben tartásáról van szó. E pontban szerb és magyar testvéreitől elönyösen különbözik. A szerb s némileg a magyar iránt is tartózkodással, mondhatnám, benső félelemmel viseltetik. Ha tettlegességre kerül a dolog: magyarral, szerbbel, bár kétszerte erősebb legyen is, kikötni nem mer, érzi, hogy e téren azoké az elsőség.

Nagyobb utban, ha csak szerit teheti, idegen ajku faluban meg nem hál, hanem németek közé siet éjszakára; véleménye szerint csak ezek a becsületes emberek, már t. i. annyiban, hogy lólopáshoz s hasonló dolgokhoz nem értenek. Jellemzi a német önzését vagy óvatosságát az is, hogy utközben utast föl nem vesz, mig a bunyó, a magyar s a szerb azt egy jó szóért, sőt önként is megteszi.

Magyarországban egész Németország faj- és szójárás szerint levén képviselve: ezekből Bácskában is többfélét lehet találni. Kevésbbé tünnek ki a megye felső részén s a Telecskán lakók; legéletrevalóbbak az alsóbácskai németek, mint a tehetséges frank és sváb törzsek ivadékai. A Ferencz csatorna melléki protestáns németek kereskedéssel foglalkoznak s olvasottság és politikai érettség dolgában többi német testvéreik között előnyösen kiválnak.

A fajok e különbsége mellett nem meglepő, hogy majdnem mindegyik német faluban, más, olykor egymástól nagyon is elütő

*

Gregus János

A drótos tót c.

rajzi repr.

Vas. Ujs. 1865

577. C.

S Szent György – u 12 Eggenberg

516

Képe 500

Gregus Janis

Alvinczy siremléke

Budai c. rajza

repr.

Vas. Ujs. 1866.

545. l.

Stemplan-u 12
Gassberg-Ház

516

Képe 494

Vas. Ujs. 1866. 609.

nyés Pista volt az, ki a legismertebb hősöket, a harczedzett, sakkviselt férfiakat rendre megverte s valóságos esemény gyanánt hiresztelték, ha Cseresnyés vereséget szenvedett, a mi bizony eleinte nagy ritkán történt meg, később azonban sohasem.

Mig ellenfeleinek játéka geniális ötletek által vált ki, Cseresnyésben a mély gondolat, a végletekig vitt számitás, az átlátszó s épen ezért veszélyes terv, a hadvezéri csoportositás s a fegyelem döntött. Ha „drága köveket," t. i. bástyát vagy plane királynét áldozott egyes játszmáiban, ellenese mindig meghökkent s bátran elmondhatá félelmében: timeo danaos et dona ferentes.

Midőn az amerikai sakk-üstökös, Murphy, tünt föl a láthatáron, ki u. n. *vak* játszmái által ejté ámulatba a világot: Cseresnyés is próbára tevé roppant emlékező tehetségét, még pedig a legfényesebb sikerrel.

Eleinte egygyel tőn kisérletet.

A táblának hátat forditva, csendes szivarszó mellett, aránylag rövid időközökben diktálta lépéseit, miket egyik ismerője tett meg helyette. Az ellenpárt mögött serege állt az értelmes tanácsadóknak, kik csak többszörös megvitatás után eresztének utnak egy-egy figurát. Cseresnyés ez alatt nyugodtan bocsátá ki ajkai közül a kék füstkarikákat s szinte ugy látszott, mintha e röpke alakzatokban valósággal maga előtt látná azon játszmát, melyet, mire szivarja leégett, egy szerény „mat"-tal fejezett be.

Eleinte egyet játszott vakon, majd kettőt, sőt utóbb hármat, négyet is egyszerre, s roszul volt disponálva, ha három közül kettőt nem nyert meg, mig a harmadik „remis"-ben, azaz ugy maradt, hogy a játszma egy oldalra sem dőlt el.

Ha valamely sakk-ismerősével találkozott az utczán, elkezdtek „a levegőben" játszani, mely alkalommal egy bástya vagy királyné „fórt" is adott; hogy ezen levegőbeli csatákban is győztes maradt barátunk, a mondottak után természetes. Szabad óráit a „Kammonban" szereté tölteni s ilyenkor, mert ott nem igen van levegő, a füstben — azaz könyv nélkül, a kék semmiben sakkozott egyik vagy másik barátjával, még pedig susogva, „nehogy", mint mosolyogva mondá, „a pinczér sakkpénzt követeljen rajtok."

Midőn a „V. U." sakkrovatának szerkesztését magára vállalá, elsőben is azon volt: magyaros terminologiát alkotni. „Sötét és világos kocskát" használt „fekete és fehér mező" helyett; a lovasból *huszárt*, a királynéből *vezért*, a pionból *gyalogot*, a toronyból *bástyát* csinált, s ez elnevezések jobban is találnak s ezenfölül magyaros zamatúak. Cseresnyés egyátalán művelt ember volt, s azon kevés ifjak közé tartozott, kiknek nyelve szűzen maradt meg a németes és francziás fordulatoktól, helyesebben ferdületektől, melyekben oly nagy mesterek a két hazának azon negyvenezer költöncze, kik, mintha járda volna, csak koptatják a magyar nyelvet. Irálya szabatos, czikornyátlan s minden izében magyar volt. Mint jobbára minden ifju, a költészet muzsájába ő is belészeretett s az éj csöndes óráiban nem egy költeménye született, melyeket azonban némi szégyenkezéssel rejtegetett fiókjában; pedig, saját meggyőződésből mondhatom, sokkal fölötte álltak azon léha rimelésnek erőszakolt világfájdalomnak s idétlen embergyülöletnek, melylyel a magyar lant dologtalan pöngetői árasztják el az ártatlan divatlapokat. Cseresnyés a „V. U."-nak nemcsak sakkrovatát, hanem „tárházát" is kezelé, melynek apróságai nemcsak érett itéletet, hanem helylyel-közzel, a mennyire ezt a rovat szinezete megengedé, egészséges humort s szikrázó elmésséget árultak el. — Hogy, kivált az utóbbi időkben, leginkább a sakkal és irodalmával foglalkozott, onnan van: mert külföldre készült, hogy a sakktornákon részt vehessen. E részben való kitünő ismeretei nagy előnyére váltak e lapnak. Vagy ezer darab feladványt tudott könyv nélkül, minek folytán oly biztos és gyors belátást nyert, hogy az uj feladványok legnehezebbikét is könnyen oldotta meg, (pedig az ily problemák megfejtése a gyakorlott sakkozónak is csak napok, sőt hetek mulva sikerül), sőt legtöbbet csupán egyszeri odapillantásra; s olyanok is bőven fordultak elő, melyeknek kirakása alkalmával meg sem várta az utolsó sakkalak fölállitását, s kimondta a *mat*-ot.

Cseresnyés István.

Cseresnyés István született 1837-ben. Szülei: Cseresnyés István, csongrádmegyei levéltárnok s Pák Mária. Atyja a mult évben halt meg, anyja él. Cseresnyés a sakkjátékot már kora gyermekségében elsajátitotta ugyan atyjától, ki szintén erős sakkista volt: de teljesen csak Molnár sakkveteránnal való ismeretsége által nyerte kiképzését, fölhasználván ennek gazdag tapasztalatait s tanulmányozván a sakk irodalmát.

Később Pestre jött és itt vált rövid időn a magyar sakkozók diszévé.

Mint valaki megjegyzé: a sakk, tudománynak játék s játéknak meg tudomány. Ebben van valami. De jelentősége van e nemes játéknak mint szellemi tornászatnak, mely, hogy ugy mondjam, pihentetőleg foglalkoztatja elménket. Cseresnyés kétségtelenül matadorrá fejlődött volna e téren, ha ebben halála meg nem akadályozza.

Amugy is gyöngéd testalkatu lévén, a mult nyáron köhécselni kezdett s kénytelen volt Pestről, enyhébb éghajlat alá menekülni. A sakk-körből e szavakkal távozott: „Engem ez a kör többé sohasem lát!"

Fájdalom! balsejtelme valósult. Egy ideig irt Pestre leveleket, melyek aztán gyérebben jöttek, mig végre egészen kimaradtak. E lap szerkesztőjénél voltam épen, midőn a gyászlevél megérkezék. Öcscse irta azt, ki bátyját valamely igéretének be nem válthatása miatt mentegeté, „mert," ugymond — „Pista tegnap viradóra meghalt."

Szegény Pista! Szerénységedben soha meg nem álmodtad volna, hogy arczképed a „V. U"-ban megjelenjék s csak is a halálnak kellett jönni, hogy ez érdemlett kitüntetés ellen ne tiltakozhassál. A rajz sikerült s szelid vonásaidat hiven tükrözi vissza azon lap, melynek annyi éven át oly hű, értelmes és megbizható munkatársa valál.

E képpel és e néhány igénytelen sorral áldozunk emlékednek, melyet hiven fogunk megőrzeni szivünkben. *Forgó János.*

Kecskék és juhok

a pesti állatkertben.

Állatkertünkben a juh- és kecskeakol is egyike a figyelemreméltóbb helyiségeknek. Nemcsak mivel egyszerüsége, eredetisége által tetszetőssé válik, hanem mivel oly érdekes fajok vannak ott képviselve, hogy azokat látva, a gazda könnyen kedvet kap ujabb fajok behozatalára, s azok közül egy vagy más fajnak nagybani tenyésztésére, mi nemcsak az illetőre nézve válhat haszonhajtóvá, hanem nemzet-gazdászati szempontból tekintve is fontossággal bir.

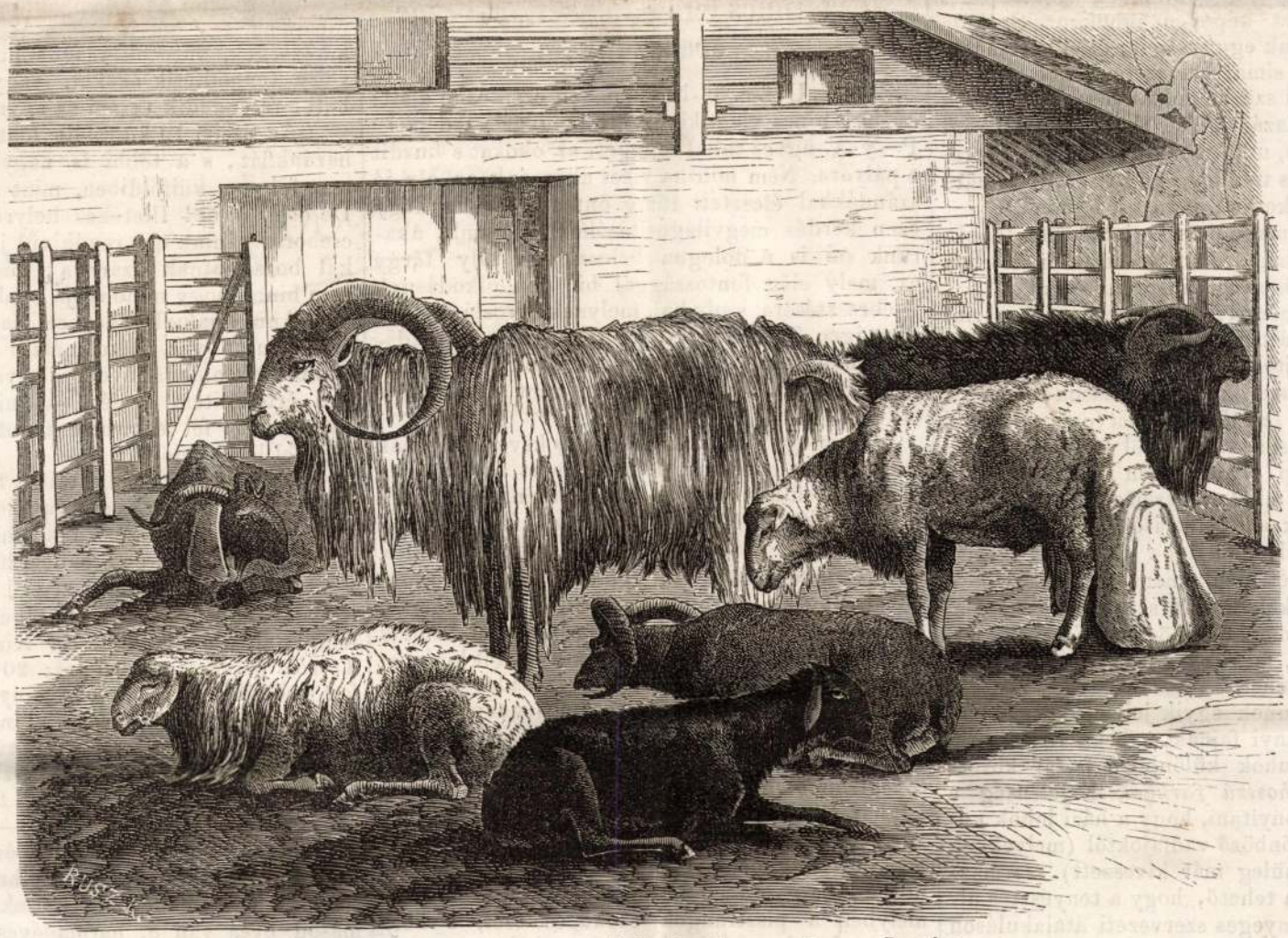

Kecskék és juhok a pesti állatkertben. — *Greguss* J. rajza.

Csakugyan ily czél elérése lebegett az igazgatóság szeme előtt, midőn oda törekedtek, hogy lehető sok s érdekes, oly kecske- és juh fajokat állitsanak ki közszemlére, melyek közül többekkel lehetne honositási kisérleteket tenni.

Itt csak is az érdekesebbek ismertetésére szoritkozunk.

Szóljunk először is a kecskékről. Ezek között leginkább magára vonja figyelmünket a *törzsökkecske* (Hircus aegagrus, Bezoar-Ziege), mivel sok jeles természetbuvár nézete szerint ettől származik a házi kecske. Ez épen nem valószinütlen, mert a törzsökkecske nemcsak, hogy nagyon sokat hasonlit a házihoz, hanem a két faj keresztezése által oly fajta áll elő, mely magában egyesiti mindkettőnek tulajdonságait.

A törzsökkecske jóval nagyobb a házi kecs-

kénél, egy felnőtt bak öt láb hosszu. Dereka hosszu; nyaka közép hosszuságu; homloka széles, orra tömpe; lábai hosszak; farka rövid; szemei aránytalanul kicsinyek; fülei középnagyságuak; a bak szarvai hosszak, erősek, iveltek és göcsösek. Mindkét ivar nagy szakállal bir. Szinezete vörhenyes szürke vagy rőtbarna; hasa világosabb; hátán fekete-barna sávoly huzódik végig. Hazája Nyugati és Közép-Ázsia, hol a havasok csucsain tartózkodik, fennt az örök hó és jég birodalmában. Tiz-husz darabból álló csapatokban csatangol, rendszerint egy vén bak vezérlete alatt. Magaviseletében és életmódjában sokat hasonlit a kőszáli kecskéhez (Steinbock). Novemberben párosodik. Aprilisben gidózik; rendszerint két gidója van. Vadászata ép oly sok nehézséggel jár, mint a kőszáli kecskéé, nemcsak mivel nehezen hozzáférhető helyeken tartózkodik, hanem mivel igen éber állat, melyet csakis gyakorlott vadász képes meglepni.

A szép *törpe kecske* (Hircus reversus) is kitünő példányok által van képviselve állatkertünkben. Ez a legkisebb az eddig ismert kecskefajok között; hossza két láb. Hazája Afrikának nagy része. Szőre hosszu, durva. Szarvai feketék, kicsinyek; szinezete változó, leggyakoriabbak a sötét szinezetüek. Afrikában némely vidéken nagy számmal jön elő szeliditett állapotban. Brehm Alfréd afrikai utazásában ügyes, mozgékony állatnak mondja. „Ez volt az első kérődző állat, — irja a nevezett szerző — melyet fára mászni láttam. Meglepő 8—10 törpe kecskét egy mimosa csupján látni; valamely rézsut álló vagy lehajlott törzsön felkapaszkodva az ágakon tovább haladnak. Néha oly állásokban láttam egy némelyiket, mely állást addig lehetlennek tartottam; ugyanis mindenik lábával más ágon állott és bármint inogtak azok, az egyensulyt nem veszité el.“

A *bozontos egyiptomi kecske* (Hircus aegyptiacus hirsutus) szép, finomabb kelmék szövésére alkalmas szörméje által tünik ki és ép ugy, mint az *angora-kecske*, a házi kecskefajokhoz tartozik.

A *thébai kecske* (Hircus thebaicus) sajátságos alkotása által vonja a figyelmet magára. Orrcsontja ugyanis nagy mérvben felduzzadt, mi által oly kifejezést nyer arcza, minő oly embereknél — kik hajlott nyerges orral birnak — gyakran fordul elő, miért is e kecskefajt *zsidó kecskének* is nevezik. Ez a kisebb fajok közé tartozik s mintegy átmenetet képez a juhokhoz. Szakála nincs; szarvval csak egygyel bir; fülei hosszan lelógók; szőrméje sima; szinezete élénk rozsdabarna, néha találni szürke példányokat is, de ezek nagyon ritkák. Hazája Felső Egyiptom, hol régi idők óta ismeretes, mit bizonyit az, hogy a legrégibb emlékeken is található hű rajza. Jóindulatu szelid állat, mely kevés gondozást igényel.

Fenntartjuk magunknak a juhokról e lapokban terjedelmesebben szólani. Ezuttal kénytelenek vagyunk rövidre összevonni ismertetésünket.

A házi juh némely természetbuvár szerint egy törzsfajtól származik, mások meg azt erősitik, hogy több fajtól. A törzsfajokra nézve sem értenek egyet. Sokan az *argalit*, mások a *tetált*, a legtöbben pedig a *szárdiniai juhot* (ovis musimon, mufflon) tartják ősének. Ezekből kitetszik, hogy eredetére nézve ép oly sötétben tapogatóznak a szaktudósok, mint minden más házi állat eredetére nézve. Történetük az emberiség oly őskorával szövődik össze, mely homályba vész el. Származásuk kifürkészését nagy mérvben nehezitik a keresztezés által keletkezett számos fajták, melyeket egymástól megkülönböztetni szarvaik mikénti kanyarodása, farkuk hosszusága és gyapjok minémüsége után lehet.

A vadon élő juhok egyik jellemző ismertető jele, hogy valamennyi fajnak a farka rövid, mig ellenben a házi juhok különböző fajtái között vannak rövid és *hosszú farkuak*. E jelenség a mellett látszik bizonyitani, hogy a házi juhok különböző fajai, különböző vadfajoktól (melyeknek némelyike valószinüleg már kiveszett) származnak; mivel fel nem tehető, hogy a tenyésztés által egy állat oly lényeges szervezeti átalakuláson menjen át, miszerint farka nemcsak hogy hosszabbá fejlődjék, hanem hogy több csigolyával is birjon, a mint ezt némely házi juhfajnál tapasztaljuk, összehasonlitva azokat a vad juhokkal.

Fitzinger szerint a szárdiniai juhon kivül még tiz házi juhfaj létezik. Ezek közül csak is két faj található vadon is, u. m. a *szárdiniai* és a *rövidfarku juh*.

Állatkertünk több érdekes juhfajt bir felmutatni, melyek közül ez alkalommal az oly eredeti alkotásu *kövérfarku juh* (Ovis steatopyga) rövid ismertetését adjuk. Ezen juhfaj hazája Közép-Afrika, hol nagyon el van terjedve: nemcsak a szabad négerek, hanem az északafrikai nomádok is tenyésztik. Az afrikai kövérfarku juh középnagyságu állat, a mely nemcsak a farka alatt levő kövérséggel telt csomója által különbözteti meg magát a többi szelid juhoktól, hanem az által is, hogy gyapja szőrszerű és sem fonásra, sem szövésre nem igen alkalmas. Szarvai rövidek. Szinezete fehér, nyaka és feje azonban koromfekete.

Ennek közel rokona az ázsiai *kövérfarku juh*. Ez valamennyi juhfaj között a legnagyobb. Alsó állkapcsa hosszabb a felsőnél, arczorra ívelt, füle konyult, torka — mint a kecskéé — szakos; rövid farka mellett, két oldalt kövérséggel telt két csomó létezik, mely néha 30 font zsiradékot is tartalmaz. A tatárok, kirgizek, mongolok bőven tenyésztik és nem ritkán keresztezik a *hasitott farku juhval* (Tsunduk juh) s ez okozza, hogy az ázsiai kövérfarku juhnál gyakran találunk 4 szarvu példányokra, mivel ez abnormitas közönségesen előjön az utóbbi faj kosainál.

Természetüket tekintve, e fajok is ép olyanok, mint valamennyi más juhfaj, félénkek, gyávák, buták, magukkal jótehetetlenek s önvédelemre épen nem képesek.

Addig is, mig alkalmunk nyilnék az állatkertben levő többi, tenyésztésre méltó juhfajt tüzetesen megismertetni, nem hagyhatjuk emlitetlen az ottani juhakolt. Ez mind azon kellékekkel bir, melyek egy czélszerű juhakolnál megkivántatnak: világos, téres és száraz. Vajha minden kisebb juhos gazda szem előtt tartaná e feltételeket, melyek nélkül jó akol nem is képzelhető. A világosság szükséges nemcsak a bárány egészséges fejlésére, de a gyapjuképződésre nézve is, ezenkivül a gazda juhait csak is világos akolban képes megfigyelni. A juhok számának megfelelő tágas tér azért kivántatik, mivel a juhok azonkivül is szeretnek összebúni és szűk téren ezt még inkább teszik, mi által gyapjokat rontják, sőt némelyik egészen lesurolja azt oldalairól. A helyiség száraz volta nemcsak a juhok egészségére gyakorol jótevő befolyást, hanem a gyapjura is, mert nyirkos, gőzös kipárolgással telt légű akolban áttelelt juhok gyapja egészen eldurvul.

Miért nincs elég képzett magyar erdőszünk?

A V. U. f. é. 36-ik számában ezen czim alatt: „Miért nincs elég kiképzett magyar gazdánk?“ P—y A. ügyes tollal fejtegeti az okokat s buzdit e pályára. Nem mintha vizet akarnánk az oly jó szándékkal élesztett tűzre önteni, hanem hogy ezen kérdés megvilágositásához járuljunk, akarunk mi is e dologba beleszólani. Oly tárgy ez, mely elég fontossággal bir gondolkodásunk felébresztésére, s oly baj, melynek orvoslása — bizony igen óhajtandó. Nem annyira a mezőgazdászati, mint erdőszeti részéhez akarunk e kérdésnek szólani, azon részhez, mely mint szakembert érdekel.

Nem egyedül az az oka, hogy kevesen szánják magukat az erdőszeti pályára, mert az erdőszök nem részesülnek azon köztiszteletben, melyben a jogtudósok stb., s nem oly kedvező bánásmódban: mert hisz az erdőszeti pálya is tiszteletreméltó, s annak is megvan költői oldala, és bir elég vonzóval. Vagy ki maradna érzéketlen, ha olvassa a rengeteg erdők leirásait, mint barangol bennök az erdősz, puskával vállán, hű kutyájától kisérve; bámulva az erdők óriásait, az évszázados tölgyet, az égnek meredő, öles átmérőjü jegenyefenyőt, a sürü lombú, terebély bükköt; hallgatva a szellő susogását e magános, ezernyi egyénből álló oszlopcsarnokban, Istennek ezen nagyszerű szentegyházában; vagy ha hallja a tajtékzó patak zúgását, mely mohos sziklák között rohan alá a magános völgyben. Kinek ne támadna itt kedve leülni a buja gyepre, s nézni a kristálytiszta csermelyben a pisztrángok szökdécselését, s bele ereszteni a horgot, hogy e nemes halat megfoghassa? S a vadászat! Kopók csiholása üti meg füleit; a bokrokból őzbak ugrik elő, megáll, füleit előre hegyezi, szimatol, s könnyű, kellemdús ugrásokkal szökik tovább, helyenkint megállva, s hallgatózva hátrafelé: közelednek-e a kopók? mig a tisztás más oldalán a sürűben eltünik. Igen, erdősz leszek! kinek nem tetszenék e szép élet; ki ne állana be a szürke-ruhások közé?!

Pedig ez csak gyengébb, csekélyebb oldala a képnek, ez csak a külső érzékekre hat. De a férfiu, ki szelleme számára tért keres, ki tevékenység után vágyik: az még inkább megtalálja itt helyét.

Itt észlelhet a természet titkos rejtekében; tanulmányozhatja a törvényeket, melyek szerint növekszik a fa, rakván magára évről évre uj réteget. Midőn levágatta a fát, a tuskó metszetlapján a lehullott óriás korát olvassa le az évgyűrükből, s azok vastagságából évtizedek előtt való jó vagy rosz esztendőket ismer meg. Az a fa lesz kalauza a mult idő járásaiba; gondosan föl van ott jegyezve minden.

Tanulmányozza a környék viszonyait, épület, mű, tűzifa-szükségleteit, jövőben lehető előhaladását, a kereskedelem jelen menetét s jövő haladását, — s évszázadra ható terveket készit.

Tevékenysége kihat az unokákra; áldást hoz azokra, ha helyesen működik, sugyanannyit ronthat balfogásaival. Legjobbnak tetsző cselekvése gyakran nem egyéb pusztitásnál, s csak a képzett szakember tudja megitélni, jó vagy rosz eredménye lesz-e munkálkodásának. Csak kellő szakmüveltség, mély belátás, s tapintatos eljárás, nagy gyakorlat képesitik üdvös müködésre. Sokkal könnyebben fel lehet oldani valamely bonyolodott pör zilált szálait, mint az erdőgazdaság messze kiható s szétágazó tömkelegébe kellő rendet nozni, s azt helyesen szabályozni. Valóban az erdősznek, ki e pályán magasabb állást kellőleg betölteni akar, hogy működése a jelennek s jövőnek megfeleljen, nagy tudománynyal, gyakorlattal, helyes itélő tehetséggel, elhatározottsággal s fogalommal kell birnia. Egy pályaember sem gondoskodik annyira a jövő nemzedék anyagi jóvoltáról, mint az erdősz. Szép pálya ez! Kinek ne volna kedve erdőszszé lenni?

De valamint a tudományok s művészetek csak ott virágzanak fel kellőleg, a hol pártolásnak örvendenek, a hol a nemzet karolja fel őket: ugy van az erdőszet is. Nálunk még az erdők fontossága a nemzet háztartásában az egyesek által nincs kellőleg elismerve, vagy az elismerés inkább csak papiroson létezik, s az erdőknek szakképzett erők által való kezelését igen kevesen tartják szükségesnek. „Nagy tudomány is kell ahhoz — erdőt kezelni!“ kiáltanak. „Levágatom a fát s ujra kihajt; erdő nő ismét helyébe. Bizony nem nagy mesterség!“

Kinek kell szakképzett erdősz? Nézzünk körül a hazában. Az államnak, nehány főurnak és főpapnak, egy-két városnak. A kisebb birtokosok, a községek, városok magok pusztitják erdeiket, vagy tengődtetik azokat, vagy tulbuzgalomból halomra engedik veszni az anyag-készletet.

Az állam 10 külföldit léptet elő, mig egy hazánkfiát, s a többi is nagyobb képzettséget tesz föl egy külföldiben, mint a magyar fiuban. De hogy is ne! Illetékes helyről tudjuk, hogy a csehországi fiuk oly rendkivül jó bizonyitványokkal bocsáttatnak szárnya„ miszerint lehetetlen nem hinni, hogy mindnyája csodagyerek.

Annyi nálunk a képzett fiatal ember, a mely hivatal után vár, fizetés nélkül alkalmazkodik az állami hivataloknál évekig, lesve, hol nyilik alkalom értékesiteni erejét, — s nincs, a ki munkát adjon neki: fél Magyarországot el lehetne erdészekkel látni belőlük!

A lapokban buzditották a fiatalságot: lépjen az erdőszeti pályára, ott van jövő. S mohón rohant az oda, a selmeczi akademia tantermei zsúfolva voltak vele, egy évben 20—30, sőt több is végzett*), s most sóhajtozva ül a hivatalok sötét irodájában, másolással vesztegeti a drága időt, s nem talál tért a müködésre. Kinek kell erdősz? Tessék pályázatot hirdetni; 20—30 magyar fiu fog csődülni egy állomás elnyerésére. Magyar fiuk, a kik magyarul fogják vinni a hivatalt, értik a nép nyelvét, szokásait, kik el tudnak vele bánni: hisz annak gyermekei, belőle születtek. Óh igen, van már szép számu képzett fiatalságunk, van erdőszeti szakképzett erőnk, — de nincs, a ki alkalmazza. A mint tódult pár év előtt a fiatalság az erdőszeti tanintézetbe, ugy huzódik el most. A selmeczi akademián az idén csak 16 lépett be**), másod éves van 8, harmadéves nincs, miután csak az idén nyittatott meg 3 évre a tanidőszak.

Valamint ha valamely árut inkább keresnek valamely piaczon, az oda tóduló termesztők azt

*) 1862-ben 52 végzett. — *S.*

**) Örömmel jegyezzük meg itt, hogy e 16-ból hatot az erdélyi kormányszék küldött 300 ft. segélydijjal, azon kivül kettőt Ausztriába 600 ft. segélydijjal fejenkint, s mindnyája számára uti költséget fizet. Mindnyája számára biztositva van a hivatalba lépés, ha végeztek. Csakugyan oly szükében lennének Erdélyben a képzett erdőszöknek? mert ez esetben Magyarország kisegitheti őket; vagy dicséretre méltó gyámolitása akar az lenni gazdaságunk ezen ágának? — *S.*

Gregurs János

A Korponai örto-
rony c. rájza
repr.
Vas. Ujs. 1866
585. l.

Templan-u 22

Sopron, Töpler-ház

467

gyenge nyugati fuvalat tartá föl a lég kedvező mérsékletét. Reggeli két órakor s igy a nap első sugáraival indultunk mi családbéliek: — két fiam Farkas és ifjabb László, leányom Ilona, én magam s két nálunk hált honfitársunk, a 7 angol mérföldnyire fekvő agarászó tér felé. Utközben egy gyülhelyül kijelölt külvárosi mulatóháznál a többi meghivottakhoz csatlakoztunk. A társas kört bátran nevezhetem válogatottnak. Az itt tanyázó egyesült-állami katonaságnak két ezredese, egy őrnagy, pár százados és hadnagy, a polgáriak közül a kerületi törvényszék elnök-birája, az Egyesült-államok itt nem rég fölállitott bankjának igazgatója, egy ügyvéd, s mint emlitém, két magyar társunk, kiknek egyike Katona Gábor Balmazujvárosról, 48-ki honvéd, később besorozott osztrák katona és szerencsés szökevény Olaszország határairól, képezék azt. Tizenhét lovas személyből állott az egész társaság, közöttök egy szomszédunk hajadon rokona, és ennélfogva, leányomat is lide értve, két lovagnő. Kisért azonkivül könnyü kocsin az emlitett biró neje, — s végre egy kis társzekér, melyen theát s lélekvidámitó tápot és italt szállitottak utánunk.

Megérkezvén a kitüzött térre, kiadtam a napi parancsot, mert bár köztünk két ezredesi rangu vitéz volt, én vettem föl, mint az ostromló hadnak t. i. az agaraknak ura, a hadjárat parancsnokságát, s két egyenlő szárnyra osztván a lovasokat, nyolczat jobbra, nyolczat pedig balra rendeltem, magam Laczi fiammal mint legfiatalabbal és ennélfogva segédemmel a derék hadat vezényelvén. Egyenes homlokvonal tartására szólitván a csapatot, és az agarakat szabadon bocsátva mint száguldozókat a lovasok vonala előtt, jó kedvvel is indultunk előre egy kisebb és ritkább bokrokkal fedett füves mezőségen, melynek épen csak nyugat felé volt némi lejtős domborodása. Valami egy óranegyed mulva bukkant föl az első nyúl és „haj rá!“ kiáltásunkra utána rohantak az agarak, vágtattak a lovasok, a nyúl azonban igen jó futó volt és egyenesen a sürü bokros helynek tartván, az agarak nem érhették utól, a meddig a mezőség bokrossága terjedett, és már kételkedni kezdék a jó eredményen, de az agarak nem tágitottak, utána a sürüben is, és csakugyan elfogták dicsőségesen, már jól benn a sürü bokrok közepette. Azonnal megszólalt segédem kürthangja, jeléül, hogy a nyúl el van fogva és hogy oda gyülekezzenek a sürüben egymástól el-elszakadt némely lovasok. Összegyülekezvén az elszórt had, a nyúl halála helyén három „hurrah“ kiáltással kedveskedett a társaság agár ő kigyelmöknek, kiknek jó hirök s nevök ez első jeles futás által biztositva lőn.

Nem oly szerencsés vala a második futás; az üzött nyúlnak sikerült még sürübb bokrok közé menekülni mint elébb, mert az egész nyiltabb tér, melyen előre haladhattunk, csak két angol mérföldre terjedett. Azonban ha együtt maradnak az agarak, ugy tartám, mégis elfogták volna, hanem egy más esemény okozta a nyúl menekülhetését, futás közben t. i. még más két nyúl ugrott ki az agarak előtt, mi őket zavarba hozta és egymástól elszakasztá. E baleset által kissé lehangoltan vettük irányunkat tágasabb tér felé, hol csakugyan akadály nélkül el is fogtuk a második nyulat, illetőleg a harmadikat, mit üzőbe vevénk.

E közben dél ideje elérkezvén, tanyát csaptunk egy szép tiszta vizü tavacska mellett, a három nő sietett sovárgó szemeink előtt mind azt a gyepen elteritett tiszta fehér ruhára kitálalni, miről előtte való nap konyháikban gondoskodának. Volt sült pulyka, malacz, disznósajt, sütemény, — s én kezdém a boros palaczkokat kibontani, hogy mint töltött fegyverek készen legyenek, midőn tüzelésre kerül a sor. Mindenekelőtt jó magyar szokás szerint egy kis papra-morgóval köszöntöttünk egymásra és aztán nem kellett nagy ceremoniás invitatio, hogy körülüljük, vagy inkább heverjük a természet gyepasztalát. Falatoztunk jóizüen, és ittunk még jobban, mert vendégeimet jó magyar borral: török vérü egrivel s jeles tokajival tartottam, — eredeti tokajival, melyet több hegyaljai szőlőbirtokos rokonom szivességéből nyertem, kiknek ezuttal is legyen köszönet kedves megemlékezésökért. Volt közben tréfa, áldomás-pohár, először az Egyesült-államok vitéz seregeért, mely fentartá dicső respublikának életét, felszabadita minket délieket a rabszolgatartó arisztokraták zsarnokságától, kivivta egy népfaj polgári létét stb. És én különösen éltettem mostani elnökünket a szerencsétlen flautást, mondván, hogy éljen! t. i. a meddig meg nem hal, de hogy a congress vádló s büntető hatalma minél előbb szabaditson föl minket elnöki hatóságától

Helyreütvén e szerint minden délelőtti fáradalmainkat, s lovaink is némely gyére szálat harapván az itatóhoz járó tömérdek marha által erősen letarolt füből, de vizzel bőven élhetvén, s agaraink is részesülvén a hulladékban, és a tóban jól meghütvén magokat, — az egész vadászó csapat megujitott s borfüszerezte kedvvel neki indult a föladat délutánra halasztott folytatásának. Volt futtatás, és bár a sereg már nem ismerte kellően a hadjárat fegyelmi szabályait, mégis ujra győztes lőn, mert még négy nyúl esett különböző vidor jelenetek közben zsákmányul. Nem is regél ez agarászati krónika egyéb csapásról, hanem csak, hogy az egyik ezredes ott hagyta a bokrok tüskéjén nadrága két lábszárának nagyobb részét és hogy az egyik hadnagy lebukott lováról, komoly kérdés tárgyaul hagyván, vajjon azért-e, hogy egyik kengyele leszakadt, vagy hogy a magyar bor megzavarta az amerikai sulyegyent, — mely nagyfontosságu kérdést maga a jelenlevő elnökbiró sem tudta eldönteni. A csapat polgári része minden sérülés nélkül menekült ugyan ki a csatából; de a katonai osztály azt suttogá, hogy ezen ép állapot csak merészségük hiányának tulajdonitható.

Hazafelé utközben az egyik ezredes tábora mellett jövén el, ez sátorába hivott minket és igen szivesen vendégelt meg pezsgővel, mi uj vidámságot öntött a már fáradni kezdő társaságba. Onnan még egy óráig tartott, mig mi magyarok házunkhoz értünk, s akkorra épen a nap is leszállott. Reggeli 7 órától esteli 5 óráig a falatozás idejét kivéve, mindig nyeregben voltunk; — és ezen agarászat vezére, ki épen tiz nap mulva fejezi be korának 72-dik évét, hála Istennek, csak ugy birta a nap terhét, mint a fiatalabb nép.

Ujházi László.

A kávé.

Liebig Justus után.

(Vége.)

A pörkölt és őrölt kávé itallá készitésének három szokott módja van: 1. *átszürés*, 2. *leöntés*, 3. *főzés*.

Az *átszürés* gyakran de nem mindig ad jó italu kávét. Ha a forró viznek a megőrölt vagy porrá tört kávéra töltése lassan történik, vagy a viz nem szűrődik gyorsan át a kávén, az egyes csöppek igen sok levegővel jőnek érintkezésbe, s a levegő élenye a zamatos részeket átalakitja vagy egészen meg is semmisiti; a kávéanyag is tökélytelenül vevődik ki belőle. 20 vagy 21 százalék helyett, mint kellene s lehetne, a viz csak 8—10 százalékot old föl s igy roppant nagy a veszteség.

A *leöntés* ugy történik, hogy a vizet felforraljuk, az őrlött kávét bele öntjük, akkor az edényt egyszerre elveszszük a tűztől s mintegy tiz perczig ugy hagyjuk. A kávé akkor kész, midőn a viz felszinén úszkáló pora, keverés következtében könnyen fenékre száll. Ily módon zamatos kávé készül, de kevés kivonatú, azaz kevéssé szapora.

A *főzés*, a mint keleten átalánosan szokásban van, kitünő kávét ad; ott a porrá tört kávét hideg vizben teszik tűzhöz, s addig tartják rajta mig épen felforr; a finom kávéport (a seprejét) nem szűrik ki belőle. Ha kelleténél tovább főzik (mi nálunk gyakran megtörténik) a zamatos részek elillannak, a kávé akkor erős, tartalmas, de nem zamatos.

Részemről a kávékészités legjobb módjának a következőt találtam, mely a második és harmadik mód összekötéséből ered.

A kávé készitésénél megtartjuk a megszoktuk arányt a pörkölt kávé és viz között; egy lat nyers kávét magába vehető kis bádog mérték tele pörkölt kávéval elégnek tartatik két kis csésze jó kávéhoz. Részemről valamivel erősebben szeretem.

A hideg vizbe a főzendő kávé *három negyedrészét* öntve csak, azzal felforraljuk, s akkor is még tiz perczig, szelid tüzön, gyönge forrásban ott hagyjuk. Ekkor beleöntjük a fennhagyott utolsó negyedrészt s az edényt rögtön elveszszük a tűztől, befödjük s öt-hat perczig ugy hagyjuk. Ha ekkor fölkavarjuk, a felszinen uszó por könnyen leülepszik, s akkor a seprejéről tisztán leöntve, kész a kávé.

Föltéve hogy nyolcz kis csésze kávét akarunk készitni, az emlitett kis bádog mérczével négyet mérünk a pörkölt kávéból, és pedig külön három, külön a negyedik mérczét; ekkor kimerünk nyolcz tele csésze vizet, beletöltjük a három mércze kávét s kezdjük a főzést, a mint az imént leirtuk. Hogy a kávéport, mint seprőt, tökéletesen elkülönözzük, a csészébe öntés előtt tiszta kendőn szürhetjük át a kávét; de kellő vigyázatos öntés mellett ez nem szükséges, a kávé izére nézve pedig hátrányos is lehet.

A kész italnak barna, nem fekete szinünek kell lenni, s mindig zavaros egy kissé, olyforma mint a vizben oldott csokolád. Az e módon főzött kávé zavarossága nem a bele kavarodott kávéportól ered, hanem azon sajátságos vaj-szerü zsirtól, melyet a kávébab mintegy 12 százaléknyi mennyiségben tartalmaz s melyet a tulerős pörkölés nagyrészben megsemmisit. A valódi kávékedvelő nem néz a kávé zavaros voltára, hanem ugy szereti inni, a mint a kávé igazi hazájában iszszák, a hol se le nem szürik, se vizahólyaggal nem tisztitják, hanem eredeti valóságában élvezik.

Nagyobb háztartásokban, a hol ez a kávékészitési mód be van véve, a leszürés után visszamaradt kávéseprőt vizzel még egyszer felforralják s a következő főzésnél ezt használják tiszta viz helyett; ez eljárás átalában ajánlható, mert a közönséges kávéfőzésnél a kávé föloldható részeinek rendesen több mint fele a seprőben marad.

Hogy valaki hasonló jó véleményre jusson kávéfőzési módszerem iránt, milyenben én vagyok, szigoruan kell magát az előirtakhoz tartania, a mi csak személyes fölvigyázat mellett lehetséges, mert a szakácsnék nehezen akarnak saját megszokott módjuktól eltérni. Elfogulatlanság is kivántatik hozzá; sokan, kik e setét vagy épen fekete szinnel a kávé erős voltának fogalmát kötötték össze, kávémat eleinte gyöngének és hígnak tartották. Pedig a kávénak nem szabad vastagnak, feketének, sem igen édesnek lenni.

A legtöbb ember oly kevéssé ismeri a valódi kávé-izt, hogy sokan, mikor kávémat először kóstolták meg, azt a kifogást tették, hogy nem szeretik, mert túlságosan érzik rajta a *kávé bab ize*. De az oly kávé, mely nem kávé-izü, nem is kávé, hanem valami mesterkélt ital, melyet más valamivel is lehet helyettesiteni, s innen van, hogy a pótkávékból, mint czikóriából, répából, árpából stb. készült italokat, ha izök végett egy kevés valódi kávét vegyitünk hozzájok, alig lehet a rendes kávék legtöbbjeitől megkülönböztetni, a mint is a pótkávék oly szerfelett el vannak terjedve. *A theának ellenben nincsenek pótszerei, mert minden thea-ivó ismeri a thea valódi izét.*

Tanulókoromban Erlangenben reggelenként kávét ittam, mely szép szinü, de többnyire igen rosz volt. A háziasszony biztositott, hogy a legjobb kávéből főzött, a mi csak a városban van, sürgetésemre elő is mutatta kávéját — pörkölve, bolti papirboritékban, melyen az állt fölirva, hogy ez a legvalódibb mokka-kávé, az ám, a legvalódibb czikória! Münchenben pedig egyszer szinte szemérmesen kérdeztem a kávésnétől, vajjon kávébabból van-e valóban kávéja, s egész nehezteléssel felelt, hogy „*az ő házában* soha kávé-*babból* kávét nem főztek! Vasuti állomásokon és gőzhajókon, hozzáértő ember kávét nem iszik, mert a mit ott igy neveznek, az semmi egyéb, mint feketére pörkölt czukornak, ugynevezett fekete caramelnek forró vizben való oldata, miben ugyan kávé anyag egy szemernyi sincs.

Nemrég egy keleten utazott barátom elébe, egy szót sem szólva előre, oda tettem csésze kávéját, s mennyire büszke voltam, mikor az első izlésre igy kiáltott fel; „ej hisz ez épen olyan mint a törökországi kávé!“

A kávét rendesen hevitő italnak tartják s azért sok ember tartózkodik is élvezetétől. Azonban a kávé hevitő tulajdonai csak illó alkatrészeiben vannak, azokban, melyek a pörköléskor és őrléskor elszállanak belőle. Az én módszerem szerint készült kávé teljességgel nem hevit, s tapasztaltam, hogy bátran lehet inni ebéd után a nélkül, hogy az emésztést legkevésbbé is gátolná, mint a tulságosan megpörkölt igazi *fekete* kávé.

Ha utra akarjuk vinni a kávét s hosszabb ideig eltartani a nélkül, hogy zamatát elveszitse, kövessük imez eljárást: a pörkölt kávébabot megőröljük s egyszersmind vastag czukorsziruppal nedvesitjük meg, melyet ugy készitünk, hogy három rész czukorra két rész vizet öntünk s egy negyedóráig igy hagyjuk. Egy font porkávéra kell négy lat czukor. Mikor a kávé gondosan meg van nedvesitve a czukoroldattal, akkor megint négy lat finom porczukrot hintünk közébe s jól elkeverjük vele, s akkor megszáradni hagyjuk. A czukor ugy beburkolja az illó részeket, hogy azok el nem röpülhetnek. Igy, szabad levegőn is eláll a kávé egy hónapig a nélkül, hogy erejét elveszitené.

—á —r.

Vas. Ujs. 1867. 89

A közösügyi 67-es bizottság ülései.

Képünk az akademia kis gyüléstermébe vezet; de most nem a tudósok felolvasásainak vagy nyelvészeti (olykor szintén elég éles) vitáknak vagyunk tanui e helyt. A képviselőház által a Magyarországot s Ő Felsége többi országait és tartományait közösen érdeklő ügyek miképi elintézése végett javaslatkészitésre kiküldött nagy bizottság tartja itt üléseit. (67-esnek mondjuk most is, mert eredetileg annyi tagja volt; bár azóta két érdemes tagját a halál ragadta el.) Eleinte a bizottság ülései a rendes szokás szerint egészen zártak voltak. De midőn a juniusban elnapolt országgyülés novemberben ismét egybehivatott, s a deczember 6-kán bevégzett felirati vita s azt követett végzés értelmében most már a 67-es bizottságnak saját 15-ös albizottsága közösügyi javaslatának tárgyalásába kelle kezdenie, — hogy bizottság elnöke ül, gróf Andrássy Gyula; mellette oldalt Csengery Antal, a bizottság előadója. Soha két ember nem volt jobban helyén, mint e kettő. A bizottság tagjai két oldalt a padokon sorakoztak. Képünkön is fölismerhetjük Deákot, Eötvöst; balról felállva, épen beszédközben Ghyczy Kálmánt, mellette Tiszát s talán még egy pár alakot.

A tanácskozók mögött, kis asztalaiknál, egy pár gyorsiró ül.

A kép előtere a sorompó egy töredékét mutatja, mely a tanácskozókat a képviselőkből álló hallgatóságtól elválasztja.

Adja Isten, hogy a bizottságilag már elkészült roppant fontosságu munkálat, ha majd országgyülésileg is el lesz fogadva s törvény erejével birand, hazánk javát minden tekintetben csak emelje és előmozditsa.

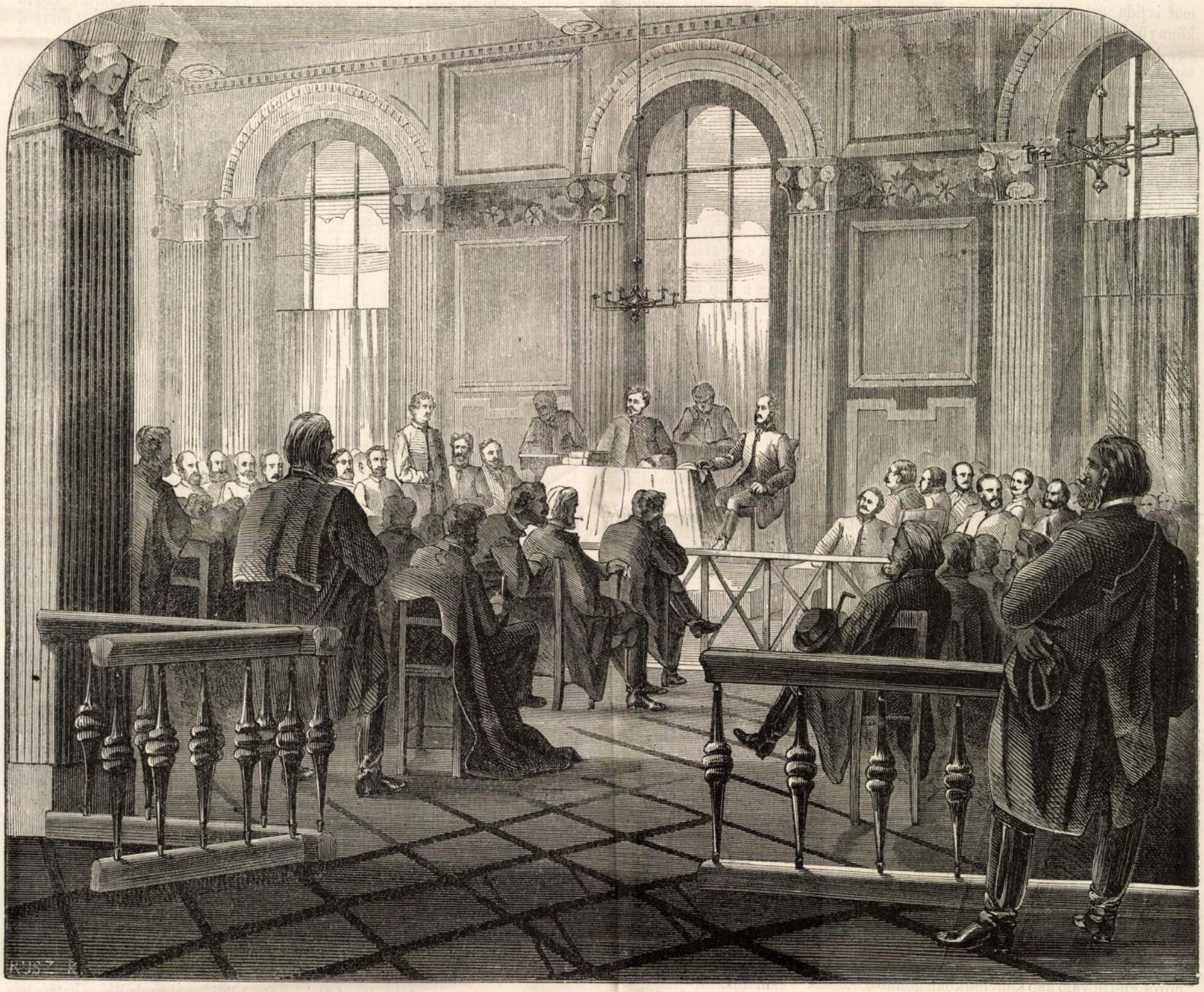

A képviselőház 67-es bizottságának ülése az akademia gyüléstermében. — (*Greguss* J. rajza.)

ily mindenkit érdeklő, mert a haza életkérdéseit érintő ügyben még a bizottsági tárgyalásokból se zárassék ki egészen a nyilvánosság — a bizottság bizonyos korlátolt nyilvánosságot határozott el üléseire nézve. Ez abból állt, hogy hallgatókul a képviselőház tagjai (mások nem) megjelenhessenek; tudósitókul pedig csupán gyorsirók, nehogy hirlapirói csonka vagy megbizhatlan közlések többet rontsanak, mint használnak a nyilvánosságnak.

Január 28-kán kezdte meg tárgyalásait a bizottság s azokat csaknem félbeszakitás nélkül folytatva, február 6-án fejezte be. A legfontosabb tárgyak fölött, mindkét részről tiszta hazafiui érzéssel folytatott élénk viták voltak ezek. Az akademia kis-gyülési terme a história egy fontos fejleményének kezdő szálait tartotta itt magában.

Vessen most az olvasó egy tekintetet képünkre.

Középen, az emelvényen, asztala mellett a

Magyarok agarászata Texasban.

(Eredeti levél.)

Sir-mező San Antonio felett,
Texasban, január 10.

Ne várjon tőlem a szerkesztőség komoly tárgyakról való értekezést, — ilyesekről én nem irhatok édes hazámba; mert eddigelé nem tudtam tollamat annyira megjámboritani, hogy közérdekbe vágó czikkem az „Imprimatur“ hatalmas privilegiumát magyar lapnál megnyerhette volna. Már pedig hiába minden igyekezetem; mert a mit Laczika nem tudott megtanulni, abba az öreg László sem tud már bele okni.*)

De megszakitom e bevezetést, mely bolygó tűzként ismét ingoványba vezethetne, honnét majd nem tudnék kár nélkül kigázolni, és csak közönyös és mindenképen gyermeki ártatlanságu dolgokra lévén szoritva, küldök egy kis elbeszélést azok számára, kik olykor megunván az elmefárasztó tudósitásokat sikertelen feliratokról, készséggel fogadják a könnyebb emésztetű olvasmányt is, és a magyar nemzeti mulatságok kedvelőivel tudatni kivánom, hogy mi itt Texasban sem hagytuk el egyik nemzeti szokásunkat — az agarászatot. — Mielőtt azonban jan. 9-kén tartott egyik nagyobb agarászatunkat leirnám, előbb agaraimról és az itteni nyulakról kell egy pár szót ejtenem.

Rendesen hat agarat tartok és ezuttal is annyit vezettünk az agarászó térre. Agaraim magyar törzs tiszta vérü származékai. A két törzskutyát zempléni régi barátim szivességéből kaptam, s Hamburgból személyesen átszállittattam és nem kis ügygyel bajjal, midőn 1858-ban Genfből e földre visszautazám. Nagy ujság s bámulat tárgyai voltak eleinte.

A nyulak karcsúbb testüek s valamivel kisebbek a magyarországiaknál, más részről nagyobb fülekkel ellátvák, miért is az idevaló köznép által öszvér-nyulaknak neveztetnek. Ezek azonban csak a Texas államban és az azzal határos Mexikóban honosok, az Egyesület többi keleti és északi részében, kivéve Kaliforniát, nincs tulajdonképeni nyúl, csak egy apróbb faja a vad tengeri nyulaknak, melyet itt rabbit-nek, Francziaországban pedig lapin-nek neveznek. A kaliforniai nyúl ismét kisebb a texasinál és veresebb szőrű.

A mint a hivesebb időszak beállott, többen a szomszéd San Antonio városból fölkértek, hogy részesiteném őket agarászati mulatságban. Szivesen hajlottam kérésökre s az imént emlitett napot társaságos agarászatra tűztük ki.

Meleg verőfényes nap volt, csak néha vonulván el egy-egy ritka felleg a láthatár fölött; — de

*) Reméljük, hogy most már, a viszonyok szerencsés fordulatával, ama másnemü tárgyakra nézve sem lesz semmi „elhárithatlan akadályokba“ ütközés. Közleményeit mindig örömmel fogadjuk. *Szerk.*

Gregusi János

Az újpesti kikötő
télen c. rajza repr. –

Vas. Ujs. 1867, 53. l.

Sopron, Speier-kár (Gambrinus)

514, 515

Gregus János

A szamosújvári orszajos fogház c. rajza repr.

Vas. Ujs. 1867, 201. p

Városrület 42

Kép 492

Gregus János

Delelő szántóvetők
c. rajza repr.

Vas. Ujs. 1867
188. l

S Várkerület 46, Tüzoltó

Képe 4 99

A magyar orvosok és természetvizsgálók XII. nagygyülése.

I.

A m. orvosok és természetvizsgálók XII-ik nagygyülésének tavaly kellett volna megtartatni; de az akkori háborus idők miatt elmaradt. Az idén fogadá Rimaszombat, Gömörnek eme lelkes városa, kebelébe hazánk természetvizsgálóit. A gyülés első elnöke: Ágost, szászcoburg-gothai fejedelmi herczeg, családi ügyek miatt nem jelenhetett meg; a vezetés ennélfogva másodelnök Kubinyi Ágoston és alelnök dr. Kovács Sebestyén Endre urakra szállott. 11-én már sok kiváló vendég érkezett meg; a város mindnyáját kitüntető vendégszeretettel fogadta; a két elnöknél küldöttségileg tisztelgett a város polgársága Dapsy Vilmostól vezetve.

Eddigelé hitelesen ennyiről vagyunk értesülve. Nem mulasztjuk el hiven följegyezni e nagygyülés működésének minden kiválóbb mozzanatát; addig is első közlemény gyanánt adjuk Rimaszombatnak a gyülés helyének, és Dobsinának, e nevezetes bányavárosnak, hova kirándulás fog történni a gyülésről, — rövid ismertetését és rajzát.

Gömörmegyének ez a két városa sok vonásban különbözik egymástól: Rimaszombat lakosai nagyobbára magyarok. Dobsinán alig van ma-

Dobsina. — (Fénykép után *Greguss* János.)

a városban középületek, iskolák emelkednek, olvasó, társalgó-egylet szerveztetik, — egy szóval Dobsina azon az uton van, a melyen egyedül lehet vagyonhoz és miveltséghez jutni. Lakosainak száma 4—5000. (Körülményesebb leirást olvashatni felőle lapunk mult évi 31-ik számában.)

Rimaszombat főhelye a megyének; ujabb időben diszes megyeház emelkedett benne. Lakosainak száma 5600 ra van téve legujabb számitás szerint, kik azáltal tünnek ki mások felett, hogy a termelés mellett az iparnak is utánlátnak. Pedig ez ritka: a termelő nép lenézi rendesen az ipart. Rimaszombat

A színképekről.

A gondolkodás tényeit legszivesebben kapcsoljuk össze a látással: a mit felfogtam, megértettem, arról azt mondom, hogy átlátom, hogy világos előttem; a vakság, sötétség, egyértelmü a tudatlansággal; a ki nem messzire jut okoskodásával, az rövidlátó; a ki sokat tud, annak széles a látköre; fényes tehetség, lángész, csillogó élcz, felvillanó gondolat — mind megannyi képies kifejezések, a látás köréből kölcsönvéve. Honnan van e szoros kapcsolat? Kétségkivül onnan, hogy valamennyi érzékünk között a szem szolgáltatja lelkünknek a legtöbb, a legfejlesztőbb benyomást. Azon csodás kicsi két ablakon keresztül, mely arczod homlokzata alatt nyilik, s a hol én is leginkább lesek s pillanthatok belsődbe, e két kis ablakon keresztül legtöbb jut a külvilágból lelkedbe.

De hát micsoda voltaképen az a világosság, mely szemembe áramlik s föltárja lelkemnek a világot? Mi az a fénysugár, mely ama kis csillagból, ama tejes ködből évszázadok, sőt ezredek előtt elindult, s noha 40,000 mérföldnyire halad másodperczenkint, csak most lövell szemembe, hirül adva, hogy ott, az ég mélységes mélyeiben is van anyag, mozgás, és kétségkivül élet is, csak ugy mint földgömbünkön és szomszédjában? *Newton*, a mélyeszü angol, ugy vélekedett, hogy [illegible] rendkivül finom anyag, melyet a [illegible]

Vas. Ujs. 1867 409 l.

észreveszszük (p. o. a lángok különböző szinét), de ez nem is hasonlitható azon finom megkülönböztetésekhez, melyekre képesitve vagyunk, ha a sugarakat felbontjuk. Az utóbbi évek e téren csodálatraméltó eredményeket szolgáltattak. Mindenki ismeri a szivárványt, az üvegcsillár színjátékát, a szines képet, mely a vizes üveg mögött a falra vetődik, ha napsugár esik az üvegre. A fehér napsugárban együtt megvolt valamennyi szín: a mint az üvegen áthatol, megtörik, eredeti útjától eltér annál erősebben, minél gyorsabb a megfelelő színsugár rezgése — legkevésbbé tér el a vörös, ugy a narancs stb. legerősebben a viola. A mi tehát azelőtt együtt volt, a törés közben külön válik, egymás mellett foglal helyet s igy származik a *színkép* (spectrum), melynek hat fő szinét és sorrendjét a szivárványban is láthatjuk. Mintha a fehér napsugár kötél volna, számtalan egyes színszálakból összefonva, melyek a törés után szétfoszlottak s igy külön szemlélhetők. Mintha egy akkordnak, mely több hangból olvadt egygyé, egyes hangjait külön hallanók egymás után. Czélszerü eszközökkel elérhető, hogy e színkép tisztán, nagyitva mutatkozzék.

A színképnek ilyen vagy amolyan volta a különböző testeknek egyik legbiztosabb ismertető jele. Nincs-e más szaga a rózsának, mint a dohánynak? nem hangzik-e máskép a hegedű, máskép az orgona? Szintugy különbözők a sugarak, melyeket a nap, vagy a gázláng vagy a villanyos szikra lövel — s a különbségek az illető testek színképében bámulatos finomsággal tükröződnek. A napnak színképében számtalan finom, fekete vonal huzódik keresztül — ezek az ugynevezett *Frauenhofer*-féle vonalok. A lámpák, a fémcsúcsok közt átpattanó villanyos szikra, az égő fémek színképeiben általán véve egyes, jellemző fénycsíkok tünnek föl. Ismeretes dolog, hogy a borszeszláng, ha sót hintünk bele, egészen megsárgul. E lángnak színképét fényes sárga csík jellemzi. Kiderült, hogy a sárga csík a sónak azon alkatrészét jellemzi, melynek neve *szikeny* (natrium), mert a mely lángban ez az elem, a natrium, hacsak parányi mennyiségben is, előfordult, annak színképében a jellemző sárga csík is feltünt. Már most viszont, ha valamely lángoló test színképében ez a bizonyos sárga csík megjelenik, biztossággal következtetik, hogy az natriumot tartalmaz. Ily tapasztalások

mely fekete vonalok ilyenkor változásokat mutatnak, azokat csakugyan a légkör okozta (légvonalok), a melyek azonban változatlanul megmaradnak, azokat magának a napnak kell tulajdonitani. S ime egy fölfedezés, mely uj okoskodásoknak tör ösvényt: *Kirchhoff* azt találja, hogy ha egy lángon keresztül, melyben például natrium van, melynek színképe tehát a jellemző sárga csíkot mutatja, ha e lángon keresztül sugarakat bocsátunk, melyek között a natriuméval egyező sárga sugarak is találkoznak, a láng épen ezen sárga sugarakat nyeli el. Ekkor aztán, ha a lángon keresztül bocsátott sugarak elég erősek, a színképben a sárga csík helyett fekete csíkot fogunk látni, miután épen az ide tartozó sárga sugarakat tartóztatta vissza a láng. A nap színképében e helyt csakugyan fekete vonal mutatkozik s most az okoskodás igy hangzik: a nap izzó test, mely fénysugarakat lövel s izzó gőzkörrel (lánggal) van övedzve, a mint sugarai ezen keresztül hatolnak, egy részök elnyeletik; a natrium-vonalnak megfelelő sugarak elnyelettek, tehát a fönebbi kisérlet bizonysága szerint a nap gőzkörében (lángjában) *natriumnak* kell foglaltatni. Ily módon következtetik azután, miféle elemek vannak a nap gőzkörében (igy p. o. a vas, réz, horgany jelenléte nagyon valószinü); hogy Jupiter, Saturnus, Venus és Mars bolygók gőzköre hasonló a mi gőzkörünkhöz stb.

A bolygókra vonatkozó ez utóbbi állitás a *Secchi*-é, egy olasz természetbúváré, a ki évek óta foglalkozik e színképek vizsgálatával s nem régiben 400 csillag színképét irta le s nyujtotta be a franczia akademiának. Az angol *Huggins* is számos álló csillagot vizsgált meg igy, s következtetett az elemekre, melyek gőzkörükben foglaltatnak. Ő ködfoltokat is hasonló vizsgálat alá vetett s azt találta, hogy színképük három világos csíkból áll, melyeknek egyike a légeny, másika a köneny vonalának felel meg s ebből azt következteti, hogy e ködfoltok izzó gázok, melyek légenyt s könenyt mindenesetre tartalmaznak. Ez volna tehát azon ősköd, melyből aztán megszámlálhatlan évek során kihülés, megsürüdés folytán oly égi testek tömörödnek, mint a mi napunk bolygóival együtt.

De már nagyon is messze tévedtünk, azon határig, melyen túl féktelenül csaponghat ama széditő örvény szélére, mely untalan magához

pulykának fejét leharapták, a fogoly fiatal rókának kész pecsenyével kedveskedtek. Szükségben meglopják a halászhálókat is; kivonják a partra, elszedik a halat, s meg-meg visszabocsátják a vizbe.

Étvágya is nagyon jó; s ebben nem érti a tréfát. *Müller* természettudós észlelte egyszer, hogy hat róka jó ideig játszott, aztán összekoczczant, végre kemény viadal támadt köztök; egyet csakhamar széttéptek, s husának is végére jártak.

A róka vakmerő: *Ziegler* beszéli, hogy egy rókát a bokorból kiugratván, s fölötte több hibás lövés surranván el, midőn üldözői nyomása következtében a legszorultabb helyzetbe jutott, futtában hirtelen egy nyulat elkapott, erre leült gúnyosan visszapillantott, s azzal odább állt.

Lenz felnevelt egy fiatal nőstényt, s arról igy szól: fölnevelni könnyü, beéri a kutyakoszttal is; de mindig ravasz és harapós. Ha kedves falatot kapott, folyton mormogott, s más tárgy vagy személy nem levén körüle, szalmát vagy fát harapdált. Hizelgő bánásmód kézhez szoktatja. A kérdéses róka még akkor sem boszankodott, ha ura kivette szájából a nyulhust, s helyette fügét mutatott neki. Játszani kiválólag szeret. Ha ura meglátogatta, nagyon örvendett, ugrosott, nyifogott örömében, hizelgéseivel a kutyát is felülmulta; megszivelte maga körül az idegent is, s az embert 50 lépésnyire megkülönböztette. Ha eb közeledett hozzá, lett légyen az nagy vagy kicsi, szemei szikrázni, fogai vicsorogni kezdtek. Alvása nagyon éber volt, folyvást figyelt, legkedvesebb mulatsága volt, ha zsiros csizmán heverhetett vagy rágódhatott. Egyszer megszökött — mond L. — de visszakerülvén nyakpereczet huztam rá, ekkor mérgében három láb magasra ugrott. Szomoru és betegnek szinlelte magát, egész nap sem nem ivott, sem nem evett, de utóbb a nyakpereczet is megszokta. Más alkalommal kandurt vetettem óljába; ekkor mintha megbőszült volna, szőre fölállt, nyafogott iszonyuan, ugrosott, utóbb megadta magát, sőt egészen gyáva lőn, de annál merészebb volt ura ellen, ezt annál inkább harapta, minél jobban pofozta, de a botra végképen meghunyászkodott.

Nézzük róka-komát a szabadban: nyáron hatalmas zivatar után menj erdőre, vagy oly csalitokba, hol róka tanyáz; a légkör tiszta, nyugodt

Vas. Ujs. 1867 517

kók előtt „bölény-ösvények“ név alatt ismeretesek.

A zergék és vadkecskék is a rendes vándorokhoz tartoznak. Az európai vadkecske a havasok zordon tetőiről télire a fenyvesekbe vonul, hogy a nagy hideget kikerülhesse és ennivalót is kaphasson; az Észak-Amerika hegyes vidékein lakó vadkecske pedig hasonlókép lejön a lapályokra, de akkor aztán az ősz folytában terjedelmes téreket barangol át, mig végre tavaszszal ismét viszszatér nyári lakhelyére.

Különösen sok a rendszeres vándorló a sarkvidékeken élő tengeri kutyák vagy fókák között. Részint a borzasztó hideg és eleséghiány miatt, részint, hogy magzataik számára alkalmas helyeket találhassanak: közülök a legtöbb évenként kisebb nagyobb utazást szokott véghez vinni. Steller szerint ugyanezt vették észre a tengeri medvénél vagyis medve-fókánál, az ormányos fókánál vagy tengeri elefántnál, a grönlandi és közönséges tengeri kutyánál s másoknál is. Ezekkez csatlakoznak még a rendszeres és nagy mértékben érdekes vándorlók a czetfélék közül, melyeknek állandó tartózkodási helyek sehol sincs egész éven át.

Már most az emlős-állatok vándoréletének második neméhez: a határozatlan czigányszerü kóborláshoz jutottunk. Az előbbieknél azt vehettük észre, hogy legfőbb ismertető jelök az utazók társaságos összetartása, mig ez utóbbiaknak legalább is a nagyobb része magános kiállhatatlan ficzkóknak látszanak. Igy barangol többnyire minden ragadózó magánosan vagy legfeljebb másodmagával, nyugtalanul egész életében. — Oroszlánok, tigrisek, párduczok stb. az utazók tudósitásai szerint gyakran rendkivül nagy utakat tesznek; igy a medvék s farkasok is le egészen a legapróbbakig, valóságos lézengők, csavargók.

Hasonló módon, de már nagyobb csoportokban, kószál sok majom-család szüntelenül, s más állatfajoknál is találhatunk ide tartozó példákat. De egészben véve a vándorlás e módja kevés változatosságot nyujt. Épen azért forduljunk azokhoz az állatokhoz, melyek hirtelen, csaknem titokszerüleg tünnek elő s többnyire borzasztó nagy számmal.

Mindenek előtt egy állatot kell itt megemlitenünk, mely nevét is épen e sajátságától nyerte. Ez állat a vándorpatkány. Indiából s Persiából, mert őshazája hihetőleg e két ázsiai tartomány, nemcsak egész Európában, hanem az emberektől lakott föld minden részében elterjedett. E gyors és általános elterjedés leginkább a hajózás által történik. Egyetlen nagyobb hajó sincs patkány nélkül. Régi jármüvekből ki sem lehet pusztitni őket, az újakat pedig azonnal megszállják, mihelyest azok először megrakodtak. A hosszu tengeri útakon ugy elszaporodnak a patkányok, kivált ha van mit enniök, hogy alig lehet a hajón kiállani A vándorpatkány nagyobb s erősebb levén a házipatkánynál, ettől minden helyet elfoglal, hol az előbb csendesen lakott s azon mértékben szaporodik, a mint emezek fogynak.

Mindezen vándorlók között legcsodálatosabb a *lemming*, mely hasonlókép az egérfaju rágcsálókhoz tartozik. Claus Magnus upsalai püspök azt irja rólok, hogy néha hirtelen jött zivatarok és záporesők alkalmával az égből hullanak le s nem lehet tudni, ha vajon távoli szigetekből kerültek-e oda vagy a fellegek szülték? Irtóztató csoportokban jelennek meg épen mint a sáskák, elpusztitnak minden zöldet, mert a mit egyszer megharapnak, elhal, mintha meg lenne mérgezve. Addig élnek, mig nem kénytelenek ujból-kinőtt füvet enni. Ha el akarnak utazni, összegyülnek, mint a fecskék; néha csoportonkint döglenek meg s olyankor megrontják a levegőt, melytől az emberek szédülést vagy sárgalázt kapnak, vagy pedig a hölgymenyétek (hermelin) is megeszik, melyek aztán tőlök egészen meghíznak és ugy elszaporodnak, hogy egész erdőket betöltenek rosz illatukkal, a mint ez 1518-ban történt. Eddig Claus Magnus. Brehm azt mondja, hogy a parasztok még most is azt hiszik Skandináviának e talányszerü állatáról, hogy az égből hull alá s azért jelenik meg oly iszonyu sokaságban, de később torkossága miatt gyomrát elrontja és elpusztul. Linné azt irja róluk: Ezen állatokat különösen feltünővé teszi sajátszerü vándorlásuk, mert bizonyos időkben, rendszerint 10—20 évi közökben, oly nagy számmal költözködnek, hogy bámulat fogja el a szemlélőt. Egyenes vonalu, párhuzamos, 2—3 ujjnyi széles, mély barázdákat hagynak magok után a földben, melyek néha több ölnyi távolra vannak egymástól. Utjokban mindent fölemésztenek, füvet, gyökeret stb. Utjokból semmi sem képes kitéríteni őket. Ha ember áll eléjök, lábai között keresztül másznak s védni igyekeznek magokat ellene. Ha egy szénacsűrre akadnak az utban, keresztül rágják magokat; ha pedig szikla áll utjokban, félköralakban megkerülik s azután ismét egyenes irányban mennek tovább. Ha tóhoz érnek, átuszszák azt, bármilyen széles, még pedig egyenes irányban s gyakran a legnagyobb átmérőjében. Ha a vizen átmentök alkalmával hajó áll utjokban, fölmásznak rá s tul a vizbe ugranak. A legsebesebb folyam elől se térnek ki; bele rohannak, ha mind elvesznének is benne. De emberi hajlékokba soha sem hatolnak be.

Hoegström a vándor-lemmingeket visszafelé jöttökben is szemlélte s ezt irja rólok: Utazásuk visszafelé rendesen észrevétlenül történik, mivel

Kukoriczacsősz. — (Greuss János rajza.)

Vándor lemmingek.

az állatok a számtalan veszély és ellenség által igen kevés számra olvadnak le. Főbb ellenségeik a rókák, medvék, torkos-borzok, nyestek, hermelinek, ragadozó madarak, hollók, varjuk, szarkák és sirályok. Az ember csak ritkán üldözi, ellenben azt mondják, hogy az irámszarvas néha eszi, vagy legalább is megöli őket. Visszamenet is oly egyenes irányban utaznak, mint mikor a lapályra leszállnak.

Bruse a vakondokoknál is vett észre vándorlást, melyek egy szigetkét elhagytak s később két év mulva ujból visszausztak a szigetre.

Ha már most az emlős állatok vándoréletének összes jeleneteit röviden átnézzük, okvetlenül szemünkbe fog tünni a fentebb emlitett különbség, mely azt a madárvilágétól elválasztja. Ha avval összehasonlitjuk, mindenesetre egyhangunak, költőietlennek tünik fel s könnyen észrevehetjük, hogy az, általán véve, kivétel nélkül, csakis a szükségletek kielégitése végett történik. Végül még jónak látjuk megjegyezni azt is, hogy az állatok vándorlása az emberek hasznára nézve sok tekintetben megbecsülhetetlen.

Russ Károly után *Sámi Lajos.*

Kukoriczaföldön.

Ősz van. A partosabb helyeken — az alföldön *hegynek* nevezik — szüretelnek s ma vagy holnap a kukoriczát is fölszabaditják már.

Hejh! a ki most ott künn lehetne a hosszu pajták mögött elterülő földeken, már mint alföldi kukoriczaföldeken!

Az, kinek bölcsőjét erdős, bérczes környéken ringaták s ki méltán hirdeti szépségeit a bükkös hegynek: csodálkozik az alföldi emberen, ki egyhangu sikjának bájait eléje teszi a fenyvesek vadregényes tájának. Ám csodálja ő is Petőfivel, ah! de képzete a hegyvölgyet nem járja. Szeme-lelke elfárad a hegymászásban és csak a pusztáig elkéklő Mátrát szereti, mert neki csalhatatlan jövendőmondója. Ha „tőgyel," t. i. ha ködös, az eső bizonyos. Aztán ha magasabbra sem emeli fejét, mint a mily magasból a vakandturást is meglátja: a felhőket átfuró ormon pihentetheti meg szemét. Voltakép a távol hegy bocsátkozik le ő hozzá, hogy — a mint jó öreg fejével gondolja — a tanyásnak tévelygő tekintete megakadjon rajta, különben elveszne a határtalan síkon. Mert még a tiszamenti emberen is megesik néha, hogy felhőnek nézi azt a repcze-petrenczét, pedig hát ökör.

No öreg Nebizdrá bácsi, még csak egy éjszaka egy nap, aztán szanaszét tördelik a kukoriczát és kijár a kommenczió, ha jól tudom 25 garas, egy kenyér, meg egy véka csüves tengeri. A nyáron át kötött cziroksepről is csak hajtanak valamit a konyhára s az a kurta pórázra eresztett süldő, mely ékteleneket sivít a kérlelhetlen czövek mellett, karácsonig nagyot hízik a kommenczió, meg a — böngészett kukoriczán.

Azért, hogy késő ősz van, „genge" cső akad még elég s a Pisti gyerek nagy müvészettel süti meg rózsapirosra a dudva parázsában. Csemegének lesz a szalonna után, melynek rovátkos szeletei görnyedezve serczegnek a hegyes lángon, mialatt vastag csöppekben potyog alá a zsir a tányérnak alátartott széles kenyérdarabra. Ott hűsel a korsó is; csak nyaka látszik ki a földből. Ha jóllakik, majd nagyot húz cserépcsecséből.

A „Peták" kutya, jóllehet orrát csavarítja a fölséges szalonnaszag, neszel, mert gazdája most kapaszkodik fel a táj legmagasabb pontjára — a kunyhó tetejébe, honnan vaktába elkiáltja magát: „Látlak, gazember!"

Miután Nebizdrá bácsi — igy csufolja szegényt a faluban a dévaj fiatalság — elvégezte bölcs körültekintését, leszáll a „messzelátóról" és kezdődik a vacsora. A butykosban egy kis pálinka is maradt még, és ez a kövér étel után vérré válik az emberben. Ugy-e bár, öreg? Aztán hogy elvégezte esteli ebédjét, rágyujt a közösügyes trafikra s a tűztől meg-megveresedő bodrokat ereget az őszi szellő szelid lebegésü szárnyára.

A nap rég leszállt már. A láthatár éjbe hanyatlik. Megvillantak a puszta csillagai: a pásztortüzek; mialatt a fias-tyúk emelkedik a magány fölé és ordas juhászebek rekedt ugatással felelnek egymásnak tanyáról tanyára, mely hangversenyben természetesen a csősz „Peták" kutyája is közreműködik. Az ugaron legelésző ökrök kolompja meg-megszakitja a szomszéd tanyabeli béres erélyes kifakadásait, mert a „Kengyel" meg a „Sárkány" — kitértek a tilalmasból. Aztán mély csend. Csak a kipányvázott igáslovak csörrentik meg néha-néha békójukat, mialatt — tompa dobpergésnek vélnéd — szabatos ropogtatással fogyasztják a lapos harmatos füvet. Egyszerre, nehány ölnyi magasban, rebbenve suhan el az alvó fölött egy sötét felleg, melynek előre lövellő foszlánya panaszosan meg-megsí. Vadlúd sereg kelt a nádasból, hogy éjnek idején, a vadász fegyverétől mentten, folytassa vándorutját.

Nebizdrá bácsi csak félszemmel aludt, a hangra fölérez, még egyszer felkúszik a kunyhó tetejébe és intőleg belekiáltja az éjszakába, hogy: „látlak gazember!"

Aztán mélységes, álomhozó csend. Csak a kukoricza-erdő levelei zizegnek-susognak s rózsaszín álmot hajtanak át a Pisti fiú hétéves szivén. Rózsaszín álmot piros kukoriczáról, pirított szalonnáról s tán még piros nyelű bicskáról is, melylyel második kapálás óta biztatja édes atyja.

Az idei termésből tán még egy — piros táblájú olvasókönyv is ki fog kerülni. Vegye meg kee Nebizdrá bácsi annak a Pisti gyereknek.

Forgó János.

A börtönügy történetéből.

(Vége.)

Európa tehát ez időben lényeges haladásokat tőn, de csakhamar messze tulszárnyalta a fiatal Amerika, melyben a quakerek müködése folytán a börtönjavitás ügye uj stadiumba lépett. A quakerek felekezetét az első angol forradalom idejében, midőn a vallási szellem is hatalmasan feléledett, alapitá Fox György, egy takács fia, a 17-ik század közepe táján. Fox a fennálló egyház megtámadásának vádja alá helyeztetve, Angolország egyik börtönéből a másikba hurczoltatott; az uj és üldözött felekezet tagjai évekig tartó fogságra vettettek, s különösen a Newgate-i börtön volt szenvedéseik szinhelye. Négy sor egymás fölébe akasztott függőágy képezte a foglyok háló helyét; másokat szűk földalatti lyukakba csukattak; az első helyen a romlott levegő, a másodikban az éhség miatt bő aratást tartott soraikban a halál. Az üldöztetés elől menekedve, alakitása után a felekezet nemsokára (1656) Észak-Amerikába is átköltözött, hol azonban harmincz évig, különösen a bostoni puritánok részéről szintén sok zaklatást kelle eltürnie, mig Penn Vilmos biztos menhelyet szerzett neki. Penn, fia ama nagynevü hősnek, ki Anglia számára Jamaikát meghódította, a quakerek gyülekezetében való részvétel miatt, s mivel az utczákon vallásos szónoklatokat tartott, 22 éves korában szintén börtönbe vettetett. A kiállott fogság azonban még növelte benne felekezetéhez való ragaszkodását, s midőn 1671-ben Amerikába átköltözött, sokat fáradozott terjesztésén. II. Károly király, atyja érdemei megjutalmazására kiadott rendelete folytán, Pennsylvániának nevezett nagy területet ajándékozott neki (1681), melynek kormányzását s igazgatását is rábizta. Itt első gondja volt Pennek, hitsorsosai számára menedéket nyitni, s nemsokára üldöztetésük is egészen megszünt (1687). Penn azonban nem felejté el a börtönben kiállott szenvedéseit, s utazásai közben, különösen Hollandiában, egy jobb börtönrendszert tanult vala ismerni, melyben legalább munkáról volt gondoskodva; elrendelé tehát alkotmány szervezetének (great law) 10-ik fejezetében, hogy ezentul „minden börtön a csavargók, kóborlók és bűntettesek számára dolgozóház legyen;" a halált is csak a gyilkosság bűntényének fenyitésére tartá meg. A szellemi javulás eszközlésére a quakerek szükségesnek vélték az embert a magány által fokozott lelkiismereti gyötrelmeinek átengedni, de e mellett nem feledkeztek meg, a keresztyén égből az emberiség ügyéért buzgó tiszta emberszeretetet meriteni. Szellemi irányuk, kapcsolatban a kiállott szenvedések emlékezetével, törekvéseiket igy a büntető törvények szigora enyhitésére s a börtönügy javitására vezeték. Penn halála után (1718) Anna királynő alatt, a tartomány törvényei és börtönei ismét a régi angol kegyetlen rendszer szellemében szerveztettek ugyan, de az egyszer megpenditett valódi emberies nagy eszme ritkán hangzik el nyomtalanul, s itt is a quakerek közt fennmaradt, hogy félszázaddal később ujra felelevenittessék, s hogy végre napjainkban velünk éreztesse áldásait. Az első társaságot, mely czélul tűzte ki magának a börtönök nyomorán enyhiteni, a quakerek 1777. febr. 7-kén alapiták, egészen Penn szellemében.

E társaságok a közvéleménytől is támogatott fáradhatlan befolyásának sikerült 1818-ban egy törvényt kieszközölni, mely egy magánrendszerü börtönnek épitését rendelé el Pittsburgban, s 1821-ben egy másodikat Philadelphiában. Az ezen börtönökben követett rendszer *philadelphiainak* vagy magán-rendszernek neveztetik.

Belgiumban, Svájczban, valamint Németországban is igen sok történt a fogházjavitás ügyében a legujabb időben, de ennek, valamint Európa jelen állapotának vázlatát itt mellőzve, áttérünk börtöneink ecsetelésére az $184^3/_4$-iki országgyülés ideje előtt.

Magyarország, melynek egész története küldetéses kötelességének hű teljesitése, a keresztyén művelődés megoltalmazása végetti küzdelmek hosszu sora, a börtön-javitás, mint általában az ujabbkori polgárosodás ügyében e század kezdetén Nyugat-Európa mögött nehány évtizeddel hátramaradt. De korunkban az évtizedek az elmult idők századaival érnek fel; s nagyatyáink, midőn az idegenekért való önfeláldozás okozta kimerültség álmából felocsudtak, s a nemesség körén túl a nemzetre, s a haza határain kivül a külföldre tekintettek, megrémülve vehették észre, mily nagy út fekszik előttök, mig a korszellem magaslatára felemelkedhetnek. Nem akartak, és nem tudtak magokon az által könnyiteni, hogy a középkor hagyományainak terhét vállukról levetették volna; ősi alkotmányukhoz ragaszkodva, egyes szüette gerendáit foldozgatták, de erélyes kézzel nem mertek hozzányulni, nehogy a durva érintéstől összedőljön a rozzant épület. Hogy ezen eljárás bármily mély és helyes közjogi felfogáson alapult legyen, a megye lényegesen védelemre, nem tevőleges cselekvésre szánt szerkezete nehézkességével párosultan a büntetőjogi s különösen a börtönrendszerben üdvös reformot nem eredményezhetett, természetes, hiszen a börtönjavitás főkelléke: kivitelének czélszerü következetessége. S igy történt, hogy börtöneink egyik leggyengébb oldalunkat, a szomoru rendetlenség látványát tarták fel.

Bizonyos rendszer ugyan e tekintetben sem hiányzott intézményeinkben. A szorosabb értelemben vett szabadságbüntetések, börtön (carcer), és enyhébb esetekre fogság (arrestum) elnevezés alatt régóta ismeretesek hazánk büntető törvénykezésében, mely a bűnösség mérvéhez való kiszabásukat a biró bölcs belátására bizza. Magoknak a fogházaknak belső rendezéséről azonban nem szól a törvény. A kormánytól ritkán szemügyre véve, a megyétől elhanyagolva, hogy milyen visszaélésekkel voltak telve ezen az emberi igazság kiengesztelésére s a bünös megfenyitésére szolgáló intézetek, annak minden hazai iró szomoru képét nyujtja. Igy bölöni Farkas Sándor, ki első mutatá be „Utazás Észak-Amerikában" (Kolozsvártt, 1834.) czimü munkájában Amerikának emberies törekvéseit, börtöneinknek amazokkal ellentétes állapotját igy ecseteli: „Nálunk a fogházak a megromlott erkölcsök szemétházai, hová egy időre kihányatik a társasági életet megvesztegető rothadt rész, hogy ezen házban, mint a gonoszság iskolájában, a henye élet unalmai közt egymást tanitva, még rendszeresebben betanultassék a gonoszság a status költségén, hol a fogoly a botozások közt, megutálva a boszuálló törvényeket s az őtet megalázott és kebléből kirekesztett emberiséget, uj elkeseredéssel tér meg az életbe, visszaboszulni az őtet üldözőket."

Kölcsey Ferencz „Vadászlak" czimü beszélyében, a valósághoz hiven következőleg ir le egy megyei fogházat: „A megye fogháza három osztálylyal birt, egyik, mely alsó tömlöcznek neveztetett, tulajdonkép föld alatti pincze, vagy verem volt, hol rendesen 70—80 rabló, gyilkos s gyujtogató rothasztó nyirok s fojtó gőz közt összetorlasztva őriztetett. A más két osztály az élők levegőjében földszint épült, egy férfiak, másik asszonyok számára; e kettőben mindenféle rangu és koru, megrögzött és kezdő gonoszok, vigyázatlan tettekért befogott ifjonczok minden különbség nélkül együvé zárattak. E két osztályt a legteljesebb joggal ugy lehetett tekinteni, mint a legczélirányosabb oskolát, hol a föld alatti osztály jövendő lakosai, vagy lakosainak oktatói vagy utbavezetői állandóul neveltessenek, s olykor (a népnek rettentésül-e vagy mulatságára) a vesztőhely gazdagitására egy-két zsákmány előre készülhessen; mert kit egyszer ifjusága hajnalában, bármi történet következésében a sors ide kényszeritett, annak igen nyomorult fejének kell vala lenni, ha a vétek minden tekervényeivel s legborzasztóbb szemtelenségével tökéletesen meg nem ismerkedett; ki ide jöttekor a becsületérzésnek valamely szikráját szivében hordozta, vagy az emberi nem iránt tisztábban vagy homályosabban még valami hajlandóságot érzett, minden bizonynyal e kettő nélkül tért vissza a társaságba,

Vas. Ujs. 1868. 297

Akad egy-kettő katona „uramék“ közt, ki a fergeteg első rohamán keresztülesvén, fejszét, favillát, ásót vesz kezébe, gazduramnak segit a ház körül, „kasztina“ asszony sárga földdel szépen bemázolt szobaföldét, s tulipános butorait kiméli. Az ilyen csakhamar családtaggá válik, s a nyájassággal könnyen megnyerhető magyar kedély minden jótékonyságában részesül, még nénémasszony is kedvében jár, s pogácsát süt utravalónak. Hanem a legnagyobb rész nem fér a bőribe, piszkol, pazarol, garázdálkodik, mig csak jól a körmire nem koppintanak.

Mert oda koppintanak nem ritkán. Hányszor történik, hogy a szállásadó megkötözi katonáját s gúzsban viszi a község házához. Az meg magával Windischgräczczel történt Furtán, hogy rektorné asszony tiszteségesen betálalt neki délben; a herczeg dühbe jött, hogy 12 órakor akarják megebédeltetni, s az ételt saját magas kezeivel összetöltögetve küldte vissza, hogy neki 4 órakor találjanak; rektorné asszony aztán 4 órakor betálalta ugyanazon ételeket, azon módon összetöltögetve.

Magyar katonák közt a garázda a kivétel. Jó indulattal is fogadja őket a német és szláv házigazda, dicséri a bakát szorgalmáról, a huszárt deliségéről, a leányok pedig élnek-halnak utánok. Majd minden faluban van oly nő, ki messzeföldről követte szeretőjét idegen országba, s tisztességes hitestársává lőn, — hány idegen nemzetbeli katona dicsekhetik ellenben azzal, hogy magyar leány itthagyta volna szép hazáját az ő szép szemeért. Hogy is mondja a nóta? „A mi leányunk nem eladó. Nem eladó a németnek, csak a magyar honvédeknek.“

A honvédeknek! Jaj az egészen más. Mikor 184⁸/₉-ben állomásra érkeztünk, a piaczon várt a népség, s csakugy kapkodták a kvártélyosokat; még nénémasszony is nyájasan hunyoritott szemével, s főzött tojásos galuskát és vetett puha ágyat. A nemzet szivességgel halmozta katonáit.

Hanem ma minden jó magyar lélek elfacsarodik arra a gondolatra, hogy ime, mig a mi édes gyermekeink külföldön eszik a sótalan kenyeret, családéletünket olyanok zavarják, kiket nem hivtunk, kiket nem ismerünk, kiknek nyelvét nem értjük, kikről azt sem tudjuk, hogy védelmezni vagy igában tartani jöttek-e minket.

Tessék a mi fiainkat haza hozni, kik előtt a szokásunk nem nevetség, ételünk nem utálat, érzelmünk nem bűn, s mig azok nem köszöntenek be nyájas jó nap kivánással vendégszerető körünkbe, addig ne tessék csodálkozni, ha nénémasszony méltó megbotránkozással látja szép fehér házfalát vörös ákom-bákomokkal elrútittatni, melyek német vagy zsidó, vagy miféle nyelven azt jelentik, hogy:

— Czvájter czug, czváj man. *K—i.*

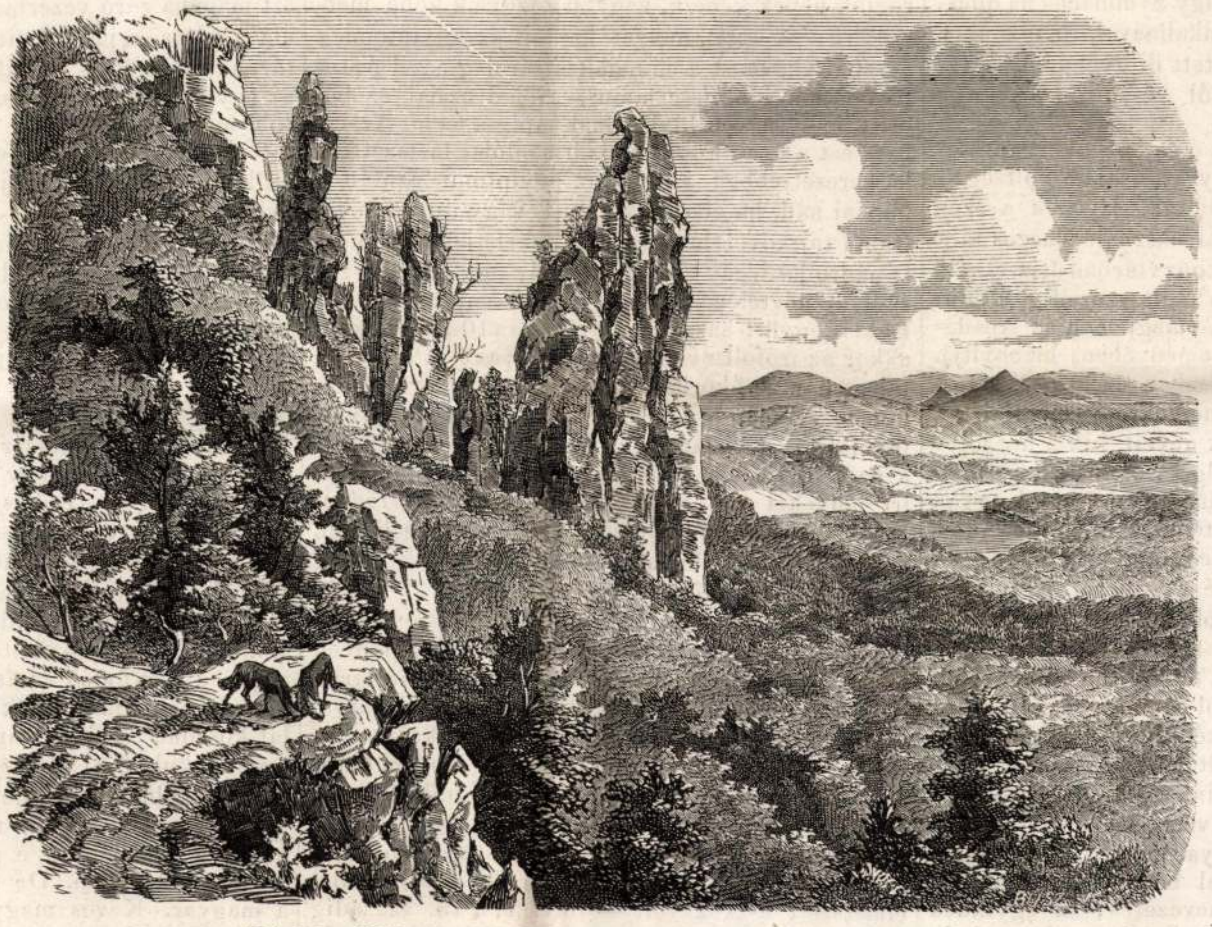

Ránki sziklák (Abaujmegyében). — *Greguss* János eredeti rajza.

Az irás és eszközei.

(Vége.)

Azon táblákat sem kell felednünk, melyek több összeragasztott pergamentlapból, vagy kis deszkákból, elefántcsontból, vagy az irás felvételére elkészitett fémekből állottak. Ezek némelyike bevont táblákhoz, a vas vagy más érczstilust pedig ólom- vagy réztáblákhoz használták. Ennek használata már a legrégibb korban szokásban volt. A következő szavak adatnak az Úr szájába a királyok negyedik könyvében: „Eltörlöm Jeruzsalemet a földszinéről, miként táblákon eltörlik az irást, és eltörölvén megforditom a stilust, azt fels alá huzom felület 'n.“ A vas stylus később, miként olvassuk, számüzetett Rómából, mely valóban igen veszedelmes fegyver lehetett, miután a történelem szerint ezen eszközzel ott több gyilkolás történt. Európa minden muzeuma bir több rendbeli stiluspéldányt felmutatni.

Herodot és Demosthenes szintén felemlitik az ily táblácskák használatát; ezenkivül igen gyakran előfordulnak azok a latin költőknél is. Rómában a lakosok csak egymásközti és a környékkel való levelezésre használták, mig a papyrus a távolabb küldendő leveleknél vétetett igénybe. A levelezésre használt tábla külső lapjára irták a czimet, azután fonallal összeköték s az összekötött csomót viaszszal lepecsételték. Gyakran az is megtörtént, hogy ugyanazon táblára, melyre levél iratott, karczolták a feleletet is. a

Egy fiatal nő látható, kettős fatáblával kezében, ülőhelyzetben a pompéji falfestvényeken (Museo Borbonico vol. VI. 35. tábl.), ki mintegy a levél tartalmába mélyedve, az iróveszszőt ajkaihoz tartja, mig a háta mögött álló kiváncsi dajka vállain keresztül igyekszik a szerelmes levéltartalmát kibetűzni.

A legdrágább fa, melyből ily tábla készült citrusnak neveztetett s az afrikai cyprus egy neme volt.

Ily táblácskákat küldtek a rómaiak ajándékban saturnaliák alkalmával, épen ugy miként a jelen időben *tárczákat* vagy más *emlékkönyvecskéket* küldünk egymásnak.

A viasz táblák kisebb vagy nagyobb alakban készittettek, melyek egyik oldala vonatott csak be viaszszal, külszélei, nehogy az irás eltörlődjék, kis emelkedéssel birtak, külső lapja, melyet mi közönségesen boritéknak vagy könyveknél táblának nevezünk, elefántcsont czifrázattal vagy nemes érczczel és drágakövekkel diszittetett, szükség esetében több ily tábla füzetett össze. Két levelű vagy szárnyu táblákat (diptychi) küldtek a konzulok vagy más tanácsbeliek hivatalba igtatásuk alkalmával barátaiknak, több más ajándék kiséretében; ezek kö-

Törvényszéki jelenet Szerbiában.

zönségesen elefántcsontból készültek, azonkivül művészileg kiczifrázva, arany diszitménynyel láttattak el.

A fényüzés ezen szokást olv költségessé tette, hogy Theodosius codexében egy erre vonatkozó törvényt találunk, mely a konzuloknak megtiltja az aranykosarak és elefántcsont diptychumok ajándékozását. Azonban ezen tilalmat is, mint sok mást, nyiltan megszegték; igy Symmacus fia questorrá lett kineveztetése alkalmával, magának a császárnak aranynyal diszitett diptychumot, barátinak pedig elefántcsontból készültett és ezüst kosarakat küldött.

A viaszos táblákat, az ó és középkorban összeirási tárgyjegyzék, ugy az utazási költség s több más felirására használták. Ilyenek a szép Fülöp franczia király által használt viaszos táblácskák, melyek a királyi könyvtárban őriztetnek. Használatuk fennmaradt a mult századig, a mint ezt Lebeuf apát számlája (megjelent az Academie des Inscriptions gyüjteményében) bizonyitja. Igy a roueni székesegyházban 1722 ig viaszos táblák használtattak — melyekre vasárral irták fel azon egyházi személyek neveit, kik a hét folytán a templomi karban szolgálatot tettek.

Viaszos táblák nagyszámban találtatnak ugyan különbféle régészeti gyüjteményekben, de mindannyia irásnélküli, vagy legalább az azokon levő karczolást nem lehet többé felismerni. Erdélyben azonban Vöröspatak déli oldalában szent Katalin nevü bányában mintegy 150 ölnyi mélységben dolgozó bányászok 1855. évben nagyszerű régi bányaüregbe törtek át, hol több viaszszal bevont fa-lap, cserép mécs, majd két lábnyi hosszu remek hajfonat, kanál stb. találtattak. Ezekből Végh János bányászorvos és Winkler János, több régiség kiséretében, 9 darab viaszszal bevont táblát vagy falapot Pestre, a magyar nemzeti muzeumnak küldöttek. Ezen viaszszal bevont fenyőfalapok közül két fakönyv igen nevezetes; az egyiknek első lapja üres, a második és harmadik lapjának külszélei kiállók, és ezen bevölgyelt, most már megfeketült viaszszal bevont második és harmadik lapon van a fakönyvnek egész szövege irva, melyből a negyedik lapon jobb felé annyi fordul ismételve elő, a mennyi kifért, balfelé pedig hét tanu neve olvasható, kiknek szintannyi gyűrű-pecsétje, mélyebb völgyületben, ugy látszik, agyaggal vegyitett viaszra van nyomva; az 5-dik lapja hiányzik, a 6-dik vagy utolsó lap, ugy mint az első, boritékul üresen hagyatott. A triptychium (három levelű imakönyv) tárgya leány-adásvevés vagy inkább leányadásvevésből eredett viszálynak elintézése. Ezen okmány Kr. u. 139. évben márczius 20-kán kelt. — A másik fakönyv, kisebb az előbbinél, s nem is oly tökéletes, 162. évben Kr. ut. oktober 20-án kelt; tárgya kamatra kölcsönadás. (Dr. Érdy János Erdélyben talált viaszos lapok. Pest, 1856.)

A legelső fekete *tinta* főtt borból vagy vöröses mustból készült, melyet Sapa-nak neveztek; később azonban közönségesen korom, gummi és viz vegyitéséből készült, melyhez Plinius szerint kevés eczetet vegyitének, hogy az irás eltörlését megakadályozzák és kevés ürmöt, hogy a könyveket az egerektől megóvják.

Ezen tinta, a tizenkettedik századig volt használatban, ekkor fedezték fel a jelenleg szokásban levő tinta készitésmódját, mely áll: kénsavas vas gálicz, gubacs, gummi és vizből.

A régiek, a piros, kék, zöld és sárga tintán kivül ismerték a tintahalból (sepia) készültet is, ugyszintén az indiai tintát, melyet Plinius emlit; ez ugylátszik semmiben sem különbözött a mostani chinai tintától.

A vörös tinták közül legnagyobb becsben állott az, melyet *miniumnak* neveztek s a Brongniart szerint nem volt egyéb cinober-oldatnál. Azon tintát, melyet ugy készitettek, hogy a tüskés csigát (murex) kagylóstól összetörve, megfőzték, — kizárólag császárok használták, kik ennek készitését és használatát, halálos büntetés alatt, minden magánosnak megtiltották.

A császári gondnokok zöld tintával jegyzék az okmányok alá neveiket. Orleansban I. Fülöptől egy okmány létezik, mely zöld tintával van irva.

A régiek ismerték ezen kivül az arany és ezüst tintát is. Németalföld virágzása korszakában, ott az aranynyal irók (chrysograph) különös osztályt alkottak. A párisi királyi könyvtár több görög evangeliumot és egy Kopasz Károlytól eredt „Heures“ czimü könyvet mutathat fel, melyek egészen aranybetűkkel irvák. Ezeken kivül Német-, Olasz- és Angolországban több, hasonló tintával irt oklevelek találtatnak. Az arany tinta kiválólag a nyolczadik és kilenczedik században divatozott.

Igen kevés ezüst tintával irott kéziratot birunk. Leghiresebb e nemben az Uphilas evangeliuma, mely Upsalában őriztetik és a szent Germain párisi püspök zsoltáros könyve, a franczia királyi könyvtárban.

Az irásnál használt eszközök továbbá a következők: *kalapács* és *vés*ő, ezeket használták a legrégibb népek képeik, vagy irásjegyeik kőbe metszésére; az *ecset*, melyet hajdan az egyiptomiak használtak, most a chinaiak kizárólag ezzel festik betünket; a *nád*, calamus, callam ázsiai szóból ered, mely néven hivják mai napig a nádat Ázsiában, ezt a mi irótollunkhoz hasonlólag metszették, legkeresettebbek voltak az egyiptomi azután a persiai nád, ha elkoptak késsel, vagy durva kővel (talán tajtkővel) hegyezték ki, a keletiek még most is nádtollal irnak; az *irótoll* már egy ötödik századbeli névtelen irónál többször emlittetik és a náddal együtt használtatott irásra a 10-ik századig, ekkor az irótoll nyert előbbséget; az *érctoll* hihetőleg már az ókorban ismeretes volt, mert Montfaucon nyomán a Konstantinápolyi patriarcha alá irásnál ezüst nádat használt; ollóval metszették el a papiros széleit; *szivacscsal* törölték ki a roszul irt helyeket s az irónádat vagy tollat; *beretvával* nyesettek le a pergament darabos hibás helyei, azután *tajtkővel* kisimitván, eltávolitották a még netán rajt levő szőrt.

A Montfaucon „Antiquité expliquée“ czimü művéhez csatolt rajzokon, valamint a Pompejiben fölfedezett festvényeken látható, hogy a *tintatartó*, — mely érczből készült s fedéllel volt ellátva, ezenkivül kis gyűrűnél fogva az övhez akasztathatott — *iróasztal* (pulpitus), *tollkés, karczoló, köszörükő* és *porzótartó* ismeretesek voltak a legrégibb korban. Irántyű és vonalzó segélyével huzták a sorokat, jóllehet ez olykor kréta vagy ólommal, — mely félkör alaku fogantyuval ellátott s alól elmetszett eszköz volt — történt; a 13. századig nagyobbára a stylus hegyét, melyet ekkor már graphiumnak hivtak, használták e czélra; árral jegyzék meg a sorok végeit.

A középkorban egy karthausi szerzetesnek a következő iróeszközök szolgáltattak ki: iróeszköztartó, tollak, kréta, két tajtkő, két beretva, egy árr, porzótartó, ólom, vonalzó, ráma a pergament kifeszitésére s vonalzáshoz való árrvéső (stylus vagy graphius).

A tele irt papyrus- vagy pergament végét *pálczára* erősitve, azt felgöngyölitették, s üres hengerbe, mely a tekercs magasságának felelt meg, helyezték; a pálcza egyik vége a tekercsből kiállott és elefántcsont vagy érczgombocskákkal (cornua, umbillici) diszittetett, ezekre köték azután szalaggal a könyv czimét, mely, miként levéltárainkban oklevelekről a viaszpecsét, lecsüngött. Ezen tekercs a papiros minéműsége szerint 6 egész 13 hüv. magas, mig hossza igen különböző volt, igy 1821-ben találtak egy, az Ilias töredékét magában foglaló papyrus tekercset, melynek hossza 8 láb, magassága 8 hüvelyk. Több ily irástekercs egy nagyobb födéllel ellátott tartóba (scrinium) helyeztetett, s ez arra szolgált, hogy utazás alkalmával, kényelemmel lehessen egy egész kis utikönyvtárt tovaszállitani.

A régieknél nem volt szokásban irás közben az asztalra hajolni, hanem alacson székre ültek s a térdek szolgáltak az irásnál alapul, vagy baltenyerükön irtak; ezen utóbbi mód keleten most is szokásban van. *Szinnyei József.*

A new-yorki magyar egylet.

New-York, május végén, 1868.

Az itteni magyar egyletet s ennek viszonyait kivánom hazámfiaival megismertetni. Röviden, mivel a tárgy távol van attól a fontosságtól, melybe azt a tengerentuli nézpont és honfiui rokonszenv burkolni látszanak. Az egylet igénytelen intézet, mely kevés bujdosó buzgalmának köszöni eredetét és fennállását; virágzásnak soha sem indult. Gátolják ezt az Amerika földén élő magyarok rendkivüli elszórtsága, vándorlásai és küzdelmei, mikhez csatlakozik még egy szerencsésebb körülmény: sok jó magyar hazatérte a feléledő szülőföldre. Ez az egylet feloszlását is vonhatja maga után, de ez boldog kimulás volna.

A new-yorki magyar egylet 1865-diki okt. 14-kén alapittatott, vagyis tulajdonképen átalakittatott egy régibb jótékony magyar társulatból, melynek buzgó vezértagja volt Eisler (Vasfi) Mór, orvos tudor. „Czélja — az alapszervezet szavai szerint — az Egyesült-Államokban élő magyarok között testvéri egyetértést gerjeszteni, ugyszintén a magyar hazának ügye, nyelve s irodalma iránt közérdeket s részvétet ébreszteni. — Eszközei: hazai napilapok s folyóiratok rendes járatása, s hazai irodalmunk jelesb termékeinek megszerzése. — Közegei: hetenkénti összejövetelek, havonkénti közgyülések, s negyedévenkénti rendes nagygyülések mellett egy hat tagból álló tisztikar s egy ezt magába záró vezérbizottmány. — A tisztikart elnök, alelnök, jegyző, titkár, könyvtárnok s pénztárnok képezik. — Tisztikarát s vezérbizottmányát az egylet egy évre választja, közgyülési szavazattöbbség utján.“

E feladatnak megfelelni az egylet gyenge erőkkel iparkodik; tagjai nem számosak; jövedelmei csekélyek, New-York városi tagnak évi járuléka tizenkét, vidékinek hat dollár levén. Idegen, hasonnemü társulatokkal összeköttetésben nincs, Amerikában egyedül áll. A lapok rendetlenül jőnek, a könyvtár ugyszólván csak névben létezik. Mindamellett iparkodása ernyedetlen, s nem gyümölcstelen. A csekély kört egyesség és barátság szelleme lengi át; a magyarosság szivés szóbani fenntartására hatással van. Szállása (319. Bowery) nem egy magyar munkásnak rendes nyughelye. Gyülései magyar szellemüek s felderitők, — vezérkedési vágynak és vetélykedésnek még nyoma sem mutatkozván bennük.

Utolsó izben csak a Pesti Naplót, Hont, Vasárnapi Ujságot s Politikai Ujdonságokat, és a Bolond Miskát rendelte meg az egylet; egyes tagok s pártfogók (László Károly ur s mások) szivességéből más lapok is szoktak járni, a társulat köszönettel fogadván, mit rendelni nem képes s ajándékul kérni illőnek nem tart. Pénztára rendesen majdnem üres, de adósságai sincsenek. Az igazat szégyen nélkül megvallva, kevés ily szegény társulat létezik e pénzben és társulatokban gazdag országban. De nem is ez országnak való a magyar. Kevés magyarnak sikerült itt hont találni, még ha a magáéról félig le is mondott; még kevesebbnek vagyonra szert tenni. Más oldalról el kell ismerni, hogy a legutóbbi polgárháboru éveiben s utána sok magyar kardjával s tehetségével tekintélyes, s nem egy fényes állásra vergődött az Egyesült-Államok zászlaja alatt. Azok közé tartozott La Platában mint amerikai követ nemrég kimult egyleti tagtársunk, *Asbóth* Sándor tábornok. Szintén az unió zászlaja alatt harczoltak Kovács József őrnagy, Menyhárt János, s más számos magyar tisztek, kik most még tagjai az egyletnek, de a hadiszolgálatból már kiléptek.

Az egylet valamennyi tagját névszerint emliteni felesleges is, nehéz is volna, mert itt a hirtelen helyváltoztatás oly gyakori, hogy sok nem régi tagról sem tudhatjuk, tagok-e még, vagy hol léteznek. De nem lesz talán érdektelen ide csatolni azok neveit, kik az egylet eddigi tisztikarainak és vezérbizottmányainak tagjai voltak. Betürend szerinti névsoruk a következő:

Benyiczky Kornél, volt magyar honvédtiszt, fényképész; *Black* Dávid, kereskedő; *Csermelyi* József, volt őrnagy, fényképész; *Décsi* Ede, őrnagy; *Glósz* Sándor, asztalos; *Gräfl* Ignácz, falusi gazda Északi-Karolinában; *Gressák* József, nemrég hazatért magyar forradalmi harczos; *Hamar* Sándor, bányász; *Herzog* Filep, vámházi tiszviselő; *Heilprin* Mihály, tanitó; *Holländer* Aladár, gyógyszerész; *Kiss* József, asztalos; *László* Károly, mérnök; *Ludvigh* Elek, kereskedő, Brüsszelben élő irónk fia; *Makk* József, tábornok, Komárom egykori védője, kit az üldöző sors mult évben észak-karoliniai sirba döntött; *Nagy* István, asztalos; *Ocskay* Jenő, földbirtokos; *Perczel* Miklós ezredes, Perczel Mór testvére, kit mult nyáron a hazába követett; *Rósafy* Mátyás, százados, Északi-Karolinában rizsültető; *Ruttkay* Lajos, ügyvéd, Kossuth Lajos unokaöcscse; *Schopff* Gyula, könyvkötő; *Semsey* Kálmán, őrnagy, vámházi tisztviselő; *Stahl* Gyula, tábornok, az Egyesült-Államok főkonzula Japánban; *Stanisics* Tivadar, borkereskedő; *Wallach* Adolf, aranyláncz-gyáros; *Zágonyi* Károly, ezredes; *Zsulavszky* László, ezredes, Kossuth Lajos unokaöcscse. *H. M.*

Egyveleg.

⊙ *(Egy eddig ismeretlen állatot)* fogtak nem régiben Uj-Seeland (Ausztrália) nyugati partjain, miként ezt ausztráliai lapokból olvassuk. Az ismeretlen állat, ugy látszik, hogy kétéltü (amphibium), mert kettős lélegző szervvel van ellátva, ugy hogy mind a szárazon, mind a vizben megélhet; uszószárnyai és a czápáéhoz hasonló fogai vannak. De a mellett még valóságos, teljesen ki-

Greguss János

Ungvár c. vajra repr.

Vas. Ujs. 1867

637. l.

Ostade, van

Velhagen és
Klasing
F/2 pole

Gregus János

Disznóperzselés c. rajza repr.
Vas. Ujs. 1868. 41. l.

Makovica városrajza Sárosmegyében c. rajza repr.

M. O.

MAGYAR MAGT

UNGARISCHE SAMENZUCHT A.-G.

BUDAP

SÜRGÖNYCIM: GRANARIUM

KÖZPONTJA ÉS MO

BUDAPEST, V

JÓZSEF KIRÁLYI HERCEG TÁBOR

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Gregus János

Kisvárdai vármon,
fenti eredeti rajza,
repr.
Vas. Ujs.

1868. 76. l.

B. Tósika Miklós la-
kása Szurdokon c.
rajza repr.

U. o. 77. l.

Gregus János

Tiszai komp c.
eredeti rajza
repr.
Vas. Ujs. 1868. 213.p

képez s a fehér ruhákat is ilyen szinüre festi. E gyógyvizek használatát leginkább gyomorbetegségekben, s innen származó nyavalyákban, mint pl. hideglázban, sárgaságban, komor-kórságban stb. ajánlják. *R.*

Egy nagy fontosságu társadalmi kérdés.

Kétségtelenül nagy fontosságu társadalmi kérdésnek tartjuk fegyintézeteink állapotát, mert eszközök bár azok a társadalmi jogrend sértőinek érzékeny büntetésére, de eszközök egyszersmind a megtévedtek s rögzötteknek látszók lehető javitására, mert emberről föltételeznünk nem szabad, hogy mig él, megjavitható s a társaság hasznos tagjává képezhető ne legyen.

Több ismertetést közlött már lapunk egyes fegyintézetek állapotáról s ezért örömmel szólunk most tüzetesebben a tárgyhoz, miután igazságügyminiszterünk is átláván e kérdésnek társadalmi nagy fontosságát, kiadta a Csillagh László osztálytanácsos és Tauffer Emil tiszt. fogalmazó által készitett „Hivatalos jelentést az országos fegyintézetekről 1867-ben."

Nagy nyereségnek fogjuk tartani, ha a miniszter igérete szerint e fontos tárgyban ezután rendes évi jelentések tétetnek, mert a nyilvánosság nemcsak azért szükséges alkotmányos országokban, hogy a közönség a kormány intézkedéseihez hozzá szólhasson, hanem hogy a még kevéssé ismert eszmék népszerüvé váljanak. Évenkénti statisztikai jelentéseket bocsát közre Németalföld, Svájcz, Olaszország, Baden, Poroszország, legujabban Szászország s Amerikának némely állama. Ideje volt, hogy nálunk is lerántassék a lepel társadalmi viszonyaink ezen setét oldaláról.

A jelentés első része börtön-rendszerünket általánosságban ismerteti, s a többek közt igy szól: „A bünök minden osztályának képviselői vannak egy fegyházban együttlétre szoritva — — kik nemsokára a többi emberi társaságtól elkülönitett, saját elvek s erkölcsök által vezérlett külön osztályt képeznek. A legbátrabb, kegyetlenebb s daczosabb viszi a kevésbbé merészek közt a szót. A vallástan magvai legritkábban esnek közöttük termékeny földre, gúnynyal s ama szemtelenséggel fogadják azt, melylyel a gonoszságban rögzöttek a keresztyén hit tiszta, de szigoru erkölcsét eltorzitni szokták, hogy mintegy saját lelkiismeretüket menthessék ki azoknak meg nem tartásáért. — — Itt köttetnek kölcsönös ismeretségek, — sőt ha a büntetés szigora által megtörvén, javulva is hagyja egyikök a fegyházat el, erős akarattal becsületes munka után látni, fegyházban ismert társainak ösztönzése, csábitása s fenyegetése ismét eltántoritja őt.

Igazolja ezen általános vázlatot a jelentés második része, melyben az egyes álladalmi fegyintézetek szomoru állapota kimélet nélkül festetik le. Hét ilyen intézetet birunk a Királyhágón inneni s tuli Magyarországban; öt van a férfiak számára rendelve és pedig: Munkács, Szamosujvár, Illava, Lipótvár és Váczon, kettő pedig nők befogadására t. i. Mária-Nostrán és N.-Enyeden.

Részletes rajzát mindenik intézetnek nem adhatjuk itt, de kiemelünk mégis némely nevezetesebb pontot. A *munkácsi fegyintézet* a régi történeti nevezetességü várba van szoritva, melynek pinczeszobái a régi kaszamatákat juttatják eszünkbe, nedves, piszkos, rendetlen üregeket s piszkos fegyenczeket találtak itt a vizsgálók, hol a tisztaság a viz hiány miatt is alig valósitható; a fegyenczek arczszine beteges sárga, miután szabad, egészséges levegőt alig élvezhetnek, az intézet udvara ugyanis magas épületekkel van keritve, a sánczokban pedig a légváltozást a bástyák akadályozzák. Javasoltatik az intézet feloszlatása, s ezt mi is osztjuk, főleg mivel az itteni létszámot a többi intézetekbe lehet helyezni s Magyarország alsó vidékének fegyenczei Szamosujvárra könnyen szállithatók; de kivitelét csak akkor szeretnők foganatositva látni, ha előbb a *szamosujvári intézetnél* el lesznek háritva azon okok, melyek az ottani borzasztó nagy halandóságot előidézik, ilyenek pedig az egészséges ivó viz hiánya, a kóróda-épületnek roszasága, a megromlott levegő, mely abból támad, hogy a fegyenczek mindnyája éjjel-nappal a szobában végzi szükségeit, s a szerfelett csekély élelmezés. Az utóbbira nézve olvassuk, hogy a fegyenczek hetenkint kétszer kapnak 8 lat nyers állapotban mért húst, napjára $^5/_4$ font kenyeret, s mikor hus nem jár, egy meszely vastag ételt, midőn pedig hus van napirenden, egy meszely levest, s ilyen táplálás mellett naponta 10 órán át nehéz munkát kell végezniök, bilincset hordani, sőt még legnagyobb részének hetenkint egy- vagy kétszer böjtölni. Az ilyen élelmezés nem egyéb lassu éhhalálnál, a mint valóban is az. Javasolja a bizottmány a többek közt az étlap megjavitását, s ezt az emberiség nevében követelnünk kell.

A *nagy-enyedi fegyház* csinos kis intézetnek mondatik s legnagyobb hiánya, hogy a nőfegyenczek pusztán férfi-felügyelet alatt állnak! A női felügyelet behozatala részletesen ki van dolgozva s eszméjét mi is helyeseljük, mert ugy a bánásmód, szemérem, mint az oktatás tekintetében nővel kétségtelenül csak nő tud bánni legjobban. A testi büntetés alkalmazását — ha ugyan férfiaknál ezuttal még eltörölhetőnek nem látszott, — nőknél azonnal meg kellett volna szüntetni.

A legsulyosabb fegyenczek számára rendelt *illavai fegyintézet* leirásából az látszik, hogy az igazgató a gondjai alá bizottakkal mit sem törődött; rendetlenség, piszok, tivornyázás a kantinban (korcsmában) ugy a fegyenczek mint őrök közt, ez az mit olvasunk. A lelki ügyekről való gondoskodás eddigi mérvét eléggé jellemzi azon tény, hogy a nazarenusok felekezete az intézetben számos proselytára talált, s hogy ilyenek maig is vannak.

Az ország legnagyobb fegyintézete a *lipótvári*, mely 1000 egyént képes befogadni s tisztaság tekintetében a kivánalomnak megfelel. Leginkább megrovatik ennél a bérlő szükkeblüsége, ki nagyobbára oly munkákat folytat, melyeknek megtanulása a fegyenczek hasznára nem válik, mert kiszabadulások után annak segélyével megélni nem birnak.

A mária-nostrai női fegyintézetben, mely a páczáknak van bérbe adva, aránylag leginkább uralkodik a javitási szellem, de igen sajátságos azon álláspont, melyet a nénék szerződésük szerint az államhatalommal szemben elfoglalnak, s mely nem annyira az alárendeltség, mint inkább a függetlenség jellegét hordja. 1858-ban talán czélszerü lehetett ily viszonyt megtürni, de alkotmányos napjainkban vagy azt kell kivánnunk, hogy az állomhatalom itt is birjon a más intézetek felett gyakorolt szabad rendelkezési joggal, vagy pedig ha a nénék a jelentésben kijelölt pontok változtatását elfogadni nem akarnák, a szerződés azonnal felmondassék.

A váczi fegyintézetet tartja a bizottmány legalkalmasabbnak arra, hogy idővel példány-intézetté alakittassék, noha a vizsgálat alkalmával oly szomoru körülményekre talált, hogy a fegyenczek a szó szoros értelmében férgekkel halmozva voltak. A reform azonban már megkezdődött, mert a többek között a Szamosujvárnál dicsérettel emlitett Czóbel Pál igazgató, ide helyeztetett át. A káros hatásunak bizonyult átalány-bérleti rendszer — a modern rabszolgaság — a szerződés leteltével itt szünend meg először s a bizottmány javaslata reményt nyujt, hogy a házi kezelés már a jövő évben be lesz hozva.

Az eddig előadott viszonyok káros voltát semmi jobban ki nem tünteti, mint azon körülmény, hogy az 1867-ik évben letartóztatva volt 4222 férfi fegyencz közül csak 2970 egyén olyan, ki első félrelépésének következményét szenvedi, a többi 1153-ról elmondhatni, hogy az először szenvedett fegyházi büntetés, az ott látott rosz példa tette másod, harmad vagy negyed izben ismét rabbá; a népnevelés fokát pedig eléggé jellemzi a statisztikai tabellákban kimutatott azon adat, hogy a fennemlitett összes számból 2310 egyén semmi elemi ismerettel nem birt, tehát tanitást soha nem hallott.

Ez utóbbin segitni a népnevelés van ugyan első fokban hivatva, de a hol az elkésett s a rosz következmény t. i. a bün már beállott, a büntetés végrehajtásának rendezéséhez tartozik az okot megszüntetni, hogy az okozat ujolag elő ne álljon. Ugyan ilyen természetü a munka-nemtudás és henyeség, mely annyi számtalan esetben vezet lassankint a bün pályájára.

Ezen kérdések czélszerü rendezésére irányulnak főleg a jelentés harmadik részében foglalt javaslatok, a lelkészek, iskola, tanitás, tanitók s az intézetekben üzött munkákról, melyek a humanitásnak józan felfogásáról tanuskodnak.

Helyes eszmének tartjuk a házi tanács alkotását, mely intézetenkint az igazgató orvos, ellenőr, lelkészből áll, munka-beosztási, egészségügyi, fegyelmi, büntetési s kegyelmezési ajánlások felett határoz, s ez által nemcsak megszoritja az igazgatónak gyakran zsarnoksággá fajult legfőbb intézkedési jogát, hanem a további helyi szükségletek javitásánál az illetékes egyének nézeteinek szabad kifejezésére tért enged.

A Királyhágón inneni s tuli intézetek kormányzatának egyesitése a javaslat folytán már megtörtént, s igy legelébb az összes fegyintézetek főfelügyelőjének kinevezését óhajtjuk, mert a tapasztalat megmutatta, hogy a csupán bureaucratikus kormányzás mellett a leghumanusabb rendeletek vagy fonákul, vagy egyáltalában nem vétetnek foganatba s minden csak irott malaszt marad.

Nagy horderejü ezek után azon ajánlat, hogy minden intézetben annyi magán zárka épittessék, mennyit két hónap alatt beszolgáltottak közép száma tesz, hogy minden egyént büntetése megkezdésekor 2—6 hétig elkülönitni lehessen. Czélja ezen intézkedésnek a büntetés szigoritása s az egyén tanulmányozása, a mi által lehetővé lesz téve egyszersmind az is, hogy fegyelmi büntetésül magán fogság használtatván, a testi fenyités végleg eltöröltessék.

A jelentés negyedik része 32 statistikai táblázatot közöl, melyek becsesek lesznek még akkor is, midőn a börtönügynek a jelentésben előadott anyagi oldala a jeleninél magasabb fokon fog állni, s melyek még eddigelé nálunk tökéletesen ismeretlenek voltak.

Részünkről ismételve üdvözöljük s teljes érdeme szerint méltányoljuk az igazságügyi miniszter kezdeményezését; s nem tehetjük, hogy elismerésünket ne nyilvánitsuk a terjedelmes és kimeritő jelentés összeállitói iránt is.

Az állatok beszéde.

(Vége.)

Tudjuk, hogy a zenészeti oktávában mily kevés hang van, pedig ebből születik minden nemzeti dal, minden opera, ez vezérli a különféle tánczokat; ugy, hogy ha csak annyit engedünk meg, miszerint a pacsirtának vagy fülemilének hét hangja lehet, meg kell engednünk azt is, hogy e hét hang számos módosulásai által egész szótárt képezhet magának.

Ezen megjegyzések, érvek vagy nézetek csak a hangokra alkalmaztatnak, pedig azt is tudjuk, hogy gyakran a szem, az arczkifejezés, tagjártatás is élénken kifejezi azt, mit másokkal megértetni akarunk. A férfi vagy nő pillanatában le lehet irva a szeretet, gyülölet, félelem, boszuság, sőt gyakran világosabban beszél a szem, mint a nyelv. — S nem birhatnak-e ezen tulajdonsággal az alsóbb rangu teremtmények is? A siketnéma ujjaival, szája mozgásával, szeme jártatásával épen ugy beszél, mint hű házi állataink nagyobb része. Ily módon még a leghitványabb élő és érző lény is közölheti érzeményeit társaival, mint szintén oly felsőbb lénynyel is mint az ember, midőn azt megtámadja vagy attól megriad. De hogy vajjon áll-e rendelkezésökre tagolt beszélési képesség, mit azok fölfoghatnak, — az ember nem itélheti meg; bármily éles legyen is hallásunk, siket marad azon hangok megértésére; érzelmünk nem szállhat le az ő kicsiny világukba. A pók az ő száz szemével nem láthat engemet, ha hálójától néhány ujjnyi távolságra állok; de vajjon, ha beszélni tudna, jogosan állithatná-e, hogy én nem állok ott, vagy azt, hogy én nem létezem? Nem az én tökéletlenségem az, hogy ő engem nem vesz észre. Igy másfelől nem lehet tökéletlenségnek nevezni az ember részéről azt sem, ha nem láthatja s nem hallhatja azt, mit a kisebb állatok látnak és hallanak. A kicsiny ázalag, mely előtt a parányi csepp olyan, mint reánk nézve egy világváros, ismeretkörével aligha tud tulterjeszkedni a csep vizen. Mily balgatag lenne, ha fölkerekednék s büszkén állitaná, hogy rajta kivül sem nagyobb, sem nemesb lény nem teremtetett. Sem én, sem más nem hallotta azt, hogy egyik légy beszélget a másikkal, a bogarak társalkodnak egymás között, sem pedig a madarak csevegését meg nem érthettük: de azért meglehet ám az is, hogy a légy csakugyan beszélt a légyhez, a bogár a bogárhoz, a madár pedig világosan megérté társának zengő dalát.

Ki ne tapasztalta volna, hogy a hollók és varjak valóságos tanácsülést tartanak. Egész csoportok gyülekeznek össze, hogy itéletet hozzanak, ha vajjon megbetegedett madártársuk fölgyógyulásához lehet-e remény, vagy véget vessenek-e nyomorának, mert közöttük még nincsen orvos; továbbá, hogy nem csempészte-e magát közéjök egy másik csapatnak kémje, s nem tett-e oly kihágást, mi törvényeik szerint büntetésre méltó? A csoport esküdtszékké alakul át, elnökkel élén. A levert, aggodó fogoly középre van állitva, Elkezdődik a változatos ismételt, hol élénkebb,

Spanyol tánczosok.

A nyelv és népszokások mellett a nemzeti táncz is nem kis mértékben enged következtetnünk egyik vagy másik nemzet véralkatára, jellemére, tulajdonaira. Csak az ismeretesebb tánczok körül szemlélődjünk s állitásunk igazolva leend. A lengyel sebesen, szenvedélylyel tánczol; a német azzal a gondtalan könnyelmüséggel rohan a keringőbe, mely a német fiatalság sajátja, vagy a kedély azon nyugalmával tipeg ide-oda, mely e nép egyik jellemvonása; a franczia csöndesen, udvariasan kezdi, de lármásan és ledéren folytatja, s maga sem tudja hogyan végzi; a magyar nemzeti tánczban méltóság jó kedvvel s olykor borongó bánat önfeledt tűzzel egyesülnek.

De nincs talán a világnak olyan tánczos nemzete, mint a spanyol. Mi e regényes, gyönyörü földnek csak viszontagságos történetéről, véres harczairól, korán letünt dicsőségéről és mindenek fölött büszke nemeseiről tudunk. Erről szeretjük emlegetni s ezeket hozzuk föl példaszóképen. A kiknek azonban megadta a sors, hogy szinről szinre láthassák Andaluzia elragadó vidékeit és hasonlithatatlan népét, a Sierra Morena tündéri tájait és felnyuló magaslatait, Sevillát könnyüvérü, vidám lakosaival, a történeti emlékek terhe alatt roskadozó, barnult, vén Cordovát s a leirhatatlan szép kék eget, mely mindezeket betakarja, azok legeslegtöbbet a spanyol tánczokról szoktak beszélni. Az utazási könyvek legnagyobb része ezekről szól. Ezekben nyilatkozik a spanyol nép szive, lelke, természete.

Akadhatni is ám a spanyol földön tánczosokra, tánczosnőkre mindenfelé. A legkisebb kirándulás, összejövetel nem esik meg táncz nélkül. Minden sarokban ólálkodik egy-egy gitáros, vagy ajánlkozik egy-egy vak hegedűs. Megvan a zene, rázendül a *polo, olé* vagy *rondenna;* a legény derékon kapja a leányt és kész a tánczmulatság. A *baïles de candil* — a népbálok — oly nagy számmal tartatnak mindenütt, de különösen az örökifju Sevillában, hogy a tánczolni szeretők csak győzzenek eljárni beléjök. Az idegeneknek öles falragaszok jelentik, hogy itt vagy amott tánczakadémia tartatik, hol egy-egy ügyesebb tánczos vagy tánczosnő már mesterségesebb ugrásokkal mulattatja a kiváncsi nézők szemeit. A szinházak balletjeiről, melyek szintén nagyobbrészt nemzeti tánczokból állanak, nem is szólunk.

Akadunk e tekintetben a spanyol földön olyan jelenségre is, a milyenre egyebütt talán sehol. Nevezetesen Andaluziában majd minden városnak külön táncza is van. Ilyen tánczok: az olé gaditano, jaleo, rondenna, malaguenna és a többi. Sevillában valamennyit tudják. Szintigy külön tánczaik vannak az egyes tartományoknak: Aragoniának, Valenciának, Galiciának, a bask vidékeknek, s ezek közül legterjedtebb és legszebb a seguidillas. Általánosan, az egész országban kedvelt tánczok: a *bolero* és *fandango.* Amaz a régibb, még a tizenhetedik század elejéről, emez pedig csak a tizennyolczadik végéről való. Idegen földön, szinházaknál az utóbbit gyakran szokták tánczolni.

Ilyen tánczos nép a spanyol. És táncza megfelel jellemének: csupa tűz, csupa hév, csupa önfeledtség és kevés kivétellel mégis csupa — büszkeség. A spanyol itt sem tagadhatja meg magát.

Két képünk egy uri tánczospárt s egy néptánczot mutat be. Amott egy *guapo* — Sevilla Macarena nevü városrészéből való uracs — egy karcsu *bolerával* ugyancsak járja az *olé gaditanot,* mig hátul a *barbero* czinczog nekik és rendes szokás szerint énekel hozzá. Büszkén, hévvel és kaczéran foly a táncz itt, nem ugy, mint másik képünkön a nép között, hol az általánosabban terjedt *rondenna* járja. — Ifju és leány összefogóznak s topogva keringenek csak énekszó mellett, mert még gitárosuk nem akadt. A többiek nézik őket s várnak a zenére. Ha lesz, majd ők is tánczra erednek, mert ki tudna ellenállani a *canna* hangjának!

Minthogy más népismertető czikkekben többször emlékeztünk meg a spanyol tánczokról, ezuttal elégnek tartottunk ennyit átalánosságban elmondani.

K. F.

Topcsideri nyaraló, Belgrád mellett.

A ránki fürdő.

Természeti szépségekben gazdag hazánknak egy regényes pontját ismertettük meg közelebb e lapok olvasóival: a Kassa közelében fekvő *Ránk* helység vidékét. Most ismét innen adunk egy képet a ránki fürdőről, mely e kis helység nevezetességét képezi.

Maga Ránk tót falu Abaujmegyében, mintegy 320, többnyire evang. lakossal. A helységtől 15 percznyi távolságra, kellemes, erdős hegyektől környezett völgyben fekszik a fürdő. Összesen négy, természet- és vegytani sajátságaira nézve egymáshoz nagyon hasonló forrás van itt, kettő Ránk, kettő pedig Herrlein helység határán, melyek közönségesen ránki forrásoknak neveztetnek. A vidék gyönyörü tekintete, egyesülve a vizek kitünő hatásával, évenkint ide vonzza a szomszéd megyék lakosait, ugy hogy e fürdőt látogatottabb gyógyhelyeink közé sorozhatjuk.

A fürdő a peklini kincstári uradalomhoz tartozik, s 1858 óta a kincstár sokat tett annak felvirágoztatására; a vendégek számára két csinos uj épületet rakata s a régit kijavittatá. Ezeken kivül magánosoknak is vannak ott kisebb-nagyobb épületei a vendégek befogadására.

A források vize tökéletesen tiszta és szintelen, s csak akkor zavarodik meg kissé, midőn eső vagy zivatar közelget; szaga a szénsavon kivül a kőolajat is elárulja, de még sem kellemetlen; ize kellemes savanyu, kissé összehuzó és kőolajnemü. Hévmérséklete + 10° R. Sárgás-barna üledéket

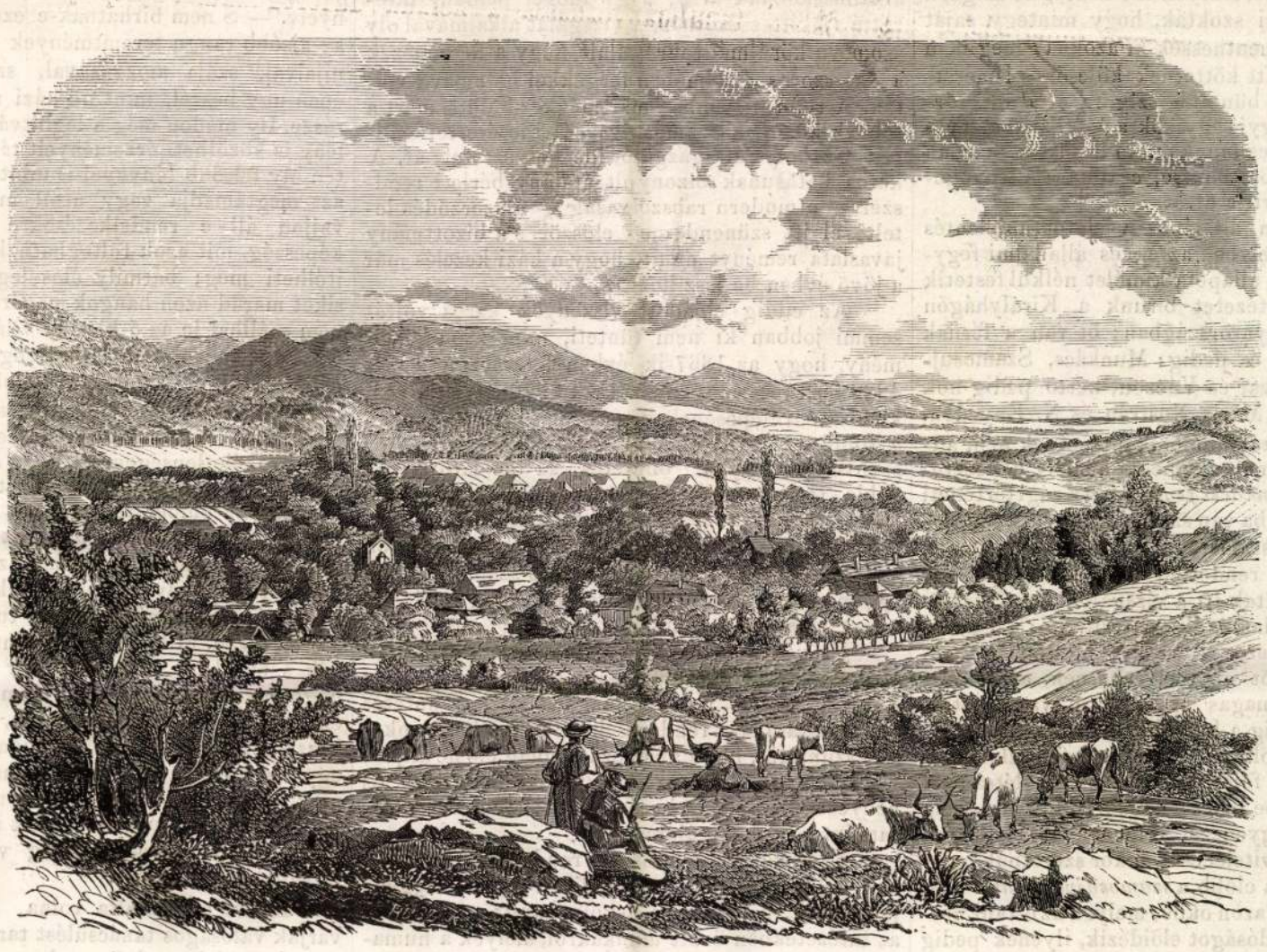

Ránki fürdő (Abaujban.) — *Greguss* János eredeti rajza.

Vas. Ujs 1868 321. l.

nyomait.

Egy paddal hátrább *Ghyczy* Kálmánt látod, sensitiv arczával s bölcs nyugalmával hátradülve, homlokára feltolt pápaszemével. Nézze akárki ez arczot, midőn hallgat s midőn beszél: az idegesség és a nyugalom sajátságos vegyületét találandja rajta. Néha megrezdül rajta minden ideg, néha kezeit valódi reszketés fogja el, de az ész és akarat ereje győz az izgatottságon, s beszéde ugy foly, mintha teljes nyugalom sugallaná, oly szabatosan s egyöntetüen, mintha nyomtatva volna. A két pártvezér közül, kik a balközép első szerepén barátságosan osztoztak meg, kétségkivül Ghyczy a nagyobb gondolkodó s az eszélyesebb, mig fiatalabb társának az elhatározottságból és bátorságból jutott több. Kivált az utóbbi viták alatt feltünő volt Ghyczy hallgatag visszavonulása számos kérdésben, hol az egész támadást Tiszára bizta. Talán gyöngébbnek tartott némely positiót, mintsan birna szólani; de talán egyedül eszély kérdése az nála, belevegyüljön-e vagy ne a vitába. Mindenesetre valódi miniszteri férfiu s egy ellenzéki vezérről ennél nagyobb dicséretet nem is mondhatnának.

Gabona-rakodás. — (*Greguss* János rajza.)

Egy sorban Ghyczyvel, a szónokon tul *Nikolics* ül, a tüzes kis csatár, ki olykor heves támadásokban, mert ő a lemorgon ...

férfias szépségével, meglepő nemes alak.

E tömbtől egy pad-közi menet választja el azokat, kik egy osztálylyal balabbra ülnek; de ez osztálynak csak egyik szárnyát vehette föl képébe a rajzoló; nem annyira azért, hogy a szélső balhoz félt volna „igen közel lépni" — mint inkább egyszerüen csak térhiányból.

Az első padban egyedül b. *Simonyi* Lajos látszik, e finom arczu, gentleman-tartásu, nemes előadásu fiatal férfi, ki a bécsi delegáczióban a római nagy követség alább szállitása iránt tett s nézetünk szerint is teljesen indokolt motiója által tünt föl. Nem gyakran szól, de választékosan s valódi parlamentaris modorban. Mögötte az irodalom két matadorja, a „Hon" szerkesztője s főmunkatársa *Jókai* és *Csernátony* ül; mindkettő sokkal ismeretesb, mintsem sokat kellene mondani bemutatásukra. A tollat egyenlő könnyüséggel kezelik, de nem a szót, mert mig Jókai a ház egyik leg-

Vas. Ujs. 1868. 368. l.

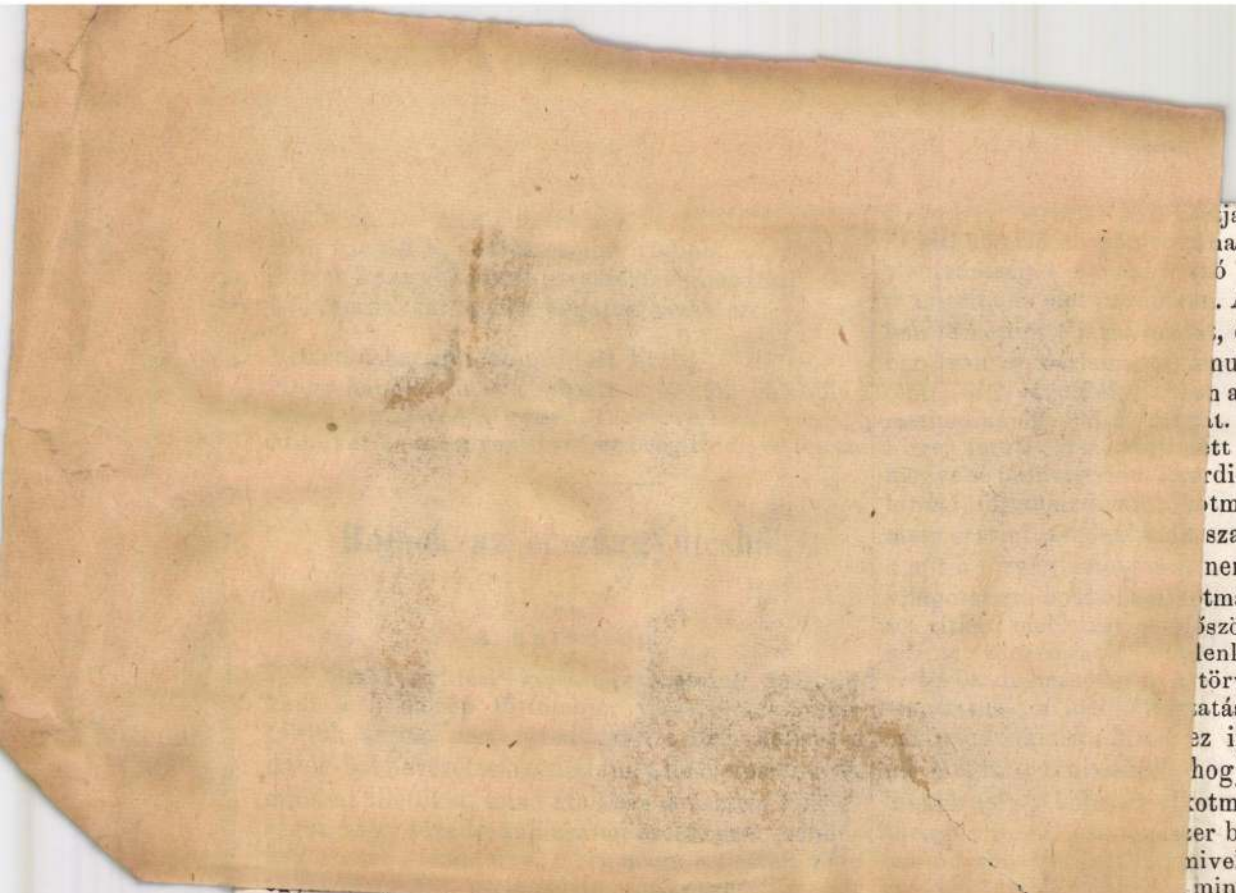

…ják nagy szónoknak. …határozott administra… …ó Magyarországon, a …. A municzipium azon…, csillaga halványulónus fénylőbb golyója …n az államtani theoriák …t. E téren nagyobb …tt szert. Fölfedezte a …rdináltságának famozus …tmányos szabadságot, …szabad tenni mindent, …nem tilt; s legujabban …tmányos élet ama ket…ször az alkotmányosan …lenki engedelmeskedni …törvények nem örökre …atásukat kivánni joga …z igen szép dolog, de …hogy Nyáry Pál sokkal …otmányos praxis, mint a …er belügyminiszter lesz, …nivelni, mint az ellenzéki …mint látjuk, papirt tart …andó beszédének brouillona. Kiváncsiak lehetünk beszédére s kiváncsiságunkat, ha megkezdi is szónoklatát, egy darabig nem látandjuk kielégitve, mert Nyáry Pál rendesen oly halkan és hangtalanul kezd beszélni, mintha mellbeteg volna; mikor aztán látja, hogy egészséges kinézése után senki sem hiszi el neki, akkor egyet mosolyog s fentebb hangon kezd szónokolni. — *Bónisban*, ki mellette ül, ennyi affectatio sincs. Majdnem azt mondhatnók, Deákon kivül az egyetlen ember a világon, a kiben épen semmi néven nevezendő affectatio nincs, még csak egy szemernyi is. Természetes, egyenes, igaz ember. Jól esik ránézni, a 48 előtti ellenzéki tiszta magyar politika e szeplőtlenül maradt képviselőjére. Jól esik hallani tiszta, világos, egyszerü előadását, mely még a logikát sem affectálja, talán épen azért, mert merő logika. Bónis, ha nem czáfol, meggyőződéseit egyszerüen, nemesen adja elé, soha sem folyamodva a szónoklat virágaihoz, de gyakran az érzés őszinteségének, sőt a kedélynek is bir melegével. Ha czáfol, soha sem kapasz-

nevezni, rajzunkon pedig mind a ketto képviselő van. De semmi esetre sem fogunk csalódni az elnevezésben, ha azt mondjuk: „ez a kormányképes ellenzék," ellentétben a szélső ballal, mely talán még maga is elismeri magáról, hogy ő nem kormányképes.

Oh, egészen máskép áll a dolog Őfelsége leghivebb ellenzékére, a derék-bal-középre nézve. E párt, melynek egy csoportozatát ma szinről szinre mutatjuk be olvasóinknak, kik őket szellemileg ugy is rég ismerik már, e párt kétszeresen kormányképes. Először mert politikája egészen loyalis, s nemcsak szájjal, hanem valóban is a pragmatica sanctio és personál-unió alapján áll, és bár programmja eddigelé inkább csak tagadólagos alakban mutatkozott, és többet szólt arról, mit nem akar mint ellenzék, mintsem arról, mit akarna s tenne, ha kormányon ülne, de hiszszük, hogy annak idejében ezzel sem maradna adós. Kormányképes másodszor, mert tagjai közt nem egy van abból a fából, melyből a minisztereket szokták faragni, nem mintha Villars tábornagy szójátéka

ellentétekből van szőve. Néha oly loyalis ellenzék, mintha ellenzék sem volna; máskor ismét oly merész támadó, hogy szinte megdöbbent. Lesz-e belőle miniszter, ha pártja kormányra jut: e kérdés titkába nem vagyunk beavatva. Egykor szinházi intendánsnak emlegették s talán ambitiója is volt e művészeti post; most azt hiszszük magasabbra néz s mi csak dicsérhetjük érette.

Egy paddal hátrább az ellenzék vezérét találjuk. Mint harczban is, a modern háboruban legalább, a vezér nem az első sorban szokott helyet foglalni, a mi baloldalunk is ugy tesz. Mig Deák az első sorban vett ülőhelyet pártja élén, Tisza és Ghyczy tömbjük középtáját foglalták el. Egymás mögött ülnek s gyakran előre hajlik az utóbbi, hogy fiatalabb vezértársával valamit közöljön. Rajzolónk egy kivételes pillanatban leste meg *Tisza* szónoki állását. Ő ritkán szokott oly tüzzel beszélni, hogy még karját is egészen fölemelje, rendesen csak félemelten jártatja maga előtt jobb kezét, a szemüveget vagy plajbászt tartva benne, magyarázó taglejtéssel. Most szokatlan fölhevülésben látszik lenni; valószinüleg erélyes polemiát folytat, vagy épen visszautasitja az ellenfél valamelyik szónokát. A polemia az ő legerősebb oldala, tulajdonképi eleme. Erős és éles kritikus, kivált a részletekben; erénye s hibája ez. Erénye, mint pártemberé, hibája, mint vezéré. Mint ilyennek, nem volna szabad a kisebbszerü czáfolgatásokkal oly sokat foglalkoznia, s inditványozói zárbeszédeit inkább az eszmék magaslatán kellene tartania, mint az aprólékos érvek refutálásáig lebocsátnia. Ritkán rekapitulálja tárgyát nagyobb vonásokban s az ellenérveket nem annyira valódi lényegökben állitja fel, hogy ostrom alá vegye és megdöntse, mint inkább a polemikusok szokása szerint ad absurdum szereti redukálni s az ellenfél szabatosság-hiányát is felhasználja, csak hogy annál diadalmasabban refutálhasson. Ha a valódi parlamenti nagyságokkal, Pittel és Mirabeauval, Deákkal és Kossuthtal mérjük össze, sokat fog veszteni. Nagy eszméi, melyek egyszerre elárasszák s megtermékenyitsék a hallgatóság lelkét, nincsenek. Kitünő dandár-parancsnok vagy guerilla vezér, de — eddigelő még nem mernők

figyelmökre méltóknak találandják azokat, — mint mi azok müveire, kik már négyszáz évvel előttünk meghaltak.

Szomoru jelenség lenne, ha szükség törvénye kivánná, hogy a szépség iránti érzék elhaljon, a a hol a hasznos iránti kifejlődik; hogy a gyakorlati irány megsemmisitse a szépészetét, hogy az életből eltünjék a költői, korlátlan helyt adván a lomha anyaginak. Összhang nélkül nincs valódi zene. Az élet is csak ugy felelhet meg egészséges eszméjének, ha minden egyoldaluságtól óvakodunk s az élet különféle irányai egymással összhangban vannak. *Dr. Stoy J.*

Képek a hazai népéletből.

VI.

Szérü.

Kimértek egy jókora kört, a füvet tőben szépen lenyesték róla, a földet elegy engették, s öntözgetés, veregetés és folytonos simogatás által olyan keménynyé s egyenessé tették, mint a pádimentom. Most már jöhet rá az élet.

Az élet pedig magas boglyában, széles kazalban épen mellette van a rögtönzött szérűnek, s mindig fogy és mindig ujra megtelik. Leszednek belőle egy csomó kévét, szépen sorba fektetik a szérűn, felbontogatják s aztán beleeresztik a lovat. Más oldalról terhes szekerek vontatják a tarlóról a kereszteket, közel állanak a kazal oldalához, s egy ember a kocsin, egy a kazalon, amaz adogatja fel, ez illegeti odafenn, hogy addig is mig isten segitségével a szérűre kerülne eső, szél ne tegyen benne kárt.

A lovak pedig kötőféken, kötélvégre fogva, jó kedvvel ügetnek a lábuk alatt zizegő szalmán, melynek kalászaiból egyenkint hull ki a buza, — jó kedvvel ügetnek, mert a „nyomtató lónak nem szokták a száját bekötni," s a fris szalmából, melynek tápnedvét még nem szivta ki egészen a nap, tele szedik pofájukat, legkevésbbé sem bánva, ha egy-egy kitaposatlan kalászban jóféle abrak is megy vele az ő közjavokra. Ha pedig lankadnának, ha a szemtelen bögöly bőrük alá bocsátná fulánkját, vagy a forrón sütő nap tajtékká főzné rajtok az izzadást, — ott az ostor tikkadásuk ellenszereül, vagy a kocsis biztató szava, ki hol összébb vonva, hol szélesebbre bocsátva a pányvát, „kijebb, odább" szavakkal irányczza, a jól ismert „no te! gyi te! czo fel te!" műszavakkal biztatja őket.

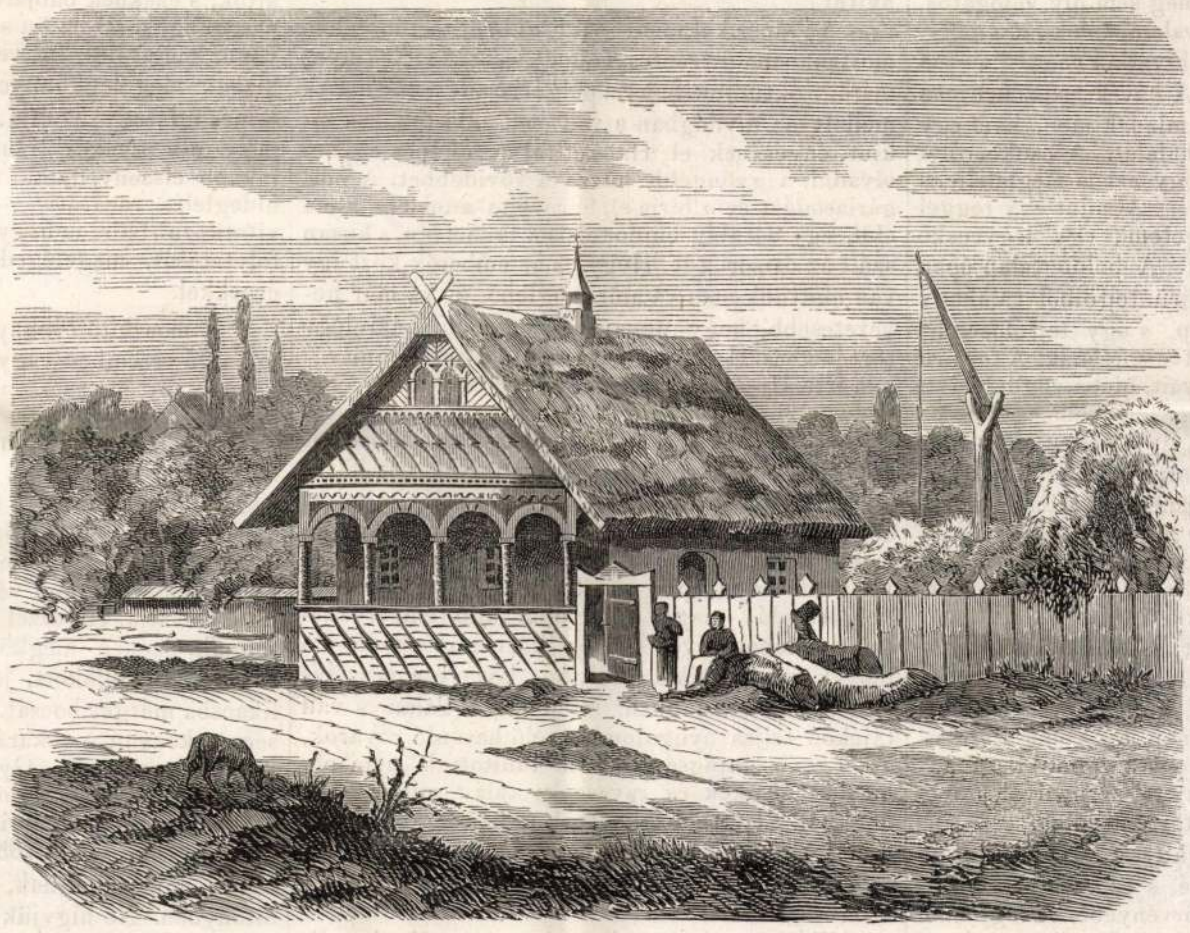

Oszerü paraszthäz Mitrovitz vidékén.

A nyomtatásnak, hál' istennek! kedvez az idő, gyöngyörü nap süt, melynek sugaraitól a szalmakalap legyürt széle óvja a szemet és tarkót; a kéve jól ereszt, a zsidó jól fizet, — ej haj! kutya baj! lesz mit apritni a tejbe, lesz miből fizetni portiót, lesz mivel bedugdosni a zsák foltját, lesz minden szükségesre való, jut is marad is.

A nap ugyancsak emelkedik, csaknem tótágast áll már az ember feje tetején; a falu felől piros rokolyás tarka keszkenős leányok közelednek jó kaszás lével, turós étekkel, tojásos galuskával, az élet jól meg van forgatva, jól kitaposva, most már nincs egyéb hátra, mint kirázni a szalmát s félretolni, az ott maradt szemet pedig gaztól, pelyvától a gereblye fogas oldalával megszabaditva, a fokával garmadába tolni, melyből aztán kedvező széllel szépen megszórják a megüresedett szürün.

A munka nem nehéz és nem kellemetlen, itt már a természet kiteritve nyujtja ajándékát a gondos földmivelő elé, az isten áldása már nemcsak ohajtott, hanem meglevő áldás. Zöld kalászból piros szem lett, — a sziv reményéből a sziv öröme.

Szérü. — (*Greguss* János eredeti rajza)

Ne is haragudjál édes hugom, ha szilkeczipelő fáradságodért azzal fizetnek, hogy ficzánkoló egeret bocsátnak el telt válladon; ne duzzogj kis öcsém, ha a csobolyóból, melybe nagy izzadva hoztál vizet a csordás-kutról, egy csomót a nyakad közé locscsantanak, — ünnepe van ma a mezei munkának, s ünnepen szabad játszani. *K—i.*

A légy.

„Lehetlenség tovább kiállani," szólt nőm, boszusan dobva el magától egy rekkenő nyári napon a legyezőt, „hiába üzöm el a legyeket, mintha szándékosan boszantani akarnának, seregestől szállanak vissza. Ki nem állhatom e tolakodó állatkát, szeretném elveszitni valamennyit egy csapásra."

„No várj," gondolám magamban, „megbarátkoztatlak ez ellenségeddel," s elmondtam, hogy egy angol tudós e kis állatka élettörténetét igen szépen irta meg.

„Ne beszélj, ugyan lehetne-e egy okos szót irni e hitványság felől?"

„Sokat," válaszoltam mosolyogva, „sőt" — tettem hozzá fontos képpel — „a teremtés világában igen fontos szerepet játszik."

„Már akármit beszélsz," — válaszolta, „csakugyan kártékony állat az, vagy legalább semmi haszna nincs."

„Mi még csak jól vagyunk," viszonzám, „kicsiny legyeinket eltűrhetjük; szerencsénk, hogy az amerikai moszkitóknak nincs kedvök nálunk meghonosodni. — Nem csodálom, hogy a mai időben is alkalmatlan a légy, régebben is sok bajt okozott az; az egyiptomiakra bizonyosan ily moszkitókat küldött az ur, mikor a zsidókat nem akarták elbocsátani. Egy ördögöt, a beelzebubot legyek urának nevezték el."

„De jó lenne, ha minden légy jobbágyát beelzebub a légykirály magához hivná le.'

„Mit, hát te száműznél minden legyet, hiszen azzal rokon a méh, az ezerszinü lepke, s több szép kis ártalmatlan rovar."

„Oh nem, én csak a közönséges legyet, s azokat a moszkitókat űzném beelzebub urokhoz, melyek Amerikában a szegény lakosokat oly kegyetlenül kinozzák."

„Nohát akkor hallgasd meg az én kedves angol tudósomnak a légyről s moszkitóról irt ismertetését.

A légy, ez a világ minden tájain elterjedt állatka, mely mindenütt sürög-forog, mindenhová tolakodik, nevezetes szünetlen tevékenységéről s kielégithetlen telhetlenségéről. Különös előszе-

Vas. Ujs 1868. 381. l.

retettel viseltetik az édes és nedves tárgyak iránt. E tekintetben különbözik a szunyogfajta vérszopó állatoktól, melyek embertelen kegyetlenséggel csak egyedül vért szomjuhoznak. A házi légy nem vérengző. Minden vétke csak torkosságában áll! Hasonlit a szenvedélyes részegeshez, bátran kezet foghatnának egymással. Ha valami ihatót talál, rögtön odaröpül, tej, méz, pálinka, bor vagy víz neki mindegy, és igy még sem oly válogatós, mint a részeges. — Mint valami tolakodó ember, ugy jár körültünk mindig; hivatlan vendég, — ha kihajtod, ismét fölkeres. A kávés csészében, ha kis lábai ügyetlenül csuszamlanak meg, nem egy ilyen vendég találta már halálát. A czukorról a tejes edényre röpül át, hogy ezt is megizlelje, s halállal lakol a válogatós. — A mint egy reggel reggelim mellett merengetem, egy legyecske vonta magára figyelmemet. A boldogtalan épen azzal kinlódott, hogy a sürü tejfölből valahogy kimászhassék. Kisegitettem, s ugy tejfölösen az abroszra tettem le, átengedve sorsának. A tejsürü összetartotta kicsiny szárnyait, hiába rugdalózott, közel volt a halálhoz. Alig telt bele egy percz egy másik légy röpült oda, gyöngéden állott haldokló társa mellé, kinyujtotta kicsike ormányát, s mohón szivta le róla a tejsürüt. A könyörületes samaritánusnak csakhamar több társai akadtak, hat vagy hét légy termett ott, s szopták a szerencsétlen áldozat szárnyáról, lábáról a tejfölt. Lett is azután öröm. A haldokló ismét éledett, megmegrázta száradó szárnyait, s kedélyesen nyujtogatta ki előbb összeragadt lábait. — Végre kevés erőlködés után lábra állott, két első lábával megczirógatta fejét, mintha onnan jött volna a szabadulás eszméje, s értelmével vivta volna ki szabadságát; azután egyet lebbentett szárnyaival, s tova röpült, mintha semmi sem történt volna.

Kiolthatlan szomjusága teszi a legyet nyáron által oly elszenvedhetlenné, s ez vezeti legtöbbször a halálos veszedelem örvényébe. A légy nem azért röpül kezedre vagy arczodra, hogy mint a szunyog, vagy moszkito, kiszivott véreddel táplálkozzék; korántsem! Szomját akarja oltani a bőrön általunk gyakran észre sem vehető, de a légy által nagyon jól látott nedvből. Ha aztán ily ivóforrásra talál, rettenthetlen kitartással övezi föl magát, csak a gyászos halál üzheti el őt. Ha egy perczre sikerül elhajtanod, vakmerő bátorsággal rögtön visszaszáll. — Milyen hajtóvadászatot kell tartanunk, hogy néha egy iszonyuan zajongó dongót az ablaktábla egyik szegletében sarokra szorithassunk. Hányszor kisiklik kezeink közül. — A természettudósok állitása szerint a légy teljesen siket, nem ugy mint a méh, mely a legkisebb neszt is rögtön észreveszi. De a természet ura egyik tehetség hiányát a másikban kárpótolja. A vak embernél a tapintásban s hallásban összpontosul látérzékének hiánya. A légy pedig siketsége kárpótlásaul előre hátra lát, s a legkisebb mozzanatra, mint a legügyesebb kém, rendkivül figyel.

Mi még nem szenvedünk e bosszantó vendégektől annyit, mint a déli égalj lakói, kikre nézve a légy igazi egyiptomi csapás. Nálunk legfeljebb beleesik a párolgó levesbe, az izletes kávét a finnyásoktól elveszi, az abroszon alkalmatlankodik, megizlel mindent szakácsné módjára; beszennyezi az ablakot, tükört, a képrámát, s csak a gondos házinő teendőjét szaporitja. Hiában üldözzük légypapirral, hiában alkalmazunk mindenféle halálos mérget, még sem látszik a pusztitás nyoma a legyek táborában. Ez a muszka had kiirthatlan! Csak a hideg hatalma dönti le. — Millió számra hullanak a gyöngébbek, ha a dér beáll; az erősebbek pedig elhuzzák magokat szem elől a fal likacsaiba, vagy a fák héjja alá, s ott aluszszák át hosszu téli álmukat. A légy is, mint a medve, mint a vakondok a téli alvók közé tartozik. Olykor-olykor a novemberi s deczemberi meleg nap kicsalja rejtekéből; azt hiszi a szerencsétlen, hogy az ohajtott nyár érkezett el, s kedvére röpdös mindenütt; azonban tudatlanságának következménye rendesen a halál, s nem éri meg a meleg nyár napjait, nem szivja többé az édes czukrot.

A mezei légy nagyobb a házi légynél, s inkább az állatokat kinozza. Bátorsága is több van, mint az emberek körében tanyázó légynek. Ezrenkint hull el a barmok farkainak csapása alatt, de néha későn itéltetik el halálra, mert pondróit hagyja! azok szőre közt halálának boszszulóiul.

A természet nagy háztartásában a legyek a szemétsöprők szerepét vállalták magokra. A fölszinen levő rothadt anyagokat emésztik meg s tisztitják el. Alig észrevehető, de mégis jótékony hasznot nyujtanak ezen munkásságok által. A madaraknak s halaknak ők adnak izletes husok által gazdag táplálékot. Micsoda hasznok lehet az egynapig élő kérészeknek; születnek s meghalnak egy pár nap alatt, rövid életök alatt csak egyszer élvezik a nap sugárait, mintha kicsiny világukban a bánatnak egy paránya sem lenne. — A gondviselés rejtekeit még nem tudtuk fölnyitni!

Az amerikai s európai házi légy történetében mostanában nevezetes fölfedezésnek jöttek nyomára. Jól tudjuk, hogy a polgáriasodott európaiak mellett az ujvilágban a vad benszülöttek lassankint enyésznek el. Ha két faj nem képes egybeolvadni, a gyöngébb huzza a rövidebbet. A polgáriasodást nem birja el, félrevonul annak hatalma elől, egy darabig bujdokol ősei lakhelyén, s busan száll az ősi sirba le. Hogy ez az emberek közt igy van előttünk nem valami meglepő, de az már nevezetesebb, hogy ugyanezt igazolja a házi légy története is. Heast, természettudós, Linné tanitványa irta Uj-Zeelandból, hogy nemcsak az európai ember üzi el a benszülött maorit hazájából, hanem az európai légy is ugyanezen kegyetlenséget követi el az uj-zeelandi légygyel. Két rosz közül a zeelandiak inkább az elsőt választják, s mivel az európai rovartenyésztése magától nagyon lassan halad, az uj telepitvényekre dobozokban viszik be az európai házi-legyet. Hihető, hogy a polgárisodás magas lépcsőjén álló emberekkel érintkezésben lévő, s azok közt tartózkodó élő lények tehetségeiket a folyvást környező veszélyekkel szemben, jobban kifejtették. Talán a vad tájékon teljes nyugalomban élő hasonló rovarok, kiket a viszontagságok nem tanitottak, nem oly bátrak, élénkek és ravaszok; talán mikor saját fajoknak edzettebb miveltebb serege a gyöngébbel érintkezésbe jő, ugyanazon körülmény áll elő, mit az embereknél észlelünk. A gyöngébb helyet ád az erősebbnek.

Elég ennyit mondanunk a légyről; beszéljünk a moszkitóról, melyet még hál' Istennek mi európaiak nem ismerünk, csak távoli rokonaikat, a szunyogfajt üldözzük néha keservesen, ha általa mi is megtámadtatunk. A moszkito szó spanyolul van, s jelentése „legyecske.“ A benne levő méreg nagyobb mint maga. Ilyen tövises rovarok teszik élvezhetlenné a föld legbájosb tájékait. A moszkito ki tudja fúrni még a bőrcsizmát is, nyári napokon s éjjeleken a meleg tájékok lakóinak legelkeseredettebb ellenségei gyanánt tekinthetők ez állatkák, s nemcsak hogy az álmot lopják el, sőt nem egyszer történt már, hogy az erdőben álomba merült utast halálra csipdesték.

Kisérjük el angolunkat, kitől ez ismertetést átveszem egy Uj-Yorkhoz közel eső majorba. Szebb vidékre alig süthet a nap. Gyönyörű épületet emeltek ott nyári és téli lakásul. Keleti oldalán egy folyondárral befutott veranda nyult ki. Oda szoktak estenden kiülni, hogy az üde levegőt élvezhessék. A veranda előtt virágos kert terült el, s azontul a tengerig a legdusabb szántóföld feküdt; azonban közbeesett még három vagy négy holdnyi erdőség: két holdnyi még csaknem ősi állapotban diszlik óriási fenyőivel, melyek alatt a rezesbőrű indusok tanyáztak hajdan, szitták öblös pipájokat, s élesitették halálos küzdelemre baltáikat; a másik holdnyi terület konyhakertté van átalakitva, mely buján termi az európai főzeléket. A veranda a ház legszebb része, itt szokott a család valódi élvezettel mulatni a nyári hüvös estvén.

A folyondárok között gyönyörű rózsák, s másfajta virágok ezerszinü változatosságban nyujtanak élvezetet a szemnek.

Az égboltozat tiszta kék, egy bárány-felhő sem uszik a légűrben. A hévmérő árnyékos helyen kilenczvenhat fokon áll, s ha a tengerről szellő nem lengedezne, a hőség kiállhatlan lenne. Ily körülmények közt a jeges kancsó és a legyező elválhatlan barát szerepét viseli, ez utóbbi nemcsak azért, mert mozgása által fris levegőt hajt, hanem főkép azért, mert a moszkitokat kergeti el. Ha a lakosoknak ezen állatokkal ellenségeskedésben nem kellene lenniök, ez a tájék százszorta többet érne az európai mérsékelt éghajlatnál; de a moszkitótól sem éjjel, sem nappal nem lehet nyugodni. „Még a legroszabbnak látszó tárgyakban is Isten bölcseségét olvashatni ki,“ szólt angolom szomszédjához egy szép amerikai hölgyhöz, ki a verendán ült, „Isten semmit sem teremtett czél nélkül. De bármennyire meggyőződtem is e tan igazságáról, minden bölcseségemmel sem tudtam kifürkészni, hogy a világ nagy rendszerében a moszkito-légynek micsoda haszna lehet?“

„Meglehet, hogy ön nem valami mély belátásu bölcsész,“ szólt mosolyogva az angol hölgy. „Először is tudnia kell, hogy a moszkitók a mocsárokban táplálkoznak. Nem arra figyelmeztetnek-e bennünket, hogy a mocsárokat kiszáritván, szántóföldé alakitsuk át e miveletlen földterületet. Továbbá, ott hol mocsárok nincsenek, a forrásokból s folyamokból táplálkoznak a moszkitók, s ezeknek bábjaival táplálkoznak viszont a pisztrángok. S ha ön szereti a pisztrángot, miért vonná meg tőlük kedvencz ételöket, hiszen attól híznak meg legkönnyebben. Végül a moszkitocsipés mintegy beoltja az embert a forróláz ellen, mely oly gyakori a mocsáros helyeken, pedig inkább elszenvedhetni a moszkito-csipést, mint a hideglelés rázását.“ — A nőkkel legnehezebb vitatkozni, félbe is hagyta angolunk a vita tovább folytatását, megelégedve a moszkitót támogató érvekkel.

A moszkito többnyire alant röpdös. Ha egy társalgó teremben vagy tanuló szobádban beszélgetsz, s történetesen ruhád alá csuszik egy moszkitó, ha nem rég óta tartózkodol Amerikában, hirtelenében meg sem tudnád mondani, hogy miért dagadozik lábad, melynek egyetlen gyönge védfala a harisnya. A moszkito csipte meg, mely a padozaton fölött röpülvén, kicsiny szemével átallát a gyapotgyártmányon, fulánkját keresztül szurja, s kisziv annyi vért, mennyivel égető szomját elolthatja. Ha ezzel aztán vége volna a mulatságnak, szépen megköszönnők, de miután a mi rovásunkra jóllakott, jutalmul az általa kinyitott likacsba mérget bocsát. Ez aztán nagy viszketegséget okozván, a vakarás által igen gyakran gyuladásba megy át. Gyógyszerül a csipés ellen szarvasszarv-szeszt szoktak használni, a miből csaknem minden amerikai hord magánál egy kis üvegcsében. A nők többet szenvednek a moszkitóktól, mint a férfiak, mert nincsenek oly biztos öltönyben. Ne higyjük azonban, hogy a moszkito mindig csak alant röpül, gyakran föl is száll az, s röpdös minden irányban. Éjjel nem lehetne csöndesen aludni, ha az ágyat moszkito-háló nem környezné, s jaj annak, kinek az ágyfölvetéskor egy pár moszkitoja a paplana alatt maradt. Kettő épen oly kellemetlenséget okoz, mintha száz kínozná; ha ki nem tudja ágyából üzni, mondjon jó éjt az álomnak. Győzelmi dalt zúg, a mint homlokodra telepedik le, s könnyebb megfogni a villámlást, mint a moszkitót.

Csak ugy lehet tőlök megszabadulni, ha nappal tartják a hajtóvadászatot. Rendesen a falakon s padozaton tanyáz, hol a tapasztalt szem könnyen kiveheti e hivatlan vendégeket. Legkönnyebben el lehet velők bánni, ha egy kefesöprüre egy törülköző kendőt tekernek. Ezzel vigyázva leütlhetik a moszkitot, a nélkül, hogy a többit elrettentsék, s arra kényszeritsék, hogy valahová elbuvjanak. Egy kevés türelemmel negyedóra alatt ki lehet pusztitani ez álomzavarókat a szobából, de vigyázni kell, hogy az ajtókinyitás alkalmával egy gonosz helyett más két gonoszabb ne csuszszon be. A déli államok mocsáros tájékain irtózatos moszkitó-bögölyök kinozzák az embert, de még inkább a barmokat. A földet mivelő lovakon s barmokon nem egyszer láthatni kemény szövetből készült nadrágot, mert nem tudnák kiállani a bögölyök csipéseit; a kocsisnak jobban van dolga, ha t. i. erős pipás, mert ugy a moszkito, mint a bögöly, a füsttől tiszteletteljes távolságban szokta tartani magát. S épen ezért az erdőségeken utazók éjjelenként, hogy nyugodtabban aludhassanak, füstölgő tüzet szoktak gyujtani.

Azonban még a moszkito türhető azon légyfajhoz képest, mely Abissziniában embert és állatot kiméletlenül támad meg, s nem egy tevének okozza halálát. E sajátságos légy darázsnagyságu, narancsszinü, fehér és fekete gyürükkel. Kettős ormánya testének két harmadát teszi. Midőn az emberre vagy állatra száll, mintha valami tüzesitett tű lenne, egy másodpercz alatt keresztül szurja a bőrt, megrázza magát, hogy ormánya mélyebben menjen be. Az általa okozott sebből a vér rögtön kilövell, ugy hogy folyását jó ideig nem lehet el állitani, mire aztán, mint kész zsákmányra több légy seregel össze, s némelyik mérges tojását a nyilt sebbe rakja le.

Ha európai légy száll reád, vagy ártatlan szunyog csip meg, jusson eszedbe, hogy mennyivel boldogabb vagy, mint az, kit moszkito vagy abissziniai légy kinoz.“ *K. T. Kálmán.*

ontudatomat, munkakedvemet, lelkem élvező képességét akármelyikéért is az akkori gunyolók közül?

Haladj, jó fiu, csak tovább; szorgalmadat isten áldása fogja kisérni; jó tagja lész családnak, községnek, hazának, boldog ember, a ki élvezi, mert megérdemelte boldogságát.

Nem féltlek én, édes vérem, attól sem, ha a vasuttal nagy vállalatok, gyárak, pénzes kereskedők özönlik el kis hazádat. Munka kell mindig és mindenütt, s a civilisatio terjedésével folyvást jobban fizetika jó munkát. — Aztán rád nagy hivatás vár; te keletre kész czikkeket és miveltséget fogsz hordani még nagyobb mértékben, mint eddig; onnan pedig fényes pénzzel gazdagitod hazádat.

Munkakedv és munkaerő a legbiztosabb tőkék napjainkban. Ezért hiszem, hogy a székely népre még szebb jövő vár mint multja volt.

Jó utat, szerencsét, székely!

Réthi Lajos.

---

sóinknak e képpel, mely a kovács és bognármühelyeknek vetélytársa s pedig — nem ritkán, diadalmas vetélytársa. — Ki ne tudná, hogy ez a

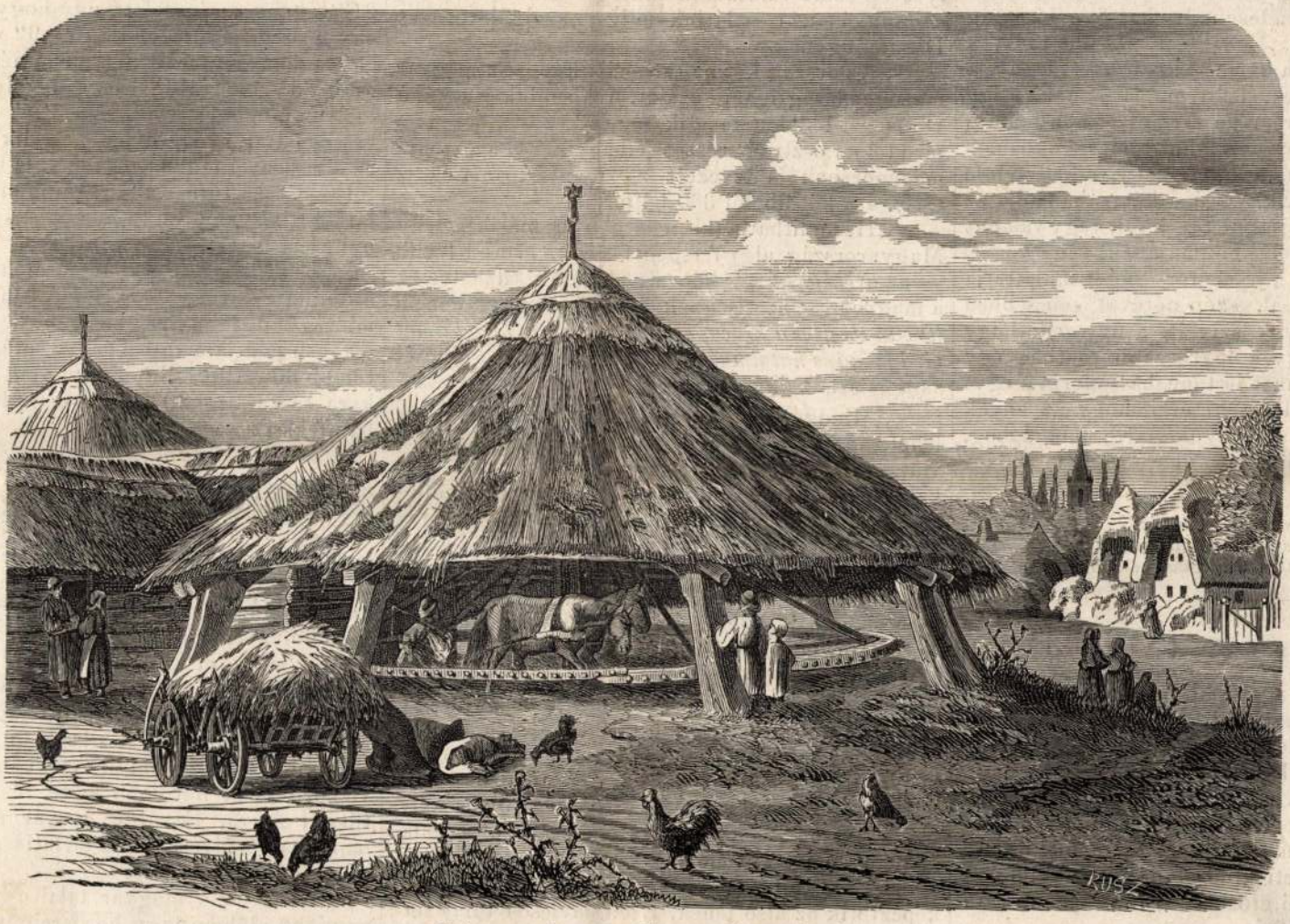

Száraz malom. — (*Greguss* János rajza.)

száraz malom? — Most ugyan nem látszik ez a tulajdonsága; — képünk e jellemzetes oldalát nem tárja föl a száraz malomnak, ha csak olyan formán nem, mint az egyszeri biróné férje rajzoltat-

vizi és patakmalom,

időben — mióta az emberek ugy elbódultak, hogy mindenen kapnak a mi új, a gőzmalom. Az utóbbiakat, ha dicsérgetik a szárazmalmi molnár előtt, vagy kifakad és egyet káromkodik, vagy szóra sem méltatja az ilyen beszédet, vagy, ha egy kissé dicsekvő természetü, magasztalja azt a lisztet, a mit csak a napokban is, ennyi meg ennyi mérföldnyire lakó lisztkereskedő vitt el tőle valahova, a hol pedig gőzmalom is van, — vagy ha csöndes, elégedett, phlegmaticus természetü, azt jegyzi meg a gőzmalomra, hogy „majd viselve válik.“ — A többi malmokkal nem sokat törődik, mert a többi fölött rendesen van az övének egy olyan előnye, a mi neki sok elégtételt szolgáltat. Mikor néha hétszámra is megáll a szél s áthordogatják a szélmalmokból az övébe az őrleni valót, vagy mikor őszszel korán beáll a hideg s a patakok csaknem fenékig fagynak, a folyamokon pedig megindul a zajlás, s sok őrlet-

Vas. Lap. 1868. 589 l.

...mlkerek vasárnap, a pihenés napján, kivált délutánokon a kártyázóknak, beszélgetőknek, mulatozóknak szokott ülőhelye lenni, s azt a szolgálatot teszi, a mit a házak előtt a szakállszárító pad, csak annyiban jobb ennél, hogy nagyobb társaság befogadására alkalmas, mint egy-egy kis pad. — Rendesen öt, hat-féle társaság is van itt olyankor. Egyikben beszélgetnek, a másikban olvasnak, a harmadikban kártyáznak, a negyedikben legények, leányok játszanak, s így tovább. — A molnár maga természetesen mindig előkelő szerepet visz az ilyen társaságokban, s oda vegyül rendesen, a hova kora és kedvtelése leginkább illővé teszik. Vagy a kártyában adja az utasításokat, vagy ujságot olvas föl, vagy valamit magyaráz a beszélgető kompániának, vagy végre, ha nőtelen és fiatal, a játszótársaságot mulattatja s egy-egy kacsintással, szép nótával sebesebben táncoltatja a leányok sziveit, s úgy esik, hogy egy czimbalom, vagy a legroszabb esetben egy czitera mellett magukat is tánczba sodorja s egy-egy jobb módu molnár, ki érzi, hogy az anyák szeme rajta függ, a leányok szive felé dobog, egész nyalkán dalolja el a maga nótáját:

Két malomra tartok számot,
Harmadikon veszek vámot,
Ha kopik is a kövem, megvágatom
Hej! Félre ütöm bokrétás kalapom!

D—r.

A magyar talaj.

Bajorország az újabb időben sokban hasonló sorson osztozott hazánkkal. Még e század elején is ép oly kimerithetlennek hitt kövérségü, csekély népességü, ipar nélküli földmivelő ország volt, mint Magyarhon. A mocsáros sik föld $^1/_3$-da ép úgy miveletlenül hevert, mint minálunk; az előtéletektől s a nép tudatlanságától nyomott ország — minden természeti kincsei daczára — ép úgy nem birt gyarapodni, erősbödni, mint hazánk csak pár évtizeddel ezelőtt is.

Azonban egy századnegyed mulva megkezdődtek benne a nagyszerü mezőgazdasági reformok, a mocsárok kiszáritása, a mindinkább emelkedő gabnatermelés, s a nagymennyiségü feleslegnek külföldre eladása, — ép úgy, mint most minálunk. A beözönlő pénzen az ország gazdamindaz, mi ezt elősegíti a siker biztositja. A viszonyok közt, melyekre számításainkban ügyelnünk kell, talán a legfontosabbak a magyar föld talajtani viszonyai, s már e tárgynál — melynek ismerete kevéssé van elterjedve hazánkban, s melyet ép ezért választánk mintegy bemutatásaul az új munkának*) — látjuk mily jó szolgálatot tesz Ditz az ügynek.

„Az ország két nagy rónája képezi a magyar mezőgazdaság igazi hazáját. A kisebbik a sokágú Duna két oldalán fekszik, onnét kezdve, hol ez a birodalom osztrák részét elhagyta. E pozsonyi medenczének is nevezett — nyugati róna egész térfogata körülbelől 300 □ mfd.

„Hasonlithatlanul nagyobb a másik, mely Magyarország alsó felében fekszik, 1700 □ mfd. — az ország szivét képezi; nemcsak tűzhelye ez a magyar nemzetiségnek s szokásoknak, hanem *itt van elrejtve a kincs is, mely a magyar birodalmat virágzóvá és hatalmassá teendi* s a magyar e kincset ássa és szedi, valahányszor ekéjét a földbe ereszti.

„Mindkét magyar sikságról az a föltevésünk lehet, hogy a történetelőtti korszakban, viz alatt volt, s csak később törettek át Győrnél s a Vaskapunál a bérczek, mikor aztán a megrekedt állóvizek lefelé folyása megtörténhetett s a száraz fölszine az ekképalább sülyedt viztükör fölé emelkedett. Az Alpok közelsége, továbbá az osztrák felföld nagyobb lejtőssége erőt kölcsönzött a felső tóba beömlő mellékvizeknek, hogy a medenczébe vaskosabb kődarabokat is magukkal sodorjanak. E felső tó hagyta a maga helyén a felső magyar sikságot hátra. A vizfenék finomabb részei azonban hosszabb utazást állottak ki, s csak a nagy alsó tóban rakodtak le. Az alsó medencze — keskeny párkányát kivéve — egészen ment maradt a durvább görelytől; e medencze hajlása oly csekély, hogy a viznek nem volt elég ereje nagyobb kődarabokat magával sodornia.

„Ez okból a felső sikságon durvább rétegből képeztetik az alsó fenék. Ezen kavicsos talaj természetesen meddő. A termőréteg, mely boritja, gyakran igen vékony, Magyar-Óvár környékén itt-ott nem rug 6″-re, mig másutt több lábnyi.

---

*) A magyar mezőgazdaság. Irta dr. *Ditz* Henrik. Magyarra fordította Halász Gábor. Pest, 1868. Aigner és Rautmann kiadása.

vidék termékenységének.

„A mármarosi bérczek közül kilépve, 505′ tengerszin feletti magasságban fekszik a Tisza; 164½ mérföldet (ilyen hosszu volt a Tiszaszabályozás előtt a Tisza folyamágya Tisza-Ujlaktól torkolatáig) megfutván, torkolatánál még mind 219′ a tengerszín felett, ugy hogy a folyammeder egy hosszmérföldére átlag 1′ 9″ esés jő, vagy ha egyes kanyarulatait figyelem nélkül hagyjuk s csak 85½ mérföldnyi hosszu völgyet számitunk, melyen áthalad: a völgyére 3′ 4″ esik, t. i. az első esetben 100 ölre 0.5″ s a második esetben 1″. Ép ez a viszony a Duna völgyénél. E folyam Pozsonytól Gönyőig 100 ölre 2¼″, innen a Dráva torkolatáig 0·47″ s alább Baziás felé csupáncsak 0·35″-nyi esést mutat.

„Nem kevésbbé jelentéktelenek az oldallejtők a földhátaktól a völgy felé. A Duna s Tisza közt mintegy 200 lábnyira emelkedik a vizválasztó legmagasb pontja a folyam ágya fölé, a fensikok legfölebb 60—100 lábnyira nyulnak ki s a róna jókora része 10—20 lábnyi aránylagos magasságban fekszik.

„Ennek folytán az esőviz, mely a magyar pusztára hull, épen nem talál a földszinen oldalvást lefolyást. A földbe szivárog hát bele, a hol az átereszti s köztalajvizzé tolul össze. Nagy ritkaság a pusztán, hogy az eső- vagy talajviz patakká gyűlne s föld felett venne utat a folyam völgye felé; az esés hiánya ép úgy gátolja a talajviz lefolyását, mint kiöntését okozza. Ennélfogva a *vizek mozgása csaknem egészen földalatti*, a hol a viz a földszinen mutatkozik, vagy álló pocsolyák, vagy tavakban, vagy nagy folyamokban henyén hömpölygő. A sikság folyamai nem számosak, de viztartalmuk annál nagyobb, részint vizkörnyékük nagyobb volta, részint lassú menetüknél fogva. Ez által a nyár rekkenő, esőtlen napjaiban nedvességben tartatik a talaj s elsülléstől megóvatik a vetés.“

Azonban a magyar talaj e két fő sajátságán az ujabb időben nagy horderejü változás van fejlődésben.

A mostanában évről évre növekedő gabnakivitel mind nagyobb mérvben szívja ki e talajnak a mult századok alatt — midőn még a mit termett is, mind rajta használtatott el — benne felhalmazott őstermő erejét. Ha a tapasztalás nem mutatná

Gregus János

Füzér vára Abaúj-
megjében, fenti
eredeti rajza repr.
Vas. Ujs. 1868. 553 l.

EGYETEMI NYOMDA

NOVEMBER

30 nap 47. hét

14 sárnap	
15 Hétfő	
16 Kedd	
17 Szerda	
18 sütörtök	
19 Péntek	
20 Szombat	

Gregurs Janis

Izra tengerszem, i
fenti rajza repr.
Vas. Ujs., 1868
565. l

EGYETEMI NYOMDA

NOVEMBER

30 nap

46. hét

7 Vasárnap	
8 Hétfő	
9 Kedd	
10 Szerda	
11 Csütörtök	
12 Péntek	
13 Szombat	

Gregus János

Rozsnyói bőrgyár,
fenti rajza, repr.
Vas. Ujs. 1868. 489 l.

Vas. Ujs. 1868. 500. l

majd ugató moraj huzódik végig felettünk. Ily szorongattatásban telt el majd két óra, mig a vihar végre csöndesedni kezdett.

A nap békitőleg sütött ki, fénye a havasok csúcsán tündökölve törék meg. A végtelen hegyláncz felett most láthatók az utat, melyen haladtunk; ugy tünt föl az, mint egy meredek sziklafalra vakmerőn helyezett erkély, mely minél távolabb, annál keskenyebbnek, végre csaknem egy vékonyan a sziklaoldalra ragasztott szalagocskának látszott.

Vad zuhatagok állták el utunkat, melyek majd hidaktól megnyergelve, majd az ut alá vezetve, fel- és eltüntek; a szikla-falakat itt már jégcsapok párkányozták; hóval fedett nagy térségen haladtunk át, ez volt a Mont-Cenis tetejének fennsíkja, itt a környező havasok gyürüjében, mint tündöklő gyémánt tünik fel egy tengerszem, melynek habjaival a nap ragyogó derültséggel enyeleg; közelében áll egy zárda (hospitium), Sz.-Benedek-rendi szerzetesek lakása, honnan méla harangszó hangzik; s egy, ezer emberre való katonai laktanya, mely most elhagyott komor magány. Itt lovakat váltottunk, az öszvéreket visszahajtották. E ponton tul, a ma már Franczia-országhoz tartozó Szavojában, utunk lejtősen haladt, a gyötrő hideg enyhült, kocsink szabad kerekekkel széditő sebességgel gördült, a hölgyek eltakarták szemeiket.

Délutáni két óra tájban S.-Michel helységbe értünk. Eddig terjed a mont-cenis-i fárasztó út. Itt van az ugy franczia, mint olasz részről már évek óta munkában levő alagút Francziaország felőli szája. Az óriási alagút hossza tizenkétezer és kétszáz métre (mintegy hetedfél ezer öl) leend és 30 millió frankba fog kerülni. A munkálat franczia részről 3517, olasz részről 5109, s igy összesen 8626 meter-nyit haladott előre. Miután évenkint körülbelül 750 meternyit haladnak, a befejezésre mintegy 3 évet számitanak. E nagyszerü mű, két különböző égalj összekötő hidja, megszámithatlan értékü idő- s erő-nyereséget ad a hosszu fáradalmak helyébe, méltó kortársa a suezi csatornának, — és a tudomány egyik legnagyobb diadala leend. Addig is, a mont-cenis-i út hosszadalmasságát megkimélendő, egy, leginkább angol vállalkozókból álló társulat, (melynek élén Sutherland herczeg áll) a mont-cenis-i utnak gyakran hajmeresztő szélén, vaspályát létesitett, melyen a hegy meredekségét s a völgy lejtőjét számba sem véve, utasokat s málhát néhány óra alatt szállit, s igy az utazók e fáradalmas hegyi uton két különböző alkalmatosság közt választhatnak. Bár szakértők felvilágositottak, hogy az amerikai rendszerrel készült mozdony oly gépezettel van ellátva, mely három pár sinen haladva, a két szélsőnél emeltebb középső sineken akként működik, miszerint kapaszkodás közben a vonat visszagördülését, leereszkedéskor pedig annak lesikulását lehetetlenné teszi: mégis ez amerikai élvezet után vágyat nem érezvén — én a fennt irt módon, inkább a régi mellett maradtam.

Utunk felső Szavoja vad-regényes, komor hegylánczain vezetett tovább. „Bramant d'Essilon" nagyszerü erőde parancsolólag látszott elzárni utunkat, de ez kigyózva kerülte meg meredek falait, melyek az ugynevezett ördög hidjával vannak vele egybekötve, s melyek a franczia és olasz kormány közt 1860-ban márczius 24-kén kötött szerződés folytán leromboltatnak. A havasok távol látszanak ugyan felettünk, de a lég még mindig rideg, a vidék zordon; s az elemek őskori csatájának e szinpada gyakran meglep, bámulatra ragadó panorámáival; mélyen ketté szakadt, egymásba illő s egymásfelé nyujtozó hegyoldalok képeznek kétfelül roppant magas és meredek bástyákat; a mélység szegélyén s kis zökellő pontjain, magas, nyulánk sziklák nyulnak föl obeliskek gyanánt; zuhatagok s rohamos hegyi folyamok kergetik az utat, szeszélyesen körbefogva, ugy képzeljük, hogy ismételve ugyanazon helyeket érjük. A vidék Dante tollára, vagy Salvator Roza ecsetére méltó, s ámbár szánalmat gerjeszt a küzdelem, melylyel e kopár vidék szegény népe a legcsekélyebb tápláló földet a természet fukar markából kicsikarni kénytelen; de a látomány nagyszerüsége meglepi az utast, s önkénytelenül érzi, hogy itt két nagy birodalomnak a természet által alkotott óriási válaszfalán áll.

St. Jean de Maurienne helység az utolsó postai állomás alsó Szavojában. A tekintélytelen helység a történelemben is játszik némi szerepet, a mennyiben itt halt meg 877-ben Kopasz Károly, Nagy Károly legfiatalabb unokája s császárutóda, izraelita orvosa Zadekias által megmérgezve. Innen ismét vaspályán folytatuk utunkat a távolabbi svájczi havasoktól sokáig kisérve, dús vidékü folyamok, tavak és szelid magaslatok hosszában.

Másnap estefelé Párisba érkeztem. Számtalan avatott és avatatlan leirás után, nem lehet czélom, ilyesmibe ereszkedni. Velenczéből érkezve Párisba, oly hatást éreztem, mint a ki egy dicső mult sirboltjából a jelen menyegzői teremébe lép.

Beszédes Kálmán.

Képek a hazai népéletből.

IX.

Megy a juhász szamáron.

Petőfi ismeretes népmáncza jut az embernek önkénytelenül eszébe, s akarja nem akarja, dudolnia kell azt magában, valahányszor juhászt szamara hátán ügetni lát. A kép, melyet a költő élénk ecsete, néhány vonással a papirra vetett, minden magyar olvasója lelkében kitörülhetetlenül örökitette magát.

De igazán, az alföld költőjének tollára méltó tárgy is — a juhász! A ki azon a vidéken ismerős, tudja, hogy egészen külön faja az az embereknek. A juhász nem is olyan ember, mint más ember. Nincs a rendes társadalmi sorban; nem lakik városban, faluban, s esztendőben egyszer

Nyájat hajtó juhász. — (*Frigyes* vázlata után *Greguss* János.)

sem hál paplanos ágyon. Ha néha, Dömötörnap körül, vagy azonkivül is, számolni bejő a városba, s hosszu gamós botjával végig megy az utczán, szamáron vagy gyalog, az ember önkénytelen utána néz, hogy hát ez mit keres itt benn? s még a gyermekek is utána szaladnak. Alig tudjuk a juhászt máskép képzelni, mint a mezőn, a szabad pusztán; a homok buczka tetején, botjára támaszkodva, a messzeségbe mélyesztett tekintettel, gondolat nélkül elmerengve, mig nyája a buczkák közötti völgyben legelész, s kaparja a homokot egy kis fűszálért, mert bizony, kivált az utóbbi száraz évek óta sovány a legelő. Vagy lehasalva, zsiros bundájára, mig lábánál bozontos kutyája alszik, oly édesdeden s mégis oly ébren, mint épen a gazdája. Ez a juhász élete. Alszik és nézelődik, kedvesét, vagy feleségét is magához várja ki a pusztára, hogy heti eleséget vagy tiszta ruhát hozzon számára; mert ő maga nem igen szeret érintkezni az emberekkel.

A rosz világ azt mondja, megvan ennek is a maga oka. Birkatartó emberek s a közbátorság őrei megegyeznek azon hitben, mely valódi néphitté vált, hogy tiszta kezü juhász nincs a világon.

öregebb; vagy most volnék fiatalabb; vagy Lotti volna okosabb; vagy Netti lett volna egy kicsit jobb; vagy a mamák lennének bölcsebbek, — vagy... azt sem tudom már hogy volna jobb. Oh az a házasság!! az a házasság! *Édes Vincze.*

A föld kora.

Alig lehet az emberre nézve valami fönségesebb foglalkozás, mint a homályos multba visszavagy a kétes jövőbe előrehatolni, hogy a világ- és fajunk sorsa felől minél inkább tájékozva lehessünk. Igaz, hogy az ily temérdek munkába és költségbe kerülő kutatások nem jövedelmeznek közvetlenül százezreket, mint a gyáripar vagy a kereskedés, de az is igaz, hogy az ilyenek nélkül nem is sokkal fognánk különbözni azoktól, a mikkel kereskedünk. Fajunkat ép e nemes törekvések hozták ős állapotából ennyire; ezek nélkül az egyes ép ugy, mint az állam hasonló a testhez, melyben nincsen lélek.

Emelkedő kebellel fogadjuk azért mindig, midőn egyes jelesebbjeinknek nehéz, kitartó fáradság után sikerül egy-egy lépéssel továbbra hatolni az emberi ismeret előtt még zárt mezőkön, s föl-föllebbenteni a *mostani lét kezdetéről*, a mult rejtélyeiről a fátyolt.

Ezek közé tartoznak Lyell, Croll, Bischoff, Thomson és több mások munkálatai a föld kora és eredete körül.

Hogy a föld korántsem annyi idős, mint az a mózesi teremtés-történelemben állittatik, hogy nem egyszerre, rögtön teremtetett ugy meg, a mint most előttünk áll: azt már Pythagoras (570. Krisztus előtt), Aristoteles és Strabo emlegették; de a régi kor szükelmüsége inquisitioval üldözte az ily nézetet, s már egészen kihalt az, midőn mintegy gúnyjául a mult kor minden erőködéseinek, e század elején ujra felkelt az, az uj-kor büszkesége — az ifju geologia szárnyain, s mind gyorsabban terjed napjainkig.

Csak azon egyszerü tényt elismertetni, hogy a mint alakulnak most a folyók partjain az iszaprétegek, ép ugy alakultak ezelőtt annyi milliókkal a föld kérgét alkotó nagy terjedelmű telepek is, s a mint a földrengések fölforgatják, a vulkánok uj lávatömegekkel boritják e vizhordta fölszint, ép igy volt ez a föld előbbi korában is, — csak ennyit is, mondom, nem könnyü volt az emberekkel elhitetni. Az ellen pedig, hogy egy régibb korban elefántok s tigrisek lakták a vidéket, melyen most csak medvék tanyáznak, s szőlőket érlelt a hegyoldal, melyet most örök jég borit, hogy e magas hegytető egykor mély tengerfenék volt, melyben sárkányszerü vizi szörnyek éltek, de a melyekről a mózesi teremtés-történelem egy szót se szól, — készebbek voltak azt felhozni, hogy: „az Alpeseken talált mammuth-fogak a bukott angyalok zápfogai voltak“ (Wilson), s hogy a hegyekben talált csiga és más kövületek csak az özönvizkor odaveszett *gonosz emberek kipárolgásai*, semhogy elhitték volna, miszerint *az ember megjelenése előtt is, régen ép ugy volt már élet a földön, mint lenni fog azért, ha majd mi egykor eltüntünk is arról.*

Ennyi előitélet mellett még a 19-dik század elején is, természetes, hogy csak nehezen haladhatott az ifju tudomány, s temérdek munkába került csak az egyes rétegeknek vastagságából, s a benne levő állat- és növény-maradványokból azoknak fejlődési idejét, egymáshozi arányát és viszonylagos korát is meghatározni; arra pedig, hogy ezeknek *absolut korát* is megmondhassuk, azaz: hogy számokkal kifejezhessük, hogy ez s ez réteg keletkezése alatt és az óta hányszor fordult meg földünk napja körül, vagyis hány évvel ezelőtt élhettek azon állatok, melyeknek kövült maradványai vannak ez egész korszakok óriási sirjába temetve — gondolni is alig mertünk. S ime! hála az ernyedetlen szorgalomnak, már néhány év után is közelebb állunk vágyaink czéljához, mint remélhettük.

Ugyanis a jelenkor több jeles geologjai külföldön azon képződményt vették részletes tanulmányozás alá, melyben az ember megjelenésének legelső nyomait találjuk, és kitünt, hogy ez az u. n. *jegeskorszakra* esik. Volt t. i. földünk életében egy oly időszak, midőn ennek legnagyobb részét jég és hó boritá csaknem az egyenlitőig, a mely után azonban ismét melegebb korszak következve, az olvadás közben a hegyek közül a tengerek felé csúszó jégtömegek mély barázdákat metszettek az időközben beléjök fagyott szikladarabokkal a hegyek oldalain, melyek közt lefelé zsurlódtak.

Ez óriás barázdák, melyeket Erdélyben a nép *ördög-szántások*nak nevez, mivel fel nem tehette, hogy halandó kéz húzhatta volna e gyakran nyílegyenességü vonásokat a száz láb magas sziklafalakba, — s azon több mázsányi szikladarabok, melyeket péld. a norvég hegyekről, vagy az Alpesekről vive magával, elolvadásakor néha Dél-Németország vagy Észak-Amerika síkjain hullatott el az odaúszott jégtömeg, — e hires *vándorkövek* aztán az egész titok nyitjára vezettek.

Ama barázdákból s átalában a hegyek oldalairól lezsúrolt porladékok t. i. a jégolvadáskor, a völgyekben támadt ár által, a lejtőkön levő barlangokba sodortattak, mig másrészök a vándorkövekkel együtt a síkon terült el, mint *morain*. Azon barlangok pedig, melyekben a legrégibb emberi maradványokat találjuk, rendesen e porladékokkal, vagy más, de ezekkel egykoru képződmények által vannak betöltve, beiszapolva: tehát az emberi maradványoknak is ezekkel együtt, vagy ezen időtájban kellett e barlangokba jutni.

Az volt tehát már most csak a kérdés, hogy miként lehetne e korszak idejét számokban, években meghatározni. Azonban a geologiának magának ez aligha sikerült volna valaha, ha — mintegy igazolásaul azon közéleti elvnek, hogy nagy eredményekhez csak egyesült erővel juthatunk, — itt is idegen helyről nem jött volna meg a váratlan segély.

M. Le Verrier, a párisi csillagda hires igazgatója adta rá magát, hogy a földnek napkörüli forgásából, s jelenlegi *excentricitásából**) kiszámitsa ennek az előbbi korbani excentricitásait 50—50.000 évre (1846-ban).

E számitásokból világos, hogy a földnek, — mely a nap körüli tojásdad forma utján nem mindig ugyan azon nyomon halad, hanem hol küljebb, hol beljebb tér el évezredek alatt a régi pályától, — legnagyobb távolsága a naptól ezelőtt mintegy 200,000 évvel ötszörte annyi volt, mint most; a midőn aztán több ebből származó okok miatt a hideg is földünk szinén oly helyeken, hol most 3 foknyi, akkor 70—80 R° foknyi lehetett.

Ily óriás hidegség mellett képzelhetni, hogy a vizek legnagyobb része szilárd, azaz: jég-állapotba jutott, s mivel sem azelőtt több százezer évvel, sem azóta nem lehetett oly nagy hideg földünkön, méltán azt kell következtetnünk, hogy ezen korszakban képződtek ama roppant jégtömegek.

E szerint 200—250,000 év a jegeskorszaknak, s ezzel együtt valószinüleg az ember megjelenésének is ideje, habár ez utóbbira nézve ez nem vehető még fel biztosan, mert hogy *100,000 évesnél idősebb az ember a földön*, az többféle adatok összevágása után már kétségtelen, sőt hihető, hogy 150,000 évnél is idősebb, de a 200—250,000 évre még nincsenek tiszta geologiai adataink.

A jeges képződmény ez emlitett keletkezési korát véve már most fel számitási alapul, nem volt többé lehetetlen a többi képződmények korát is aránylagosságuk szerint meghatározni; s — közülök csak egypárt emlitve meg — Lyell azon eredményre jött, hogy a kőszén-korszak 40 millió, a legelső réteges képződmény pedig, az u. n. *Cambry* — 60.000,000 évvel ezelőtt rakodott le földünk kérgében.

E számitások helyességét látszik igazolni másfelől az is, hogy Bischoff vegyész is azon eredményre jutott a kőszénképződés körül tett kisérleteiben, hogy a legifjabb fekete kőszén is legalább 10.000,000 év óta senyved ott a föld gyomrában, továbbá hogy a földnek előbbi izzó, folyós állapotából jelen hőmérsékévé lehülésére körülbelől szintén 50 millió év kellett. W. Thomsonnak pedig a napnak hőkisugárzásán és a naphő fogyásán tett számitásai ugyancsak azt mutatják, hogy 70.087,500 év óta élvezi földünk a nap melegét.

Ha ezen oly különböző utakon nyert eredményeket tekintjük, s látjuk, hogy mily aránylagos fokozatossággal s igy egybevágólag adják földünk egyes életphasisait: nem sok okunk van kételkedni, hogy tehát e mi — a többiek közt parányi földtekénk *legalább is* 60—70 millió év óta hordja terheit, s hogy mi is, bár nem 5—6 ezer, hanem 100—200 ezer évesek, — amaz óriás korhoz képest mégis csak tegnapiak vagyunk e földön. Ily adatok után lehet aztán fogalmunk az örökkévalóságról a mi nehány napos éveink mellett, s azon mindezeket teremtő nagyságáról, a kire oly igazán mondja a szent költő:

„Hogy még sem ég, sem föld nem volt formálva,
„Te voltál és te vagy erős Isten
„És te megmaradsz minden időben.“

Dapsy L.

*) A föld excentritásának nevezzük azon távolságot, a mennyivel a nap félrébb van azon ponttól, a hol lennie kellene, ha épen közepét foglalná el azon körnek, a melyen a föld körülte kering.

Utazás a Mont-Cenis-en.

Egy évig folyvást Velenczében tartózkodván, a kocsizörgéssel telt városi zajt, egy egész éven át nékülöztem; ellenállhatlan vágy lepett meg, elhagyni a komor paloták tömkelegét s vagy a gyönyörü természet ölét, vagy Páris világvárosi zaját keresni föl. Utnak indultam tehát. Verona, Mantua vérmezei borzasztó emlékeikkel, a Garda-tó, a tiroli Alpok tükre, élénk, festői partvidékével, kies fekvésü ősrégi városok, a hosszan elhuzódó havasok, Milano, csodás dómjával, az ünnepélyes Turin — mind tovább-tovább intettek s csak Párisról álmodozva, hatástalanul tünt el előttem mindaz, mi máskor egész valómat lebilincselé. Közönyömet azonban felvillanyozott éberség váltá fel, midőn a vaspálya a felhőktől koszoruzott Mont-Cenis aljához ért.

A roppant erő, mit egy hat személyre való postakocsi vontatására előkészittetni láttunk, sejteté a legyőzendő nehézséget. Egy-egy kocsiba négy hatalmas erejü ló és tizenkét öszvér volt befogva, s az addig vasuton jött utazó-társaság tiz ilyen fogattal indult éjfél tájban a montcenisi utnak, melyet Piemont és Francziaország egybekötésére I. Napoleon létesitett 1805-ben. E nagyszerű hegyi ut Tabbroni János remeke, ki azt 3000 munkással öt hónap alatt épité azon vonal helyén és nyomain, melyet már Pipin s Nagy Károly, sőt Pompeius és Hannibal is ismertek, rajta át vonulván hadaikkal. Ezen uton kelle 9—10 óra alatt fölkapaszkodnunk azon magasságra, mely Marters számitása szerint több mint ezer ölnyire fekszik a hegy alja fölött.

A havasok csúcsai a holdvilág fényében vakitón tüntek fel, s mint fehér lepelbe burkolt szellemek bámészkodtak le reánk; előttünk megmászhatlannak tetsző magaslatok tornyosultak.

A hajcsárok és kocsisok a hold ragyogó világitását s az itt csak ritkán szemlélhető csillagos égboltot nem szeretik; az utra hajló sziklák ijesztő árnyakat vetnek, mit különösen gyenge idegzetü hölgyek majd egy csoport utonállónak, majd leszakadt utat záró sziklatömegnek, vagy besüllyedt mélységnek vélnek; e rémárnyak néha a vonó állatokat is csökönössé teszik. Mily veszélyessé válhatik pedig a lovak megijedése vagy bokrossága oly hegyi uton, hol fordulásra való tér csak az ut mellett itt-ott a hegyoldalba vájt menhelyeken (refuges), vagy az uti-őrök számára készitett, s az egész vonal hosszában összesen 26 állomásnál van. Azonkivül az ily tiszta éjfél rendesen a reggeli szélvész előjele, mi csakugyan reánk is bekövetkezett. A reggeli szürkület, gyorsabban mint másutt, vértengerbe borult, a havasok fölgyuladtak, az erdők szegélyei megaranyozódtak; ez ünnepélyes látvány mindnyájunkat csöndre intett. Kocsink elsőrangulag levén dijazva, s annál fogva jobb fogattal is birván, első volt, mig az utolsó messze lent kanyargott még; a kocsisok s hajcsárok rekedt biztatása s az ostorok pattogása egyhangulag vegyült a patkók csattogásába; itt minden nyom küzdelem, mely kényelmes helyzetünk daczára magunknak is nehezére esik s végtelennek tünik fel.

A mennyire lélekemelő volt a látvány, mely a legközelebbi csekély fennsikon, előttünk feltárult, olyannyira aggasztó volt a havasokról zúgó s szilaj lökésekkel növekedő szélvész. Mig dühe elvonulna, egy a hegyoldalába vájt, be- és kijárással ellátott, félkörü alagutba helyezték el a kocsikat és a lovakat, az egész utazó társasággal A felbőszült tenger hangját hallottam már, de ilyen moraj előttem uj s megdöbbentő volt; a havasok ormain s az alattok hunyászkodó ezerféle hajlásu hegyek szikláin ezerszer törik meg s ugyannyi visszhangot ad a vihar árja; a százados tölgyek terebélyes koronája eltörpül, liget s bokor meglapul egy-egy letépett szikladarab száz mást rántva magával, rombolva zuhan le s a völgy zugó patakjának a mult napok esőitől felduzzadt árját medréből kiszoritva, annak más irányt ad; az előbb méltóságos zuhatag, most mint őrült nő tépett haja ziláltan korbácsolódik félre; a lovak s öszvérek összebujnak Mindent rémület fog el; az ember is, érezve törpeségét ily hatalommal szemben, elnémul. A helyzet nyomasztó hatását növelik női utitársaink fel-felsikoltásai, ha legördülő sziklák dobbanása vagy egy éktelen, majd dörgő

Gregurs János

Zboróz kastély
Sáros megyében,
fentí eredeti rajza
repr.

Vas. Ujs. 1869
89. l.

MAGYAR KIR POSTA
MAGYAR KIR POSTA
MAGYAR KIR POSTA
MAGYAR KIR POSTA
MAGYAR KIR POSTA

Greguss János, 1837-1892

Bivalyos szekér, olaj

Magyar Nemzeti Reneszánsz Társ. IV. aukciója. Bp.
1923. 4 l.

M.D.K.

Gregnss János
festő

Ebéd után
olajf.

Aradjegyz. I. terem 4 cz, 4 l.

MDK

Gregus János

Pályabiróságok ülései. Mücsarnok, 1900. 20. sz. 283.l.

MDK

Greguss János, Pozsony 1837-Bpest 1892

Ebéd után, olaj

Gregus János

MDK

Boánár Éva: Adatok Tornyai János művészetéhez

MMM Évkönyve 1951, 1951.

MDK

Gregusz Imre festő

Képzőművészeti Szemle 188o. 164 l.

elye :----------

Greguss János

~ nál is tanult Fényes tdolt.

A magyarországi mův. tört. I: 465.
Corvina 1971.

Greguss János

tanítványa Budapesten Egerváry Potemkin Agost festő.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 3631

3278

Grepuss János (1837-1937)

Kérű (1868, rajz, repró)
Alföldi gazda udvara (1880 körül, rajz, repró)

Kiss Sándor: Magyarország történetének
képeskönyve 1849-1945 (Bp. 1969)

108 old.

M.D.K.

Greguss János

Müveivel szerepel a most megnyilt szegedi kiállitáson "a jelesebb festők között", - mint a lap irja-a Képzőművészeti Társulat által rendezett kiállitásról.

Egyetértés. Bp. 1874. szept. 26. I. évf. 146. sz. 695. lap

M.D.K.

Greguss János

"Az Ér partján" és "Mocsaras erdőrész" c. képei szerepelnek a Képzőművészeti Társulat által rendezett kiállitáson,-közli a lap "Ujdonságok" c. rovata.

Egyetértés, Bp. 1874. ápr. 9. I. évf. 7. sz. 31. lap

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Gregussz János
festő

M.D.K

Tornyai barátja.

Jedlicska Éva: Tornyai János
M.M.M. Évkönyve 1952, 201 l.

MDK

Gregus János festő

Képzőművészeti Szemle 1879. 2. sz. 43 l.

EA..... ltsz. Gyűjtés he

Greguss János MDK

Ebéd után

Mücsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

MDK

Greguss János

Lázár B. cikke, Müvészet 1936. I. évf. 26-29.1.

MDK

Greguss János

Szinyei Társ.'' Magyar Müvészet 1934. 2.sz.
59 l.

MDK

Greguss János

Magyar Müvészet 1934. 2.sz. 59.l.

MDK

Greguss János, festöm.
szül.1837.Pozsonyban,megh.
721. 1892. Bpesten.

721. A nyár.

Müc. - A bp.-i Orvosszövetség Mü-Kiállitása. 1902.
Kat. 64.l.

MDK

Greguss Jánca, festőm. Rusz K. graf.

Kisvátdai várrom. Kepr.

Nagy Magyrép. II. r. 381.l.

MDK

Greguss János

Gerő Ö.: Szlámyi Lajos. Müvészet 19o8. 378-383.l.

Osztály

g y z é s

iniszter elvtárs részére.

k módositása.

elügyelőség és más szervek ja-
jesztést teszek a Müemlékjegy-
érintő módositására.

és indokolást a müvelődésügyi
ntézendő levéltervezet tartal-
Elvtársat, hogy egyetértése
snak megküldeni szíveskedjék.

MDK

Greguss János, festö

Ebéd után. Sz.M.tul.

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiállitás. 1934.szept.27.-okt. 28.
Kat. 7.l.

G r e g u s s J á n o s festő

M Ű V É S Z E T
II.évf. 1903.
46-48.
"Ipoly Sándor"

Greguss János festő

Pesti Hilap. 1880. nov. 9. 4.

Nemzeti magyar dal

Gyeguss János festőművész öszlöndijá-
ról

Fővárosi Lapok 1869. 14. 31. 287.

Hír

Gregus János festő (nem a János, hanem JH

~~[illegible]~~ az Imre)

Budapesti Hirlap 1881, XI. 20.

157.n 3.o (Ezeréves ünnek)

Greguss János "Ebéd után" c. rajzáról

Fővárosi tapok 1868. IV. 26. 387.

Hír

Jegyes János festő

Szabad Művészet. 1932. IV. 1-2.
13-24.

Pogány Ö. Gábor: Gróh István

Greguss János festö.

Atheneum. 1874. VIII. 2559.

Greguss János festö.

Atheneum.1874.V.108/12.

Greguss János festö.

Atheneum. 1873. II. 881-85.

Gregus János festőművész

Fővárosi lapok 1867. VI. 17. 554.

Hír a Képz. Társulat kiállításáról

Greguss János festőművész

Fővárosi Lapok 1867. V. 8. 424.

Hír a Képz. Társulat albumbizott-
ságának üléséről

Greguss festö.

Atheneum. 1874. VI. 953.

Greipel örnagy térképrajzolé.

Tud. gyűjt.
1818. VI., 124.

Jl

Táblakép Szénagyűjtés Gregüss

Jánostól

Budapesti Hirlap, 1881, VIII. 19

60 sz. 2-o. (Sz.-és Kr.)

A háboru. Vezérváltoztatások mind az oroszoknál, mind a töröknél. A Plevna körüli orosz hadiműveletek vezetésére Károly fejedelem mellé Zotoff tábornok helyett *Tottleben* tábornokot, Szebasztopol egykori védőjét nevezték ki; Nikoláj nagyherczeg és fővezér is tutort kapott *Kotzebue* tábornokban. A töröknek pedig Mehemed Ali lassusága nem tetszett, s mivel a Csárköj körül vivott harczok után megkezdte a visszavonulást, letették a fővezérségről és *Szulejman* pasát, a balkáni hadak vezérét nevezték ki helyébe, a Sipka-szoros pedig *Reuf* pasára bizatott. Hir szerint, Mehemed Ali azzal indokolta visszavonulását, hogy serege gyakorlatlan, s az orosz trónörökös sokkal nagyobb erővel áll vele szemközt; Szulejmán pasa ellenben vállalkozott, hogy Mehemed Ali seregével kész folytatni a támadást. Az uj fővezér el is utazott azonnal Rasgrádba, de e változás alkalmasint csak késedelmet von maga után, s az oroszok még jobban megerősödhetnek, mert a gárda-ezredek most már rövid idő alatt mind megérkeznek a bolgár csatatérre. Itt különben alig történt valami följegyzésre méltó az utóbbi napokban. Az a hir sem volt igaz, hogy az oroszok ujra megtámadták Plevnát s megverettek. Az oroszok épenséggel nincsenek ily támadó kedvben, s Ozmán pasa tetemes segitséget és nagy mennyiségü hadiszert kapott Sofiából két izben, s azokat szerencsésen bevitték Plevnába, az oroszok orra előtt. A *montenegróiak* is pihenőt tartanak, miután több erődöt elfoglaltak, és Nikitza meg van elégedve az eddigi sikerrel. *Szerbia* még mindig haboz: menjen, ne menjen? Baj van elég, a trónkövetelő Karagyorgyevics is fenyegeti Milánt, de másrészt a hadi czélokra elköltött orosz rubelekért is tenni kell valamit. A *kis-ázsiai harcztéren* Mihály nagyherczeg személyes vezetése alatt ujra megkezdődtek a harczok okt. 2-án, még pedig — az eddigi hirek szerint — fényes vereséggel. Az oroszok Alexandropolban összegyülve, a határtképező Árpa-folyón ismét rátörtek Mukhtárra. Okt. 2-án kedvezett is nekik a szerencse, de 3-án teljes vereséget szenvedtek, sőt a törökök az alexandropoli magaslatokat is elfoglalták. Muktár pasa több mint 5000-re teszi az oroszok veszteségét. Az orosz hivatalos jelentés is 3000-nél többet számol elő (köztük 69 tiszt), de győzelmet hirdet, megjegyezvén azonban, hogy az okt. 2-án bevett magaslatokról *vissza kellett vonulniok*, mert oda „csak nagy nehézséggel lehet vizet szállitani".

Adakozás. *A török sebesültek számára* a hét folytán a következő adományok küldettek be szerkesztőségünkhöz:

Somogymegye Látrány községéből 30 ft. A községben szept. 30-án a szentmihálynapi bucsu alkalmával barátságos társaság gyült össze Löwensohn Fülöp a vendégszeretetéről és áldozatkészségeiről ismert derék izraelita bérlő házában. „A hol ketten-hárman összejöttek, — emlékezzetek meg szenvedő török testvéreinkről" — monda a jelenlevők egyike, s a házi asszony azonnal megkezdé az adakozást 5 frttal, férje követte ugyanannyival s a kis társaságtól egy percz alatt 30 frt gyült össze a török sebesültek javára.

Kis-Szekeresről (Szathmármegyéből) Schneckendorf Adolf nevelő 10 frt 40 krt küldött be. Ez összeghez járultak:

Cseke Bálint ref. lelkész 1 frt, Schneckendorf Adolf 1 frt 80 kr, Fried Pepi 3 frt, Fried Jenny 2 frt, Hirsch Fánny 1 frt, Grünstein Jakab 30 kr., Hartman Dávid 50 kr., Grünstein. Mór 50 kr., Váradi László 30 kr. Összesen 10 frt 40 kr.

Továbbá: *Méhtelekről* Barkász Albert 2 frt 30 krt. — *Budapestről* Jeszenszky Lajos 1 frt és egy csomag tépést. — *Maros-Vásárhelyről* Veress Menyhért 2 frt. — *Kolozsvárról* Kecskeméty Elek 2 frt. — *Bukarestből* Nagy József 72 kr. — *Csomaközről* Husvéty J. 3 frt 60 krt.

Tépésadományokat küldtek: *Kecről* Gózon Gizella 1 kiló 32 gram, *Klopodiáról* Hriczovszky Ilka 1 kiló 400 gram, *Doroszlóról* a Krivácsy család 1 kiló 270 gram, *Laskodról* Papp Károlyné és Albert Jolán 1kiló 230 gram sulyut.

Mindez adományokat átadtuk a budapesti török konzulnak.

—x— **A háziállatoknak őszkor** gyakrabban mint egyébkor előforduló *emésztő-* és *légzőszervi*, *köszvény*, *csüz*, *bénulások* stb. szokás szerint inkább acut és vészélyes jelleget vesznek föl, a mely nagyon ajánlatossá teszi, miszerint a magukban véve jelentéktelen betegségi tünetek megjelenésekor is, alkalmas szerek használata által a bajnak elejét vegyük.

Tanácsoljuk tehát mezei gazdánknak, hogy kipróbált hatásu szerekkel magukat ellátni ne mulaszszák el, s e tekintetben ajánlhatjuk az Ausztria-Magyarország, Porosz- és Szászország számára engedélyezett s több éremmel kitüntetett *korneuburgi marhaport*, valamint az Ő Felsége I. Ferencz József király által kizárólagosan szabadalmazott *üditő nedvet lovak számára*, *Kwizda Ferencz Jánostól*, mely két készitménynyel a házi állatok leggyakrabban előforduló betegségi tüneteinél a legkedvezőbb eredmények lettek elérve.

E két czikk beszerzési forrására nézve utalunk a mai számunkban foglalt hirdetésre.

Halálozások.

Szentál György, országgyülési képviselő s a független szabadelvü párt tagja, mint Nyitráról tudatják, meghalt okt. 2-án.

Dr. Bobor Károly, Torontálmegye volt fő orvosa és táblabirája, meghalt Nagy-Szent-Miklóson 85 éves korában. A boldogult a szabadságharczban is tevékeny részt, s mint hazafi és emberbarát mindig megtette kötelességeit.

Szaiff János, a budapesti kegyesrendiek házának tagja, sok évig gymnásiumi tanár, meghalt 70 éves korában, hosszas betegeskedés után. Tudományos érdemei elismeréseül a bécsi földtani intézet levelező tagul is megválasztotta, a piarista rendben pedig több évig kormánytanácsos volt.

Elhunytak még: Özv. Greguss Mihályné, szül. Farkas Livia, (Greguss Agost érdemes irónk és Greguss János jeles képirónk édes anyja) 72 éves korában Budán, honnan mély részvéttel temették el a kerepesuti temetőbe. — Gr. Béldi György cs. k. kamarás, Erdély egykori kincstárnoka, az 50-es években az erdélyi pénzügyi igazgatóság elnöke, Gyula-Szt.-Királyon, 78 éves korában. — Lájpczig Jónás, Somogymegyének több éven át szolgabirája, majd árvaszéki elnöke, Kaposváron. — Eisinger Jónás, a fiumei magyar kir. tengerészeti hatóság főmérnöke s a kikötő-épitészeti hivatal vezetője. — Náthy Sebestyén, a Sina-féle urodalom tiszttartója 59 éves korában Kalocsán. — Deskó Athanász, Temesmegye volt főpénztárnoka és 1848-iki országgyülési képviselője, 83 éves korában Pádén. — Willmann György, a m.-vásárhelyi kath. gymnázium derék fiatal tanára. — Báró Bornemissza Ignácz, Bécsben. — Kuhinka Lipót, 62 éves korában Uj-Antalvölgyön. — Id. Simándi Kállay Károly, állatorvos 52 éves korában Budapesten. — Ujfalvi Oláh Sándor, orvostudor Hód-M.-Vásárhelyen 62 éves korában. — Özv. báró Révay Józsefné, szül. Bossányi Ilona 88 éves korában Styavnicskán. — Özv. Juritskai Vilmosné, szül. Antalóczy Vilma asszony, Budapesten.

SAKKJÁTÉK.

931-dik számu feladvány Kondelik K.-tól.

Sötét.

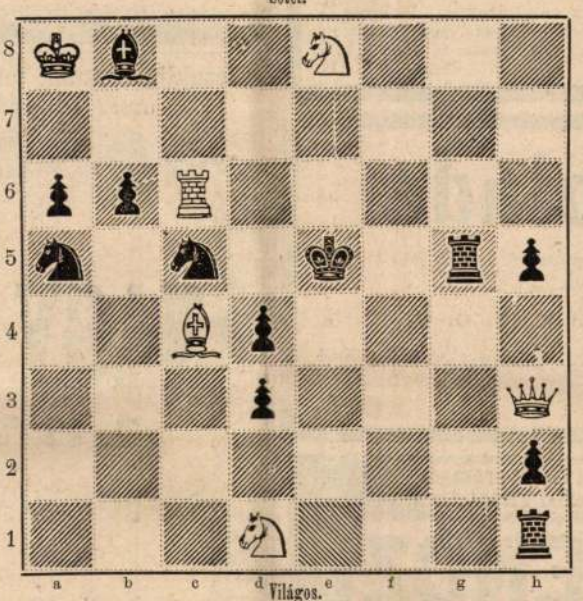

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond.

926-dik számu feladvány megfejtése.

(Kondelik K.-tól.)

Megfejtés.

Világos.	Sötét.	
1. Vf3—f2	Fh3—g4	(a)
2. Vf2—f4†	Ke5—f4:—d4	
3. Ff8—d6 v. He1—c2 mat.		
(a)		
1.	Hf4—e6	(b)
2. Vf2—f6†	Ke5—f6:	
3. Hc5—d7 mat.		
(b)		
1.	g6—g5	
2. Vf2—d4†	Ke5—d4:	
3. He1—f3 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. *Gelsén:* Glesinger Zsigmond. *Sárospatakon:* Gérecz Károly. *Miskolczon:* Hartmann testvérek. *Bogláron:* Mayer Károly. *Budapesten:* Blau és Spitzer. K. J. és T. H. *Sáros patakon:* Németh Péter. *Marosvásárhelyt:* Csipkés Árpád. *Sarkadon:* Márki János. és Nuszbek Sándor. *A pesti sakkkör.*

Szerkesztői mondanivaló.

A csillag és bolygó tüz allegoriája nem elég világos; itt-ott felesleges, a képet tulterhelő részletek is vannak, mindazáltal egészben véve jó benyomást tesz s kissé több világossággal s kevesebb áradással (különösen a 4. 6. versszakokban) közölhető is. Egyelőre csak félreteszszük.

Hajnali harangszó. Szó sincs róla, hogy plágiummal csak vádolni is lehetne. Ennyi találkozás, s oly közelfekvő gondolatban, akárhol előfordulhat. A másik még nem jelent meg sem itt, sem ott; sorát várja vagy itt, vagy ott. A mostani mindenesetre itt.

Kritikán alul. (Egyideig hevertettük, de hadd végezzünk velök.) Tavaszdal. Azt kérdezik... Mit érez a szív? — Óda N. N.-hez (benne van pedig az egész mythologia és klassziczismus!) — Annyi dal van... (igaz, ilyen van elég, mert ezt már százszor, ezerszer elfujták!) Irmához. — M... és (?) Nézek a távol...

Tasnád. M. D. Kiadó-hivatalunk a szept. 25-ki postával elküldötte a hiányzó lapokat. Már előbb irt egy czimszalag beküldéséért. Általában kérjük t. előfizetőinket, hogy reklamáczióikhoz mindig egy czimszalagot mellékeljenek.

A „Vasárnapi Ujság" 20 évi folyama jól bekötve olcsó áron megszerezhető. Bővebb tudósitást Cz. E. ad Budapest, hatvani-utcza 12. sz.

Előfizetési föltételek

a

VASÁRNAPI UJSÁG

és

POLITIKAI UJDONSÁGOK

október—deczemberi folyamára.

Negyedévre:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok 3 frt — kr.
A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok a „Háboru-Krónika"-val együtt . 3 frt **50** kr.
Csupán a Vassárnapi Ujság . . . . . 2 frt — kr.
Csupán a Vasárnapi Ujság a „Háboru-Krónika"-val együtt . . . . . 2 frt **50** kr.

☞ Azon t. előfizetőket, kiknek előfizetése szeptember végén lejár, megrendeléseik mielőbbi beküldésére kérjük, nehogy évnegyed kezdetekor a lapok szétküldésében fennakadás vagy zavar álljon be.

☞ T. előfizetőinket fölkérjük, hogy sziveskedjenek az előfizetés megujitásánál, vagy a „Háboru-Krónika" megrendelésénél czimszalagjukból egy példányt a posta-utalványra ragasztva beküldeni, s minden reklamációt és egyéb a szétküldésre vonatkozó közleményeket a kiadó-hivatalhoz küldeni.

A „Vasárnapi Ujság"-ból január elsejétől kezdve teljes számu példányok még folyvást kaphatók, évnegyedenként 2 frtjával, egyes havi füzetek 70 krjával.

A **„Háboru-Krónika"** cz. képes heti közlönyt lapjaink előfizetői májustól még mindig megrendelhetik. Ára egy hóra 20 kr., 2 hóra 40 kr., 3 hóra 50 kr., 4 hóra 70 kr., 5 hóra 90 kr., és hat hóra 1 frt, — május—deczember 1 frt 40 kr.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok
kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utcza **4.** szám.)

HETI-NAPTÁR. Okt. hó.

Nap		Katholikus és protestans		Görög-orosz	Izraelita
7	V	G 20 Olv. ünnep	G 19 Juszti	25 B 19 Euphr.	30 Rosch.
8	H	Brigitta	Pelagia	26 János	1 Mark. R.
9	K	Dénes, Földes	Földes	27 Kaliszt	2
10	S	Borg. Ferencz	Gedő	28 Kariton	3
11	C	Filoména	Burkhardt	29 Cyriacus	4 Áhitóf.
12	P	Miksa püsp. v.	Szerafin	30 Gergely püs.	5 Amian.
13	S	Kálmán	Kálmán	1 October	6 S. Lehl.

Hold változásai. ☽ Első negyed 14-én 4 óra 58 perczkor regg.

Tartalom: Ne nyulj hozzám (két képpel). — A izraelita seminarium (képpel). — A dologkerülő (vége). — A jelenkor robbanó szerei. — Egyveleg. — **Melléklet:** Képek a harcztérről. (három képpel). — Egy amerikai „Holt-tenger". — Egy török képviselő magyar levele. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Mi ujság? — Halálozások. — Adakozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Hetinaptár.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**

(L. Egyetem-tér 2. sz.)

Egy hatszor hasábzott petit sor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 krajczár; többszöri igtatásnál 10 krajczár. Bélyegdij külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad *Bécsben:* **Haasenstein és Vogler** Wallfischgasse Nr. 10, **Mosse R.** Seilerstätte Nr. 2 és **Oppelik A.** Wollzeile Nr. 22.

1877. Őszi és téli idény!

Legolcsóbb és legnagyobb

Vidéki megrendelések pontosan és gyorsan teljesittetnek.

POSZTÓ-TÁR

Budapest uj bécsi-utcza 6. sz.

Minták ingyen s bérmentve. Csomagolásért dij nem számittatik.

Angol-, Franczia-ország, Belgiumban és a belföldön eszközölt előnyös bevásárlások képesitnek, hogy mind az **áruk minősége**, mind a **legolcsóbbra szabott ár** tekintetében bárkivel versenyképes legyek. — Ugy mint eddig, ezután is minden igyekezetem oda leend irányozva, hogy üzletem iránt az eddig nyilvánult nagymérvü bizalmat pontos és figyelmes szolgálatom által mindinkább kiérdemeljem.

3760

KRAUSZ MÓR

Budapest, uj bécsi-utcza 6-ik szám,

ajánlja a közeledő **őszi és téli idényre** *a legujabb diratu* **nadrág- és poszló-kelmékkel** **fölszerelt raktárát** a legjutányosabb árak mellett, a t. cz. közönség becses figyelmébe. ***ANGOL PLAIDEK nagy választékban.***

A németországi gyógyászati ügytársulatok által megvizsgált, és kitü ő alkalmazhatósága végett a magas cs. k. magyarországi helytartóság által engedélyezett

Köszvény-vászon

mindenféle köszvény, csuz (Rheuma), in-szaggatás, mell-, gerincz-fájdalmak, keresztcsont-fájás (Hexenschuss), lábköszvény stb. ellen.

Egy csomag ára 1 frt 5 kr., kettös erejü 2 frt 10 kr. 3780

Hufeland hirneves orvos mondja orvostani müveiben: Két betegség van, melyek ellen az orvosi tudomány hasztalan látszik keresni erőteljes gyógyszereket; ezek fejköszvény és podagra; e gyógyszer a fentebbi köszv.-vászon használata által felfödöztetett.

Dr. BURON párisi általános seb-tapasza

mindenféle sebek, genyedések és daganatok ellen. — Egy köcsög ára használati módszerrel együtt 70 kr., kisebb köcsög 35 kr. Postán küldve 10 krral több. Valódilag Pesten egyedül csak **Török József** ur gyógyszertárában, király-utcza 7. sz. — **Debreczenben:** Rotschnek ur gyógyszertárában. — **Szombathelyen:** Pillich Ferenez ur gyógyszertárában. — **Mohácson:** Jezevics Károly. — **Kolozsvártt:** Wolff és Engel gyógyszerészeknél. — **Pécsett:** Zsolnay. — **Szegeden:** Weiglich és Kovács gyógyszerészek. — **Temesváron:** Kraul. — **Nagyváradon:** Molnár gyógyszerész. — **Székes-Fehérváron:** Dieballa — **Gyöngyösön:** Vozary gyógyszerész. — **Szigetvárott:** Ehrenfeld W. — **Miskolcz:** Ujházy gyógyszerész. — **Pozsony:** Sölz. — **Kassán:** Eschwigide és fia gyógyszertárában. — **Aradon:** Tonnes és társa. — **Egerben:** Köllner gyógyszerész. — **Nagy-Szebenben** Schneider J. F.

ÉLET-ITAL,

kitünö háziszer,

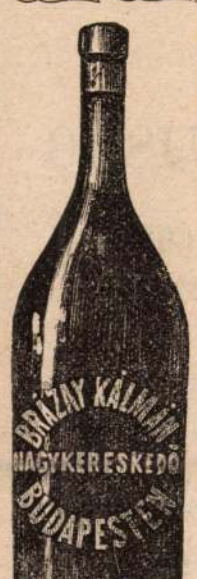

váltó és mocsárláz, bél és gyomorgörcs, epeinger, hányás, tengeri betegség, vizeletszorulás, álmatlanság, stb. ellen.

Ára egy nagy üvegnek 65 kr., kisebb 50 kr.

SÓS-BORSZESZ,

mint háziszer.

Mr. William Lee utasitása szerint. Gyors hatást eszközöl: Rheuma, csúz, szaggatás, fagyás, fog- fej- és fülfájdalmak, szemgyulladás, rákfekély, bénulások stb. stb. ellen; sőt fogtisztitó szerül is igen ajánlható, mennyiben a fogak fényét elősegiti, a foghust erösbiti, és a száj tiszta szagtalan izt nyer a szesz elpárolgása után.

Használati utasitás magyar vagy német nyelven jelentékeny orvosi s egyéb elismerő bizonyitványokkal, valamint bizományosaim névsorával, minden üveghez mellékeltetik.

Ára egy nagy üvegnek 80 kr., kisebb 40 kr.

Brázay Kálmán

Budapest, iroda és központi főraktár országút 24. sz., és **TÖRÖK JÓZSEF, király-utcza 7. sz.**

Vidéken a mellékletutasitásokban felsorolt bizományosaimnál

Figyelmeztetés. Minthogy ujabb időben több vevőm által a „Sós-borszesz" minősége, jó és valódisága ellen panasz és azon kérdés intéztetett hozzám, hogy „Sós-borszesz" készitési rendszeremet tényleg eladtam-e, azaz ennek készitésével más valakit biztam volna meg? — Értesitésem szerint nehány **budapesti, szegedi, brassói és prágai** czég az általam már évek során át gyártott s jó sikerrel forgalomba hozott **gyógyerejü sós-borszeszt** (üveg-mintáim és nevem **felhasználása s aláirásom hamisitása mellett**) utánozza! Az illetők ezen valóban nemtelen eljárásuknak elejét veendö: **üvegjelm hátsó részére** 1876. január hó 1-től fogva **Brázay Kálmán nagykereskedő Budapesten**, köriratu czimemet nyomattam le.

Ha felsoroltak készitménye csak némileg is megfelelne a czélnak, nem volna szükségük arra, hogy azt idegen czég alá burkolva, nevemet oly módon használják, mintha készitményök tőlem származna. Kijelentem tehát ismételten, hogy a t. közönség **csak azon sós-borszeszt ismerje el tőlem származottnak**, melyhez a használati utasitáson **aláirásom szerepel**, s az üvegre ragasztott czimlap nem „**mint**" vagy „**nach Brázay**" ellátva, mert a kérdéses sós-borszeszt részben vidéki kereskedők **készitményem helyett hozzák forgalomba.** 2828

Az ismeretes porosz Louisenglück

szalon-kőszenet

50 kilogrammonkint 1 frtnyi mérsékelt áron, s egész fuvarokban még olcsóbban, a **zsákok ólombélyeggel** ellátva, ajánlja a

Gutmann testvérek kőszénbányáinak

3832 **budapesti eladási ügynöksége**

ZWEIG LAJOS, mérleg-utcza 3. sz.

Temesváry Móricz

czipö-gyára Budapest, király-utcza 2. sz.

Br. Orczy-féle ház.

Hölgyeknek:

Valódi török szoftapapucsok	1.20
Eberlasting v. bör házi czipö, kis és nagy csokrokkal	1.70
Eberlasting vagy bör húzó topánka, magas vágású, rococo-sarkkal, a legfinomabban kiállitva	3.–
Topánka chagrin-börből, jól munkálva	3.60
Ugyanaz diszitett lakk-orral	3.90
Topánka salon-lakk mainczi börből glacé- vagy chagrain-bőr-szárral, igen finom tüzésmunkával	4.60
Csizma fénymázos, chagrain- vagy bagaria-börből, ránczczal és csavart kettős talppal	8.80

Megrendelések utánvét vagy az összeg beküldése mellett a legjobban teljesittetnek. — Nem tetsző árgyak készséggel kicserélttetnek.

Részletes árjegyzékek bérmentve küldetnek.

Figyelmeztetés sérvbajokban szenvedőknek!

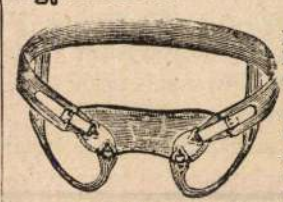

Legujabb találmányu ruganyos sérvkötöink Ausztria-Magyarországban utánkészités ellen cs. k. legmagasabb szabadalommal biztositattak.

Figyelmeztetjük ennekfolytán a t. cz. közönséget, hogy ruganyos sérvkötöink egyedül nálunk kaphatók, hogy azokon érczrúgók nincsenek, a sérvnyilásra egyenletes nyomást gyakorolnak, és éjjel nappal fájdalom nélkül viselhetök.

Billroth tanár és udvari tanácsos ur Bécsben, több orvosi tekintély s nagy számu beteg sérvkötöinkről a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak.

Ruganyos sérvkötöinket, köldök-sérvekben, anyaméh és végbélesésben szenvedők számára készitjük.

A ruganyos sérvkötö megrendelésénél kérjük tudatni, hogy az jobb, bal, vagy kettös-e, ez utóbbinál a sérvnyilások egymástóli távolságát, mindenesetre pedig a medencze körzetének s a sérv nagyságának mértékét. 3699

A ruganyos sérvkötők ára:

Egyes darabja	6 frt.
Egyes finomabban diszitve darabja	7 frt.
Kettös darabja	10–16 forintig.
Köldök-sérveknek	10–15 forintig.

Gyermekek részére 40%-kal olcsóbb.

Schottola Ernő és Neoschil,

Budapest, váczi-utcza és Gizela-tér sarkán, Mocsonyi-ház, a ruganyos sérvkötök feltalálói és egyedüli készitői.

Giliszta-csokoládé.

Mint biztos hatásu giliszta-ellenes szer legjobban ajánlható; kellemes izzel birván, a gyermekek azt nagyon örömest veszik magukhoz.

1 db ára használati utasitással 10 kr. o. é.

Főraktárak: Bécsben: Neustein F. gyógysz. **Budapesten:** Török J. gyógysz. Thalmayer és társa. **Pécsett:** Sipőcz István gyógyszerésznél, valamint a birodalom legtöbb gyógyszertáraiban. 3839

A szegedi országos kiállitáson érdeméremmel és a III-ik országos tüzoltógyülésen Aradon a nagy arany és ezüst éremmel kitüntetve.

WALSER FERENCZ

első magyar gép- és tüzoltószer-gyár, harang- és érczöntődéje,

BUDAPEST. BUDAPEST.

ajánlja szabadalmazott uj szerkezetü **fecskendőit, tüzoltó-egyletek legénységi felszereléseit,** vállalkozik **kutak, szivattyuk** és **harangok** készitésére,

jótállás mellett a legjutányosabb árakon.

Különös figyelmébe ajánlja a nagyérdemü **gazdaközönségnek, saját-készitményü és transatlantia szivattyus kutait és gyárának vizvezetékek** teljes felszerelhetésére nagy figyelemmel külön felállitott vizmütészeti osztályát. 3220

Mintaszerelések, képes árlapok, kivánatra rendelkezésre állanak.

Fióktelep Erdély és Románia részére: Kolozsvártt, belsömonostor-utcza.

Minden eddigi világtárlaton, haladás, józlés és versenyképességeért, első dijakkal jutalmazva.

A Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet kiadásában Budapesten (egyetem-utcza 4-ik szám) megjelent és minden könyvárusnál kapható:

NEMZETI NAGY KÉPES NAPTÁR

1878-ik évre.

Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal

számos képpel.

Szerkeszti ÁLDORIMRE.

Tizedik évfolyam. — Ára füzve 1 frt.

TARTALMA: Naptári rész. — Nero fáklyái (Sziemiradszki nagy czimképével). — Mester és tanitvány. 1 Gyulai Pál (arczképpel). — 2. Dömötör János (arczképpel). — Akit egy nemzet sirat, a Deák-mauzoleum (képpel). — Egy gyármunkás életéből. (Igaz történet a minő sok van.) — Nagy szellemek és nagy jellemek. Kossuth Lajos és Hugó Viktor (arczképpel). — Költő és diplomata (arczképpel). — Törökök és muszkák (képek szöveg nélkül). — Innen-onnan (vázlatok a szomszéd-ból és -ról). — A bolgárokról. — Konstantinápoly (7 képpel). — Vázlatok egy év történetéből. Mikó Imre gróf (arczképpel). — Szalay Ágoston (arczképpel). — Kecskeméthy Aurél (arczképpel). — A Petőfi-társaság. — Törökvilág Magyarországon (2 arczképpel). — Történeti mozaik. — Vegyesek. — Hasznos tudnivalók. — Magyarország czim-névtára. — Országos vásárok. — Naptári értesitő.

Greguss János

Sokovica, bajai kikötő,
fenti rajza, Rusz K.
fametszete

repr

Nagy Magykép

I. r. 261. l.

Baja városa,
fenti (?) rajza,
Rusz K. fametszete

Repr.

u. o. 263. l

Dunaszekcső (u. o. 264. l.)
Mohács (u. o. 265. l.)
fenti rajza (?) ztan
fába metszett Rusz K.

Greguss János

Lengyeltöti vidéke

I – III.

fenti rajza utáni

kőrült fametszet

repr.

Nagy Magyarkép

I. r. 372 – 374. l.

BROK

17.
(...ási évszám)

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER
l. Ströbl Alajos

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

...lakerülésében építészetileg, beil...
...lhe szerüen ~~...~~ ruzhicai már-
...zoló, erősen kiemelhedő

Greguss János

Dobsina látképe, fenti rajza, Schwartz fametszete -

Repr

Nagy Magyarép

II. 153. l.

Greguss Zaüvs

Alvinczy siremlèke
Budán, fenti rajza
Rusz K. fametszete
repr –

Nagy Magyarép
II. 126. l.

Gregus János

Szentbenedek (Bars-
megyében, fenti rájza
Rusz K. fametszete
repr.-
Nagy Magyarép
II. r. 55. l.

HELYSÉG

Gyalla.

VÁRMEGYE

Komárom.

SZAKCSOPORT

Építészet

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

Ref.templom oldala mellett.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Feliratos kő.

LEÍRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DÍSZÍTÉS, FELIRAT, JE

Római.

FÉNYKÉP, RAJZ

Greguss János

Garam-Zseliz látképe (Barsmegyében) fenti rajza Rusz K. fametszete repr.

Nagy Magyarép

II. r. 50: l.

Garamzselizi nagy tölgyfa (Fakartély) fenti rajza, Rusz. K fametszete

Repr

u. o. II. 51. l.

HELYSÉG

ESZTERGOM.

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Kö

KOR

1

ŐRZÉSI HELYISÉG

Főcgyházm. Könyvtár.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY Raynerius de Pisis
Anterior pars Pantheologiae

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Ösnyomtatvá
feljegyzése szerint Mátyás
Karthausi tárdanak ájá
látogatása után, subyost
Az initialéban levő mi
ábrázolja.

FÉNYKÉP, RAJZ

Greguss János

Somogyi puhaszi Jenki
rajza, Rusz K.
fametszete
repr. –
Nagy Magyarejs
II. r. 43. l.

Greguss Janos

Korponai örtorony,
fenti rajza, Rusz K.
fametszete

repr.
Nagy Magyarkép
II. r. 27. l.

HELYSÉG

ESZTERGOM

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Épitésze

KOR

XI

ŐRZÉSI HELYISÉG

Kir.várpalota.

TULAJDONOS

MÉRET

TÁRGY

Párkány.

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

Leveles disszel.

FÉNYKÉP, RAJZ

Gregus János

rajzsorozata a Szá-
delői völgyről I–IX.

Fametszetekben
repr.-
Vasárnapi Ujság
I. r. 362–370. l.

HELYSÉG

BUDAPEST

VÁRMEGYE

ŐRZÉSI HELYISÉG

XIV. Stefánia út 14 Föld-tani Intézet kertése

TULAJDONOS

SZAKCSOPORT

SZC

KOR

19

(felállt

MÉRET

TÁRGY

Böckh János

LEIRÁS (ANYAG, ALAK, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS)

A Földtani intézet tá-
leztet, mágkőből készült fü-
vány, félalakot ábrá-
dombormü

FÉNYKÉP, RAJZ

Gregus Janos

Az óbudai hajógyár,
fenti rajza, Pollák Zs.
fametszete
repr.

Nagy Magyarép

I. v. 197. l.

Újpesti kikötő télen
fenti rajza, Ruszk
fametszete
repr.

u. o. I. v. 201. l.

IRODALOM

JEGYZET

Felvette: 1941.

Gregus János

Ujlak (Illok) látképe, fenti rajza, Rusz K. fametszete

Repr. -

Nagy Magyarép

I. r. 275. l. -

ssély.

XI. sz.

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Gregusz János

Kukorica-csősz,
fenti rajza után,
fametszet
repr.
Nagy Magyrép
II. r. 250. l.

úzeb

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER

Courbet

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

LZÉS):

Gregus Janos

Zboróí varrom, fenti rajza, Rusz K. metszete, repr.

Nagy Magyarép

II 308-l.

.asztika.

II. sz.

TÁRGYMUTATÓ-CSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

Brassó.

MESTER

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB MUTATÓBA VALÓ ADAT

ele ezüst. Elefántcsont
lombarmuvu figurális disszel. —

Greguss János

Szalancz vára, fenti rajza után, fametszet
Repr.

Nagy Magykép
II r. 379. l.

Mándok látképe, fenti rajza, Rusz fametszete
repr.
u. o. II. 380.

Kisvárdai várromm fenti rajza, Rusz k. fametszete
Repr.
u. o. II. 381. l.

Ungvár látképe, fenti rajza, Rusz k. fametszete
repr. II. 382. l.

Vas. Ujs. 1866. 609

nyés Pista volt az, ki a legismertebb hősöket, a harczedzett, sakkviselt férfiakat rendre megverte s valóságos esemény gyanánt iresztelték, ha Cseresnyés vereséget szenvedett, a mi bizony eleinte nagy ritkán történt meg, később azonban sohasem.

Mig ellenfeleinek játéka geniális ötletek által vált ki, Cseresnyésben a mély gondolat, a végletekig vitt számitás, az átlátszó s épen ezért veszélyes terv, a hadvezéri csoportositás s a fegyelem döntött. Ha „drága köveket," t. i. bástyát vagy plane királynét áldozott egyes játszmáiban, ellenese mindig meghökkent s bátran elmondhatá félelmében: timeo danaos et dona ferentes.

Midőn az amerikai sakk-üstökös, Murphy, tünt föl a láthatáron, ki u. n. *vak* játszmái által ejté ámulatba a világot: Cseresnyés is próbára tevé roppant emlékező tehetségét, még pedig a legfényesebb sikerrel.

Eleinte egygyel tőn kisérletet.

A táblának hátat forditva, csendes szivarszó mellett, aránylag rövid időközökben diktálta lépéseit, miket egyik ismerője tett meg helyette. Az ellenpárt mögött serege állt az értelmes tanácsadóknak, kik csak többszörös megvitatás után eresztének utnak egy-egy figurát. Cseresnyés ez alatt nyugodtan bocsátá ki ajkai közül a kék füstkarikákat s szinte ugy látszott, mintha e röpke alakzatokban valósággal maga előtt látná azon játszmát, melyet, mire szivarja leégett, egy szerény „mat"-tal fejezett be.

Eleinte egyet játszott vakon, majd kettőt, sőt utóbb hármat, négyet is egyszerre, s roszul volt disponálva, ha három közül kettőt nem nyert meg, mig a harmadik „remis"-ben, azaz ugy maradt, hogy a játszma egy oldalra sem dőlt el.

Ha valamely sakk-ismerősével találkozott az utczán, elkezdtek „a levegőben" játszani, mely alkalommal egy bástya vagy királyné „fórt" is adott; hogy ezen levegőbeli csatákban is győztes maradt barátunk, a mondottak után természetes. Szabad óráit a „Kammonban" szereté tölteni s ilyenkor, mert ott nem igen van levegő, a füstben — azaz könyv nélkül, a kék semmiben sakkozott egyik vagy másik barátjával, még pedig susogva, „nehogy", mint mosolyogva mondá, „a pinczér sakkpénzt követeljen rajtok."

Midőn a „V. U." sakkrovatának szerkesztését magára vállalá, elsőben is azon volt: magyaros terminologiát alkotni. „Sötét és világos kocskát" használt „fekete és fehér mező" helyett; a lovasból *huszárt*, a királynéből *vezért*, a pionból *gyalogot*, a toronyból *bástyát* csinált, s ez elnevezések jobban is találnak s ezenfölül magyaros zamatúak. Cseresnyés egyátalán művelt ember volt, s azon kevés ifjak közé tartozott, kiknek nyelve szűzen maradt meg a németes és francziás fordulatoktól, helyesebben ferdületektől, melyekben oly nagy mesterek a két hazának azon negyvenezer költöncze, kik, mintha járda volna, csak koptatják a magyar nyelvet. Irálya szabatos, czikornyátlan s minden izében magyar volt. Mint jobbára minden ifju, a költészet muzsájába ő is belészeretett s az éj csöndes óráiban nem egy költeménye született, melyeket azonban némi szégyenkezéssel rejtegetett fiókjában; pedig, saját meggyőződésből mondhatom, sokkal fölötte álltak azon léha rimelésnek erőszakolt világfájdalomnak s idétlen embergyülöletnek, melylyel a magyar lant dologtalan pöngetői árasztják el az ártatlan divatlapokat. Cseresnyés a „V. U."-nak nemcsak sakkrovatát, hanem „tárházát" is kezelé, melynek apróságai nemcsak érett itéletet, hanem helylyel-közzel, a mennyire ezt a rovat szinezete megengedé, egészséges humort s szikrázó elmésséget árultak el. — Hogy, kivált az utóbbi időkben, leginkább a sakkal és irodalmával foglalkozott, onnan van: mert külföldre készült, hogy a sakktornákon részt vehessen. E részben való kitünő ismeretei nagy előnyére váltak e lapnak. Vagy ezer darab feladványt tudott könyv nélkül, minek folytán oly biztos és gyors belátást nyert, hogy az uj feladványok legnehezebbikét is könnyen oldotta meg, (pedig az ily problemák megfejtése a gyakorlott sakkozónak is csak napok, sőt hetek mulva sikerül), sőt legtöbbet csupán egyszeri odapillantásra; s olyanok is bőven fordultak elő, melyeknek kirakása alkalmával meg sem várta az utolsó sakkalak föllállitását, s kimondta a *mat*-ot.

Cseresnyés István.

Cseresnyés István született 1837-ben. Szülei: Cseresnyés István, csongrádmegyei levéltárnok s Pák Mária. Atyja a mult évben halt meg, anyja él. Cseresnyés a sakkjátékot már kora gyermekségében elsajátitotta ugyan atyjától, ki szintén erős sakkista volt: de teljesen csak Molnár sakkveteránnal való ismeretsége által nyerte kiképzését, fölhasználván ennek gazdag tapasztalatait s tanulmányozván a sakk irodalmát.

Később Pestre jött és itt vált rövid időn a magyar sakkozók diszévé.

Mint valaki megjegyzé: a sakk, tudománynak játék s játéknak meg tudomány. Ebben van valami. De jelentősége van e nemes játéknak mint szellemi tornászatnak, mely, hogy ugy mondjam, pihentetőleg foglalkoztatja elménket. Cseresnyés kétségtelenül matadorrá fejlődött volna e téren, ha ebben halála meg nem akadályozza.

Amugy is gyöngéd testalkatu lévén, a mult nyáron köhécselni kezdett s kénytelen volt Pestről, enyhébb éghajlat alá menekülni. A sakk-körből e szavakkal távozott: „Engem ez a kör többé sohasem lát!"

Fájdalom! balsejtelme valósult. Egy ideig irt Pestre leveleket, melyek aztán gyérebben jöttek, mig végre egészen kimaradtak. E lap szerkesztőjénél voltam épen, midőn a gyászlevél megérkezék. Öcscse irta azt, ki bátyját valamely igéretének be nem válthatása miatt mentegeté, „mert," ugymond — „Pista tegnap viradóra meghalt."

Szegény Pista! Szerénységedben soha meg nem álmodtad volna, hogy arczképed a „V. U."-ban megjelenjék s csak is a halálnak kellett jönni, hogy ez érdemlett kitüntetés ellen ne tiltakozhassál. A rajz sikerült s szelid vonásaidat hiven tükrözi vissza azon lap, melynek annyi éven át oly hű, értelmes és megbizható munkatársa valál.

E képpel és e néhány igénytelen sorral áldozunk emlékednek, melyet hiven fogunk megőrzeni szivünkben. *Forgó János.*

Kecskék és juhok

a pesti állatkertben.

Állatkertünkben a juh- és kecskeakol is egyike a figyelemreméltóbb helyiségeknek. Nemcsak mivel egyszerüsége, eredetisége által tetszetőssé válik, hanem mivel oly érdekes fajok vannak ott képviselve, hogy azokat látva, a gazda könnyen kedvet kap ujabb fajok behozatalára, s azok közül egy vagy más fajnak nagybani tenyésztésére, mi nemcsak az illetőre nézve válhat haszonhajtóvá, hanem nemzet-gazdászati szempontból tekintve is fontossággal bir.

Kecskék és juhok a pesti állatkertben. — *Greguss* J. rajza.

Csakugyan ily czél elérése lebegett az igazgatóság szeme előtt, midőn oda törekedtek, hogy lehető sok s érdekes, oly kecske- és juh fajokat állitsanak ki közszemlére, melyek közül többekkel lehetne honositási kisérleteket tenni.

Itt csak is az érdekesebbek ismertetésére szoritkozunk.

Szóljunk először is a kecskékről. Ezek között leginkább magára vonja figyelmünket a *törzsökkecske* (Hircus aegagrus, Bezoar-Ziege), mivel sok jeles természetbuvár nézete szerint ettől származik a házi kecske. Ez épen nem valószinütlen, mert a törzsökkecske nemcsak, hogy nagyon sokat hasonlit a házihoz, hanem a két faj keresztezése által oly fajta áll elő, mely magában egyesiti mindkettőnek tulajdonságait.

A törzsökkecske jóval nagyobb a házi kecs-

kénél, egy felnőtt bak öt láb hosszu. Dereka hosszu; nyaka közép hosszuságu; homloka széles, orra tömpe; lábai hosszak; farka rövid; szemei aránytalanul kicsinyek; fülei középnagyságuak; a bak szarvai hosszak, erősek, iveltek és göcsösek. Mindkét ivar nagy szakállal bir. Szinezete vörhenyes szürke vagy rőtbarna; hasa világosabb; hátán fekete-barna sávoly huzódik végig. Hazája Nyugati és Közép-Ázsia, hol a havasok csucsain tartózkodik, fennt az örök hó és jég birodalmában. Tiz-husz darabból álló csapatokban csatangol, rendszerint egy vén bak vezérlete alatt. Magaviseletében és életmódjában sokat hasonlit a kőszáli kecskéhez (Steinbock). Novemberben párosodik. Aprilisben gidózik; rendszerint két gidója van. Vadászata ép oly sok nehézséggel jár, mint a kőszáli kecskéé, nemcsak mivel nehezen hozzáférhető helyeken tartózkodik, hanem mivel igen éber állat, melyet csakis gyakorlott vadász képes meglepni.

A szép *törpe kecske* (Hircus reversus) is kitünő példányok által van képviselve állatkertünkben. Ez a legkisebb az eddig ismert kecskefajok között; hossza két láb. Hazája Afrikának nagy része. Szőre hosszu, durva. Szarvai feketék, kicsinyek; szinezete változó, leggyakoriabbak a sötét szinezetüek. Afrikában némely vidéken nagy számmal jön elő szeliditett állapotban. Brehm Alfréd afrikai utazásában ügyes, mozgékony állatnak mondja. „Ez volt az első kérődző állat, — irja a nevezett szerző — melyet fára mászni láttam. Meglepő 8—10 törpe kecskét egy mimosa csupján látni; valamely rézsut álló vagy lehajlott törzsön felkapaszkodva az ágakon tovább haladnak. Néha oly állásokban láttam egy némelyiket, mely állást addig lehetlennek tartottam; ugyanis mindenik lábával más ágon állott és bármint inogtak azok, az egyensulyt nem veszité el.“

A *bozontos egyiptomi kecske* (Hircus aegyptiacus hirsutus) szép, finomabb kelmék szövésére alkalmas szörméje által tünik ki és ép ugy, mint az *angora-kecske*, a házi kecskefajokhoz tartozik.

A *thébai kecske* (Hircus thebaicus) sajátságos alkotása által vonja a figyelmet magára. Orrcsontja ugyanis nagy mérvben felduzzadt, mi által oly kifejezést nyer arcza, minő oly embereknél — kik hajlott nyerges orral birnak — gyakran fordul elő, miért is e kecskefajt *zsidó kecskének* is nevezik. Ez a kisebb fajok közé tartozik s mintegy átmenetet képez a juhokhoz. Szakála nincs; szarvval csak egygyel bir; fülei hosszan lelógók; szőrméje sima; szinezete élénk rozsdabarna, néha találni szürke példányokat is, de ezek nagyon ritkák. Hazája Felső Egyiptom, hol régi idők óta ismeretes, mit bizonyit az, hogy a legrégibb emlékeken is található hű rajza. Jóindulatu szelid állat, mely kevés gondozást igényel.

Fenntartjuk magunknak a juhokról e lapokban terjedelmesebben szólani. Ezuttal kénytelenek vagyunk rövidre összevonni ismertetésünket.

A házi juh némely természetbuvár szerint egy törzsfajtól származik, mások meg azt erősitik, hogy több fajtól. A törzsfajokra nézve sem értenek egyet. Sokan az *argalit*, mások a *tetált*, a legtöbben pedig a *szárdiniai juhot* (ovis musimon, mufflon) tartják ősének. Ezekből kitetszik, hogy eredetére nézve ép oly sötétben tapogatóznak a szaktudósok, mint minden más házi állat eredetére nézve. Történetük az emberiség oly őskorával szövődik össze, mely homályba vész el. Származásuk kifürkészését nagy mérvben nehezitik a keresztezés által keletkezett számos fajták, melyeket egymástól megkülönböztetni szarvaik mikénti kanyarodása, farkuk hosszusága és gyapjok minémüsége után lehet.

A vadon élő juhok egyik jellemző ismertető jele, hogy valamennyi fajnak a farka rövid, mig ellenben a házi juhok különböző fajtái között vannak rövid és *hosszú farkuak*. E jelenség a mellett látszik bizonyitani, hogy a házi juhok különböző fajai, különböző vadfajoktól (melyeknek némelyike valószinüleg már kiveszett) származnak; mivel fel nem tehető, hogy a tenyésztés által egy állat oly lényeges szervezeti átalakuláson menjen át, miszerint farka nemcsak hogy hosszabbá fejlődjék, hanem hogy több csigolyával is birjon, a mint ezt némely házi juhfajnál tapasztaljuk, összehasonlitva azokat a vad juhokkal.

Fitzinger szerint a szárdiniai juhon kivül még tiz házi juhfaj létezik. Ezek közül csak is két faj található vadon is, u. m. a *szárdiniai* és a *rövidfarku juh*.

Állatkertünk több érdekes juhfajt bir felmutatni, melyek közül ez alkalommal az oly eredeti alkotásu *kövérfarku juh* (Ovis steatopyga) rövid ismertetését adjuk. Ezen juhfaj hazája Közép-Afrika, hol nagyon el van terjedve: nemcsak a szabad négerek, hanem az északafrikai nomádok is tenyésztik. Az afrikai kövérfarku juh középnagyságu állat, a mely nemcsak a farka alatt levő kövérséggel telt csomója által különbözteti meg magát a többi szelid juhoktól, hanem az által is, hogy gyapja szőrszerű és sem fonásra, sem szövésre nem igen alkalmas. Szarvai rövidek. Szinezete fehér, nyaka és feje azonban koromfekete.

Ennek közel rokona az ázsiai *kövérfarku juh*. Ez valamennyi juhfaj között a legnagyobb. Alsó állkapcsa hosszabb a felsőnél, arczorra ívelt, füle konyult, torka — mint a kecskéé — szakos; rövid farka mellett, két oldalt kövérséggel telt két csomó létezik, mely néha 30 font zsiradékot is tartalmaz. A tatárok, kirgizek, mongolok bőven tenyésztik és nem ritkán keresztezik a *hasitott farku juhval* (Tsunduk juh) s ez okozza, hogy az ázsiai kövérfarku juhnál gyakran találunk 4 szarvu példányokra, mivel ez abnormitas közönségesen előjön az utóbbi faj kosainál.

Természetüket tekintve, e fajok is ép olyanok, mint valamennyi más juhfaj, félénkek, gyávák, buták, magukkal jótehetetlenek s önvédelemre épen nem képesek.

Addig is, mig alkalmunk nyilnék az állatkertben levő többi, tenyésztésre méltó juhfajt tüzetesen megismertetni, nem hagyhatjuk emlitetlen az ottani juhakolt. Ez mind azon kellékekkel bir, melyek egy czélszerű juhakolnál megkivántatnak: világos, téres és száraz. Vajha minden kisebb juhos gazda szem előtt tartaná e feltételeket, melyek nélkül jó akol nem is képzelhető. A világosság szükséges nemcsak a bárány egészséges fejlésére, de a gyapjuképződésre nézve is, ezenkivül a gazda juhait csak is világos akolban képes megfigyelni. A juhok számának megfelelő tágas tér azért kivántatik, mivel a juhok azonkivül is szeretnek összebúni és szűk téren ezt még inkább teszik, mi által gyapjokat rontják, sőt némelyik egészen lesurolja azt oldalairól. A helyiség száraz volta nemcsak a juhok egészségére gyakorol jótevő befolyást, hanem a gyapjura is, mert nyirkos, gőzös kipárolgással telt légű akolban áttelelt juhok gyapja egészen eldurvul.

Miért nincs elég képzett magyar erdőszünk?

A V. U. f. é. 36-ik számában ezen czim alatt: „Miért nincs elég kiképzett magyar gazdánk?“ P—y A. ügyes tollal fejtegeti az okokat s buzdit e pályára. Nem mintha vizet akarnánk az oly jó szándékkal élesztett tűzre önteni, hanem hogy ezen kérdés megvilágositásához járuljunk, akarunk mi is e dologba beleszólani. Oly tárgy ez, mely elég fontossággal bir gondolkodásunk felébresztésére, s oly baj, melynek orvoslása — bizony igen óhajtandó. Nem annyira a mezőgazdászati, mint erdőszeti részéhez akarunk e kérdésnek szólani, azon részhez, mely mint szakembert érdekel.

Nem egyedül az az oka, hogy kevesen szánják magukat az erdőszeti pályára, mert az erdőszök nem részesülnek azon köztiszteletben, melyben a jogtudósok stb., s nem oly kedvező bánásmódban: mert hisz az erdőszeti pálya is tiszteletreméltó, s annak is megvan költői oldala, és bir elég vonzóval. Vagy ki maradna érzéketlen, ha olvassa a rengeteg erdők leirásait, mint barangol bennök az erdősz, puskával vállán, hű kutyájától kisérve; bámulva az erdők óriásait, az évszázados tölgyet, az égnek meredő, öles átmérőjű jegenyefenyőt, a sürű lombú, terebély bükköt; hallgatva a szellő susogását e magános, ezernyi egyénből álló oszlopcsarnokban, Istennek ezen nagyszerű szentegyházában; vagy ha hallja a tajtékzó patak zúgását, mely mohos sziklák között rohan alá a magános völgyben. Kinek ne támadna itt kedve leülni a buja gyepre, s nézni a kristálytiszta csermelyben a pisztrángok szökdécselését, s bele ereszteni a horgot, hogy e nemes halat megfoghassa? S a vadászat! Kopók csiholása üti meg füleit; a bokrokból őzbak ugrik elő, megáll, füleit előre hegyezi, szimatol, s könnyű, kellemdús ugrásokkal szökik tovább, helyenkint megállva, s hallgatózva hátrafelé: közelednek-e a kopók? mig a tisztás más oldalán a sürűben eltünik. Igen, erdősz leszek! kinek nem tetszenék e szép élet; ki ne állana be a szürke-ruhások közé?!

Pedig ez csak gyengébb, csekélyebb oldala a képnek, ez csak a külső érzékekre hat. De a férfiu, ki szelleme számára tért keres, ki tevékenység után vágyik: az még inkább megtalálja itt helyét.

Itt észlelhet a természet titkos rejtekében; tanulmányozhatja a törvényeket, melyek szerint növekszik a fa, rakván magára évről évre uj réteget. Midőn levágatta a fát, a tuskó metszetlapján a lehullott óriás korát olvassa le az évgyűrűkből, s azok vastagságából évtizedek előtt való jó vagy rosz esztendőket ismer meg. Az a fa lesz kalauza a mult idő járásaiba; gondosan föl van ott jegyezve minden.

Tanulmányozza a környék viszonyait, épület, mű, tűzifa-szükségleteit, jövőben lehető előhaladását, a kereskedelem jelen menetét s jövő haladását, — s évszázadra ható terveket készit.

Tevékenysége kihat az unokákra; áldást hoz azokra, ha helyesen működik, sugyanannyit ronthat balfogásaival. Legjobbnak tetsző cselekvése gyakran nem egyéb pusztitásnál, s csak a képzett szakember tudja megitélni, jó vagy rosz eredménye lesz e munkálkodásának. Csak kellő szakmüveltség, mély belátás, s tapintatos eljárás, nagy gyakorlat képesitik üdvös müködésre. Sokkal könnyebben fel lehet oldani valamely bonyolodott pör zilált szálait, mint az erdőgazdaság messze kiható s szétágazó tömkelegébe kellő rendet hozni, s azt helyesen szabályozni. Valóban az erdősznek, ki e pályán magasabb állást kellőleg betölteni akar, hogy működése a jelennek s jövőnek megfeleljen, nagy tudománynyal, gyakorlattal, helyes itélő tehetséggel, elhatározottsággal s fogalommal kell birnia. Egy pályaember sem gondoskodik annyira a jövő nemzedék anyagi jóvoltáról, mint az erdősz. Szép pálya ez! Kinek ne volna kedve erdőszszé lenni?

De valamint a tudományok s művészetek csak ott virágzanak fel kellőleg, a hol pártolásnak örvendenek, a hol a nemzet karolja fel őket: ugy van az erdőszet is. Nálunk még az erdők fontossága a nemzet háztartásában az egyesek által nincs kellőleg elismerve, vagy az elismerés inkább csak papiroson létezik, s az erdőknek szakképzett erők által való kezelését igen kevesen tartják szükségesnek. „Nagy tudomány is kell ahhoz — erdőt kezelni!“ kiáltanak. „Levágatom a fát s ujra kihajt; erdő nő ismét helyébe. Bizony nem nagy mesterség!“

Kinek kell szakképzett erdősz? Nézzünk körül a hazában. Az államnak, nehány főurnak és főpapnak, egy-két városnak. A kisebb birtokosok, a községek, városok magok pusztitják erdeiket, vagy tengődtetik azokat, vagy tulbuzgalomból halomra engedik veszni az anyag-készletet.

Az állam 10 külföldit léptet elő, mig egy hazánkfiát, s a többi is nagyobb képzettséget tesz föl egy külföldiben, mint a magyar fiuban. De hogy is ne! Illetékes helyről tudjuk, hogy a csehországi fiuk oly rendkivül jó bizonyitványokkal bocsáttatnak szárnyai, miszerint lehetetlen nem hinni, hogy mindnyája csodagyerek.

Annyi nálunk a képzett fiatal ember, a mely hivatal után vár, fizetés nélkül alkalmazkodik az állami hivataloknál évekig, lesve, hol nyilik alkalom értékesiteni erejét, — s nincs, a ki munkát adjon neki: fél Magyarországot el lehetne erdészekkel látni belőlük!

A lapokban buzditották a fiatalságot: lépjen az erdőszeti pályára, ott van jövő. S mohón rohant az oda, a selmeczi akademia tantermei zsúfolva voltak vele, egy évben 20—30, sőt több is végzett*), s most sóhajtozva ül a hivatalok sötét irodájában, másolással vesztegeti a drága időt, s nem talál tért a müködésre. Kinek kell erdősz? Tessék pályázatot hirdetni; 20—30 magyar fiu fog csődülni egy állomás elnyerésére. Magyar fiuk, a kik magyarul fogják vinni a hivatalt, értik a nép nyelvét, szokásait, kik el tudnak vele bánni: hisz annak gyermekei, belőle születtek. Óh igen, van már szép számu képzett fiatalságunk, van erdőszeti szakképzett erőnk, — de nincs, a ki alkalmazza. A mint tódult pár év előtt a fiatalság az erdőszeti tanintézetbe, ugy huzódik el most. A selmeczi akademián az idén csak 16 lépett be**), másod éves van 8, harmadéves nincs, miután csak az idén nyittatott meg 3 évre a tanidőszak.

Valamint ha valamely árut inkább keresnek valamely piaczon, az oda tóduló termesztők azt

*) 1862-ben 52 végzett. — *S.*

**) Örömmel jegyezzük meg itt, hogy e 16-ból hatot az erdélyi kormányszék küldött 300 ft. segélydijjal, azonkivül kettőt Ausztriába 600 ft. segélydijjal fejenkint, s mindnyája számára uti költséget fizet. Mindnyája számára biztositva van a hivatalba lépés, ha végeztek. Csakugyan oly szükében lennének Erdélyben a képzett erdőszöknek? mert ez esetben Magyarország kisegitheti őket; vagy dicséretre méltó gyámolitása akar az lenni gazdaságunk ezen ágának? — *S.*

Gregusz János

szamos rajzot
készített a vks.
Ujság részére
1865 ben

Gregus Janis

l.

NYOMTATVÁNY.

Ernst-Muzeumaukcioja II

182 l.

30.122. — K. M. E. Ny.

MEGHÍVÓ

AZ ORSZ. M. RÉGÉSZETI ÉS MŰVÉSZETTÖRTÉNETI TÁRSULAT

1939. FEBRUÁR 1-ÉN SZERDÁN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN (VIII. BAROSS-UTCA 13. SZ. FDSZ.) TARTANDÓ

ÜLÉSÉRE

TÁRGYSOROZAT:

1. Nyírségi műemlékek. (Lux Géza, Genthon István és Szentiványi Gyula beszámolója. Vetített képekkel.)
2. Csányi Károly másodelnök záróbeszéde.

GEREVICH TIBOR
elnök

Vendégeket szívesen lát a Társulat.

Greguss János

KMTárs. 1931. őszi kiáll.
XIII. 359

1934 szept. okt
Ebéd után, of

A KIRÁLYNŐ NYARALÓJA.

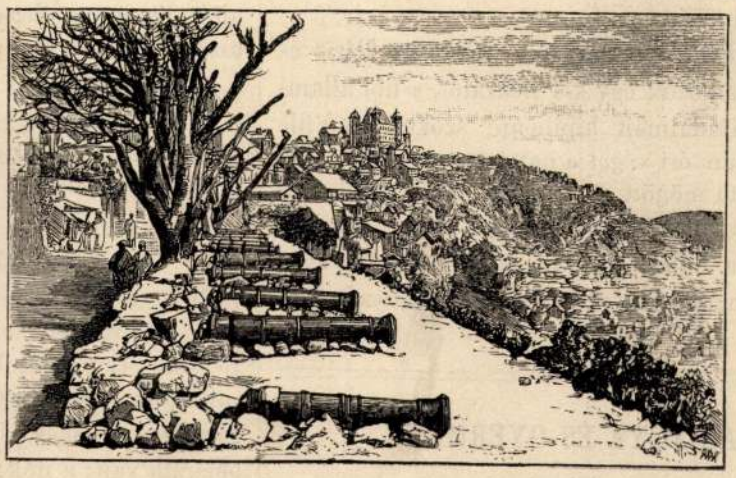

AZ ÁGYUÜTEG. (AMBODINANDOHALO.)

KAPUŐRÖK A KIRÁLYI PALOTA ELŐTT.

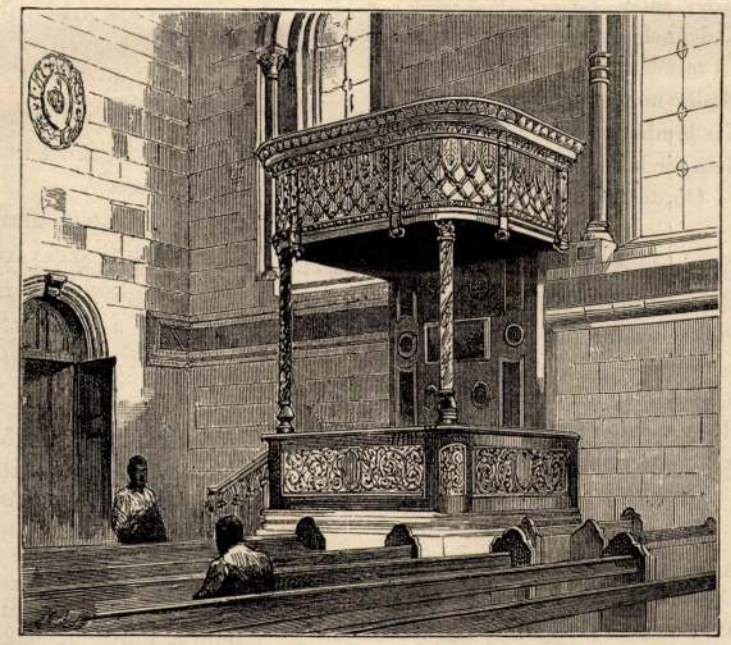

A KIRÁLYNŐ SZÉKE AZ UDVARI KÁPOLNÁBAN.

ANTANANARIVO, MADAGASZKÁR FŐVÁROSA.

A PUSZTASZERI ROM A JELENBEN. — GREGUSS JÁNOS EREDETI RAJZA.

is, s kire ugy tekint pártja, mint a köztársaság leendő elnökére.

Gambetta nehány év előtt vett Páris és Versailles között egy kis nyaralót, a hol államférfiui fáradalmait kipihenni szokta. Itt Ville d'Avrayban ért véget e hatalmas ember élete, kinek háta mögött oly ragyogó mult állt, holott még nem volt negyvenöt éves. Olyan korában érte el a halál, a mikor az államférfiu igazi pályája rendszerint még csak kezdődni szokott...

—*rs.*

AZ ANYA ÉS GYERMEKE.

(Képpel.)

Kis gyermek édes anya ölben.
Hogy' játsz', enyelg a kis bohó!
Kedvének anyja is hogy' örvend,
És mindkettő oly boldog, oh!
Madár nem örvend úgy fiának,
Kis bimbajának rózsa nem;
Nem fér közéjök gond, se bánat....
— Oh, tartsd meg őket, istenem!

Rózsát ha csak szellők is rázzák:
Már széthull a virágszirom;
Pajkos gyerek a fecske házát
Leszúrja — s palotája rom.
A boldogságnak oly kevés kell
Hogy menten semmivé legyen,
A legparányibb érintéssel....
— Oh tartsd meg őket, istenem!

Anya, csak örvendj gyermekednek!
Gyermek, anyádnak csak örülj!
Angyalok védnek titeket meg
Látatlanúl lengvén körül.
Bár boldogságtok öntudatlan,
Van egy szem, ott az égbe' fenn,
Mely örömét találja abban...
— Megtartod, úgy-e, istenem!

Szász Károly.

SZENT ANTAL KISÉRTÉSE MODERN KIADÁSBAN.

— Egy magyar főpap életéből. —

Volt valaha kulcsos Kolozsvár városában egy szerény kis házikó, jól elbujtatva a többi tekintélyesebb épületek között, s az arra járó közönyösen haladt el mellette. Pedig e kis háznak nagyobb hire volt a legfényesebb palotáénál, még messze külföldön is. Idegen országokból tudakozódtak utána, ha eladó-e? és ha az: meg is vették akárminő áron. Aztán kis idő mulva eladták megint, nem kellett félni, hogy nem akadna rá vevő. Egész ingó jószággá vált már a sok kézről-kézre-adásban s a telekkönyve kötetekre rugott volna, ha az időben oly pontos kimutatást vezettek volna az efféléről. Uradalmakat lehetett volna vásárolni már csak azon a pénzen is, a mit ez a ház átruházási illeték czimén az államnak behajtott.

Pedig hát rongyos viskó volt biz az voltaképen; sem kényelmet nem nyujtott, se valami barátságos, idylli magánynyal nem biztatta a benne lakót. Különb otthont adna ennél akármelyik zsellérház is. Nem érti az ember, hogy miért volt hát oly kapós?

De megérti azonnal, ha megmagyarázzák neki, hogy mi van e ház tulajdonához kötve? Az van hozzá kötve, hogy a ki azt megveszi: azt hat hét alatt ugy elválasztják a hitves társától, mintha soha se látták volna egymást ebben az életben.

E ház tehát megforditása a gretna-greeni kovács hires műhelyének. A mit az a szerelem hevénél összeolvasztott, azt itt a közöny fagyával szétpattantották. Amaz titkos bejárat volt a házas élet paradicsomába; ez kivezető rejtek ajtó, ha a paradicsom véletlenül pokollá változott.

Mind a kettőt nagy jótéteménynek tartotta az emberiség; amazt a szerelmesek, ezt a szerelemből kiábrándultak. S mint nagy jótéteménynyel, éltek is vele szorgalmasan.

Nehány évtized előtt — igy szól a hagyomány — a kolozsvári házat egy előkelő urnő vette meg.

A városban sokat beszéltek felőle. Hogy Bécsből érkezett hol férje a tónusadó gavallérok egyike, gróf vagy tán épen herczeg, előkelő, gazdag, szellemes, kinek az udvarhoz is nyilt bejárata van; a nők rajonganak utána, a férfiak rettegnek tőle. Hős a sima parketten, a turfon, a barrièren egyaránt. Valóságos Adónisz, a ki mintha csak arra volna teremtve, hogy egy nőt boldoggá tegyen, — s hogy van mégis, hogy boldogtalanná tette épen azt az egyet, a kit boldogságra választott ki annyi közül: tulajdon nejét s a ki most itt van és a kis háznak lett tulajdonosa?

Az elválási affaire nagy fölháborodást vert a birodalmi székváros előkelő világában. Még a legmagasabb köröket is foglalkoztatta az. Keresték a módját, hogy lehetne megakadályozni ezt a kellemetlen esetet.

*

Erdélynek akkor egy rendkivüli rábeszélő tehetség hirében álló püspöke székelt Gyula-Fejérváron. Egy második Pázmán Pétert láttak benne, a kinek mi sem lehetetlen, a mit egyszer a fejébe veszen. Ez talán le tudja beszélni azt az őrült asszonyt szerencsétlen szándékáról.

Egy délelőtt zárt hintó állott meg a püspöki palota előtt. A bakon ülő huszár először egy tisztes öreg papot segitett ki belőle, ki aztán egy gyászba öltözött s gondosan elfátyolozott hölgynek nyujtá karját, s az ingadozó léptekkel követte kisérőjét, remegve, mint a nyárfalevél.

Egyenesen a püspök dolgozó szobája felé tartottak, a ki, egy magas sugár alak, rendkivül finom és szellemes arczczal, már várt reájok s eléjök sietett, a mint közeledő lépteiket hallá.

Az ajtó megnyilt s a gyászruhás nő mint egy fekete kőszobor állt meg annak küszöbén. Égő szeme keresztül sugárzott a fátyolon, a mint a komolyan előtte álló egyháznagy arczába tekintett, aztán csöndesen elkezdett aláhanyatlani. Ha kisérője föl nem fogja, ott roskad össze egy állóhelyében.

A püspök csodálkozva nézett reá, aztán megfogta reszkető kezét s gyöngéden egy támlás székhez vezeté.

— Foglaljon helyet, gyermekem, — mondá szelid, bizalomgerjesztő hangon, — remegnie nincsen miért. Az, a mi engem arra késztetett, hogy önt ide kérjem, megköveteli, hogy engem ugy tekintsen, mint szerető atyját s hogy gyermeki bizalommal legyen irántam.

A nő kebeléből nehéz sohaj szállt föl, de nem válaszolt.

— Ön **-stein herczeg neje? — kérdé az egyházfő egy közeli székre mellé telepedve.

— Még az, fájdalom, — viszonzá a nő félig suttogva.

— Miért mondja, hogy fájdalom? Méltatlanul bánik önnel?

— Vétkezném, ha azt mondanám. Még gondolatban se vétett ellenem. Ő a legnemesebb szivü, leggyöngédebb férfi a világon.

— Hogyan? — kérdé a püspök meglepetten, — és ön mégis válni akar tőle? Hogy értsem ezt? Talán mást szeret?

— Ki? Ő? — kérdé a nő élénken, — oh nem, ő csak engem szeret.

— Tehát ön? — kérdé a püspök, mialatt arcza szigorubbá, lágy, olvadékony hangja erdesebbé változott.

A nő nem felelt. A püspök lecsüggeszté fejét s mély, halk hangon mormolá:

— Tehát ön lett méltatlan hozzá?

A nő összerezzent, aztán komoly, szilárd hangon viszonzá:

— Nem, atyám, én nem lettem méltatlan hozzá. Isten a tanum, sem ő, sem más váddal nem illethet. Én hű neje voltam s még gondolatban se jutott eszembe soha, hogy megsértsem női kötelességemet. Ha vétettem, egyszer vétettem ellene: mikor nőül mentem hozzá. Ez az, a mit szememre vethetek, semmi más: ez egyért pedig megvezekeltem irtóztatón.

Nem folytathatta tovább, csöndes zokogás fojtotta el szavát.

A püspök őszinte részvéttel tekintett reá.

— Ön tehát szerelem nélkül ment férjhez hozzá? Értem, gyermekem. Azt is értem, hogy vannak erkölcsi kényszerek, melyekkel szembe szállni egy gyönge leány nem elég erős. Ön hűséget esküdött férjének az oltár előtt s azt megtartotta. De szerelmet is esküdött. Pedig az másé volt, ugy-e bár?

A nő karjára hajtá homlokát és hallgatott.

— Eltaláltam, — mondá a püspök csöndesen. — Ön mást szeretett és szülőinek nem vallotta meg.

— Megvallottam.

— Megvallotta? és azok ellenezték?

— Nem ellenezték: maguk is ohajtották.

— Most már nem értem! tehát ő, a ki szerelme tárgya volt, ő rajta mult volna, hogy egymáséi nem lehettek? Hisz az alig képzelhető! Egy előkelő, ifju és szép hölgy kezét, a minőnek egy **stein herczeg nejének egykor okvetlenül lenni kellett, nem szokták visszautasitani. Talán állása volt az önénél sokkal alacsonyabb vagy magasabb?

— A hogy veszszük, — viszonzá a nő, — tekinthette ennek is, annak is.

— Ön talányokban beszél, asszonyom, — mondá a püspök gondolkozva, s hangján mély elfogódás volt észrevehető. Látszott rajta, mintha valami rég elmosódott emlék után kutatna elméjében.

A nő hosszasan vizsgálta az egyháznagy szép, szellemes arczát a fátyolon keresztül. Rendkivül látszott őt érdekelni annak magába mélyedése s szerette volna leolvasni annak a gondolatait arczvonásairól. Végre is ő törte meg a csöndet.

— Atyám, — mondá kissé fölemelkedve székében, — én jól tudom, miért hivatott. Ön engem vissza akar vezetni férjem karjaiba s e végből tudni akarja indokaimat, melyek a tőle elválásra késztetnek. Most már tudja. Nem szerettem őt soha. Mást szerettem, de hű neje voltam. Hű neje voltam, de azért annak a másnak a képe lebegett mindig lelkem előtt, azé volt szerelmem, imádatom, minden szivdobbanásom. Hát ez is hűség? Az lehet a világ előtt, ő előtte, mindenki előtt: de önmagam előtt nem az. Hitszegés ez, és pedig annál kárhozatosabb, mert az öntudat, mely ismeri a rejtett titkot, minden hódolatjelre, a mivel a társadalom a «hű hitvesnek» adóz, azt mondja «te lopsz!» Oly tisztességben részesülni, melyet az ember saját öntudata előtt meg nem érdemel: pokoli kín nekem, és én e kíntól szabadulni vágyom. Mit gondol ön, atyám, annyi évek hosszu során át ily gyötrelmet szenvedni: hisz ez már előize a túlvilági kárhozatnak Ön nem tanácsolhatja nekem, hogy viseljem tovább.

— Hát ha mégis, gyermekem, — viszonzá a főpap, ki mind nagyobb érdekkel kezdett figyelni a hölgy szavaira. — Hátha mégis! Ne vegye rossz néven, de mi lelkészek, a kik annyit vagyunk kötelesek foglalkozni a beteg lélek bajaival, — vizsgálni szoktuk a tettek rugóit. Ön válni készül férjétől. Vallja meg őszintén: ez elhatározásának titkos rugója nem az-e, hogy azzal, a kit, mint mondá, annyi év óta is még mindig szeret, végre egyesüljön?

— Nagyon könnyü erre válaszolnom, atyám, — viszonzá a nő egész nyugodtan. — Azt, a ki az első pillanattól kezdve, a midőn megláttam, lelki szemeim előtt lebegett, ma nagyobb távolság választja el tőlem, mint akkor. Ha nem tekinteném is, hogy azóta huszonkét év, huszonkét gyötrelmes év telt el, mely alatt egyetlen egyszer sem láttam őt viszont, s mely alatt mindketten nagyon, de nagyon megváltozhattunk: képzelhetni-e, hogy én most, ha még fölajánlaná is, elfogadhatnám tőle azt az igent, a mit ő akkor megtagadott?

— Ön nemes lelkü nő, asszonyom, — mondá a főpap meghatottan, — s valóban sajnálni lehet azt a férfit, a ki egy ily lény vonzalmának birtokában, azt mégis elszalasztotta. Megfejthetetlen rejtély ez én előttem.

— Pedig ön előtt nem kellene rejtélynek lennie, atyám, — felelt a nő székéből fölemelkedve s arczáról csöndesen félre vonva fátyolát.

Egy már nem fiatal, de még mindig rend-

Greguss János (1837–1892.) Ebéd után. ~~Festette~~ Festette köre rajzolta Keletty Gusztáv.

O. M. Képzm. Tárg. múlapja 1867. (14.)

Id. Keletty Gusztáv

Gregorio Lamo

Gregusz Dániel

rajza repr.

Szilágyi S. A magyar

nemzet tört. I. k. –

— oszloptörzsek 153
— kockaoszlopfő 149
— párkánytöredékek 164 CLXI 3
MARIGNAC *(Charante-Inférieme)* templ., alaprajz 33
MARIGNY *(Calvados)* kaputimpanon 158
MAROSVÁR *(Csanád)* vára 124
— l. Csanád
MARS-SUR-ALLIER *(Nièvre)* templom, timpanon 170
MASSA MARITTIMA székesegyház, kőoroszlánok 109
MAURSMÜNSTER apátsági templom, oszlopfő 150
MELK bencés apost. kincstár, Szt. Kálmán fejereklyetartója 183, 195, CCXX—CCXXII
MELLE *(Deux-Sèvres)* St.-Hilaire-templ., ablak 116
MERIN *(Cseho.)* bencés templom 115
METZ Szt. Arnulf bencés templom 248
MEZŐLADÁNY *(Szabolcs m.)*

MUNKÁCSY MIHÁLY
PAÁL LÁSZLÓ KÉPMÁSA

SZÉKELY BERTALAN
GREGUSS JÁNOS KÉPMÁSA

Greguss János

l.

Végvári Szolnok

42. l.

We brush and comb our hair.

What do you put on first?

I put on ~~the~~ first my underclothes.

What do you wear round your neck?

I wear ~~the~~ my round neck a colur and a tie.

What colour is your shirt?

My shirt is blue.

(What colu)

Who wear suit and who wear dresses

3 2 1 4 7 6
Suit wear ~~the~~ men and dresses wear

5
~~the~~ women.

Greguss János

Bacskói kastély Templén-
ben c. eredeti rajza
repr.
Vas. Ujs. 1870. 169 l.

Bacskó videke c. ere-
deti rajza repr.

u. o.

Gregus János

Tájkép a Csernavölgyből, fenti rajza után
repr.
Vas. Ujs. 1870 192. l

Wyalra, tpl

20l.

Greguss János

Szenagyujtés c. Eépe

repr. Morelli G. fa-

metszetében

Vas. Ujs 1881. 614 l.

szöveg. 624. l

BUDAPEST
928 MÁJ. -6 15
LKC

Greguss János ?

Cigány tábor c
korajza repr.
Vas. Ujs. 1880
301 l

è il campo di battaglia del bacio, i corpi dei campioni caduti nella battaglia, sono raccolti da bei cavalieri bianchi, diafani — incorporei, i quali «vivono tra le roccie di azzurre montagne, dove tremola la felicità del bacio, e dove risorgono a nuova vita i caduti eroi del bacio». Il Bacio : fior di morte. La vecchiaia : il bacio del Tempo. Il ponte fra la vita passata e la vita ventura ; «le belle navi del conforto» della vita presente : la donna. La Luna : «la Luna degli innamorati» che «fu mandata sulla Terra per veder i baci». Amore e Morte sono fratelli nel suo mondo poetico, come Vita e Morte. «Amore, parto, esistenza e trapasso : la sfinge della vita non è un'immagine di donna?» si domanda il Poeta. Il «bacio insegue il bacio», non soltanto «al primo richiamo di primavera», ma sempre e dappertutto : «tutti quelli che vengono in infinita schiera, tutti : bambini, giovani robusti e sani, corpi caduchi, — tutti inseguono la donna. Giostra infinita, immensa ; la ridda eterna della morte». L'amore, il Bacio, formano tutt'una foresta mitologica nella poesia di Ady. Il motivo dell'amore è

Vas. Ujs. 1870. 616. e

magasan torlasztja föl oldalt a földet, mint az eke a kivetett borozdát. Egész erőditési sáncznak látszik a kerékvágás. A kerék pedig megrakodik a fekete, szuroknemű tapadó gyurmában, hogy minden puskalövésnyire tisztogatni kell küllőit.

Gyönyörü utazás, utazás az alföldön. Hányszor elszavaltam, mormogtam és dudoltam magamban Petőfi versét . . . mert én is oly szeretője vagyok az alföldnek, mint ő volt, de én is ugy jól laktam a nagy szeretettel, mint ő, mikor ezt irta:

Utazás az alföldön.

Pompás kis utazás, valóban!
Alig van egy arasznyira
Fölöttem a felhő, oly terhes,
Szakad nyakamra zápora.
Bundám dohányzacskómra adtam,
Hogy az maradjon szárazon.
Csuron viz vagyok. Még megérem,
Hogy végre hallá változom

Minő az út! . . . . de vajjon út ez?
Vagy fekete kovász talán?
Mely ha kisül, leszen belőle
Kenyér az ördög asztalán.
Ne dögönyözze kend csikóit,
Ne dögönyözze kend, kocsis,
Fölérünk Pestre, ott leszünk tán
Már az itéletnapon is. —

Hejh, alföld, alföld, nem reméltem,
Hogy így fizess szerelmemért!
Vagy tán a zápor és ez a sár
Épen szerelmemért a bér?
Csakugyan az lesz . . . . a záporban
Bucsúkönyüid ömlenek,
S karod a sár, a mely helyettem
A kereket öleli meg.

Szép tőled, kedves alföldem, szép,
Hogy engem ennyire szeretsz,
Hogy távozásom így megindít,
Hogy ilyen bánatot szerez;
Örülök rajta, hogy irántam
Ily érzékeny szived vagyon,
De, szó a mi szó, jobb szeretném,
Ha nem szeretnél ily nagyon.

Mező-Túron irta. No hisz, én is épen azon a vidéken jártam!

Ugy sejtem, ez a tisztes „jármü“ is azon a vidéken csikorog valahol, valami jó *töltésen*, mely ez uttal inkább zsombékos süppedéknek látszik, mintsem töltésnek.

Három lovat fogtak be, ernyőt is tettek a szekérre; a három ló a nagy sár ellen, az ernyő az ég jó akarata ellen, mely az idén csakugyan sokat adott a jóból. De hiába, a három ló majd kidült utközben, az ernyő pedig megázva a bennülőnek majd a nyakába esett már.

Szegény lovak! Ugyan csak húz mind a három; a lógós is, mintha meg akarná érdemelni azt a tisztességet, hogy a stájer-kocsiba méltatták, igásló létére, ugy húz, szinte tultesz a másketton. Pedig közbül a szürke is kitesz magáért. Mind a három térdig gázol az iszapos vizben, mely elöntötte a töltést s lehetetlenné teszi a haladást.

A kocsit-e, vagy a három lovat; két ökör-tinó vontatja, süppedezve maguk is a zsombékos talajban; hajcsárjok szólingatja a csást is, a hajszást is, mely majd megszakad a nagy huzásban, szinte panaszolja, hogy mindjárt nem birja tovább.

A három ló kocsisa viseli magát a legegykedvübben. Ugy ül ott a bakon, mintha az egész dolog nem is tartoznék reá. Gondolja az ökrök dolga, nem az ő lovaié. Különben kényelmesebb helye is van, mint az öreg ténsurnak a hátulsó ülésben, a ki ugy fogódzik a kocsi oldalban, s oly erősen tartózkodik, mint egy kezét-lábát megvetett Atlás, csakhogy az égboltozat helyett a lesuhadt kocsi-ernyőt tartja a nyakszirtjén.

Nem azért tartózkodik pedig, mintha a kocsi nagyon rohanna s félnie kellene, hogy felemás fogatja elragadja tán. Dehogy. Hanem a fakószekér különböző vágásban járó kerekei majd jobbra, majd balra zökkennek bele egy-egy mély kátyuba.

Pompás utazás! valóban.

De az égalja derül nyugaton. A felhők megszakadoztak s felhuzták a földre lógó] lábaikat. Nem lesz talán több eső. Jaj, de milyen messze van még attól az út felszáradása, s mily messze a felszáradástól még, a mig becsületesen járhatóvá lesz.

A jó isten mentse meg még az ellenségemet is, hogy ily utban és időben a Tiszántulról hozzon feleséget magának, mint az a szeretett atyámfia, a kinek a mult héten a násznagya voltam!

—á—r—

Utazás az alföldön. — (*Greguss* János eredeti rajza.)

A „vörösek“ Párisban.

III. Napoleon kormányának egyik mesterfogása abban állt, hogy mindig a soczializmus és kommunizmus kisértetével, a proletár, vagyontalan néptömegek uralomra kerülésével s az ennek nyomában támadó vagyonfelosztással, anarchiával, terrorizmussal ijesztgeté a nemzetet, mely rémeket — az u. n. „vörös kisértetet“ — nem tarthat vissza egyéb, mint a vaskezü császárság. Az „empire“ tehát a társadalmi rend őreként figurálván a nemzet előtt, ennek még azon tagjai is, kik utálattal fordultak el a császárságtól, ha volt mit félteniök, megtürték azt, mint szükséges gonoszt.

A misztifikációt a császári kormány két évtized óta oly művészettel birta üzni, hogy nemcsak a franczia „bourgeoisie“, nemcsak a vagyonosabb és rendszerető franczia polgárok és földbirtokosok, de még a külföld is komolyan hitt a „vörös rém“ szörnyüségében s amazok inkább akarták egyéni és polgári jogaik egy részét a császárságnak, mint mindenüket a társadalmi felfordulásnak áldozni.

Ez is egyik mesterségesen alkotott alapindoka volt a császárság oly hosszu fennállásának Francziaországban.

A világ szentül hitte, hogy mihelyt az a kemény gyeplő a császárság kezében kissé megtágul, rögtön elszabadulnak a letartott szenvedélyek s vakon, dühödten ragadják a legnagyobb zavarok örvényébe a franczia társadalmat s vele a világot, Francziaország lévén egész a jelen háboruig a világ feje.

Annál meglepőbb lehetett tehát Európára, hogy midőn a császárságot Sedannál lesujtotta a végzet megérdemlett villáma, s midőn már nem a társadalom, de saját maga megmentésére is elveszté utolsó erejét is: a világ nem fordult fel Párisban, nem zavarodott össze a társadalom, s a világ hiában volt rá elkészülve, hogy most már elkezdi véres munkáját a guillotine, az urakat, gazdagokat leölik, elkergetik s ur lesz a koldus és koldus az ur. Mindebből nem lett semmi, megtürték még azokat is békén, a kik husz év óta hóhérjai voltak a hazának. A nemzet szabadelvü férfiai vették kezökbe a gyeplőt s szerencsésen tudták párositani a hatalom szükséges tekintélyét az egyén jogaival, az élet-, vagyon- és szabadság-biztonsággal, mely utóbbiaknak első bajnokai voltak mindenkor.

„Meg vannak döbbenve a csapások alatt, még nem ocsudtak fel a széditő ütés alól; de várjunk csak kissé! A fiskálisok miniszteriuma nem fogja visszatarthatni az ébredező szörnyet,“ mondák a németek, kiknek felette jó viz lett volna malmukra egy oly hatalmas szövetséges az ellenséges táborban, mint az anarchia.

Vártak egykissé, vártak jó ideig: de a szövetséges nem jelentkezett. Pedig bizonyára nem mulasztottak el a maguk részéről semmit, hogy megjelenjék.

Ujra kiderült, hogy az ördög nem olyan „vörös“, a minőnek festik.

Támadtak ugyan apró mozgalmak Lyonban, Toulouseban, Marseilleben, de azoknak az elfojtására elég volt a fegyvertelen nemzetőr és plebiscitum. A Cluseret-féle kalandorok szégyenszemmel gompolyogtak hátra.

Akkor mondá Bismarck, hogy „van neki hatalmas szövetségese Páris falain belől.“ S csakugyan megérkezett a pillanat, a mikor az a szövetséges kimutassa a fogafehérét.

Páris már ekkor körül volt vasalva a német hadak vasgyürüjével; közlekedni nem lehetett másképp, csak a levegőn keresztül; odabenn több mint

„Örökre tied!“

Tudta is ő, mit csinál! s mondjátok meg ti, kik még a természet rendes utján jártok, vagy kiknek száját a *forró* kása még nem égette meg, tehetett-e Hektor egyebet?

A hölgy megállott a bámulat miatt, rá süté Hektorra szemeinek sötét golyóit, s mintha szólani akart volna valamit — — Azután az irnok által marokra fogott kacsóját igyekvék kiszabaditani; de sehogy sem boldogulhatott, mert Hektor megragadá azt, mint vizbefuló a szalmaszálat, és érzelmeinek kurta dereku, de vastag képviselőit némi variációkkal ujra előtolá, igy fuvolázván:

„Tied örökre!“

Mind ez illő csendben ment végbe a sötétes szoba sötét zugában, a többiektől alig észrevéve.

E pillanatban Gábor, a már fentebb méltó nehezteléssel emlitett kardos irnoktársa, hátulról megragadá Hektor karját.

„Jöszte már no, induljunk,“ szólitá — Gábor.

Hektor e szavakra rögtön felriadt, mintha legalább is gyujtogatáson kapatott volna, s e perczben kisikamlának körmei közül a finom ujjak: a szép Ida eliramlott, oda hagyva az irnokot, mint Sz.-Pál az oláhokat. És Hektor Gábor felé fordul, és most azon fájdalmat és keserüséget, mely arczára kiült, látni kellett volna, én leirni nem birom.

„De hát ki vagy te, boldogtalan fiatal ember — szóla torkának legzordonabb hangján — ki mindenütt üres koppantóként tolakodol boldogságom gyertyája eloltásához?“ S kardja megzörrent hüvelyében, de csak ugy véletlenül.

„Mit beszélsz, Hektikám?“ — kérdezé Gábor, ki nem látszott érteni a dolgot, s árva lelkemre mondhatom, hogy szegény az egésznél oly ártatlan volt, mint a ma született gyermek.

Hektor nem felelt, hanem egyre lövelé a jámbor Gáborra a szánakozó és megvető néma pillanatokat, s talán a végtelenig lövelte volna, ha csakhamar észre nem veszi, hogy talán mégis helyén volt Gábor felszólitása, mert már majdnem egyedül maradtak a szobában, a többiek mind lecsörömpölvén az udvarra, égő fáklyáikkal körülállandók az ott felállitott gyászravatalt.

Gábor a Hektor számára praedestinált viasz-szövétneket ennek tenyerébe szoritá s vezérlete alatt megindítá őt is a többi elindultak után. A mint a szoba ajtajához ért, önkénytelenül — mintegy álmában — még egyszer visszaforditá ábrázatát a boldog zugra, hol észrevétlen táplálá lángjait, de testi szemei nem láthatának semmit, lelki szemei azonban igen sokat pillantának meg ottan.

„— — — Elmerült a rónatáj,
De a messze távozónak
Szive vérzik, szive fáj.“

A ház lépcsőire lépve, karon fogá az általa megsértett Gábor barátját, reá dült, és szeliden kérdezé:

„Meg tudsz-e bocsátani, Gábriel? — — Oh, ha tudnád, mily kimondhatatlan boldog vagyok én!“

„Mit beszélsz, Hektikám?“ — kérdezé az egyátalában semmit sem gyanitó Gábor, s a mint szintén szeliden Hektor szemei közé akart pillantani, egyszerre neki ugrik kucsmájának s ijesztő arczkifejezéssel leragadja azt illatos fürteiről.

„Mi az ismét? Tehát csakugyan“ — — kiáltá fel Hektor.

„Hisz nyomban porrá égsz, Hekti.“ — S csakugyan. Kucsmájának drága kócsagtolla meggyuladt, ügyetlenül tartott fáklyája lángjától-e, vagy keblének fejéig elhatott tüzétől? nem tudom. Annyi igaz, hogy a lobogó lángokat Gábriel örangyala oltotta el, azután ismét fejére tolá a kucsmát, s Hektor, kócsagromokkal ugyan, de szerelmének egészen uj épületével, helyet foglalt a koporsó körül.

A temetési menet nem sokára megindult, a szövétnekesek a gyászkocsi után ballagának egész a zsidó-piaczig, itt bérkocsiba telepedének párosan s a többiekkel együtt kihajtatának a váczi-temetőbe, a hová legalkalmatlanabb lehet akkor kihajtatni, mikor az embert hanyattfekve utaztatják.

A temetőbe érve, leszállt-e Hektor a kocsiról vagy nem? s átalában vitt-e véghez ott valami emlékezetre méltót? azt nem tudhattam meg tőle; arra azonban emlékezett, hogy oly fájdalmas érzésekkel volt ott jelen, mintha őt magát temették volna. Siratta a multat, mert elmult; örült a jövőnek, mert nagy reményeket táplált iránta lelkében; sajnált volna valakit, és nem tudta, kit sajnáljon; távozott volna, de valaki visszatartóztatta; életért rimánkodott és pedig még meg sem halt. Oh, higyjétek el, „szeretteim!“ szörnyü dolog, mikor az ember nyugalmát temetik.

Mikor haza érkezett szállására Hektor, este volt. A ház kapujában, melyben lakott, egy pár, a házhoz tartozó csinos szobaleány ácsorgott. Látván őtet temetési pompájában feléjök közelgetni, az egyik azonnal kitelhető szobaleányi szerénységgel (a mivel nem sokat mondunk épen) eleibe ment, s kissé bizalmas hangon e megszólitást intézé hozzá:

„Urfi!“ — de a kanczellista nem hallott semmit, talán azért, mert ő már jó ideje tuljárt az urfikoron.

„Tens urfi!“ — ismétlé a szobaleány, de az iródeák esze még mindig másutt járt.

„Kit temettek, tens urfi?“ — sikoltá végre, türelmét vesztve, és Hektor lobogó gyászszalagját megrántva a szobaleány, mire ő épen a kapu aljában rögtön megállott, mintha faképpé változott volna hamarjában.

Rá nézett a szobaleányra, egy bágyadt mosoly vonult el ajkain, mely mintha ezt akarta volna kifejezni: „Oh, boldogtalan Kati! mi vagy te az én Idámhoz képest!“ — Azonban mindjárt tudta, mi kell Katinak; tudta, hogy a rajta parádézó cziczomára fáj a foga, s válasz helyett, mit a leány ugy sem igen várt, leszedett magáról minden piperét, s mindazt, a mi csak lekoppasztható volt rajta, a leány kezében hagyá. Miért is ne tette volna ezt? Nehány órával elébb önmagát vetette oda, még pedig *örökre*, egy ismeretlen hölgynek, s most ne adott volna oda egy pár mulandó foszlányt, egy talán nem egészen ismeretlen „fehér népnek“, habár szintén *örökre?* S ez nagyobbrészint az ő saját okoskodása volt, mely ellen, ha épen akarnám boldogságát megzavarni, volnának néhány észrevételeim.

Szobájába ért. Első, mit tett, gyertyagyújtás vala. Azután pipát vett elő, ledült pamlagára s álmait, ábrándjait, gondolatait szabad szárnyokra ereszté. És oh, micsoda pamlaga vala ez a szegény butoru irnokszobának. Azon korban készült ez, mikor még „*kanapé*“-ra ült a világ pamlag helyett; s ezen kanapé kopott fekete bőrrel bevont ülő eszköz vala, rendkivül keskeny és rövid, de annál magasabb, ugy hogy a ki rá ült, annak lába csak ugy lógott le a semmibe, mint vitéz Háry Jánosé, mikor leült vala a világ szélére, felső része pedig minduntalan lecsuszott az embernek a magasra kitömött kemény ülésről; hintázó ruganyosságnak természetesen hire sem lévén. De Hektor e kanapén élte életének legszebb óráit — mint szokta mondani — s a rajta való elnyulás és gondolataiba merülés neki szenvedélye volt. Ez adott kinjainak vigasztalást, csüggedésének erőt, elfáradt lelkének nyugalmat s perzselni és perzselődni akaró szivének tápot. S rendesen igen boldog órákat szokott igy tölteni. „A boldogság nem a külvilág rengeteg erdejében terem, szokta ő ellágyult pillanataiban mondani, ott hijába keresed; a boldogság magva belvilágunk kertjében van elásva, mit ápolnunk kell ugyan és sokszor arczunk verejtékével, sokszor szemünk harmatával öntözgetnünk, de egykor bizonyosan élvezendjük gyümölcseit.“ Igaza lehetett Hektornak, s ő nem is volt egészen üres fő; azonban ezen pamlag eljárása nem volt egyéb *tétlen nyugalomnál*, körülbelül épen olyan, mint — engedelemmel legyen mondva — édes hazánké volt. Századokig élt ez is ily pamlag álmokban, és sokszor boldognak is érezte magát, bármint háborgott is néha *belvilága*, és most ki kezd nézni a *külvilág* rengeteg erdejébe, és ezer meg ezer fanyar vaczkort kell megrágnia s elvásult fogakkal nézni végig a többi teendők hosszu során.

Hektor álmodozott. A szobája falán függő fa-óra épen éjfélt zöröghetett volna (ha t. i. szobája falán átalában óra függött volna), midőn észrevevé, hogy még mindig kard és attila övezte kebellel s rojtos topánokkal, miket boldogsága érzetében egészen elfelejtett magáról lehámozni, sütkérzik szerelme lángjánál, melynek fénye kitört szemeiből égett, mint két milly-gyertyaszál, a nélkül, hogy koppantani kellett volna, ellentétben az asztalán álló faggyugyertyával, melynek illetetlen maradt kanócza hosszura nyult, s a hegyén alakult rózsák vérszin-vörösen sötétlének, emelvén ez által is a percz ünnepélyét. A boldog irnok ajkain csupa sohaj lebegett, miket — gőzmozdonyképen — mindig egy *Ida* nevezetü vezérsohaj vezetett gyertyavilágra. Egy szóval: *ő szeretett!* Volt-e rá oka vagy nem? ő nem kérdezé; de ki is kérdezte ezt valaha hasonló helyzetben? Átalában ő nem gondolkozott arról, a mi már történt vele e dologban, hanem csak arról, a mi még ezután fog történni, és pedig — mint szentül hivé — *minden bizonyára* fog történni — „vagy jöni fog, ha jönni kell, a nagyszerü halál . . .!“ — És van-e, kérem alásan, keletkező szerelemnek egyebe, mint jövője?

Szivéhez szoritá képzeletében az egész világot, azaz: csupán *őt*, mert hiszen ő volt egész világa, és melle szinte behorpadt, a mint *őt* görcsösen kebléhez szoritá. Az alvás angyala azonban közbeveté magát az álom képei közé, mik egymás után mind elkotródának, s mielőtt Hektor szemei klapliját végképen becsukta volna, még egy pár szelid hangot ásitott ki nyughelyére, s e hangok nem valának mások, mint:

„Idám! örökre tied!“

A gyertya béle, nem törődve semmivel, halkan tovább égett, a Hektorhoz kötött kard csörögve lezuhant a szobapallóra, azután minden csendes lőn az egész háznál, csak az irnok hortyogott szeliden, kedélyesen, kimondhatlanul. (Folyt. követk.)

Utazás az alföldön.

Közelebbről az alföldön utaztam. És pedig hozzá teszem, a fekete földes alföldön, Tiszán tul, mert a Tisza és Duna közi sárga homokos föld egészen más. A homokon az eső még jobbá teszi az utakat, legalább bizonyos határig, a mig annyi nem esik, hogy már a „puszták homokja“ — melynek, akármit mondjon Petőfi, nincs szüksége tőle, vagy bármely más halandótól is tanulni inni — sem birja magába venni a sokat a jóból. Hanem tul a Tiszán! ott egy csöpp esőből egy marok sár lesz. S milyen sár! A ragacsos fekete földben agyig vág be a kerék, s a mily mélyen bevág, oly

*

VASÁRNAPI UJSÁG

Előfizetési föltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: { egész évre .. 12 frt / félévre .. .. .. 6 » | Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: { egész évre .. .. 8 frt / félévre .. .. .. 4 » | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: { egész évre .. .. 6 frt / félévre .. .. .. 3 »

40. szám. — 1877. 625 Budapest, október 7. XXIV. évfolyam.

NE NYULJ HOZZÁM.

Elbeszélés.

Irta: **Jókai Mór.**

I. A délibáb.

Mikor az izzó róna „tengerről álmodik“.

Egy felhő nincs az égen; a forró nyári nap hevétől összerepedezett a föld és hol tavaszszal széles tócsák voltak, ott most hófehér a felcserepedezett föld; kiverte a sziksó; környéke ripacsossá taposva marhanyomoktul; egyetlen növény, mely körüle tenyészik, a szikfű. A pusztai „Sírkut“-ból kiszáradt a viz. A puszták fia megitatná belőle a lovát, de a fenekét éri a vederrel. Ott átkozza magában a napot: azt a napot is, mely kiszítta a kutból a vizet; meg azt a napot is, a melyen született. Egy ital vizet nem kap messze földön a lovának.

Pedig körülötte hullámzik a tenger.

Egy végtelen oceán, mely megszűkiti a láthatárt, s aztán elvész az égben. Hullámokat vet, mintha sietne a földet körülkerülni, olyan sebesen fut; olyan magas hullámokat, hogy ha hajó usznék rajta, annak csak földfeletti lények lehetnének az utazói.

Néha szemlátomást közelebb jön a hullámzó oceán, látszik, hogy nyeli el a távolban a házakat, kunhalmokat, a szénakazalokat. Elönti az utjában talált várost: a tornyok, a háztetők meglátszanak a viz tükrében visszafelé forditva. A kunhalomból sziget lesz, mely maga is uszik, libeg a hullám hátán; a tündérsziget árnyas erdők hűsébe hivogat; s a tündér, a ki azt lakhelyéül választotta, ábrándos kedvében elkezd légvárakat épiteni. Átlátszó paloták körrajzai jelennek meg a ten-

A DÉLIBÁB. (JÓKAI MÓR ELBESZÉLÉSÉHEZ.)

Greguss János rajza.

ger szinén, a sulyegyen minden törvényei ellen, éleikre állitva, hegyeikkel forditva lefelé talapzat helyett. Ez a magyar alföldi délibáb.

Az egész ég valami sápadt opálszinben látszik izzani, s a nap körül halaványfényudvar képződik.

1849 nyarán láttam egy ilyen tündérmutatványát a természetnek a hortobágyi pusztán, a maga rendkivüli pompájában.

Mintha gunyolni akarta volna álmainkat, ugy épitette szemem előtt a légvárakat egymás tetejébe.

A gólyát, mely a rónán átrepül, megnagyobbitja mesés griffmadárrá.

Pálmaerdőket usztat felénk.

Egyszer aztán neki ered észak felől egy mérges forgószél, s a mint az megérinti a délibábot, egyszerre szétomlik az egész káprázat. A tenger eltünik, a várak helyén ott állnak a boglyák és kunhalmok. A tündérsziget helyett a kiszáradt pusztai kút. Az őserdők összezsugorodnak hernyó-, sáskalepte füzfákká, a tánczoló torony egy helyben áll a távol láthatáron. S az ég még sárgább lesz, mint az előtt.

Alszik minden. Napsütötte éj van. Csak a tücskök billiói, ezek a természet nihilistái, hirdetik a végtelent ellepő egyhangu szavukkal, hogy minden semmiből lett és ismét semmivé lesz. Segitnek hozzá.

II. A két jegenye.

Ha a hirhedett Messzelátó-csárda udvaráról széttekint az utazó, maga előtt látja, nyugatnak elterülve, az ecsedi lápot, ezt az óriási sötétzöld szőnyeget, melynek bársony hamvasságot ád a rózsaszinben virágzó buja mocsári növényzet, a piros réti füzény. Szerteszéllyel apró pyramidok elszórva rajta; szénaboglyák és nádkupok. Közepén keresztül egy sötét vonal huzódik át, a vármegye töltése, itt-ott hidakkal megszakgatva; fölötte, mint egy tündérregebeli szellemalak kóborol egy-egy alakváltoztató árnyék: se nem felhő, se nem köd, hanem hatalmas szunyog-tábor: néha oszloppá magasodik fel jó kedvében, mintha széltöltsér volna s ugy tánczol végig a nádoczeán felett.

Délnek buja kukoriczaföldek terülnek el, felváltva aranysárga tarlóktul, a miken hadrendbe állitva sorakoznak a földész érdemrendei, a buzakeresztek. S e kanalláni panoráma közepett, az országut mentében látszik egy bekeritett zöld folt. — *Folt* a szó minden értelmében. *A majtényi sikság* azon darabja, a hol Pálffy vezér lerakta, a Rákóczy-sereg utolsó maradványaival, a fegyvert, a szathmári békekötéskor. Azóta erre a földfoltra nem lépett emberi láb. A fák felnőnek, kidülnek, ott rohadnak rajta, vad állat, vad madár tanyát ver, fészket rak, szaporodik benne; vadász bele nem lép, hogy kizavarja belőle, vándor meg nem áll mellette, hogy egy botnak valót levágjon a gesztjéből; az országut ott visz el mellette: az utasok mutatják egymásnak: „az volt az a hely“ s aztán a lovak közé csapkodnak, hogy elveszitsék szem elől.

A sik láthatáron karcsu tornyok emelkednek, azok között még Árpádkori ősszittya épitészetü müremekek, öthegyü tornyok és tarkázott téglából épült templomok. Ez a darab föld itt az egyedüli soha meg nem hóditott része Magyarországnak, a hova idegen be nem fészkelhette magát se erővel, se praktikával. Területét védi a viz, a föld, a lég és az emberi meleg vér. Még az ős vezérek egyike, a ki a földvárat épité, találta ki azt a nagyszerü védelmi módot, hogy a Szamost gáttal elrekesztve, mocsárt teremtsen maga körül.

Ez a *viz* védelme.

Földe gazdag; ha ma elpusztitják, letarolja az ellenség, egy jó évben helyrepótol mindent.

Ez a *föld* védelme.

S aztán nem marad itt meg a más ország lakója; mert ehez a levegőhöz, a minek alkatrésze szunyog, tőzegfüst, mocsárgáz, áztatott kenderbűz, ember kell, a kiben ugy helyén van a lélek, mint az ittlakó tősgyökeres fajban; a kinek olyan meleg a vére, hogy nem fog azon se a hideglelés, se a félelem. Más elpusztul abban, ez pedig olyan egészséges benne, hogy meg nem él közte a patikárus, s minden legénye beválik katonának, s ott is két ember számot tesz. Ez a *levegő* és a tüz-vér védelme.

Tehát azokon a tornyokon nem lengett soha semmiféle idegen zászló. Kakas van a legtöbbön: egy nyakas hitfelekezet jelvénye. Az a kakas, a melyik megintette Szent Pétert, mikor megtagadta a mesterét!

De magasabban, mint valamennyi tornyot, lát az utas kiemelkedni egy terjedelmes zöld park közepéből két kolosszális jegenyefát. Ködben, alkonyatban, holdvilágnál könnyen azt hihetné az utazó, hogy az ott valami nagy székesegyház, kettős góth toronynyal.

Hanem azt azután minden kocsis megmagyarázza neki, a ki e tájrul való, hogy azok ott a „Virágossi jegenyék“. Majd elmegyünk mellettük. S ha a kocsin négyen ülnek, akkor megkisérthetik, hogy átérik-e a derekát egynek-egynek? Pedig csak száz esztendős az egyik, a másik meg nyolczvan. S mikor aztán félnapi sietős uttal elérnek a távolbul meglátott jegenyékig, akkor csakugyan érdemesnek fogják találni, hogy ott pihenőt tartsanak, s ha négyen vannak, megkisértsék a vénebb jegenyét átmérni öllel, a mi nem sikülend, s aztán emlékül leszakitani egy levelet abbul a repkénybül, melynek emberkar vastagságu indája felkapaszkodik a fa tetejéig; bele van már nőve a fa kérgébe, s hozzátapad, mint egy bozontos kigyó, végig benőve daróczgyapottal.

Ha még aztán olyan szerencsés az utazó, hogy nemcsak a jegenyefákat nézheti meg, hanem az árnyékukban fekvő kastélyba is betérhet s ott valamiképen, ismeretség, barátság, elvbarátság, korteskedés, poétázás, természetvizsgálás, háztüznézés, vadászat, jótékony adománygyüjtés, egy szóval valami ottmaradás (csakhogy épen ne „földkóstolás“) czime alatt nehány napot a legkedvesebb társaságban eltölthet, ezalatt megtudhatja a két jegenyefa történetét, meg a mi körüle történt, a hogy azt én nekem is elmondták.

* * *

Tehát: valami kilenczven éve annak, mikor e diszes kastély ura ezt az első jegenyefát ülteté, a kastélyát környező park északkeleti szögletében, azon a napon, a melyen János fiát megkeresztelték: épen a házassága első évének az utolsó napján. A fának a neve is János lett.

Mikor kérdezték az apát, hogy minek ülteti azt a fát oda a szegletbe? azt felelte rá: azért, hogy a többinek elég hely maradjon.

És helyes volt az elővigyázat, mert azután következett a második jegenyefa, az István, azután a harmadik, a Pál, a negyedik, a Gábor, meg az ötödik, a László, s az mind gyönyörüen diszlett egy sorban a kastély homlokzata előtt. Szebb homlokzatot a palotájának ennél nem kivánhat már egy király sem. A Lászlónál megállapodni látszott a — sétány, és sok ideig nőtt egymással versenyt az öt jegenyefa odakinn, épen ugy, mint az öt fiu benn a házban. Ep, egészséges fábul voltak! Gondja is volt rá az elültetőnek, hogy meg ne rontsa a féreg.

Egyszer aztán — a huszadik esztendőre — kellett még helyet keresni egy hatodik csemetének az észak-nyugoti szögletben. Annak az ültető kertész apa azt a nevet adta, hogy a „Tivadar“, azért hogyha jön a zivatar, hát kadencziájára találjon benne!

Kertészeknek és apáknak megvan az a babonájuk, s azt el lehet nézni nekik, hogyha egy fát valamely gyermekük nevére elültetnek, arról azt hiszik, hogy a fa és a gyermek élete egymáshoz van kötve: addig él az egyik, a meddig a másik. Babona biz ez; de sokszor beteljesedik. Az apa, a ki a jegenyefákat szép sorba ültette, maga mind holtig gyönyörködhetett e szép, egymást kisérő pálmasorban: nem szomoritá meg egynek is a kiveszte. Csak az ő holta után kezdett csorba támadni a szép homlokdiszben. A fiak egymás után elhaltak; s a mint a név gazdáját eltemették, az iker-fa is utána kivánkozott; kiszáradt, kiveszett még abban az évben. Az utolsóelőtti fánál megforditva történt. Azt egy rekkenő nyári napon tövig hasitotta kétfelé a villám. S azon az őszön a névrokon Lászlót egy hajtóvadászaton véletlenül elsült fegyver halálra sebesité. Nem maradt meg, csak a legelső és legutolsó jegenye: a legvénebb és a legfiatalabb. — Azok aztán meg is öröködtek. — Még egy ujabb évtized jött s az ifju jegenye, a Tivadar, magasságra elérte a bátyját, a Jánost, ha derékban karcsubb maradt is amannál.

III. A két sasfiu.

A János negyvenöt esztendős volt már. Ifju korában huszártiszt: a ki megjárta lóháton, a svadronya élén, kétszer Párist, egyszer Nápolyt, és egyszer Moszkovát, s végezte, mint nyugalmazott őrnagy, mikor már a testében benmaradt ólom, a mit Auszterlitznál kapott emlékül, nagyon alkalmatlanná tette neki a lovaglást. A Tivadar pedig huszonhárom éves gyerek, a kit a bátyja, mint családfő és gyám, akkor parancsolt haza a gárdistaságból, mikor a László olyan szerencsétlen halállal kimult. Nem lehetett az utolsó fiunak megengedni, hogy az is a katonai pályán töltse el az életét.

Az pedig aztán, mikor haza került, el lehet képzelni, a bécsi udvari élet, a gárdistai parádévilág után, mennyire nem találta bele magát a vármegyei életbe. A mit a bécsi katonai iskolában (és egyéb iskolákban) tanult, annak itt mind semmi hasznát nem vehette: az csak arra való, hogy felejtse el. Azért mégis kinevezte a főispán tiszteletbeli aljegyzőnek. Időjártával majd bele szokik. Igy kezdik azt.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 12-ik számához 1873. márcz. 23.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

— (*Világkiállitási szaklap.*) A világkiállitás magyarországi látogatói és a magyar kiállitók számára a „Franklin irodalmi és könyvkiadó részvény-társulat“ a világkiállitás tartama alatt Bécsben magyar képes szaklapot indit meg elismert szakférfiak vezetése alatt. A lap a szükséghez képest, különösen a kiállitáson megjelenendő külföldi közönségnek magyar kiállitási tárgyakkal és átalában a magyar viszonyokkal való megismertetése czéljából német nyelven is meg fog jelenni. A lap részletes programmja legközelebb fog közzététetni.

— (*A képzőművészeti társulatban*) három szép kis kép vonta magára a műértők figyelmét, melyek a magyar falusi és pusztai világból vett *életképek* s valódi költői felfogásról és élénk festői műérzékről tesznek tanubizonyságot. E képek *Greguss* János fiatal képirónk művei, kinek a „V. U.“ hasábjairól is több népéleti rajzát ismerik olvasóink. A most kiállitott olajfestmények közül egyik: a „*Buvóhely.*“ Talán épen a kanyargó Tisza egyik magasb partrészletének lejtőjén, nád és sás között legalul pihen szürén két szegény legény. Az öreg betyárt — háton fekve — megnyomta az álom, a másik mellette ül, pipázik. Egy lépésnyire lovaik állnak csülökig vizben, a dombháton odafenn pedig oldalt fordulva, puskával kezében őrködik a harmadik betyár. Greguss — irja róla egyik ismertetője — átérezte pusztáink titkait, ismeri az alföldet és nemcsak a földet, de ismeri embereit is. Az egész képnek hangulata: az a borulatos ég, a hajlongó sás — mind olyan hű, mint a szegény-legényalakok, melyek közül az öreg betyár typikus. „*A falu vége*“ telidesteli kedves vonásokkal, oly természetesen „van meglátva“, hogy más faluvéget szinte nem képzelhetünk. Azok az utolsó, pupos rozzant házak, az idáig világitó kovácsmühely, a falu kutja, a két beszélgető paraszt, az itató legény s a vizmerő leány — mindez oly keresetlenül, oly hiven van odaejtve, hogy be kell vallanunk, a ki igy lát, az a költői szem pillantásával bir, melynek a sajátságos, jellemző feltárul a legmindennapibb jelenségen is. Erről tesz bizonyságot a 3-ik kép: a „*Száraz malmok*“ is. Bármelyik kép méltó ékességül szolgálhat egy magyar diszterem számára.

Közintézetek, egyletek.

** (*A magyar tud. akadémia*) harmadik osztályának márcz. 17-én tartott ülésén Nendtwich tanár olvasta föl Kalchbrenner Károly rendes tag székfoglaló értekezését a magyar gombászat fejlődéséről. E szerint: a legelső gombászati munka, mely valaha iratott, magyar gombákról szólt. Clusius (Charles de l'Ecluse,) a 16-dik század legjelesb füvésze, ki Német-Ujvártt Batthyány Boldizsár vendége volt, e műben 103 fajt irt le, rajzokkal. Másfél század mulva akadt utódja: Lumnitzer, ki a mult század vége felé 124 fajt ismertetett; ugyanazon időtájt a késmárki születésü Mauksch a Tátra-vidék 153 gombafaját ismertette, Endlicher István pedig Pozsony virányában 250-et. A most élő gombászok legjelesbike: Schulzer, ki a porosz-szász családból eredt, de tótországi születésü 1802-ből, s katona és s katonanöveldei igazgató volt. Ő a gombászat terén negyven évig fáradozott s 1800 gombafajnál többet irt s rajzolt le, s e becses művet tőle az akadémia vette meg. Maga Kalchbrenner 30 éve foglalkozik e tudománynyal, két műben 1334 szepesi gombafajt irt le, s az akadémia megbizásából most adja ki hazánk hártyagombáinak leirását s rajzait. Ugyane téren működnek Hazslinszky, Bolta és Braudsch tanárok. Ekkép eleintén külföldi utazók művelték nálunk e tért, s hazánkfiai csak nyolczvan éve foglalkoznak vele. A 17-dik században csak egy gombászunk volt, a 18-dikban kettő, a jelenlegiben pedig öt van. Eddig azonban csak nyolcz megye van átkutatva, s kivánatos, hogy fiatal erők vállalkozzanak a még nagy hiányok kipótlására. — Ezután Hunyady Jenő i. tag, adta elő *Décsy* Sándor polytechnikumi tanársegéd értekezését. „A függvénytan némely problemáiról,“ s még Balló Mátyástól olvastak föl egy szakértekezést.

— (*Józsefnapján, márcz. 19-én*) a m. t. akadémia szokott ülését ez évben is megtartotta, hogy a gr. Teleki József által alapitott Teleki-dijról, mely az idén tragédiára volt kitüzve, a birálók jelentését meghallgassa s a jutalom kiadásáról itéljen. A bizottság nevében *Vadnai* Károly l. tag tett jelentést. Hét pályaműről kevés jót mondhat a bizottság; a nyolczadikat, „Cajus Grachus“-t dicsérte és méltatta, az iró gondos nyelve s művében észrevehető müveltsége miatt. De a lényeg, t. i. a kompoziczió és jellemrajz ebben is el van hanyagolva, s a mű inkább történeti rajz, mint dráma. A személyek is csak párttörekvések képviselői, a katasztrófa pedig esetleges. Van benne nehány jó korrajzi kép s egy néptribun alakja is jól van rajzolva, de a párbeszédek kiszélesednek s ez elbágyasztja a cselekvény folyását; a hős pedig nem csak egyénitve nincs, hanem alakjának körrajzai is bizonytalanok. Szinpadi sikert számára nem lehet jósolni. — A pályázat mentő darabja a „Valeria.“ Szinirodalmi viszonyaink közt ez mindenesetre eleget ér, s oly sikerült termék, hogy ez egy versenymű miatt is a pályázatot örvendetes sikerünek lehet mondani. Szerzője II. Justinián császár alatt a bizanczi romlottság korából és történeteiből szőtte meséjét. A bizottság nagy dicsérettel emelte ki e mű jelességeit s nemcsak irodalmi becsét méltányolta, hanem szinpadi szép sikert is jósol számára, s a jutalom kiadását a „Valeria“ szerzőjének nem csupán a mű viszonylagos, hanem annak átalános költői becsénél fogva is ajánlja. A jeligés levél azonban nem bontatott föl, mert a gyülés nem lévén határozat képes számmal, a végzést kimondani nem lehetett, s azért ez a jövő hétfői ülésre halasztatott. A jutalmazandó mű szerzője, hir szerint; *Szigligeti Ede.*

** (*A nemzeti muzeumot*) mult vasárnap nyitották meg ismét a nyilvános látogatók számára, s minthogy a régiségtárban és ásványtárban a nagyobb mérvü rendezés még mindig tart, egyelőre ugyanabban a rendben lesznek a gyüjtemények láthatók, mint a mult évi őszszel, t. i. hétfőn és csütörtökön az *állat- és néprajzi tár*, kedden, pénteken és szombaton a *képtár*. Vasárnapokon fölváltva az egyik vagy a másik lesz nyitva, ma a képtár. — *Az országos képtár* (t. i. az Esterházy-féle) az akadémia épületében ma egy hete nyilt meg, és hetenként háromszor, (vasárnap, szerdán és pénteken) látható.

** (*A népoktatási központi kör*) mult vasárnap tartá közgyülését a pesti városház tanácstermében. Mindenekelőtt a központi bizottság jelentése mutatott be a 3 évi működésről. Megemlitjük ebből, hogy az egylet 1870. márcz. 6-án tartotta alakuló közgyülését. Elnöke *Türr* István, alelnöke *Hunfalvy* Pál, pénztárnoka *Röser* Miklós, jegyzője elébb *Ribáry* Ferencz, utóbb *Dapsy* László, és jelenleg *Gyulai* Béla. Az egylet mindjárt 1870. tavaszán megalakitá a „pesti népoktatási kört,“ melynek működése folytán eddig összesen 5061 egyén nyert oktatást. A „Kolozs-Doboka megyei tankerületi néptanitók egylete“ Indali Péter elnöklete alatt az 187½. tanévben a központi kör segélyezése mellett szintén rendezett tanfolyamot a felnőttek számára, a melyben Kolozsvártt s a vidéki helységekben összesen 1703 felnőtt nyert oktatást. A „bajai népoktatási kör“ szintén szép sikerrel működik. Az emlitett körökön kivül számos vidéki kör keletkezett, némelyikben azonban lassanként a kormány ebbeli intézkedésének bekövetkezte által sokan fölmentve érezték magukat az elvállalt kötelezettség alól, azon téves nézetben, hogy a kormány intézkedése fölöslegessé teszi a népoktatási körök működését. A központi kör bizottsága továbbá arra is kiterjesztette gondoskodását, hogy a népet lassanként hasznos és olcsó olvasmányokkal is ellássa. E czélból részint pályázatokat hirdetett, részint egyenes felszólitásokat intézett néhány jeles szakférfiuhoz. Igy jött létre mult évben pályázat utján az első magyar „Népszerü neveléstan“ Gyulai Bélától, mely 5000 példányban adatott ki, s hogy minél jobban és könnyebben elterjedjen a nép közé, a 6 ives mű ára 15 krban állapittatott meg. — A kör első kiadványát pedig a Ghyczy Béla, honvédezredes által felajánlott és dijtalanul átengedett 1½ ivre terjedő ily czimü időszerü müvecske képezi: „A véderőről szóló törvények ismertetése és indokolása.“ Kinyomatott 3000 példányban és ára 6 kr. Az első pályázat letétele után egy másodikat is hirdetett már a bizottság népszerü elemi közgazdaságtanra. Azonkivül több kiadásra ajánlott mű megbirálásával is foglalkoztak. Csupán a Salzmann-féle Rákkönyvecskét emlitjük. Ez fogja a kör harmadik kiadványát képezni. A központi kör kiadványait, ugy szintén a felnőttek iratait és rajzait a bizottság a bécsi világkiállitásra is elküldötte. A kör jóltevői közt első helyen a királyné van megemlitve 200 frtnyi adományával. A budai műkedvelők társasága 2357 frttal gyarapitá a kör pénzkészletét. A kormány eddig összesen 10,000 frtnyi segélyt nyujtott. Pest város hatósága a tantermek átengedésén, fütésén és világitáson kivül évenként 1000 frtot ad a felnőttek oktatására. A kör tagjainak száma 237. — A közgyülés tárgyalásaiból megemlitjük, hogy *Irányi* Dániel az alapszabályok egy hiányára figyelmeztetvén a közgyülést, *Szentkirályi* Mór inditványára egy bizottság kiküldése határoztatott el, mely az alapszabályokat átvizsgálja. Ennek tagjaiul megválasztattak: *Hunfalvy* Pál elnök, *Joanovics* Döme, *Toldy* Ferencz és *Szentkirályi* Mór, mely utóbbiak az elhunyt két bizottmányi tag: *Eötvös* József báró és *Szénássy* Sándor helyébe felkiáltással lettek megválasztva, maga a bizottság (30 tagból álló) az alapszabályok átvizsgálásáig további működésre kéretvén föl. Ezután több inditvány tétetett, melyeket megvitatás végett a bizottmányhoz utasitottak. Egyik tag a kör közleményeül a „Képes Néplap“-ot ajánlotta, mi iránt szintén a bizottmány fog határozni. Végre egy vidéki (gyurai) kör nevében Balogh Lajos arra kérte föl a kört, hogy a vidéki köröket gazdasági könyvekkel lássa el, mire nézve *Máday* Izidor megemlitette, hogy ha a földmivelési miniszterumhoz fordulnak, ez kérésöket szivesen teljesitendi.

** (*A szt. István társulat*) e hó 20-án tartá közgyülését. Simor János herczegprimás elnökölt, 8 főpap volt jelen, s egyházi és világi tagok nagy számmal. A herczegprimás megnyitó beszédében az egyház fennsőbbségét proklamálta az állam felett. Utána gr. Cziráky János hasonló szellemben szólt. A primás a „katholikus igényeknek megfelelendő“ magyar földleirási tankönyvnek pályázat utján való előállitására 100 darab aranyot ajánlott föl. Cziráky János gróf inditványára a társulat a pápához üdvözlő és hódoló iratot menesztett.

** (*A magyar gazdasszonyok egylete*) márcz. 17-én tartá közgyülését Damjanich Jánosné elnöklete alatt a megyeház termében. Sztupa György titkári jelentése örvendetes tükre volt az egylet gyarapodó virágzásának. Mult évben a pénztári bevétel — a pénztári maradványnyal együtt, 33,773 frtra ment, a kiadás pedig 15,075 frtra. Az egyleti növelde négy osztályában 46 növendék nyert oktatást. A jelentés köszönetet mondott — többi közt — József főherczegnek a margitszigeti gyógykut átengedett jövedelmeért. A választmány fölhatalmaztatott, hogy miután a Damjanich-utczában fekvő egyleti árvaházat (utczanyitás czéljából) kisajátitják, keressen és vegyen uj telket.

** (*A pesti egyetemi olvasókör*) elnökévé Visy Imre joghallgató választatott meg.

Egyház és iskola.

** (*A közoktatási miniszter*) a győri birói államvizsgálati bizottság másodelnökévé *Kautz Gusztáv* bizottsági tagot és ottani jogakadémiai igazgatót nevezte ki.

** (*A kolozsvári egyetemnél*) dr. Farkas Lajos rendkivüli tanár a római jog rendes tanárává neveztetett ki.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

** (*A bécsi világkiállitás helyiségeiben*) kezdetét vette a kiállitási tárgyak elhelyezésének s rendezésének munkája, s hogy ebben semmi fenakadás ne legyen, s ne legyenek gátolva a rendező kezek munkájuk végzésében: ezentul az ott nem foglalatosaknak semmi szin alatt nem engedtetik a belépés. Belépti jegyeket senkinek sem ád az igazgatóság s felkéri a közönséget, hogy ilyeneket ne is sz.orgalmazzanak nála, mert nem felelhet meg kivánságuknak.

*

Balesetek, elemi csapások.

** (*Szerencsétlen esés*) áldozata lett szerdán *Semsey* Pál kir. táblabiró. Délben állitólag József főherczegnél volt ebéden; innen vidám kedélylyel ment haza s ült vacsorához közeli rokonával, Hodossy Imre országgyülési képviselővel. A vacsorát elköltve, 10 óra tájban, égő gyertyával ment ki a folyosóra, de alig lépett ki lakásából, midőn hirtelen erős zuhanás hallatszott. A házmester rögtön az udvarra sietett és Semseyt arczczal a föld felé fordulva s már halva találta. A vizsgálat nem tudta kideriteni: leugrott-e vagy véletlenül esett le, de inkább hihető, hogy a szerencsétlen eset nem öngyilkosság, hanem a véletlen következménye. A borzasztó esemény oly hatást gyakorolt fiatal szép nejére, hogy eszméletét veszté, magához térte után pedig tébolyrohamok lepték meg, ugy hogy a lipótmezei országos tébolydába kellett szállitani.

Mi ujság?

** (*A képviselőház*) márcz. 20-ki ülésében befejezte az adótörvényjavaslatok tárgyalását. Ezután Irányi Dániel határozati javaslata a fényüzési adó behozatala iránt került napirendre, a melyet a ház a pénzügyminiszter azon módositásával fogadott el, hogy a készitendő adóreformjavaslatokban a fényüzési tárgyak megadóztatására kellő gond fordittassék. Kerkapoly pénzügyminiszter, miután a költségvetés e hó folytán már nem lehet szentesitve, a jövő hóra is indemnityt kért, s ez iránt javaslatot terjesztett elő.

** (*Gr. Andrássy Gyula külügyminiszter*) márcz. 18-án Bécsből Pestre érkezett; innen nehány napra terebesi birtokára utazik. Neje „Katinka grófnő“ már hosszabb idő óta a fővárosban időzik s a képviselőház keddi ülése alkalmával jelen volt a karzaton, s nagy érdeklődéssel kisérte a vita menetét; a személykereseti adótörvényjavaslat volt napirenden, a melynek tárgyalása kormányválsággal fenyegetett volt. Egyik lap megemliti, hogy a grófnét a karzatra Tisza Kálmán kisérte föl, s utána teszi, hogy megujulnak most ismét a „fusio“ hirek.

** (*Zsedényi Edének*) kedden neve napja volt. Hányadik: azt nem tudhatni. Elég az hozzá, hogy Deák Ferencz a képviselőházban elővett egy iv papirt, tetejére irá e szavakat: „Kedves barátunk Zsedényi Edének kivánunk hosszu életet, kitünő egészséget s tartós ifjuságot“, aztán ez alá oda irta nevét, s ment széktől székhez, gyüjtött vagy kétszáz aláirót, s azzal személyesen adván át ez ivet Zsedényinek, a politika két veteranja meghatva szoritá meg egymás kezét.

** (*A méter-rendszer behozataláról*) szóló törvényjavaslatot a kereskedelmi miniszter husvét után a képviselőház elé fogja terjeszteni.

** (*Márczius 15-kének negyedszázados évfordulóján*) a londoni magyar egylet is ünnepélyt rendezett. A lakoma végén *Dióssy* a királyra és alkotmányra mondott felköszöntéssel nyitotta meg a toasztok sorát. Éltette ezután a királynét és az országot, majd a jelenlevő osztrák-magyar konzult Schäffer lovagot és Stockinger alkonzult, kik közül az első német, a második magyar nyelven viszonozta a felköszöntést. Végül Dióssy „1848. márcz. 15-ének emlékére“ emelte poharát, felemlitvén ama nap eseményeit, a halhatatlan 12 pontot. Beszéde lelkesült „Éljen!“-ekkel fogadtatott. Ezután a „Hymnus“-t énekelték el s Balázs Petőfi „Talpra magyar!“-ját szavalta el. Végül Vidéky üritett poharat az elnökre Dióssyra.

** (*A magyar irók segélyegylete*) javára márcz. 25-én kedden déli 12 órakor a magyar akadémia disztermében érdekes műsorozatu hangverseny tartatik. Helyek ára: Körszék 3 frt. Számozott szék földszint 2 frt. Bemeneti jegy földszint 1 frt. Bemenetijegy a karzatra 1 frt.

** (*Szinházi hirek.*) Molnár Györgynek a nemzeti szinház intendánsa szerződést küldött, s ő el is fogadta. Örvendetes hir a dráma barátaira. Megemlitjük még azt a hirt is, hogy b. Orczy lemondott az intendánsságról. Mint a „Hon“ értesül, az igazgatói állomást mindeddig nem töltik be, mig a legközelebb összeülendő enquete-bizottság véleményt nem ad a szinház ügyei felől; addig egy ideiglenes bizottság fogja vezetni a szinház ügyeit.

** (*Eljegyzés.*) Szögyényi László orsz. képviselő eljegyzé báró Geramb Irma kisasszonyt. Komócsy Lajos fiatal hirlapiró és pénzügyminiszteri hivatalnok eljegyezte Váczott Bartos Erzsike kisasszonyt.

† (*Halálozázok.*) *Draskóczy Gyula*, Sopronmegye volt főispánja, a rozsnyói ág. ev. főtanoda kerületi főfelügyelője, közelebb hunyt el 49 éves korában. — *Csintalan József*, 1848—49-iki honvédtiszt, utóbb közalapitványi hivatalnok, közelébb hunyt el Budán. — *Visnyey Sándor*, kótai lelkész az egri főmegyében, e hó elején hunyt el. — Váncsodon *Török István* biharmegyei árvaszéki ülnök e hó 6-kán elhunyt tüdőszélhüdésben. — Szécsényben *Tóth Dániel* nyug. uradalmi gazdasági felügyelő e hó 5-én, 63 éves korában elhunyt. — *Szalay Pál* pesti kir. táblai fogalmazó, Szalay László történetirónk fia, 24 éves korában rövid betegség után meghalt. — *Prica Miksa*, a horvát országos kormány igazságügyi osztályának főnöke, f. hó 15-én hosszabb szenvedés után meghalt. Az elhunyt Horvátország első jogi kapaczitása volt. — Halasról egy ritka erényü derék magyar nő haláláról értesitenek, kiben a régi jó magyar gazdasszonyok és családanyák egy kiváló példánya dőlt ki ismét. Ez özvegy *Bibó Károlyné*, szül. Péter Zsuzsánna, ki f. márczius 18-án, élete 64. évében, hosszas szenvedések után halt meg, gyermekei karjai közt, s három éve elhalt férje mellé márcz. 20-kán temettetett a halasi sirkertbe. Haláláról a családi gyászjelentés még nincs kezeink közt, de megemlitjük, hogy a boldogultnak három fia és egyetlen leánya maradt, ez utóbbi Szász Károly neje. Béke az elköltözött poraira s áldás emlékére!

Nemzeti szinház.

Péntek, márcz. 14. „*Eszex gróf.*“ Szomorujáték 5 felv. Irta Laube Henrik. Ford. Szigligeti.

Szombat, márcz. 15. „*Romeo és Julia.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod.

Vasárnap, márcz. 16. „*A nagyapó.*“ Népszinmű 3 felv. Irta Szigligeti.

Hétfő, márcz. 17. „*Rabagas.*“ Szinmű 5 felv. Irta Sardou V. Ford. Deák Farkas.

Kedd, márcz. 18. „*Faust.*“ Opera 5 felv. Zenéjét szerzette Gounod.

Szerda, márcz. 19. „*Makranczos hölgy.*“ Vigjáték 5 felv. Irta Shakespeare. Ford. Lévay.

Csütörtök, márcz. 20. „*Figaro lakodalma.*“ Opera 4 felv. Zenéjét szerzette Mozart.

Szerkesztői mondanivaló.

— **S.-Patak.** W. R. T. A csinos költeményt rövid időn közöljük.

— **Szathmár.** T. I. A kérdéses közlemény kezünkhöz jutott, s érdekesnek is találjuk, de a hozzá mellékelt kép rajza annyira kezdetleges, hogy rajzolóink nem boldogulhatnak vele. Talán lehetne arról a vidékről valami jó fényképet szerezni.

— **Eger.** K. B. Megkaptuk, s engedelmével a „Képes Néplap“-ban fogjuk közölni, mint a melynek keretébe épen bele talál. A másika „V. U.“-ban fog megjelenni. Hasonló érdekes közleményeket jövőre is kérünk.

— **„Rég óhajtám . . .“** A jó hangu költemény kár hogy egy pár erőltetett kifejezés s egy pár nagyon is speciális vonás miatt nem egészen váltja be, a mit kezdetén igér.

— **Tübingen.** L. R. Münchent a közelebb mult években ismertette lapunk s azóta a bajor Athene nem változott meg annyira, hogy most az egész közlemény ismétlés ne volna. Tán inkább a most folyó napi események benyomásairól közölhetne egyet s mást.

— **Kolozsvar.** A—a. A Franklin-czikket köszönettel vettük; nemsokára rákerül a sor.

— **Eperjes.** Az „A. J. mint lyrai költő“ magán tanulmánynak dicséretes és hasznos foglalkozás. Többnyire ott és azt emeli ki, a mi föként és kiválóan dicsérni való, de *nem ugy*, hogy dicsérete a költőnek mindenkor előnyére válnék; sőt van rá eset, hogy magasztalása kisebbitésnek is megjárja, a mi pedig látszik, hogy nem volt szándékában. Ezen még átdolgozás is aligha segitene; tehát nem közölhetjük.

— **Sopron.** B. A. „K. N.“ elmaradt számait megküldettük. Talán nemsokára módunkban lesz a régibb kivánatot is teljesiteni.

SAKKJÁTÉK.

695-ik sz. f. — Czenthe Józseftól (Miskolczon.)

Sötét.

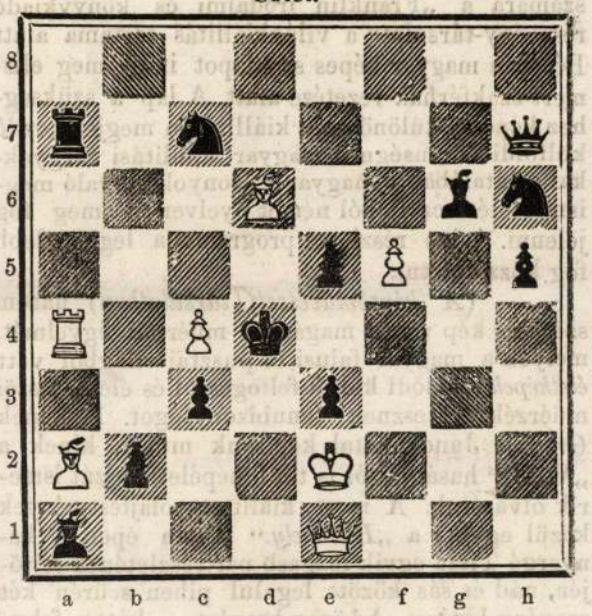

Világos.

Világos indul s a negyedik lépésre mattot mond

A 690-ik számu feladvány megfejtése.

(Mikwitz Jánostól Lipcsében.)

1. He4—d6 . . . . Ff3—c6 : (a)
2. Bc1—d1† . . . . Kd4—c5
3. Hd6—b7†† . . . Kc5—c4
4. Hb7—a5 mat.

a

1. . . . . Bb8—f8:
2. Bc1—d1† . . . . Ff3—d1:
3. Vc6—e4† . . . . Kd4—c5
4. Hd6—b7 mat. a többi varians könnyü

Helyesen fejtették meg: *Veszprémben:* Fülöp József. — *Miskolczon:* Czenthe József. — *Gelsén:* Glesinger Zsigmond. — *Sárospatakon:* Gérecz Károly — *Ujfalun*: Farkas Ferencz. — A *pesti* sakk-kör.

Rövidértesitések: Pest, Sz. B. A beküldött négyes nem kevesebb mint három mellékfejtéssel bir. Egyet ide jegyzünk: 1. Kh7—h6, g5—h4: 2. Bb2—g2 — h3—g2: 3. Fb5—d7 tetszés szerint 4. H mattot ad.

Figyelmeztetés.

Márczius-hó végével az évnegyedes előfizetések ideje lejárván, tisztelettel felhivjuk előfizetőinket, hogy előfizetéseiket mielőbb megujitani sziveskedjenek.

Előfizetési föltételek:

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnegyedre (április—junius)	**2** ft. **50** kr.
Félévre (április—szeptember)	**5** » — »
Háromnegyed évre (április—deczember) . .	**7** » **50** »

Csupán a Vasárnapi Ujság:

Évnegyedre (április—junius)	**1** ft. **50** kr.
Félévre (április—szeptember)	**3** » — »
Háromnegyed évre (április—deczember) . .	**4** » **50** »

Csupán a Politikai Ujdonságok:

Évnegyedre (április—junius)	**1** ft. **25** kr.
Félévre (április—szeptember)	**2** » **50** »
Háromnegyed évre (április—deczember) . .	**3** » **75** »

☞ Egyes előfizetések legczélszerübben postai utalvány által eszközölhetők, a melyre bérmentesitésül csak egy darab 5 krajczáros bélyeg kivántatik.

☞ Tiz előfizetett példányra gyüjtőinknek egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk.

Pest, márczius-hó 1873.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utcza 4. sz. a.)

HETI-NAPTÁR.

Hónapi- és hetinap	Katholikus és protestans naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap hossza	Nap kél	Nap nyug.	Hold hossza	Hold kél	Hold nyug.
	Márczius		Márcz. (ó)	Adar Ro.	f. p.	ó. p.	ó. p.	f. p.	ó. p.	ó. p.
23	**Vasár**	**E 4** Victoria	**E 4 Laetare**	**11 G 3** Sophron	24 Kapriel	2 54	6 0	6 15	288 10	3 33	11 25
24	Hétfő	Gábor főan	Gábor	12 Theoph.	25 Koppelm.	3 53	5 58	6 17	299 42	4 20	este
25	**Kedd**	**Gy. olt. B. Asz.**	Gy. olt. B. A.	13 Nicephor	26	4 52	5 56	6 18	314 0	4 56	2 2
26	Szerd.	Jenő, Manó	Manó	14 Benedek	27	5 52	5 54	6 20	329 5	5 26	3 29
27	Csöt.	Rupert püsp.	Rupert	15 Agabius	28 Ant. r. v.	6 51	5 51	6 21	344 9	5 49	4 55
28	Pént.	Sixtus pápa	Virány	16 Sabinus	29	7 50	5 49	6 23	259 8	6 9	6 25
29	Szom.	Eustáz, Jónás	Jónás	**17 Elek**	**1 Nizz. R.**	8 50	5 47	6 24	13 50	6 23	7 47

Hold változásai. ● Ujhold 28. 2 óra 10. 4 perczkor reggel.

TARTALOM.

Fiume uj kormányzója és a közmunkatanács alelnöke (két arczképpel). — Egy kis tévedés. — A kakuk. — Egy amerikai polgár Magyarországon 1851-ben, (folyt.) — A norvég népéletből (két képpel). — Darwin legujabb munkája (vége). — Egy magyar tengerész naplójából, VI. — Az aradi hős családja. — A magyar szerviták. — Indiai utazó kocsik (képpel). — Egyveleg. — **Tarhaz:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi ujság? Nemzeti szinház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő **Nagy Miklós** (L. magyar-utcza 21. sz.)

Kirándulás Altenburg vidékére.

A szász tartományok legkisebbikében, Szász-Altenburg herczegségben él egy 50,000 lelket számláló szláv törzs, — az ugy nevezett wendek, — mely bár a német czivilizáczióba teljesen beolvadt, ös nyelvét is rég elfeledé, s ma a német nyelvet beszéli, mindamellett ösi szokásaiból egyket vonást megtartott, igy viseletét, s a birtokközösséget, s ép e megtartott ös sajátságai miatt, ha nem is Németország nevezetességei, de mindenesetre annak különösségei közé tartozik. A kit sorsa Szászországba vezet, egy kellemes napot mulaszt el, ha fel nem keresi a jó altenburgi wendeket; mert valóban igen sok érdekes sajátsága van a földnek, melyet laknak, s mulatságos kinézésü a viselet, melyet az alsóbb nép hord, elannyira, hogy egy cseppet sem csodálkozom, ha még a nehézkes s komoly szász kedély is humoros hangulatba jö az altenburgi paraszt-asszonyok csoda-öltözetének láttára.

Lipcsében tartózkodván, nem állhattam meg én sem, hogy nehány barátom kiséretében ki ne ránduljak a Lipcsétöl 5 mfldre fekvö Altenburg vidékére. Rám nézve fokozá az altenburgi ut érdekességét még az a körülmény is, hogy egy kis német állam fövárosát, s vidékében Németország legsürübben lakott földjét lesz alkalmam megismerni.

Az ut Lipcsétöl Altenburgig gyönyörü, termékeny s sürün lakott vidéken vezet keresztül. A másfél óra, mely alatt a gözkocsi e vidéket átfutja, arra nézve, ki egy vidék szépségét nem pusztán égbe meredezö sziklák, lombos erdök regényes változatosságába helyezi, valóban kellemes benyomásokat hagy maga után. Apró, csaknem kizárólag emeletes házakból álló falvak maradnak el a sebesen haladó gözkocsi mentében; s egymás után tünik fel s el egy magas müveltségi fokon álló vidék gyönyörü tájképe. Akár merre forduljon a szem, mindenfelé az emberi szorgalom s haladás nyomait látja. Mükertészetek, mesterségesen öntözött rétek, itt-ott fás ültetvények s gondosan müvelt szántóföldek, majd füstölgö gyárkémények vonják magukra az utas figyelmét. Minden talpalatnyi föld müvelés alatt; még a vasuti töltéseknek sem hagynak nyugtot, hanem beültetik gyümölcsfákkal.

Tiz órakor Altenburgban voltunk, s mindenekelött megnéztük a várost. A herczegi palota, egy különálló sziklán épülve büszkén tekint alá a körülötte elterülö magán házakra. S talán ez az egyetlen jel, mely oda mutat, hogy fövárosban vagyunk. A város maga szorgalmas, iparos s kereskedö város, s ha mégis van rajta valami fövárosi szinezet, azt leginkább a sok „udvari“ titulussal ékeskedö kereskedöi s iparos czégek adják meg. De hisz, hogy is lehetne többet várni egy 24 □ mfldre terjedö ország fövárosától? Általában a német apró, vagy mint csufolni szokás „tizenkettedrét“ államok fövárosai nem tarthatnak igényt egy nagy czentralizált állam fövárosainak külpompájára, de együttvéve kétségkivül százszor több hatással voltak a német tudományosság s szépmüvészetek kifejlesztésére, mint az ugy nevezett világvárosok az illetö országok müveltségének elömozditására

A sok apró német tartomány fejedelme nem játszhatott nemzetközi tekintetben nagy szerepet, nem sereglettek körülöttük külországok követei, s nem nehezedett rájuk nagy országok gondja, de nem hárult viszsza rájuk fénye sem: az országászati fényt tehát legtöbbnyire a tudományok s müvészetek pártolásával pótolták. Ki ne hallott volna a weimari udvar költöiről, a drezdai s müncheni udvarok müvészeiről? Megengedem, hogy Németországnak számtalan apró tartományokra való szakadása (volt idö, midön 200-nál több német államocska volt!) politikai tekintetben ártott a németségnek, s ez volt fö oka, hogy kifelé eddigelé nem nagy hatalmi sulyt fejthetett ki: de másrészről meg kétségkivül áll az, hogy ha Németország egy egységes állam lett volna, alig dicsekednék oly roppant mükincsekkel s tudományos gyüjteményekkel, mint dicsekedhetik tényleg a sok apró német fejedelem mü- s tudománypártolása folytán. Altenburg ugyan e tekintetben szegényebb, mint akármelyik másik szász föváros, de azért a kis, alig 19 ezer lelket számláló Altenburgnak van oly udvari szinháza, mely a mi Pestünkre is beillenék, van ezenkivül a herczegi palotában csinos fegyvertár s történelmi müemlékek gyüjteménye, igen becses könyvtár; van ezenkivül a városban muzeum, melynek kép- s szoborgyüjteménye természetesen eltörpül a drezdai világhirü gyüjtemények elött; de ám mindegy, ha kisszerü is, mégis mily jótékonyan hat az a város s vidék lakossága izlésének kifejlesztésére.

A város megszemlélése után utunk föczéljának, az altenburgi népélet, szokások s viselet közelröli megtekinthetése végett egy kis sétára határoztuk el magunkat. A gyalog-parthiek Németországban igen szokásosak. Ünnepnapokon a falusiak a városba, s a városiak falukra mennek, egy-egy pohár sörre. Igy, bár már a várostól két óra járásnyira jártunk, mégis szakadatlanul találkoztunk altenburgiakkal, kik tán hasonló czélból, mint mi, a környékbeli falvakba siettek. Aztán mondanom sem kell, hogy a legszebb rendben tartott mü-utak állanak a sétálók rendelkezésére.

Egy magyar emberre nézve, ki megszokta a falvakat még a legkultiváltabb vidékeken is egymástól több óra járásnyira képzelni, kétségkivül szokatlan jelenség a vidék, melyet néhány vonásban megismertetni akarok. Minden ezer lépésre egy-egy falu, ugy hogy átlag 20 falu esik egy négyszög mérföldre! Ha jól emlékezem, Debreczen városának 12 □ mfld határa, s 46 ezer lakossága van; Altenburg összes kiterjedése nem több, mint két akkora Debreczenénél, s ime e kis tartomány 10 várost s 464 falut számlál. Mennyivel elönyösebb az altenburgi parasztok helyzete a debreczeni czivisekénél! Mig a debreczeni ember órákig tartó utat kénytelen tenni, mig tanyájára jut, az altenburgi földmives ugyszólván lakásáról áttekintheti földjeit.

Közelröl tekintve e kis falukat, mindenekelött feltünik a nagy takarékosság az udvartelkekben. Egy altenburgi falusi háznak nincs nagyobb udvara, mint a mi elegendö arra, hogy egy kocsi rajta megfordulhasson. Persze oly vidéken vagyunk, hol 7844 lélek esik egy □ mérföldre (nálunk a legsürübben lakott megyékben is csak 3000—3500 fö esik átlagosan egy □ mfdre), s ily országban már nem hagynak óriási szérüs kerteket s tágas udvarokat, hanem eke alá vesznek minden talpalatnyi földet. Hanem annál nagyobbak a házak, de itt is a mennyire lehet, kimélik az udvart, s emeletet raknak házaikra.

A nép, bár mint érintök, rendkivül sürüen lakik, átalában jó módu. Rónáit rendkivül gonddal s intelligencziával müveli, s csak ennek köszönhetö, hogy terményeiböl kivitelre való is kerül. Birtokaikat legtöbbnyire osztatlan állapotban müvelik; örökös mindig a legkisebb fiu, ha azonban fiúk nem volnának, mindig a legidösebb leány. Ez az oka, hogy a birtokok legtöbbnyire együtt maradnak, s több mint 400 parasztbirtok van, melynek kiterjedése 100 német hold (Morgen) s 200-on felül, mely 200 holdra terjed.

A nép intelligenciájának kifejlesztésére van a fövárosban egy igen jól szervezett mezögazdasági szakiskola; s az egész kis országban 192 népiskola, melyekben a tanitói fizetések minimuma 300 tallér.

Van azonban e nép szokásaiban egy mindenesetre kárhoztatandó kinövés: az arisztokratikus gög, mely nemcsak a házasulásoknál, hanem a társas életi érintkezéseknél is a legfeltünöbben nyilatkozik. Egy „négyes fogatu“ polgár a világért sem adná leányát egy „kettös fogatuhoz“ s ez egy zsellér sorsuhoz; de söt tovább mennek, s ez osztálykülönbséget fentartják összejöveteleiknél is. A négyes fogatu polgár nagyon megharagudnék, ha a sörházban (a német sört iszik!) egy két fogatu ülne melléje, vagy plane egy zsellér sorsu! Megvan mindegyik felekezetnek a maga külön asztala.

Viseletük igen sajátságos. A férfiak viselete még türhetö a szemnek. Kerek fekete sapka, kurta dolmány, fekete börnadrág s térdig érö s szorosan a lábra feszülö csizma. Általában az egész alak egy véghetetlenül megelégedett békés természetü nyárs polgár jellegét hordja magán. De sokkal komikusabb az asszonyok viselete. A före szorosan simul egy barnaszövetü keszkenö, mely hátulról egész kis vitorlává növi ki magát, szélesen simulván a hátra, ugy hogy a nyakból semmit sem enged látni. Elölröl a melleket kemény papirra huzott szövet, mint egy vértmü takarja, mely merészen emelkedik fel egész az állig, ugy hogy a föt mintegy tartani látszik. E szörnyen elbarrikádozott feltesttel tökéletes ellentétet képez a közép s altestnek nagyon is liberalis, szabadon hagyása. A középtestet térdig érö vastag szövetü trikó fedi, mely azonban oly szorosan feszül a testre, hogy annak minden alapidomait elötünteti, elölröl szerencsénkre bö selyem kötény védi a testet, s a paradicsomi viselet hiányait; hanem annál pusztábban nyulnak ki alul a lábak, s a hófehér harisnya természetes öszinteséggel tünteti fel az egész lábikra-apparatust.

Sokat gondolkoztam a fölött, de megfejteni nem birám, honnét van az, hogy e nép nemzetiségét, nyelvét, ös hazáját teljesen elfeledheté, de viseletét nem birta elfeledni? Avagy tán a hiuság erösebb az emberben a nemzeti érzületnél?! *Dobner Rudolf.*

Képek a hazai népéletből.

Falusi udvar télen.

Gazda-ember udvara télen-nyáron megtartja élénkségét, a tétlenség és heverés soha sem nyomhatja rá bélyegét. Nyáron hordanak, csépelnek, szórnak, szelelnek; mert paraszt-ember, a kinek egy negyed vagy fél telke van, nem tarthat külön nagy szérüs kertet magának, hanem kis gazdasági udvarában, mely lakó udvara is egyszersmind, végzi minden teendöit. Ott van egy rakáson ló- és tehén-istállója, sertés- és tyuk-ólja, kamrája s mindene. Zsupfödelü háza alacsonyra s keskenyre szabott ablakából (hogy a hideg tele torokkal ne fujhasson be rajta) egyszerre átpillanthatja egész kis gazdaságát. Egyébiránt nem ablakból szokta ö nézni a gazdaságot. Maga fogja az eke szarvát, a kapa és a kasza nyelét; s ha gyüjteni „cselédeivel“ megy, e szó alatt ne valami városias béres cselédet értsetek, hanem betücserével, mi a szó eredeti jelentésének nyomát mutatja, „cseléd“ helyett „család“-ot. Paraszt-embernek családja a cselédje.

Ha vége a nyári és öszi munkának, azért az udvar még nem halt ki egészen. Oly vidéken, a hol nem nyomtatni, hanem csépelni szoktak, egész

*

télen csattog a cséphadaró s lassanként bánik el a kevés gabonácskával. A kukoricza-morzsolás is téli munka, s ha kalákát nem tartanak neki, estéről-estére morzsolnak mindig annyit, a mennyi más napra elég legyen a hizóknak.

Az ám, a hizók! ezek az udvar ékességei télen által; majdnem oly mértékben, mint uri helytt a kisasszonyok a szalonnak; harag ne legyen az összehasonlitásért, aligha nem találó. Igaz, hogy ezek nem zongoráznak a vendégeknek, csak röfögnek zengzetesen; nem is lejtenek deli bájjal, sőt ugy szép, minél nehézkesebb totyogással mennek a váluhoz; de már a mi a jó vacsorát illeti, nincs az a gazdasszony, sem jól szoktatott kisasszony, a ki jobb vacsorát adna, mint ők, — persze leölve, a disznótort.

Hanem most még csak hizóban vannak; s ők legalább nem is sejtik a titkát, miért tartják őket oly igen jól, szinte örül a lelkök, mikor a szakajtóban megrázzák nekik a kukoriczát, hogy apró csöreje nagy kajla füleiket szintugy csiklándja, mint csak általuk érezhető mennyei zamata mozgékony finom orrczimpájukat, mely majdnem orrmánnyá tökélyesül idővel. Pedig a szakajtóban rázogatott kukoricza csak a konfekt, melyre majd ebéd után kerül a sor, ropogtatni — mint Zuboly uram (a kicserélt fejjel) kivá ta volt a zabot. Az első s valódi tálétel az a finomra őrölt árpadarából, meleg vizzel, vagy épen pompás aba-lével leöntve készült remek csáva, a váluba elejökbe tálalva s nagy delicziával habzsolva. Egész gyönyörüség nézni, hogy esznek. Nemcsak a gazdasszony (vagy az eladó leány az, ki a sertések gondját viseli a háztartás munka fölosztása szerint?) hanem még a kis fiu is, apja kozsókját magára kapva — hosszu ujjaival olyan benne, mint egy kis gorilla — ugy elgyönyörködik benne. A hamis! ő már föl van világositva a sertés-élet nagy rejtelme felől, s tudja mi a vége! Azon ábrándozik s számitgat magában, hogy a jövő héten (ha igy tart a fagy) egy hajnalban csak felköltik őt is a nagy eseményre, s majd e helyen nézi a szalmaláng csapkodását s lesi: a pörkölődő fülből, farkból hogy csenhessen el egy darabkát?

—*á—r.*

A poroszok a Nogent-erőd alatt.

Az ember alig bir kiigazodni a sok egymással ellenkező tudósitás között, melyek a porosz táborok életmódjáról, helyzetéről, egészségi állapotáról szólnak.

Némely tudósitások szerint jobban pusztit közöttük a fagy, mint a golyó. Élelmi szerekben hiányt szenvednek, mert a szállitmányokat elfogdossák a franc-tireurök, ruhájuk nincs eléggé hozzá szabva a hideghez, a merre bevonulnak, nem találnak semmit, mivel a hátráló franczia csapatok minden felhasználhatót elvittek előlük; a nélkülözés, a hideg, a tulságos megerőltetés beteggé tesz egész csapatokat, s marsirozás közt hullanak el az útfélen, mint a legyek. Egy szóval: leirhatlan a nyomor a porosz táborban némely levelező szerint.

Másokismét ugy irnak a tábori életről, mintha az nem is lenne egyéb, mint hegyen-völgyön lakadalom. A hová bemennek, ha nem fogadják is triumfussal a lakosok, azt csak azért teszik, mert félnek a franczia katonáktól. Szivesen előadják mindenüket, a mijök van s fraternizálnak velök. Néhol a makacskodás ritka esetében egy kis jól alkalmazott „erély“ felnyitja a pincze-ajtókat és magtárakat. A porosz katona, a mint valahová belép, rögtön kényelembe teszi magát s berendezi környezetét a maga gusztusa szerint, mintha ott akarna letelepedni. A legszebb szobákban laknak, a legpuhább ágyban feküsznek, a legjobb falatokat nyelik. Az „Erbswurst“, a borsóhurka, melyből már tiz milliót ettek meg, nem fogy ki soha, mert csak szükség esetén nyulnak hozzá, a szükség esete pedig ritkán áll be.

S a hol nincs falu, a hol nincs felszolgáló házigazda: ott is tud magán segiteni a porosz katona. Rosz vasuti kocsikból, fagallyakból, karókból, deszkából palotát hány magának, bele állitja a tábori kályhát és süt, főz kedve szerint. Otthon van mindenütt. Szóval farsangi menet az egész táborozás. Az a kis eső, az a kis fáradság katonadolog. Franczia ország Eldorado.

Melyik igaz már most a két jelentés közül? Mind a kettőről hiteles emberek tesznek jelentéseket. Lehet, hogy egyik sem teljesen, lehet, hogy mind a kettő, a helyi körülmények szerint. Annyit magunk is hajlandók vagyunk elhinni, hogy jelenleg a Párist ostromzáró seregnek van a legjobb dolga, mert ott a főhadiszállás s azzal van folytonos közlekedésben a vasut, mely egész Németországból roppant dimensiókban szállitja a szükséges dolgokat szakadatlanul.

Képünk a Párist ostromló sereg egyik előőrsi csapatát ábrázolja, mely a Páristól keletre fekvő Nogent-erőd közelében ütött tanyát.

Sajátságos, mily ovatossággal helyezkedtek el Páris körül a poroszok. Olvasóink tudják, hogy Páris és a czernirozó porosz sereg között nagy terület fekszik, melyen nem egy helység foglal helyet. Vas-, ország- és gyalogutak igen sok ponton keresztül kasul metszik egymást, ugy hogy a vidékkel ismeretlen ember nem tájékozhatja magát. Aztán az utak minémüsége is sokat tesz. A gyalogut például alkalmas lehet kisebb gyalogcsapatok szállitására, de már az ágyuk elrekednek rajta. A poroszok tehát ugy segitettek magukon, hogy a keresztpontokon utmutatókat állitottak fel, melyekre pontosan föl van irva: „Ut X felé gyalogcsapatok számára“, „Ut Y-ba a könnyü ütegeknek“, „Ut a Z. őrállomásra“ stb. Ugy hogy a csapatoknak lehetetlen eltévedni.

A cserépkályhák nagy szerepet játszanak a Páris körüli táborban. Minden kis csoport bir egygyel, a mellett fűtözik, azon főz. A Nogent körüli csapatok egy rejtett üreget fedeztek fel, melyben tömérdek élelmi szer volt. Közel ez állomáshoz foly el a Marne folyó. Ennek a partján egy elhagyott gyárat találtak a poroszok. Megnézték s ugy találták, hogy az tésztagyár. Laskát, makarónit s egyéb tésztanemüt készitettek benne. A poroszok rögtön kiválogatták csapataikból a molnárokat és pékeket s neki állitották a gyárnak. Pár nap mulva a gyár ugy dolgozott, mint béke-időben.

A német csapatok gyakran akadnak szándékosan eltemetett pinczékre, a mikben aztán ezreit találják a pezsgős palaczkoknak. Sok tudósitó azt irja, hogy némely csapatok már torkig vannak a champagneival, s örömest adnának tiz üveget egy korsó sörért. Ezen aztán segitnek a bajorok, Gambrinus egyenes ivadékai. Lekopasztják a komlóskerteket, megerjesztik az árpát s roppant kondérokból olyan sörfábrikát hevenyésznek, hogy egész századokat kielégithetnek az árpaléből.

Jelen képünk a villa-evrartbeli nagyszerü tébolyda épületéből van felvéve. Elől a neuilly-i gyönyörü völgy terül el, a háttéri magaslaton Nogent erődjén tüntetve fel. Ez épületből a nogent-i őrszemeket távcsővel tisztán ki lehet venni. Jobbra látszik a fontenay-i tábori sáncz, s még inkább jobbra Rosny falva és Rosny erőd egy része; előtte emelkedik az avroni magaslat, melyet a poroszok nehány napi bombázás után elfoglaltak. Az avroni szőlőhegyek felé vezet előőrsi kedvenczutja a poroszoknak, kik egész Rosny falujáig sompolyognak. A Nogent-erődtől balra Nogent falu tornya és házfedelei látszanak, s attól oldalt ott van egy szétrombolt vasuti hid a Marne folyón. E mögött hátul a magaslat, melylyel az a medencze kezdődik, a hol Páris fekszik. A világváros fölött ott lebeg az állandó léghajó.

A kép épen azt a jelenetet tünteti fel, midőn egy bomba a Nogent-erődből leüt a neuilly-i temető kö-

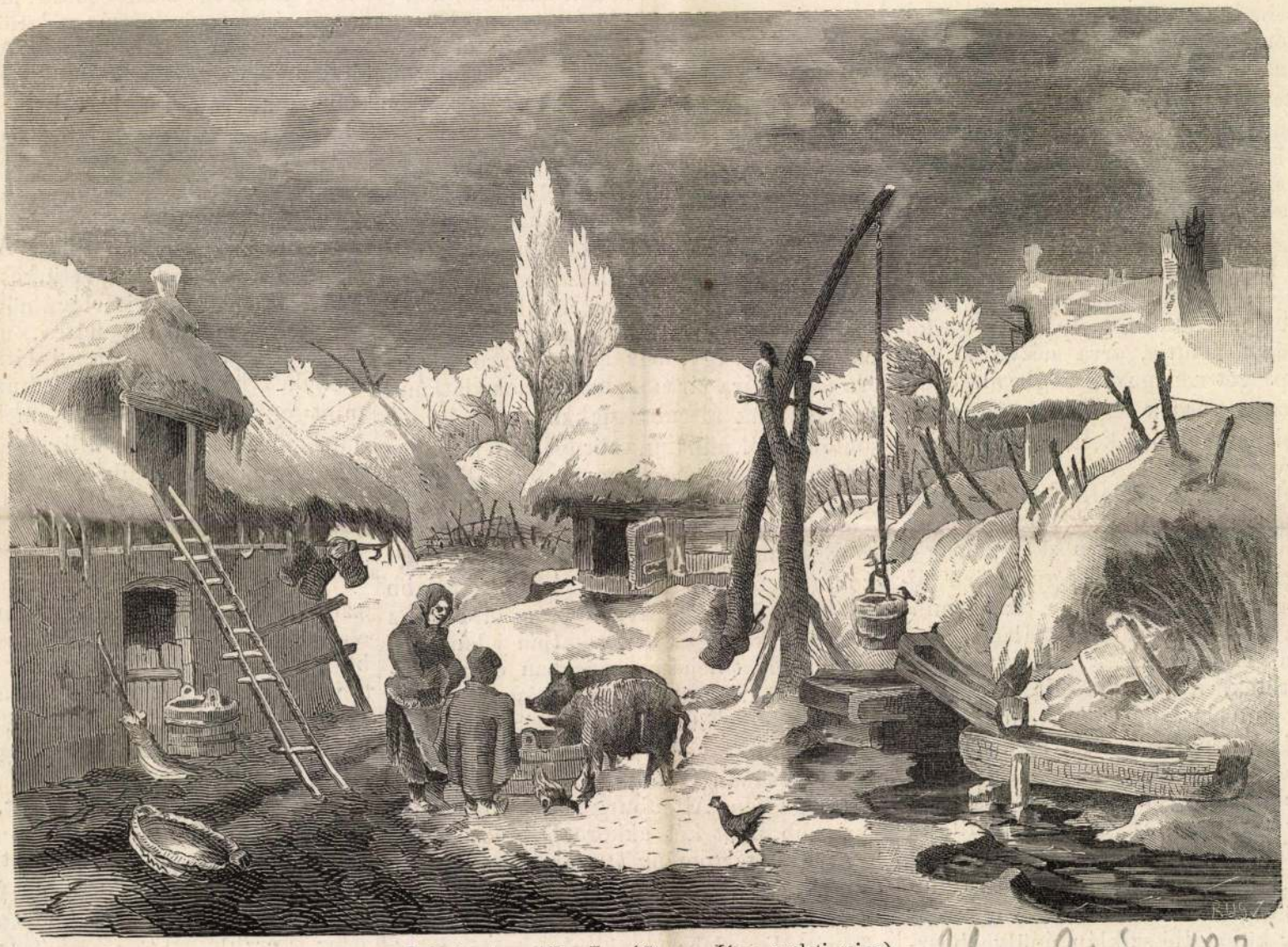

Falusi udvar télen. — (*Greguss* János eredeti rajza.)

Vas. Ujs. 1871. 16l.

Gregus János

Basa Tamás kuriájának romjai és a ref. egyház Zabolán
c. rajza repr.
Vas. Ujs. 1871. 181. l.

Pannonhalma, képtár

652

Greguss János

Alsósólyomkő c.
rajza repr.
Vas. Lap. 1871. 197 l.

Panns.
Könyvtár

Képe 34, 35, 37,

Vas. Ujs. 1871. 548

Az óra-készitésről.

Az órák fölfedezése, minek ugy az életre, mint a tudományra igen nagy befolyása volt, a középkorra esik, de készitése csak az ujabb időben érte el jelenlegi magas tökélyét.

Köznépünk szegényebb osztálya, melynek egyátalában nincs módjában, hogy magának órát szerezzen, leginkább pedig a természet fiai: a pásztor-emberek, kik életöket isten szabad ege alatt töltik, s kik csakis a téli fergeteges hónapok alatt vonulnak hajlék alá, a nap állásából csaknem pontosan megtudják határozni az időt.

Kérdezd meg a hosszu kampós botjára támaszkodó, legyürt kalapu juhásztól, ki elégülten legelteti szemeit nyáján: *hány óra?* egy rövid pillantást vetve a napra, azonnal megfelel kérdésedre. Vondd elő aztán órádat, meg fogod látni, hogy a puszták fia majdnem egész pontossággal meghatározá az idő állását, és egyszersmind meg fogsz győződni, hogy neki legkevésbbé van szüksége órára. — Épen igy a régi világ emberei, mikor még egyátalában semmi *időmérő* eszköznek nem valának birtokában, a nap állásából s az árnyék különféleségéből, melyet a nap állása szerint vet a földre, határozták meg: hogy vajjon menynyire haladt az idő?

Igy tanultak meg aztán csakhamar *napórákat* készitени. Hanem ezek csakis nappal voltak használhatók; éjjel nem volt semmi időszámitási eszközük. Hogy tehát mindenkor, éjjel-nappal tudják az időt, ahhoz egy gépezetre volt szükségök, mely folytatólagosan és egyformán mozogjon, s ezen mozgás valamely látható vagy hallható jelt adjon arról, hogy mennyi folyt le bizonyos időtől. — Igy jöttek ősrégi népek, mint péld. a chinaiak, igen korán a *vizi-órák* fölfedezésére.

A chinaiak ugyanis egy nagy félgömb formáju, belül egészen üres edényt használtak e czélra, mely alul, középen egy kis gömbölyü nyilással vala ellátva. Ez edény üresen egy másik, alakra nézve amahhoz teljesen hasonló, de valamivel nagyobb, vizzel telt edénybe tétetett. A mint aztán a viz az alsó edényből a sulyosabb felső edénybe folyt, ennek kis gömbölyü nyilásán: ez utóbbi edény folyton sülyedt, a benne növekedő viz jelezvén az idő mulását.

Nyugot-Ázsiában a babyloniaiak voltak ez órák feltalálói, tőlük terjedt el aztán a görögöknél Kis-Ázsiában, a persa hóditó Cyrus idejében. — A rómaiak azonban csak a 166-ik évben Kr. e. kapták az első vizi-órát, Julius Caesar hozván magával ilyent Rómába. 390-ik év elején *Theodor*, a keleti góthok királya küldött a burgundiai királynak, *Gundoboldnak* egy vizi-órát ajándékba, mely azon tulajdonságánál fogva volt nevezetes, hogy az nemcsak a nap, de a hold járását is jelzé. E komplikált szerkezetü óránál kétségkivül kerekeknek kellett alkalmazva lenni, melyek a folyvást lecsepegő viz által szakadatlanul mozgásban tartattak.

Hasonló szerkezetü volt azon óra is, melyet az arab kalifa, *Harun-al-Raschid* 809-ben Nagy Károlynak ajándékozott. Ez érczből volt készitve és órajelzővel ellátva, s ugy szerkesztve, hogy minden óra végén annyi érczgolyócskák estek egy alant alkalmazott edénybe, a hány óra elmult. Egyuttal a lehulló golyócskákkal, a mi kakuk-óráinkhoz hasonlóan, egy ajtóból lovasok is ugrottak elő, melyek a napnak utolsó órájával eltüntek és az ajtó is becsukódott. — A viz által mozgásban tartott kerekek nyitották ki az ajtót, melyből golyók estek le, és lovasok ugrottak elő.

Sok kellemetlen oldala lévén azonban a viznek, mely nyáron a melegség által terjed, ritkul és el is párolog, télen pedig könnyen megfagy, viz helyett csakhamar *homokot* kezdének használni, mely, ha jó száraz, szintén könnyen pergedez alá valamely edényen alkalmazott nyiláson.

A homokot ugyanis két egészen egyforma, egyik oldalaikon hosszas hegyes csőben kiülő, gömbalaku üvegedény egyikébe tették, s oly állásba helyeztetett, hogy a homokkal telt edény alatt az *üres* függélyesen álljon, mely utóbbiba aztán a mint a homok alápergedezett, az üveggömb külső falán levő, a homok növekedését mutató vonaljelekből iparkodtak ellesni az idő állását. Mikor aztán a felső edény üres lett, azt forditották *aláfelé*, s ezt az eljárást mindannyiszor ismételni kellett, valahányszor a homok a felső gömbből kifogyott, azaz: valahányszor az *óra lejárt*.

Az ily órák is persze csak igen felületesen, tökéletlenül határozták meg az időt. Ezen és több más oknál fogva, az emberi ész *kerék-szerkezetü* órák készitésére utaltatott, melyek sem homokra, sem vizre, sem a nap árnyékára nem szorulnak, hanem melyeknek kerekei egy *erő* által mozgásba hozatván folytonosan, egyformán és egyenletes erővel működjenek, a nélkül, hogy abból valamit vesztenének.

Falusi temető. — (*Greguss* János eredeti rajza.)

Sok fejtörésbe kerülhetett, mig valahára egy kerék-gépezet mechanikus összeállitása, s annak a kivánt czélra némileg is megfelelő alkalmazása foganatosittatott. De e tulajdonképeni kerék-gépezet magában nem volt elegendő: ahhoz egy *erő* is szükségeltetett, mely azt folytonosan mozgásban tartsa.

Ez erőt a *sulyokban* (pondus) találták fel, melyek által — ha azok az órákra akasztatnak — a kerekek hajtó-szerkezete mozgásban tartatik. Az ilyen sulykos órákat már az ezredik esztendő előtt ismerték; de föltalálójuknak hamar bekövetkezett halála által feledékenységbe mentek. Ily órát később, mely aztán használatba hozatott, s melyről tudomásunk van, 996-ban egy franczia szerzetes, *Gerbert* készitett Magdeburgban, — ugyanaz, ki később mint pápa *II. Sylvester* név alatt szerepelt.

Ezen óra azonban csak órákat mutatott, a nélkül, hogy ütött volna. Csakis 300 évvel későbbi időből van biztos tudomásunk ütő-órákról. 1344-ben Paduában lett az első toronyóra készitve, mely órákat ütött. — 1379-ben V. Károly franczia király vitette Párisba az első órakészitőt, *Wick* Henriket Németországból; ez készitette ott az első nagy órát, mely a királyi palota tornyában találta állandó helyét. Németországban *Augsburg* volt az első város, mely ütőórával birt; itt már 1364-ben volt egy ilyen.

Hanem még mindekkoráig nagyon tökéletlenek voltak az órák: hiányzott rajtok a mi fő: az *inga*, miáltal a suly alászállásának menete szabályoztatik. Mert a suly tartja ugyan az órát folytonosan mozgásban, de annak rendszeres egyenlő mozgását az inga adja meg.

Ezen világra szóló, nevezetes fölfedezést a hires florentini phisikusnak, *Galilei*-nek köszönhetjük, kinek a pizai egyházban egykor a csillárlámpa hintázása szemébe tünvén, s komolyan gondolkodván ezen hintázás törvényéről, megállapitotta, hogy ugyanis: *minden inga hintázatai egyenlő időközökben történnek, s hogy csakis az ingák hosszuságától függ, azok lassubb vagy sebesebb hintázása.* A különféle anyagból készült ingák, ha egyenlő erő által hozatnak mozgásba, egyenlő sebességgel hintáznak, mely ingák aztán, összeköttetésbe hozatván az órákkal, rendszeres egyenlő mozgást eszközölnek.

Ime ezen fölfedezés biztos időmérőt tett le az ember kezébe. Most igen jelentékeny előmenetel történt a mesterséges zsebórákat illetőleg is, melyeket mindenki kényelmesen magánál hordhatott. Föltalálásának dicsősége egy nürnbergi németet illet: *Hele Péter*-t, ki 1560-ban készitett legelőször zsebórákat. — Ezek eleinte nagyok voltak, formájukra nézve tojáshoz hasonlók, miért is azokat *nürenbergi tojások*-nak nevezték. Hanem csakhamar javitásokat tettek ez órák nagyságán és formáján: az ovál alakot lassanlassan egészen köralakuvá változtatták, majd kisebbekké, s ez által hordozhatásra kényelmesebbekké lettek, sőt később oly magas tökélyre vitték, hogy pecsétgyürükbe is alkalmaztak parányi terjedelmü cylinder-órákat.

A hollandi *Huygens* volt első, ki az órák menetét ingák által tanitá szabályozni. Rendszeres, pontos járása teljesen meg lőn alapitva. Az inga tartja az órák kerekeit egyenlő mozgásban, az inga ütése osztja egyenlő részekre az időt, egyuttal az ütések számát is mutatván.

Mily mérhetlen nagy szolgálatot tettek és tesznek folyvást az ily órák különösen a csillagászatnak! Csak azóta tudják az időt pontosan kiszámitani, meghatározni; azóta haladt elő gyors léptekkel a csillagászat. Csodákat teremtett az inga a tudomány országában, főkép midőn azt egy Arago, Humboldt, Newton, Richter, vette kezébe; mert annak segélyével nemcsak alakját, tömöttségét s különféle magaslatait mutaták ki és határozták meg a földnek, hanem a nap, hold és csillagok tulajdonságait is kikémlelték általa. A vonz- vagy nehézségerő törvényeit Newton állitotta fel, az inga által kimutatott, meghatározott helyes alapokon.

Ha a tudomány nem köszönhetne is az ingának oly nagyszerü fölfedezéseket, minőkre a vizsgálódó észt vezérlé: már magában nagy nyereség volna annak a legelső szolgálata is, mely az órák rendszeres egyenlő mozgásban tartására szoritkozott.

Nekünk ugyan csekélységnek látszik egy óra

tanácsosa volt s nem levén annyi szive, hogy boszut álljon uráért, most boritalra s asszonyokra adja magát? Ni hogy fekszik itt az utczán, mint egy barom! Gyáva, czudar! nem méltó, hogy fegyvert viselhessen!“

Azzal ráhágott a hanyatt fekvő Kuranosuké képére, s ráköpött. S mikor a Kotsuké-no-Suké kémei ezt megirták az uroknak, az nagyon örült a hirnek s gondolta, hogy semmi veszély nem fenyegeti.

Egyszer a Kuranosuké neje, a kit nagyon bántott a férje rendetlen életmódja, hozzáment s igy szólt: „Uram, kedves férjem, azt mondtad nekem te, hogy korhely életed csak cselfogás, hogy ellenséged éberségét elaltasd. De valóban, ez már sokra megy. Kérlek, az egekre, vess határt ez életmódnak.“

„Hagyj nekem békét“ — felelt Kuranosuké — „rá se hallgatok nyafogásodra. Ha életmódom neked nem tetszik, váljunk el s aztán menj a merre akarsz; én pedig valamely nyilvános házból veszek magamnak egy leányt, a kivel élem világomat. Meguntam öreg asszonyt látni a házam körül; azért csak kotródj, mielőbb!“

Ezt mondva, dühbe jött; neje, rémülten, jajgatva kért kegyelmet:

„Oh, édes uram! vond vissza e rettenetes beszédet! Husz évig hüséges nőd voltam s három gyermeket szültem neked; betegségedben, bajodban melletted maradtam, nem lehetsz oly kegyetlen, hogy elüzz magadtól. Irgalmazz, kegyelmezz!“

„Hagyj föl e haszontalan nyafogással! El vagyok határozva, pusztulnod kell innen. S minthogy a gyermekek is terhemre vannak, jobb ha azokat is magaddal viszed.“

Férje e kegyetlen szavait hallva, bánatában legidősb fiát Oisi Csikarát kereste föl s kérte, hogy legyen közbenjáró és engesztelje ki apját. De Kuranosuké elhatározását semmi meg nem ingathatta; nejének távoznia kellett, két kisebb gyermekével együtt s visszament születése helyére. Oisi Csikara mindazáltal az apjánál maradt.

A kémek mindezt hüségesen tudatták Kotsuké-no-Sukéval, s ez, a mint meghallotta, hogy Kuranosuké feleségét és gyermekeit elüzte s egy rosz személylyel adta össze magát, és egészen az iszákosságba s feslett életbe merült, gondolta, hogy most már nincs mit tartania a Takumi-no-Kami hiveinek boszujától, a kik bizonyára sokkal gyávábbak mintsem urokat megboszulhatnák. Igy hát rendre-rendre alább hagyott a vigyázattal s örségének felét elbocsátotta. Meg sem álmodta, hogy épen igy esett bele a Kuranosuké által neki vetett törbe, a ki — csakhogy uráért biztosabban boszut állhasson, nem átallotta magát rosz hirbe keverni, nejétől elválni s gyermekeit eltaszitni. Bámulatra méltó hüség!

Kuranosuké nem szünt meg ily módon port hinteni a világ s ellensége szemébe, folytatván látszólag szégyenletes életmódját. Szövetségesei pedig egyenként mind Jeddóba szállinkóztak s ott mint kézmüvesek vagy házalók befurakodtak a Kotsuké-no-Suké házába, apróra megismerkedtek az épület belsejével, az egyes szobák összefüggésével, s kitanulták a benlakók és szolgák jellemét, melyik bátor és hü, melyik gyáva; s mind erről rendesen értesitették Kuranosukét. S mikor a Jeddóból általok küldött levelekből meggyőződött, hogy Kotsuké-no-Suké nem is gondol már a vigyázatra, örült Kuranosuké, hogy megérkezett a boszu napja. S találkozási helyet tüzvén ki, titkon elszökött Kiotóból, kijátszva kémei vigyázatát. A negyvenhét hü, készen levén tervével, nyugalmasan várta a cselekvés pillanatát.

Télközepe volt, az év tizenkettedik hónapja, s maró hideg volt. Egy éjjel, nagy hóeséssel, mikor mindenki szobájába bujt, s a békés polgárok rég aludtak vánkosaikon, a roninok elhatározák, hogy ennél kedvezőbb alkalmat nem várhatnak szándékuk kivitelére. Erre tanácsot tartván, csapatjukat két részre osztották, s mindenkinek kijelölték a maga helyét és szerepét. Egyik rész az Oisi Kuranosuké vezetése alatt a fő-kaput volt megtámadandó, mig a másik, Oisi Csikara vezetése alatt a Kotsuké-no-Suké házának hátulját támadja meg. De mivel Oisi Csikara még csak tizenhat éves volt, mellé egy öregebb ronin Yosida Csiuzayémon adatott tanácsadóul. Továbbá megegyeztek, hogy a Kuranosuké parancsára megverendő dobszó legyen jel a közös támadásra; és ha valamelyik rész megöli Kotsuké-no-Sukét s fejét levágja, éles sipfütytyel adjon jelt társainak, a kik azonnal arra a helyre rohanjanak, s meggyőződvén a fej ugyanazonosságáról, azt a Sengakuji nevü templomhoz vigyék, s mint engesztelő áldozatot tegyék le urok sirjára. Akkor azonnal jelentsék fel tettöket a kormánynak s várják a bizonyosan kiszabandó halálitéletet magukra. Erre a negyvenhét ronin egyenként esküvel kötelezte magát. A merénylet órájául éjfélt tüzték ki, s a negyvenhét bajtárs egészen neki készülve a támadásnak, érzékeny búcsut vett egymástól, tudva, hogy reggel meg kell halniok. Ekkor Oisi Kuranosuké igy szólt a csapathoz:

„Ma éjjel meg fogjuk támadni ellenségünket saját palotájában. Szolgái bizonyosan ellent fognak állani, s kénytelenek leszünk leölni öket. De szomoru dolog öregeket, nöket és gyermekeket gyilkolni. Azért kérlek szépen, örizkedjetek védtelenek ellen használni erötöket.“ Társai helyeselték beszédét s ebben maradtak, várva a rendelt orát.

A mint az óra éjfélt ütött, a roninok megindultak. A szél vadul dühöngött s a sürü hó arczaikba csapódott. De széllel, hóval ök nem törödtek, csak boszujokra gondolva. Végre elérték Kotsuké-no-Suké házát, s ott két csapatra oszlottak. Csikara, huszonharmad magával a hátulsó kapura került. Akkor négyen, egy kötélhágcsó segélyével, melyet az előcsarnok párkányára erősitettek, bemásztak az udvarba s észrevevén, hogy a házbeliek mind alusznak, a kapus lakába törtek, hol az örség aludt, s mielőtt magához térhetett volna ijedtéből, mindnyáját megkötözték. A megrémült örség kegyelemért könyörgött; a mit meg is igértek neki, oly feltétel alatt, ha kiadja a kapukulcsokat; de azok reszketve viszonzák, hogy a kulcsok az örtisztnél vannak, s ök ki nem adhatják. Ekkor a roninok elveszték türelmöket, s vaskalapácscsal leverték a kaput elzáró nagy korlátfát, s a kettős szárnyajtó egyszerre kinyilt. Ugyanazon perczben törte be a Csikara csapatja a hátulsó kaput.

Ekkor Oisi Kuranosuké hirnököt küldött a szomszéd házakba a következő izenettel: „Mi, roninok, kik azelőtt az Asano Takumi-no-Kami szolgálatában álltunk, ma éjjel betörtünk a Kotsuké-no-Suké palotájába, hogy urunkért boszut álljunk. Minthogy sem rablók, sem tolvajok nem vagyunk, a szomszédok semmi bántalomról részünkről nem tarthatnak. Kérünk, legyetek nyugodtan.“ — S minthogy Kotsuké-no-Sukét, kapzsisága miatt, minden szomszédja gyülölte, azok meg sem mozdultak védelmére. Még más elővigyázattal is éltek. Nehogy a házbeliek közül valaki kirohanhasson, s a család rokonságát segélyül hivhassa, a kik oda sietve a roninok merényletét meghiusithatnák: Kuranosuké embereiből tizet, nyilakkal fölfegyverezve a belső fedél négy sarkára állitott, hogy mindenkit lelőjenek, a ki az udvarból ki akarna osonni. Igy, minden elintézve s embereit elhelyezve, Kuranosuké saját kezeivel verte meg a dobot, jelt adva a támadásra.

Kotsuké-no-Suké szolgái közül tizen, a zaj hallatára fölébredtek; s kardot rántva kirohantak, hogy urokat megvédjék. E perczben a roninok a feltört előkapun át, szintén berohantak. Dühös harcz keletkezett a két fél között, miközben Csikara, csapatja élén hátulról tört be a házba; és a felrettent Kotsuké-no-Suké, életeért remegve, a veranda egy rejtek-zugába menekült, szolgái többi része pedig, a ház egyik mellék szárnyában tanyázván, lassan szeszpetlődött a védelemre. De az első kapun betört roninok, kik a tiz szolgával harczoltak, ezeket mind leölték a nélkül, hogy maguk egyetlen embert is vesztettek volna; s akkor, hősileg utat törve a közbeneső szobákon, Csikarával és embereivel összejöttek, s igy az egész csapat ismét egyesült.

Ezalatt a Kotsuké-no-Suké embereinek többi része is összeszedte magát s átalános küzdelem fejlödött és Kuranosuké, hadi széken ülve, osztogatta parancsait a roninoknak. A házbeliek csakhamar észrevették, hogy erejök nem felel meg a támadóknak s megpróbálták, ha hirt adhatnának ki a házból, Uyésuki-Samának, a ki uroknak ipa volt, s követeket inditottak hozzá, hogy sietve jöjjön segitségül. De követeiket lenyilazták a Kuranosuké emberei, kiket a fedélen helyezett volt el. Igy segély nem érkezhetvén, kétségbeesetten küzdöttek még egy darabig. Akkor Kuranosuké fennhangon kiáltott: „Kotsuké-no-Suké egyedül a mi ellenségünk; menjenek be nehányan s hozzák ki öt ide, élve vagy halva.“

De a Kotsuké-no-Suké hálószobája ajtajában három hü embere állott, kivont kardokkal. Az első volt Kobayasi Héhasi, a második Waku Handaiyu, a harmadik pedig Simidzu Ikkaku, mind kipróbált hüségü, a mellett vitéz emberek. Ezek oly keményen megvetették lábokat a küszöbbe, hogy egy ideig a roninok összes csapatját föl tudták tartóztatni, söt egy perczre még vissza is vetették. Mikor ezt Kuranosuké látta, dühösen csikorgatta fogait s rákiáltott embereire. „Mi ez? hát nem esküdött meg mindegyitek, hogy kész letenni életét, hogy uráért boszut állhasson, s most mégis három ember visszavet annyitokat? Gyávák! kikkel nem érdemes szóba állani! Uráért meghalni legszebb dicsvágya a hü szolgának!“ Azzal saját fiához Csikarához fordulva igy szólt: „Ide, fiu! támadd meg ezt a három embert, s ha nem birsz velök: halj meg!“

Sarkantyúzva e szavaktól, Csikara gerelyt ragadott, s megtámadta Waku Handaiyut, de nem birt vele s lépésről lépésre hátranyomatva a kertbe hátrált, hol elsikulva egy tóba bukott; de mikor Handaiyu, meg akarva öt ölni, a tó fölé hajlott, Csikara czombjába szurt s elejté öt, maga pedig a tóból kimászva megölte ellenfelét. A közben Kobayasi Héhasit és Simidzu Ikkakut is megölték a többi roninok és a Kotsuké-no-Suké embereiből egy sem maradt, a ki még a harczot folytatta volna. Ezt látva Csikara, kezében véres kardjával a belső szobába rontott Kotsuké-no-Sukét keresni, de csak a fiát találta ott, egy Kira-Sahioyé nevü sihedert, a ki egy kézi bárddal rátámadt, de csakhamar megsebesitve elszaladt. Igy Kotsuké-no-Suké minden embere le levén öldösve, a harcznak vége szakadt — de mindeddig Kotsuké-no-Suké nyomára sehol sem akadtak. (Vége következ.)

*

hogy a lomha öreg szarvasmarhák kényök-kedvök szerint legelhessenek. A madarak számára kalitkák vannak.

Ez még eddig csak megjárja, de az már csakugyan tulmegy az elégen, hogy a bemenetelnél balfelől van egy huszonkét láb hosszu ház, melynek felső részében gabona van fölhalmazva, alant meg a legiszonyatosabb férgek tanyáznak, szüntelen a leggondosabb ápolásban részesittetve az indus állatbarátok által.

Ide egy kivülről nyiló lépcsőn lehet lemenni. A padozaton több lik van, honnan a gabona szemeket lehintik. Sőt több féreg felkuszva a falon, fészkét fenn épité.

A férgek etetése nincsen határozott időhöz kötve. A kit szent ösztöne sürget, siet eleget tenni vallásos érzelmének. Suratban évenként gyül gabona a férgek s beteg állatok számára. A kórházban dögleletes levegő van, a mi az itt összehalmozott állati anyagok elrothadásától ered. — E kórház alapitásának idejét meghatározni nem tudják, mintájára Kelet-Indiában több is alakult. Azt értjük, hogy az elaggott lovak s tehenek életét kimélik, s jobb lélek van bennök, mint némely fiakkeresben, de már az csakugyan szánalomra méltó butaság, hogy oly ártalmas férgeket dajkálnak. De csakis a banián indusok ily elfogultak, a többiek nem viszik ily tulságba. Azt azonban hallottuk, hogy Anjarban régebben a templomban élelmeztek vagy 500 patkányt, s az e végett megkivántató lisztet naponként kivetették a város lakóira.

Igy viszi az embereket tudatlanság a legnevetségesebb tulságba, de még e példa is tanithatja a fölvilágosodás polgárait arra, hogy ha ama félvadak kimélettel viseltetnek az állatok iránt, nem illik, hogy mi azoknál vadabbak legyünk.

K. T. K.

A csürhe.

Egy karakter-kép; nem is kéne a nevét aláirni, az ember mindjárt tudja, hogy „*disznókkal*“ van dolga. Nyakig sárban, szemétben turkálva: azt egy böcsület tudó hizóra fogott „*sertvés*“ meg nem tenné, de befeküdnék a tető alá a szárazra.

Hanem a „disznó“ Bécsben is csak disznó marad, hát még ott a nádas lucskos tövében, a hol tócsákat csinál az ér és a vizet még a lónyom is fölfakasztja; kivánni se lehetne, hogy a természet megtagadja magát.

Dolgoznak is az igaz; azt a dülőt tizenkét ökör hat ekével háromnap alatt föl nem törné ugy, mint egy falunak a csürhéje, kivált a melegebb napokban, mikor jobban esik annak a kikodult természetének, ha legalább a ormányát beledughatja a hüvös földbe.

Csak legalább volna valami hasznuk a szántásban, de az a sásos ingovány nádgyökérnél egyebet se terem, annak meg az ize nem való még disznó gyomorba sem, mely pedig közmondásszerüleg sok mindent bevesz. Túrnak, túrnak; s örömük telik benne, mikor ormányuk előtt recsegve szakadozik ketté a sás töve, s oly magasra emelkedik a kihányt földrakás, hogy ha végig hasalnak a túrásba, a hátuk se látszik ki mögüle.

És az aztán a valódi disznó élvezet, legalább annak kell lennie, mert a pár órai turkálás és fáradtság után csak az a kis gödör marad tiszta haszonnak.

És igy töltik az időt naphosszant, túrással, heveréssel, kóborgással s olykor az agyarások egy-egy kis működvelői öklelődést is rendezve a fiatal tapasztalatlanabb kis disznók rémületére és a fias koczák vész-sikoltozása és ijedelmes röfögése kiséretében. A dulakodást nem ritkán holmi gyöngédebb érzelmek — már a milyenek disznóktól kitelnek, idézik elő s rendesen addig tart, mig a pásztor legény közéjök nem legyint „miatyánk“-ja boldogabb végével.

Hát a „csürhe“ mikor eszik? A „csürhén“ soha! — hacsak evésnek nem csufoljuk azt a kinos rágcsálást, csamcsogást, a mit egy-egy manka inkább játékból, mint komolyan egy árva füszálon véghezvisz. Nincs itt a határon egyetlen szem tengeri, de még egy guggon ülő tök se, a mit el lehetne egy ügyes disznónak a táblák közül lopni; a falu meg olyan messze van, hogy a torony is alig látszik odáig, s ha valamelyiknek eszébe jutna a csapáson idő előtt visszaólálkodni a falu felé, az a szemfülés legény ott a domb oldalába mindjárt megneszeli a szökevényt, bizonyos, hogy vissza is kergeti, meg rádásul egy oldalba ütés is kijár a merényletért.

Az ilyen rövid útu igazságszolgáltatás pedig igen gyakori, mert hiában, az ösztönök nagyon gyarlók és az éhség igen nagy ur.

A csürhe intézménynek rendeltetése tulajdonképen az, hogy az egész nap éhező porkus este felé haza szabadulván, a rothadt tököt is olyan étvágygyal egye, mint a legjobb tengerit s az áztatott korpából is zsirt csináljon a hátára.

Csürhe. — (*Greguss* János eredeti rajza.)

És ez a czél tökéletesen elérhető a csürhe által, mert alkonyat felé már az éhség által zaklatott szegény állatok órahosszant fülelnek és sóvárgó szemekkel pislognak toronyirányába s keserves siránkozással követik nyomról nyomra a pásztort, a ki annak rendje és módja szerint a sereg előtt jár, és tesz rögtön törvényt és igazságot, a melyik nyugtalanabb és türelmetlenebb a rendet megbontja.

De mikor aztán a falu elé ér a csürhe, vége a pártfegyelemnek; a hány utcza, annyifelé szalad a csapat, sikoltva, egymás nyomában, mindegyik egyenesen haza s még egyenesebben a váluhoz, a melyből aztán farkas étvágyukkal csakugyan szalonnát esznek a hátukra és hájat az oldalukra. Őszfelé megritkul a csürhe, egyik-másik jobb fajtáju „disznó“-t otthon tartja a gazda „sertvés“-nek s ólba fogva ad aztán neki valódi tengerit is enni, a mennyi csak szivének, szájának tetszik. Dédelgeti, hizeleg neki, s minél inkább domborodik a háta, annál több kedvességgel találkozik a jó gazda részéről. A „csürhések“ aztán irigyelik is a hizó sorsát s a rostélyon keresztül lopkodnak ki az ólból egy-két jó szemet, — a mely jóhoz nekik nem szabad hozzáférniök egész másik őszig, mikor a „tavalyi“ szalonnából már az utolsó sütetnél van az anyjuk.

Akkor aztán a másik mankára kerül a sor, elkezdődik vele is mindaz, a mi az elsővel kezdődött és végződik neki is ott, a hol annak végződött.

Egy disznó-állatnak pályája vajmi rövid, tart mindössze is a „csürhétől a teknőig.“

Varga János.

Egyveleg.

— *(A most lezajlott szedő-strike)* velünk is megizelitette egy kissé a nyugoti czivilizáczió ezen fajta áldását. Pedig mily kisszerü az ilyesmi nálunk, valóban csak egy kis izelitő, ahoz képest a mily mérveket egy ily munka-megszüntetés a munkadij fölemelése czéljából, Anglia egy-egy nagy gyárvárosában ölt néha. Mily káros következményü lehet az a munkásokra ugy mint a munkaadókra, az iparra és az egész államra nézve, arról a következőkből is merithetünk némi fogalmat.

Képzeljük el pl. azon helyzetet, midőn egy angol szövőgyár tulajdonosa, ki egyremásra 40,000 orsóval s 1000 szövőszékkel működik, ezeken hetenként 26,000 font gyapotot dolgoztat fel, 800,000 drb gyapotfonadékká, körülbelül 150 egyén által — bizonyos napon arra virrad, hogy munkásai napi béröknek tetemes felemelését követelve, szokott munkahelyeiktől elszántan távol maradnak, s egyszerre minden mozgatható emberi és gépi erő a gyárban félelmes halksággal megdermed, szünetel; a napidijak természetesen nem járnak ki ekkor minden hét végén, de a ki nem költött összegek napok, hetek, hónapok alatt óriási kárvallásokig hatványozódnak másrészt. Képzeljük magunk elé azt is, midőn egy 35—40,000 lakóju angol gyár-városban, hol 20—25,000 munkás, az adott példától villámgyorsasággal feltüzelve, a következő napon, vagy órában egyakarattal strikezni kezd, s ennek következtében 3-mad, vagy 4-ed napon már mind a városban létező 40—50 gyárüzlet, mint valami bukáskor, bezáratik, s a város népességének fele naphosszanta dologtalanul az utczákon föl-alá hemzseg s mind fenyegetőbben követeli tömeges kérelmének azonnali teljesitését; midőn ennek következtében 1.500,000 orsó és 40,000 szövőszék nyugszik, 3500 lóerő hever s 40,000 szövőszék nyugszik, 3500 lóerő hever s hetenkénti 100,000 forintnyi bér megkeresetlen s kifizetetlen, s milliókat érő gyártmány készitetlen marad. De vegyük hozzá végül azt, midőn a szomszéd gyárvárosok munkásai értesülve az egyes esetekről, mintegy villanyütésre, rögtön hasonlóképen cselekednek, s egy hét lefolyta alatt már az egész gyárkerület messzeágazó magánforradalom alatt áll, melynek a közbiztonsági hatóság nagy fenakadásokkal csak akkor vethet véget, midőn a strike valóságos erőszakoskodásba megy át; mert a munkára kényszeriteni semmi szabad egyént nem lehet, a munka az övé, s ezzel megajándékozza jó bérért azt, ki neki tetszik, annak dolgozik, kinek akar.

Ha csak ezt számba veszszük, akkor belátjuk, miszerint a munkáscsiny avagy „strike“ csak Angolországban valódi „*strike*“, — nálunk, sőt az európai kontinensnek bármily helyén pedig nem egyéb szeszélyes gyenge kisérletnél.

kintsd végre erős önfejüségemet: és valld meg, hogy egyedül én vagyok a bölcs, én vagyok az első stoikus. Tekintsd meg diszes füleimet, melyek a tudomány tölcsérei, melyek közül a te agyad ki nem látszanék, és térj ki előttem! Hátha még érthetnéd bölcsészeti rendszeremet, melynek titkos betüit te nem olvashatod, és az egészből csak két betüt az I-t és Á-t ismered! Lódulj előlem, vagy meglegyintlek füleimmel!

Ulissz. Megyek, s ez az utolsó, hogy augurból lett szamárral szóba állok. Ezek a legkonokabb szamarak a világon!

Eddig van, a többi kiszakadt a régi könyvből.... *Dobos János.*

Helyi monographiák.

Lapunk jelen évi folyamában a 3. számban közöltük egy kis összeállitását az irodalmunkban eddig megjelent megyei és városi monográphiáknak; hogy összeállitásunk teljes nem volt, magunk is megjegyeztük. Most a történelmi társulat közlönyében Nagy Iván teljesebbet ad, bár lehet, hogy hézagok ebben is maradtak. Azt hisszük minden vidék olvasóit érdekelni fogja ez egyszersmind országos érdekü tárgy fölelevenitése, midőn Nagy Iván tudós munkatársunk érintett közleményét átveszszük.

I. Monographiai gyüjteményes müvek.

Irodalmunkban összesen csak két munkát ismerünk, melyeket joggal e rovat alá sorozhatunk. Első, — kit mint fáradhatalan uttörőt kell megemlitenünk — *Bél Mátyás* volt, ki a mult század első felében „Notitia Hungariae nova geographico-historica“ czimü munkájában óriási vállalatba fogott. De — fájdalom — a halál meggátolta munkájának teljes megjelenését. Az 1735—1742. évi időközben Bécsben, fejedelmileg kiállitva, n. 4-rétben csak négy kötete jelent meg; az ötödik kötetből csak „*Mosonyvármegye*“ nyomatott ki, mely most könyvészeti ritkaság. Bél négy kinyomtatott kötetéből az I. kötet *Pozsonyt* tartalmazza, a II. kötetben van *Pozsony vármegyének* folytatása; továbbá *Turócz,- Zólyom- és Liptó*-vármegye. A III. kötet *Pest, Pilis és Solt*-vármegyét foglalja magában. A IV-ik kötet végre *Nográd, Bars, Nyitra, Hont*-vármegyét és a kis-honti kerületet tartalmazza. — Ezeken kivül *Szepes*-vármegyéje megjelent az általa kiadott „Hungariae antiquae et novae Prodromus“ 67—124. lapjain. A többi kéziratban hever, nagyobbára az esztergomi érseki és káptalani könyvtárban; *Abauj, Trencsén és Soprony*-vármegyék leirása megvan a nemzeti muzeumban, *Somogy*-vármegye saját levéltárába jutott. *Árva-vármegyéé* egykoru másolatban, de csonka példányban, néhai Szontagh Dániel hagyománya között.

Száz év kellett, mig hasonló vállalat megindult és hasonló balsorsban részesült. Fényes Elek 1848-ban *Komárom*-vármegyével kezdte, de azzal végezte is. Valamivel több szerencséje volt ifj. Palugyay Imrének, ki 1852-ben inditván meg „Magyarország történeti, földirati s állami legujabb leirását,“ abból 1855-ig négy kötetet világ elé bocsátott. Az I. kötet *Buda-Pest* sz. kir. városok leirását, a II. kötet *Esztergom, Székes-Fehérvár, Szeged, Nagy-Várad, Debreczen, Szatmár-Németi, Nagy-Bánya, Felső-Bánya* sz. kir. városokat, a III. kötet a *Jász-kun kerületeket és Külső-Szolnok*-vármegyét, a IV-ik végre *Békés, Csanád, Csongrád és Hont*-vármegyék leirását foglalja magában. E negyedik kötettel e vállalat is megszakadt. És — daczára — hogy mind Fényes, mind pedig Palugyay adataik gyüjtésében hivatalos uton is pártfogásban részesültek: ma már meglehetős elismert dolog az, hogy ily átalános munkának kellő avatottsággal kiállitása egyes ember erejét, érkezését meghaladja.

Erdély sem volt e részben szerencsésebb. Benkő „*Transylvania*“-jának csak pars generalisa jelent meg; a specialis rész, mely a vármegyék, székek leirását tartalmazza, kéziratban hever mai napig. Jelenleg azonban (1868 óta) b. Orbán Balázstól a *Székely-föld* leirását kapja az irodalom. Megjelent eddig a munka fele, három kötetben.

Többet mutathatunk föl az egyes monographiák terén. Lássuk:

II. Vármegyék és nagyobb területek monographiái.

1. *Abauj*-vármegye monographiáját irta és kiadni kezdte Korponay János 1866-ban. Tudtom szerint eddig kilencz füzet jelent meg; azóta semmi hire, pedig legalább az előfizetők mindenesetre várják a csonka munka befejezését.

2. *Arad*-vármegye leirása Fábián Gábor tollából 1835-ben jelent meg, de csak a történelmi (I.) rész.

3. *Árva*-vármegyét dolgozta Szontagh Dániel; — a kézirat alólirott kezénél letéve, kiadására nézve, az akadémia elhatározását várja.

4. *Baranya*-vármegye leirása latinul Papanek Györgytől 1785-ben jelent meg, utóbb 1845-ben Haas Mihály földirati, statisztikai és történeti, — Hölbling Miksa pedig természetrajzi helyiratát adták ki.

5. *Bars*-vármegye leirását Botka Tivadartól várja az irodalom és közönség egyaránt.

6. *Békés*-vármegye leirásából az I. kötetet nem rég (1869.) adta ki Haán Lajos; a II. kötet az okmánytárral legujabban szintén megjelent.

7. *Bereg*-vármegyével Lehoczky Tivadar foglalkozik.

8. *Csik, Gyergyó és Kászon* székek leirása Benkő Károlytól 1853-ban jelent meg.

9. *Csallóköz* történeti vázlatát Bartal György adta ki 1860-ban.

10. *Doboka*-vármegye ismertetése 1837-ben Hodor Károlytól jelent meg.

11. *Fehér* (Székes) vármegye politikai, egyházi és nemzetgazdászati statisztikája és topographiája Zách Józseftől jelent meg 1863-ban, két füzetben. 1867-ben pedig Rosty Zsigmond adott ki „Rajzok“-at Fehér-vármegye multjából és jelenéből. Azonban egy alaposb monographiára a vármegye bizottmánya 1869-ben 1000 frtot tüzött ki.

12. *Gömör*-vármegye ismertetése latinul Bartholomaeides Lászlótól 1805-ben; — ugyanattól

13. *Csetnek* és környékének leirása 1799. szintén latinul.

14. *Gömör és Kis-Hont* t. e. vármegye leirását a természetvizsgálók rimaszombati nagygyülése alkalmából Hunfalvy János szerkesztette 1867-ben.

15. *Győr*-vármegye régiségeit és jelességeit röviden és latinul kiadta 1799-ben Enessei György. Ugyan e vármegye leirásán fáradoztak néhai Czech János és Ráth Károly, és mindketten elszórva sok érdekes adatot közlöttek is, de a végeredményt meggátolta haláluk. Czech János Győr-vármegye főispánjait önállóan kiadta 1827-ben.

16. *Hont*-vármegye monographiáját ujabban megirta Hőke Lajos, mely a nevezett megye levéltárába letéve várja a sajtót. Okmánytárát ifj. Kubinyi Fer. gyüjti.

17. *A jászok-kunok* történetét latinul 1801-ben Horváth Péter adta ki, mely a „Jászok-kunok eredete“ czime alatt 1823-ban magyarul is megjelent. 1861-ben pedig Fekete Lajos nyomatta ki a jászkunok történetét. Végre jelenleg a Jász-kun kerületről egy, az eddigieknél sokkal bővebb monographiát Gyárfás István készit, melyből az I. kötet sajtó alatt van.

18. *Komárom*-vármegye leirása önállóan Fényes Elektől megjelent 1848-ban.

19. *Marosszék* leirását elkészité néhány év előtt Benkő Károly, mely 1869-ben megjelent.

20. *Máramaros*-vármegye leirásához tudtomra Szilágyi István bir jelentékeny adatokkal, és tán kész leirással is, kitől annál örömestebb várnók e vármegye leirását, mert e megyéről a Wenzel Gusztáv által az „Uj Magyar Muzeum“ 1857. évi II. kötetében közlött történeti adalékokon kivül keveset tudunk.

21. *Mosony*-vármegyével Sztahovics Remig foglalkozik. Ráth Károly is gyüjtött volt reá. Major Pál pedig Mosonyvármegye „államrajzá“-t adta ki.

22. *Nógrád*-vármegye ismertetését Mocsáry Antal adta ki 1826-ban két, illetőleg négy kötetben, szaporitva a Bél M. által kiadott adatokat sok ujabbal. E vármegye okmánytára alulirott által szerkesztve és a m. akadémia által elfogadva, sajtó alá készül.

23. *Nyitra* vármegye leirásából Nagy József még 1864-ben az I. és III. füzetet bocsátotta közre. A II-ik füzetet nem ismerem, tán meg sem jelent.

24. *Pest, Pilis és Solt* t. e. vármegyéről 1844-ben jelent meg Ferenczy Józseftől érdekes kis (történeti) Névtár, még előbb ugyanattól 1833-ban a Kis-Kunsággal együtt egy kis Repertorium és földkép.

25. *Pozsony* és környéke, a természetvizsgálók nagygyülése alkalmából 1865-ben.

26. *Sáros*-vármegye Diplomatáriumát kiadta Wagner Károly 1788-ban; a vármegye leirását röviden 1863-ban Potemkin Ödön.

27. *Somogy*-vármegye leirása megjelent 1857-ben Csorba Józseftől; jelenleg a hirlapok tudósitása szerint e megye monographiáján Roboz István, a „Somogy“ szerkesztője dolgozik, kinek — mint irják — számos adat áll rendelkezésére, és a mű több kötetre fog terjedni; de tudtomra e megye történetére Nagy Imre is gyüjt adatokat

28. *Soprony*-vármegye leirásán jeles készültséggel jelenleg dolgozik Szopori Nagy Imre.

29. *Szepes*-vármegye történetére becses adatokat és okmánytárat adott ki Wagner Károly négy kötetben 1774—86-ban Okmánytári toldalékot adott 1802-ben Bárdossy János, — mind latinul.

30. *Szatmár*-vármegye leirása két kötetben magyarul Szirmay Antaltól megjelent 1809-ben.

31. *Temes*-vármegyének, sőt az egész Erdély, Maros, Tisza és Duna közti földrésznek — mint helytelenül nevezik — a temesi bánságnak többen megkisérlék monographiáját adni, eddig többnyire németül. 1780-ban jelent meg Griselini Ferencz műve: „Versuch einer polit. und natürl. Geschichte des Temesvárer Banats.“ 4-r. két kötetben. 1861-ben kettő lépett a nyilvánosságra: Schwicker János, „Geschichte des Temeser Banats,“ és Böhm Lénárt hasonló czimü, de két kötetes művével, mely utóbbi 1867-ben magyarul is megjelent. — 1848-ban Bárány Ágoston Temes-vármegye Emlékét adta ki. E vármegye monographiáján alapos készültséggel és fáradhatatlanul Pesty Frigyes dolgozik, kitől Temes-vármegye főispánjai a „Magyar Történelmi Tár“ XII. kötetében jelentek meg. Ujabban a megye 300 aranyat tüzött ki saját monographiájára.

32. *Tolna*-vármegyének nincs önálló monographiája, ámbár egykor Moldoványi József a „Tudományos Gyüjtemény“ 1824. évi X. kötetében, Egyed Antal pedig ugyanazon Gyüjtemény 1828. évi VI. és X. kötetében egész monographiai értekezéssel léptek föl e megyéről. Önálló monographiáját tán Hőke Lajos irhatná meg.

33. *Torontál*-vármegye hajdanát Bárány Ágoston irta meg; nyomatott 1845-ben.

34. *Ugocsa*-vármegye leirása latinul 1805-ben Szirmay Antaltól jelent meg.

35. *Ung*-vármegye leirására ketten is hirdettek (1869.) előfizetést: Horváth János megyei levéltárnok és Mészáros Károly. Horváthé sajtó alatt van.

36. *Vas*-vármegye monographiájára Szopori Nagy Imre gyüjt adatokat.

37. *Veszprém*-vármegye Véghely Dezső szorgalmas készületeitől várja monographiáját.

38. *Zala*-vármegye okadatolt monographiájára 1869-ben 3000 forintot tüzött ki.

39. *Zaránd*-vármegye 1848-ban Kozma Páltól jelent meg; de egy bővebb nagyon kivánatos volna.

40. *Zemplén*-vármegye monographiáját Szirmay Antal irta meg latinul, két kötetben; megjelent 1804—5-ben. Hegyeiről külön monographia jelent meg tőle 1798-ban.

(Vége köv.)

Állat-védegylet.

A napokban olvastam, hogy állat-védegylet van alakulóban. Nem tudom, valjon életrevaló intézet lesz-e az? Az állatbiztositó egylet már a vidéken is megkezdte működését, s ugy hallom kellő sikerrel. Csak nincsen semmi uj a nap alatt. Kinevetjük gyakran a miveletlen népek nevetséges szokásait, s mikor azokat elfogadjuk, elfeledjük előbbi itéletünket. A régi vallásalapitók nem minden czél nélkül tették vallási elvvé az állatokkal való szelid bánásmódot. Akkor nem igen kellett állatkinzásért büntetni meg senkit, mert azt maga a vallás tiltá meg. Azonban az állatok iránti kegyelet tulságba is mehet, s ferde kinövés gyanánt tünik föl, mint p. o. Indiában, hol a páriákat a társadalomból kivetik, az embert alábbvalónak tekintik a féregnél, az állatok számára pedig kórházat épitenek. Egy erre vonatkozó érdekes közleményt veszek ki ezuttal olvasóink számára egy utleirásból. Kelet-India Surat nevü városában van egy épület, mely egyenesen azon czélból épittetett, hogy a megvénhedt, sánta, vagy béna állatok itt kényelmesen s háborithatlanul éljék le hátralevő napjaikat. Nagyszámmal talál itt utazónk bivalyokat, teheneket, kecskéket és juhokat, sőt kakasokat s tyukokat is, ez utóbbiak megfosztva tollaiktól, az udvaron föl s alá sétáltak.

Az intézetet a surati indusok tartják fenn, a jótéteményben mindenféle állat részesül, s annál büszkébbek s boldogabbak ez indusok, mennél több szerencsétlen állattal tehetnek jót, mert azt hiszik, hogy ezáltal a közjóllétet mozditják elő. Az épület mellett széles szabad térség nyulik el, s ez be van hintve füvel, szénával, szalmával,

Greguss János

Téli kép c. eredeti
rajza repr.
Vas. Ujs. 1870. 60 l.

Mohács, Ferences tpl

541

Gregus Janos

Borsodtapolczai fürdő c. eredeti rajza repr.

Vas. Ujs. 1869. 465. l

Folyóviži malom c. eredeti rajza repr.

Vas. Ujs. 1869. 657. l

előfizetés.

Y.

M. KIR. FERENCZ JÓZSEF TUD. EGYETEM RÉGISÉG-TUDOMÁNYI INTÉZETE

Bizottsága

ek

SZEGED 940 JAN. 12 5.

Budapest

IX. Ráday Gedeon u. 10.

Vas. Ujs. 1869. 544

nyoma nincs a zengzetesnek, a mi földerithetne, de még a kirivó hangoknak sem, hogy felriasztanának — egyhangu döngicsélés az, mint a méhkas szomszédjában, egy időre kedvesen hangzik ugyan, de csakhamar elzsibbaszt, elálmosit.

Ily szinben, jobban mondva, szintelenségben tünik föl előttünk az élet, a világ, ha meglepnek a fásultság pillanatai, és ekkor is még perczről perczre kecsegtetjük magunkat, habár csak lopva, hogy fog történni valami nagyszerü, valami rendkivüli, a mi képes lesz fölrázni dermedtségünkből. Ily riasztó eseményt várva titokban meresztem szememet az előttem zamatosan gőzölgő — de oly mindennapi — italra, mely szintoly sötét és keserü, mint a hangulat, mely erőt vett lelkemen.

Ha ezt is oly könnyü volna megédesiteni, mint amazt! csak ellentéte kell bele, a czukor: mily mohón egyesül a szilárd a hígal, a fehér a feketével, az édes a keserüvel, a hideg a forróval. Csak alig hogy bemártottam alsó szélét, s rövid idő alatt a darab czukor legfelső végéig elsötétül és szétmállásritkaság, söt inkább igen gyakran fordul elő a köznapi életben. Hiszen a szivós papiros is igy iszsza föl a tintát, igy telik meg a szivacs vizzel, igy terjed szét a folyadék az abroszon, igy szivódik föl az olaj a lámpa kanóczán, a megolvadt faggyu vagy viasz az égő gyertya belén, igy szivárog fel a nedvesség a nyirkos földből a rosz helyen vagy rosz módon épült házak falain, egészségünknek nem csekély ártalmára.

Mindezen esetekben a folyadék a testnek szük hézagain, közein nyomul fel, melyek keskeny csatornákat alkotva szerteszét ágazódnak e testek belsejében. Ugy látszik tehát, hogy a keskeny csövekben rejlik valami szivó erő, mert széles csatornákon, edényekben csakugyan nem tudunk rá példát, hogy a folyadék igy mintegy magától fölemelkednék. Itt van mindjárt a csésze, ebben ugyan föl nem huzódnék a kávé — de mégis, ha figyelmesebben szemléljük e sötét fölszint, észreveszünk valamit, a mi nyomra vezethet. Ime, a kávé fölülete nem vizszintes, hanem a széle köröskörül, a hol a csészéhez ér, föl van rántva, mintha hozzá nem tapad, azért üvegcsőben a higany széle nincs is ám fölrántva, fölhuzódva, mint a vizé, söt ellenkezőleg lenyomódik, ugy hogy közepe felé domborodó fölszint alkot.

A szóban forgó tüneménynek nyitját e szerint a kölcsönös vonzódásban találjuk: képzeljük, hogy a csésze falai mind közelebb meg közelebb szorulnak, mig a csésze keskeny csővé szükülne — a vonzódás is a csésze falai meg a folyadék között a távolság fogytával mind erősebben nyilvánulna, s utóvégre annyira fokozódnék, hogy a kávé nemcsak a szélén huzódnék föl, hanem egészben véve is fölebb emelkednék e keskeny csőben. És valósággal is igy huzódik s emelkedik a keskeny csövekben, melyek a czukor belsejében nyilnak elötte.

A hajszálak után, melyek meg annyi vékony csövecskék, a szük furásu üvegcsöveket is elnevezték *hajcsöveknek*, s minthogy ily szük csövekben, a testek keskeny részeiben, hézagaiban fordul elő a folyadékok felszivárgása — e jelenségek okát átalában *hajcsövességnek* (capillaritásnak) nevezik. A tudomány nyelvén szólva tehát a hajcsövesség az

Megérkezés a hidashoz este. — (*Greguss* János eredeti rajza.)

nak indul: meglepő, mily sováran iszsza be a folyadékot saját vesztére, mily hirtelen fut ez szerte, elfoglalva minden apró részecskét és hézagot. Nem volna csoda, ha mogorva kedvem e jelenségben az ártatlanság, a szeplőtlen jellem példázatát födözné föl — legcsekélyebb érintkezés a mindennapi élet sötéten hömpölygő árjával, s oda van a tiszta fehérség, a kristályosság: elsötétül, omladozik s bele olvad a fekete lébe. De nincs szükség példázgatásokra, elég meglepő e jelenség már önmagában is, mert hiszen valamennyi test ellenállhatlanul vonzódik az anyatesthez, a földhöz — lefelé esik, folyik, csuszik, hömpölyög tehát, ha csak szerét teheti, de fölfelé ugyan nem siet, ha csak valami hatalmas erő arra felé nem inditja. A hajót például a viz nyomása tartja fenn, a léghajót a környező sürübb, nehezebb levegő taszitja fölfelé.

Mily hatalom kergeti föl a kávét a czukorba? vagy tán ez utóbbinak van valami különös szivó ereje? Mondhatnám, hogy különösen szereti a kávét, ha nem jutna eszembe, qogy e tünemény épen nem valami kivételes vonzódnék a csésze falához; ugyanazt látni a viznél is a pohárban: a szélén fölemelkedik, mintha az üveg huzná magához. És csakugyan igy is van, vagy legalább mi igy fejtjük meg magunknak a dolgot: az üveg meg a viz vonzódnak egymáshoz, tapadnak egymáshoz, — innen van, hogy a viz az üvegfalon kissé fölhuzódik, s innen van az is, hogy a viz az üveget megnedvesiti. Hogy szilárd testek meg folyadékok igy vonzódnak, tapadnak egymáshoz, arra ugyan példát eleget találunk: az irás, a festés épen azáltal lesz lehetséges, hogy a tinta, a festék a papirhoz, a vászonhoz tapad. És hogy e tapadásban nem csekély vonzódás nyilatkozik, arról meggyőződhetünk, ha valamely lemezt, például rézlemezt, mely a viz felületével érintkezik, el akarunk rántani: jókora erő kivántatik hozzá, hogy a lemezt a viztől elszakitsuk.

Nem minden folyadék vonzódik bármily szilárd testhez, igy a viz a zsiros asztalt meg nem nedvesiti, nem tapad hozzá, más szóval, a viz meg zsiros fa között nincs meg a kellő vonzódás. Hasonlóképen viseli magát a higany az üveg irányában: meg nem nedvesiti, oka, hogy a kávé a czukorban felszivárog s minden hézagát oly gyorsan átjárja.

(Vége köv.)

Képek a hazai népéletből.

Megérkezés a hidashoz.

Az öt ló vigan poroszkál a jól megrakott szekér előtt. Jól ismerik az utat, mely a mezővárosból haza felé vezet. A gazda is nógatja őket egy-egy nyelvcsettentéssel, mert az ostort csak parádénak tartja kezében, hogy semmi se hiányozzék a szekérről, a mi oda való. Hátul az „anyjok“ aggodalmasan tekintget körül. Nézi a fellegeket, s a szürkülni kezdő láthatárt, melynek nyugati részén vérvörösön nyugszik le a nap. Az utolsó gyerek is tudja, hogy az esőt, vagy szelet jelent.

Jó lesz sebesen menni, nehogy utban kapjon az eső, mert hazáig sehol sincs fedél.

— Csak a Tiszán túl volnánk már, — mondogatja az asszony gyakran.

Végre előttük van a Tisza, mely itt is kanyargó, mint mindenütt. Szilajon tolja tovább habjait a homokos partok közt, melyeket gyakori áradásával messzire meg-megtépdelt, helyt mosva nádasoknak és sásoknak.

Köröskörül csöndesség van, csak a sás és nád

És szivében zajongva kelnek
Uj izgalmak, uj szenvedelmek,
Grisette és salonhölgy kegye:
Feledve ország és megye.

11.

Kedvére múlat, a pénzt szórja,
Csak néki áll most a világ;
Száz élvbe, bajba bésodorja
A szenvedély és hiuság.
Kaland- s párbajban nincs hiánya,
Nyugtát az élvben sem leli,
És egy pár érdekes botránya
Hamar hiressé emeli.
Alig két hónap s ime máris
A magyar grófról beszél Páris:
Külföldön akkor igy leve
Ismertté a magyar neve.

12.

Két év alatt elpazarolja
Erszénye, szive kincseit,
És már blasirtság ostromolja
Eszméit és érzéseit.
Elzárkozik szivben, szobában
S könyvek közé temetkezik,
Gondolkozik, olvas magában,
Öltözni jól sem érkezik.
De itt is uj izgalmat kerget,
A nagyravágyás tesz rá nyerget,
És sarkantyúzza tüzesen,
Mint azelőtt a szerelem.

13.

Eszébe jut az elfeledt hon,
Mely távol rabláncz közt sohajt,
Az államférfi pálya otthon,
A melynek ő lesz hőse majd:
Egy uj Széchenyi, uj iránnyal,
Egész democrat alapon,
A függetlenség jelszavával,
S legyen, ha kell, forradalom.
De majd a kétely rajt erőt vesz,
Mind ebből hátha semmi sem lesz,
S nagy-bölcsen uj jelszót koholt:
Magyarhon nem lesz, jó, ha volt.

14.

Mi tért nyujthat e szegény ország?
És lelke, karja mit tehet?
Az embert mindig megtapsolják,
Ha tart zajos beszédeket.
De nagyot tenni hol a pálya
S alkotni hol rá az anyag?
E hon hiú küzdés hazája,
Nem él és halni is hanyag;
S ha bolygat nagyravágyó szellem,
Idegent szolgálsz véred ellen:
Babér magyarnak nem terem,
Annak születni gyötrelem.

15.

Igy végzé hősünk honfi búja
S becsszomja büszke álmait,
S a régi útat kezdve újra
Egy vídám társaságba nyit.
Egy-két pohár Champagne borából
S többé nem elbúsult komoly;
Vigan tér meg Palais-Royalból,
Ajkán száz trilla és mosoly.
S hogy pár napig kedvére múlat,
A szive ujra lángra gyúlad:
Mint államférfi nem erős,
De küzd ám, mint szerelmi hős.

16.

Egy magyar grófné, tudniillik,
Elbájolá többek között,
Egy ifju özvegy, ki mint illik
Kigyászolt, majd Párisba jött
Enyhitni özvegysége átkát.
Romhányi látta, szólt vele,
Ismerte mint gyermekleánykát,
Szivében szenvedély kele,
Hevesb, erősb, mint minden régi,
A győzelem nem könnyü néki,
Gunyolja meg nem nyert babér,
A nő hideg, eszes, kaczér.

17.

És udvarlója mily nagy számmal,
És mindenik küzd és remél,
S bár szóba hozzák akárhánynyal
De szivet egygyel sem cserél.
Mulatja őt e zajos verseny,
A hódolat tetszik neki,
S ha olykor vonzalomra serken
És szivét érzelem teli,
Az rendesen hősünkhöz vonja,
Mert ő a leghevesb bolondja,
De eltitkolja gondosan,
S Romhányi oly boldogtalan.

18.

De szivsebének akadt íre,
(Honny soit qui mal y pense)
Jó atyja gyászos halálhíre,
Elpattan a szerelmi láncz.
Felejti Párist és Matildot,
Igy hivták a szép özvegyet,
Immár most néki minden tiltott,
Tüstént az utra vált jegyet.
Néhány nap s imé feltünének
Az ismert bérczek, erdők, térek,
Az ős kastély mohos fala,
Sohajtott és otthon vala.

19.

Bécsből lehozták s eltemették
Az öreg grófot fényesen;
S fiától sokan zokon vették,
Hogy mért nem sirt keservesen.
Romhányi néma, érzéketlen,
De a midőn már vége van
Az ünnepélynek s a teremben
Ott ül az éj óráiban,
Megujul a gyermekkor képe
Lelkén, szülői szent emléke:
Habár mindent könnyen felejt,
Ezt híven érzi, s könnyet ejt.

20.

Az őskastélyt bejárja másnap
S az elhagyott kert rejtekit,
Karján merengő álmodásnak
Egy elmult szebb világba nyit.
Bölcsője e szobában rengett,
Itt játszott anyja térdein,
Amott a fán madárka zengett
S a régi dalt énekli im.
Itt ülteté az atyja lóra
Legelsőben, oh boldog óra!
Mi unott volt nem rég e táj
S most rajta mennyi méla báj.

21.

Majd gond riasztja el ábrándit,
Gyakran boszus, zordon, levert;
Öröklé atyja uradalmit,
De egyszersmind örökle pert,
Sok terhet és sok adósságot
És számos mindenféle bajt,
El is adott egy pár jószágot,
Gyors, biztos, rendezést ohajt,
És uj irányt a gazdaságban,
S meggazdagodni hamarjában.
Fut újit, fárad eleget,
S nincs benne semmi köszönet.

22.

Mindent, a mit külföldön látott
Átültet, gyorsan létesit,
Teremt egy egész uj világot,
Elcsapja régi tisztjeit.
Sokat tervel, sokat csalódik,
És pénze sokkal kevesebb.
E mellett, mig ezzel bajlódik,
Megújul a szerelmi seb.
Mert szép Matildot látta ismét,
Most már Pest egyik büszkeségét,
Nyert tőle egy tüzes mosolyt —
És szive ujra fogva volt.

23.

Matildnak a gondok nem ártnak,
Játszik kiváló szerepet,
S Pesten az ellenzéki pártnak
Ugy szólva nővezére lett.
Tud lelkesitni, intrigálni
Ünnepli már a társaság,
Nem fél veszélylyel szembe szállni,
Ragadja büszke hiuság.
És mindig éber, mindig résen
Salonban vagy pedig gyülésen;
Uralkodik a karzaton,
Erélye, bája hatalom.

24.

Romhányi megszerette ismét
Matilddal együtt a hazát,
S hogy teljesitse honfi tisztét
A közügynek utána lát.
Felejti minta gazdaságát,
Három megyében szónokol,
Szerelme készti hiuságát
S tömérdek inditvá yt kohol.
Söt hölgye arra is rá birja
Hogy egy lap főczikkelyit irja.
Im ujra államférfi lett:
Önkényt gyülöl, hont, nőt szeret.

25.

És a jövő országgyülésen
Már mint követ föllépni vágy;
Két-három hely is várja készen
Éljenzi lelkes ifjuság.
És győzi szóval, győzi pénzzel,
Reá nagy kölcsönt vett fel ám,
Mostanság csak ily módon pénzel
S a választás sok pénzt kiván,
Mert az bizony, ki mit beszéljen,
Egy uri sport most ugy mint régen,
Veszélylyel jár, költségben áll,
S nem ritka ló- s ember-halál.

26.

Megválaszták; győzött a tábor,
Kettő halott, sok sebesült.
Romhányi is mint serge bátor
S az ellenzék szélére ült.
Kiszállott sok merész csatára,
Nem ejt sebet, halottja nincs;
De a tapsnak olcsó az ára
Nálunk, s az néki drága kincs.
Romhányi hires, s mellé boldog
Meghóditá a szép Matildot.
Tán nem való, de legalább
Már igy beszéli a világ.

27.

Igaza is van félig-meddig,
Matild inkább kitünteti
Salonban és közhelyt, mint eddig
S olykor valóban szereti.
Lesz-e erősb viszony belőle
Vagy házasság, ki mondja meg?
Talán mindkettő fél is tőle
És csak kaczéran szenveleg.
Matild állhatlan és szeszélyes,
Romhányi hiu, szenvedélyes,
Ez egyet, az meg mást akar
És összevesznek csakhamar.

28

Többek között egy semmiségen:
„Matild, maradjon este honn!
Magát csak unná az estélyen
Én jobban elmulattatom!“
„Uj öltözékem füstbe menjen?“
„Az én kérésem többet ér.
Tán uj udvarló várja? Menjen!
Romhányi többé mit se kér.“
„Ha jól tudom, ön még nem férjem,
Nem is ohajtom, hogy megérjem!“
„Én sem, grófné, nem . . . nem . . soha!“
„Távozzék, gróf, ön ostoba.“

(Vége köv.)

Egy csésze kávé.

GREGUSS GYULÁ-tól.*)

Néha-néha szörnyen ránk nehezedik az élet unalma, a perczek nyúlósak és tapadósak mint a szurok, minél örömestebb szabadulnánk tölök, annál makacsabbul ragadnak hozzánk. Lassan, vég nélkül huzódik előttünk az idő, mint üres keret, melybe viditásunkra a legegyszerübb életképet sem birjuk beleilleszteni; s nincs oly nyomasztó teher, mint az üresség. Az ég egyhangu, szürke; a tarka világ szinehagyott; a virányok a köznapiság porától ellepve; a messze láthatáron egyetlen tárgy sincs, mely figyelmünket lekötné, mely ha csak futólagos érdeket is költhetne. Egy nap mint a másik, a fiu szakasztott mása apjának, söt vonásai még untatóbbak, mert többed ízben találkozunk velök, mindennap ugyanazon kötelességek — nem csoda, ha egyfolytában ugyanazon ízeket és izmokat nyomkodva, mint a nyereg, feldörzsölik lelkünket, — mindennap a teendők ugyanazon sora, ugyanazon pihenők és állomások, folytonosan ugyanazon arczok otthon, az utczán, a hivatalban, mai események ízetlen másolatai a tegnapiaknak s kopott előképei a holnapiaknak, az élet zajában legkisebb

*) „Természeti Képek“ czimü munkájából.

Gregus János

Debreceni honvédem-
lék, fenti rajza
repr.

Vas. Ujs. 1869.
452 l.

Sopron, Erkel tér

514, 518

Kép: 505

Gregus Janos

Bivalyszcher c. eredeti rajza
repr.

Vas. Ujs. 1869 437. l

BUDAPEST
KÖZPONTI
EGYHÁZMEGYEI
HIVATAL

Gregus János

Szántóvető c.

eredeti rajza

rézr.

Nas. Ujs. 1869.

117 l.

VITRICL CH. HENRIK
fakereskedő és építkezési anyagok eladása
Eternit képviselet
PÉLSŐC

T.c.

Müemlékek Országos Bizottsága

Budapest. IX.
ccccc----------=========
Högyes Endre ut 1c

Gregnos János

Trajan táblája, fenti rajza, Rusz K. fametszete

repr.

Nagy Miklós

Magyarország Egyeti-ben. Pest, 1870.

27, 43, 50, 51, 55

126

II. 153

250

308 379-82

I. v. 31, 1

197, 201, 261

362-70 263-65

372-75

kiegel

ALCSOPORT

SZÁRMAZÁSI HELY

MESTER 1480–1528

Palma, il Vecchio

SZEMÉLYI VONATKOZÁS

EGYÉB ADAT

Greguss János

Ebéd után c. képe
után az alábbi tár-
sulat albumlapja

Nefelejts 1867 6 rol
(A képrönnüvészeti
társulat.)

Greguss János

A tájképek közt több uj mű van Greguss Jánostól is, ki szép sikerrel kezdte meg pályáját s határozott tehetsége van a tájképekhez; de — mint már régebben megjegyeztük — néha oly szineket használ, melyek költőibb hangulatait is képesek elhomályositani. Neki sokszor mindegy: tavasz, nyár, reggel, alkony, derült idő, vagy borongós: egyformán halaványsárgára festi képeit, mindig valami homály ömlik el rétjein, hegyein, vizein; olyan sorvadásos szinvegyűlék ez, minőt a természet csak a késő őszidő esős óráiban, pusztai locs-pocsban szokott produkálni. »Esős idő« cimű festményének szinhangulata töredékekben minden tájképén fellelhető. Szerencsés kivételt képez »Kaszálás« cimű jeles képe.

Fővárosi Lapok
1875. 425. l. (A képtárlaton) I. félév

Greguss János

Greguss János tájképeiben (számra négy,) kevesebb élet van. Lehet, hogy ő bizonyos kedvteléssel keveri össze sápadt szineit, de a néző nem érzi magát jól ez álszinek előtt; képei olyanok, mintha sorvadásos betegek lennének. Egy Salvator Rosának jól áll a vadság, mert lényét adja benne; tájképei ép oly szilajak és excentrikusak, mint szinei, — de Greguss egy kedves, mosolygó vidéket akar festeni, szelid mezőkkel, bizalmas éggel, nevető folyóval és lesz belőle oly egyszinű mixtum compositum, melyet keserű orvosság helyett lehetne használni.

Fővárosi Lapok
1875. 24. C
(A képkiállításon.)

GREGUSS JÁNOS.

1837—1892.

A művészetekben nemcsak azok hagynak maguk után állandó emléket, tiszteletreméltó nevet, a kik sokat vagy nagyot alkotnak, hanem azok is, kik lemondva az alkotó művészetről, a művészeteket tanítják.

Greguss János is, e mély elméjű, finom izlésű festőnk, mikor a kezdet nehézségein túl volt s tehetsége határozottan kibontakozott, visszavonult az alkotásoktól, s a művészet tanítója lett, mint a mintarajziskola tanára, követve mintegy családja hagyományait. Bátyja, Greguss Ágost, a jeles iró, tudását szintén mint tanár, az egyetemen érvényesítette. Másik testvére, Gyula, ki a természettudományokban vált ki, szintén mint tanár kezdett fényesnek igérkező pályát, melyet korai halál szakitott meg.

Greguss János, ki ez év május havának utolsó napján hunyta le szemeit, egyszerre nagyérdemű sógorával, Keleti Károlylyal, a jeles statisztikussal, talán érezte, hogy ha nem hirdetik is dicsőségét nagy vásznak vagy falterületek, azért nem veszett el a szép tehetség, melylyel az ég megáldotta, hanem tovább él a tanitványok seregében, a kiknek iskolájára erős egyéniségének bélyegét rányomta. S valóban nem tudjuk, az a veszteség nagyobb-e, hogy nem láthattuk e kitünő művész képességeit nagy alkotásokban fölragyogni, — vagy az a haszon, hogy ez a jelentékeny, igazi magyaros zamatú művészi egyéniség volt az ifjabb nemzedék oktatója, husz éven keresztül hintve el magvait a nemzeti irányú művészetnek, melynek csiráit már láttuk, közeli felvirágzása hitünk és reményünk. A kinek e nagy czél megvalósitásának alapvető munkájában annyi része volt, mint Greguss Jánosnak, az nem élt hiába, ha a szó modern értelmében «hires» művésszsé nem lehetett is. Greguss birt azokkal a belső tulajdonságokkal, melyek ennek megismeréséhez szükségesek, ezért azzal a tudattal nézhetett elébe a halálnak, hogy az égből osztályrészeül jutott talentumot a hazai művészet javára áldásosan gyümölcsöztette.

Mástélévi kinos betegség előzte meg elhunytát, mely mélyen megszomoritotta mindazokat, kik széles látkörű szellemét, kötelességhű, önfeláldozó ügybuzgalmát közelebbről megismerve becsülték.

Atyja, Greguss Mihály, szintén tanár volt; a bölcseszet tanára az eperjesi kollégiumon, utóbb a pozsonyi jogakadémián. Greguss János Pozsonyban 1837-ben született. Tanuló éveiben a műszaki pályára készült. Több évig látogatta a budapesti, majd a bécsi polytechnikumot, mig az 50-es években megismerkedvén Keleti Gusztávval, az orsz. mintarajziskola mostani igazgatójával (kivel utóbb sógorsági viszonyba is jutott), hévvel fordult képzőművészeti tanulmányok felé, a mely pályán azután igazi hivatással haladott tovább. Ő volt egyike az első három fiatal művésznövendéknek, kiket báró Eötvös József, közoktatásügyi miniszter sége idején, fölismerve a közizlés szakszerű és rendszeres fejlesztésének szükségét, állami segély mellett külföldre küldött, hogy több évi komoly szaktudományaik végeztével az ország előkelőbb tanintézeteiben mint a helyes irányu és európai szívonalon álló rajztanitás apostolai működjenek. Greguss János két éven a nürnbergi szakiskolában, egy további éven át a müncheni művészeti akadémián képezte tovább tehetségét, s az országos mintarajziskola megnyiltával 1870-ben, őszszel, ezen első szakiskolához neveztetett ki segédtanárul, hol Székely Bertalan oldala mellett, utóbb rendes tanár minőségében, úgy a férfi, mint a női osztályban közel husz évig az alakrajzolást tanitotta a legszebb eredménynyel.

Kötelességérzete és buzgósága, melyet e tanári hivatalában kifejtett, saját művészegyéni termelő képességének rovására, s az évek folyamán teljes hátraszorításával, érvényesült. S ezt hazai művészetünk érdekében kétségkivül sajnálnunk kell, mert fejlett intelligenciája finom művészi érzékkel és a legtisztább magyar felfogással és érzülettel párosulván, tőzsgyökeres magyar szellemtől átlengett, élet- és állatképei nagyon érdekes, nagyon eredeti és nagyon nemes művészi egyéniség kinyomatával birtak, a mint ezt a «Vasárnapi Ujság» számos évfolyamában és az «Osztrák-Magyar Monarchia irásban és képben» cimű népismei munkában megjelent számos illusztrációi is tanusitják. (Művei közül hármat mai számunkban bemutatunk.) Kár, hogy bő képzelettől inspirált s igen szorgos természeti tanulmányokon alapuló festészeti konczepcziójának csak legkisebb részét tudta a vázlatszerű megjelenésen túlesve, bevégzett képekké alakitani. Kifejlett itélőképessége, élesen látó szeme, melynek mint szaktanár oly jó hasznát vette, álnokul ellene fordult s oly kíméletlen önkritikává fejlődött, mely a művészeti termelés eredeti s oly szükséges naivitását fölemésztve, saját alkotó képességének rugóit támadta meg. Töprengővé vált benne, a mi tanitványainak javára, hasznára szolgált, a kik az ő nemesen egyszerű, férfias és mégis oly jó indulatu vezetésének, útmutatásainak emlékét híven megőrzik lelkükben.

GREGUSS JÁNOS.

Tanártársaival szemben a jó kartársnak mintaképe volt. Minden szavában és tettében megbizható és kifogástalan. Minden emberi érintkezésben méltányos és gyöngédlelkű, hazafiságában és kötelessége teljesitésében vas természetű.

Verőfényes délután temettük el, elhunyt bátyjának, Ágostnak, fáktól övezett budai nyaralójából, a hol télen-nyáron egyedül lakott, özvegy Greguss Ágostonnéval, fenkölt lelkű sógornőjével együtt, kinek hiven ápoló keze alatt bölcs megadással belenyugodva sorsába, s panasz nélkül csöndesen kiszenvedett. Utolsó utján az országos mintarajziskola tanártestülete és tanuló ifjusága teljes számban kisérte a temetőbe, hol a nyitott sír mellett az ifjuság nevében egyik lelkes és hálás tanitványa, báró Nyáry Albert mondott megható bucsúbeszédet. Megérdemli, hogy sírja fölött a nemzet áldása lebegjen, mert hiven élt a haza javának, s lapunk is koszorut helyezzen rá, mint hű és nagy tehetségű dolgozótársának.

MAGYAR FÜRDŐK.

Trencsén-Teplicz.

A Budapesttől vasúton öt órányira, a Vág egyik mellékvölgyében fekvő Trencsén-Teplicznek gyógyító erejű, hatalmas meleg kénforrásait nemcsak hazánkban ismerik, hanem az osztrák tartományokból, Németországból, sőt még a Keleti-tenger mellől és Oroszországból is nyaranta rendesen nagy számmal jönnek ide a köszvényben, kronikus rheumatizmusban, szélhüdésben vagy bőrkiütésekben szenvedő betegek.

Egy-két évtizeddel ezelőtt Mehádia, Pöstyén és Trencsén-Teplicz voltak Magyarországon az egyetlen fürdők, a melyeket igazán nemzetközieknek lehetett nevezni. Azóta Tátrafüred is azzá lett. De kényelem, rend, tisztaság és mérsékelt árak dolgában Trencsén-Teplicz megóvta a mai napig elsőségét társai fölött. Mehádiáról, palotaszerű házairól és párisi konyhájáról nem szólva, hazai többi fürdőinkben sehol olyan jól épült házakat, olyan teljes fölszerelésű kényelmes szobákat, vizvezetékkel ellátott annyira kifogástalan tisztaságú mellékhelyiségeket, s olyan polgári árakat, mint itt, nem találni. Öt korcsmája versenyez egymással, hogy a vendégeknek jó és aránylag nem drága ételekkel szolgáljon. Százezer forint költségen épült fürdőhelyiségei pazar fényűzéssel vannak berendezve. Százezer frtba került az idén megnyilt új gyógyháza, melynél különbre a cseh fürdőkben sem akadni. Szóval, az egész telep megállja a helyét a külföldnek bármelyik kitünő hirű hasonló fürdője mellett.

Van vizvezetéke pompás forrásvizzel, uszodája; s május és szeptember hónapokban teljes ellátásért, az az reggeliért, ebédért, vacsoráért, szobáért, esetleg fütéssel, s napjában két fürdőért összesen három forintot kell itt fizetni.

Színházában naponkint játszanak, s fölváltva vigjátékokat és operetteket adnak elő. Csak az a baj, hogy németül. A ki azonban az elmult évekbeli fürdővendégek névjegyzékét olvasgatja, ezen nem csodálkozhatik, mert a külföldiekhez képest magyar ember itt vajmi kevés fordult meg. Az idén hazánkfiai közül sokkal többen időznek itt, mint bármely évben ezelőtt. Minden bizonynyal következése ez a budapesti orvosok azon elhatározásának, hogy ezentúl lehetőleg hazai fürdőket ajánlanak betegeiknek. De a fürdővendégek közt, a kiknek száma évenkint rendesen 5000-re rug, még az idén is olyan kevesen vannak magyarok, hogy ez idő szerint magyar szinház itt még nem tarthatja fönn magát.

A fürdőhely egy szük völgyben terül el, melynek oldalain százados bükkfákkal sürün födött, körülbelül hatszáz méterig emelkedő magaslatok vannak. Mindjárt a lakóházak mellett kezdődik az árnyékos nagy park s a mérföldekre kiterjedő, útakkal és padokkal bőven ellátott erdő. Az éghajlat ritka kedvező. A fürdőhely kétszázötven méter magasságban van az Adriai-tenger szine fölött, s igy enyhe a levegője. Idegbeteg emberek, kiket a magas hegyi levegő ingerel és izgat, de a kiket a nyári nagy meleg is bánt, az ischli és gmundeni örökös esőzések meg búskomorokká tesznek, Trencsén-Teplicznél alkalmatosabb nyaraló helyet nem találhatnak.

Föl is keresik már szép számmal. Nekik azonban méltó panaszuk van a fürdőnek különben példás igazgatása ellen. Nemcsak, hogy a fürdő hideg-viz-kurára nincs berendezve, hogy egy úgynevezett fél-fürdőre való szerény kádja sincs,

de még csak egy melegített közönséges vizű fürdőt sem kapni benne. Valószinűleg azt tartja az igazgatóság, hogy neki több haszna van a köszvényes betegektől, a gutaütötte emberektől, a kik minden nap fürödnek, mint a nyaralóktól, a kik közt csak elvétve akad olyan, a ki hidegviz-kurát akar használni: ezek tehát menjenek vizgyógyintézetekbe, Trencsén-Tepliczet pedig keressék föl a köszvényesek. Igaz, ez utóbbiak különösen juliusban olyan nagy számmal jönnek ide, hogy csakhamar megtöltik a rendelkezésre levő összes szobákat, s akárhányan még megérkezésük napján kénytelenek ismét visszafordulni. De ebből az következik, hogy az igazgatóság gondoljon új építkezésekre. Épen a napokban olvastam a gleichenbergi fürdő egyik hirdetését, a mely jelenti, hogy teljesen berendezték a vizgyógymódra. A mit ott jónak tartottak, a szintén erősen látogatott fürdőhely érdekében, mért ne válnék Teplicznek is javára, a mely hűvös, de nem izgató hőmérsékleténél fogva kiválóan alkalmatos az ilyen gyógymódra.

Igen kevés nagy Magyarországon az olyan nyaralóhelyünk, a melynek igazgatóságában annyira megvan az érzék, s melynek annyira megvan a módja, hogy a közönségnek minden jogos kívánságát kielégítse, mint a hogyan ezt Trencsén-Tepliczen tapasztalhatni. Mivel pedig ez esetben is a fürdő tulajdonosának tulajdonképeni igaz érdeke ugyanaz, mint a közönségé, elvárhatni, hogy a szóba hozott bajon segíteni fognak.

A fürdő tulajdonosa gróf d'Harcourt, az elhunyt Sina báró egyik leányának férje, a ki Mac-Mahonnak közel rokona, s elnöksége idején első titkára volt. Akkorában Párisban fényes jövőt jósoltak a kiváló államférfiui tehetségű fiatal grófnak; Mac-Mahonnal együtt azonban ő is letünt a politika láthatáráról, s nevével azóta nem találkoztunk a franczia közügyek terén szereplők közt.

—*i.*

PÁRISI DIVATLEVÉL.

Páris, julius.

A mult hónap a párisi nyári idény befejezését képezte. Volt kép-, virág-, gyermek-, kutya- és macskakiállítás a nagy tömeg számára, politikai viharok a a sajtó részére és kerti estélyek az előkelő világ köreiben, mely összejöveteleit legújabban a Faubourg-St.-Germain palotáinak parkjaiban szokta tartani, hova közönséges halandó nem juthat be s működvelő fényképészek pillanatnyi felvételeiket most már valamely jószívü teremőr vagy zenekar-igazgató szivességéből sem csinálhatják. Hogy ez előbb megtörtént, úgy jött napfényre, hogy D. herczegnő estélyén nem jelenhetett meg egy hölgy sem a nélkül, hogy harmadnapra arczképét s toilette-jét egyik vagy másik harmad-rendű divatlapban elég jó utánzásban ki ne adták volna. Végre kisült, hogy a zenekarban a karmester tudtával egy ügyes fényképész is helyet foglalt, ki a magas uraságokat kénye-kedve szerint lekapta kitünő gépével.

E pillanatban Párisban csak *Jane Hading* kisasszonyról beszélnek, ki Lavedan «le Prince d'Aurec» czímű szenzációs színművében bizonyos tekintetben még Bernhardt Saráh-t is túlhaladta, a mennyiben ruhái valóságos forradalmat idéztek elő a hölgyvilágban. Ezeknek tüzetes leirására nem elég egy levél kerete s igy nagyszerüségének jellemzésére csak annyit mondok, hogy ilyesmit még Párisban sem láttak.

Mohrenheim kisasszonynak, a párisi orosz nagykövet leányának kelengyéje is méltó föltűnést keltett.

A menyasszonyi ruha minden ráncz nélküli egyiptomi moirée-ból készült. A vállnál a rendkívül bő újjak csipkeszövetből, a ruha előkelő s nagyszerü egyformaságát fölötte emelték. A menyasszony anyja kék szürkés selyemben jelent meg, még pedig minden fodrok vagy volant-ok nélkül. A Directoire-féle magas öv, különösen könnyű nyári szövetekből készült öltözeteknél erősen tartja magát és némileg a testölő fűző váll helyét pótolhatja (persze csak sugár hölgyeknél). A fűző-vállakat illetőleg érdekes hír, hogy ezek most már Persiában is lábra kaptak, a mennyiben a sah megrendelésére ezelőtt nehány nappal egy első rangu bécsi fűzőváll-készítő czég Teheranba, az ottani hárem számára tíz tuczat különféle szinü vállfűzőt szállított.

A divat, ne mondjuk unalmas, de mindenesetre nevetséges kinövései között első helyen az úgynevezett fürdői öltözetek állnak.

Mai napság a divatos hölgyek tetőtől talpig felöltözve keresik fel a tengeri- vagy tó-fürdő hullámait, még pedig oly változással, a milyennel a sétányon vagy az estélyen megjelennek. Az ilyen fürdői toilettenél fő dolog a csipkeszövetből készült zubbony, foulard derékkal, a térdig érő világos kék, vagy rózsaszinü foularddal bélelt s csipkeszövetből készült úszó nadrág, ehez való hosszú selyem harisnyák, szines szalagokkal megkötött szandálok és egy nagy, de még sokkal nagyobb elzászi csokorral díszített florenczi szalmakalap. A vízből kiszálló hölgy többnyire szőrmeszerü szövetből készült csuklyás köpenyt vesz magára, melylyel a nehány lépésnyire álló öltözőbe siet. A fürdő-vállfűző sem hiányzik, mely csak annyiban különbözik a közönséges vállfűzőtől, hogy aczéllemezek helyett halcsontot használnak, mely a vízben nem rozsdásodik meg.

Mindezekből kitűnik, hogy a fürdő hatásának ily körülmények közt okvetlenül el kell vesznie. A fürdőorvosok hiába emeltek óvást ellene s mostanság nem is remélik, hogy a bajnak elejét lehetne venni.

Legújabban az aluminiumot használják fel ékszerés toilette-tárgyakhoz. A különös színü fém részben az ezüstnél is szebb s mint első rangú ujdonságot, hamar felkapták. Egy idevaló műteremben a németalföldi királynő számára négy fehér flanell ruhát készítettek, melyek rendkívül finom aluminium lánczolattal voltak beszegve. Megjegyezzük, hogy a kis királyné nagyon szereti az aluminiumból készült csecse-becséket s igy a különös díszítés tetszését bizonyára megnyerte.

Divatképeim nehány egyszerű, de annál finomabb izlésü öltözéket ábrázolnak, a mint ezeket az előkelő világ nyaralóiban viselni szokta. Különösen figyelembe ajánlom az orosz zubbonyt fehér batisztból; a hozzá való szoknya szintén egyszinű — lazaczsárga vagy szürkés — écru vagy foulard. Otthonra magasra gombolt, testhez álló, fél rövid zubbonyokat használnak, elég síma újakkal, lehető könnyü foulardból, mely selyemszövet most nem annyira divatos volta miatt, hanem leginkább azért terjedt el, mivel ülés közben nem veszti el oly hamar formáját és szükség esetére a fogadó-teremben is használható. Nyolcz-tiz éves leánykák számára a fehér serge-szoknyák, pettyes battiszt újjakkal és félderékkal nagyon csinosak. A rövid újjakat meglehetősen mellőzik, mivel különösen barnább bőrű gyermekek karjai a napon annyira lesülnek, hogy természetes szinüket soha sem nyerik többé vissza. Hosszu újjaknál gyermekek számára a napernyő is feleslegessé válik, mely játék és járás közben feszélyezte őket, a nélkül, hogy hasznát vették volna.

Alice.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» augusztusi kötetében a közlemények sorozatát *Beöthy* Zsolt magvas széptani fejtegetése nyitja meg: «A poétika utja és czélja», melyben a jeles iró erőteljesen fejti ki, melyik az az út, mely a költészetet legegyenesebben és legbiztosabban vezeti czéljához, s mi a czélja. A füzet további közleményei:

Egy alkalomszerű politikai és társadalmi kérdés tárgyalása: «A zsidókérdés Oroszországban», melyet Leroy-Beaulieu, a hires franczia tudós után fordított *S. I.* A francziák rokonszenve nem tartóztatja vissza a hirneves szerzőt, hogy ne kárhoztassa a zsidók üldözését, sőt intő például állítja Európa elé az ott történteket. *Czógler* Alajos «A természettudományi társulat félszázados jubileuma» czímen e nagyérdemű társulat ötven éves multjára tekint vissza s a jövő feladatainak teljesítésében is erővel működő épségét mutatja be. «A katholikus klérus sérelmei 1848 előtt és után» czímen pedig nagyobb dolgozat első részét kapjuk, mely az állam és egyház közt fennforgó kérdéseket világítja meg. Szerzője —*o*—*t*. Id. *Szögyény-Marich* László volt tárnokmester «Az aranygyapjas rend történetét» irta meg 1429-től 1887-ig, elmondva a rend keletkezését, ismertetve jelvényeit s felsorolva magyarországi tagjait. *Kégl* Sándor «Politikai irányelvek keleten nyolczszáz évvel ezelőtt» czímen adja a keleti kormányzás és állami élet régi elveit. A szépirodalmi közlemények közt «A háromszögü kalap» (*Alarcon* spanyol beszélye, Haraszti Gyula fordításában) befejező részét olvassuk. Költeményeket *Szász* Bélától («Egy özvegyhez») és *Vargha* Gyula fordításában Göthétől a «Tengeri utazás»-t közli a füzet. Könyvismertetések és birálatok fejezik be a füzetet, melyek egyike Herczeg Ferencz «Mutamur» czímen megjelent elbeszéléseivel foglalkozik. A «Budapesti Szemle» előfizetési ára egész évre 12 frt, félévre 6 frt.

Az «Irodalomtörténeti Közlemények», a tud. akadémia évnegyedes folyóirata, melyet *Ballagi* Aladár szerkeszt, most megjelent füzetében több közlemény foglalkozik Atillával, a hun királyra vonatkozó történelmi forrásokkal, mondákkal és bibliografiával. A szerkesztő, Ballagi Aladár irta ezeket a «Philologiai közlöny»-nyel kifejlett polemia következtében, föl merülvén a kérdés, hogy a világhódító király nevét hogyan kell kiírni.

Az első czikk Atilláról: «Calanus és Aretinus Athilája», új adalék régi plágiumok történetéhez. Ebben az van kimutatva, hogy Aretinus (1370—1443), Itáliának a maga korában kiváló tudósa, szóról-szóra lemásolta Calanus művét, csak a czímet változtatva, s mint sajátját bocsátotta közre. A következő czikkben Ballagi azt a kérdést veti föl, hogyan hivták voltaképen a hun királyt: «Attila-e vagy Atilla?» Az «isten ostorának» nevét annyiféleképen jegyezték föl, hogy valószinüleg az igazit soha sem fogjuk megtudni. De azok az irott emlékek, melyek a hun király utáni legközelebbi időből származnak, *Atillát* említenek, s igy Ballagi is ezt fogadja el. Majd egy XVI. századbeli olasz költeményt ismertet meg teljes szövegében, mely Atillát mint kutyafajzatot és rettenetes barbárt állítja a világ elé; végül Ballagi az Atilláról megjelent művek, költemények, szindarabok (az akadémia pályázatára küldött kéziratokat sem mellőzve) bibliografiáját állítja össze. A füzet egy másik közleménye (dr. Merényi Lajostól) herczeg Eszterházy nádort mint költőt mutatja be. Eddig mint egyházi irót ismertük az első Eszterházy herczeget, most egyszerre több költeménye került napfényre, melyeken Zrinyi hatása szembetünő, a mi szinte természetes is, mert a költővel Eszterházy sokat érintkezett és tisztelte. Irodalomtörténetünkre vonatkozó több érdekes adalékkal találkozunk még a füzetben. Egyik legérdekesebb Kara Győző czikke *Arany János összes műveiből kimaradt egyik versé*ről. Arany 1848-ban mint nemzetőr Aradon tartózkodott október 31 — nov. 5-ike közt, mint maga irja Petőfihez intézett egyik levelében. Akkoriban már két magyar lap jelent meg itt, az egyik az «Arad» czímű, Bangó Pető szerkesztésében. Ennek decz. 16-iki számában jelent meg Aranytól «*Erdély*» czímű költemény, mely eddig nincs fölvéve a nagy költő összes művei közé. A költemény arra az időre vonatkozik, midőn Kolozsvár eleste után 1848 november végén egész Erdély elveszett a magyar kormányra nézve, s Czecz alezredes Csucsára volt kénytelen vonulni az erdélyi sereg romjaival, hogy Bem vegye át a fővezérletet. Ezt tárgyalja Arany «*Erdély*» költeménye, mely igy hangzik:

Erdély.

I.

Megtörtént. Nem mondom, a mit érdemeltél, —
A mit a sors mért rád szegény, szegény Erdély!

Nyomorúvá gyötre százados rabságod,
Tört erőd nem bírja meg a szabadságot.

Lánczaid lehulltak s ím azontul soká
Félve lépdel lábad, a mikép megszoká.

Gazdagon sütött rád a szabad nép (!) fénye
S még mindig szemedben börtönödnek éje.

Kialudt, kiégett volkán vagy ma, — benned
Ama régi lángból egy szikra sem gerjed.

És ha tán gerjedne, és ha tán gyuladna,
Azt elfojtja kebled tehetetlen hamva.

Megesett, — ha nem is, a mit érdemeltél, —
A minek szükségkép esni kellett, Erdély.

II.

Avvagy a történet nincsen-e megírva,
És nem emlékeznél régi napjaidra?
Elfeledted volna multad annyi hősét, —
Míg szerencse pártolt s még inkább dicsőség?
Elfeledted volna — hiszen nem volt régen —
A vergődő sas az oroszlány körmében?
És hogy kinek most lába szennyét nyalod,
Fejét ingatá az óriásnak karod?

Fájdalom s gyalázat! igen elfeledted,
Az idők hulláma összecsap feletted:
A történet elhagy, s lapjain tenéked
Nem szentel jövőre egy betű emléket.
Bocskai, Rákóczi, Bátori és Betlen
Nagysága beárnyaz törpe ételedben:
Ah, e dönthetetlen sziklái a multnak
Elhúnyó napodtól szégyenben pirulnak!

Szív valál a multban, mely szünetlen vertél,
A szent szabadságért lángoló szív, Erdély:
Mikor zsibbadás ült minden külső tagon,
Te valál az, a ki lüktetél szabadon.
Most mi vagy? megromlott, sántabéna kézláb;
Tehetetlenségnek szolgasága néz rád:
Zsarnokod nem fárad többé lánczra tenni,
Megtanulta már, hogy — — nem birsz szabad lenni!

«Az osztrák-magyar monarchia írásban és képben» czímű vállalatnak most megjelent 161-ik füzete «Magyarország» III. kötetének immár a 10-ik füzete, melyben a magyar irodalom történeti ismertetését veszszük, folytatólag Kisfaludy Sándortól Arany János nagyobb époszainak méltatásaig. Irta *Váczy* János. A vállalat természete szerint e dolgozatnak is lehetőleg rövidnek kellett lenni, s elismerésre méltó, hogy a kimért szűk téren is annyi becses részletet tud bemu-

meredt szemgolyókból tűzgolyókat csinált, a fogakat fehéren hagyta, igy az ellentét borzasztóbb volt, de az inyet és nyelvet tüzesre festette s a homlokra égő betűkkel írta fel: *Halál!* Miközben ezeket cselekedte, az erős Dénes reszketett az ég boszújától való félelmében, mert bátorság és bátorság különböző dolog; lent pedig a banda tagjai vitáztak, disputáltak hangosan.

A konyhába alá tizenöt lépcsőfok vezetett, de ezek majdnem függélyesek voltak. A távolság tehát nem nagy volt az ostromlók és ostromlottak közt s amazoknak minden szavát hallani lehetett. Végre valamelyikök felkiáltott: «Mondom nektek, hogy az ördög állt beléje s a gyehenna tüzében égeti. Inkább itt hagyom ezt az átkozott házat, hogysem újra fölmenjek abba a szobába.»

— «Részeg vagy, vagy bolond, vagy pulya?» szólt közbe egy másik hang.

— «Ugy nevezz pulyának, hogy öklömmel szorítom beléd a szót s odaküldlek, a hol most Peti forgatja a nyársát az örök tűz mellett.»

— «Ej, ne nyelveljetek, mikor a munka vár» — dördült meg egy rengeteg bassus hang — «vagy pedig én csapok a tarkótokra fejszémmel.»

— «Az *Apát!*» suttogá Dénes nyugtalanul. Sejtette, hogy az a hang, melyet most hallott, senkié másé nem lehet, mint azé a kolosszusé, a kit a konyhán át jöttében látott. Megreszkettette az egész házat. Egy ideig még folyt a czivódás, aztán minden csendes lett.

— «Nézz ki, Gergely!»

— «Vajjon mit fognak tenni most?»

— «Mindjárt meglátjuk.»

— «Várjak-e rád, vagy pedig leüssem az elsőt, a ki az ajtót kinyitja?»

— «Várj reám, különben egyszerre vágunk s egyik csapásunk kárba megy. Pedig ezt nem szabad koczkáztatnunk.»

Halálos némaság.

Hirtelen valami belopózott a szobába, a mi meglepte őket s szivöket meghatotta.

Mi volt ez? Egy holdsugár.

A hirtelen sugár egyenesen fényesen lövelt be. Hideg, nyugodt ezüst fénye keskeny csíkot vont a szobán keresztül, mert az ablak nem volt nagy.

Az első zavar elmulta után Gergely megszólalt: «Bátorság Dénes! Isten szeme itt is rajtunk nyugszik.» S arczczal az ablak felé fordulva térdeire esett.

Csakugyan olyan volt, — mint egy szent szem, mely egyszerre vetődik az emberi bűnökre s emberi indulatokra. Sok véres, bűnös jelenetben pihent meg az a tiszta hideg szem, de rémletesebben még alig, mint az, a hol a két ember, közöttük egy világló holttesttel várta a pillanatot, hogy öljön és ölessék. Nem is csökkentette a hold fénye a hulla irtózatos világolását. Sőt inkább fokozta annak kisértetiességét, mert a test a holdsugár irányában ült, mely élesen metszte át vállát és fülét s kisérteties kék színben tündökölt azon világítás mellett, melyben az arcz, a szemek és a fogak ragyogtak. De Dénes nem merészelt arra tekinteni.

A hold széles sávot vetett az ajtóra, arra meredtek szemei. Egyszerre megszólalt:

— «Gergely!»

Gergely rátekintett s kivonta kardját.

Bármily figyelmesen hallgatóztak is, már jó ideje nem hallottak neszt a lépcsőn. De most az ajtókilincsen ujjak tapogatóztak, s mivel az ajtó nem engedett, lassan, végtelen lassan és óvatosan elkezdtek kaparászni a nyilás között, mig egyszerre a holdsáv irányába értek. Az ujjak láthatókká váltak, de a kéz és csukló még sötétben maradt.

(Vége következik.)

LES VÍZI VADRA. — *Greguss* János rajza.

EGYVELEG.

* **Racine életére** érdekes világítást vet nehány közelebb Párisban talált okirat, köztük a költő házassági szerződése, könyvtárának és más vagyonának leltára. Látható ezekből, hogy Racine nem volt oly szegény, mint eddig hitték, ellenkezőleg jó módunak mondható. Volt ez iratok közt egy herczeg adós-levele 20,000 frankról. Nevezetes, hogy halálakor könyvtárában egyetlen darab sem volt meg saját műveiből.

* **Ravennában** szobrot állítanak Dantenak, kit ott temettek el.

* **A nők ára** a középafrikai rabszolgapiaczokon jelenleg tíz csomag hajtű.

* **Spanyolországban** rendkívüli nagy hőség uralkodott julius elején mindenütt. Madridban délutánonkint rendesen 40—45° C. a forróság árnyékban, igen gyakori a napszurás s egészen mindennapi látvány, hogy az eltikkadt madarak élettelenül hullanak le az uteza kövezetére. A vidéken a szőlő és gabona nagyon szenved a forróság miatt.

* **Húsz-huszonöt millió forintnyi kincs** kikutatására alakult meg egy német részvénytársaság. Még a spanyol örökösödési háborúban 1702-ben süllyesztette el ezt a kincset Vigo spanyol öbölben egy kapitány, hogy ne jusson a támadók kezébe. A tenger mélyén levő milliókat már többször kerestették búvárok által, de eredménytelenül. Újabban azonban egy ugyanazon korból származó s a tengeri csatát ábrázoló kép alapján vállalkozók akadtak a kutatások gondosabb eszközlésére. Mivel az elsülyedt kincs nehány gályahajón volt s kizárólag nyers arany és ezüstből állott, valószinű, hogy sértetlenül feltalálható, bár azóta már két század telt el.

* **Hugo Viktor** népszerüsége még most is oly nagy, hogy halála óta (1885) műveiből mintegy 4 millió frt. árut fogyasztott el a közönség. Legtöbb példány kelt el a «Nyomorultak» czímű regényből.

* **Óriás kecsege.** Az Aach folyóban Memmingen mellett nemrég 62 cm. hosszú s 7½ font sulyu kecsegét fogtak, mely már előbb is ismert volt a halászok között nagy falánksága miatt, úgy hogy megfogására 10 márka jutalmat tűztek ki.

* **A leggyorsabb folyású folyó** a Sutlej Kelet-Indiában, melynek 300 km. hosszú folyamában 4000 méter esése van s igy átlag minden 75 méter távolságban esik egy méternyit.

* **Bréma** városának van a németországi városok között aránylag legtöbb adóssága, melyből egy lélekre 450 márka jut. Berlin egy főre 123 márka adóssággal a 37-ik helyen van.

* **Kétszáz éves kaméliafa** van a pillnitzi várkertben Drezda mellett, okiratok szerint még 1739-ben ültették ide, mint Japánból hozott nevezetességet. Jelenleg 7 méter magas, lombkoronája 13 méter kerületü s több ezer virága van.

* **A holttestek bebalzsamozása** helyett egyes esetekben sót, mézet vagy viaszkot használtak fel a hullák megőrzésére. Már a régi időkben feljegyezték, hogy Pharnaces sósvízbe tétette atyjának Mithridatesnek holttestét, hogy azt később Pompejusnak bemutassa. Az ötödik században élt Eunapius beszéli, hogy a barátok a martyok fejét sóba áztatták s Sigebert († 1113) mondja, hogy Ginbert szent testét is besózták, hogy nyáron magokkal vihessék. Mézzel állítólag már az assyrok igyeztek a holttestet konzerválni. Agesipolis spártai királynak holttestét mézbe téve vitték Macedoniából haza s hasonló eseteket jegyeztek fel más görögökről is. Némelyek azt állítják, hogy Nagy Sándor hulláját is mézbe tették, de mások szerint egyiptomi módon balzsamozták be. Justinus császár hulláját is mézben őrizték. Viaszszal biztosították a hullák épségét a scythák, assyriaiak és perzsák. Sok előkelő embert viaszvászonba borítottak még később is, így Ansbertus és Udalricus szentek hulláját s 1404-ben Fülöp burgundi herczeg holttestét, valamint a régi angol királyokét. I. Eduárd († 1037) koporsóját 1774-ben nyitották fel s azt találták, hogy a hulla oly szorosan volt finom viaszkendővel betakarva, hogy nemcsak a kéz alakját, de még az arczvonásokat is meglehetett ismerni. Hasonlóképen viaszos vászonnal konzerválták Johanna angol herczegnőnek († 1359) VII. Henrik egyik lányának, sőt később II. György királynak († 1760) holttesteit is.

öltözetü cserkesz kocsis foglal helyet, s vigyázva hajtja a két tüzes arabs mént. A szultán, a kinek sápadt, erősen keleti jellegű arczát szénfekete szakáll köriti, tábornoki ruhát s e fölött fekete köpenyt visel. Megpillantásakor a magyarság dörgő éljenzésbe tör ki, a mi észrevehetőleg kellemesen lepi meg a nagy urat s fehér kesztyűs kezét török szokás szerint ajkához és homlokához emelve köszönti a magyarokat. Majd belép a mecsetbe, hol egy félóráig tart az ájtatosság. Az után kezdődött a diszfelvonulás, melyet a padisah a mecset egyik ablakából nézett végig. A defilé alatt a szultán zenekara játszott egy a mecsettel szemben levő emelvényen.

A szemle után a nagy úr maga foglalt helyet egy Daumont-kocsiban és maga hajtotta a lovakat. A basák és udvari tisztek gyalog követték a szultán kocsiját. A mint a nagy úr hazaért, hadsegéde által villásreggelire hivta meg a tüzoltókat a Yildiz-kioszkba. Egy nagy teremben fejedelmi vendégség várt a társaságra. A hosszú asztal szinte görnyedt a drága arany evőkészlet s a felhalmozott inyenczségek terhe alatt. A szultán a palota egyik ablakából nézte a tüzoltók lakmározását s közben magánkihallgatáson fogadta dr. *Csatáry Lajos* egészségügyi tanácsost, *Várady Ferencz* pápai kamarást, a magyar tüzoltók választott főpapját, *Follmann Alajost*, *Bárány N. Ernőt* és *Martinengo Nándort*, a magyar tüzoltóság vezérférfiait. *Calice* báró osztrák-magyar nagykövet mutatta be ő felségének a megjelenteket, a kikkel a szultán tolmács közvetitésével behatóan tudakozódott a magyar tüzoltói intézményről. A nagyurat kellemesen lepte meg, midőn *Bárány* főparancsnok, a ki öt évig volt Konstantinápolyban Széchenyi segédtisztje, törökül válaszolt a hozzáintézett kérdésekre.

A szultán kegyesen bocsátotta el vendégeit s a mint az előcsarnokban összegyültek, *Calice* báró nagykövet közölte a szultán irádéját, mely a kitüntetések egész sorát tartalmazta.

A hivatalos jegyzék szerint másodosztályu Medsidje-rendet a nagy csillaggal kaptak: *Follmann* Alajos, *Bárány* N. Ernő és dr. *Csatáry* Lajos. Harmadosztályu Medsidjét kapott *Martinengo* Nándor főparancsnok (Pozsony) és harmadosztályu Ozmánijét *Várady* Ferencz pápai kamarás, esperes-plébános (Csákova.) A Takhliszije-rendjellel, (vitézségi és életmentési érdemrenddel) tüntettettek ki a következők: *Bárány* N. Ernő, *Follmann* Alajos. dr *Szily* József h. főparancsnok, *Hérmán* Ödön osztályparancsnok, *Szeghő* István kir. táblai bíró, parancsnoksági tag, *Hevesy* Zsigmond mászó szakaszparancsnok, *Walser* Ferencz gyáros, szivattyumester, *Weigmann* József Zellerin-gyári főparancsnok, *Tóthfalussy* Béla segédlelkész, *Hamvay* Gyula és dr. *Kovács* Dénes hirlapirók (Budapest), *Christo* Miklós főparancsnok (B.-Gyula), *Farkas* János főparancsnok, *Felmayer* Károly gyári főparancsnok, dr. *Major* Ferencz tüzoltó orvos és *Vida* Pál szövetségi titkár (Székes-Fejérvár), *Fogthüy* János főparancsnok (Hajdu-Szoboszló), *Fogd* Károly főparancsnok (Érsekujvár), *Szikszay* Gyula főparancsnok, dr. *Tihanyi* Samu főorvos és ifj. *Gyürky* Sándor segédtiszt (Debreczen), *Horváth* László főparancsnok és *Radvány* István kir. tanácsos, gyári főparancsnok (Miskolcz), *Kopumovits* Károly osztályparancsnok (Szabadka), *Karlberger* Gyula főparancsnok (Siófok), ifj. *Kádár* Henrik parancsnok (H.-M.-Vásárhely), dr. *Karácson* Imre kath. tanitóképezdei igazgató (Győr), *Mihalik* Béla főparancsnok (Kassa), *Martinengo* Nándor főparancsnok (Pozsony), dr. *Nagy* Károly főparancsnok (Kispest), *Náthán* Jakab főparancsnok (Fogaras), dr. *Pásztor* Bertalan főparancsnok (Eger), *Suda* János elnök, *Rupp* József h. főparancsnok (Erzsébetfalva), *Varga* Lőrincz főparancsnok (Temesvár). Az utazás szervezője *Schwimmer* Pál pedig legfelsőbb elismerésben részesült, hogy a kirándulások vezetése által a magyar-török barátságnak oly kitünő szolgálatokat tesz. A szultán irádéját *Minur* basa főszertartásmester olvasta föl előtte.

A szultán szives látását betetőzte az a nagyszerű lakoma, melyet aznap este rendeztetett a Taxim-kertben a magyar utasok tiszteletére. Jelen volt azon Konstantinápoly főpolgármestere, *Réfad* basa s a két alpolgármester. A tündériesen kivilágitott kertben, honnan gyönyörű kilátás nyilik a Boszporusra, katonabanda játszott török és magyar darabokat s a két nemzet fiai közt való barátkozásnak feledhetetlen jelenetei játszódtak le.

A magyar társaságot azonban nemcsak az udvar, hanem más körök is fényes vendégszeretetben részesitették. Első sorban ki kell emelnünk *Széchenyi* basát, a jubilánst, a ki a társaságot több izben vendégül hivta meg s érdekes török hangversenyt rendezett a magyaroknak. A jubileumi ajándékok átadása, az üdvözlések mindig egész kis ünnepélylyé nőtték ki magukat. A magyar tüzoltóság két lovat, pompás magyar fogatot, melynek fényképét itt bemutatjuk, ezüst babérkoszorut, egész halmaz üdvözlő feliratot s egyéb ajándékot vitt a basának, a kinek ünnepeltetésénél oly kiváló török méltóságok voltak jelen, mint *Maorogeni* basa, a szultán főorvosa, *Mehmed*, *Ozman*, *Woods* és *Blunt* basák.

Kitünő figyelmet tanusitott monarkhiánk nagykövete *Calice* báró, a kinek a kertjében a zászlószentelés lefolyt. Az aranyszegélyü nemzeti szin zászlót Széchenyi basa ajánlotta fel a budapesti önk. tűzoltótestületnek s a zászlóanya tisztét *Calice* báróné fogadta el. A nagykövet pompás kertjében pazarfényü sátorban volt elhelyezve az oltár, melynél *Várady Ferencz* pápai kamarás a zászlót fölszentelte s ráadásul mondott egy oly magyar hazafias szellemű, lelkes beszédet, a milyen még aligha hangzott el a török fővárosban. Az ünnepélyt a kertben felköszöntőkkel füszerezett villásreggeli fejezte be.

Érdekes pontja volt konstantinápolyi időzésünknek a bujukderei kirándulás. Konstantinápolynak legnagyobb üzlete az *Orosdy, Back és társa* nagykereskedés, melynek főnökei magyar emberek. Back urnak Bujukderében, a Boszporus partján, a hol az előkelő világ nyaral, remek villája van, melyben sikerült estélyt rendezett a magyarok tiszteletére. A háziur és felesége, a legszebb konstantinápolyi asszonyok egyike, magyar vendégszeretettel látták a társaságot. Estély alatt hangverseny is volt, melyen két Konstantinápolyba szakadt fiatal magyar zongoraművész: *Hegyei* és *Székács* Gyula játszott élénk tetszés mellett. A külön hajón, mely a társaságot éjjel hazaszállította, vidám dalra gyujtott a társaság s a magyar himnusz dallamát Európa és Ázsia partja visszhangozta.

Elzarándokolt a társaság *II. Rákóczi Ferencz* és *Zrinyi Ilona* hamvaihoz, a kik tudvalevőleg a galatai St.-Benoitról nevezett franczia kolostor templomában aluszszák örök álmukat. A messze földről jött vándorok könytelt szemmel hallgatták dr. *Major Ferencz* székesfejérvári főorvos megható beszédét, a ki a magyar utazók kegyelete jeléül szép babérkoszorút helyezett a sírkőre.

De, íme olyan sok az esemény, hogy miattuk nem jutok hozzá személyes impresszióim elmondására. Különben ez nehéz is volna. Konstantinápoly külseje, belseje, társadalma, utczai élete olyan, mint egy óriási kaleidoskop, mely ezer változatban folyton új és új, megkapó szint mutat. Ebből kiragadni a legjellemzőbbet, emberfölötti munka. Boldogan merengek szép emlékeimen s elgondolom, hogy az «Ezeregy éjszaka» még sem álom.

Dr. Kovács Dénes.

EGY ÉJJEL A RABLÓTANYÁN.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Az ajtó felőli oldalon egy szekrény állott az ajtó és ablak között. Dénes kinyitotta a szekrény-ajtót s Gergelyt egy székre állítva, mögéje rejtette.

— «Ha az ágy felé közelednek, vágd őket nyakszirten. Ilyen kardcsapás mindig öl, vagy legalább harczképtelenné tesz.»

Miután elrendezte az ágyat és czipőiket, úgy, hogy a távolról nézőt megtéveszsze vele, leboczsátotta az ágyfüggönyöket.

Gergely ezalatt elfoglalta helyét a szekrény-ajtó mögött. Dénes elfujta a gyertyavilágot.

— «Most hallgatnunk kell.»

De idegeik roppant feszültségében úgy tetszett nekik, mintha a leggyöngébb neszt is hallani volnának képesek az ajtón kivül. Olykor-olykor egymás szive dobogását is hallani vélték.

— «Jó jel!» suttogta egyszerre Dénes az ajtó felé figyelve.

— «Sorsot vetnek.»

— «Imádkozzál, hogy az Apátra essék a sors.»

— «Miért?»

— «Ha egyedül jön, majd végzek vele.»

. . . . . .

— «Dénes!»

— «Nos?»

— «Félek, hogy megtébolyodom, ha nem jönnek hamar.»

— «Mit gondolsz? Hátha alvást tettetnek? Ne horkoljak?»

— «Azt hiszed, hogy . . . .?»

— «Meglehet.»

— «Tégy hát úgy és Isten legyen velünk.»

Dénes nagyokat horkolt időközönként.

Egy lépés neszét hallották a konyhában s azután ismét minden elcsendesedett.

Dénes újra horkolni kezdett. Azután elfoglalta helyét az ajtó mögött.

De az, vagy azok, a kik a sorsot huzták, úgy látszik, hogy nem akarták a bőrüket koczkáztatni. Nem siették el a dolgot.

Mikor már majdnem jéggé fagytak a várakozás közben, a lépcsőajtó halkan megnyilt és ujból bezáródott. Semmi több.

Ujra feszült csend állt be.

Akkor egy könnyü lépés nesze a lépcsőn és semmi több.

Majd világosság ömlött be az ajtóközön és semmi több.

Most halk kaparás támadt, fél oly hangos sem, mint a mit egy egér okozhat, az ajtó sarka lassan kitárult s a függőleges nyiláson gyertyafény világitott be.

A gyertyát egy férfi keze tartotta.

A küszöbről nézett szét s megelégedve látta, hogy az áldozatok már ágyban voltak.

Belopózott a szobába, de már első lépésénél a szekrény és szék között akadályra talált. Nem merészelt tovább menni, letette a gyertyát a földre s lehajolt, hogy a szék alá nézzen. Miközben teste meghajolt, egy vas kéz ragadta meg vállait s egy tőr döfte át nyakszirtjét oly erővel, hogy hegye torkán jött ki. Egy mukkanást sem hallatott. Hat-hét ütés követte aztán egymást gyors egymásutánban, mindenik halálos s az orgyilkos nesztelenül terült el a padlón.

Dénes betette az ajtót, ráhuzta a reteszt és súgva szólt Gergelynek, hogy hozzon egy széket. Megtörtént.

— «Segits ráemelnem.»

— «Meghalt?»

— «De még hogy.»

— «És miért ez?»

— «Megijeszszük őket. Időt nyerünk vele.»

Mialatt igy beszélt, Dénes egy darab hurkot vetett a holttest nyaka körül s a székhez kötözte. Ott ült a rémalak, szemben az ajtóval.

— «Dénes, én jobbat gondoltam. Bocsássák meg az ég szentjei.»

— «Mit? Csak gyorsan; nem sok időnk van.»

E szókkal kezébe fogta ijját s felhúzva, maga elébe tette lövésre készen, mihelyt az ajtó nyilni fog, mert nem remélte, hogy megint egyenként fognak jönni, miután az első nem tért vissza.

Mig igy rendezkedett, Gergely az ülő holttesttel babrált, s nagy meglepetéssel látta Dénes, hogy a halvány arczon hirtelen világosság árad szét.

Gergely elfujta a gyertyát, mire a hulla arcza még jobban villogott, hasonlóan egy fénybogárhoz.

Dénes összeborzadt, fogai vaczogtak.

— «Az égre, mi ez?» susogta.

— «Csitt! csak foszfor, de meg fogja tenni a hatást.»

— «El onnan gyorsan! észrevesznek.»

S valóban kuszált hangok hangzottak alólről, végre egy mély hang megszólalt: «Mi az ördögöt csinál annyi ideig odafönt?»

Nem sokára halk, de gyors léptek hallszottak a folyosón; valaki benyomni próbálta az ajtót.

Miután az ajtó nem engedett, a mire a künn álló nyilván nem volt elkészülve, egyet taszitott rajta, s ugy látszik, egy szem tekintett át a hasadékon, mert az elszörnyüködés kiáltása hangzott fel nyomban s hallani lehetett, a mint a leskelődő visszatántorog s a konyhába rohan, a hol zürzavaros beszéd támadt visszatértére.

Gergely a halott tolvajhoz sietett s újra kezdte megdolgozni arczát.

— «Vissza, te őrült!» piszszegett rá Dénes.

— «Nem, nem. Ismerem ezeket a buta vadakat. Nem merészkednek idejönni. Még tizszerte borzasztóbbá tehetem.»

— «Legalább csukd be az ajtónyilást. Ne lássák meg ördögi munkádat.»

Gergely betette az ajtót s pillanat alatt ecsetje a halott fejéből iszonytató látványt varázsolt. Különös módon használta művészetét, mely talán páratlanul állt az emberiség történetében. Halott ellensége arczát úgy elektelenitette, hogy élő ellenségét is meg tudta rémiteni vele. A ki-

Nas. Ujs. 1869. 144

bában, aztán megállt neje közelében a kandalló mellett.

— Eliz, — mondá — szünjél meg sirni. Ne sirjál, ha azt ekarod, hogy meg ne őrüljek. Azért sirsz, hogy talán durván bántam veled? hisz én ugy óhajtanám, hogy egyetlen könyet se okozzak neked. Bocsáss meg, oh bocsáss meg drága kedvesem.

És a könyek mosolyban olvadtak fel.

— Egy kicsit megrémitettél, édes férjem, de most már semmi baj. Nem kellene oly komoly oldalról tekintened a dolgokat.

— Légy elnéző irántam Eliz, mert hidd el, hogy nem kisebb szeretetem irántad, mint komolyságod. Szüntesd meg sirásodat, édes kincsem, és ne gondoljunk többé e dologra.

— Nem veszed hát rosz néven, hogy gyenge voltam? — kérdé Eliz újra boldogan — ne is tedd azt. Nézd a gyürüt! Épen most esett a hamuba a rostélyon keresztül.

— Add ide azt a gyürüt — viszonzá Dendemberek nem sokat lábatlankodnak neki, s igy szabadsága csaknem teljes. — Lehetne róla beszélni, hogy mennyi igaz s mennyi nem, az ilyen ábrándos gondolatokból; de annyi bizonyos igaz, hogy a pásztor-emberek „életük sorjával“ a legtöbbször meg vannak elégedve. Ha akad is egy-két panaszkodó, a világ folyásával elégedetlen közöttük: az többnyire olyan, a ki már annyira ment a szerezgetésben, hogy maga gazdájává akart lenni, s valami véletlen csapás attól elütötte. De mig a gondja csak addig megy, hogy ő pásztoroskodjék, s mindegy neki akárki jószágát őrzi is: addig valósággal a csöndes boldogság, nyugalmas megelégedés embere maradt a legtöbb.

Épen nem kivétel köztük a juhász sem, s ha valaki azt hinné, hogy ez állitás nem talál, s az a sok mindenféle kaland, csín, kikapás, a mit a pásztoremberekről tudunk, jutna eszébe: akkor tévedne, mert minden kalandozásaiban s csaknem a hősködésig menő vállalataiban is mindig van a pásztorembernek valami egykedvüség, valami csöndes komolyság, valami zavartalan nyugodalom. Valamelyik juhász lát egy szép nyájat, a melyből tán lehetne „szerezni szép módjával“ s inditványozza sem lehet visszatartani, az is belerohan a többi után jóba-roszba egyaránt, épen nem keresve, mi vár ott reá. Az esteli „állás“ — a hogy a juhászok a pihenést nevezik a nyájra nézve igazi csend és nyugalom, de a juhászoknak, a mi mozgalmas van az életökben, leginkább ilyenkor van; de a *deleltetés* egyformán nyugalmas juhra, juhászra.

A szamár megáll, behunyja szemét, lekonyitja fülét s a birkák is megállnak s bégve lassan ballagnak egymásközt idébb-odább, mig mindegyik helyre verődik; pedig voltaképen egyiknek sincs megszokott helye a tarlón, melyre tán akkor léptek először, s úgy összeszorulnak, hogy valamelyik szélsőnek a középre, vagy valamelyik középsőnek a szélre tolakodni valóságos képtelenség. A juhászkutyának sincs ilyenkor semmi dolga, lefekszik s horkol, vagy álldogál, s ha nagy a melege, kiveti nyelvét, leheg s várja, mig a gazda hámozza a kenyeret a piritáshoz s a kenyérhéjat elköltve, tovább folytatja előbbi dolgát. A szomszéd juhászok is átjőnek egy-egy szóra s a kanász is bojtárjára bizza a szomszéd falu csürhéjét s egy „adjon isten“-re oda tekint, ha hallana valamit.

Juhász-delelő. — (*Frigyes* rajza után *Greguss* János.)

bigh. — Majd kihirdetem az ujságba. A Paptavát pedig elzárom a szoros uton levő forgófánál.

— A gyürü itt van. Ne félj nem tüzes.

— Miért mondod, hogy ne féljek?

— Mert úgy tetszett, mintha összerezzentél volna, mikor ujjadhoz ért.

Másnap megkérdezte Eliz férjétől, hogy tett-e lépést a kihirdetésre? ez röviden azt felelte, hogy elvégezte a dolgot, s Eliz engedékeny és kiváncsiság nélküli természeténél fogva teljesen megnyugodott a válaszban.

(Folyt. köv.)

Képek a hazai népéletből.

Juhász-delelő.

Beh szép az a pásztor-élet! Aligha van fiatal ember, a ki, ha egykissé költői kedélyü, ne ábrándozott volna róla, hogy a csikós, gulyás, juhász s más efféle életü ember a legboldogabb ember a világon, mert mindig kinn van a természetben, az a pajtásoknál: „jó hát, ha érdemes, elmegyünk“ s áll a dolog. Megbántja valaki korcsmában mulatva, vagy szeretője körül a nyalka legényt, s kitüzi pajtásainak a terminust, hogy ekkor s ekkor, itt s itt a vásáron „lerójják rajta, a mivel ő adós neki,“ a kompánia áll a dolog mellett, hogy „hát számot vetnek vele.“

De azért az emberi szenvedély, mikor aztán már a tettnél vannak, belőlük sem hiányzik ám, sőt csaknem annál lobogóbb, minél csendesebb volt előbb, mint az alvó s egyszerre fellobbanó tűz a hogy hirtelen pusztít. — A juhásznak már még a paripája is olyan csöndes, méla állat, mely nem ragadja őt, vihar módjára, hanem poroszkál csöndesen, s ha valamelyik pofacsontján a fokosnak egy-egy irányadó koppanását érzi, fordul a másik oldal felé, s nyugodtan megy tovább, mig ismét más irányba nem téritik. Legfölebb ha szeretőjéhez viszi az ifju nyalka legényt, s az út sietős: akkor kell a paripának egy kissé kitenni magáért. — Ilyen természetü maga a nyáj is. A birkák türelme, együgyü ártatlansága az egész világ minden népénél példabeszédes, a hol e csöndes állatokat ismerik. Mennek a szamár után tüskönbokron, árkon-berken át, s ha veszélybe jutnak is, ha fele már benne van, a másik felét erővel Botjára támaszkodik, a pipát jól foga közé szoritja, eregeti a füstöt s megkinálja a juhászokat, de nem tagadja, hogy azon jó remény fejében, hogy ha majd kos döglik, egy szép zacskóra számot tart. Az egyik már épen gyújt rá, s a piritós-készitő nagy karimáju kalapja alól oda forditja szemét, hogy jól serczeg-e a dohány; vagy a hamvas parázst birizgálva, nem keveri-e be a koma piritós kenyerét. A bundás öreg, mig keze már magától végzi a jól megtanult pipatöltést, végig néz a nyájon, teszi a megjegyzéseket, a mit a többiek számba se vesznek, mert nem is azért vannak mondva, nem is olyan fontosak, hogy választ várjon, csak jól esik neki fennhangon elmondani, a mit épen gondol, mert ha más is hallja, még sem esik olyan magával beszélgetés formán, mint mikor egyedül van. Olyankor nem is beszél, ábrándozik, tervezget, vagy számolgatja a napokat, hogy a „szentmihályi lakozás“-ig (juhász-bál) mennyi idő van még s nézegeti, hogy melyik birkát adja el, hogy a költség meg legyen, s melyiket vágja le a közös lakomához. Ha mindezeken végig gondolt s a pipa kiégett, ajaka megint mintegy magától összecsücsörödik s fütyöli azt a nótát, a melyik lelki állapotát épen legjobban kifejezi; akár azt a csendes merengőt, hogy „Elszegődtem

mint az ön jegygyürüje. Mult éjjel még erősen bele volt a másikba dugva s ma reggel magától leesett. Nem különös ez?

Denbigh nem felelt, sőt ugy látszott, mintha nem is hallgatna rá, annyira elfoglalta magát, hogy neje ruháin egyet-mást igazgatott, s aztán ujra sietteté az indulást.

A kocsiban hátradölt s ugy maradt mindaddig, mig a bámészkodókkal tele utczából ki nem értek. Eliz észrevette lábainak nyugtalan mozgásáról, hogy valami baja van, de azt hitte, hogy csak a falu népének faragatlan, szájtáti érdekeltsége untatja, s talán épen ő miatta.

— Miattam ne boszankodjál, — mondá hozzá fordulva. — És a rávetett pillantástól összeborzadt.

Mikor aztán a faluból a zajtalan, szabad mezőre kiértek, Denbigh szenvedélyesen magához szoritotta nejét s felkiáltott:

— Valahára enyim vagy, nincs többé sem égen, sem földön hatalom, mely egymástól elszakaszszon.

— Nem tettem volna fel Denbigh urról — mondá Charterné asszony este, férjével az akkor napi esküvőről beszélgetvén, hogy oly ideges legyen s oly különösen tudja magát viselni. Soha sem találom öt szeretetreméltónak, de ma épen meggyülöltem, midön Elizt szerencsekivánatink elől megszöktette és minden lelket eltávolitott tőle, mintha a ránézéstől is féltené. Rútul viselte magát. Aztán meg látott ön valaha ily arczot? Igazán mondom, inkább hasonlitott olyan emberhez, kit akasztani visznek, mint völegényhez.

— A férfi mind bolond, egy kicsit ily alkalommal — jegyzé meg a lelkész. — —

A hó megeredvén, egész éjjel esett. Midön másnap reggel Denbighné az ablaktáblákat felnyitotta, ép oly fehér volt előtte a világ, mint ara-fátyola. Ez igy tartott egész héten át s Denbigh fenékig fagyott mély havon hozta nejét haza.

Sötét volt, csupán a föld szomoru fehérsége terjesztett némi világot, midön kocsijok a falun keresztül azon szük utczába ért, hol Denbigh háza feküdt. Az érkezőket Izott fogadta égő gyertyával s örömtől ragyogó arczczal. A kis előszoba jól nézett ki, de sokkal jobban még a lakószoba, melyben kandalótüz és gyertya égett, finom fehér kárpitra, kényelmes alacsony székekre, csinos asztalkákra és temérdek kedves apróságra sütvén, minőket nem mindennap találni egy falusi orvosné szobájában. Eliznek alig volt ideje a kellemes meglepetés egy hangját ejteni, mert férje unszolá, hogy melegitse fel tagjait, s csak midön a kandalónál ült és uti ruháit levetette, nézhetett szét és felkiáltott örömében:

— Mily gyönyörü! És ni! az én butorkáim is mind itt vannak s ugy ide illenek, mintha mindig itt lettek volna. Hát büvész ön, Fülöp? Most értem már, miért nem látogathatott meg az esküvő előtti nap. — Hanem igazán szép!

— Valóban tetszik, Eliz? Igazán szépnek találod?

— Hogy tetszik-e? hogy ne tetszenék! Mily csinos könyvgyüjtemény! — S térden állva vizsgálta végig a kis könyvtárt, mely a kandalótól nem messze egy thékában volt. — Nemde, Fülöp, gyakran fogjuk ezeket olvasgatni, s ön megtanit rá, hogy megértsem? Itt meg ni! mily szép nagy zongora!

— Mindig vágytam arra, hogy neked zongorát vehessek. Ülj le, Eliz, és dalolj szép dalaid közül, melyeket én annyira szeretek.

Eliz ugy tön. Székében hátradölve, dalt dal után mondott. Férje figyelmesen hallgatta az édes hangokat, melyeket ő mindig az éneklő hang tökélyének tekintett. Az éneknek Izott vetett véget, jelentvén, hogy kész a vacsora, melynél kikötötte magának, hogy egy lélek se szolgáljon fel rajta kivül e napon.

— Ez a szoba természetesen az udvarra nyilik — mondá Denbighné asszony, mikor vacsora után oda visszatértek. — Sok éve mult, hogy benne nem voltam. — Kinyitotta az ablaktáblát és kinézett. — Mily kisértetü ez a kert! a fák mint megannyi fehér lepedős kisértet. S amott a Pap tava, ha nem csalódom, mely körül azt mondják, hogy szellemek járnak. Minő rémes hely!

Betette az ablaktáblát azon ürügy alatt, hogy fázik, és csakugyan reszketett kissé, midön férje mellé ült.

— Te meghütötted magad, Eliz. Beteg vagy, vagy tán félsz?

— Oh nem! egy kis borzongás az egész. Izott azt mondaná rá, hogy a halál ugrott rajtam keresztül.

— Ülj le — inté férje, közelebb téve egy széket a kandalóhoz s orvosi komolysággal hozzá tette: — Az ily borzongásoknak rosz következménye lehet. Nem fázol már? Mutasd kezedet.

— Már jobban érzem magam. Ugy tetszett, mintha a paptavi kisértetnek kedve jött volna engem megijeszteni. Képzelheti: mennyire megrezzentem egy pillanatra, midön arra a szomoru helyre kitekinték!

— Valóban szomoru hely — hagyá helybe Denbigh, neje ujjait melengetve. — Itt hagyjuk nemsokára. Ugy tetszik, mintha fagyos ujjacskáid valahára fölmelegednének.

A rajta erőt vett kellemetlen érzést elüzendő, egy asztalkához ült Eliz, mely menyasszonyi ajándékokkal s egyéb csecsebecsével volt megrakva, s egy régi módi kosárkát von elő, melyben vörös, kék és sárga papirszeletek voltak.

— Mily kedves eszme ez az öreg Ducane asszonyságtól! — szólt mosolyogva. — Láttad ajándékát, Fülöp? Egy csomó shakespearei mondat. Huzok belőle, hadd lássam, hogy rám? Még talán nem késő az idő.

Nevetve huzott ki egy vörös papirt, de elkomorodott, azt olvasván, és ugy nyujtotta férjének.

— Nézd, lehet ennél valami szomorubb és boszantóbb?

Ama sorok álltak ott Harmadik Rikhárdból:

> Tartsd messze magad tőle; óvd magad,
> Arczán pokol, bűn és halál nyoma,
> Azok zsoldjában áll...

— Szakitsd szét, — kiáltott Denbigh. — Tépd szét azt a papirt.

— De akkor akár mind széttéphetem. Pedig nézd mily szép rendben vannak.

— Hát tépd szét mind. Szakitsd szét rögtön.

Eliz nem volt ily parancsoló hanghoz szokva és csodálkozott, hogy ránczolja össze férje homlokát s hogy kiséri szemeivel engedelmes ujjait, ha vajjon eléggé apró darabokra tépik-e a felnyitott papirt.

Ez megtörténvén, Denbigh elöszedte a többit a kosárból s figyelmesen átolvasta, Eliz pedig halkan fölkelt s mialatt az uj lakással és új életmóddal megismerkedni igyekezett, látta, hogy amaz néha-néha ráfüggeszti szemét oly tekintettel, melyet az ifju nő megérteni nem tudott, s mely azonnal megszünt, mihelyt az övével találkozott. Elhatározta magában, hogy másnap reggel elteszi szem elől a bünös papirokat s nem érezte jól magát, mig csak férje az olvasást félretéve ismét szokott modorában és szokott hangján nem szólt hozzá.

Másnap reggel lágy idő lett. Csurgott és csepegett minden eresz, s annálfogva mikor Denbigh lóra ült, hogy szokott látogatásait végezze, intette nejét, hogy ki ne lépjen a házból. Ez megigérte s délelőtt tele is volt minden keze dologgal, mert Izott folyvást nyakán ült, s megmutogatott neki minden fiókot és szekrényt és pohárszéket, s megismertette azok tartalmát vele. Aztán elköltötte magános ebédjét s késő délutánig rendezett és jó tüzre várta férjét. Rendezés közben észrevette, hogy a virágcserép mind borzasztó állapotban van, s minthogy a nap szépen sütött, gyorsan feltette kalapját, sárczipőt huzott, köpenyt vett magára és lement a Pap tavához, virágkórónak valót szedni a belehajló fáról.

Vigyázva lépkedett a kert ösvényén keresztül, még jobban vigyázva a tó sikos partján, mindamellett is karjával egy bokorhoz érvén, hózápor boritotta el arról. Előrehajlott, hogy azt fejéről és köpenyéről lerázza s ime a füben valamit látott lábainál csillogni. Felvette. Gyürü volt az, különös alaku, rubinkövel.

A dolog nagyon meglepte. Épen ily gyürüt örökölt anyjától s azt első férjének adta szomoru elválásuk alkalmával. A véletlen megdöbbentő volt s babonás félelemmel fedezett fel több rendkivüli hasonlatot is: ugyanazon alak és nagyság, a könek ugyanazon régi módi metszése, még egy kis repedés is a köben egészen olyan. Bajos lett volna elhinni, hogy nem ugyanazon záloga ez a szerelemnek, mely első férje ujján a tenger mélyére szállt.

Elszomorodva ment Eliz haza és remegve ült le a homályosodó hálószobában. Aztán egyszerre felszökelt és lefutott félelmében a lakszobába, hol már ekkor gyertya égett. Ekkor érkezett Denbigh haza és a belépőnek Eliz karjaiba omolt. Ez meglepő gyorsan átlátta, hogy valaminek történni kellett és kemény hangon, melyen csaknem kinos aggály volt észrevehető, kiáltott:

— Mi az? mi történt?

Eliz elbeszélte a dolgot s azon természetes kérdéssel végzé:

— Nem különös ez? Soha sem láttam még az életben gyürüt, mely az enyémhez csak legkevésbbé is hasonlitott volna, s ime ez egészen ugyannak látszik.

Denbigh durván kikapta kezéből.

— Tüzbe vele! — kiáltá — ne érintsd többé! el vele!

Eliz első pillanatban szokás szerint az engedelmességre gondolt; de egy pillanat mulva eszébe jutott, hogy annak a gyürünek gazdája is, értéke is van. Utána nyúlt tehát, de férje haragosan visszatartotta.

— Ne bibelödjél örökké azzal a régi történettel! Bármit láss, bármi csekélység forduljon elő, mindjárt tudsz belőle olyasmit összeszerkeszteni, a minek meg sem kéne eszedben fordulni. Eliz, te engem bántasz azzal, hogy minden pillanatban effélén töprenkedel.

Eliz rettenve bocsátotta el a gyürüt, s felhúzta a ruhát karján, melyen Denbigh aczél újjai bibor nyomot hagytak. Elérzékenyülten nézett oda, mint a gyermek, mely megütötte magát és sirásra fakadt. De férjét nem csititotta ez le, sőt folytonos boszusággal rivalt az rá:

— Mi jutott megint eszedbe? Mondd: mire gondolsz?

— Mire gondolhatnék! Te ma érthetlen vagy előttem, Fülöp. Végre is e gyürüt valaki vesztette el, de mikor annyira hasonlit ahoz, melyet... — Itt félbeszakitotta magát, mert eszébe jutott Denbigh féltékenysége, és folytatta sirását.

Denbigh néhány izben fel s alá járt a szo-

*

Gregus János

II. Rákóczi Ferenc
születési háza Borsiban
fenti eredeti rajza
repr.

Vas. Ujs. 1869. 181. l.

Pécs, vrhes egyh.

368

Greguss János

Les vizi vadra

c. eredeti rajza

repr.

Vas. Ujs. 1869. 201 l.

Pannonhalma, tpl

1, 2, 3, 6, 18, 19,

Kép: 4, 5, 8, 9, 10, 11, 13, ~~14~~ 20, 24,
25, 36,

Gregurs János

Vályogvető cigá-
nyok, fenti rajza
repr.

Vas. Ujs. 1869

229 l.

277

Greguss János

Nagykövesd Zemplén-
ben c. eredeti rajza repr

Vas. Ujs. 1869.
369 l.

Budavári hor főt

652

~~Csapody Vera~~

~~Fogaszany Ölöv~~

tovább Gyeguss Pál

Illusztrálták az alábbi könyvet.

Gyeguss Pál – Karl

Jaurs: Az élők világa.

Ex gimn. és leány gimn.

5. ost. Számara.

Bp. 1948.

kalas kötöttes
bejelentésével
elkönyveltetten
juk megőrizni.
Intézetünk
jóindulatába
tásával vagyo
Méltóságos Elnök
Dikson Lyon

GREGUSS PÁL

MAGYAR HÍRLAP, 2000. JÚNIUS 8. Sz.

Hologramkiállítás

(MH) Portré- és múzeumi célú hologramok címmel Gábor Dénes születésnapjának 100. évfordulóján nyílt kiállítás a Mai Manó Házban a Novofer Alapítvány jóvoltából. Hans I. Bjelkhagen, az angliai De Montfort University professzora, a természetes színű hologramok egyik kidolgozója szerint a hologramok tökéletesítése során a színek visszaadásával kell foközni a térbeli élményt, és meg kell valósítani, hogy a holográfiákat ne különálló fényforrás világítsa meg, hanem maga a hologram bocsásson ki fényt. Megtekinthető az eredeti Szent Koronáról készített multiplex hologram, amely Greguss Pál, ifj. Kollányi Ágoston és Jumpei Tsujiuchi munkája. A bura alól kivett koronát egy forgózsámolyra helyezték, és 35 mmes filmet készítettek róla. Japánban számítógépes vezérléssel a filmről – fehér fénnyel rekonstruálható – kb. 40 cm széles hologramfilm készült. Ezt egy átlátszó hengerre feszítették – így készült a magyar Szent Korona virtuális térben.
A kiállítás július 5-éig tart nyitva.

D Gregussi Rezső

kereskedelmi miniszter

600 K államsegély

Számok 1914-15

83. l.

arra a gondolatra, hogy saját
nyomdát ~~szerez~~ rendez be, hogy
mindenkitől függetlenül ad-
hassa ki saját műveit, de ért
pénzhiány miatt nem tudta
megvalósítani, s lényegtelen volt
más irányban próbálkozni.
Különböző kísérletek után,
könyvtárs rézlapra, zinklapra,

MDK

Greguss Rezső

kereskk. miniszt. segélye 600 kor.

Éimiskk 1914-15. 83-94 l.

Greguss Tibor

[illegible] 1924. VII.6.

91 l.

EA.....ltsz. Gyűjtés h

Grehon Mihály

könnirem

1793-94. Dunaföld-
vár
az egyedüli a város-
ban ez évben

Cziráky Gyula

Tolnavármegyei
Dunaföldvár multja
és jelene. [Bp]
1910. 113. l.

Szekrény

IX Jók Erdély

Ágotha sz. (Agnethlen)
Almakerék (Malmkrog)
Asszonyfa (Frauendorf)
Bajom alsó (Bonnersdorf)
Bajom felső Baasen
Baromlaka Wurmloch
Berethalom Birthälm Beregszó (kis ka
Beszterce Bistritz Bejenyő (3 dam
Bogácz Bogeschdorf
Brassó Kronstadt Boldogfalva (kis rajz)
Brulya Braller
Czür kis Klein Scheuern
Czür nagy Gross Scheuern
Czür rossz Reuszdörfchen
Daja szász
Dános Dunesdorf
Darlócz Durly?
Disznód kis Michelsberg
Disznód nagy Heltau
Doborka Dobring
Eczel Hetzeldorf
Ekemező nagy Gr. Propstdorf
Erzsébet sz. Hannersdorf
Fehérczyháza Weisskirch
Feleh Freck
Fenyőfa Girelsau
Halmágy Halmagen?
Hégen Heendorf

M.D.K.

Graif Antal, kalocsai épitőmester

terveket készitett a kalocsai uj városházára, melyben a posta- és az adóhivatal is elhelyezést nyerne.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

aug. 23. sz. 6. old.

Gregus János

Vas. Ung. 1873. 433. l.

Irodalom és művészet.

— („*A Székelyföld leirása.*") A napokban hagyta el a sajtót *Orbán* Balázs „A Székelyföld leirása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismei szempontból" czimü nagyterjedelmü monografiájának utolsó, 6-ik kötete. E kötet maga 448 negyedrétü lapra (kétszer hasábozottan) terjed, 9 önálló és a szöveg közé nyomott 45 metszvénynyel. Az egész munka 6 nagy kötetben 200 ivre terjed, negyedfélszáz részint a szövegbe nyomatott, részint önálló képpel. Az első kötet Udvarhelyszéket, a második Csikszéket, a harmadik Háromszéket, a negyedik Marosszéket, az ötödik Aranyosszéket a körülte fekvő vidékekkel, a hatodik a Barczaságot ismerteti. Az adatok egész leltára e munka, mely egy regényes fekvésü, történeti emlékekben gazdag országrész multjára, jelenére, lakóinak ismertetésére és szokásaira vonatkozik. Ha más nem, a kitartó szorgalom, melylyel az adatokat Orbán oly nagy gonddal összegyüjtötte, egymaga érdemes, hogy nagy elismeréssel illessük e müvet. A szerző gondosan bejárta az egész Székelyföldet, fölkutatta a legegyszerűbb irattárakat, lefényképeztette vagy lerajzolta a nevezetesb helyeket és tárgyakat, s képekkel is érdekesitette a gazdag gyüjteményt. Az adatok megszerzésén, a könyv megirásán kivül még tetemes anyagi áldozatokba is került ily nagymérvü munka, milyennek kiadására nálunk még egyesek nem vállalkoztak. Meg is érdemli a a mű, hogy a közönség oly érdekeltséget tanusitson iránta, mely arányban legyen a szerző nemes törekvésével, ki éveket és tetemes összegeket áldozott. A most megjelent 6-ik kötet, mint emlitettük, a Barczaságot tárgyalja. E vidék jelenleg [illegible]yan a királyföld alkotó részét képezi; Orbán

che esso impone, sono esaminati attraverso anche i dati forniti recentemente dal Presidente della Confederazione Fascista degli Industriali, circa il fabbisogno di capitali per le iniziative autarchiche e l'ordinamento del risparmio fascista; questi due elementi costituiscono una riprova degli effetti pos[illegible]
chica.

L'autarchia impone una assoluta ur[illegible]
il Governo ha ritenuto necessario costitui[illegible]
del gennaio di quest'anno, un Comita[illegible]
l'Autarchia, presieduto dal Duce, quale c[illegible]
preparazione dei singoli piani di autarchi[illegible]
efficace coordinamento dei piani stessi;[illegible]
parazione dei necessari provvedimenti l[illegible]

La disciplina della distribuzione v[illegible]
mento corporativo, mediante un control[illegible]
prezzi, specie nei riguardi dei servizi e c[illegible]
largo consumo, affidato proprio agli org[illegible]

Una legge recente, quella del 16 g[illegible]
regolamentazione permanente e razion[illegible]
corporativo, adattata cioè, con speciali

Találsz azonban kimutatja, hogy az eredetileg a Székelyföld alkatrészét képezte s egész a 16-ik század végéig egy része jogilag is ide tartozott, sőt azitt lévő 10 magyar falu s a szétszórva lakó magyarok nagy része is a székelyektől származnak le. Ezen ok s a székelységnek sok tekintetben összeforrott érdekei a barczasági szászokkal inditották szerzőt arra, hogy e vidéket is fölvegye müve keretében. E kötet is igen diszes metszényeket tartalmaz. Ezek legtöbbjét Greguss János ügyes ónja, továbbá Bicsérdi János rajzolta, s Morelli Gusztáv metszette. Nem egy metszvény van benne olyan, melynél szebbet a legdiszesb külföldi vállalatokban is alig találunk. A könyv (a 6-ik kötet) ára 5 frt, diszkötésben 6 frt. Ugyanebből külön lenyomatok jelentek meg, u. m.: „*Brassó leirása*“ ára 2 frt, diszkötésben 3 frt és „*A Barczasági tiz magyar falu*,“ ára füzött példányban 2 ft, diszkötésben 3 ft. Az egész munka (6 kötet) ára 24 frt, diszkötésben 30 frt, s Tettey Nándor pesti könyvkereskedése utján kapható.

amerikai akácz fája nálunk csaknem hasznavehetetlen, mig megforditva a mi tölgyeink a Jó-remény fokára ültetve, szintén elvesztik erős fájukat. Számtalan példát lehetne ez állitás bizonyitására felhozni, hogy t. i. az egyének már saját életkorukban is tetemesen megváltoznak a változott körülmények és viszonyokkal, igy magának Margó urnak 4 évig folytatott kisérletei szerint egy Proteus angrineus nevü csikforma állat, azon mértékben a mint a viztartóban fogyott, vagy uj hozzáöntés által nőtt, kopoltyuit kezdte veszteni, s a helyett tüdői fejlődtek, vagy megforditva.

Hogy mi ez egyének testszervezetének a viszonyok változásával lépést tartó változását nem veszszük rendesen észre, annak oka főképen az, mert mindkét nemü változás a közönséges életben csak lassan s fokozatosan történik; de hogy csakugyan van ott változás, a hol az nem tünik is fel nekünk, eléggé bizonyitják csak a juhászok s pásztorok példái is, kik első pillanatra meg tudják különböztetni a nyáj egyes juhait, holott mi tán ezerek között is alig látunk valami különbséget.

Az igy előállott külső vagy belső változások aztán átszállnak az utódokra, a mit maga a természet hatalmasan mozdit elő egyfelől azáltal, hogy valamely fajnak egyénei közül csak azok maradnak meg rendesen a létérti küzdelemben, a melyek leginkább hozzá alakultak a környező viszonyokhoz, s a melyekben e szerint leginkább kifejlődtek az uj viszonyokhoz alkalmas tulajdonok: mig ellenben a kevésbbé változók elpusztulnak; igy pl., hogy más esetet ne vegyünk fel, a tenyésztés alá vett sertés fajok közül nem azok maradnak-e fenn legtovább, s nem azok tartatnak-e meg magokul, a melyek a legnagyobb hajlandóságot mutatják a csendes életre, és meghizásra, mig az eredeti vad természetből kivetközni kevésbbé tudók már korán leöletnek, s az ilyenek utódai, mint az ember czéljaihoz, vagyis az állat jelen viszonyaihoz nem alkalmasok, már malaczkorukban elpusztittatnak.

A mit az ember itt saját czéljáért tesz, ugyan azt ha sorba állitanók őket, legszélsőbb tagjai kevésbbé hasonlitanak egymáshoz, mint egy, — a galambokkal közel rokon más madárfajhoz, — miért ne állhattak volna elő azon 100,000, sőt millió évek alatt, mióta csak a fejlettebb állatok is lakják a földet, egy törzsből a most annyira eltérő állatfajok? — ezt mondja Darwin.

Ha e tételt bebizonyitani sikerülne, akkor az embernek meg kellene adni magát, hogy e szerint tehát ő is nem mint különfaj teremtetett, hanem csak származott. E következményt látják előre, mint az emberi büszkeségre mért halálos csapást, kifejleni a teremtési elmélet hivei a darwinismusból, ez ellen lázad föl az emberi kedély, ezért vonakodik elfogadni e tannak előzményeit.

Mondtuk, hogy nem akarunk itt e tan felett itéletet mondani, különben is magok e tan hivei is elismerik, hogy a darwinismusban sok hiány van még, mit kitölteni a jövő kor kutatásainak van feladatul fentartva, — de annyit e tanok ellenségei, mint barátai egyaránt érezhetnek már csak e rövid jellemzésből is, hogy itt, e darwin-féle nézetekben, — ha annak az emberre vonatkozó elméleti oldalát nem tekintjük is, már csak magára a gyakorlati életre, a fajnemesitésre és állattenyésztésre nézve is, nagy horderejü eszmék vannak letéve, melyek egy elfogulatlan vizsgálónak figyelmét és fáradozását minden esetre megérdemlik, s melyek a fejlettebb mezőgazdasággal biró országokban, Német-, Angol-, sőt Francziaországban is már meghozták a maguk gyümölcsét. *D.*

*) Darwin és az állatvilág. Irta *Margó* Tivadar, m. akademia lev. tag és a m. kir. egyetemen az állattan és összehasonlitó boncztan tanára. Pest, Aigner L. bizománya. — (Külön lenyomat a „Természettudományi Közlöny"-ből.)

Világitó eszközökről.

A legegyszerübb találmány is, mely ma már alig érdemel figyelmet, nehéz küzdelem, s hosszu idő után létesülhetett. Hová kell egyszerübb eszköz a faggyugyertyánál, s egészen a tizenharmadik századig a világ nélkülözte e világitó szert. Valóban, az ugynevezett „aranykorban" az emberek homályosságban tapogatóztak.

A legelső világitó eszköz hihetőleg a gyantás fák ága volt, melyet fáklya gyanánt használtak, mit azonban nemsokára ja mécses váltott föl. Mihelyt a zsir gyulékonyságát fölfedezték: gyékényfeküdtek le, mikor nálunk a szinház kezdődik. Az esteli harangozás nemcsak imára hivó buzditás, hanem főleg rendőri figyelmeztetés gyanánt szolgált, hogy a tűzvészt okozható lámpákat oltsák ki. S e törvényt szigoruan is megtartották, részint mert nem igen gyönyörködhettek a pislogó lámpa halvány sugáraiban, részint azért, mert korán kelvén, este siettek lenyugodni. Az, ki nyáron már négy óra előtt talpon volt, alig várta a csöndes alkonyt, télen pedig nem örömest szagolták az olaj bűzét.

A faggyugyertya a tizenharmadik század vivmánya. E fényüzési czikket eleinte drága pénzért csak főranguak szerezheték meg, s csak is a tizenötödik században kezdték nyilvánosan árulni, mikor lassanként magas ára is alább csökkent. A mai érték szerint körülbelől husz krajczárért adtak egy olyan szálgyertyát, mely egy pár negyedóráig elüzte a homályt, mert meg kell jegyeznünk, hogy az első gyertyák nagyon különböztek azoktól, melyeket ma használunk, mivel a faggyufinomitáshoz nem értettek, s a belet még mindig lenből készitették. — A gyapju még a selyemnél is többe került, s ily körülmények közt gyapotbelü gyertyát csak a főurak palotájában lehetett találni, a lenbelet pedig nehéz volt meggyujtani, s ha egyszer meggyuladt, gyorsan folyt le alatta a megolvadt faggyu.

A faggyugyertyát egy fél század mulva vagy tán később is, a viaszgyertya váltotta föl a herczegi udvarokban. Viaszgyertyát ugyan már a kilenczedik században is használtak a templomokban, de oly drága volt, hogy azt közhasználatra egyes ember nem vehette meg. A ki a középkorban csak egy fontot nyomó viaszgyertyát ajándékozott az egyháznak, herczegi bőkezüségeért biztos lehetett a bünbocsánatról. Igy jött szokásba, hogy szűz Máriának fogadástételek alkalmával viaszgyertyát ajánlottak, épen ugy mint hajdan a pogányok Venusnak száz galambot. Második Henrik, hogy kibékithesse a fölingerült érseket, két viaszgyertyát küldött az érseki templom számára, s a husz fontnyi gyertya négyszáz korona-aranyba került. Innen maradt fenn maiglan is azon szokás, hogy a templomok számára viaszgyertyát ajánla-

A „Great Eastern“ a mult hó közepe táján fölszedte horgonyait s utközben szénnel s egyéb szükséges készlettel megrakodva, elindult Brest felé, hogy két világrészre szóló működését megkezdje. A művelt világ figyelme nagy érdekeltséggel követi e nagy hajó minden mozdulatát és teljes meggyőződéséből kívánhat sikert és jó szerencsét az emberi müvelődés ez ujabb diadalához.

S. L.

Felső-Eőr

(Vasmegyében.)

Ha az utas a Berzsenyi Dániel által oly szépen megénekelt s valóban is szép Kemenes-alja felől Stájer felé tart s utja esetleg Felső-Eőrön visz keresztül, örömmel, de egyszersmind bus gondolatokkal halad azon át. Örömet érezhet a felett, hogy a sok windus vagy vend falu közepette nehány tiszta magyar ajku helységet talál, de másrészt meg fájdalom foghatja el a miatt, hogy noha nincs inkább zala-, vas- és sopronmegyei fuvarozó, ki bort, gabonát, gyümölcsöt s más termékeket szállit Tirolba és Stájerba.

Felső-Eőr (Vasmegyében.) — *Greguss* János rajza.

Különben e hely eléggé ismeretes, mert a mult évben lapunkban is bemutatott tarcsai fürdőhöz közel fekszik s ennek környezete változatosságát emeli. Ha elandalodtunk a hallgatag völgyekben, szágutai miatt is elég élénk és forgalmat tanusitó városka.

Darwin és az állatvilág.

E czim alatt dr. Margó Tivadar, egyetemi tanár, népszerü felolvasásokat tartott a természettudományi társulat mult márczius és április havi üléseiben azon eszmék felett, melyek „darwinismus“ név alatt oly nagy zajt csináltak az ujabb időben az egész európai tudományos világban, sőt Amerikában is.

A terem itt is mindenik alkalommal a zsufolásig megtelt hallgatókkal; a tudomány aggott veteránjaitól fogva az ifju ujonczokig a társadalom minden müveltebb osztálya képviselve volt, sőt még nőket is csalt e rideg falak közé a kiváncsiság, a kiknek pedig, meg kell vallanunk, épen nem való e tanokkal való bővebb ismeretség.

Hogy igazak-e, s mennyiben igazak emez oly

Vas. Lap. 1869. 39. 7. l

pesti lakosnak a m. kir. államvasutak Báttaszék állomásától Báta, Dunaszekcső, Bár, Mohács, Kölked, Udvar, Dályok, Izsép esetleg Főherceglak puszta, Kisfalud, Bán, Baranyavár és Monostor községek határain át a m. kir. államvasutak Baranyavár-Monostor állomásáig vezetendő szabványos nyomtávu gőz- vagy motorüzemü h. é. vasutvonalra az előmunkálati engedélyt egy évre megadta.

A zsebely—lieblingi vasut engedélyokiratát a kereskedelemügyi minister a napokban adta ki. Ezen engedélyokirat erejénél fogva Fábián Lajos vállalkozó mérnök budapesti lakos engedélyt kapott arra, hogy a magyar királyi államvasutak temesvár—báziási vonalának Zsebely állomásától Lieblingig vezetendő h. é. vasutat megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 700,000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzésére engedélyes 60.000 koronát tartozik forditani.

A miskolc—diósgyőri h. é. goz- és villammotoros vasut engedélyokiratát a kereskedelemügyi m. kir. minister mult héten adta ki Török Emil budapesti mérnök vállalkozónak. Ezen engedélyokirat erejénél fogva Török Emil vállalkozó mérnök, budapesti lakos engedélyt kapott arra, hogy a miskolci városi villamos vasut vörös templomi végkitérőjéből a miskolc—diósgyőri th. ut mentén Diosgyőr vasgyártelep beépitett területének érintésével, Diósgyőrig vezetendő h. é. gőz- és villam-motoros üzemü, rendes nyomtávu vasutat megépitse. Az engedélyezett vasut megépitéséhez és üzleti megfelelő berendezéséhez szükséges tényleges tőke 927,000 koronában állapittatott meg, mely tőkéből forgalmi eszközök beszerzése engedélyes 232.000 koronát tartozik forditani.

A pécs—báttaszéki vasut közigazgatási bejárása. A pécs—báttaszéki vasut közigazgatási bejárását a kereskedelemügyi minister szeptember 12-ére tüzte ki. A hivatalos bejárás a nevezett napon Baranya vármegye székházában kezdődik, és szeptember 16-án fejezik be. Hozzájárulások oly szép összegben történtek, hogy immár csakis Baranya vármegye közönségétől függ, megvalósitják-e a vállalkozók azon szándékukat, hogy tavaszra megkezdik az épitési munkálatokat.

A budapest jászkerekegyházai vasut közigazgatási bejárása tegnap délelőtt ment végbe Lázár Lajos ministeri müszaki tanácsos elnöklése mellett. A főváros kiküldöttei ismét, mint más előző alkalommal, a leghatározottabban állást foglaltak az ellen, hogy a vasut a főváros határában, mint helyiérdekü vasut vezettessék. Arra a nem várt esetre azonban, ha a főváros tiltakozása ellenére is megtörténnék ilyen alakban a törvényhozási uton való engedélyezés, a bizottság megállapitotta az épités föltételeit. Eszerint az uj helyiérdekü vasuti vonal a Ferencvárosi pályaudvarból indul ki, a IX. ker. Lónyay-utca tengelyének az irányában s a főváros határában végállomása lesz a katonai kórház és a MÁV. munkásházai közötti területen. A vasut kettős vágánnyal épül s egyelőre motorokkal közlekedik, később villamossá alakitják át.

A mocsolád—tab—siófoki vasut épitése, mely a tavasz óta folyamatban van, a nyári munkák alatt kisebb erővel folyt. Most az aratás befejeztével ujból teljes erővel látnak hozzá a munkákhoz.

A nyitravölgyi vasut elsőrangusitása. Craus István, Csillaghy György, Rudnay Sándor, Rudnyánszky György és Szulyovszky Dezső orsz. képviselők f. hó 23-án felkeresték Vörös László kereskedelmi ministert és felkérték, hogy ha az egész nyitravölgyi vasut elsőrangusitása és Rajec avagy Znió felé való kiépitése leküzdhetetlen akadályokba ütköznék, legalább az érsekujvár — nyitra — lipótvári szakasz alakittassék át fővonallá, miután az egész vonal — igen csekély kivétellel — már amugy is fővonalnak lett épitve illetve átépitve. A minister megigérte, hogy a szerinte is fontos ügyet személyesen foga tanulmányozni és azon lesz, hogy a vármegye kivánsága minél előbb teljesüljön.

A haraszti—ráckevei h. é. vasut beruházásai. A kereskedelemügyi m. kir. minister a haraszti—ráckevei helyi érdekü vasutnak 1.400.000 koronában megállapitott tényleges épitési és üzletberendezési tőkéjét a helyi érdekü vasuton szükséges beruházások költségeinek fedezése céljából 60,000 koronával felemelte.

Az orosháza-szentes-csongrádi vasut épitési munkájával a vállalkozók serényen haladnak előre. Folyik a munka az egész vonalon, még pedig párhuzamosan ugy, hogy az alépitménynyel és felépitménynyel, egyidejüleg a magas épitkezést, tehát a felvételi épületek és őrhazak munkáját is megkezdették. A vállalkozók terve ugyanis az, hogy a vasutvonalat ez évi november hóban átadják a forgalomnak, még pedig ugy, hogy akkorra a mágocs-zoltántéri szárnyvonal is forgalomba kerüljön, mert ez a vonal is épités alatt van.

A gyula—barakonyi vasut engedélyezési tárgyalása. A gyula—barakony—simonyfalvi vasut engedélyezési tárgyalása a kereskedelmi ministeriumban augusztus 31-én fog megtartatni. Az engedélyezési tárgyaláson Békés vármegye képviseletében az alispánon, esetleg helyzettesén kivül résztvesznek: Szekér Gyula közgazdasági előadó, Haviár Lajos államépitészeti hivatali főnök és Ponyiczky Lajos tervező mérnök.

Az eszék—vrpolje—djakovári vasut épitése befejezést nyervén, a műtanrendőri bejárást szeptember 9-én tartják meg, Ehrenhöfer Aladár ministeri osztálytanácsos vezetésével. A vonalat Gfrerer, Schoch és Groszmann cég épitette.

Vizépitészet és szabályozás.

A Zagyva szabályozása. A Zagyva folyónak Jaszberénytől Apcig tervezett szabályozása tárgyában Heves vármegye alispánja az ártéri érdekelteket vizi társulattá való átalakulásra hivta fel. A már elkészült szabályozási tervek Hatvan községházánál vannak közszemlére kitéve.

Partvédelmi munkálatok az Ung folyón. A m. kir. földmivelésügyi minister Ördarma község részére, az Ung folyón végzendő partvédelmi munkálatokra 6000 kor. államsegélyt engedélyezett, mig a község 3154 koronával járul hozzá a munkálatok költségeihez. A partvédelem kővel töltött hosszu rőzsehengerek lefektetésével történik s a munkálatok a sátoraljaujhelyi kulturmérnöki hivatal közremüködése és ellenőrzése mellett végeztetnek.

Épitő munkálatok.

A fővárosban.

A Gellért-hegyi szerpentin ut. A közmunkatanács tudvalevőleg magára vállalta, hogy a Gellért-szobortól a hegyre szerpentin-utat épit, ha a főváros megépiti a vizvezetéket és a csatornát. A főváros elvállalta a munkát s megkérdezte a közmunkatanácsot, hogy mikor foghat hozzá. A közmunkatanács tudatta, hogy a kisajátitásokat még nem fejezte be s az ut épitését csak a jövő tavaszszal kezdi meg.

Villamos akkumulátor-telep Budán. A Budapesti Általános Villamossági Társaság tudvalevőleg Budán a Pauler-utcában akkumulátor-telep berendezésére kért engedélyt. A tanács az elvi engedélyt megadta, de csak 1910. december 31-ig, amikor a szerződés szerint a város a villamos vállalatot megválthatja.

Uj szarvasmarha-vásártér. A gazdasági szarvasmarha-vásár közel van a vágómarhavásárhoz, s a fertőzés az egyik telepről könnyen átmehet a másik telepre. A tanács felhivására a mérnöki hivatal azt a javaslatot tette, hogy a gazdasági marhavásárt és a lóvásárt egy telepen, de elkülönitve rendezzék be. Két alkalmas területet meg is jelöl a mérnöki hivatal. A vásár berendezése 1,101000 koronába kerülne.

A Dob-utca aszfaltozása. A székesfőváros középitési bizottsága a VII., Dob-utca kocsi- és gyalogutjainak aszfaltozását 163.447 kor. 46 fillérért a Neuchatel aszfalt r. t. társaságnak, ugyanott a kövezési előmunkálatokat 19.030 kor. 37 fillérért Benz Ferenc vállalkozónak adta ki oly feltételeivel, hogy a munkálatokat csak a jövő évben vagyis a Dob-utca végleges szabályozási kérdésének megoldása után hajthatják csak végre.

Burkoló munka és vaskerités szállitása. Budapest székesfőváros tanácsa árlejtést irt ki az I. ker. Sánc-utca és több VI. ker. külteltelki utcának rendezési munkálataira, a VI. ker. városligeti Weingruber-féle kioszk előtti berkocsi állomáshely és IX. ker. Gyep-utca gyalogjáróinak aszfaltozására, valamint a VII. ker. szegényház-téri parkhoz szükséges vaskerités szállitására. Az ajánlatokat f. é. szeptember 15-én d. e. 11 óráig a tan. II. ügyosztályhoz kell beadni.

Burkoló és csatornázó munkák, kőanyagok szállitása. Az V. ker. Gizella-tér kocsiutjának aszfaltozását 52800 koronáért a gyalogjárók aszfaltozását 3305 kor. 30 fillérért a Neuchatel aszfalt r. t. ugyanott a kövezési előmunkálatokat 3201 kor. 81 fillérért, valamint a Frangepán-utca rendezését 4719 kor. 02 fillérért id. és ifj. Obendorfer József, a Huba- és Csángó-utcák járdáinak burkolását 1999 kor. 39 fillérért Benz Ferenc, az V. Wahrmann-utcában a VI. ker. Ferdinánd-téren és a Fóthi-uton tervezett betocsatorna épitését 68.730 kor. 84 fillérért a Kissebesi granitkőbányák r. t., 52.000 darab 26/26/13 cm. méretü csódi trachit járdakő szállitását valamint 9374 drb. 32/16/32 cm. méretü csódi trachit járdaszegélykő szállitását Roheim Károly és fia, 23060 drb. 26/26/13 cm. méretü dunabogdányi trachyt járdakő szállitását pedig Späth József kapta meg.

A Margit rakpart burkolása. A székesfőváros középitési bizottsága a II. ker. Margit-rakpart kocsiutjának aszfaltozására a Magyar aszfalt r. t. tömöritett aszfaltra tett és 251.007 kor. 42 fillért tevő ajánlatát fogadta el oly kikötéssel, ha a burkolat öt éven belül

SZAB. PARAFAKŐ
SZIGETELŐ ANYAG.
SHEDTETŐK,
FACEMENTTETŐK, MANDSARDTETŐK.
HIDEG és VÉKONY FALAK BURKOLÁSA.
KÖNNYŰ HANGFOGÓ VÁLASZFALAK,
HŰTŐK, JÉGVERMEK, SÖRRAKTÁRAK, BORPINCÉK SZIGETELÉSE.
PADLÓ SZIGETELÉS NEDVESSÉG ELLEN. GŐZ, MELEG, HIDEG VEZETÉKEK és KÉSZÜLÉKEK SZIGETELÉSE.
TULHEVITETT VEZETÉKEK SZIGETELÉSE SZAB.
„THERMALIT“ ANYAGGAL.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKÖGYÁR
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
ELŐTT
Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: VIII., József-körut 2.
TELEFON: 60—33.
GYÁR: KŐBÁNYA.

MŰSZAKI IRODA:
GABOS OSZKÁR építész,
VIII., RÖKK-SZILÁRD-U. 3.
HŰTŐ BERENDEZÉSEK.
FÖLDFELETTI
JÉGVERMEK, HŰTŐK, BORPINCÉK.
HANG és HŐSZIGETELŐ PARAFAKŐ-SZERKEZETEK.
VAS- és FAVÁZAS PARAFAKŐ
RENDSZERŰ ÉPITKEZÉSEK,
TRANSPORTÁBLIS ÉPÜLETEK TERVEZÉSE.

nem felelne meg a követelményeknek, ugy vállalkozó cég azt saját költségén eltávolitani és az előirt öntött aszfaltot alkalmazni tartozik. Ugyanott a kövezési előmunkálatokat Schaffer György kapta meg 12712 kor. 52 fillér vállalati összeg mellett.

Üveges munka. A pesti Vigadó átalakitásánál előforduló üveges munkákra a székesfővárosi pénz- és gazdaságügyi osztályában f. é. augusztus 24-én szükebbkörü árlejtést tartottak. Ajánlatot tettek: Forgó és tsa, Handelsmann Arnold, Glatz András.

A munka kivitelét Forgó és tsa cég nyerte el 4540 korona árban.

A Rákos állomáson létesitendő raktárépület épitését a megtartott árlejtés alapján Neuschlosz Ödön és Marcel budapesti cég kapta meg 19.139 kor. 95 fillérért.

A vidéken.

Hidak és betoncsőátereszek épitése Heves vármegyében. Heves vármegye alispánja lapunk mai számában árlejtést irt ki az eger—debreceni törvh. közuton levő 50. és 51. számu 8.0 m. nyilásu hidak fafelszerkezeteinek 4534 kor. 86 fillérrel előirányzott ujjáépitésére és a törvh. vámos utakon f. évben létesitendő 13 drb. betoncsőátereszneк 4200 koronával előirányzott épitési munkáira. Pályázati határidő f. é. szeptember 7-ik napja.

A debreceni bábaképezde vizvezetéke ügyében mult héten döntött Debrecen város közgyülése. A közgyülés a Zellerin M.-féle gyár felebbezését elvetette és a munkák kivitelével Török és Ormai budapesti céget bizta meg.

Aszfaltjárdák épitése Eperjesen Eperjes sz. kir. város közgyülése a város főutcája járdáinak aszfaltozásával a Neuchatel asphalt company budapesti céget bizta meg.

Iskola épités Alsószkálnok községben. Az alsófelsőszkálnoki ág. hitv. ev. egyház község az alsószkálnoki (Gömör m.) iskola épitésével Krajcsik Mihály vavrisói vállalkozó bizta meg.

Sertésközvágóhid épités Pápán. Pápa város tanácsa az épitendő sertésközvágóhid berendezési terveinek elkészitésével a Nicholson gyár budapesti céget bizta meg, mely a tervek elkészitését elzállalta és azt legközelebb a városnak megküldi.

Községház épités Datk községben. A Datk községben (Nagyküküllő m) emelendő községház és körjegyzői lak épitését a megtartartott árlejtés alapján Nág ó István alsórákosi epitész nyerte 7261 kor. 84 fillérért.

Városház épités Kalocsán. Kalocsa község már régóta tervezi, hogy a jelenlegi ideiglenes használatra szánt városháza helyett a község fejlődésének megfelelő uj városházat épittet. E célra a községnek oly telek áll rendelkezésére, mely kellő kihasználás mellett a posta és adóhivatal elhelyezésére is alkalmas lenne. Mivel azonban az illetékes ministeriummal e tárgyban megállapodás nem jöhetett létre, a község képviselőtestülete egy bizottságot küldött ki, mely hivatva van a városház épitését az esetben is előkésziteni, ha a posta- és adóhivatal elhelyezésétől el is kellene tekinteni. Az uj városháza terveit Greif József kalocsai épitőmester már kidolgozta.

Gyermekkorház épitése Szombathelyen. A szombathelyi fehér-kereszt-egyesület választmánya szeptember 2-án, d. u. 3 órakor, a vármegyeház kistermében ülést tart, melyen a gyermekkórház épitésének megkezdése tárgyában fog határozni.

A kalocsai tanitók háza kibővitésére vonatkozó tervek és költségvetés elkészülvén, a szerződést Greif József kalocsai vállalkozóval megkötötték, melynek értelmében az épület 1906. julius 31-én teljesen elkészitve átadandó. Vállalkozó azonnal hozzáfogott a munkához.

Jutafonó-gyár épitése Rum községben. Az osztrák jutafonó-gyár részvénytársaság a vasmegyei Rum község előljáróságával és több ottani nagybirtokossal tárgyalásokat folytat a Rába kihasználható vizerejének megvétele dolgában. A társaság a vizerők átengedéseért 160.000 koronát ajánl, ez az összeg azonban, ha a vámközösség megszünik, továbbá százezer koronával fölemeltetik. A tárgyalásokat legközelebb befejezik.

Vizvezeték létesitése Kecskeméten. Kecskemét város közgyülésének határozata alapján a városi tanács tanulmány tárgyává tette, hogyan lehetne Kecskeméten vizvezetéket létesiteni. Kerekes Ferenc főmérnök beható tanulmánya alapján a tanács elkészitette javaslatát és azt f. hó 31-én tartandó közgyülésnek bemutatja.

Csorna község utcáinak és tereinek burkolását a megtartott árlejtés alapján a Magyar aszfalt r. t. budapesti cég kapta meg 220.000 kor. vállalati összeg mellett.

A gödöllői ev. ref. iskola épitését a megtartott árlejtésen mint legolcsóbb ajánlattevő, Persler Kálmán gödöllői épitőmester kapta meg.

Állomás épitkezések Ujvidéken. A m. kir. államvasutak Ujvidék állomásán létesitendő emeletes váltótorony és földszintes váltóállitó bódé épitését a budapest-jobbparti üzletvezetőségnél f. é. április 26-án megtartott árlejtés alapján Jentsch Ferenc ujvidéki vállalkozó nyerte el 17.254 koronáért.

Felvételi épület épitése Szent-János állomáson. A m. kir. államvasutak Szent-János állomásán létesitendő III. osztályu felvételi épület épitését a budapest-jobbparti üzletvezetőségnél f. é. április 15-én megtartott árlejtés alapján Büschitz Mór komáromi vállalkozó kapta meg 38.500 koronáért.

Üzletvezetőségi épület épitése Aradon. A m. kir. államvasutak igazgatósága az aradi üzletvezetőség részére egy uj épület épitését tervezi. Az igazgatóság ezen épület épitésére a Béla-teret jelölte ki, mert ezt a helyet találja legalkalmasabbnak az épület helyéül.

Vágóhid helyreállitása és iroda épités Esztergomban. Esztergom város pénzügyi bizottsága f. hó 22-én tartott ülésében a vágóhid kérdésével foglalkozott. Javaslata az, hogy a 7000 koronás javitásra vonatkozó terv fogadtassék el, mivel uj vágóhid épitését a város pénzügyi viszonyai meg nem engedik. Második tárgya a temető kertész azon kérelme volt, hogy részére egy irodai helyiség épittessék, mi 2400 koronába kerülne.

Templom épités Szegeden. Szeged sz. kir város tanácsa árlejtést irt ki a rókusi rom kath. plébánia templom létesitéséhez szükséges munkákra. Pályázati határidő f. é. szeptember 23-ának d. e. 10 órája. A templom Aigner Sándor és Rainer Károly budapesti épitészek terve szerint épül.

Gép- és kazánház, vizgyüjtő akna épitése Szabadka állomáson. Az államvasutak Szabadka állomásán létesitendő gép- és kazánház, valamint vizgyüjtő akna épitését a megtartott árlejtés alapján Nagy Ferenc szabadkai épitőmester nyerte el 16.828 koronáért.

Szivattyu telep létesitése Gyoma állomáson. Az államvasutak aradi üzletvezetősége a gyomai állomáson a mozdonyok vizzel való ellátására szolgáló és a Körösből vizet kiemelő szivattyutelepet és csővezetéket lényegesen kibőviteni szándékozván, az uj vizmüvek hatósági engedélyezése ügyében f. hó 23-án tartatott meg a helyszini tárgyalás Gyomán.

A szudricsi állomás kibővitése. A nagyvárad—belényes—vaskóhi helyiérdekü vasut r. t. Szudrics állomás kibővitését határozta el. E célból a Ciganyesd község volt urbéreseinek tulajdonát képező közös legelőből megfelelő terület megvételére tett ajánlatot. Ciganyesd község képviselőtestülete az ajánlatot elfogadhatónak vélte és jóváhagyás végett felterjesztette Bihar vármegye alispánjához.

Villamos mű létesitése Brassóban. A Brassóban tervezett villamosmű létesitése érdekében a város meghallgatta mint szakértőt Rupcsics György mérnököt a Rupcsics és Szőcs budapesti cég tagját. Rupcsicsra bizta a Ganzgyár a brassói villamos mű hydrotechnikai részének tervezését és a városi tanács ezen tervek elkészültét várja, hogy további lépéseket tehessen. E tervek 2—3 hét alatt elkészülnek. E tervek szerint a vizet föld alatti csövekben vezetnék a telepre. Rupcsics kapta meg a Kolozsváron létesitendő villamos mű hydrotechnikai részének tervezését is. Brassó város részéről a villamos mű létesitése érdekében Nekolny József városfőmérnök, Kammer Lajos városi jegyző és Paul Vilmos kereskedelmi és iparkamarai elnök Kolozsvárra utaztak az ottan épülő villamos mü megtekintése céljából.

Raktár épités Pozsony állomáson. A m. kir. államvasutak Pozsony rendező pályaudvar állomásán létesitendő raktárépület épitését a budapest—balparti üzetvezetőségnél f. é. julius 12-én megtartott árlejtés alapján Ehrenwald Ármin és fia pozsonyi cég kapta meg 11.200 korona vállalati összeg mellett.

Fővárosi hirek.

Kinevezés. Ő Felsége a király a vallás- és közoktatásügyi minister előterjesztésére dr. Szarvasy Imre nyilv. rendkivüli tanári cimmel és jelleggel felruházott müegyetemi magántanárt a budapesti kir. József-müegyetemen az elektrochemiai tanszékre nyilvános rendes tanárrá kinevezte.

~~2085. Basch Árpád.~~

2085. Uti kép.

A Léta környékebeli
tetején romok látszanak,
pedig magas hegyek ~~látszanak~~.
jobbra: Basch Árpád LÉTAVA 190

Fa, méretei 11.2 : 10.
A-BETÜS Trabucos jelzés
Vétetett az 1901: XII.
(682/901.)
Elszámoltatott 1902: IV
Az elszámolást elfogadt
rat. (592/902.)

92258-901

Greif József

Kalocsai építész

Haynald Lajos kalocsai érsek megbízásából terverte és építette a kalocsai kisszeminárium épületet 1879–80-ban. Az épületet 1901-ben bővítettek.

Winkler Pál

Kalocsa történetle.
Kalocsa 1927. 74. l.

Greif József

Kalocsai építőmester elkészítette a Kalocsai városháza tervét. Kincs arról szó, hogy azt elfogadták volna.

Vállalkozók Közl.
1905. aug. 30.
(Városházépítés Kalocsán.)

~~Csabdi h. n. VI. 14.~~

Ø Greifeder Antal

1847

l.

Yankó Ötvös-apródol

13. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Grafika

Könyvdiszitès, tipográfia

tiz darabból álló atlasz, Greifel litografiája

Müvészet, III., 1904. 206.

Adatok müvészetünk történetéhez.

Greiffenzweig András, ötvös. 1608-ban nyert polgárjogot Bártfán.

Myskovszky Viktor: Bártfa középkori műemlékei. A városház s a város erődítményeinek műrégészeti leírása. Budapest, 1880. 120. l.

Greiß szobrász
és Huebsch ozsfalos

Neveit említve, ők készítették a XVII. sz.
elején a wolffenbütteli evangelikus tpl. orgonájának
szekrényét szobrokkal és pozc. stilusú díszekkel

Magyarországi reneszánsz és barokk
Akadémiai Kiadó Bp.1975.

361.old.

Greilinger Rezső, építész

Sopron.

Magyar Építőművészet, 1984. 2. 56-old.

GREILINGER Rersö epitén

Lövér szálló és pavné
1934

SSz 2001. 267 M. ill

is iránymutató a későbbi hasonló jellegű v

Soós Imre, mint levéltáros történész tudta
kovácsolt vasművesség területén a Fassc
kovácsoltvas-művesség legmagasabbszint
művét (Művtört. Értesítő, 1957.).

Az egri Vármegyeház kapui a lunettarács
Mihálynak figyelembe kellett vennie, hc
Esterházy építkezések esetében ugyanúg
elemek, mint a megyeszékhelyen, ugyar
idején tizennyolc templom épült.

Ha lehetett, minden településen alka
mértékben is a kovácsoltvas, mint Fassola insp
Nem kötelező, az utódnemzedéknek
templomokat, ezt az elődeink megtették
utódnemzedékre hárul. → – 4

ertépitő.
al kitüntetve. —

Budapest. VII., Gizella-ut
Telefon 25—33. (Lakás: Stefánia-ut 1. sz.) Telefon 25—

EM:
TCA 8.
TELEFON.

KÉSZIT: **épület-homlokzat, stucco-menyezet, kő- és műkő,** valamint **iparművészeti munkákat** minden stylnemben.

6 köbm. után 4 k fillért bánatpénzül

Kula. (Tüzifa szállitás.) A kulai járásbiróság és fogház fütésére 1910 é

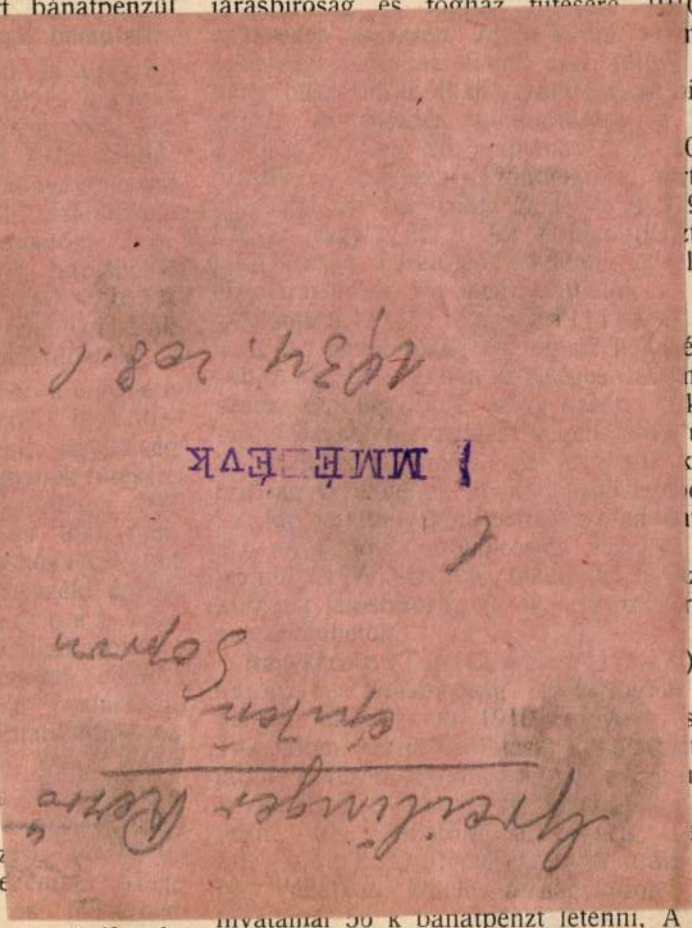

kk cser tüzifa és

hivatalnál 50 k bánatpénzt letenni. A feltétel
a járásbiróság I. sz. jegyzői irodájában me

ész kartelen kivül

fehér mé
ajánlja a B
mányánal
telep vezé

an. ügyosztályban versenytárgyalás fog
i. A szabályszerü ajánlatok 600 k óvadék-
értéknek tanácsi letétbe helyezését igazoló
nyugtával látandók el s az árlejtés napján
10 óráig Szeged város tanácsi iktató
lába nyujtandók be. Az óvadék Szeged
letétpénztáránál helyezendő el az ár-
megelőző napon déli 12 óráig. A fel-
:, ajánlati minta fenti ügyosztályban be-
netők.

ılafehérvár. (Tüzifa és kőszén
llitás.) A gyulafehérvári kir. törvény-
kir. járásbiróság, kir. ügyészség és fogház
égeinek fütésére az 1910. évben szük-
500 köbm. bükk tüzifa és 1500 mm.
os köszén szállitásának elvállalására az
atokat a gyulafehérvári kir. törvényszék
ségéhez augusztus 21-én d. e. 10
kell beadni Bánatpénzül az ajánlati ösz-
5%-a a gyulafehérvári kir. adóhivatalnál
e helyezendő és a nyugta az ajánlathoz
landó. A feltételek nevezett kir. törvény-
irodaigazgatójánál betekinthetők.

ezőhegyes, Kisbér stb. (Terméynek
llitása.) A mezőhegyesi m. kir. ménes-
k 1909/10. évi mintegy 12000 q. finom
korpa, 4000 q. árpakorpa, 4000 q. takar-
yárpa, 500 q. rozs, 5000 q. zab és 400 q.
szükségletének biztositása céljából szep-
nber 15-én Mezőhegyesen, a kis-
ménesbirtok mintegy 12000 q. zab és
) q. finom buzakorpa szükségletének biztos-
a céljából szeptember 21-én Kis-
en, a bábolnai ménesbirtok mintegy
) q. zab, 4000 q. finom buzakorpa, 1500 q.
sse, 700 q. száritott répaszelet, 700 q.
köbm. és a központ
összesen 445.7 köb
és 90 mm. köszén s
14 én d. u. 4 órak
törvényszéki elnök
lejtés fog tartatni. F
elvállalni óhajtják,
letétele mellett ajá
a kir. törvényszék
bánatpénz külön le
a törvényszéki iroda

Nagyenyed. (É l
m. kir. vincellérisk
élelmezésének f. é.
való vállalatba adás
Felhivatnak pályázn
bánatpénzzel ellátó
iskola igazgatóságá
d. e. fél 12 óráig
feltételek az igazga

Nagysomkut. (T
nagysomkuti kir. já
fogház helyiségein
szükséges 112 m.
bükk hasábos tüzif
járásbiróság vezetőj
augusztus 3
fog tartatni. Évi s
felében a kir. járás
köbm., a fogház r
második félévi szü
ség. Vállalkozó ált
mely a vállalat ért
biztositékul szolgál
biróság I. sz. jeg
hetők.

Lővér-szálloda Sopronban

Tervezte: Sopron város mérnöki hivatala

A soproni Lövér-szálloda eklatáns példája annak, hogy okos várospolitika mellett egy kisebb közület is szerény eszközökkel milyen alkotásokat tud teremteni. Sopront az ország megcsonkítása majdnem halálra sujtotta. A leggazdagabb vidékét, a most megszállt osztrák területet elcsatolták, békeidőkben virágzó borkivitele megszűnt és így a város polgársága új életlehetőségek megalakítását kereste. Hegyes-völgyes vidéke az Alpesek alján már rég nyaralóvárosnak predesztinálta Magyarország ezen egyik legkulturáltabb városát, melynek belvárosa annyi történelmi és archaeológikus kulturális értéket rejt magában, mint egyetlen város sem Magyarországon. Szívós, tartós munkával sikerült az ország figyelmét e hangyaszorgalmú város értékeire felhívni,

Hotel Löver in Sopron
Entwurf: Ingenieur-Abteilung der Stadtverwaltung
A cikk összes fotóit Seidner-fotoműterem készítette

Tér és Forma

1934. 11. 27.

A Lövér-szálloda Sopronban

idegenforgalmát a város komoly gazdasági tényezőjévé tenni. Ma már mint az idegenforgalmi statisztikai adatok mutatják, nemcsak a hazai közönség, hanem osztrák, svéd, finn vendégek is szívesen tartózkodnak e történelmi város subalpin vidékén. Ezen idegenforgalom állandósítása és fejlesztése szempontjából a most megépített Lövér-szálloda komoly, nagy lépést jelent. Saját erejéből, minden külföldi, vagy országos kölcsön igénybevétele nélkül alkotta meg Sopron Magyarországon egyik legnagyobb közkedveltségnek örvendő és a modern igényeket teljesen kielégítő új Lövér-szállodáját, A Károly-magaslat gyönyörű hegyháta alatt, körülbelül 150 méterre a város felett fekvő fennsíkon áll ez az objektum, a maga teljesen modern 40 szobájával, ahol az egyágyas szobák második tartalék fekvőhellyel is rendelkeznek. Széles, földszinti és emeleti teraszok kapcsolódnak az építési telekhez 315 m² összterülettel. A szálloda által elfoglalt, illetve beépített terület 557 m², az egész objektum cca 3 holdas, gyönyörűen kertesített és fásított park közepén foglal helyet.

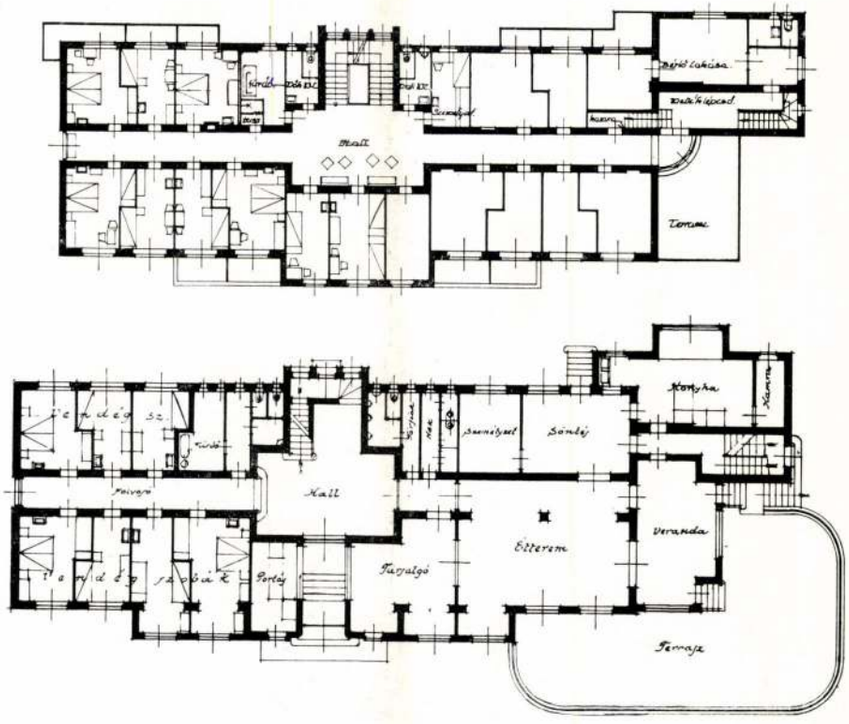

A Lövér-szálló alaprajzai

Hall és lépcsőház a soproni Lövér-szállodában

A szobák folyóvízzel, az épület fürdőszobákkal láttatott el. A második emelet feletti tetőterasz, amelyről pompás kilátás nyílik az erdőkkel borított hegyvidékre, zuhanyokkal és napozókkal van felszerelve. A földszint a lépcsőházzal kapcsolatos hallt és az összes éttermeket, konyhákat és gazdasági részt foglalja magában, amely utóbbiak a rendkívüli látogatottság következtében már is bővítésre fognak szorulni.

A tervezést a Soproni Városi Mérnöki Hivatal végezte (Hantó műszaki tanácsos úr vezetése mellett Bergmann főmérnök és Greilinger okl. építész).

Hogy mennyire helyesen volt ez objektum felállítása gazdaságilag is elgondolva, mutatja azt, hogy a városnak, mint tulajdonosnak évi 12.000 pengő bért hoz az új szálloda, amely bérösszeget a szálloda főbérlője fizeti. A város itt is példát mutatott arra, hogy egy üzem lukrativvá csak akkor válhatik, ha annak vezetését magánvállalkozó kezébe adja. A város nehézkes és drága adminisztrációja nem alkalmas szálloda üzemnek saját rezsiben való vezetésére. Sokkal előnyösebb a városnak, de a város polgárságának is, ha egy ilyen szállodaüzem magánvállalkozás vezetése alatt van. A város viszont állandó ellenőrzés alatt tartja bérlőjét, úgy a szálloda jó hírneve érdekében, mint pedig az objektumnak állandó gondos kezelése szempontjából is.

A magántőke felismerte a soproni idegenforgalom lehetőségeit és ma már remény van arra, hogy a legközelebbi időben újabb hasznos objektumok emelkednek Sopronban. Közgazdaságilag is komoly objektum felállításával Sopron már is elérte azt, hogy az előző évekhez képest idegenforgalma 40%-kal emelkedett és a maga kb. 40.000 főnyire növekedett évi idegenforgalmával komoly közgazdasági tényezővé lett.

F. O.

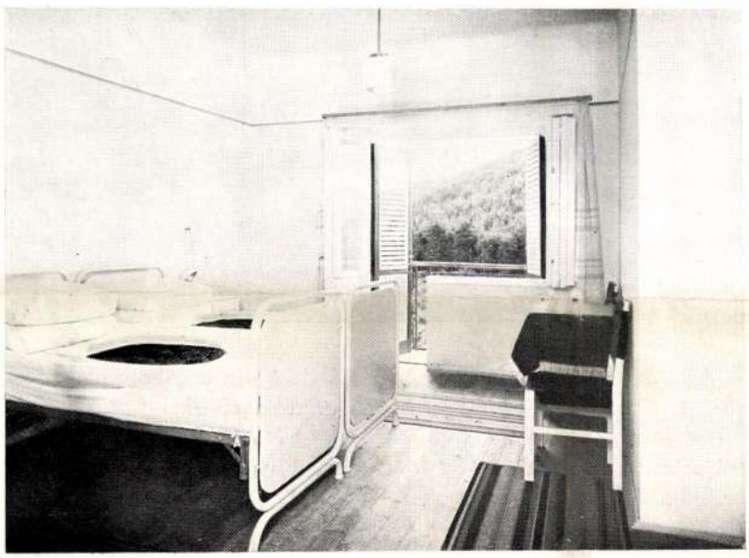

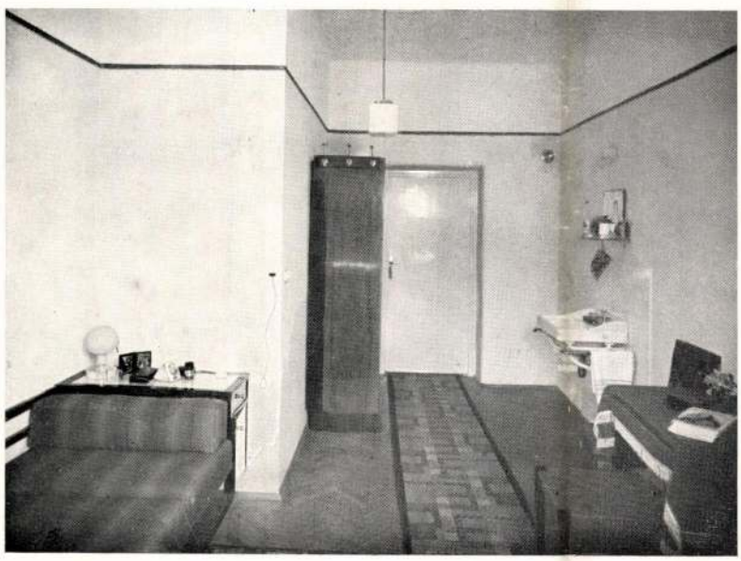

Egy- és kétágyas szobák a Lövér-szállodában

A Lővér-szálloda országos szempontból

Magyarország gazdasági élete csak a legújabb időben ismerte fel az idegenforgalom mind növekvőbb jelentőségét. Csak a legutóbbi években kezdődött meg az a rendszeres munka, amely a nemzeti gazdálkodásnak ezt az ágát kifejleszteni hivatott. És már ez a rövid idő is megmutatta, hogy minő eredményekhez vezethet az országnak rendszeres idegenforgalmi szempontú kiépítése. Nincs módomban ezt a kérdést kimerítő számadatokkal megvilágítani, de mutatóul közlök néhány számot. Budapest székesfőváros idegenforgalmi hivatalának jelentései szerint 1932-ben az országba 26.5 millió pengő jött az idegenforgalom révén, 1933-ban ez az összeg már 28 és egy negyed millióra nőtt. S ez összegből Budapestre esett a hivatal számításai szerint 1932-ben 23.75 millió, 1933-ban pedig 23.197 millió pengő. Látnivaló ezekből a számokból a rendszeres munka eredménye, de az is, hogy e nemzeti jövedelemnek kb. 85%-át Budapest szerzi meg és élvezi. Ez pedig a vidéknek kötelességévé teszi önmagával szemben, mint a nemzeti gazdálkodás szempontjából is, hogy minél jobban fokozza a maga idegenforgalmát, nevezetesen berendezések megteremtésével.

Erre az útra lépett Sopron, amikor a maga saját idegenforgalmi eredményeit mérlegelve, szükségleteit és lehetőségeit felismerve a civitas fidelissima legszebb részén, a Lövérekre felvezető út magaslati pontján megépítette tetszetős és kedves szállodáját. 1932-ben Sopronban több mint 14.000 idegen fordult meg, 1933-ban már csaknem kétszer annyi: 26.659. A külföldi utas azonban elvárja azt, hogy legalább olyan szintű elhelyezkedést nyujtsunk neki, amilyenhez odahaza szokott — mert különben elkerül bennünket, tehát mai igényekhez szabott szállodát vár. S ugyanez bizonyos érte-

Grein János Ádám

soproni könyvkötő

1802

l.

Vasi Szemle

1936. 227. l.

228,

230. l.

geprüft

L. 65.

Beschreibende Darstellung der älteren Bau- und Kunstdenkmäler des Königreichs Sachsen

I. „Sachsen"

Grein János Ádám

Veghsoprkönyvk

227. l. 228. l.

1802-ben kéri mesterként való felvételét a soproni céhbe, de elutasítják. 1803-ban a helyhatóság parancsára újra tárgyalják ügyét és mesterumka elkészítésére utasítják. Bemutatott munkáját elégtelennek találják. 1804-ben felvezik azzal a kikötéssel, hogy csakis könyvek eladásával és cserélésével foglalkozhat.

Kongyál VII. 157

GREIN János Ádám könyvkötő

18o2-ben kéri felvételét a szombathelyi céhbe

HALÁSZ Margit: Az Egyházmegyei Könyvtár történeti kötéseiről és azok mestereiről. = Vasi Szemle, 1993, 1. 116.

tes Grün", "Nasses Licht", "Zucker
Tanz auf Beeren" und "Attersee Sze

Neben den wechselnden Ausstellunge
Galerie und im Innenhof des Gutes
turen von Charlotte und Johannes S
1968 arbeiteten sie gemeinsam in
am Semmering an der niederösterre
Die künstlerische Zusammenarbeit
wird auch durch ein gemeinsames S
1971 geführt wird.

Die Seidls schaffen vor allem Gro
Brunnen, Portale und Fassaden. Ku
fentlichen Raum ist ein Schwerpun

Bei den kleineren Objekten strahl
Tempel und Tore eine geradezu myt
archaische Kraft aus. Diese Klei

Ø Grein József

korongos

l.

Ruvicska Herend

63. l.

Hivatalból.

933.

zágos Bizottsága.

dvány	száma:	19
	kelte:	19
	beérkezése:	19

letek száma:

l elintézett szám:

száma:

száma:

a:

9..... }

Greiner Andor

Greiner Andor okl. mérnök, építőmester, V. Pannonia-u 18
123-199

Bptávb 1940 szept.

MDK

Greiner Andor okl. mérnök

kivitelezte Wälder Gyula által tervezett egri Korona szállót

Képzőművészet 1929. 2o. sz.

MDK

Greiner Andor okl. mérnök

Az egri Korona szálló, repr.

Az egri Korona szálló interieurjei,repr.

Tervezte Wälder Gyula, kivitelezte fenti

Képzőművészet 1929. 1o5-1o6.l.

GERŐNÉ KRÁMER MÁRTA

Greiner Adolf

A firenzei Strozzi-palota mása

A múlt évben a VI. kerületi Ingatlankezelő Vállalat felkérésére, mint az Országos Műemléki Felügyelőség szakértője, megtekintettem egy éppen tatarozás alatt álló bérházat a Bokányi utca 1.—Aradi utca 52. szám alatt. Az IKV kérése az volt, állapítsam meg, hogy a kapualjban és a lépcsőház mennyezetén levő figurális és ornamentális festett díszítések értékesek-e, méltóak-e a megőrzésre, restaurálásra?

Példamutatónak tartjuk Lévai István műszaki ellenőr magatartását az ügyben: felfigyelt a ház lakóinak, elsősorban Pap Istvánnak a bejelentésére, és megakadályozta, hogy pótolhatatlan művészi értékeket megsemmisítsenek. Sajnos, ennek ellenére a festmények megóvása, konzerválása, restaurálása máig sincs megoldva. De bízunk abban, hogy erre is talál majd módot az IKV és a Fővárosi Tanács Műemléki Felügyelősége.

A Fővárosi Tanács Tervtárában fellelhető eredeti tervek és ügyiratok tanúsága szerint a Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1889. július 19-én 252474/889—III. szám alatt terjesztette fel *Greiner Adolf* építési engedély kérelmét Budapest főváros tanácsához. A tanács a bemutatott tervek alapján megadta az engedélyt a háromemeletes bérház

Az épület udvara a helyreállítás után

Mennyezetrészlet a kapualjban

építésére — több kikötéssel. (A kikötések között szerepelt például, hogy a pincehelyiségeket nem szabad lakás céljára használni.)

A nagyméretű saroktelken hamarosan felépült a 19. század végi eklektika jellegzetes és értékes alkotása. Építőmesterének, Greiner Adolfnak nem ismeretes más alkotása Budapesten, személyéről és egyéb tevékenységéről egyelőre nincs adatunk.

A háromemeletes, zárt udvarú épület tervezője a lehető legjobban kihasználta a telek adta lehetőségeket. A firenzei Strozzi-palota mását építette föl Budapest

Budapest 1983/1

videsen eljött a böjtje. 1919. november hó 7-én a vallás- és közoktatási miniszter megszüntette segédszámtiszti fizetését, s miniszteri számvevőségi napidíjassá minősítette vissza.

Ismét várakoznia kellett, míg 1921. szeptember 1-én megérkezett a régen várt kinevezés. Ideiglenes minőségű számvevőségi kezelővé lépett elő. „Véglegesítése — közli a Vass miniszter által aláírt okmány — három év elteltével fog megtörténni abban az esetben, ha Ön ellen ez alatt a három év alatt semmi tekintetben nem merül fel kifogás."

A sorban ismét esküokmány következik: a kinevezett kezelőnő 1921. október 22-én Magyarország kormányzójához való hűségre esküszik fel.

A következő néhány okmányon már Huszár Károly és Teleki Pál m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterek aláírásai találhatók. A kinevezések sorát az 1929. december 3-án kelt Házassági anyakönyvi kivonat szakítja meg. Hősnőnk 31 éves korában férjhez ment Kuktics Károly magyar királyi miniszteri számellenőrhöz.

A hivatali előrejutás feltétele akkor is a továbbképzés volt. 1939. március 4-án Kuktics Károlyné ismét vizsgát tett, irodai gyorsíróvá és gépíróvá képesítette az Irodai Gyorsírókat és Gépírókat Vizsgáló Országos Bizottság. A sikeres vizsga után Hóman Bálint miniszter nevezte ki tekintetes Kukticsné Gyorgyevits Olgát miniszteri irodasegédtisztté.

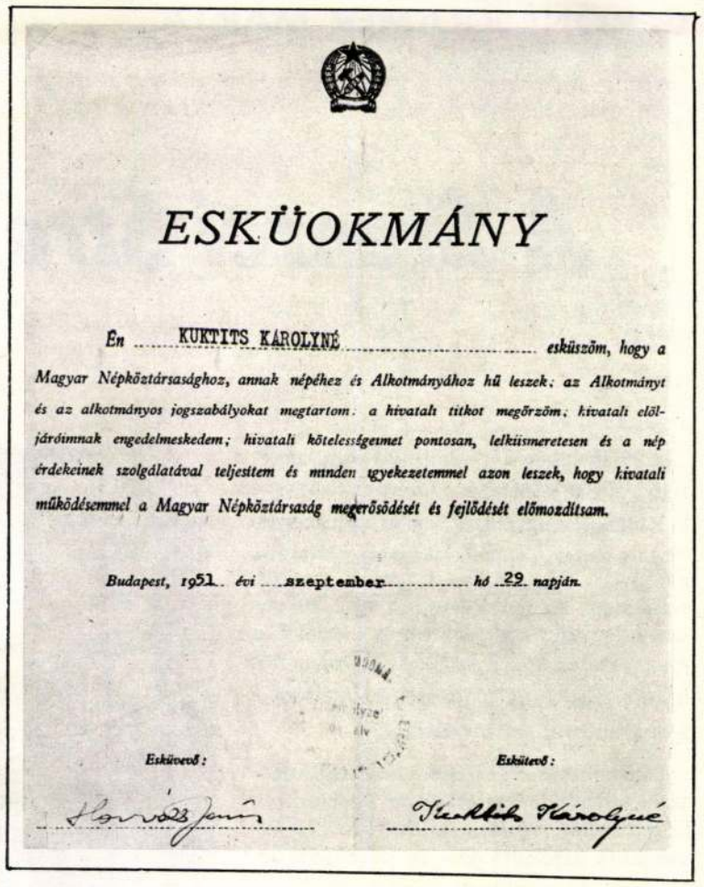

ESKÜOKMÁNY

Én KUKTITS KÁROLYNÉ *esküszöm, hogy a Magyar Népköztársasághoz, annak népéhez és Alkotmányához hű leszek; az Alkotmányt és az alkotmányos jogszabályokat megtartom; a hivatali titkot megőrzöm; hivatali elöljáróimnak engedelmeskedem; hivatali kötelességeimet pontosan, lelkiismeretesen és a nép érdekeinek szolgálatával teljesítem és minden ügyekezetemmel azon leszek, hogy hivatali működésemmel a Magyar Népköztársaság megerősödését és fejlődését előmozdítsam.*

Budapest, 1951. évi szeptember *hó* 29. *napján.*

Esküvevő: *Eskütevő:*

Horváth János — Kuktits Károlyné

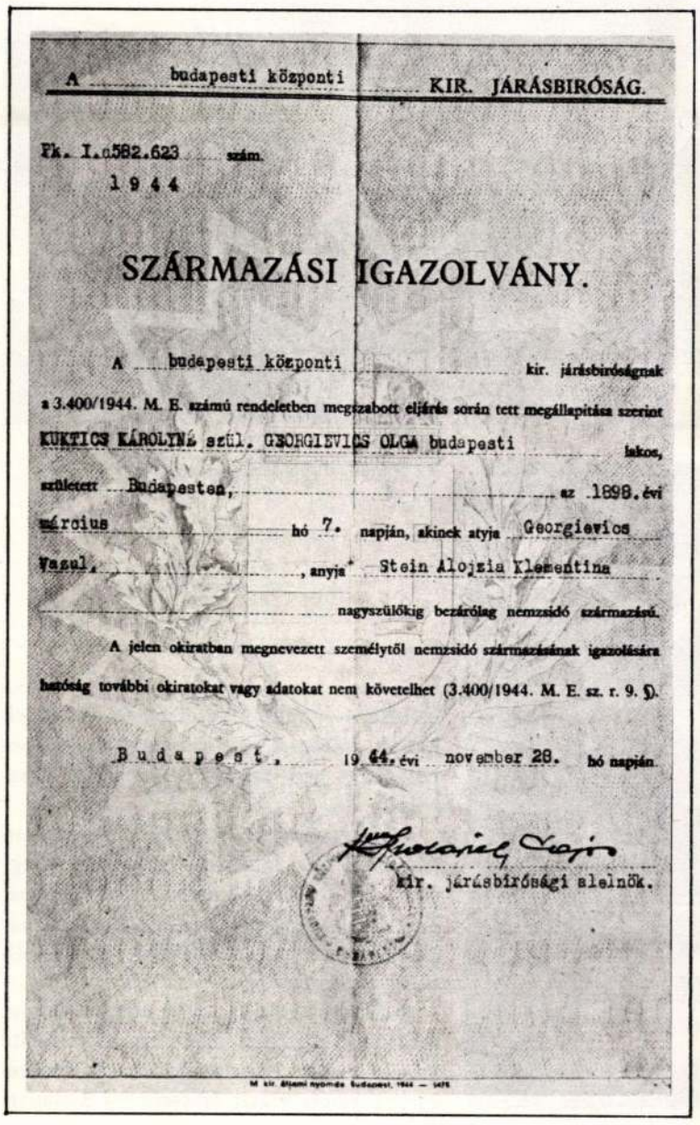

A budapesti központi KIR. JÁRÁSBIRÓSÁG.

Fk. I.n582.623 szám.
1944

SZÁRMAZÁSI IGAZOLVÁNY.

A budapesti központi kir. járásbíróságnak a 3.400/1944. M. E. számú rendeletben megszabott eljárás során tett megállapítása szerint KUKTICS KÁROLYNÉ szül. GEORGIEVICS OLGA budapesti lakos, született Budapesten, az 1898. évi március hó 7. napján, akinek atyja Georgievics Vazul, anyja Stein Alojzia Klementina nagyszülőkig bezárólag nemzsidó származású.

A jelen okiratban megnevezett személytől nemzsidó származásának igazolására hatóság további okiratokat vagy adatokat nem követelhet (3.400/1944. M. E. sz. r. 9. §).

Budapest, 1944. évi november 28. hó napján.

kir. járásbírósági elnök.

1941-ben megjött az irodatiszti kinevezés merített papíron a minisztérium nagy pecsétjével ellátva.

A következő okmány származási igazolvány. A budapesti központi királyi járásbíróság 1944. november 28-án azt igazolja, hogy Kuktics Károlyné nagyszülőkig bezárólag nem zsidó származású.

Az önéletrajzok egyikéből azt tudjuk meg, hogy az ostromot budapesti lakása óvóhelyén vészelte át, „de betegen és teljesen leromolva". 1945. március 1-én további szolgálatra jelentkezett minisztériumi munkahelyén. 1945. június 5-én a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban működő I. számú igazoló bizottság igazolta.

Június 30-án Teleki Géza miniszter irodafőtisztté nevezte ki. A következő kinevezés dátuma 1947. március 13. Dr. Ortutay Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter alatt irodaigazgató lett Kuktics Károlyné a VIII. fizetési osztály 3. fokozatában. Újabb esküokmány következik. 1948. január 14-én felvételét kérte a Független Kisgazda Földmunkás és Polgári Pártba. Ez hibás lépésnek bizonyult. 1949 augusztusában rendelkezési állományba helyezték, december 1-vel pedig nyugdíjazták. 51 éves korában azonban nem kívánta befejezni hivatali pályáját.

1951. október 1-től a kiemelt tudósok számára titkárnőket alkalmazott a kormányzat. Dr. Rusznyák István, majd Dr. Julesz Miklós professzorok mellé kerül titkárnői beosztásba, az Orvostudományi Egyetem státusában. Az új kinevezésről újabb esküokmány az iratkötegben.

1955-ben a Magyar Tudományos Akadémia állományába kerül. Jó munkát végez az Orvos-Egészségügyi Dolgozók Szakszervezetében, amiért 1955. október 28-án elismerő oklevelet kap. Kiváló munkaerőként mutatja be az a jellemzése is, ami az 1956-ban visszakapott káderanyagában szerepelt. 1960-ban mint titkárnő eléri az adminisztratív ügyviteli dolgozók I. munkakör legmagasabb fizetési fokozatát. Egészsége azonban fokozatosan hanyatlik. Látása — a sikeres szemműtétek ellenére — egyre romlik. A következő okmány már a Vakok és Csökkentlátók Országos Szövetségének igazolványa a szomorú tényről: megvakult.

Férjének 1969-ben bekövetkezett halála után egyedül maradt. Ereje, munkaképessége csökkent, többször került kórházba. 1974-ben súlyos hasműtéte volt. A seb nem akart gyógyulni. A Szövetség utcai elfekvő kórházba került, s itt érte utol a halál 1975. április 1-én.

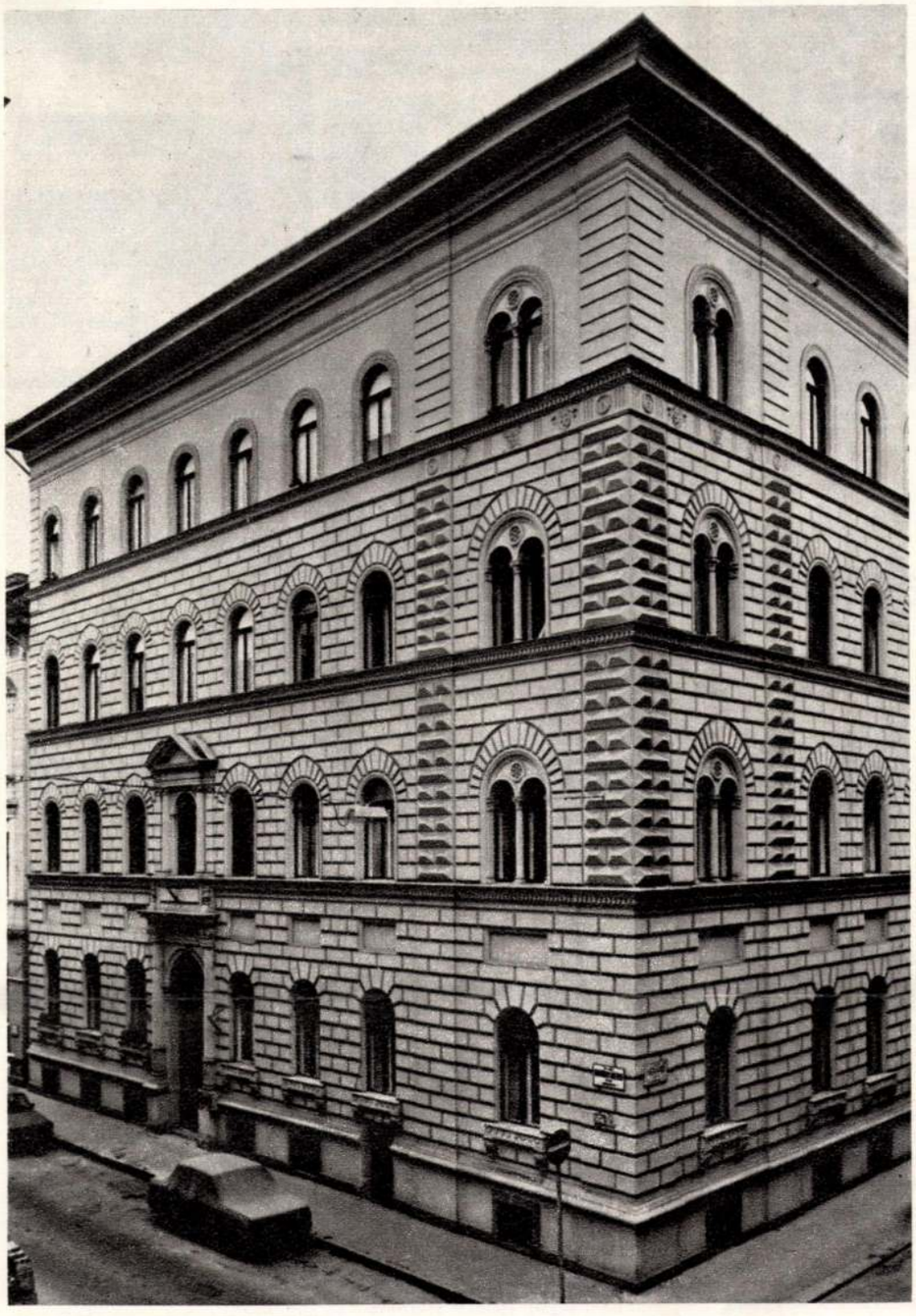

A homlokzat. **Mihalik Tamás** felvételei

Emeleti folyosórészlet

VI. kerületében.[1] Az erőteljes lábazati párkány felett a kváderekkel díszített homlokzat vízszintes tagolású, félköríves záródású ablakokkal. A saroktengelyben egymás felett kettős ikerablakok vannak, s a gyémántmetszésű díszítés az első és második emeleti saroktengelyt hangsúlyozza. A Bokányi Dezső utca felől két szintet átfogó, aedikulás lezárású, faloszloppal keretezett díszes kapubejárat vezet a gazdagon festett lépcsőházba. A három boltszakaszos kapualjat négy faloszlop díszíti, amelyek festett mennyezetet fognak közre. A középső, négyzet alakú, négy részre osztott boltszakaszon sárgás alapon kék, vörös, zöld színű, a múlt század végére jellemző díszítő festés van. Úgy hisszük, nem tévedünk, ha a falfestés alkotójának egy, a múlt század végén sokat foglalkoztatott művészt, *Reissmann K. Miksát* tartjuk, akinek korai munkái nagyon hasonlítanak ezekhez.

Reissmann 1887-ben jött Budapestre, ahol 1892-ben megházasodott és végleg letelepedett. Számos megbízást kapott.

Az ő tervei alapján festették az Országház kupolatermének és lépcsőházának ornamentikáját, a budai királyi palota koronázási termét, az egykori Kúria — ma Néprajzi Múzeum — tanácstermének mennyezetét. Még számos más közintézmény, templom díszítő festése köthető nevéhez. (Reissmann K. Miksa dekorációs terveiből az Országos Műemléki Felügyelőségen belül működő Magyar Építészeti Múzeum rendezett kiállítást Székesfehérváron az Arany János utca 10. szám alatt.)

A Bokányi Dezső utcai bérház Reissmann Miksa legkorábbi munkái közé tartozhat. Alkalmazkodott az építésznek ahhoz az elképzeléséhez, hogy a firenzei Strozzi-palota mása legyen ez a bérház. Másolatokat készített Firenzében az Uffizi Képtár faldekorációjáról, s feltehetően ezeket a motívumokat alkalmazta e mennyezetképek tervezésében.[2] Műveit kitűnő rajztechnika, változatos figurális és ornamentális díszítés jellemzi. A lépcsőház mennyezetképe négyzetes alaprajzú, szélein ornamentális díszítés által közrefogott mező, középen ovális keretbe foglalt lépő nőalak, igen könnyed, lebegő mozgással. Ez a mennyezetkép a beázások következtében elég rossz állapotban van, restaurálását, de legalább konzerválását minél előbb el kellene végezni.

Az épület udvarának és lépcsőházának művészi kialakítása is figyelmet érdemel. Különösen értékesek a lépcsőház neoreneszánsz stílusban készített vasrácsai.[3]

Az emeleti folyosókat, falmezőket szobrokkal, kovácsoltvas lámpákkal díszítették, amelyek még hangulatosabbá teszik a nagyméretű bérház belső kiképzését.

A második világháború okozta károkat 1948-ban kijavították. Ebből az alkalomból Oltai Pál építész adott be műszaki leírást a hatóságokhoz. A bérház akkori tulajdonosa Loewe Ernőné volt.

Az épület mostani helyreállítását a VI. kerület több más régi házának felújítása követi. Számítanunk kell arra, hogy Reissmann K. Miksa falfestéseihez hasonló értékek másutt is rejtőzködhetnek. Fennmaradásukat nem bízhatjuk a véletlenre!

[1] Miklós Lampel: 1800 — talsstaden i Budapest dess tillkomst och situation idog Konsthögskolans Architekturskola, Stockholm, 1982

[2] Pusztai László szíves közlése. A rajzok egy része a Magyar Építészeti Múzeum tulajdonában van

[3] Pereházy Károly szíves közlése

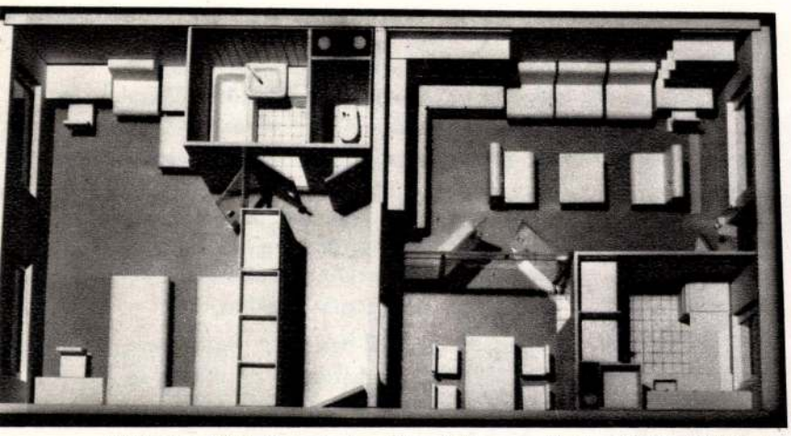

53,23 m²-es lakás háromtagú család számára nappaliból nyíló étkezőfülkével

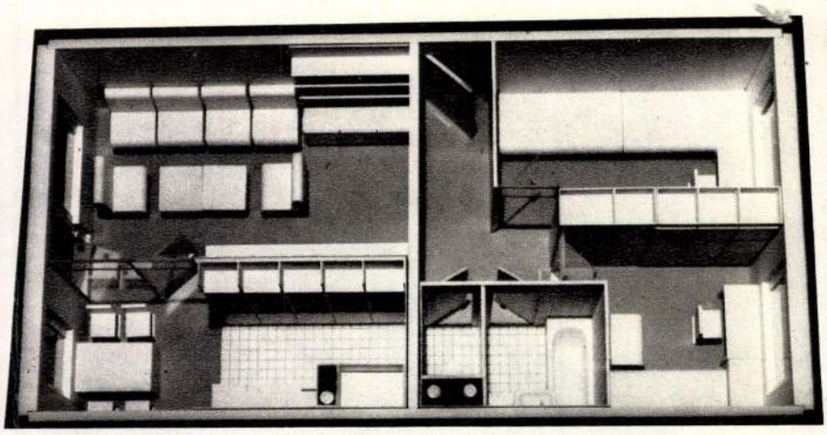

Ugyanaz a lakás négytagú család számára étkezőkonyhával

Szebbek, jobbak, praktikusabbak lesznek

Új lakásfajták új városképi együttesekben

A panelos lakásépítésnek egy korszaka zárul le szinte észrevétlenül a fővárosban — és kezdődik egy új. A nyomasztó lakáshiány enyhítésével egy időben felismerhetően egyre nagyobb figyelem terelődik a lakások és a környezet milyenségére, minőségére, a követelmények egyre árnyaltabb megoldására. A típusház, típuslakás egyfajta „uniformizáltságot" takar, vagyis azt az átlagos igényt, amelyet átlagos eszközökkel elégít ki az ipar. Lényegében ez az az ok, amiért kritikai elemzés után lakásépítésünknek és lakástervezésünknek új utakra kellett s kell találnia, és ez egyben a LAKÓTERV-nek nemcsak legfontosabb, de legfelelősségteljesebb feladata is.

A házgyárak esedékes rekonstrukciója, az energiatakarékossági szempontok felerősödése miatt szükséges termékváltás megadja a technikai lehetőségét is annak, hogy az újonnan kialakítandó panelokból az új igényeknek megfelelő lakásokat és változatosabb házakat lehessen építeni, mégpedig gazdaságosan.

A LAKÓTERV — együttműködve az érdekelt házgyárakkal — kidolgozta azokat a lakásterveket, amelyek épülő és tervezés alatt álló fővárosi lakótelepeken fognak felépülni a közeljövőben.

A feldolgozás során a szükséges műszaki, esztétikai, lakáspolitikai, szociológiai és urbanisztikai szakmai vélemények kikérésén túl társadalmi és politikai szervek képviselői is megvitatták a tervanyagot. A gondos előkészítés várhatóan meghozza azokat az eredményeket, amelyekkel a lakások leendő gazdái elégedettebbek lesznek. Az eddigi típustervezési gyakorlat szerint maga az épület volt tipizálva, ami a lakásválaszték összetételének meghatározását erősen korlátozta, a lakótelepek városképi kialakítását pedig lényegében sematikussá tette.

A tervezés területén történt előrelépés e két kötöttséget kívánta feloldani azzal, hogy csak a lakásokat és a közös közlekedőhelyiségeket tipizáltuk, és ezekből — bizonyos szerkesztési szabályok mellett — lehetőség van arra, hogy

— az építtető (tanács, OTP) meghatározza a lakások nagyságát és ezen belül az életmódváltozatokat;

— a városépítész változatos beépítési formációkat hozzon létre;

— az építész pedig megtervezze a változatos tömegű és homlokzatú épületeket.

Az a körülmény is szolgálja a lakásválaszték bővítését, hogy a BHK I—IV. számú házgyárakban az ún. E (egyesített) tervcsalád elemei készülnek, míg a III. számú házgyárban egy alapvetően más szerkesztési elven alapuló lakássorozat elemei kerülnek gyártószalagra.

Az új tervcsaládok kialakításánál három fő területen történt előrelépés az eddigi típustervezési gyakorlathoz képest.

1. A lakástervezés területén:

— a fekhelymentes nappali szoba lehetősége;

— az étkezési hely variálhatósága;

— a szobaszám változtathatósága ugyanazon lakásterületen belül;

— kiegészítő helyiségek kialakítása az egyes lakásokhoz.

2. A városrendezés területén:

— differenciáltabb épületkapcsolatok lehetősége;

— változatos emeletszámú épületek tervezhetősége;

— a korábbinál szélesebb skálájú homlokzati elemek alkalmazhatósága.

3. Az ipari gyártás feltételeinek javítása területén:

— a gazdaságos szériatermelés megtartása;

— a jelenleg használatos panelféleségek számszerű csökkentése anélkül, hogy ez a variabilitás kárára lenne.

A BHK. III. számú gyárából kikerülő elemekkel az eddigieknél kedvezőbb funkcionális lakásmegoldásokat lehet megvalósítani. Az általánosan alkalmazott haránfalas szerkesztési elv helyett javasolt hosszfalas, illetve haránt- és hosszfalas szerkesztésű panelos rendszer — bizonyos korlátok között — megteremti a későbbi (lakáson belüli) átalakíthatóság szerkezeti feltételeit is.

Az étkezés helyének változatai (étkezőelőtér, étkezőkonyha, külön étkezőtér) a szobák alakjának, méretének megválasztása a korábbinál differenciáltabb bebútorozhatóságot biztosít.

Fontos cél volt a fürdőszobák területének növelése, valamint a lakások méretének növelésével együtt bővülő konyhaméret. A lakáson belüli közlekedés ésszerű kialakítása lehetővé tette az e célt szolgáló területek összevonását, térszerű megfogalmazását, ezzel a közlekedésen kívül egyéb kiegészítő funkció befogadására is alkalmassá váltak. Az így létrejött lakássorozat rugalmasan képes alkalmazkodni az életmódigények széles skálájához.

A tervsorozat kiegészült a szintén panelosszerkezetű, alacsony szintszámú épületváltozatokkal, melyekből sorházak, láncházak, teraszházak alakíthatók ki a városrendezési elképzeléseknek megfelelően.

Természetesen az ipari úton előállított lakások még akkor is, ha alkalmazkodó képességük minden korábbi tervnél jobb, mégsem képesek megfelelni a társadalom valamennyi igényének. Alkalmazkodó képességükkel a mainál sokkal több igényt tudnak kielégíteni harmonikusan, de tekintettel vannak arra is, hogy ipari úton előállítottak, vagyis alapvető kritérium a szériaszerű termelés biztosítása.

Az ismertetett elvekkel tervezett új lakásfajták és az ezekből összeálló épületek minden bizonnyal jobbak, színvonalasabbak, praktikusabbak lesznek a korábbinál. Ezek egyben új feladatokhoz vezetnek, hiszen a LAKÓTERV tervezői az új keresésében soha nem állhatnak meg. Ez nemcsak tervezői kötelesség, de a tervezői munka lényege is. (X)

Greiner Arnold

1931/32 – 1932/33 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

87 l.

Magyarország történetét 8-as rímekben, 35 versszakban énekli meg. A mű szerzői Antonio Pisarro de Oliveros és Don Miguel de Barrios, a híres portugál zsidó, spanyol katonatiszt, híres költő és drámaíró.

* * *

A németség körében érthető nagy visszhangot keltett Buda visszafoglalása. Az eseményről szóló népénekek egy részét Leffler Béla már ismertette.[107]) De igen nagy azoknak a népénekeknek és műköltészeti termékeknek a száma is, amelyek irodalmunkban mindeddig nyom nélkül

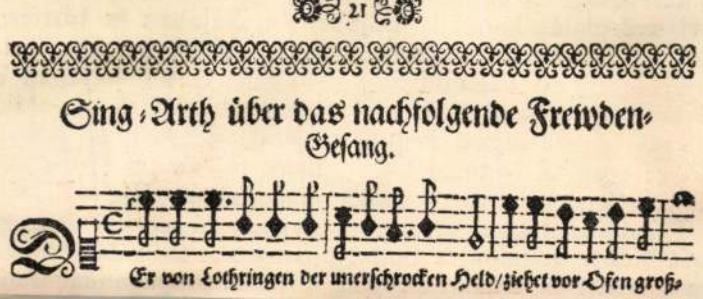
21

Sing-Arth über das nachfolgende Frewden-Gesang.

Er von Lothringen der unerschrocken Held/ziehet vor Ofen groß-

Greiner Arnold, grafikus

Sok nó esik róla a beszélgetésben.

(Tóbiás Áron hangfelvétele)

— : Késői beszélgetések Radnóti Miklóssal 34–52.

Tiszatáj, Szeged, 1977. március XXX.1/3.

MDK

Dr. Greiner Dániel

Magyar Iparművészet. 1908. évf.

MDK

Greiner Dániel
Rembrandt emlékérme, bronz

Árverési Közlöny. 1940. 1.rk. sz. 4o 1.

GREINER Josef müzgüjtő

91 11. 11

Greiner Károly

"A kalocsai templom főhajója" cimmel a lap bemutatja /-fényképfelvételen-/ a müvész alkotásait; a templom képeit.
Repr.

Képes Családi Lapok, Bp. 1903. május 31. XXV. évf. 22. sz.-hoz tartozó rendkivüli melléklet 44. lapján.

Neue preisw

~~Preis in Ganzleinen~~

das Werk die Museen, in denen sich die ge-

So reisten damals die Maler den Spuren

in Farbe und Form genauen Vorlagen für

Werkes, das, wie aus dem Gesagten hervor-

Sammlung der Arbeiten der Volkskunst

gebundene Handwerk mit all seinen Tech-

t. Es ist natürlich, daß ein Werk, das das

war, kostbar und teuer werden mußte, und

einen Kreis beschränkt blieb. Nachdem

es vergriffen ist, kann der Verlag einen lang

die obengenannte Veröffentlichung gesam-

+1903

Altenbuchner

~~epitén~~ restaurálta 1903-ban a pozsonyi kt. Háromság-templomot. E munka közben elhalál-wán, azt Glaser János ~~epitén~~ fejezte be.

Wey Dreifkirch 71. l.

Zur Renovierungsgeschichte im Jahre 1903 vergl. Aufsatz in der Pressburger Presse 1903. Nr. 301. „Die Renovierung der Dreifaltigkeits-Pfarrkirche. u. o. 77. l.

Altenbuchner és Greiner

mint
ced
vestaurállák 1895-
ben az alábbi templom
mellékoltárait.

Szabó pesti ferencrendiek

85. P.

Reggel ½7 kor felkelek. 7-ig öltözködöm. ¼8 kor reggelizem. ½8 kor indulok iskolába. ¾8 kor érek le az iskolába. 2-óráig van tanítás. ½3-ra érek haza. 3 óráig pihenek. 3 kor ebédelek. 4 órakor kezdek tanulni. Először megtanulom a szóbelit azután megírom az írásbelit. 6-óráig tanulok. Ezután uzsonázok és segítek a testvéremnek a tanulásban. ½8 kor tanulok tovább 9 óráig. Akkor megvacsorázom. Utána kb. megírom a leckémet. 11 órakor megmosakodom és lefekszem. Ha nem vagyok

Greiner Károly
festő Bp.

Ráth György 1895

146 l

Budapest, 192 3 szeptember 12

Szentiványi Gyula urnak

Budapest

elismertük becses számláját
ó hó 13 -i értékkel a pénz-

Teljes tisztelettel

HAZAI BANK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

kápolna belseje.

Petrik Albert felv.

1. A budai Szt. Flórián Kápolna homlokzata.

Magyar Filmiroda felv.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 JAN 29
ÚJ SZÓ

Greiner Szibill

1021

A NAGY SZERELEM Greiner Szibill pasztell

Szövetkezeti ávuház épül Prágában

ütemné

LENTÉSE

esítették túl az előirányzott eladatokat. Az építőipari vállalatok fokozottabb figyelmet zenteltek a megkezdett építezések befejezésének, így a efejezetlen építkezések terjelelme a tervnek megfelelő irányban csökkent.

5. Közlekedés és távösszeköttetés

A nyilvános teherszállítás alapjában véve teljesítette a népgazdaság szállítási igényeit. A szállított teheráru mennyisége elérte a 210,2 millió tonnát, ami a megelőző év teljesítményéhez viszonyítva 4,7 százalékos növekedést jelent. A szállítási feladatok teljesítésében a Csehszlovák Államvasutak 57,1 %-os, a Csehszlovák Autóközlekedési Vállalat 41,9 %-os arányban részesedett. A vízi szállítások tervét 4,7 %-kal sikerült túlteljesíteni.

A Csehszlovák Autóközlekedési Vállalat az elmúlt évben 30 millió személyt szállított, 5 millóval többet, mint amennyit a terv előirányzott, ugyanakkor csökkent a vonatokon utazó személyek száma.

A telefonállomások száma ezerrel (ebből 21 ezer a kástelefonok száma) növekedett, ez azonban nem elégíti ki a lakosság igényeit. Jelleg 641 ezer telefonállomás n üzemben. Az elmúlt évben vább bővült a városok között-

Gyümölcsöz

Beszélgetés a városi

A csehszlovák—szovjet—magy Cierna nad Tisou (Tiszacsernyő) lepülés az ország legkeletibb cs nevezett legnagyobb szárazföldi ringésének igen fontos ütőere. a különböző áruval megrakott v hirtelen számot adni arról, hán gyapot, hús, vaj, vasérc és egyél tor, gabonakombájn, személygép a határt. Az bizonyos: népgazd pontjából létkérdés volt és ma is ezen a rakodóállomáson átfutó — előnyös — árucsereforgalom.

Előljárójában azért tettem eml érzékeltessem a határmenti rako zetekre és a több mint ezer kom sági élet területén háruló felad jelentőségét.

Németh László elvtárssal jével, az SZLKP Cierna nad Tiso vel arról beszélgettünk, milyen e tos munkahelyen a CSKP XIV. k plenáris ülése határozatait. Vála

— Először is szeretném leszögezni, hogy a párt XIV. kongresszusa határozatainak negvalósításában rakodóállomásunk és városkánk minden egyes kommunistája és többi dolgozója is, lelkes munkával részt vesz. Városi párbizottságunknak a két összüzemi és harmincnyolc alapszervezetben működő tagsága példamutatóan helyt áll a politikai, gazdasági és társadalmi élet minden területén s ez a biztosíték arra, hogy a rakodóállomás sikeresen teljesíti az egyre igényesebb, népgazdasági jellegű fel-

Greiner
Szemlomfestő

ÖSSZEFOGLALÁS

Megállapításainkkal, úgy véljük, fényt derítettünk a csá-
ner
óre-
. —
chi-
pu-
ner
ssá
ős-
uk,
lki
án
ra,
plé-
Gengelit szeros szálak

Ivád
z
Winkler Pál
A Kalocsai érseki
Jószékesegyház
1010-től nap-
jainkig.
Kalocsa,
1929. 93. l.

Greiner Keresztély

278. l Schams: Pest

Kunst u. Gewerbefleiss in Pest

Greiner, Christian

Glaskünstler
üvegművész

poharak, virágok
(ő maga fujja)
barometer, hőmérő
alkoholmérő, stb
utolérhetetlen művész

ZOTTSÁGA PÉLDÁNYT, AMELYEKBEN A KÉ-

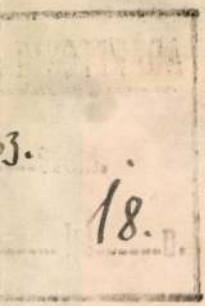
3.
18.

Greiner, Christian

physikal. Glas-Künstler
der k. Universität
Pest.

az alábbi mu elöfizetője

Schams Ofen
38. l.

Greiner

üveges Pesten

csodálatos figurákat
csinált üvegből

XIX n. 2.

lásd

Váradi Antal

A régi Pest emlé-
keiből. Bp. 1921.
316. l.

ból táplálkozott a hellénizmus és a római művészet fénykorából. A karoling reneszánszban lényegét tehát a tudatosságban látjuk, mely szembehelyezkedik a frankkori Európának a népvándorláskori művészetből lassan kibontakozó fejlődésével s kora művészetét mindjárt a legmagasabb, sőt az antik művészetnek már túlérett és hanyatló fokára akarja emelni. Ily tudatos felújítása az antik művészetnek csak oly területeken volt lehetséges, ahol az ókor művészeti kultúrája a legkevésbbé hatott az elmult századok folyamán : Északon.

A karoling reneszánsz a mi sajátos szempontunkból jó néhány problémát vet fel. Mindenekelőtt a mit és hogyan kérdését, vagyis a karoling művészet és az antik viszonyát.

Említettük már, hogy elsősorban a késő római és ravennai, nem pedig a pogány antik művészet követésre méltó Nagy Károly művészei előtt. Azt is mondhatnók, hogy az európai művészetnek a közvetlenül előző korral szemben érzett örök antagoniz[illegible] itt jelentkezik először. Nagy Károly [illegible] művé-

Greiner Károly
festő

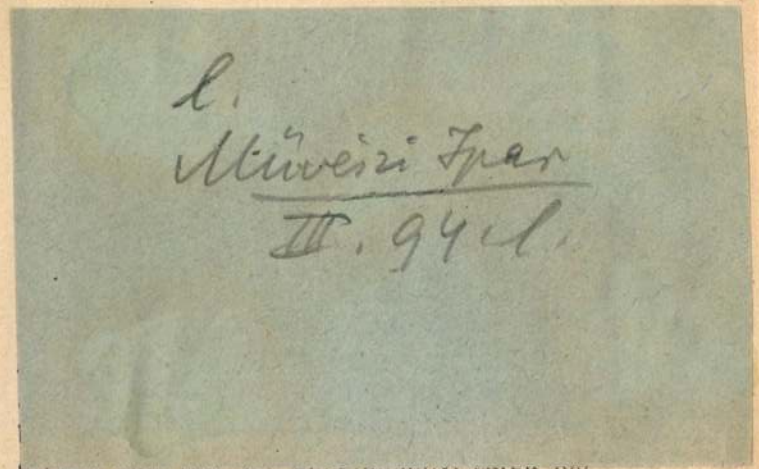

l.
Művészi Tpar
III. 94 l.

ték egy csomóban; hanem azért elég jól hat a dolga s bravuros: cirkuszban vágtató, halálra bőszített elefánt, most kapott föl agyarára egy tigrist, egy másik meg mellette fut . . . Vértócsa a porondban, fönt, a cirkusz párkányán, szenvedélyes római fejek . . .

Az elmosódó viziók anemikusabb piktora *Bonis*. Szent-Jeromos, egy szikla tövébe roskadva küzködik bűnös vágyaival: ». . . cherchant les vallées profondes, d'âpres rochers de hautes montagnes pour en faire un lieu d'oraisons et de supplicas, bourreau impitoyable de cette chair toujours rebelle . . . je me revoyais en idée parmi les danses des vierges

reflexe s jóformán csak erre szolgál ürügy gyanánt az egész kép.

E nagy képek közt huzódik meg egy kis fej, alig egy arasz az egész vászon, de fölér a többivel, Marguerite *Brémont* föstötte. Érdekes Julien *Calvé* tájképe is, alkonyodik a mocsár fölött s a sougexibeli lápok melankoliája borong a képen.

A harmadik teremben ismét nagy vásznak lógnak. Annyi rajtuk a haszontalan, fölösleges apróságokkal bravuroskodó pepecselés, hogy szinte boszantó; a legvidékibb fotográfus se pályázhatnék több buzgósággal kliensei elismerésére, mint a milyen szorgalommal a »Champs Elysée« művészeinek többsége iparkodik a nyárspolgári izlés kielégítésére. Mintha az volna az ambiciójuk, hogy sok, sok kiskereskedő csodálja meg alkotásaikat, mondván: »milyen szolíd, milyen tartós munka! milyen jó vászon (rumburgi) s fényes festék! és mekkora! . . .«

Mérimée tanulmányát olvasgattam minap a saint-savini templom falfestményeiről. »A középkori képek nagyrészén,« — írja — »tömérdek a művész járatlanságára való aprólékoskodás. Képtelen lévén megkülömböztetni modelljén a valóban lényegest, az apró járulékokba ragaszkodik, melyeknek visszaadása végtelenül kényel-

Greiner

l

LykaMagyműI800-50

751 l.

Altenbacher Henrik

és

nincs céd.

Greiner Károly

templomfestők és oltárépítők

F terverték az alábbi templom főoltárát és dekorálták a templomot, készítettek a templom négy falképét, szent József oltárképet (másolat Dobiasovszki képe után)

Koronczy István. A gyékényesi plébánia rövid tört 1788–1904. Veszprém 1904. 13, 14. l.

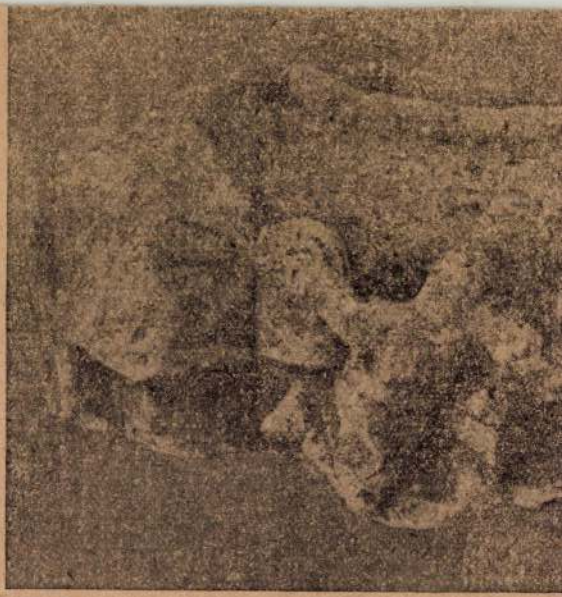

25. kép.

wod. Altenbuchner

Dornyay Béla: Bakony.
Dr Thirring – Dr Vigyázó:
Részletes magyar utikalauzok. II. Dunántul. 5.
Bp. 1927. 132, 215. l. –
Koronczy István: A gyékényesi plébánia rövid
tört. 1788–1904. Veszprém, 1904. 13, 14. l. –
Pressburger Presse
Szabó Erzsébet
Szekeres Margit
Weyde Gizella

BUDAPEST,
VI., Ó-UTCA 6. TELEFON: 28-6-16.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
785/1933.

Altenbüchner és

Greiner

templomfestők

fentiektől való a

sárpentelei 9 rk-

templom kifestése

XX. sz eleje

Dor Bakony

132. l.

9 (Fejérvm)

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Altenbuchner Henrik,
templomfestő és oltárépítő
szül. 1845. k., megh. 1903.
Budapesten. Működött a
Jakobey Károly festővel és
Greiner Károllyal Jakobey
és társai címen templomfestő
és oltárépítő céget alapított,
mely ~~[illegible]~~ e munkakkal szinte
iparszerűen foglalkozott. Ők
díszítették, ~~[illegible]~~ ~~restaurál-~~
~~[illegible]~~ a horgosi (1887), a filip-
povói (1885) ószivácsi (1886), óké-
ri, zombori (1888), bajmoki
(1889), palánkai, ~~[illegible]~~ stanisicsi
(~~1890~~) ésaz azota lebontott szegedi
szent Demeter templomot (1890).
Jakobey Károly halála után (1891)

m 6 "

megyei templ. 2 "

összesen: 53. drb.

Maradok kiváló tisztelettel:

[illegible]

Greinerrel ~~együtt~~ alapított új
céget, s együtt restaurálták 1895.
a pesti ferencrendiek templo-
mának mellékoltárait, F 1900.
Szimai Antal festővel együtt fes-
tettek az oluszfalui (Veszprém vm)
templom falképeit, A. és Greiner
~~együtt~~ dolgoztak a sarpentelei
(Fejér vm) rk: templom kifestésen

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA
235 /1913 szám
Érk.: 913 év IV. hó 3 n.

és 1903. a pozsonyi szent-
háromság templom ~~belső~~ bel-
ső díszítésének karbahozatalán

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA

Műemlékek országos Nagyi

Mult hó 28án kelt és
számú rendeletére jelen

MDK

Greiner Károly

Jakobey Károly Altenbuchnerrel és Greiñerrel Jakobey és Társa cimen templomfestő céget alapitott. Velük diszitett és restaurált egy sor templomot.

Szekeres Margit: Jakobey Károly. 1826-1891. Bp. 1938, 10. 111 l.

Tata (Komárom)

Ady Endre-utca 30. Ház, föld

(Tata V.é. MV. Bp. 1952, 2l)

MDK

Greiner Keresztély

Ltáb I. 82 l.

Grenier Károly

Óvesti festő

l. Művészi Ipar

1891. g. l.

	Korona
4. LEVESESTÁL, Körmöcbánya	80
24/a—25/a. SCHRAMM Alajos: Arcképek, darabja	500
26. TÁNYÉR, a teinitzi Wrtby-gyárból, két darab, együtt . .	50
27. TÁNYÉR, domboru gyümölcs-disszel	10
28. TÁNYÉR szőlődisszel, Pápa .	15
29/a. REIFENSTEIN: Kislány, rajz	—
29—29. TÁNYÉROK, különféle gyárakból, darabja	10—20
30/a. ANDRÁSSY Géza gróf: Tájkép	300
31. KORSÓ, antik modoru disszel, Davenport	100
32. KORSÓ, erdélyi, négy darab, darabja	50
33. DISZKORSÓ, olasz fayence	350
34. POHÁR, biedermeier	50
35. ÜVEGVÁZA, francia . . .	150
36. TÜKÖR, üvegkeretben, velencei	500
37—37. DEKORATIV FEST-	

Greiner Lőrinc

Győr 1779 - 1785

l.

Jankó Ötvös apródok

11. l.

Greiner Lorentz

ötvös Győrben, hol
a céhben 1791-ben mu-
tatta be remekét. 1797-
ben említik utoljára

Jankógyőriöto 26. l

KARDOS
KÉPKERET ÉS L
BUDA
VIII., Rökkszilárd
VII., Wesselényi-u
V. Báthory-P

Greiner Mór

Kalygraphus és díszítő tervező, Gyöngyösről, 1827-ben lépés - 1829-ben Gundel-díj

Greiner Mór, kalygraphus és díszítő tervező, Gyöngyösről, 19 éves korában, 1827-ben iratkozott be a rézmetszők szakosztályába. 1829-ben a Gundel-díjat nyerte.

Lásd Fleischer Béla 46. l.

legalacsonyabbra, mert ezek ellopják a zsoldot az érdemesektől és saját céljaikra fordítják. Legyen gondja a császárnak arra is, hogy a hadseregnél csak példás életű papok működjenek, akik nemcsak szentségeket szolgáltatnak ki, hanem azon is fáradoznak, hogy az igazság elfoglalja helyét . . . — Marco d'Aviano-nak ezek és ezekhez hasonló kívánságai voltak azok a szempontok, amelyeket az egyház a fölszabadító hadjáratok során a vezetőrétegek előtt hangoztatott.[79])

* * *

Bécs fölszabadítása után az év utolsó három hónapjában Párkánynál és Esztergomnál elért győzelmek feljogosítottak arra a reménységre, hogy a hadjáratot tovább folytatják. Mégis a dolog nem ment símán. A felszabadító hadjárat idején is feltűnő a hiányos és ellentmondó intézkedések sorozata, amelyek ellenére is sikerült a győzelmeket kivívni. A következő két évben a császári hadsereg dunai frontján sikerült elfoglalni Visegrádot és az 55.000 főből álló keresztény hadsereg, noha a fővezér nem látta az időt alkalmasnak, Buda ellen vonult. A megszállás július 14-én kezdődött.

Greiner Móricz, cs. és kir. udvari szépíró; szül. 1810-ben Gyöngyösön (Heves megye). Elemi iskoláit Pesten végezte, 1823-ban pedig egy budai ötvöshöz került. Minthogy szépíró tehetsége már ekkor megnyilatkozott, tanuló évei alatt szorgalmasan gyakorolta magát ezen a téren is. Felszabadulása után Bécsbe ment, ahol a képzőművészeti akadémián Klieber vezetése alatt a vésőművészetben és a díszítményrajzolásban képezte magát. Kalligráfiai munkái közben feltüntek s G. csakhamar a legelőkelőbb osztrák főnemesi családoktól kapott megbízást a szépírás tanítására, sőt több főherczeget is oktatott. 1843-ban Párisba ment, hol nehány tollrajzát Lajos Fülöp király megvásárolta. 1845-ben Bécsben szépíróiskolát nyitott. 1851-ben Londonban állította ki kalligrafiai munkáit, s azokkal érmet nyert. 1849 óta az írásmetszéssel is foglalkozott. Műveinek legnagyobb része: diplomák, album-, czím- és egyéb műlapok, emlékiratok, díszpolgári oklevelek stb., előkelő osztrák családok tulajdonában vannak.

Wurzbach: Biographisches Lexikon. Wien, 1859. V. 327—329. l.

Greiner:

a szépirászat nagymestere
Meghalt Bécsben 1869
márc. 20-án. Született
Gyöngyösön 1810-ben. Budán
egy aranyművesnél inaskodott,
majd 1828-ban Bécsbe
ment, hol mint vésnökés
szépiró hirneére tett szert.
Atb

Nefelejts. 1869. 156. l.

MDK

Greiner Mór, Gyöngyös

1829. 2. dij. **Gundel-dij.**

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs, lol. 1.

du de

Greiner Ottó

4 1

MAGYAR MUVESZET

1926. 41.

Greiner Pál

festő

71 éves

(gégerák)

+1948. VI. 24.

Budapesti temető

Halotti főkönyv

1948/96

Greiner Sebestyén

Győr 1754–1759

l.

Jankó Ötvös-apródok

10. l.

nemű őrlemények eladása.
HAJDÚBÖSZÖRMÉNY
Kálvin-tér 20. Telefon: 3.
Magyar postatakarék, cheque- és clearing
számla: 50.171.

T.

Európa rt.

Budapest.

V. Visegrádi u. 36. IV/1.

Greiner, Sebastianus

Ötvös, Győr, 1767 – 1783

Jankógyőri ötv. 26. l. 33. l.

futólag emlitve

Sebastianus Greiner ötvösmester

Győri Szemle 1934. 436.

Cikk a győri ötvösökről.

Greiner Sibyl

Rajzok (repr.)

Gyűjteményi forrás 1560/3. 360, 367, 375, 377, 388, 391, 427. l.
cí. leg.

Greiner Szibill

Rajz (repr.)

Irodalmi Szemle 1562/3. 262. l.

M. I.K.

GREINER Ther.

vid.

Varasd

27 sodol

1952.

Művért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-ban. 136.l.

M.D.K.

Greiner W.[x)] (?)

tervei szerint felépült ujpesti izraelita templomot felavatták.

x) Előrőleg Bachmann Károly neve alatt szerepelt, de a terverés körül sok vita és helyesbítés volt.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1886. XV, évf.

aug. 15 sz, 181. old.

Greinwald Jakab

könyvkötő

1833

Sopron

l.

Vasi Szemle

1936. 230. l.

M. 02

Album

Pl. I-XXIV.

Paris
Alphonse Picard et Fils
1910.

Greinwald Jakab

könyvkmester

wilheimi (Bajorország) születésű. 1833-ban kéri mesterként való felvételét a soproni könyvkötő céhtől. Remekét még ez évben bemutatja, melyet elfogadnak és mesterré incorporálják. Pfundtner könyvkötő özvegyének üzletét vette át.

Véghsoprkönyvk

228, 229. l.

Pozsonyi egyetemi könyvtár

VII. 174

Greipel, Ernszt
Magyar lito 94. l.

GREIPEL ERNESZT mérnökkari őrnagy, litografált térképeket készített és adott ki. — Bibl.: Sz-Szi. Lex. 599—600. l.

mit 63 Bildtafeln,4

VOLL Karl — MALEREI DES 17.JAHRH
tafeln. 8° geb.

ZAHN Leopold — RAFAEL VON URBINO.Mi
Gr.4° Format,geb.

WALDMANN Emil — GRIECHISCHE ORIGINAL
Abbildungen.Lexikonf

WENIGER Ludwig — VON HELLENISCHER ART
Mit 63 Abbildungen.L

ZEICHNUNGEN ALTDEUTSCHER MEISTER Z
von C.KOCH.Mit 100

ZOFF Otto — DIE HANDZEICHNUNGEN
BUONAROTTI.Mit 85 T
Halbpergament

ZOFF Otto — PETER PAUL RUBENS.Mi
Bildtafeln.Folioform

Könyveink nagy része alkal

Kérjük rendelőjegyén felti
-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-.-
helyett mit szállitsunk !

Greipel
ornagy

l

Kogumagyterkép

17. l

Fibula, római IV. 85.

Greipel Ernest. 1817-
Hol

Laid/ Hendrei
illetteg a 60

Hasznos Mulatságok.1825.
I.**füzet** 4.füzet.II.329.l.
Tud.Gyüjt.1826.II.127.l.

X/

-é-

-ép-

a

már

hmid

za-

-e-

-ie-

Greipel cs. kir. őrnagy , térkép-
rajzoló,1818-ban Budán

Századok 1874.26-44 o,

Nagy Iván:Magyarország képzőművészei

Greipel örnagy, térkép rajzoló.

Tud. gyűjt.
1818., VI., 124. l.

BESSENYEI GYÖRGY A LEGFRISSEBB EURÓPÁBA KAPCSOLJA NEMZETÉT

Részlet J. F. Greipel (1720—1798) falfestményéből az innsbrucki várban

A nemes testőr az idegen környezettől mindent átvesz, amire szüksége lehet, de mindjárt túl is nő rajta s el is szigetelődik tőle. Külön áll, mint ezen a képen és Ausztria helyett egész Európát nyitja meg nemzetének

104. l.: Bessenyei. Greipel képének tárgya: a Szent-István rend vitézeinek első együttes áldozása a bécsi Burg kápolnájában. V. ö. Fleischer Gyula: *A Szent István-rend alapítása és a rendalapítás képzőművészeti ábrázolása.* (A gróf Klebelsberg Kunó Magyar Történetkutató Intézet Évkönyve, 1933.)

Hankiss 104. l.

A magyar lovas — huszár vagy csikós, — a pusztán magányos fa alatt hangicsáló vagy mélázó cigány, a vendégszerető, szépen mulató sivatagi krőzus sokkal ritkábban fordulnak elő a magyar írók műveiben, mint a magyarokról szóló idegen regényekben vagy költeményekben. De van ebben az irodalomban valami, ami viszont az idegen alkotásokból sokszor hiányzik: a nemzeti lélek, jellem és életszemlélet különleges eredetének és fejlődésének belülről éreztetett ábrázolása. A magyar könyv ezért »olvastatja magát«, nem a táj és a jelmezek, szokások és kuriózumok kedvéért. Még az olyan könyvekben is, amikor a magyar író különösen exotikus tájat vagy magyart választ tárgyául, mint Petőfi alföldi költeményeiben, vagy Jókainak a régimódi »magyar nábob« vagy a hortobágyi pásztorok életét megörökítő regényeiben, — még ott is az az érdekesebb, ami a lelkek mélyén folyik s ami csöppet sem exotikus, mégis eredeti és egyedülálló. Az, hogy a duhajul mulató falusi legények, akik nem törődnek az uraság álmával, egyetlen kérő szóra — a beteg anyjáért esdő mezitlábas leányka szavára — »végét vetik a zenének« s hazamennek. Vagy az, hogy maga Petőfi jobban szereti a síkságot, a szabadság tájjá vált szimbólumát, mint a »láncot csörgető« hegyi patak festői vidékét. Az, hogy a magyar nábob elparlagiasodott, különccé torzult külseje alatt egy nagy megrázkódtatás és a vele járó megdöbbenés a legnemesebb, legfínomabb érzésű szívet tudja felébreszteni. És hogy mennyi csöndes úriasság van a »Sárga rózsa« udvarlóiban, akik pedig gulyát, ill. ménest őriznek a nagy pusztán.

Ez nem exotizmus, hanem a körülmények hatása folytán kifínomult, különleges emberi jelleg. Hogy mennyi benne a »keleti«, mennyi a nyugati elem és ha van keletiesség ebben az úri méltóságban, könnyen kezelhető s nehezen utánozható emberségben, hol és mikor válik el a nyugati típusok rokon vonásaitól, nehéz megmondani, — inkább érezni lehet. S legkevesebbet akkor tévedünk, hogyha úgy vesszük a magyar irodalom által Európának hozott új vonásokat, mint az európai jellemvonások érdekes árnyalásait. Nem új és idegen ember vonásai ezek, hanem távolról érkezett testvéré.

A magyar irodalom jellegzetessége nem szorítkozik az európai típus variálására. Minden vonatkozásban nagyon sok eredetit ad, ami mindig szép hasznossággal símul a meglévőhöz, a közös

GREIPEL Edvard

FODOR Ferenc; A magyar térképirás.
1-3. Bp., 1952-1954 189

1817. Buda
Magyar Nemzeti Múzeum

K.: A Honyi Mívészek életleírása. *Tudományos Gyűjtemény.* 1818. III. 125. l. — *Márki Sándor dr.:* A magyar térképírás multja és jelene. *Földrajzi Közlemények.* 1896. 300. l. — *Művészet.* 1904. 206. l. — *Nagy Iván:* Magyarországi képzőművészek. *Századok.* 1874. 44. l. — *Tudományos Gyűjtemény.* 1817. X. 139. l. (Új Mívek és Könyvek.) — 1818. I. 27. l. (Tudományok' Encyklopaediája rövid rajzolatban.) — 1818. VI. 124. l. (Kijövő munkák eránt való jelentések.) — 1818. VI. 127. l. (Új könyvek.)

Greipel Ernest

Greipel

örnagyot

1878 ban maga József nádor segítette tíz lapból álló s a föld minden részére kiterjedő atlaszának kinyomatásában.

Máki Foldr

300.-l

Fibula, La-Tène-Kori II. 204.

Greipel

GREIPEL cs. kir. őrnagy. Budán, térképrajzoló. 10 darabból álló atlast rajzolt kőre 1818-ban. (l. Tud. Gyűjtemény. 1818. VI. köt. 124. l.) —108.

Lövészet 1904. 206. l.

Greipel Erneszt, ligiskroni, cs. kir. őrnagy, térkép- és kőrajzoló a XIX. század elején Budán. 1817-ben József nádor pártfogása alatt egy magyar atlasz kiadásába fogott, mely a következő táblákat tartalmazta: 1. A földnek orographiai és hidrographiai térképe. 2. Európa. 3. Ázsia. 4. Oczeánia, vagy Polinesia és Ausztrália. 5. Afrika. 6. Amerika. 7. A két félföldgömb térképe. 8. Magyarország. 9. Németország. 10. Az ausztriai birodalom. E mű utolsó két térképe 1818-ban jelent meg. Ugyanez évben G. a következő könyvet adta ki:

Prof. Puissant, die geographische Projection, die Ausmessung des Inhalts, und die Theilung der Felder, dann vollständige Anleitung zum Nivellement, und dessen Anwend. nach streng mathemat. Grundsätzen. Aus dem Gröss. Werke der Verfas. über die Geodesie und Topographie, übersetzt vom Maj. von Greipel. Mit 5 Plänen. 8.-r. Hartleben. Pest, 1818.

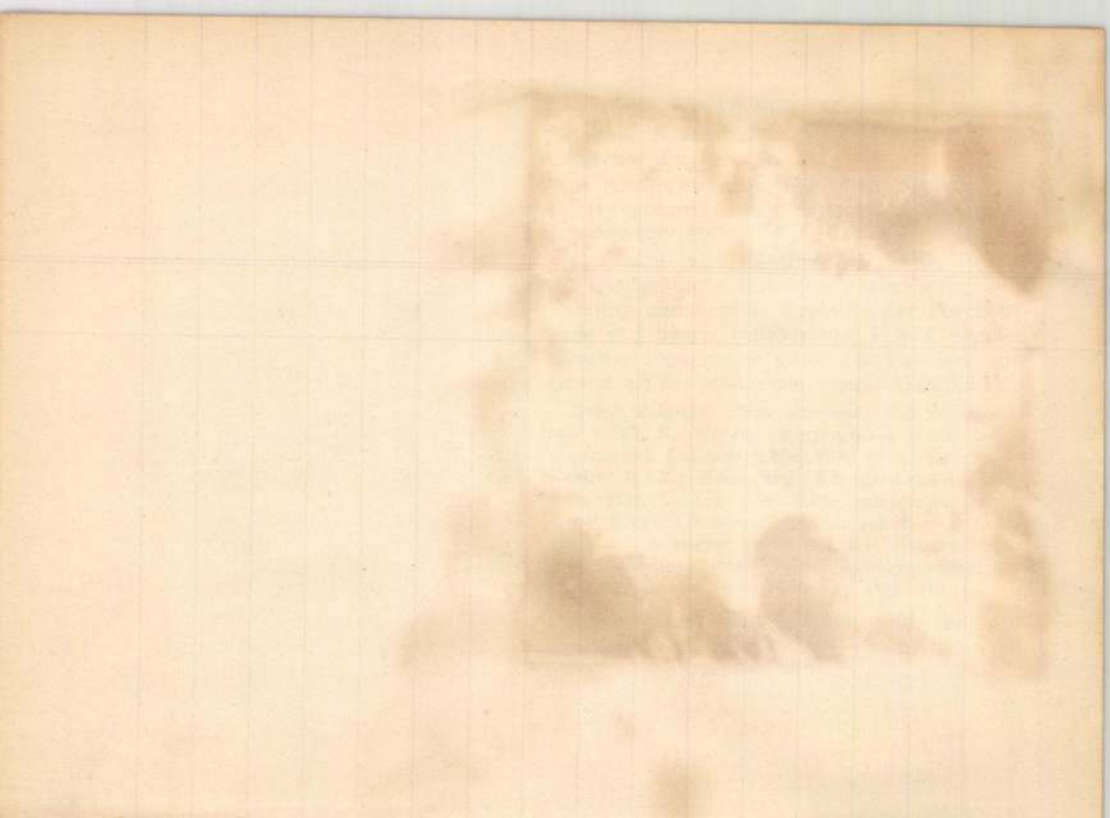

Räth. Ipm. I. 504. 1.-

Greipel Ernest

Greipel Ernesztl. cs. és kir. őrnagy 1818-ban könyvmatú atlaszt adott ki. (V. ö. Tud. Gyűjt. 1816. VI. köt. 124. l.) Müv. III. 206.

1817-ben József Nádor pártfogása alatt egy magyar atlankiadásba fogott, melyen köv. táblákat tartalmazta:
1. A földnek orográphiai térk.
2. Európa, 3. Assia, 4. Oczeánia, 5. Afrika,
6 Amerika, 7. A két félföldgömbtérk.
8. Magyarország, 9. Németország,
10. Az Austriai birodalom. A két utolsó 1818-ban jelent mel. Ugyanezen évben G. a köv. könyvet adta ki.
(Hosszú német c. földr. kakkömpv.)
Pest, Hartleben.

Csak annyiban érdekel bennőnket, hogy azok közé tartozott, akik az új technikát először alkalmazták hazánkban. Ezért csak megemlítjük.

Irod: K: A Konyi Mivéhez életleírása. Tud. Gyűjt. 1818. III. 125. l.
Márki S. dr: A m. térképírás multja és jelene. Földr. közl. 1896. 300. l.
Müv. 1904. 206. l. – Nagy Iván: Századok. 1874.
Tud. Gyűjt. 1817. X. 139. – 1818. I. 27. l. VI. 124. l. VI. 127. l.
(Kendrei-hentivánki)

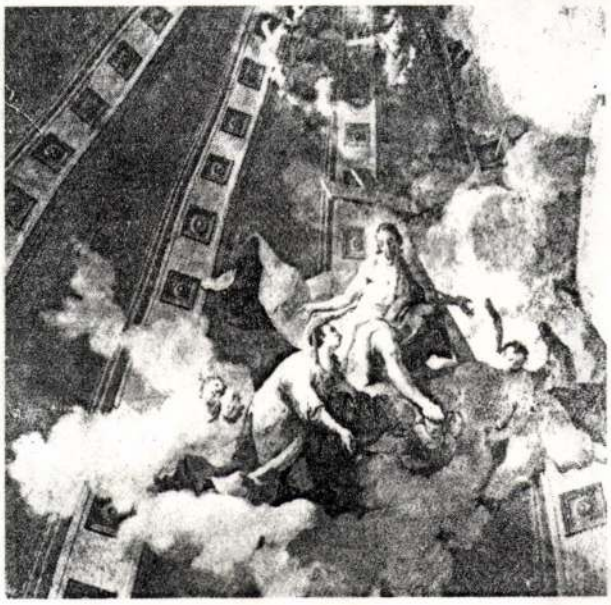

9. Josef Hauzinger: Mária a Megváltó előtt. A nagyszombati Szent Imre-szeminárium kápolnájának kupolaképe (részlet)

10. Michelangelo Unterberger: Mária neveltetése. A kismartoni Esterházy-kastély kápolnájának mellékoltárképe, 1747–49. Budapest, Szépművészeti Múzeum

11. Michelangelo Unterberger után: Szent Teréz látomása. Budapesti magángyűjteményben

12. Johann Franz Greipel: Szent Márton csodatétele. Vázlat, 1786. Budapesti magángyűjteményben

GREIPEL, Johann Franz
MNG Értesítője 1991

A barokk vázlatok mesterének, rendeltetésének meghatározása többnyire bonyolult feladat: a vázlat olykor nem is került kivitelezésre, a kivitelezett mű az idők során elpusztult, ismeretlen maradt. A kivételesen szerencsés esetek, a minden vonatkozásában pontosan meghatározható művek közé sorolható egy 18. századi osztrák festő műveként szereplő budapesti oltárképvázlat „Szent Márton csodatételé"-nek ábrázolásával. A pontosan megegyező kompozíció, azonos képformátum alapján képünkben a felsőmorvaországi Krnov plébániatemplomában őrzött főoltárkép vázlatát ismerhetjük fel.[27] A dokumentumok tanúsága szerint az oltárképet 1783-ban Johann Franz Greipel bécsi akadémiai festő készítette. A vázlat és a kivitelezett oltárkép között csak kisebb részleteltérések mutatkoznak (ld. pl. a püspökbot beállítását, stb.), az alakok, a szent püspök, a kísérők ugyanazok. A sziléziai születésű (Horny Benešov, 1720) Johann Franz Greipel, aki az 1740-es években már Bécsben élt s a bécsi művészeti akadémián tanult, a korszak megbecsült és sokoldalú mestere volt. Festett freskókat és történeti jeleneteket Ausztriában, oltárképeket Bécsben s Morvaországban. Műveiből azonban csak keveset ismerünk s az itt azonosított budapesti vázlat módot adhat œuvré-jének valamelyest alaposabb feltárásához.[28]

27 Budapest, magángyűjtemény, olaj, vászon 65 x 33,5 cm. Az oltárképet *Schenková, M.:* Dílo Johana Františka Greipela na Severní Morave. Sbornik Památkové peče v Sveromoravském Kraji 5 (1982) 131, 144, 33 kép. Greipelhez ld. még *Amesender:* Eine schlesiche Goethe-Illustration. Festschrift zum sechzigsten Geburtstag von E. W. Braun. Augsburg 1931, 170; *Matsche-von Wicht, B.:* Franz Sigrist 1727–1803. Weißenhorn 1977, 86, 165.

28 Említhetjük még a meghatározható budapesti barokk képek sorában a Nemzeti Galéria „Mária látogatása" vázlatát (ltsz. 82. 1 M. olaj, vászon, 31,5 x 43,5 cm). A kép G. B. Götznek Johann Georg Bergmüller nyomán készített metszetkompozícióját ismétli, az álló formátumú metszet alakjait fekvő formátumban csoportosítva. Ld. Johann Georg Bergmüller 1688–1762. Ausstellung im Schloß in Türkheim. Weißenhorn 1988, 87, No. 40.

GREISCHER, Matthias

Galavics M. tört. Ért. 1988 3-4 146.

iruálni lehetne a sorozatot. Tudjuk, hogy Jakob Hoffmann után, később, a több ausztriai Topographia készítésében s közreműködő *Matthias Greischer* is bekapcsolódott a metszési munkálatokba. Feltételezzük, hogy a sorozat végülis azért maradt torzó, mert közben már készült, s 1686-ban meg is jelent Burckhard von Birkenstein *„Ertz-Herzogliche Handgriffe Dess Zirkels und Linials"* című könyve, amely magyarországi vár, város és erődítmény ábrázolásaival gyakorlatilag egy, zsánerjelenetekkel kísért, Magyarország-topográfiának tekinthető.[21] S mivel Birkenstein könyvének metszője, *Justus van der Nypoort*, számos metszeténél előképül használta az Esterházy Pál által tervezett Topographia látképeit — itt például Nagyhőflány látképét említjük 15. kép) —, bizonyos, hogy ez valamilyen módon Esterházy Pál hozzájárulásával történik. Esterházy kezdeményezése tehát, noha végülis töredék maradt, mégis nagy jelentőségű, mert egyedül, kiadói háttér és gyakorlat nélkül is megkísérelte, hogy az osztrák tartományok mintájára Magyarországon látképes topográfiát adjon ki. Hazai kezdeményezésrte később sem születik hasonló típusú átfogó mű, s a 19. századig agyarországon is csak kisebb területi egységekről tesznek közzé látképsorozatokat

Magyarország nagyobb része azonban ekkor még a töröktől támogatott Thököly oldalán állt, s Európában az terjedt el, hogy „Magyarország a kereszténység ellensége". Valójában az ország csupán megosztott volt, s Esterházy Pál nádor I. Lipóthoz küldött felterjesztéseiben mindegyre azt kéri, hogy Magyarországot is vonják be a törökelleni háborúba. Magyarország végülis nem lett tagja az 1684 tavaszán alakult törökellenes szövetségnek, a Szent Ligának, Esterházy Pál azonban, két évtizedes szünet után, újra harcba száll, s döntése is jelzi, hogy Magyarország részt kér a törökelleni háborúból. Ugyanezt szeretné hirdetni egy rézmetszettel, *Matthias Greis†her* alkotásával is, amelynek témája a kép latin felirata szerint „*A fővezér Ibrahim basa zászlója, amelyet Ercsi vára alatt az 1684. július 23-án megvívott dicsőséges csatában a magyarok Esterházy Pálnak, Magyarország nagyságos nádorának vezetése alatt a felséges Lotharingiai Károly vezérrel szövetségben . . . megszereztek, és amelyet XI. Ince pápának . . . ugyanebben az évben fölajánlottak.*" Esterházy Sobieski gesztusát követte, aki a Bécs alatt zsákmányolt nagyvezéri zászlót az előző évben küldte el a pápának. Metszet is készült akkor a nagyvezér zászlajáról

s a metszeten felirat tudósított az ajándékozás tényéről; hasonlóképpen miként az Esterházy Pál által készíttetett, s a fraknói várban máig fennmaradt rézdúcon is.[25] Szövetséges státuszt, sikeres magyar részvételt hirdet tehát műalkotással a lengyel király példája nyomán Magyarország nádora, akiben azonban az 1684-es sikertelen budai ostrom végére annyi, a szövetségesek részéről a magyar csapatokat, s személyesen őt ért sérelem halmozódott fel, hogy noha fiatal kora óta a törökellenes harcot hirdette és kívánta, többé nem vett részt személyesen a török háborúkban.[26] 1686-ban Budát, miként a következő évtizedben nagyjából egész Magyarországot is, nélküle szabadították fel.

Le Centre de Création I
tement Arts Plastiques,
du Centre Beaubourg don
dans un bulletin signal

1977 JUN 2

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Uj Szó

Greiner Sibyll

1021

■ A Kelet-szlovákiai Képtár rendezésében Košicén ma nyílik meg Greiner Sibyll festőművész kiállítása.

silovgrad
gyessza—Baku 2:2.

A Belga Labdarúgó Kupa elő-ntőjében az Anderlecht hosz-abbítás után 3:2 arányban rőzött a Cercle Bruggy ellen. rendes játékidőben 2:2 volt eredmény.

Nyerteseink

Az ÚJ SZÓ olvasója tippel so-zat 18. szelvényének telitalá-tosai közül a következők ré-esülnek nyereményben:

I. díj: 300 korona: LIGÁRT VA, Šafarikovo, Škultétyho bl

GREISCHER MÁTYÁS, grafikus

1.ábra.-Sárvár a XVII.században,nyugat felől.
Greischer Mátyás rézmetszete..-Fekete repr. 517.old.

BÉKEFI ANTAL: A vasi várak nemesi élete a török megszállás idején 1526-1686 516.old

VASI SZEMLE, Helytörténeti évkönyv, XIX.évf. 1965
VASI SZEMLE .4.szám Szombathely, 1965

MATHIAS GREISCHER, grafikus

Sárvári két metszeténa vár inkább négyszögletesnek, mint ötszögünek látszik; a torony és a kastély főtömege átvezető rész nélkül kapcsolódik. Megtévesztő a torony két északi és nyugati ablaksora, fantázia müve, erre a felkutatás folyamán semmi támpontot sem kaptunk. 254.old. 247.jegy

TÓTH MELINDA: A sarvari var épitéstörténete 193.old

SAVARIA, A Vas Megyei Muzeumok Ertesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972.

MATHIAS GREISCHER, grafikus

Két metszete Sárvárról a XVII.század második felében készültek./52-53.kép./.Ekkor fejeződtek be Nádasdy nagy épitkezései.bár az ábrazolások hüsége kivánnivalót hagy hátra,mégis felismerhető a késöreneszánsz várkastély, melyé Nádasdy átalakototta.254.old. 247.jegy

TÓTH MELINDA: A sárvári vár épitéstörténete 193.old

SAVARIA, A Vas megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

5x.kép. Sárvár.-A var látképe északkelet felől MATHIAS GREISCHER metszetén.XVII.század második fele. Fekete repr. 253.old.

TÓTH MELINDA: A Sárvári vár építéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1966-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

53.kép. Sarvar.-A vár látképe nyugatról MATHIAS GREISCHER metszetén. XVII.század második fele. 254.old. Felete repr.

TÓTH MELINDA: A sarvari vár épitéstörténete 193.old

SAVARIA. A Vas Megyei Múzeumok Értesitője, 1968-1970. 4.sz. Szombathely, 1972

K. D. K.

GREISCHER bátyás rézmetsző

frankfurti születésű (1612) rézmetsző, kit Esterházy Pál nádor 1690 tájt kismartoni udvarába hívott meg. Itt készítette ~~Esteras~~ (Esteras Pál) könyvéhez 116 rézmetszetét ~~1690~~.

Drescher P.: Bibl. Társ. 8. kiáll. 54. l.

Greischer M., rézmetsző, 1690.

Tört. Tár

1880., 160.

Szilágyi: Magyarországi képzőművészek névsora

MATHIAS GREISCHER,,grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó
helek ábrázolásai sorozat egyik lapja.
CZIKLES
CZINCFALVA Sive CZIGENDORF
rézmetszet /22.3+16.2 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum
grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA,14.A Xantus János Múzeum Évkönyve,Győr,1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ba.n lévő Eszterházy uradalmak sorozatának egyik lapja.
CASTELLUM BICZE ad orientem
Castellum Bicze ad occidentem
részmetszet: 23+15.8 cm. 162.old.

DÁVIDNÉ ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalmakhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
ARX SARVAR ad Occidenten
/ fél lap ,rézmetszet,10.7+15.3 cm./. 163.old.

DÁVIDNÉ,ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old.

ARRABONA,14.A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr,1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő metszet. Egy lavirozott tollrajz az előzménye egy rézmeszetnek. Felirat: DÖRFFEL
A metszet arányosan nagyobb, távlatilag arányos mása a rajznak. Háttérben a kornyék hegyei, helységei. A Mxxxxst
A metszet méretei: 10.2+15 cm. 164.old. Fekete repr.

DAVIDNÉ, ASKENOZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 19?

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő metszete. Egy lavirozott tollrajz az előzménye egy rézmetszetnek. Felirat: DÖRFFEL, A metszet arányosan nagyobb, tavlatilag arányos rajza a rajznak. Háttérben a környék hegyei és helységei. A metszet mérete 10.2+15 cm. 4.kép. 163.old.

MVIDNÉ, ASKENOZ ÉVA? A Soproni Liszt Ferenc Múzeum rafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, 14, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó hekysé ek rézmetszet sorozata és rajzai.-Egy lavirozott tollrajz, 19.9+15.5 cm. Szignált: Matth. Greischer del. Fel irat: DORFFEL. E rajz egy metszet előképe. /4.ábra/. 163.old. 3.ábra. 164.old. Fekete repr.

DAVIDNÉ, ASKEROZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy/uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

TABOR
TATA

/ rézmetszet, 22.8+15.6 cm./. 163.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, 14, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER grafikus

1945 után sok grafika került a Soproni Liszt Ferenc Múzeumba. Fontos a XVII. szi rézmetszőnek az Eszterházy birtokokat ábrázoló sorozata. A pesti Tárnok utcai Eszterházy-palota pincéjéből került elő. A múz. soproni veduta és történeti arcképgyüjteménye gazdagodott ezzel. 158. old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157. old

Arrabona, 14, AXantus János Múzeum Évkön ve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban Lévő Eszterházy uradlomhoz tartzó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
FORTALITIO STERCZEN
SZADVAR
/ rézmetszet, 22.5 + 15.7 cm. / 163.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA? A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, 14, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Múz-ban lévő Eszterházy uradalmakhoz tartzó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
PROSPECT CASTELLI
LACKENBACHensis
ARX LE[illegible]A-vel LUKHAUS
/rézmetszet, 22.[illegible]+15.3 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 187.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ba n lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helyek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
HARTENSTEIN ad Meridiem
HARTENSTEIN ad Septenonyem
Signalt: Matth. Greischer fecit
/rézmetszet, 22+15.2 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ, ASKEROZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

Sopron környékét őrző XVII.sz.-i alkotások között van Greischernek az a sorozata, melyet a Muz.1948-ban kapott. A környező és az Eszterházy uradalomhoz tartozó helyek ábrázolásai. E lapok a Tört. Képcsarnokban is megvannak. Az egyes lapokon 2 helység, vagy egy helység kétféle ábrázolása található. 160.old.

DAVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

RRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
MARBACH-fél lap
/ rézmetszet, 10.7+ 13.5 cm./. 162.old.

AVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

KRABONA, 14. A Xantus János Múzeum évkönyve, Győr, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A soproni Muz. grafikai gyüjtemányában sok megyei helység ábrázolás van. XVIKI. sz.-i rézmetszetek, XiX. sz. i litográfiák, XX. sz.-i rajzok. Sok Kismartont ábrázoló kép Igy Greischernek "Kismartona" is. 160. old

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Múzeum Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157. old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
HEGYES ad occid
HEGYES ad orient
/ rézmetszet, 22+15.7 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc múzeum grafikai gyűjteményének története 107.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz t r helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja: tartozó

ARX KARBOLD ad Occid
ARX KARBOLD adOrient
/rézmetszet, 22+15.8 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

ARX KISMARTON

PROSPECT ARCIS KISMARTON

/rézmetszet, 22.2+ 15.2 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalmakhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
FORTALITIU STERCZEN
/önálló lapon/
/ rézmetszet, 11.5+15.9 cm./.163.old.

DAVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
S.ROSALIA ad Orient
S.ROSALIA ad Occid
/ Rézmetszet, 22.5+15.7 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ, ASKENOS ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Kantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

RÉZI
RORBOK
/ rézmetszet, 22.5-13.5 cm./. 162.old.

VIDNÉ, ASKEROZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum rafikai gyüjteményének története 157.old

RABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

PECZENYÉD
PERGELEN
/ rézmetszet, 22. +13.5 cm./. 16 .old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCGER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó Helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
LÉVA
LETAVA
/rézmetset, 21.8+15.7 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz.-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
SZAMOSFALVA Sive HASSENDORF
SZENTMIKLOS Seu
Sxxxxxxx SANCTUS NIKOLAUS ad Laitam
/ rézmetszet, 23+ 15.8 cm./. 163.old.

DÁVIDNÉ ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Sxxxxxx Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr. 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Ezsterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozata és rajzai.-Egy lavirozott tollrajz, 199+15.5 cm. Szignált: Matth. Greischer. del. Felirat: DÖRFFEL/ 3.ábra/. E rajz egy metszet előképe. 4.ábra. Nagyobb, távlatilag arányos rajza annak. 163.old.

DAVIDNÉ ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Soproni Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr. 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszerházy uradalom hoz tartozó helyek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
FEKETEVAROS ad Sept
FEKETEVAROS ad Merid
/rézmetszet, 21.5+15.5.cm./ 162.old.

DAVIDNÉ ASZENOZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 167.old

ARRABONA, 14.A Xantus János Múzeum évkönyve, Győr, 1972

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalom hoz tartozó helek rézmetszet sorozatának egyik lapka:

FEHER:EGY:HAZ

FEHER=EGY=HAZ

/rézmetszet, 21.5+15.5 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ ASZBRÓZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 167.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 197[illegible]

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helye k rézmetszet sorozatának egyik la_pja.:
DARUVÁR ad orient
DARUVÁR ad occid
/rézmetszet 21.5+15.5 cm./.- 162.old.

DAVIDNÉ ASBERGZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 197?

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomoz tartozó helyek, rézmetszetsorozatának egyik lapja.:
~~DÖRFFEL~~

DÖRFFEL
DOMBO
/rézmetszet 21.5+ 15.5 cm./.- 162.old.

DAVIDNÉ, ASKEROZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum Grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, A xantus János Múzeum Évkönyve, Győr.1972, 14.sz.

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helységek rézmetszet sorozatánakmegyik lapja:

KISMARTON
EYSENSTADT
/ rézmetszet, 15.5+ 22.2 cm./. 162.old.

IVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc múzeum grafikai gyüjteményének története 107.old

rrabona, 14. A Xantus János Múzeum évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helyek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

KOPAN
KÖRTVELES
/ rézmetszet, 22+ 16 cm. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKENOZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc múzeum grafikai gyűjteményének története 147.old

Arrabona, 14. A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr, 1972

MATTHIAS GREI

MATTHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartzó helységek rézmetszet sorozatának egyik lapja:

FORTALITY LANSEE
POSTERIOR PROSPECT
FORTALITY LANSEE
/rézmetszet, 22.2+15.7 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ, ASZKERÖZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum Grafikai gyűjteményének története 157.old

ARRABONA, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr. 1972, 14.sz.

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helyek rézmetszet sorozatának egyik lapja:
FORTALITIUM FRACKNO Seu
FORCHTENSTEIN ad orient
Fortalitium FRACKNO Seu
FORCHTENSTEIN ad occident
/rézmetszet, 22.5+15.5 cm./. 162.old.

DAVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum Grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, A Xantus János Múzeum Évkönyve, Győr. 1972, 14.sz.

MATHIAS GREISCHER, grafikus

A Soproni Muz-ban lévő Eszterházy uradalomhoz tartozó helyek rézmetszetsorozatának egyik lapja.:
FEKETEVAR Sive
SCHWARCZENBACH ad orientem
FEKETEVAR Suie
SCHWARCZENBACH ad occident
/rézmetszet, 23+16 cm./. 162.old.

DÁVIDNÉ, ASKERCZ ÉVA: A Soproni Liszt Ferenc Múzeum Grafikai gyüjteményének története 157.old

ARRABONA, A xantus János Múzeum Évkönyve, Győr. 1972, 14.sz.

M.D.K.

GREISCHER Mátyás metszetkészítő

Sátvár a XVII. század második felében

Gerő: Magyarországi várépítészet

Bh. 1955. 381. l.

M.D.K.

Greischer Mátyás, rézmetsző

Sárvár XVII. századi képe alapján magyarázza a szerző, hogy a törökök miért tudták oly nehezen bevenni a nem csak vízesárokkal, hanem valóságos tóval körülvett várat.

Pethő Tibor: Budapest - Szombathely - Kőszeg

Bp. /1960/, Panoráma /Magyarország írásban és képben 12. köt./

36. old.
+ 44. "

Greischer Mátyás

Eszterházy Pál nádor udvari grafikusa.
Metszetet készített a kapui várról

Faragó Sándor: A kapui vár
Arrabona 1962 92. l.

Greischer

MDK

Az 1686-os ostromot követő években készült metszetek /Hallart-Wenig, C.I. de Juvigny, Greische féle rézkarc/ a budai palotáról a pusztulás képét festik.

66.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1969.

G

MDK

Matthias Greischel,rézmetszö

leghivebben ábrázolja a kiállitók közül
Buda visszavételét.

Szépmüv. Muz. graf. oszt. 87.kiáll. Elöszó. 5.l.

Greischer M., rézmetsző

MDK

„A kapuvári vár 1680 körül. Tört. kép — csarnok. Rézmetszet. Fekete repr. 83. old.

Soproni Szemle, Helytört. folyóirat. 1955. Kiadja Sopron Város Tanácsa.

Matthias Greischer, rézmetsző

A kismartoni kastélynak közismert metszetképe a XVII. sz.-ból való. Greischer 1670 körül Kismartonban élt. A kép tehát hiteles. A barokk átépités után mutatja a kastélyt. 5. kép. 86. old

Dümmerling Ödön: A kismartoni középkori vár 80. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XIV. évf. 1960. Sopron

Matthias Greischer.rézmetsző

---

5. Kismarton.A barokk-kori kastély. Fekete repr. 85.old

Dümmerling Ödön: A kismartoni középkori vár 80.old

Soproni Szemle.Helytört.Folyóirat.XIV.évf.1960. Sopron

Matthias Greischer

herecgi rézmetsző illusztrálta Esterházy Pál nádor nagy művét. (1690).

Allgemeine Landestopographie des Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a kötet

4131

Greischer Matthias

rézmetsző, Esterházy Pál nádor
műcének illusztrátora.

Allgemeine Landestopographie des
Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.

II/a

3728

Matthias Greisher

1697-körül rézmetszetet készi-
tett Eisenstadtról.

Allgemeine Landestopographie des
Burgenlandes, Eisenstadt, 1963.
II/a kötet

3850

Greischer
rezin -

l.

Varga Rezin
148 - l -

Csongrádvármegyei Tört. és Rég. Társulat
múzeuma VIII. 184.

Greischer Mátyás

+ 1712.

Esterházy Pál hercegy
váraiinak rajzolója
Buda ostromát is
metszi.

359. sz. jegyzet.

Ambesata 82, 83 l.

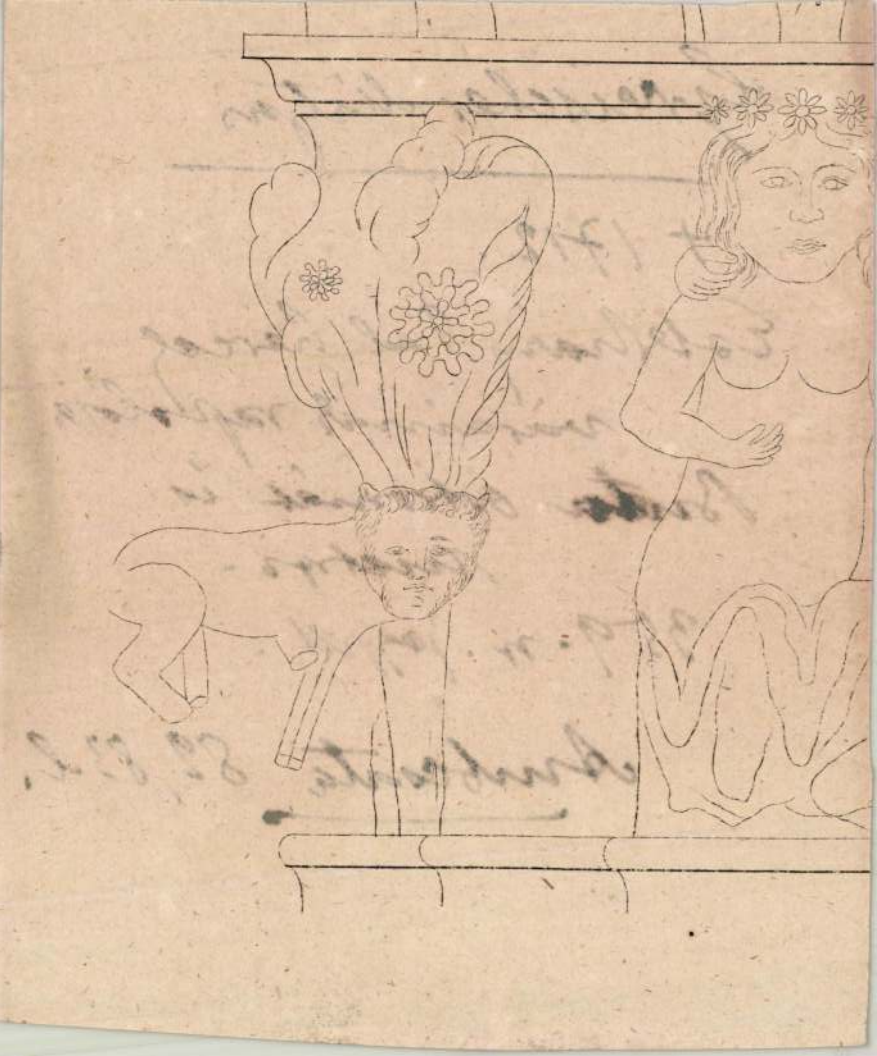

aranygyapjas rend elnyeréséről pedig: „*Anno 1682. Szent Mátyás apostol napján adta meg ő fölsége énnékem az arany bárányt Bécsben az pater Augustianusok templomában*". in: Az Esterházyak családi naplója. Közzéteszi *Szilágyi Sándor*. in: Történelmi Tár, 1888. 219.; — Szent Antal szobra ma már nincs meg. Elkészítésére a kőfaragó *Rauschmayerral* kötött szerződést (1681. július 20), valamint a szobor felállítására vonatkozó kifizetést (1681. december 15), továbbá *Rauschmayernek* a Szent Mátyás szobor honoráriumának kifizetését (1682. december 8.) közli *Adelheid Schmeller-Kitt:* Archivalische Vorarbeiten zur Österreichische Kunsttopographie, Gerichtsbezirk Mattersburg, Burgenland. 1. Theil, Wien, 1982. Hrsg. Abteilung für Denkmalforschung des Bundesdenkmalamtes Nr. 27, 32, 33, 38, 40.

24 Közölve *Galavics* i. m. 100. oldal, 74. kép. A rézlemezről eredeti levonat mindeddig nem került elő. A közölt kép új levonat, amely a bécsi Graphische Versuchsanstalt-ban készült, ahol az új levonatból egy példányt is őriznek.

25 Mindkét metszet, Sobieskié és Esterházy Pálé is közölve *Galavics* i. m. 114—115. oldal, 51—52. szövegközti kép. Ez esetben sem ismerünk ma már eredeti levonatot a fraknói várban őrzött rézdúcról. Az új levonat az előző jegyzetben megadotthoz hasonlóan készült.

26 Esterházy Pál részvételéről, politikai szerepéről a Bécs ostromát követő török háborúkban, *Bubics—Merényi* i. m. 714—744.

27 „*Az Fraknai Vár előtt vagyon egy igen szép s magas kő Oszlop, melynek az tetején vagyon az macula nélkül fogantatott Boldogságos Szűz képe, kinek eredeti innét lött, hogy midőn Leopoldus Romai császár, és Magyar Országi Király énnékem az Impériumbeli Herczegi méltóságot Kegyelmessen hivséges szolgálatomért, meg-igérte volna, fogadást tettem az Istennek, és az Boldogságos Szüznek, hogy valamely nap lészen annak meg-adása, azon Szentnek képivel eggyütt, egy oszlopot csináltatok. Tetczett azért a nagy irgalmu Istennek, hogy az Böcsület, az ő Szent Annyának adatnék, Kire nézve Karácson Havának nyólczadik napján, az-az Boldog Asszony Fogantatása innepén, az Ezer hatszáz nyólczvan hetedik Esztendőben Poson Várában adatott azon Méltóság nékem; kire nézve fogadásomnak eleget akarván tennem, ezen képet oszlopjával, és a többi részeivel eggyütt csináltattam a Boldogságos Szüz tisztességére*". Mennyei Korona. Bécs 1696. 121—122. A Mária-oszlop feliratai ma már hiányoznak, de levéltári forrás megőrizte soraikat a szobor felállításának évszámával, 1694-el együtt. Közli *Adelheid Schmeller-Kitt* i. m. Nr. 100.

án fizet ki 200 forintot (O L P. 125 hg. Esterházy család levéltára, 696. cs., 107. köt. Nr. 10898. MKCS Levéltári Gyűjtemény, kutató Jankovich Miklós). A templomban oltárt alapított még Nádasdy Ferenc (1662), Draskovich Miklós (1670) és Szelepcsényi György is (1672). Esterházy Pál fogadalmi képe (1689) a bazilika keresztjhajójában függ. Először *Bubics—Merényi* reprodukálta i. m. 259. — Ezekről s Esterházy Pál 1690-ben emelt főoltáráról a különböző Máriacellel foglalkozó nyomtatott vezetők tudósítanak: *Gerhard Rodler:* Geschichte und Beschreibung der Gnadenkirche: Mariazell in Steiermark. Mariazell 1907, 51—52, 57, 60.; *Othmar Wonisch:* Mariazell. München 1957, 8, 14, 47.; *Szamosi József:* Máriacelli emlékkönyv. Képes magyar kalauz. München—Zürich 1979, 131 19—20, 24.; Az Esterházy Pál által az új máriacelli kegyoltárról készíttetett metszetet 1974-ben fényképeztem a fraknói várban, Az igen rossz állapotban lévő metszet mérete 83,5×57,5 cm, jelzése: *Jacob Hoffmann sculp. ac delineavit.* Az oltár tervezőjének hagyományosan a bécsi *Johann Indau*-t tartják *(Wonisch* i. m. 47.). Ezt az oltárt a *Joseph Emmanuel Fischer von Erlach* tervezte mai oltár 1727-ben váltotta föl, s az Esterházy Páltól készíttetett oltár további sorsa nem ismeretes. A metszetábrázolás meggyőz arról, hogy a hajdani főoltár nem azonos a ma a Lamberti kápolnában őrzött oltárral, amint ezt *Wonisch* i. m. 47. feltételezte. — Esterházy Pál 58 alkalommal zarándokolt el Máriacellbe, s 1691-ben Kismartonból mintegy 9000, főként az Esterházy udvartartásából és az Esterházy uradalmakból való zarándok részvételével vezetett búcsújárást Máriacellbe. Fennmaradt a búcsús-menet részletes rendje *(Relatio Ordinis Processionis Familiae Esterházyanae . . .)* közölve in: Mária-Czeli liliomok. Pest, 1858. 21—24.

34 *Esterházy Pál:* Az egész világon levő csudálatos Boldogságos Szüz képeinek röviden föl tett eredeti. Nagyszombat, 1690, 117 rézmetszettel, *Matthias Greischertől*, Esterházy Pál udvari rézmetszőjétől. Később Esterházy kibővítette és átdolgozta munkáját s ezt a metszetillusztrációk nélkül kiadott változatot „Mennyei Korona, az az Az egész Világon levő Csudálatos Boldogságos Szüz képeinek röviden föl tett eredeti" címmel adta ki (Nagyszombat 1696). A két munkáról, azok előzményeiről és utóéletéről lásd *Tüskés Gábor—Knapp Éva:* Utószó Jordánszky Elek: Magyar Országban ... lévő bóldogságos Szüz Mária kegyelem képeinek rövid leírása (Pozsony, 1836) fakszimile kiadásához. Budapest 1988, 22—23.

25. Matthias Greischer: A boldogasszonyi (Frauenkirchen) Mária kegyszobor képe, 1690. Rézmetszet

goznak. A lyoni Gryphius, a párizsi Garamond és Estienne kecsesebb, lengébb betűikkel több hajlékonyságot adnak a betűformának. S arányaik mások, mint az előbbieké. Ezek a betűk már a mi nyomdánk bécsi állomása idején ilyenek s megerősödik a nyomda modernebb betűanyaga, mikor a pozsonyi műhely készlete is beleolvad.

Aki igazán értékelni tudja a régi nyomtatott könyv esztétikáját, örömét lelheti a Pázmány kalauzában s az ő kortársaiban. Azidőben még él a könyvnyomtatás alapvető szépségelve. Az, hogy az a fekete-fehér összhangzásának a tudománya. Ha itt-ott belevegyül is a piros szín, csak az egyes címszavak nagyobb hangsúlya kedvéért történik. De a komoly tudás, a mélységes hit könyvei mellőzik a világias cifraságokat. Egy-egy csúcsban záródó vignetta a címlapon elég nekik. A cím és minden oldal is építve van. Szilárd szerkezeti egységbe fogva. A betűk világa komoly. Nem komor. Ezek a blokkbetűk világítanak, ezek a szedett oldalak finom ritmus-harmóniát teremtenek. Szinte észrevehető, hogy a *szedést végző mesterlegény, a szerény kis inas is megtelt a betűk tiszteletével.* Ez adja archaikus könyvművészetük alapját.

III. A latin egyetem nyomdája

Könyvirók és könyvolvasók

Aki a nagyszombati egyetemi nyomda könyveit forgatja, feltűnik neki, hogy az első két évszázad könyvei túlnyomórészt latinnyelvűek. A tizenhatodik és tizenhetedik század protestáns irodalma viszont majdnem kivétel nélkül magyarnyelvű. Valóban: még a nyelv is szembenállónak mutatja a két részre szakadt országot. Kétféle hit, kétféle műveltség. Tiszántúl, Erdély és a Felvidék nyomdái az új hit embereihez, a magyar köznemesség és jobbágyság kultúrköréhez igazodnak. Ezeknek szellemi központja: a gyulafehérvári kollégium és a pataki főiskola. Tanítóik, mestereik Németország, Hollandia meg Svájc műveltségének és pedagógiájának itthoni terjesztői. Velük szemközt a jezsuiták 28 középiskolája s nagyszombati főiskolája (továbbá a katolikus kassai jogakadémia) latin nyelvűek s inkább francia és osztrák szellemi életnek a visszatükrözését adják. Igazi sikerük persze ezeknek is attól kezdve van, mikor a néphez a saját nyelvén szólnak. De a nagyszombati kollégium az ő ötven-hatvan művelt tanárával igen fontos szellemi központ. Mert e tanárok közt ugyan valamennyi teológus. De amellett van jeles szónok, bölcsész, énekszerző, nyelvész, költő, tankönyvíró, jogász is bőven köztük. A módszer, mellyel vitáznak, gondolkoznak, vizsgáztatnak, talán középkorias. De ahogy nevelik a papjelölteket, a főurak gyermekeit, a leendő tudósokat és katonákat: a testi és lelki harmóniát nagyszerűen szolgálja.

Ha tehát a könyvek szövegét nagyrészben latinul írták s adták ki, az ő koruk s az ő körük igényeit szolgálták vele. Mert úgy kell venni a dolgot, hogy a művelt ember nyelve a latin vagy a német az időben. Még a köznemesség is ezt beszéli szívesebben. Ezzel él otthonában és hivatalában. (Hiszen még a táblabíró-világ idején száz évvel később is, így volt ez.) Már most, ha a nyomda

25 e Polycarpus Pûſpök Mártyr.
27 f Arany ſzájú Szent János.
28 g Máſodik Szent Agnes.
29 A Conſtantinus Pûſpök Mártyr.
30 b Aldegunda Szûz.
31 c Marcella özvegy.

FEBRUARIUS

Bőjt-elő Hava XXVIII. napja vagyon.

1 d Ignácz Pûſpök Mártyr.
2 e Gyertya Szenteló Bóldog Aſzſzony.
3 f Balás Pûſpök Mártyr.
4 g Chriſtianus Confeſſor.
5 A Szûz Szent Agata Mártyr.
6 b Szûz Szent Dorottya.
7 c Romuáldus Apátur.
8 d Marina Szûz.
9 e Szûz Szent Apolonia.
10 f Guilielmus Confeſſor.
11 g Victoria Szûz és Mártyr.
12 A Antal Pûſpök.
13 b Jordánus Confeſſor.
14 c Bálint Mártyr.
15 d Fauſtinus Jovita Mart.
16 e Nicephorus Mártyr.
17 f Sabinus Pûſpök.

Pázmány Péter imádságos könyvének (1701) naptári részéből az egyik oldal szedése

élni akart, azt kellett nyomatnia, amit vásároltak. Ha valakinek eszébe jut magyar nyelvű tudós munkát írni, előbb pártfogót kell keresnie. Mert csak így vállalja a könyv kiadását a nyomda. Igaz: voltak a katolikus főurak közt ily nemes lelkek is.

A' dolognak örök emlekezetire!

MEg-újjúlnak a' ditsőſséges MAGYAR NEMZETnek régi ſebei, és Hazánk meg-ſebesült ſzabadságának moſtoha Kézzel ennyiſzer enyhittetett ſeb-helye, minekutánna alattomban el-bádgyadott tagai, az Auſtriai Háznak Iſten itiletibűl való birodalma alatt, féltvén hogy ép Réſzére-is reá hat a' végső veſzedelem, Fegyverrel kiván el-vágattatni. El-ámúlnak ſokaknak elméjek, a' meg-háborodott orſzágnak viſzontagságos újságától meg-rettenvén, és hogy ez a' meg nem rontatott, ditsőséggel s' ſzép kies tsendeſséggel ennyi ſok ſzáz Eſztendőktűl fogván virágzó és fenn álló Nemzet, már idő folyásával gyáſzos változásban őltőzik, midőn a' Világ tsudállya, ſokan a' Király ellen való hitetlenséggel, és támadáſt inditó véle ſzűletett kivánsággal vádollyák, vétkes vélekedéſſel, nem tudván a' dolgokat. Adgyatok engedelmet igaz fájdalmunknak és panaſzunknak, és egy keveſsé fellyebb emelvén elmélkedéſteket, kikkel

II. Rákóczi Ferenc kiáltványának (1704) egy lapja eredeti nagyságban

Ott volt mindjárt Herceg Eszterházy Pál, a nádor. Maga is írt könyvet a Boldogságos Szűz Máriáról. Még külön rézmetszőt is foglalkoztatott udvarában. Greischer Mátyás volt a neve. Mikor az ő ura megírta könyvét s a nagyszombati nyomda hozzáfogott a nyomtatáshoz, különösen remek munkával járult hozzá a díszítéshez. 127 rézmetszetet készített a különféle csodatevő Máriaképekről. S bizony sűrűn találjuk a nádor nevét a hódoló ajánlások címlapján.

Még a kalendáriumok közt is jól fogytak a latin nyelvűek. A nagy kvart alakú, rézbemetszett képekkel ékes kalendáriumokat az urak vásárolták. A kicsi, a fametszetű, a primitívebb a köznépnek készült. A sokféle imák, énekeskönyvek, regulák ugyancsak őnekik. De már a nagy hitvitázó, szentségmagyarázó könyveket megint a papság és a művelt emberek részére nyomták latinul.

Ezekből telt a nyomda munkássága Nagyszombatban. Bizonyára nem oly zaklatott élet volt, mint egy mai nyomtatóüzemé. Hiszen még mikor egyetemi nyomdává avanzsált a műhely, akkor is tízhúsz könyv volt az évi termése. De lassan híre ment, megszerették, könyvei nagyon szépen kezdtek fogyni. Még bécsi könyvbizományosa is volt termékei értékesítésére.

A jogásznemzet szolgálatában

Félig tréfa, félig komoly valóság, ha a régi magyar nemzedékeket jogásznemzet néven foglalják össze. Csak aki nemzetünk történetét ismeri, tudja, mily különösen fontos tudomány volt itt a közjog. Képzeljük csak el: ha a nemzet mindig kénytelen lett volna kardot rántani, mikor önállóságát kellett megvédenie! Mi lett volna akkor? Telegdiék érdeme az volt, hogy a nagy hitvitákat a sajtó útjára terelték s ezzel élét letompították. Épilyen nagy szolgálatot tettek a nyomda későbbi irányítói, mikor az 1680-as évektől kezdve a törvénykönyveket jelentetik meg. Az egyetemi nyomda ép azzal tudott állandóságra szert tenni, hogy mindig korszerű könyveket adott ki. Mikor a nemzet igazát kell bizonyítani: a Corpus Jurist teszi az ország elé. Mikor a túlerőre kapott osztrák császári hatalom beolvasztással fenyeget bennünket, misem olyan időszerű és kapós, mint Werbőczy alapvető államjogi könyve: a Tripartitum. Alig van könyv, melyet ehhez fogható volumenben s ilyen kiállításban tesznek a művelt magyarság elé. 1746-ban jelenik meg először és még a súlya is imponáló. Pergamenkötése, mintaszerű nagy betűi már messze elárulják fontosságát. Díszei pedig a kor pompázó, fellengős irányának megfelelőek. Schmittner, a bécsi rézmetsző tündökölni akart a magyar királyok portréivel. Hasonmásaikat megtalálta egy régi metszetgyüjteményben. Abból má-

Nádai Pál: Az Universitas Nyomdája. Magyar Grafika 1928. 1-2. sz.

Greischer Mátyás

vérmetsző

által

=

Csatkai Endre dr.

Emlékezés Esterházy Pál

nádorra. Sopron, 1935.

25. l.

Greischer, Matth

läsd

Kremrégi Bp 14. l.

Schulz János Bálint:

Mellig, kissé jobbra
lyet különféle hadi ékít
elválasztott haja hosszú,
nyakkendőjének csipke a

IOHANN VALE

Rézmetszet, méretei a vo

93

Greischer

rézm.

U. 961

Frakno várának látképe

repr.

Kincses Kalendarium. Bp. 1912.

(Kepek a régi Magyarországból.)

Karcsai ref. templom

Nagyméltóságú
Vallás- és közoks. Minisztériumnak

Budapest

A Nagyméltt. Minisztérium 1938. november hó 2-án kels 13.934/1938. III. sz. a. rendeletével a karcsai ref. románkori templom tatarozási munkálataira a

Greischer Mátyás

rézm.

Rézmetszet Herceg Esterházy
Pál: Boldogságos Szűz
c. munkájához.
Nagyszombat 1690
117. rézm. képet készített c
Repr. mit részere

Ivlyár Czakó

42. l.
73. l.

troppo astratte
e trasparenti prima,
raccoglie più le
sue composizioni e
risana il suo colo-
rismo che prima
rammentava i
~~simboli~~ fantastici
simbolismi cromatici di Chagall,
mentre il Marini
evita nelle sue
ultime opere
le figure, con
un accento quasi
classico, scultoreo

Greischer (Gryscher)

Matthias

l.

Glaser Karlsruhe

125. l.

60, 64, 236, 373,

661 – 662. 24.

Kolozsvári EKE múzeum IV. 118.

Greischer Mátyás
vérm.
Kismarton látképe
1697.
Repr.

Geiringer, Dr Karl
Joseph Haydn.
Leipzig 1932. 1. l.

	Bevétel		Kiadás	
	korona	fill.	korona	fill.

A visegrádi Salamon-torony

Október

a mellékelt heti jegyrékek

Folyó szám	Kelet hó	Kelet nap	Tárgy
			1916 október
			1916 september 30-ról M
1.	október	1-ét	Linek Ferencné
2.	"	4-ét	Bpesti Munkásbizt.
3.	"	"	" "
4.	"	7-ét	Bevétel
5.	"	9-ét	Guvarlevél Stáfl
6.	"	13-án	Bevétel
7.	"	14-ét	Hellebrandt Sebes
8.	"	"	Zeller és Frölich Ja
9.	"	"	" "

Greischer Matyás

rézm.

Eszterházy Pál herceg
nádor exlibrise
1690

Fenti rézmetszete-
vród

Az esztergomi főegyház-
megyei könyvtár „ex-
libris" könyvjegyeinek
lástroma. Esztergom
1903. 13. l.

ad 5.

G T A

:=) Pengőről
.....
nok utca 16. n. ....alatti ház
vizsgálat tiszteletdija fejében a
193 4. évi 512. .....számu ren-

ber 12.
.....

[illegible]
egyetemi nők

Greischer Matyas

rein -

1 -

Drescher rein

54. 1 -

Greischer Mátyás

21.

verm.

l.

Szendrei János dr

Vallás és művészet

Bp. 1925. 47. l.

Greischer Mátyás rézmetsző Pótlás Szendrey-Szentiványi Lexikona 600.lapjához

Wahre Abbildung und gründliche Beschreibung aller merckwürdigen Begebenheiten".Az 1687-es koronázás több jelentben.
Kismarton Wolfmuzeum

Abbildung des Vesten Schlosses Munkatz und wie es vom Gen. Feldmarschalk Graffen Aeneas von Caprara attaquiert wird" 1685 körül.

24 x 17.5 cm.
Harántfolio.
München Rosenthal Kat.58.

Greischer Mátyás

Munkács

99

Belga 5 Frank

1869

Av. Körvonal: LEOPOLD II. ROI DES BELGES
Középen: bal oldal: ~~[illegible]~~ arc kén; alatta kis betűk-
kel: LEOP. WIENER

Rev. Fonis félkörben: L'UNION FAIT LA FORCE
Középen bahorágak közt koronás belga cimer
(oroszlán); oldalt: 5-F; lenn: 1869.

Perem: DIEU PROTEGE LA BELGIQUE

Mm: 37.5 m/m Suly: 24.7 gr

Vétel Hernfeld Vilmos tól

1022
1929 XII. 13.

< Greischer Mátyás
földmérővel >

1695. vratta önre a
budai kamara igazga-
tóság ( ) a várbeli
és vízivárosi hajakat
telekkonyvi celra.

Schmall L., Adalékok
Bp 1899 II. 204. l.

Greischer Mátyás

budai földmérő

a buda-viriváros

Zaiger über die

Wasser-Statt 1695.

iroja. Valószínűleg

ő kesztette a Vár

„Zaiger"-jét is 1696-ban

Mind a kettő a székes-

fővárosi levéltárban

Fenti azonos a rézmetszővel

Vass Klára: Buda

német utcanevei. A

Vár és Ujlak utcanevei. 1696–1872.

Bp. 1929. 27. l.

legyezerőtekar
fel, mely
madárokba
fogom.

A leg
nyilvánitás

Mélyrágod

Budapest, 1908. au

Greischer Mátyás
vérm

1) A kismartoni Esterházy-kastély. 1690.
2) Kismarton látképe 1690 körül.
ásd

Csatkai, Dr André:

Joseph Haydn. Katalog der Gedächtnisausstellung im Eisenstadt. 1932.

1. l.

Vászon, olaj, 145×208 cm.
Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 766. l. (Ismeretlen.) — Maszlaghy II., 138. szám. — Lepold—Homor 97. l. — Lepold—Lippay 56. l.

Odysseus és Nausika
Vászon, olaj, 145×208 cm.
—ó: Az esztergomi Hercegprímási képtár. Magyar Korona, III., 1879., 20. szám. — Z.: Az esztergomi érseki képtár leírása. Új Magyar Sion, XVI., 1885., 766. l. (Ismeretlen.) — Maszlaghy II., 122. szám. (Ismeretlen.) — Lepold—Homor 97. l. — Lepold—Lippay 56. l.

CRANACH, LUCAS (német festő, 1472—1563)
Szent Kristóf (137. kép)
Fa, tempera és olaj, 71·5×40 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Ipolyi Biharvármegye, 224. szám. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 246. l. (Képe 249. l.) (A messkirchi mester.) — Őszi kiállítás, 1930., Ipolyi, 81. szám. — Gerevich IPGY, 95. l. — Lepold—Lippay 55. l.

DAFFINGER, MORITZ MICHAEL (osztrák festő, 1790—1849)
Nákó János gróf (138. kép)
Miniatür, tempera, 9×7·3 cm.

M. Greischer

1686-ban a Tabánról

Készített rajza emlétve

Műemlékvédelem 1973/1

78. old.

M. Greischer,

„Gróf Esterházy Pál és Esterházy Orsolya egyesített családfája." (repr.)

Magyar Országos Levéltár.

Művészet, 1988, 11–12, a borító belső oldalán.

Greischer, Matthias

rézmetsző

metszette az alábbi

térképet

Regni Hungariae
Superioris et maxi-
mae partis Inferi-
oris ... descriptio
Joannis Alexandri
Reiner S. C. M. In-
genieur, 1682. Viennae,
Matthias Greischer
sculpsit, 885 × 335 mm.

Tanulmányok Bu-
dapest múltjából
V. k. 141. l.

rka

Greischer M

a XVII. század végéről származó rézkarca a volt Trencsén vármegyei Nagybittse-i Thurzó kastélyról; reprodukció.

Rózsa Gy.: Beiträge zur Entstehungsgeschichte der Wandmalereien im Schloss von Nagybittse. Acta Historiae Artium Acad. Scient. Hung. Bpest 1969. 3-4 k. 2821.

Greischer Matthias 29, 31, 48, 241

Schoen Anna temple

ráshoz közel férkőzni s ez művészetünk legújabb fejezetében jótékony hatását erősen érezteti. A korszerű problémák felismerése és megragadása azóta vált általánossá, festészetünk sokat behozott állandó késéséből. A francia hatás olykor még ma is megemésztetlen és túlerős, de a középhad helyi hagyományokba gyökerezve az olcsó importművészetet, melyet Párizsból hazatért újdonsült próféták terjesztenek, a kellő értékére tudja leszállítani s ugyanakkor eleven kapcsolatban marad az európai művészet nagy kérdéseivel.

A háború után a helyzet némiképp megváltozott, főképp hivatalos beavatkozás hatása alatt. Klebelsberg Kunó gróf művészetpolitikája, mely állami megbízások terén kevés eredményt mutatott, külföldi intézetek szervezésével művészek kirajzását lehetővé tette. A szép támogatás egyetlen ponton vált hatékony erejűvé Rómában, ami Gerevich Tibornak, az intézet igazgatójának érdeme. Neki köszönhető, hogy az örök városban fiatal művészeink színe-java több évig gondtalanul dolgozhatott, meg-

Greischer Mátyás

földmérő a
budai kamara – igaz-
gatóság szolgálatá-
ban
Vele írattuk össze a
varbeli és vízivárosi
házakat telekkönyvi
celra

Schmall

II. 204. l.

rülmények között rendezni. Ellen-
rendelkezései alapján a tagok
gunk intézkedni s a Kör követelé-

ilágositások céljából naponként
gel állok igen tisztelt Tagtárs
ségében.

Kiváló tisztelettel

titkár.

Greischer Mátyás, rézmetsző; született Frankfurtban 1612 körül. Táj- és városképeket, történelmi és szentképeket metszett. F. Baroccio után metszett Madonna képe legjobb műve. A XVII. század 80-as éveiben Bécsben működött. Innen hívta meg 1690-ben kismartoni udvarába herczeg Esterházy Pál nádor, aki az egész világon levő csodálatos szűz Mária kegyképekről szóló munkájához 116 rézmetszetet készíttetett vele. E mű teljes czíme: Az egész világon levő csudálatos boldogságos Szűz képeinek rövideden föl tet eredeti: Melyet sok tanuságokból öszve szerzett, és az Aétatos hívek lölki üdvösségére kibocsátott Galanthai Esterhas Pal szentséges Római birodalombéli Herczeg s Magyarországi Palatinus. 1690. Esztendőben. Nagyszombatban, az Academiai Bötükkel. (8.-r. 217 l. és index.) A czímlap előtt a nádor rézmetszetű czímertáblája áll. Ez alatt a következő signatura: Matthias Greischer Celsissimi S. R. J. Principis Pauli Esterhasi Hungariae Palatini Geographo-Calchographus Aulicus fecit Kismartony 1690. A könyvben 12 magyarországi Mária kegykép rézmetszete van. A metszetek mérete 15 : 9·08 cm.

G. egyéb magyar tárgyú művei:

1. Szentjób bevétele a keresztény seregek által 1686 febr. 12-én. Ujságlap. Metszette és kiadta Greischer Bécsben.

2. Buda ostroma 1686.

3. Prospect von Ofen sambt der kayserl. Attaque. Rézmetszet. Folio. Jelzése: Math. Greischer fec. et exc.

4. Kismarton. Két ábra egy lapon »Arx« és »Prospectus arcis Kismarton« aláírással. Rézmetszet. Folio.

5. Fraknó vára. Rézmetszet. Folio. Felirata: Die gräfliche Eszterházy'sche wolerbaute Vestung und Schloss Frakno oder Forchtenstain in Ungarn, welches von I. h. f. Gnaden Nicolau Eszterházy gewesten Palatino, aus Grund erbaut is worden. Anno MDCXLIV.

Bubics Zsigmond: Magyarországi várak és városoknak a M. N. Múzeum könyvtárában létező fa- és rézmetszetei. Budapest, 1880. VII., 5, 7, 29, 37. l. — *Nagler, G. K.:* Neues allg. Künstler-Lexicon. München, 1837. V. 359. l. — *Ráth György:* Az iparművészet könyve. Budapest, 1902. I. 497. l. — *Szendrei János dr.:* A magyar viselet tört. fejl. Budapest, 1905. 4. l. — *Szilágyi István:* Adalék a magyarországi képzőművészek névsorához. *Tört. Tár.* 1880. 160. l.

+ 1712

H127

Munkácz várának ostroma 1685 k.

Greischer Mátyás

budai földmérő

1695-ben a budai Kamara fentivel telekkönyvi célra iratta ömzea várbeli és vízivárosi házakat

Les Pbreg 33. l.

HELYSÉG

VÁRMEGYE

SZAKCSOPORT

Festm

KOR

ŐRZÉSI HELYISÉG

TULAJDONOS

Gr. Herzog bir Lajos.

MÉRET

TÁRGY

Madonna gyermekkel és K

LEIRÁS (ANYAG, MEGMUNKÁLÁS, DISZITÉS, FELIRAT, JELZÉS):

FÉNYKÉP, RAJZ

M. Greischer

látképét a sárvári várról közli reprodukcióban

Rózsa György: Nádasdy Ferenc és a művészet. - Művtört. Ért. 1970.3.sz. 185-202. l.

187. l.

Matthias Greischer, rézmetsző

A Kismartoni kastélyt két képben is feltüntető metszet 1680-ból "Arx Kismarton", ill. "Prospect, Arcis Kismarton" felirattal kidolgozásukban teljesen azonosak Greischer 1670 körül készült metszetével, igy egy készitőre kell gondolnunk. 87.old

Dümmerling Ödön: A kismartoni középkori vár 80.old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. IV. 1960. évf. Sopron

Greischer, rézmetsző

Német, elkészitette az Eszterházy uradalom nevezetes helyeinek képét. Az egyik, a Keresztur kép nem azonos a Sopron közélében lévő helységgel. Képei hogy viszonylanak Nypoort képeihez? 375. old 1680 körül.

Csatkai Endre: Ismertetés. Rózsa György: A Birckenstein-féle metszeteskönyv. Orsz. Széchenyi Múz. Könyvt. Kiadv. XXXVI. 1957. 373. old

Soproni Szemle. Helytört. Folyóirat. XII. 1958. Sopron

Greischer Mátyás

MDK

Esterházy Pál nádor udvari grafikusa metszete a kapuvári várról.

91-92.l.

Repr.: A Ákapuvári vár 1680 körül. Greischer metszete után rajzolta Medgyessy Miklós.

Faragó Sándor: A kapui vár.
ARRABONA 4. Győr. 1962.85-95.l.

MDK

Greischer Mátyás mőmives mester

résztvett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokról? Művért 1957.VI. évf.4 sz.209.l.

GREISCHER, Matthias mérnök XVIII. szd. MDK.

Tóth Andrásné Polónyi Nóra: A mérnöki szervezet kialakulásának előzményei Budán és Pesten. Tanulmányok Bp. multjából. 1956. XI. köt. 91. l. (9. jegyzet)

Matthias Greischer,rézmetsző

8.kép.Szádvár erősen idealizált látképe észak felől, Matthias Greischernek tulajdonitott rézmetszet,1680 körül. Fekete repr. 161.old

Détsy Mihály: Egy ismeretlen magyar vár-Szádvár 143.old

A Herman Ottó Múzeum Évkönyve.VIII.1969.Miskolc

Matthias Greischer

1697 körül metszette készítette az Eisenstadt-i Esterházy kastélyról.

Dagobert Frey: Das Burgenland,
Wien, 1929. I-XXXI. l

XI

Ø Greischerff M.

Madmiernöh

1687

l.

Eperjessy 1929

64. l.

Greischer Matthias

Budapest. T. 1177. II.

A Prospect von Offen sambt der Kayserl Attaque fölött, a melynek előterében balra az iránytüt nyerjük a Prospect von der Chur Bayrischen saythen sambt dero Attaque és a Grundriss von Ofen und der Attaque szemlélhető, a melyek mindegyikén az iránytü van jelezve. Jelzése az előtérben

balra: Matth. Greischer fec et exc.

és az EXPI EXPLICATIO NOTARVM (Erklarung der Buchstaben vnd Zieffer) kezdete A. Oppugnatio Imperialis (Die Kayserliche Attaque) és befejezése: 41. Mons S. Gerhardi (St. Gerhardts Berg.)

a vk.

Szines rm., mér. 31 : 40.2 cm.

Érsekujvár. T. 4563.

A térrajzon, a melyhez Erklärung der Buchstaben van adva A. flusz Neutra kezdettel és N. Müsquea in der palancka befejezéssel az előtérben a sziget felső részén vizimalom köti le figyelmünket. Felirata a magyarázat fölött:

Abrisz:
Wie nach, die Christliche Armee, mit ihren Approschen, an die Vestung Neuhäusel kohmen den 21. July Ano. 1685.

alól balra: Leonhard Christ: Lochner ex:
jobbra: M: Greischer sculp: Vien.

Rm., mér. a vk. 26: 22 cm.

126-94-66.

Szent Jób. T. 8339.

Bevétele 1686-ban.

A Kurtze Beschreibung der Einnemmung dess Schlosses vnd Marckts S. Job, geschehen den 12. Febr. 1686. durch die Kayserl. Waffen vndter Commando dess Herrn Feldt-Marschall Lieutenant Graffen von Caraffa, &c. czimű röpiven fölül az eröd ostromát szemléljük az előtérben azon jelenettel, midőn a parancsnokoktól körülvett Karaffa a hármas török küldöttségtől a kulcsokat veszi át. Jelzése alól balra: in Wienn zu finden bey Matthias Greischer Acad: Kupferstecher und Kunstfürther beym Kay: Baalhaus.

Rm., mér. a rl. 15.7: 25.1 cm.

Sz. n. 101-903
650-902-5.

Greisenhofer, Franz MDK

festő

1885. évben lépett a Zsolnay -gyár szolgálatába.

73.o. 9. jegyzet.

Nikelszky Géza: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

PAUL GREISIGER, textilfestőmester

Az eperjesi céh mesterjegyzéke nem maradt fenn. A levelezés, és "Protokol fabriarskeho cechu 1801-64" alapja e jegzéknek. A 8 eperjesi mester csak elvétve szerepel benne.
E mesterek egyike volt:
8.-Paul Greisiger, 1771. Kassa. 153old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Greisinger Ilona

1912

Ki tud róla?

A Rajztanárok
Egyesülete -

sége mellett fizesse ki s t

kiadáskép számolja el. Buda

rendeletéből: Dr. Nagy Árpád

A hivatalos másc

igazgató.

Greisinger Ilona

1908/9 - 1911/12

Ferkèpzomfoiskèvk

87 l.

Megnézni
a nevet
a forrásba

temp[illegible]val. Nevezetesek a korinthusi (Akrokorinthus), pergamoni, selinusi, prienei A.-ok.

AKROTERION, a görög építészetben a templomorom csúcsát és sarkait ékesítő dísz, túlnyomóan festett terrakottából. Leginkább akanthusszal vagy indákkal kombinált palmettával van díszítve, de emberi alakok és griffek is gyakran szerepelnek rajta. A legrégibb ismert A. az olympiai Heraionról való; ez két méternél nagyobb átmérőjű terrakotta-diszkosz, geometrikus dekorációval. Az A.-motívumot sírköveken is felhasználták (Dexileos, Hegeso).

AKT, a művészeti gyakorlatban a ruhátlan emberi test, a történelem előtti s az ókorban, valamint az újkorban a művészet egyik legfőbb tárgya, a középkorban ábrázolása csak az ikonográfia-szabály által előírt legszűkebb térre szorítkozik (pl. Ádám és Éva, stb.).

AKTIVIZMUS, művészeti mozgalom, amelynek lényege azonban nem új stílus keresésében áll, hanem abban, hogy a művészettől az esztétikai hatáson kívül más, főként etikai hatások kiváltását is követeli. Így meghatározva tehát az A. nem egyéb, mint az önmagáért való, ú. n. „l'art pour l'art" művészet ellentéte. A szónak ezt a tulajdonképeni értelmét azonban igen gyakran szándékosan félreértik és a futuristák vagy dadaisták önmagáért való cselekvési programmját mondják A.-nak. A szó igazi jelentése szerint az A. azonos mindenféle irány, programm és tendenc-művészettel. Magyarországon a „Ma" körül csoportosult írók és művészek szerették magukat aktivistáknak nevezni. *Hevesy.*

AKVARELL, az a festési eljárás, amely kötőanyaggal, többnyire gumiarabikummal preparált és vízzel felhígított festékek alkalmazásából áll,

JOANNES GREITZINGER, órasmester

9.sz.FAJZS.-Bécsben született,mesterségét Zalaegerszegen tanulta és Kanizsán választották polgárrá.Szegeden 180 -ban telepedett le és 1805.Szt.András nava 29-én fogadtak be polgárrá.Neve az 1828-as összeirásban a palánki mesterek közt még szerepel.1835.aug.5-én hetvenkét éves korában halt meg.Özvegye Christina Szimony volt.
29.old

T.KNOTIK MÁRTA: XVIII.-XIX.századi fémtárgyak és mesteremberek 19.old

A MÓRA FERENC Múzeum évkönyve, 1972/73. I.
Szeged, 1974

JOANNES GREITZINGER, órásmester

9.sz.PAJZS.-Szeged varosanak masik órasa Joannes Greitzinger volt.O bécsi szuletesu,csupan egy éve ,1803-ban kérte letelepedését,de akkor még nem alkalmas a varos toronyóráinak gondozasara. 28.old.

T.KNOTIK MÁRTA: XVIII.-XIX.Századi fémtárgyak és mesteremberek 19.old

A MÓRA FERENC Múzeum évkönyve, 1972/73. I.
Szeged, 1974

JOANNES GREITZINGER, órásmester

A Táblázatban szerepel:

Joannes Greitzinger, órásmester, Bécsi származású, Palánkban lakott, háza nem volt. -1803-ban kérte le telepedését. 1805-ben polgár. 1813-ig tudunk róla 36. old. után. 1835-ben halt meg.

T. KNOTIK MÁRTA: XVIII.-XIX. századi fémtárgyak és mestremberek 19. old

A MÓRA FERENC Múzeum Évkönyve, 1972/73. I. Szeged, 1974

GREIZELBRECHT ÁDAM, óraslegény

S.PAJZS.- Thomas Schonbeck szegedi órasnak volt a legénye 1806-ban. Ebben az időben a bejegyzések, már mint polgárt említik, bár neve nincs benn az aranykönyvben. 29.old

T.KNOTIK MÁRTA: XVIII.-XIX.Századi fémtárgyak és mesteremberek 19.old

A MÓRA FERENC Múzeum évkönyve, 1972/73. I.
Szeged, 1974

Greksa Bori, népművén

L.: Vén hajomé

Boros M.: Elment a tojás .... 4.

EST I HIRLAP, Bp. 1976. máj. 6.

Greksa Bori, pingálóasszony

Világjáró Kalocsai pingálóasszony.

Horváth István: Legyen Greksa Borija...

3.

ESTI HIRLAP Bp. 1974. aug. 30.

Greksa Borbála, népzenkutató

L: Vén kajosné

8.

—: Hú

Népszabadság, Bp. 1977 ápr. 22

GREKSA JÁNOS, szücsmester

A Székesfehérvári Városi Levéltárban két irat a város XVIII.sz.-i mestereiről. Az egyik 1784-ből, a másik pár évvel későbbi. 64 mester ég, 519 név. Az arab számok a két listát, a rómaiak az öt csoportot jelzik. 263.old

/ 1,2./ V. szücs. 266.old

U.VARGA MARIANNA: Mesteremberek Székesfehérvárott a XVIII.században 273.old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX.

1967-68. Székesfehérvár

Ø Gvelinger Ferenc

II. e.

fest. nak

Ferk pzomfoisk vk

1935-36. 70. l

1139. 1105.

Grell Martinus

Lásd

Jedlička
Kiskarjatt
emb.
I. 125. 1.

potkoteb

Simmon grell, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő cén legénykönyvéből, 1697 den 20 oktober: "Simmon grell tischler gesell". 112.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények xg Győrben a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrabona, 9.-Kantus János Ház. Győr, 1967.-A győri Ház. Évkönyve

Grell, Simon, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordált asztaloslegények jegyzéke: "Grell, Simon, 1689". 116. old. 17. jegyz.

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztlosszövességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9. - Kantus János Múz. Győr, 1967
A Győri Múz. Évkönyve

ANTON G R E M S B E R G E R, textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 487.- Herr ANTON G R E M S B E R G E R
Felvétel ideje: 1852. 18. Apil.
Hová Vették fel: Tejed Fördögyölts bey Schütt Szerdahely, §Ollé-tejed, Pozsony m./. 163.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

M. Gremsberger Ilona, [ ] MDK

A Margitsziget fejlesztési tervének egyik kénítője.

Acsál Kovách Tamás: Milyen lesz a sziget? 3

ESTI HIRLAP, Br. 1970. febr. 27.

Gremsperger Beatrix

Kerepel az alábbi táslaton

(-y): A pamuttextil művészete

Fonalás 1970 III. 25

Gremsperger Beatrix

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1970 APR

SZOCIALISTA
MŰVÉSZETÉRT

1021

KIÁLLÍTÁSOKON LÁTTUK...

Gremsperger Beatrix textiltervező munkái előtt az Iparművészeti Tanács kiállításán (MTI — Kácsor felv.)

Kondor Béla és Gross Arnold kiállításáról (Selmeczi Tóth felv.)

Tóth Menyhért kiállítását a székesfehérvári István kir. múzeumban B. Supka Magdolna nyitotta meg (Kabáczy Szilárd felv.)

Zsüritago

A LEGSZERÉNYEBB MŰVÉSZET

...agyis a filmek magyarul megszólaltatásának művész... tartotta hetedik seregszemléjét Debrecenben, márciu... közt. Ezt a közvélemény is, a sajtó is úgy veszi tudomá... elismeri fontosságát, de nem tud róla sokat beszélni. S... elmegyen a többi napihír közt.

Ha éveken át figyelte az ember e debreceni tavas... szemlét, most már határozott karakterűnek mondhatj... kult a rendszere. A szemlére benevezett filmek közi... legjobb nyolc mozifilmet és a legjobb tizenket tévé-fil... tatták be a közönségnek és a zsürinek. Állandósult a... viták, beszélgetések kerete, mondanivaló pedig egy... úgyis rengeteg felgyülemlik. Megtalálta tehát ez a sze... lyét, funkcióját.

A zsürivel mint minden művészeti alkotást elbíráló... tevékenységével pro és kontra lehet vitatkozni. Lehet a... dani, mint egyesek tették, hogy talán a színészeket ke... sősorban díjazni, mert rajtuk múlik minden, „belebúj... megszólaltatott kolléga bőrébe, lelkébe, hangjába? Má... azzal tromfolnak: no, és ki választja ki a legmegfelel... nészt? Nem azt kellene, aki eltalálja és helyre rendezi... felelő színészt, ténylegesen jutalmazni? Ismét újabbak... fordítók névtelennek tetsző, „tápanyagot" szolgáltató n... tartják döntőnek. Mindegy. Lehet ezeken vitatkozni, b... ni. Az a fő, hogy már beszélgetések, viták tárgya lett a s...

Megtalálta a szemle a közönséget is. Zsúfolt előadás... titették a tavaly már játszott, látott filmeket. A szakm... nak, közönség-találkozóknak is szűkös lett a művészmo... ja. Ötven-száz érdeklődő itt igen szép eredmény. Persze... zsüri ülés, nem egészen sikeredhetett úgy, ahogy a Fip... képzelte. Mert ugyan összegyűltek a zsüri-tagok, érd... szinkronisták. A döntés után, de az eredmények kil... előtt. Olyan volt az egész manőver, mint egy harcszer... gyakorlat. Itt sem lőttek vissza ... A zsüri tagok elmon... leményüket, gondolataikat, ki dodonai kétértelműséggel, ... sisakos hadakozással. Ám senki nem szállt szembe velük... a közönség szeme fekete kendővel be volt kötve. Úgy...

Gremsperger Beáta

Hozzászólt a fiatal iparművészek tanácskozásán (1970. VII. 28.), beválasztották a munkabizottságba.

Fiatal iparművészek tanácskozása; Ipari Művészet, 1970. IV. 52-53. l.

Gremsperger Beatrix ipar művész

A Térek művészklubban

Kiállítása nyílt

Szocialista művészetért 1970 I. sz.

Gremsperger Bea, Ipari t. tervező

L.: Droppa J.

Horváth T.: Ipari textilmű véneti ... 5.

Népszava, Bp. 1975. szept. 12.

Gremsperger Bea

Textiltervező, részt vesz a kiállításon

Jubileumi Iparművészeti Kiállítás
1975. Műcsarnok, jún – júl.

Gremsperger Bea

Szombathelyen a Savaria Muzeumban rendezték meg a III. Ipari Textilművészeti Biennálét.
Vadas József: "Textilminta készitők" cimmel beszámol a tárlaton szereplő művekről s felsorolja a tervező művészek nevét:
A cikk sorrendjében szerepelnek: Kovács Lajosné, Gyöngyösi Gergelyné, Payer Emilia, Bartók Éva, Horváth Mihályné, Gremsperger Bea, Katona Gyöngyi, Kovács Péter, Zámbóné Pollermann Judit, Buzás Árpád, Attalai Gábor, Szabóné Ehrsam Éva, Pauli Anna, Droppa Judit, Markovitsné Almási Angéla.
Vadas József beszámolóját lásd: Attalai Gábor nevénél.
Élet és Irodalom, Bp. 1977. szept. 3. 36. sz. 12. lap.

Grempsperger Ernő MDK

Csendélet, olf.

Műcsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Gremsperger Ernő
Római fürdő, vizf.
Balatongyörök, "

MAPE V. kiáll. N.Szal. 1916. nov. 14 1.

Gremsperger Ernő MDK

Római fürdő, vizf.
Balatongyörök, vizf.

Magyar Aquarellisták és Pasztellfestők
Egyesületének V. kiállitása
Nemzeti Szalon 1916. nov.

MDK

Gremsperger Ernő

Kézimunkában, of.

Nyárutó, of.

N.Szal. tav. tárlat, 1913. ápr. 10. 1.

Gremsperger Ernő

középiskolai rajztanári oklevelet kapott.

Képzőműv. Főisk. Évk. 1908-9. 64 l.

MDK

Gremsperger Ernő

Római fürdő, vf.

Balatongyörök,"

MAFE 5. kiáll. N. Szal. 1916. nov.

Gremsperger Ernő MDK

Rózsák, vizf.

Műcsarnok 1913-14. téli kiállítás

Gremsperger Ernő MDK

Gellérthegyi Kápolna, vizf.

Műcsarnok 1917 tavaszi tárlat

Gremsperger Ernő MDK

Rózsák, vizf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

Gremsperger Ernő MDK

Galagonya, olf.

Mücsarnok 1916. tavaszi tárlat

Grempsperger Ernő MDK

Birsalmák, olf.

Mücsarnok 1916-17 téli tárlat

MDK

Gremsperger Beatrix

V. Orsz. Iparm. kiáll. Mücs. 1965.

Gremsperger Beatrix

Varga Imre: Szabó Lőrinc, bronz, életnagyság, Miskolc.

Bírálóbizottság: Gremsperger Beatrix, Kampfl József, Marosits István

Művészet, 1982. szept., Hátsó borító belső oldalán.

Gremsperger Beatrix

Pairs László: Plasztika, műanyag, m: 8 m. (repr).

Bírálóbizottság: Farkas Ádám, Gremsperger Beatrix, Kertész Géza, Mihály Gábor.

Művészet, 1988. ápr., hátsó belső sorító.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
FONALÖR

DOLGOZÓINAK LAPJA

1021 Gremsperger Beatrix

Az év legszebb terméke

a Dolores és a Levendula

Dolores jött, látták, győzött... Ahogy mondani szokás: meglátni és megszeretni egy pillanat műve volt. Tévedések elkerülése végett: a dallamos név viselője nem csinos spanyol lány. *Dolores gyönyörű női ruhanyag, hófehér, csipke jellegű kelme.* Szaknyelven *Dreher kötésű áru*, a békéscsabai gyárban szövik és gyűrtelenített, műgyantás kikészítéssel kerül forgalomba.

Sikerének legújabb bizonyítéka, hogy április 13-án szakemberekből álló zsűri döntése alapján elnyerte az év legszebb terméke címet az ugyancsak *Dreher* kötésű abrosszal együtt. Vállalatunk termékei közül miniszteri dicséretben részesült a *Teddy* elnevezésű strandruhára alkalmas frottieranyag.

A három oklevél nem kis elismerést jelent a Pamuttextilművek mintatervezői és kivitelezői számára, hiszen a zsűri *kilenc selyem, len-kender és pamutipari vállalat százötven pályaműve közül összesen kilencnek ítélte oda az év legszebb terméke címet és négyet méltatott miniszteri dicséretre.*

Érdekes, szószerint is színes munka a mintatervezőké. Évente több száz új kötésminta születik az Aradi utcai helyiségben. Részben a vevők elképzelését valósítják meg, de nagyrészt saját ötleteiket dolgozzák fel. Alkotásaikkal lényegében a tárgyalóasztalnál vizsgáznak, akkor dől el, hogy kerül-e sok ezer méter ezekből az anyagokból a hazai és külföldi üzletek polcaira.

Az év két legszebb termékének tervezője *Horváth Piroska.* Munkája elismeréseként az idén nyerte el nyolcadszor kitüntető címet, most azzal a különbséggel, hogy egyszerre két pályaművével.

— *Akármennyire furcsán hangzik, meglepődtem, amikor megtudtam az eredményt. Mindig van egy olyan érzésem, hogy most biztos nem nyeri el a zsűri tetszését a munkám. Meglepődtem, — és nagyon megörültem. Nemcsak az elismerés miatt. Arra gondoltam, hogy talán majd így többet gyártanak belőle.* A jelenlegi mennyiség ugyanis jóval alatta van az igényeknek.

Világszerte hódít a frottirból készült strandruha. Nemcsak azért divatos, mert mutatós, hanem mert praktikus viselet. A hazai kollekció bővítésére tervezte *Gremsperger Beatrix* a kétféle mintát, amely több féle színösszeállításban készült. A fiatal tervezőnő három évvel ezelőtt végezte el az Iparművészeti Főiskolát s azóta már kétszer szerzett munkájával miniszteri elismerést. A mostani pályamunkája még a kísérleti gyártás stádiumában van, de reméli, hogy a külföldi vásárlók tetszését is megnyeri és lesz belőle megrendelés.

A díjnyertes anyagokkal rövidesen a hazai közönség is megismerkedhet. Kiállítják majd a *Budapesti Nemzetközi Vásáron*, és a május végén a *Divatcsarnokban* megrendezésre kerülő, a vállalat termékeit bemutató kiállításon is. Ezenkívül a *Dolores* anyagból készült blúzok hamarosan megjelennek a belföldi üzletekben.

la—

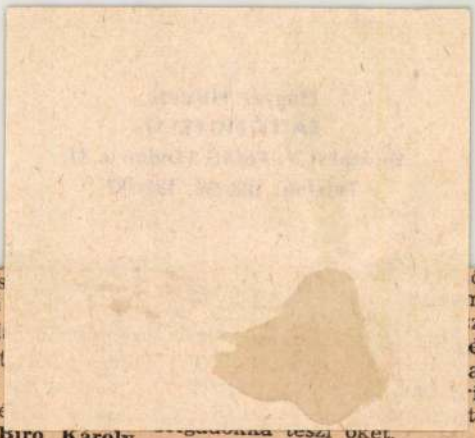

kalom volt bőven mindenütt. A IX. pártkongresszus célkitűzésének feldolgozása, a helyi viszonyokra való alkalmazása, az év végi zárás, értékelés, az új év feladatainak segítése, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50. évfordulójára tett felajánlások összegzése, közben a szakszervezeti választások, a KISZ alapszervezetek vezetőség választásának előkészítése, mind megannyi erőpróba.

A pártalapszervezetek vezetősége nem éppen a legkönnyebb időszakban kezdte meg munkáját. Figyelmét is sok-sok esemény köti le, amelyben mind aktívan részt kell vennie, feladatot kell vállalnia.

Annál is nagyobb erőpróba ez, mivel több helyen cserélődtek a tisztségek, egy-egy poszton változás következett be. Így történt ez a Frottier gyár II. alapszervezetében is, ahol az öt tagból álló vezető-

és csoportos bes
ismerteti a párton
— Így azok i
látják feladataikat
leg nem olvassák
mákról szóló elmé
ket — mondja **Biró Károly** agit.-prop. titkár.

Köztudomású, hogy az emberek többsége jobban szeret hírt hallani, mint olvasni. Közvetlenebb a kapcsolat és elmondhatják problémájukat, kétségeiket, előadhatják javaslatukat és tisztázódnak olyan nézetek is, amelyek olvasás útján — esetleg helytelen értelmezés következtében — bennük maradnának.

A vélemények kicserélése és ezen keresztül a politikai nevelőmunka a Frottier gyár II-es alapszervezetében is napjaink egyik legfőbb feladata lett. Különösen a brigádoknál kívánják ezt a munkát erősíteni. Ezért a vezetőség a kö-

Részt vesz a brigádértekezleteken. Ismerkedik a dolgozókkal, és amikor majd munkájuk értékelésére kerül sor, legalább olyan súllyal és biztonsággal tud majd rangsorolni, mint a szakszervezet, amely a brigádmozgalom tulajdonképpeni gazdája.

Félév nem sok idő ahhoz, hogy a pártalapszervezetek látványos eredményekkel bizonyítsanak. De nem is látványos, hanem mély értelmű, alapos munkára van szükség. Sokrétű napi feladataiknak pedig eleget tettek. Sőt, a régi módszerek mellett keresték és megvalósították a pártmunka egynémely új vonását is. Legfőbb eredményük az, amit a gazdasági munkát segítő tevékenység mellett a politikai nevelőmunka terén már eddig kifejtettek és a továbbiakban is elérni törekednek.

ledik a nyár!

valamennyi helyiséget kifestettek.

De talán még ennél is többet jelent az üdülő kényelmi szempontjából, hogy az étkezés ezentúl nem a Hableányban történik, hanem a vállalati üdülőben, s a korábbinál sokkal jobb ellátást a szomszédos újonnan épült Filmlabor üdülője biztosítja. Az is kedvező, hogy előreláthatóan az idén olcsóbb lesz a napi költség, felnőttek részére 33, gyermekek részére 18 forint.

Napjainkban már az átalakítás, a modernizálás utolsó simításait végzik. A tervezet szerint június 1-től fogadják az üdülőket hét turnusban szeptember 6-ig. A szobák elosztása a hagyományos szokások szerint a gyárak közti létszám alapján történik.

A né

ebben a városban. Pedig az idén „foga volt az időnek"

Lyrensperger Ernő

festő

Csendélet, vízf

250 K.

Nemzeti Szalon

1913. jún. téli kiáll.

Gremsperger Ernő

1913. apr. – máj kiáll –
Nemzeti Szalon
Kézimunkában, olaff. 150.–
Nyárutó, olaff. 300.–

Grempsperger Ernő

1914. Ifjú Művészek egyesülete
kiáll. n. o.
Csendélet, olaff. 300.–
Mimózák, olaff. 600.–

Gremsperger Ernő

1914. máj–jún. kiáll. n. o.
Archép. olaff. 800.–
Mimosa. olaff. 700.–

1914. dec. kiáll. n. o.
Balaton, olaff. 200.–

Leopold, Johann Christian III. 114.

GREMŠPERGER *Ernő*, festő, Zsámbék 1885 ápr. 20. A bpesti képzőműv. főiskolán tanult, s mint rajztanár Budapesten működik. 1913 óta kiállítója a Nemzeti Szalónnak és a Műcsarnoknak. Naturalista arc-, akt- és csendéletképeket fest.

E. G. I. 417 l.

~~1298. Umbriai mester:~~ a XV. század végéről

1298 Mária a gyermek Jézussal

Fölül, trónuson ül a Mado
fogja, jobb tenyerén tartja.
és szent Ferencz
pedig szent János és szent Antal
viszi vállán a megváltót, balról
vet kezeiben, míg jobbról szent Luc
beri szemek vannak. Fölül ezt az e

Fresco
Taracotta vászonra, fölül
Vétetett [illegible]tól 189
Elszámoltatott 1895: VIII
Az elszámolásra nézve 1.

1897: VII. 29-én az Iparm

honnan 1907 márczius 2-án v

P. Lunghi-

Ir. Mus. 904: v. 17.

1895

Gremsperger Ernő

1904/5 – 1907/8

Ferkèpzomfoiskèvk

87.l.

olyképen, hogy a fehér vagy enyhe

Gremsperger Ernő

festő vül. 1885

cód

Krück I. 416. l.

Kelta bronzkövedékek VI.18.

Gremsperger Ernő

Krück I. 416. l

Gremsperger, Ernst, Maler, geb. 1885 in Zsámbék, absolvierte die Budapester Lehranstalt zur Ausbildung von Zeichnenprofessoren, oblag hierauf ein Jahr in verschiedenen Gegenden Ungarns dem Studium der Natur und wurde 1909 als Zeichnenprofessor nach Budapest berufen, wo er seither wirkt. G. befasst sich mit besonderer Vorliebe mit Aquarellmalerei und beschickt seit 1908 die Provinz, seit 1910 auch die haupstädt. Kunstausstellungen. Er zählt zu den rührigsten, produktivsten Malern. Aus der bereits stattlichen Serie seiner Werke nennen wir: *Gelbes Haus* (1908), *Im Friedhofe* (1908), *Liegender Akt* (1909), *Sonnenschein im Nebel* (1910), *Waldkapelle* (1910), *Obst-Stilleben* (1911), *Mimosen* (1912), *Szenteser Kirche* (1912),

416 ◇

Beim Nähen (1913), *Intérieurs* (1913), *Bergesabhang* (1913), *Rosen* (1913), *Römisches Bad* (1913), *Herbstglanz* (1913). G. ist auch als Portraitmaler beliebt.

Gremsperger Ernő

festő

L.

Szendrey - Szentiványi

600. l.

Esztergom.

A középtérben van a vár és
látszanak a Thomas berg-gel, az
can-tól hid vezet a Dunán át. F

Die Vestung GRAN.

Rm., mér. a rl. 15: 18.7

131-91-64

Gremsperger Ernő, festő; szül. 1885 ápr. 20-án Zsámbékon (Pest-Pilis-Solt-Kiskun megye). 1896—1904-ig Nagyszombatban az érseki gymnasiumban, 1904—1908-ig pedig az orsz. m. kir. mintarajziskola és rajztanárképzőben tanult. A Műcsarnok kiállításain 1913-ban Rózsák cz. vízfestményével vett először részt. Ugyanott 1914-ben egy csendéletet állított ki. Jelentékenyebb művei: Halottak napján (1907), Gerecs Szaléz benczés tanár tulajdona; Radich Ákos kir. építészeti felügyelő arczképe (1911); Fekvő női akt (1911); Őszi tájkép (1911); Feleségem arczképe (1912); Dr. Csergő Hugóné arczképe (1912); Csendélet (1912), Greskovits István tulajdona és Pihenő akt (1913).

Kiáll. tárgymutatók és a művész közlése nyomán.

Greph Jeremiás, l. *Greff J.*

Grensperger Ilona, [épílén ?]

Terve díjat nyert.

–: Tervpályázat a Nyugati pályaudvarnak és környékének rendezésére 9.

érszabadság, Bp. 1972. júl. 8 -

M. Gremsperger Ilona, [épitén] MDK

Balatongyörök rendezésére készült terve díjat nyert.

—: Hír 8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1964. okt. 2.

M. Gremsperger Ilona

az alábbi tervpályázaton III. díjjal jutalmazott terv egyik szerzője.

dr. Reischl Antal: A budapesti Népliget rendezésének tervpályázata, 1970.
Magyar Ép.műv. 1971.4.sz.2-4.l.

Gremsperger Ilona [építész]

Az I. díjas terv egyik készítője.

Pályamű: Repr.

–: Még ebben az ötéves tervben megkezdik a Kelenföldi pályaudvar újjáépítését. 9.

Népszabadság, Bp. 1971. nov. 30.

M. Gremszperger Ilona

az alábbi pályázaton 17.000 forintos megvételben ré-
szesült 59. sz. pályamű egyik szerzője.

Román András: Lóbény városközpont tervpályázata,
1970. - Magyar Építőművészet, 1970. 6.sz. 2-6.l.

Gremsperger Ilona, [építész]

I. díjas
(Kispest tervért)

↓

(–ts–): Épül a dél-pesti vázosrészközpont

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 26.

Gremsperger József

néhai

faragó pásztor

Hercegfalván fenti

messze földön, híres szá-

madójuhász néhány unm-

káját, képrámákat, bo-

rotválkozó tükrét ta-

tálunk meg a család bir-

tokában. A többit szét-

hurcolták

Madarassy László dr.

A pásztorfaragás Fejér

megyében.

Székesfehérvári Szemle

1932. 7–9. sz. 48. l.

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

M. N. K.

GRENCZNER Michael mercurius

· Szepes - Durand

4 sodor

1952)

Művért. Kapossy János: Építők, szobrászok, festők és grafikusok Magyarországon 1828-b n. ~~136~~ 136 l.

mak.

Gremsperger Nándor tipógrafus

munkája 2. díjat nyert.
egyszerűen tipográfiai eszközökkel művészi
gonddal van megoldva

Ábra: 433. l-on.

1. A Magyar Grafika, és Papíripar Évkönyve 1962
fedélpályázatának bírálata.
Magyar Grafika 1961, 5. évf. 6. sz 432. l.

Grenicer Ágost

bártfai ötvös (?)

1435-ben Bártfa város egy ~~[illegible]~~ tálat ajándekozott Zsigmond királynak, melyért 1 arany forintot (??) kapott Grenecser Ágost.

Fejérpataky László dr

Magyarországi városok régi számadáskönyvei. 357 l.

Groszmann Malvina

Bártfa város 1418-1444. ki számadáskönyvei művelődéstörténeti szempontból. Bp. 1911. 28 l.

92. l.

12	"
13	Dr. Szentiványi Ilyne
14	
15	Demeter Sándor
16	Szangel Judith
17	Szobó Erzsébet
18	Solóth Ferenc

Gremsperger Ilona M.D.K.

A Szegedi Olajközpont tervpályázaton 10ooo Ft-os megvétel

Tervező: Tolnay Lajos- Tallós Elemér

Munkatárs: Paál Tamásné- Orosz Annamária - Ercsényi Sándor

Magyar Építőművészet 1967/5. 3.l.

Gramsperger Ilona M.D.K.

A Paskil-fürdő tervpályázaton dijazxxx 10ooo Ft-os megvótel

munkatárs.

Tervező: Tolnay Lajos. Tallós Elemér, Kincsi István

Munkatárs: Hivatal Judit, Vásárhelyi Józsefné, Orosz Annamária

Kocsány i Sándor, Szentirmay Sándor, Gramsperger Ilona

Magyar Építőművészet 1968/4, 2-3.l.

GREMSPERGER Ilona /

forgalmi tervező (BUVÁTI)
közreműködött a tervezésben

A Budapesti Nemzeti Színház terve. 1966. Kidolg. Hofer Miklós, Halmágyi Ildikó, stb. Ép, 1966.

M. Gremszperger Ilona

az alábbi pályázaton ~~kiemelt~~ megvételben részesült
15. számú pályaterv egyik ~~munkatársa~~ szerzője.

Tokaji Béla: Fonyódi gyógyfürdő-gyógyszálló és meleg vizü strandfürdő tervpályázata, 1971.
Magyar Építőművészet, 1971.6.sz.2-5.l.

M. ~~Gremsber~~ Gremsberger Ilona

az alábbi tervpályázat on megvételt nyert 1. számú terv egyik szerzője.

Kriszt György: Mosonmagyaróvár régi városközpontjának tervpályázat a, 1971.
Magyar Építőművészet, 1972.2.sz.14-16.1.

Gremsperger Gábor

faragópásztor

Tükörpusztán (Fejér vm) az előszállási uradalomban szolgált és ott nyugalomban élő Gremsperger Gábortól szereztünk 3 puhászbotot.

Székesfeh. Szemle

1932. 50. l. (Pásztor-faragások.)

U N I V E R S U M
könyvkereskedés
műszaki könyvek
Budapest, VII., Erzsébet-körut 13. sz.
Telefon: 225-368.

Nélkülözhetetlen

Barna: Hatványok, gyökök, logaritmusc
fajsuly- stb. táblázatok.....
- Szerelők és lakatosok kézikö
- Eszterga-furó- és marószers:
- A nomográfia elemei.....
- A gépészeti szerelés elemei
- Indikator 5.40 P. Csava
- Fogaskerék egyszerü számitá:
Bicskei: Számtan 2.80 P. Síkmér
Bognár: Gyors bérelszámoló.....
Boldizsár: Esztergályosok és maros
Czike: Az aluminium tulajdonságai.
- Az aluminium ötvözetei, keze
Debreczeny: A logarlécszámolás elm
Denifleé: A könnyüfémek sajátságai
Gila-Örí: Gazdaságos üzemvezetés...
Gosztonyi: Vizvezetékek, vizmérő sz
Gozmány: Az acél ivhegesztésének g
Grész: Algebra és geometria 1944.
Harmos: Fémipari technológia 3 rész
- Technikai fizika.... 2.60 P.
- Csiszolás..... 2.- P. Os
Herbst: Mühelylapok. Számitások. G
Kazinczy: A vasipari gyártás tech

Gremsperger József

faragó számadójuhász

l.

Székesfehérvári Szemle

1932. II. 7-9. sz.

48. l.

119. kép. *Sienai festő, XIV. sz.: Remeték élete.*

A Capese Zurlo- és a San Marco-gyüjteményből. Gerevich PA, 232. és 263. l. (Signorelli követője.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom.

Gremsperger Gábor

pásztorfárogó

l

Székesfehérvári Szemle

1932. II. 7-9.

50. l

825. l. (Képe 826. l.) — Gerevich PA, 233—234. l. (Képe 233. l.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő. V., 1931., 6. l. — Berti Toesca, 958. l.

SANO DI PIETRO (sienai festő, 1406—1481)
Madonna Szent Jeromos és sienai Szent Bernardin között

Fa, tempera, 55·5×35 cm.
Sienából. A kölni Ramboux- és az Ipolyi-gyüjteményből.

Trostspiegel in den Widerwärtigkeiten des Lebens. Dreissig Marienbilder... aus der Privatsammlung... J. A. Ramboux. Köln, é. n. 15. kép. — Ramboux, 133. szám. — Lepold—Homor 97. l. — Van Marle, IX., 1927., 528. l. (Sano di Pietro.) — Gerevich PA, 225. l. (Képe 224 l. Sano di Pietro.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172. l. — Őszi kiállítás. 1930., Ipolyi, 73. szám. — Gerevich IPGY, 95. l. (Képe 95. l.) — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Berti Toesca, 947. l. (Sano di Pietro.) — Berenson, 499. l. (Sano di Pietro.) — Lepold—Lippay 55. l.

SANO DI PIETRO (sienai festő, 1406—1481) KÖVETŐJE
Madonna Ker. Szent János és Szent Jeromos között

Grenner

bécsi épitész

l.

Hodinka Antal: A munkácsi gör. kath. püspökség tört. Bp. 1910. 678, 679, 680, 710. l.

Verseer h.n. VI.187

Grenarz

l.

LykaMagyműI300-50

393. l.

Gremarz

č.

Lykanemzromantika
243. č.

Gremars

Ltáb IV. 17

2238. Nadler Róbert:

Tajkép.

Kenesének borult időben
mig jobbra a Balaton terül el
gelésznek nagy számban. A hátt
felhőzött. Jelzése alól balra:

Vászon, méretei 42.5: 52
Vétetett a Nemzeti Salon

Greph Jeremiás, l. Greff J.

L.

Szudrey-Szentiványi

600. l.

Esztergom.

A háttérben látjuk Eszterg
től jobbra a szomszédos hegyek
a Donaw flus szigetét és az inn
katonák élénkitik. Felirata a v

GRAN.

fölül pedig: im Iahr 1543 verlo
Ao. 1605 aberma

Kny., mér. a vk. 14.1:

MDK

Grenczer Dániel

kassai céhmester 1715-ben

Wick B: A kassai szt.Rozália-kápolna története.
Kosice 1935. 89.l.

GRENWILL, Franz, pozsonyi fazekasnegéd

F. G., Hafnergesell, 70 éves felesége meghalt. (1813, II. kötet, 387 l)

Preßburger Zeitung
(Genthon)

MDK

Grenyó Bertalan építész

magánépitési eng.

Épitő Ipar-Epitő Müvészet, 1922. okt. 15.
152 l.

GRESCHL s. GRÖSCHL

F.

Feleky Erzsike, Putnok . . . . . 48 db
Fraknói Vilmos püspök, Budapest . . . 2 „
Fúria Károly, áll. el. isk. tanító, Bártfa 2 „

G.

Greschák Pál bártfai szobrász . . . . . 1 db
Grieger József eperjesi lakos . . . . . 1 „

H.

Hartmann Ernő kisszebeni lakos . . . . 1 db
Hegymeghy Imre megyei kiadó, Eperjes . 1 „
Holeva András borbély, Bártfa . . . . 1 „
Holénia József bártfai banktisztviselő . . 14 „
Homolka Józsefné, Bártfa . . . . . 2 „
Hűvész község . . . . . 1 „
Hvozdovics Mihály csernyei gk. lelkész . 8 „

J.

Jaschik Álmos budapesti rajztanárjelölt . 1 db

K.

Özv. Keszler Tivadarné, Bártfa . . . . 1 db
Kitzbichler Ulrik kassai iparos . . . . . 3 „
Klein Nándor bártfai szűcsmester . . . 3 „
Kolacsek Károly, tisztviselő, Budapest . . 1 „
Korény István bártfai lakos . . . . . 1 „
Kőszeghy Ádám felsővizközi főszolgabiró 1 „

L.

Leukanics N. komlóspataki gk. lelkész . 1 db
Löcherer Gyula bártfai gyógyszerész . . 3 „

M.

Majlényi József bártfai karnagy . . . . 1 db
Mankovics Kornél feketekúti gk. lelkész . 1 „
Mankovics Rezső bártfai tiszti főorvos . 4 „
Mathia Endre tarkői rk. plébános . . . 1 „
Mauksch Gyula bártfai gyáros . . . . . 1 „
Mihalik József, királyi tanácsos, miniszteri biztos, Kassa . . . . . 4 „
Milli Mihály bártfai hentesmester . . . . 1 „
Mrász Róbert bártfai lakatosmester . . . 30 „
Muzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége, Budapest . . . . . 5 „
Münich János nyug. hertneki rk. plébános 1 „
Myskovszky Viktor kir. tan., akad. tag, Kassa 6 „

N.

Nemessányi Gábor birtokos, Eperjes . . 329 db

O.

Oszikói rk. templom . . . . . 9 db

P.

Palencsár János oszikói rk. plébános . . 3 db
Parizsa János tanítójelölt, Bártfa . . . . 1 „
Paskovics Ferenc hittud. hallgató, Zboró . 9 „

Gressák Pál

1 gimn.
nyilv. rajztanf.
6 hónap, jeles
Tanár Böhm János
Iparrajziskola 1905

A vezpontegy lego cenu prontagion prov. eprosi
prezgate. Kepesolate a hat cu prolgalettel. Az elsös
Jugtes fontossege es alapveto prabozei. A periult
levettvostetisei es fatoltöstetise. Az élet es halal je
lenseger.

—

M. D. K.

GRESCHEBIN festő

(Odessza)

1899-ben Nagybányán a Hollósy-iskola növendéke

Réti Bp. 1954. 325. l.

MDK

ifj. Greschl József ötvös

Árv. Közl. 1941. márc. 2.rksz. 97.auk.

13 l.

GRESCHL József Károly ötvös

GROTTE András: Kisérlet néhány magyarországi ötvösjegy feloldására2. = Müvészettörténeti Értesitő, 1991. 1-2. 78-79. és ill.

umban levő mutermeben kiállításokat is rendezett.
ger, újság 1866. 96. old.) A század végéről valóa
öngyöshalászi r. k. templom oltárképe is (Voit,
56.) Sajóssy a század második felében Egerben tele-
lett le, és ott rajztanári állást vállalt. 1887-ben a
i Marx Károly u. 11. sz. háznak volt a tulajdonosa.
ZER Mihály egri rézműves. Egerben 1817—35
zött írják össze. A város IV. negyedének 4. fertá-
ban házbirtokos, ezen kívül pálinkafőzője és
leje van.
ZER József miskolci ónöntő. 1815. június 18-án
tkozott be a bécsi Akadémiára, mint „nyerges-
ster Miskolcról". 1857-ből való a szilvásváradi
. egyház 2 db boroskannája, amelyen három vi-
tövet egy-egy mondatszalag övez: SALCZER J.
MISKOLCZON felirattal. (Voit, 1956.)
LAI János pogonyi kőműveslegény, kőműves-
llér. 1848-ban alakítja át a váraszói r. k. templo-
t → Koncz M. áccsal és → Schuller F. asztalossal.
ÁL ÉrsEgyh L plebir.) Elkészíti 1850—51-ben
istenmezejei r. k. templom költségvetését. (EÁL
. 189.) Ekkor Sallai az Orczy család uradalmi
llérja. Itt → Koncz ácspallérral, → Schuller asz-
ossal, → Simor mérnökkel és → Dudás egri kő-
ivessel együtt nyújtja be költségvetését. (EÁL
sEgyh L plebir.) Ismeretlen időből való az isten-
zejei templomhoz készült terve (EÁL ÉrsEgyh L
. I. 18.) és 1855-ből az istenmezejei régi templom
t László szobrának áthelyezési munkája is. (EÁL
sEgyh L plebir.)
OOLD Mátyás miskolci órás. A XVII. század
géről származó óráját az Iparművészeti Múzeum
i. (Sümeghy, Műv. Lex.)
PERGER István gyöngyösi asztalos. Az 1827-es
alános országos összeírás alkalmával említik
öngyösön.

Greschner, Thomas, Körmöcbánya, asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordult asztalosle gények jegyzéke: "Greschner, Thomas, Körmöcbánya, 1693. II. 22". 116. old. 1. jegyz.

Batári Ferenc: Asztalosle gények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosművességének történetéhez 93. old

Arrabona, 9. - Antus János Múz. Győr, 1967
A Győri Múz. Évkönyve

Greschner T./Thomas/,asztaloslegény

Győrben 1674-1699 között megfordúlt asztalosleg é-nyek jegyzéke származási hely szerint:"Körmöcbánya: Greschner T." 122.old

Batéri Ferenc: Asztalosleg ények Győrött a XVII. században - Adatok Győr város asztalosmüvessége-nek történetéhez 93.old

Arrabona,9. -Xantus János Múz.Győr,1967.- A Győri Múz.Évkönyve

Thamas Greschner, asztaloslegény

A győri asztalos és puskaagykészitő cén legénykönyvéből, October 1692 Jahr után: "Anno 1693 den 22 februari ist Thomas Greschner Von Chremnitz aus Bergstaten bin ich fremd gesesen". 108.old

Batári Ferenc: Asztaloslegények Győrött a XVII, században - Adtok Győr város asztalosmüvességének történetéhez 93.old

Arrahona, 9.- Xantus János Múz. Győr, 1967.- A Győri Múz. Evkönyve

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Orvosok V. Kongresszusa

elemezték, összefoglaló dolgozat hangzott el marosvásárhelyi orvostól a gyomorrákról. Váciak a vesedaganatokról számoltak be, a Flór Ferenc Kórházból szervmegtartó eljárást ismertettek. A közismerten magas szenvedélybetegség-arány pusztító hatása egyik sorskérdésünk. Kezelési eredményeit, a megelőzés stratégiáit, valamint az alkoholizmus elleni küzdelem történetét a Duna–Kárpát-medence és Erdély vonatkozásában kiváló váci és marosvásárhelyi professzorok ismertették. A demográfiai helyzet javításának lehetőségét vizsgáló dolgozatok a kongresszus egyik fontos témakörét jelentették.

– Úgy tudom, ehhez a témához kapcsolódik a kongresszus nyilatkozata is.

– Igen. A nyilatkozat tömören összefoglalja törekvéseink célját, mozgatórugóit. Amiért küzdünk: nemzeti túlélésünk biztosítása, a hosszabb, boldogabb élet reménye, az egészség szolgálata.

P. L.

Az Erdélyi és Pest Megyei Orvosok V. Kongresszusának nyilatkozata

Az Erdélyi és Pest Megyei Orvosok V. Tudományos Tanácskozásának résztvevői megállapították, hogy a magyarságot sújtó népbetegségek határon innen és határon túl nagyon sok hasonlóságot mutatnak. Az életkörülmények különbözősége ellenére a genetikai adottságok azonossága és a nemzet XX. századi szétszaggatása okozta trauma magyarázza a magyar népet sújtó katasztrofális népegészségügyi helyzetet a Kárpát-medencében. A tanácskozás megállapította, hogy a nemzet jövője szempontjából a legtragikusabb tény a nemzet fogyása. Az élveszületési arány csökkenése határon belül és kívül tragikus méreteket öltött. A résztvevők a legsürgősebb tennivalók közé sorolják a családok megerősítését és az élveszületések számarányának növelését. Mi, magyar orvosok felhívjuk a magyar politikai élet vezetőit határon belül és kívül egyaránt, hogy minden lehetőséget ragadjanak meg a családok megerősítéséért, a gyermekvállalás értelméért, az egészséges nemzettudat megerősítéséért. A kedvezőtlen folyamatok megállítása, megfordítása komoly feladat és kihívás a magyarságért felelősséget vállaló vezetők számára. Mi, orvosok ezt a kihívást vállaljuk, és mindent megteszünk azért, hogy a Kárpát-medence magyarjai sokkal jobb kondícióban érjék meg az ezredfordulót.

Testvéri egységben összefogva, határon innen és túl támogat-

Veszélyes fogyás

Egyes betegségek – így a rák és az AIDS – előrehaladásával sokszor áll be erős súlyvesztesség. Ilyen fogyást figyelnek meg a szívizomgyengeségben, az úgynevezett szívelégtelenségben szenvedő betegeknél is. Hogy mi okozza a fogyást, nem tudjuk pontosan, de azt igen, hogy általában nagyarányú elhalálozással jár. Erre az eredményre jutottak angol és német orvosok, akik 171, enyhétől súlyosig terjedő szívelégtelenségben szenvedő férfi és nő sorsát elemezték. E tanulmányról *Stefan Anker,* a kutatás vezetője, a londoni National Heart and Lung intézet szívgyógyászati osztályának specialistája számolt be nemrég Lipcsében, a német kardiológiai társaság őszi ülésén.

A vizsgált betegek egyötödénél fogyást állapítottak meg az orvosok. A súlyveszteség átlagban évenként hat kilogrammot tett ki. Tizennyolc hónapon belül e betegek fele meghalt szívbetegsége következményeként, a le nem fogyott betegeknek viszont csak 17 százaléka halálozott el. A legkedvezőtlenebb túlélési kilátások azoknál a lefogyott betegeknél adódtak, akiknek a szervezete testi megterhelés esetén már csak kevés oxigént tudott felvenni. Tizennyolc hónap múltán csak 23 százalékuk volt életben.

Amint az alapos vizsgálatok kiderítették, a legtöbb betegnek a csontozata észrevehetően visszafejlődött. Különösen a lefogyott betegeknek volt kifejezetten vékony a csontozatuk. Az orvosok azt is megállapították, hogy náluk a hormonháztartás és az anyagcsere is többszörösen zavartnak mutatkozott. Vérükben az izomzat fejlődését elősegítő jelzőanyagokból kis menynyiség volt található, és túl nagy koncentrációban tartalmazott ellentétes hatású jelző proteineket.

A lefogyott betegek szervezete ezen túlmenően a növekedést befolyásoló hormonra – amely a felnőtteknél többek között az izomerő fenntartásáról gondoskodik – nem reagált. Anker nézete szerint ez lehet az oka annak, hogy a szívgyenge betegek növekedést segítő hormonnal történő kezelése nem egészen hozta meg a várt eredményt. A még klinikai kipróbálás alatt álló gyógymód a szívizom erősítését szolgálja.

A kardiológus megjegyezte, hogy csak Németországban kereken 300 ezer szívbeteget érint a lefogyás.

Egyesült erővel a malária ellen

A malária elleni küzdelemben közös stratégiáról állapodott meg [illegible] Világbank. A fejlődő országokban évről

Bepillantás a Gresham-körbe

Vannak vidékek, ahol a „talajviszonyok" igen kedvezőek az értékes művészet befogadására. Az alapadottságok és a hozzáértő munkálkodás szerencsés együtteséből színvonalas bemutatók születnek. Zalaegerszeg ilyen város. Nemcsak a megye életerős művészetének gazdája, hanem nyitott minden szép és tartalmas kezdeményezésre. Rendszeresen jelentkeznek például tárlatokkal és regionális kisplasztikai seregszemlékkel. De a Magyar Nemzeti Galéria is otthonosan mozog a megyeszékhelyen. Kiállításain évente jelenik meg egy-egy művészeti csoportosulás, illetve témakör.

Ezúttal – a két világháború közötti időszak ismertetésének jegyében – a Gresham-kört mutatták be a városi hangversenyés kiállítóteremben. A kör a derékhadhoz tartozó, elsőrangú művészneveket tartalmazza, azokét, akik az 1920-as évek közepétől művészettörténészek, művészeti írók és művészetpártolók társaságában, időnként a Gresham kávéházban találkoztak. Meghatározó egyéniségük *Bernáth Aurél* volt. Őt idézem: „Nekünk, akik a Gresham kávéházban találkoztunk, fogalmunk se volt arról, hogy mi ezzel a Gresham-kört alakítjuk meg... Asztaltársaság voltunk a szó legszimplább értelmében anélkül, hogy limitáltuk volna létszámunkat... Amikor már az asztaltársaság erősen felduzzadt, valahogy magától alakult úgy, hogy azonos törekvésűek ülték körül az asztalt." A csoport magját *Berény Róbert,* Bernáth Aurél, *Egry József, Szőnyi István* festők, *Pátzay Pál* szobrász, valamint *Oltványi Artinger Imre* bankigazgató, szervező *(Fruchter Lajossal* együtt elsőrangú képgyűjtők) jelentették. Szorosabb-lazább kötelékekkel környezetükhöz tartozott például *Czóbel Béla, Bornemissza Géza, Szobotka Imre, Márffy Ödön, Bartha László, Borsos Miklós, Vilt Tibor;* a művészettörténészek közül *Genthon István, Petrovics Elek.* Időközben mecénásként is fellépő üzletemberekkel, orvosokkal, ügyvédekkel is gyarapodott a csoport, akik a hazai művek gyűjtését nemzeti kötelességüknek tekintették. Néhány év alatt hatalmas gyűjtőszenvedéllyel olyan képtárakat hoztak létre, amelyek segítettek szemléltetni az úgynevezett modern művészet profilját, s így ezek a kollekciók már a Gresham-kört tükrözték. A társulat elve a minőség állandósága és a hagyomány korszerű folytatása volt. Nem kacsingattak izmusokra, hanem a jellegzetes hazai festészetet, a nagybányai tradíciót vitték tovább. Nemzetivé alakították az egyetemes képzőművészeti kultúra kincseit. Elvetették a nonfigurációt, általában mindent, ami eltért a természetelvűségtől. „A kvalitást nézni és csakis a kvalitást" – intett Bernáth Aurél. Nemesen egyszerű, kiegyensúlyozott piktúra született a „harmincévesek festészete" nyomán. Ecsetjük a látvány változó szépségét, sokszínűségét jelenítette meg egy folyamatosságot őrző, polgári humanista erényeket mentő művészetben. Mélyen hittek annak erkölcsi jelentőségében és tisztelték a példaadó elődöket. Életművüket lírai természetlátás és érzékeny artisztikum járta át. Nemes célkitűzésük a polgári Magyarországhoz szólt, amelynek erre a becses szakaszára 1944 tragikus évében gördült le a függöny.

Berény Róbert: Szőnyi Istvánné arcképe

BENEDEK KATALIN

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Greska Borbála

SZÖVETKEZETI HIRLAP

1965 MÁR 14.

Pingáló asszonyok

Nagy sikert aratott az elmúlt évben a kalocsai pingáló asszonyok egyedülálló népművészete, falfestése. Több államba kaptak meghívást ebben az évben is a népművészek, akik Helsinkiben, Koppenhágában, Milánóban és más városokban mutatják be tudásukat. A világjáró asszonyokon kívül az idén Greska Borbála is megkezdi a külföldi útját.

(Petőfi Népe)

d ritkább, mondhatni csak el-
ogó, kiabálásszerű énekmodor,
i munka egyik vállfajává te-
könnyed, szabad hangvételre,
gazságnak megfelelően, hogy
z erőlködés véget ért.
ejével még túlsúlyban volt a
operett a versenyszámokban,
rű műdal, az igényesebb ope-

mdk

Gresham - művészek

"Éles kritikai hangot üt meg, velük szemben Körner-a kritika szerint „bár voltak korlátaik, mégisesak a humanizmust védték az antihumanizmus évei ben".

Dévényi Iván: Két könyv a XX. század magyar képzőművészetéről

Jelenkor, 1963. 11. sz. 1104. l.

Megtekinthető:
1997. szeptember 26 - október 11-ig
Hétfőtől-péntekig: 11-18 óráig, szombaton 10-14 óráig.
Információ telefonon: 322-5818, 397-2383.

Az ÚJ GRESHAM KÖR első kiállítása

Az ÚJ GRESHAM KÖR tagjai:

Benedek György
Eigel István
Galambos Tamás
Gyémánt László
Kóka Ferenc
Mácsai István
Nagy Gábor
Tóth Valéria

MEGHÍVÓ

Az ÚJ GRESHAM KÖR

első kiállításának megnyitójára 1997. szeptember 25-én 17 órára.

Megnyitja: Dr. Végvári Lajos

Helye: Árkád - Szalóky Galéria (Fényes Adolf terem)

1072 Budapest, Rákóczi u. 30. félemelet

pülésen el Karsai Zsigmond festőművész, a népművészet mestere, aki minden évben szülőfalujának, Lőrincrévének a néphagyományait feleleventő bálon vendégeli meg a pécelieket. Neki köszönhető, hogy az erdélyi település dalait és táncait már magukénak érzik a város lakói.

A nyolcvanas évek elején alakult meg a Szemere Pál Művelődési Házban a Ráday Klub, amely értelmiségi klubként kezdte meg működését. Az alapítók szándéka, hogy színteret nyújtsanak a kulturális igények magasabb szintű kielégítéséhez. Az elmúlt évek során olyan előadók voltak a klub vendégei, mint *Makovecz Imre* építész, *Sári László* Tibet-kutató, és az Amerika elleni terrortámadást követően *Rostoványi Zsolt*, tanszékvezető egyetemi tanár avatta be az érdeklődőket az iszlám világ rejtelmeibe.

A társaság már létrejöttének első évében megrendezte báljét, ez alkalomból Karsai Zsigmond azzal az ötlettel állt elő: ha igazi bált szeretnének rendezni, a lőrincrévei hagyományokat kell Pécelen is érvényesíteni! Hogy miben volt igazán különleges az erdélyi település báljainak hagyománya, az kitűnik *Martin György*, a magyar és az európai néptánckutatás kiemelkedő egyéniségének összefoglalójából is: „A legnevezetesebb mulatság a bál, amelynek rendezése hasonló volt az egyszerű tánchoz, de helye, programja és lefolyása eltért, s közönsége is nagyobb volt. A bált különösen megbecsülték, mert alig egy-kettő volt egy évben."

Zsiga bácsi kezdeményezésére 1980-ban megrendezték az első bált, amelyre mindenki batyuban hozta az enni- és innivalóját. Ez a hagyomány mind a mai napig megmaradt. Minden alkalommal, általában éjfél után – amikor már a táncosok lába is fáradtabb volt – lőrincrévei népdalokat is tanított Karsai Zsigmond.

A legutóbbi alkalomra az erdélyi településről is érkeztek táncosok és vendégek, így lehetőség volt a közös éneklésre is. Az est folyamán a moldvai csángó magyar népzenét a helyi Cimbora Népzenei Együttes játszotta, míg a lőrincrévei vonós népzenét *Mészáros Tibor* és barátai szolgáltatták. Természetesen a mulatságból a házigazda sem maradt ki, aki feleségével gyakran megfordult a táncparketten is.

Karsai Zsigmond, akit január 22-én a Magyar Kultúra Lovagja címmel is kitüntettek, életcélját így határozta meg önéletrajzában: „Életem két fő meghatározója a képzőművészet és szűkebb hazám, Erdély-Lőrincréve népi kultúrájának ápolása." Ezt mi sem mutatja jobban, hogy munkájával képes volt hagyományt teremteni Pécelen.

Györe Balázs

A Gresham kávéházban találkozott az 1930-as évek végétől Bernáth Aurél, Szőnyi István, Egry József, Ferenczy Béni és Berény Róbert. A nagybányai iskola hagyományait követő csoport szellemi örökségét 1997-ben vállalta az Új Gresham Kör. A Pfister Galériában (VI., Révay utca 14.) az alkotók csoportos tárlata február 10-ig látható.

A Pfister Galériában, az Új Gresham Kör csoportos kiállításán városképeket, portrékat, szabadtéri csoportképeket, álombéli tájakat és lebegő angyalokat mutatnak be. A huszonkét alkotót az Új Gresham Kör elnevezés mellett a hagyományos festészeti értékek kötik össze. A társaságot 1997-ben alapította *Gyémánt László* a Budapesti Art Expón, itt csatlakozott a csoporthoz *Eigel István, Benedek György, Galambos Tamás, Mácsai István, Kóka Ferenc, Nagy Gábor* és *Tóth Valéria*. A híres elődök a Gresham kávéház asztaltársaságához tartoztak, a mester Bernáth Aurél volt, olyan társakkal, mint Szőnyi István, Ferenczy Béni és Egry József. A művészek mellett csatlakoztak a csoporthoz művészettörténészek, kritikusok és műgyűjtők. Az egykori és az új társaságot nemcsak szellemi értékek fűzik össze, hanem személyes kapcsolatok is: néhányan Bernáth Aurél és Kmetty János tanítványai voltak.

Megalakulása után az Új Gresham Kör számos kiállításon adott hírt munkájáról, első tárlatukat 1997-ben az egykori Fényes Adolf Teremben rendezték. Közben a kör folyamatosan bővült, a csoporthoz csatlakozott *Adorján Attila, Buczkó Imre, Máger Ágnes, Töröcsik Eszter* és *Csernus Tibor*.

– Lassan elterjedt a művészeti életben, hogy létezik egy társaság, az Új Gresham Kör – meséli a galéria tulajdonosa, *Pfister István*. – Aztán eltöprengtünk azon, hogy jó lenne egy állandó kiállítóhely, így 1999 decemberében megnyitottuk a Pfister Galériát. A művészek minden év elején megbeszélik az éves programot, a kiállítások időpontjait. A galériában elsősorban a tagok rendezhetnek tárlatot, de minden évben meghívnak külső művészeket. Volt már tárlata a Képzőművészeti Egyetem diákjainak, és rendeztek emlékkiállítást Szabó Vladimir képeiből is.

– A galéria stílusához ragaszkodunk – mondja Pfister –, ezért olyan művészeket hívunk, akiknek stílusa figuratív, és minőségi munkát végeznek. Ugyanez érvényes az új tagokra is. A körből bárki hívhat művészt közénk, de felelősséget kell vállalnia érte. A jelölt akkor léphet a csoportba, ha mindenki elfogadja.

Így került az Új Gresham Körbe *Adorján Atilla* festőművész is, a galéria művészeti vezetője. A tárlaton a Jeruzsálemi utca című festménye látható, amely fotó alapján készült, így apró részletekig visszaadja az eredeti látványt. A kép, a kiállított anyag többségéhez hasonlóan, most készült.

– A tárlatokra mindenkitől friss műveket kérünk, a közönséget az újdonság érdekli – meséli Adorján Attila. – Bár sokan ismerik a galériát, és vannak visszatérő vevők is, minden sikerért meg kell küzdeni. Napjainkban Magyarországon legalább két év kell egy galéria elindításához.

A nehézségek ellenére a galéria segít a művészeknek, ha valaki anyagilag megszorul: például a szállításokban a kiállításokra és a keretezésben. A csoport alkalmanként összejön, hogy megbeszélje ügyes-bajos dolgait, az egyik belvárosi sörözőben törzsasztaluk is van.

– Fontos, hogy egy művésznek legyen galériája – mondja Adorján –, főleg most, amikor az állami galériák feladatát a kis bemutatótermek végzik, mivel ezekben rendezik a legtöbb kortárs kiállítást.

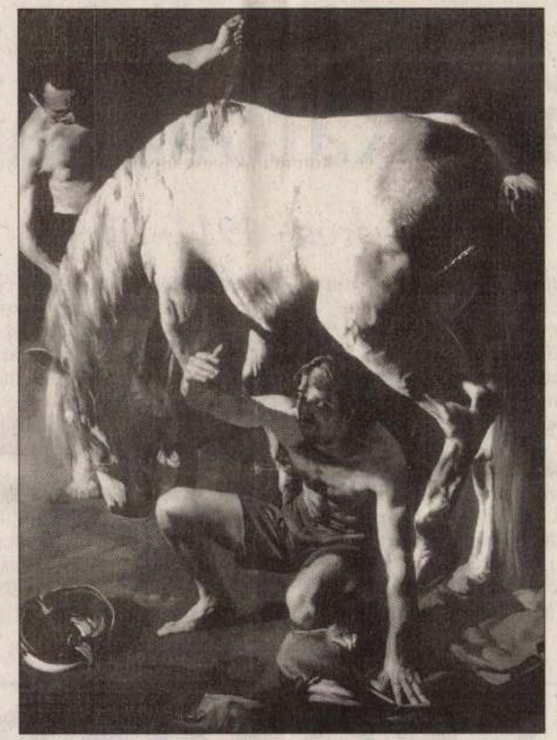

Csernus Tibor: Saul I.

Rumpler György

Pestimrei hölgyek előnyben

Fantáziát mozgatott meg az idei évszám a Pestszentimrei Közösségi Házban. Elöl kettes, hátul kettes – legyen hát a „nők éve" ez az esztendő, ha már a kezdet és a vég is a személyi számmal másodvonalba sorolt szebbik nemre emlékeztet. Így esett, hogy a nőkre „profilírozták" az idei rendezvényeket.

Hölgyek szerepelnek a műsorokban, ők tartanak előadásokat, hozzájuk igazítják az ismeretterjesztő programok, sport-, egészségvédő és egyéb tanfolyamok témáit. Korábban nem tartottak nőnapot és anyák napját, most ezeknek is megadják a módját. Természetesen a gyengébbik nem alkotásai kapnak helyet a két galériában. Mintegy tizenöt művésznő – festő-, szobrász-, ötvös-, fotó-, üvegtervező- és iparművész – mutatkozik be idén.

Ám még ezek után is felesleges bárminemű feminista felbuzdulást gyanítani, a teremtés koronái sem maradnak ki. Lesz feladatuk: megörökíthetik versben, prózában, fotóban vagy másképpen a kedves lányokat, asszonyokat. Fáradozásuk gyümölcseit az előcsarnokbeli táblán csodálhatja meg a jelenkor, később pedig, kortörténeti könyvvé szerkesztve, az utókor is.

Mit szólnak a helybéli férfiak? Eddig nem tiltakoztak.

T. H. A.

Többszöri lakossági bejelentés után az I. kerületi önkormányzat kulturális bizottsága a napokban úgy határozott: egyelőre nem rendezhetnek koncertet a legendás Bem rakpart 6.-ban. A szombatra meghirdetett Mini-bulit még megtartották. Giessler Éva kulturális ügyekért felelős alpolgármester elmondta: szó sincs bezárásról, azon dolgoznak, hogyan lehetne megoldani a művelődési ház hangszigetelését.

Az egykori Andrássy Katinka-villában, 1967-ben megnyitott ifjúsági művelődési ház a magyar progresszív rock és blues zene talán legfontosabb bázisa volt évtizedeken keresztül. Itt tartotta első koncertjeit a Kex, a Syrius, az Interbrass és a Török Ádám vezette Mini. Utóbbi klubja – kisebb-nagyobb megszakításokkal – harminchárom éve működik, rendre telt házzal. Rajtuk kívül ma is rendszeresen játszik a Bem rockparton Tátrai Tibor, a Tunyogi Rock Band, illetve havonta egyszer a hely a Bluepop nevű alternatív rockfesztiválnak ad otthont.

Nem is volt eddig semmi baj a koncertekkel, az elmúlt egy-másfél évben azonban egyre többször érkezett lakossági bejelentés a kerületi önkormányhoz a szombat esténként „elviselhetetlen zaj" miatt. Tavaly szeptemberben aztán a kulturális bizottság a koncertek idejére elrendelte a zajmérést. Azóta több alkalommal megismételték a tesztelést, és kiderült, hogy a környéken a zajszint este tíz óra után valóban meghaladta az előírt értékeket. Ezután döntött a kulturális bizottság a bulik átmeneti felfüggesztéséről.

– Ha valami egyszer megszakad, nehéz újjáéleszteni – kesereg *Török Ádám*. És most egy harminchárom éves hagyomány szakadna meg. Mint mondta, a döntés nem érte váratlanul, de nem érti: régebben négy-öt koncertet is rendeztek itt hetente, ma viszont alig húszat évente, miért éppen most jött ez a nagy lakossági felzúdulás. A február 9-re meghirdetett Bluepop fesztivált egyébként azóta áthelyezték a Fővárosi Művelődési Házhoz közeli Vekker klubba.

– Hogy március 2-án lesz-e újra Miniklub, még nem tudni, de mi azon vagyunk, hogy legyen – tette hozzá *Giessler Éva* alpolgármester. A tökéletes hangszigetelés húsz-huszonötmillió forintba is kerülhetne, de ha sikerülne megoldani a szellőzést, és feltennék a hangfogó függönyöket (mint régen), akkor talán alkalmanként lehetnének koncertek. Szerinte a lakók túldimenzionálják az esetet, az egykori önkormányzati bérlakások 1996-os megvásárlásakor tudhatták, hogy alattuk egy művelődési ház működik.

J. B. Sz.

Marad a Bem Rockpart 6.

A művésznek galéria kell

Az Új Gresham Körnek két éve otthona a Pfister Galéria

Nov 2, 04

angol Coop [illegible] és bárki megnaugaina- [illegible] a mereszkészletet. [illegible] vegség a vezeté[illegible]

irodát alapított, vasutat épített, olajat kutatott, Amerikában arany- és ezüstbányát vásárolt, foglalkozott a léghajó problémájával, hogy csak néhányat említsünk a sok közül. A telefon feltalálása óta azonban egyre inkább a telefon-

tott. A dalműtelefont nagy sikerrel mutatták be az 1881-es párizsi kiállításon, s a „csodakészülék" hamarosan London és Berlinben is zajos tetszést aratott.

Valószínűleg ezekből a sikerekből

[illegible] nap nyílt [illegible] [illegible] [illegible]

Řecko

M.D.K.

4 karikatura. repr.

Pest megyei Hírlap 1964. március 8. 10.l.

le. D. K

GRETSCHL bencel ötvös

budai mester

Az óbudai plébániatemplom

oltárkeresztje (1815)

Budapest műemlékei II. kd. 1962. 152. l

M.D.K.

-1-

...chl Vencel, ötvös mester

az ötvös dinasztia megalapítója,
a csehországi Miltschei ben született,
Bécsben, tanult, és Budán 1795-ben
lett mesterré, akol 1821-ig működött.
Legjelentősebb művei: az egri érseki
kápolna drágaköveket hirakott helyre,
a Nemzeti Muzeumban levő öröklámpája./.

P.Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX. században,
Budapest Régiségei, A Budapest Történeti Muzeum Évk.
XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László

202.old.

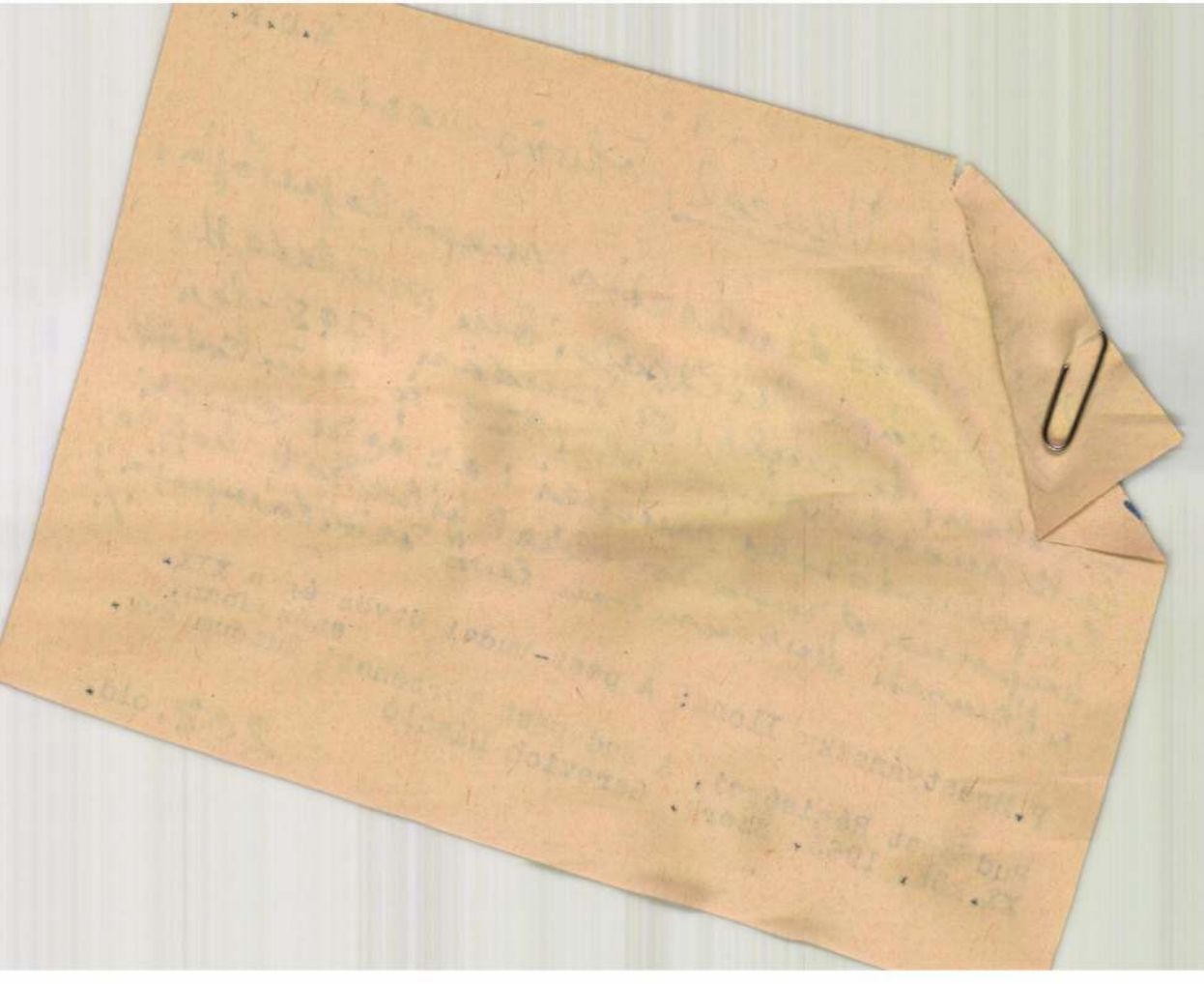

M.D.K.

Grelsekl Vencel, ötvösmester

... a XII. Ernst-aukción megnyílt elefántcsont feszületfoglalata, a Budai Anna-templom tűzaranyozott, ezüstkelyhe (1806) és az óbudai plébániatemplom ezüstből trébelt feszülete (1815).

Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX.században
Budapest Régiségei, A Budapesti Történeti Muzeum Évk.
XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László,

202-203 old.

+ 1 fk. az Anna-templomi kehelyről: 205. old.

M.D.K

GRETSCHL W. ohoós

Müveiből a Budapesti Történeti Muzeumban

Budapest müemlékei II. p. 1962. 395.1.

Budapest műemlékei II. kp. 1962.

M. D. K.

GRETSCHL, Wenzel ötvös

Trébelt ezüst gyertyatartó (1815.)

WG mesterjel

Óbuda plitániatemplom.

rev.

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 443.l. 444.l.

Greskovits Lajos, épitész
Családi ház, tervezet

Magyar egyetemi és főisk. hallg. orsz. szövetségének kiáll. 1923. 11 l.

MDK

Greskovits Lajos, sz. 1899. épitész

...tagfelv.

MMÉE 1930. VI. 13. 140. o.

MDK

Greskovits Lajos,ép.
Szül. Kistelek,1899-ben

Oklev.kelte: 1926
" száma: 9408

A m.kir.József Müegyetemen okl.-t,absolut.-t vagy okl. honositást nyert épitészek névjegyzéke.1873-1928-ig.
EI-ÉM. 17.1. 1931 jan.15.

Ø Greskovits Lajos

építész

Szül: Kistelek 1899

Okleveleit nyert 1926

Nérjegyzmúcgyetem 8. e

Kovács M

Győr

I. Lenke

Patyolat Szappangyár Rt-nak

Budapest

I. Budafoki-út 15.

Levelük jele: Levelük kelte:

Tárgy:

Folyó hó 21-én kelt

hajlandók vagyok elfogadn

Greskovits M.D.K.

- Értse meg a férjemnek ma nincs kedve ultizni!

Karikatura, repr.

Pest megyei Hirlap 1964. április 24. 5. .

Greskovits László
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

HEVES MEGYEI
NÉPÚJSÁG

1966 MÁJ - 8.

1021

Greskovits László grafikája

Tájékoz

Eger város ideiglenes forgalomkorlátozásáról

A Heves megyei Rendőr-főkapitányság és a városi tanács értesíti a járművezetőket, hogy útburkolat felújítása miatt 1966. május 12-vel kezdődően a Zalár utcát, valamint a Bajcsy-Zs. utca, Dobó tér, Felner J. utca közötti szakaszát három ütemnek megfelelően a járműforgalom elől az alábbiak szerint elzárja:

I. ütem:

Lezárva: a Zalár utca (Sándor Imre út és Alkotmány út torkolatai közötti szakasza).

Forgalomterelés: A Knézich Károly út folytatásaként a Harangöntő és a Dobó utcán keresztül, az ún. Panakoszta-ház mögött, a Dobó tér irányába. Az autóbuszok és pótkocsis tehergépkocsik a Dobó tér irányába nem kanyarodhatnak el, vagyis csak az ún. Panakoszta-ház mögött, a vár feljárata felé haladhatnak.

II. ütem.

Lezárva: a Zalár utca (Alkotmány út torkolata és városi tanács épülete közötti szakasza).

Forgalomterelés: az I. ütemnel azonos, azzal a kiegészítéssel, hogy a járművek a Dobó épülete irányába haladhatnak.

III. ütem.

Lezárva: a Bajcsy-Zs. út (a városi tanács épületétől az autóbusz-pályaudvarig).

Forgalomterelés: az I. és II. ütemével megyezik, azzal a különbséggel, hogy a Dobó téren a járművek csak az Állami Áruház előtt az Alkotmány utca irányába haladhatnak.

Mindhárom ütem alatt a Dobó utca forgalma csak egyirányú lesz, a Május 1. utca irányából a vár feljárata irányába.

Az útlezárás ideje alatt az autóbuszok az alábbiak szerint közlekednek:

Felnémet irányából a vasútállomás, illetve autóbusz-pályaudvar és gépállomás irányába közlekedő járatok a Knézich K. u., Harangöntő u., Május 1. utca, valamint a Panakoszta-ház mögött a Dobó utca, Kossuth Lajos utca érintésével.

A helyi járatok a fenti irányból közlekedve továbbra is a mecseti megállóhelyen állnak meg, azonban a pedagógiai főiskola előtti megálló helyett a főiskola Kossuth utca felőli oldalán állnak meg.

A távolsági járatok továbbra

Greskovits László grafikusművész

A Kisgrafika Barátok Köre egri csoportjának tagja.

Népujság, Eger, 1971. dec. 14.

Greskovits László

Egerben élő grafikus.

Maldvay Győző: A Nemzeti Galéria várja Eger művészeit.

Népújság, Eger, 1941. ápr. 4.

Balczó András, Beke György, Czine Mihály, Cseres Tibor, Csoóri Sándor, Gál Sándor, Gyulai Ferenc, Hubay Miklós, Ilia Mihály, Jókai Anna, Kántor Lajos, Koczkás Sándor, Kocsis István, Kósa Ferenc, Makovecz Imre, Móricz Imre, Novák Ferenc, Páskándi Géza, Pomogáts Béla, Pozsgay Imre, Ruffy Péter, Seregély István, Sütő András, Széchy Tamás, Temesi Ferenc, Tornai Tibor, Tőkés László, Varga Imre, a rovat állandó szerzői.

Mécsvilág

A sajtó, a televízió, a rádió manapság népszerűtlen intézmények. De újságot olvasni kell, rádiót mégiscsak hallgat az ember, és televíziót is néz; életforma. Bizonyos területen csökkenti a konfliktusokat, a személyeseket, és helyettük általánosabbakat épít be. Az ember elszenvedi őket, és tudományul veszi, hogy ha hazudnak, ha nem, szüksége van rájuk, sőt előbb-utóbb azt is tudomásul veszi, hogy nem abban áll a szerepük, hogy valóságot közvetítsenek, hanem abban, hogy amit közölnek, az egy új „valóság", amely értelmet ad az új valóság alattinak, a mi életünknek. Ha a sajtó azt írja, hogy én kádárista kreatúra vagyok *(Magyar Narancs)*, ha a *Kurír* szerint én istállót tervezek, sőt éhségsztrájkba kezdtek, ha a *Népszabadság* stb. ... nem hazudnak, nem alantasak, vacakok — ti. ezzel az ítélettel nem megyünk semmire —, hanem egy új, különös valóság puzzle-ját rakosgatják össze ugyanúgy, mint '19-ben, '45-ben, '57-ben.

Népszerűtlen a média, mondom, de azért olvassuk, hallgatjuk, nézzük, mint ahogy negyven évig tűrtük főnökeinkeket a *Rózsákat, Kázmérokat, Bánréveiket, Szirmaikat* (1926—71. Szövterv), akik életünk alépítményét, az objektív valóságot jelentették a rágalom, a megalázás, a kisemmizés hatalmi eszközeivel. Idióta moralizálásunkkal, hivatással szorgalommal bizonyítani akartuk, hogy jogunk van az élethez, és nem értettük meg, hogy nagy igyekezetünk csak olaj a tűzre, nem értettük meg, hogy tehetségünk, igyekeztünk még gyűlöletesebbé tesz minket a szemükben. Ekkor íratták meg velünk önméltatásunkat a kiváló dolgozói fölterjesztésre, hogy utána kacagva a takarítót tüntessék ki vele, őt is, minket is egyszerre megalázva, hiszen a hatalom játékos kedve nem titokban zajlott.

Az emberek vesznek újságot, hallgatnak rádiót és néznek tévét, ahogy együtt élnek azzal is, akit már rég gyűlölnek.

Pedig milyen jó lenne nem lekádáristázva, leparasztozva, léhségsztrájkozva, lenacionalistázva, lealjasítva, lesunyizva kerülni be a nagy világpuzzle-ba a média metavalóságába. Mert az emberiség metavalóságában én is hiszek, de ott nincs antimagyar és antiszemita, ott nincs istálló, paraszt, ott nincs metaemberiség, hatalomra került metaemberekkel, hanem az Isten Fiai élnek ott, akik nagyobbak az Isten Angyalainál, ott már régen elmentek a minden kori megszálló csapatok, ... ahol *Gaál* Anna nem rázza a fejét, ha meglátja *Kodály* Zoltánt, hanem talán tudja már, kár volt mindenért, a Föld a Teremtő volt maga, és nem kiválni, nem távolodni kellett volna, hanem közelíteni hozzánk, csekélyebb emberekhez, a fölhöz urambocsá'! a Hazához, hogy közelebb kerüljünk a mindenek metatermészetéhez.

Lehetne a sajtó, a rádió, a televízió népszerű világ is, akivel örömmel élhetnénk együtt, aki azt is kimondja, amit nem tudunk, és amit nem tudunk kimondani.

M. I.

Júniusban lesz a református magyarok világtalálkozója

„Akiket az Ige magyarként hivott..."

A Magyarországi Református Egyház és a Magyar Református Lelkész Egyesület június 21—30-a között rendezi meg a magyar reformátusok második világtalálkozóját. Az ennek keretében tartandó egyházi és kulturális eseményekről, valamint az előkészítő munkálatokról pénteken a szervezőbizottság számolt be a sajtó képviselőinek.

Az első világtalálkozó óta 53 év telt el, így a feladatokat az új történelmi viszonyokhoz kellett igazítani. Mint azt *dr. Hegedűs* Lóránt, a hazai református egyház zsinatának lelkészi elnöke hangsúlyozta, az esemény mérföldkő lesz azok életében, akiket az *Ige* magyarként hívott, ám hiba lenne az *összefogás, azonosság, testvériség* meghirdetett hármas jelszava mögött valamiféle nemzeti, vagy vallási kirekesztési szándékot keresni. A szomszédos országokból több tízezer magyar ajkú hívőt várnak, de Nyugat-Európából és a tengerentúlról is nagyobb csoportok érkeznek majd. A szervezők a mintegy 75 millió forintos várható költség kétharmadát a határainkon túlról érkezők utazásának megkönnyítésére, és a vendéglátásra szeretnék fölhasználni. A magyar kormány e célra az összeg egyharmadát biztosította. A világtalálkozó koordinációs tanácsának —, mely a világ negyven országában működő magyar református gyülekezetek tagjaiból állt össze —, nem kis feladata lesz, hogy az alkalmanként százezres létszámúra duzzadó gyülekezetet összehangoltan irányítsa. A szponzorálás reményében hétezer vállalattal vették fel a kapcsolatot, utazási irodákkal is tárgyalnak.

A találkozó a Budapest sportcsarnokbeli, június 21-i megnyitó istentisztelettel kezdődik, amelyen vendégként részt vesz *Göncz* Árpád köztársasági elnök és *Paskai* László bíboros hercegprímás. A központ egyébként *Debrecen* lesz, Székelyföld közelsége és a város hagyományai miatt ide várják a legnagyobb tömeget. Június 22-én 17 órakor, a debreceni stadionban *Tőkés* László püspök tart igehirdetést. A világtalálkozó köszöntő beszédét az istentiszteletre meghívott *Antall* József miniszterelnök mondja. A magas rangú vendégek közt jelen lesz *dr. Opocsenszky* Milán, a Reformátusok Világszövetségének főtitkára is. Debrecenbe látogat többek között a *Marosvásárhelyi Nemzeti Színház*, és városszerte irodalmi és népdaltalálkozókat szerveznek. A Debreceni Református Kollégiumban június 21-én talán a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot *dr. Csiha* Kálmán kolozsvári püspök előadása, mely *a kisebbségi sorban élő magyar reformátusok jelenéről és jövőjéről* szól. Az eseményekkel egy időben ezer külföldi és hazai magyar református cserkész táborozik majd Debrecenben — tudtuk meg dr. Márkus Mihálytól, a szervezőbizottság társelnökétől, a Dunántúli Egyházkerület püspökétől. Bejelentette, küszöbön áll a Magyar Református Világszövetség megalakulása. Az előkészületek folynak, és június 21-én a küldöttek megvitatják az alapszabályt, valamint megválasztják a tisztikart. A püspök beszámolt arról, hogy a világtalálkozó tízévenkénti megrendezésére alapítványt hoztak létre egymillió forintos alaptőkével. Az alapítvány szervezői az ügyet támogató további jelentkezők segítségét várják.

(haller)

Elmaradt a lobbyzás az orvosképviselők érdektelensége miatt

Még öt perc sem telt el a Magyar Orvosi Kamara elnöksége és az Országgyűlés orvosképviselőinek tanácskozásán a Fehér Házban, mikor dr. *Karácsony* Sándor sebészprofesszor, a kamara elnökhelyettese váratlan propozícióval hozakodott elő. Azt tanácsolta: hagyják abba az egészet, mert ami történik, az *rendkívül megalázó a kamara számára.* Arra utalt, hogy a 49 orvosképviselő közül mindössze ketten néztek farkasszemet a teljes létszámmal kivonult elnökséggel. Azok után, hogy az orvosi kamarai törvénytervezet munkaanyagát megvitatandó, már két hete folyamatban volt a szervezés.

A kamara — mint azt dr. *Doktorits* Béla főtitkár elmondta — valójában jó értelemben vett *lobbyzásra* szerette volna rábírni a törvényhozásban járatos, tanult kollégáit, miután úgy látszik, hogy a kormány nem szándékozik az Országgyűlés elé terjeszteni a Népjóléti Minisztériumba már nyolc hónapja eljuttatott dokumentumot. A parlament idei megvitatnivalói között mégis hiába keressük ezt a törvénytervezetet. Annak ellenére — amint azt *Mezey* Károly, a két megjelent képviselő egyike mondta —, hogy annak idején minden párt zászlajára írta az *autonómia* elvét, amiről most már mintha megfeledkeznének. Hozzátette: *mindent elkövetnek az orvosképviselők, hogy még ebben az évben szülessen meg a kamarai törvény.* Vagy önálló indítványként, vagy pedig a szociális, egészségügyi és családvédelmi bizottság fogja, reményei szerint, a T. Ház elé terjeszteni a törvénytervezetet. Félő azonban — közölte a valójában még illegitim Magyar Orvosi Kamara elnökségének egyik tagja —, hogy az egyébként abszolút apolitikus törvény körüli hercehurcát egyre inkább átszövi a politikum. Jóllehet, az orvosi kamarára a TB reformkoncepciójában is történik többrendbeli utalás. Vagyis fennáll a veszélye annak, hogy kamarai törvény híján a többi, már beterjesztett törvénytervezet sem lehet teljes értékű, s számolni kell azzal is — utalt rá Karácsony professzor —, hogy veszélybe kerül az egész egészségügyi szolgálat.

K. P.

Országos hálózatba kapcsolt kis- és nagyszámítógépekkel rendelkező részvénytársaság pesterzsébeti munkahelyre számítástechnikai munkatársakat keres az alábbi szakterületekre:

— szervező
— software üzemeltető
— folyamatos műszakba operátorokat
— X.25 hálózati ismeretekkel rendelkező számítástechnikai mérnököket, technikusokat.

Angol tudás és nagygépes tapasztalat szükséges, banki és BULL nagygépes ismeret előnyt jelent. Szakmai önéletrajzot a szakterület és a fizetési igény megjelölésével „ZSIRO H 1501" jeligére kérjük 1991. május 1-ig a 1077 Bp. Dohány u. 54. címre.

10501

GRESKOVICS Klára épület

Kőből? Emberekből?

Templom épül Káposztásmegyeren

Sápadt, üres tekintetű emberekkel villamosozom ki Újpest központjából Káposztásmegyer felé. Csak egy karonülő kisbabának élénkek a szemei, céltudatosak a mozdulatai: a kabátom gallérját szeretné elkapni, mint kiderül, hogy újdonatúj fogait kipróbálhassa rajta. A gyerek sikongásai, hadonászásai visszahozzák közönyéből az ifjú asszonyt, aki az ölében tartja a gallérra vágyó kisbabát. A lakótelepről kezdünk el beszélgetni. Azt mondja villamosbéli ismerősöm, hogy a káposztásmegyeri lakótelepnek két része van, egy *szörnyű* és egy *nem szörnyű*. A szörnyű részen toronyházak emelkednek, sok emelettel, sok lépcsőházzal, sok emberrel és sok bűnténnyel. A nem szörnyű részen négyemeletes házak állnak, előttük-közöttük zsebkendőnyi kertek. Arra boldogabbak az emberek.

Mise az MSZMP-nél

Ott található a káposztásmegyeri, katolikus plébánia is, az egyik panelház földszintjén. És benne a templomépítő, közösségszervező plébános, *Tomka* Ferenc, aki a teológiai tanárságot és a szociológia tudományát hagyta el a lakótelepi lelkipásztorkodásért.

— Azaz: a szociológiát talán nem is hagyta el teljesen, hiszen keresve sem lehet jobb területet találni a társadalomtudományi vizsgálódások számára, mint egy olyan, városszéli, modern negyedben, ahol csak a szörnyű és a nem szörnyű között adatott meg a lakóknak a választás. Tisztában volt vajon vele, mi várja itt?

— Soha nem éltem lakótelepen, idegen világ volt ez számomra, mielőtt idekerültem. Csak a szociológiából ismertem a lakótelepek borzalmait. De mindig vágytam rá, hogy *missziós* lehessek, hogy „bemehessek" a szívébe az olyan magányos tömegnek, amilyen itt is él. Az első misére, amit paptársammal együtt úgy hirdettünk meg, hogy minden lakóházban kiakasztottunk egy plakátot, százan jöttek el. Akkor harmincezer lakosa volt a káposztásmegyeri lakótelepnek. Most körülbelül negyvenezren élnek itt.

— Hol találkoztak először a hívekkel, és kikből állt e száz ember? Fiatalokból? Munkásokból?

— Az első mise az MSZMP pártházában volt. (Azóta „közösségi ház" lett ebből az épületből.) Jellemző e terület kulturális struktúrájára ugyanis, hogy az egész lakótelepen nincs egyetlen mozi, színházterem, klub. Nincs ennyi ember számára sportpálya sem. Csak az iskolának van egy kis, lebetonozott focipályája. Egyetlen helyiség volt csupán, amit a harmincezer lakos közösségi célokra használhatott, az MSZMP tulajdonában lévő nagyterem, ahol kétszázan le tudnak ülni, száz embernek pedig még állóhely is jut. A lakótelep nagyon fiatal, harminc-negyven éves szülők, sok gyermekkel. Akik velünk keresték a kapcsolatot, főleg értelmiségiek voltak. Az egész magyar egyházra, s ezen belül Budapest vallásos rétegeire is jellemző — amit körülbelül húsz éve tudunk a szociológiai felmérésekből —, hogy az ateista propaganda a kisebb műveltségű emberekre hatott. Tehát bizonyítottan igaz, hogy az engelsi tétel, amely szerint a tudás növekedésével csökken a vallásosság, Magyarországon éppen fordítva érvényesült. Az értelmiségiek között a vallásosok aránya növekvőben van. Kezdetben azt láttuk, hogy van itt öt-hat család, melyek közösségszervező igyekezetünknek a magjai lehetnek, és van sok érdeklődő, akik ugyan nem sokat tudnak a vallásról, nem keresztelték meg őket, de közösségre vágynak, és mi emberileg, lelkileg segíteni tudunk nekik abban, hogy közösségre is találhassanak.

A szeretet szavai

— Mi a fontosabb a minden előzmény nélkül, lakótelepen munkálkodó pap számára: hívőket toborozni vagy közösséget teremteni?

— Krisztus azt mondja, ahol szeretitek egymást, ebből a szeretetből fog a világ megismerni benneteket. Az első napoktól kezdve mondtuk itt mindenkinek, mi nemcsak magunkért, keresztényekért vagyunk itt, hanem *az egész társadalomért*. Keresztény meggyőződésünkből fakadóan hirdettük, hogy közösségünkben mindenki legyen felelős *a mellette lakó emberekért*. És két-három hónap múlva egyre többen látták, hogy aki hozzánk jön, az nálunk otthonra talál. Nem kell, hogy keresztény legyen, csak szeretetben éljen. Közös programokat csináltunk, kirándulásokat, szilveszteri, farsangi mulatságot. Mindenki jöhetett, válogatás nélkül. Csak egy kérésünk volt: egyetlen szónak sem szabad elhangzani, amit *nem* szeretetből mondanak ki. A lelkek templomát akartuk, akarjuk felépíteni Káposztásmegyeren, abban a társadalmi rétegben, amely tele van sebekkel, de sok sebe közül a legfájóbb a *pszichológiai magány*.

— „Mint élő kövek, épüljetek lelki templommá" — olvasható az Újszövetségben. Egy jól működő „lelki templom", amit közösségnek is tekinthetünk, nem létezhet olyan épület nélkül, amely fedelet tart föléje, otthont ad neki.

— Hogy kőtemplomot is kell építenünk, az kezdettől fogva világos volt a számunkra. A püspökség el is fogadta, hogy a harmincezres közösségnek saját temploma legyen. Az állam, a fővárosi, a kerületi hatóságok azonban csak ahhoz járultak hozzá, hogy a lakótelep peremén épüljön templom. '89 őszén gyönyörű küzdelembe kezdtünk, hogy a lakótelep közepén épüljön fel a templomunk. *Ott, ahol ma délután négy órakor leteszszük az első alapkövet. A Hajló utca és a Nádasdy Kálmán utca sarkán, az úgynevezett Általános Művelődési Központ mellett.* Száz fiatal indult el aláírást gyűjteni, jártak a katonatiszti lakásokban, a BM-lakásokban is, és a megkérdezettek *kilencven százaléka* — több ezer ember — arra szavazott, hogy a lakótelep közepén, zöld területtel övezetten álljon a templom. Akkoriban alakult egy félig legális, félig illegális társaság, a *Káposztásmegyeri Közösségek Kerekasztala;* valamennyi szerveződő párt képviselőjével és a kommunistákkal együtt ők is arra voksoltak, hogy a lakótelep közepén épüljön föl a templom, mert az *„a közösség, amelyik felépíti, a telep szociális érdekeit szolgálja"*. Ez az akció akkora sikerrel járt végül, hogy ingyen kaptuk meg a templom építésére kijelölt, központi helyet.

Az emberek közösségre vágynak

— Úgy hírlik, egészen másfajta templom lesz a káposztásmegyeri, mint amilyet Magyarországon megismerhetett eddig az ember.

— Isten gondviselését látom abban, hogy a pártházban kezdtük meg működésünket, nem pedig templomban. Ott meggyőződhettünk róla, hogy e laktótelepen az emberek mindennél jobban vágynak a közösségre. E „szétesett" városrészben a kereszténységnek tehát alapvető feladata, hogy közösséget teremtsen. Ezért kezdettől fogva úgy gondoltuk, hogy annak az épületkomplexumnak, amit építünk, olyannak kell lenni, amelyben ez a nagyon profanizált és szekularizált társadalmi réteg úgy érzi magát, mint egy meleg, családi otthonban. Ahol egy többcélú nagyteremben vasárnapi misét is tarthatunk, kulturális előadásokat is, mulatságokat is rendezhetünk. Természetesen e nagyterem mellett lesz egy kis kápolna, egy szent hely, amely kizárólag istentiszteleti célokat szolgál. És a bejáratnál áll majd a nagy hall, ahol jövet is, menet is, *„fennakadhatnak"* a közösségen az emberek. Ahol ismerkedhetnek, beszélgethetnek. *A modern kor temploma a keresztény közösség temploma,* ahol Istennel találkozhat az Istentől eltávolodó ember.

— E szokatlan, ám gyönyörű gondolat megvalósításához, a közösségi istenház megépítéséhez honnan szereznek pénzt? És, ha szereztek, és az inflációval is képesek dacolni, mikorra tudják fölépíteni kőtemplomukat?

— A *Greskovics Klára* és *Bekker Gábor* tervei szerint épülő komplexumhoz a minimális költségvetés — az 1990-es árszinten! — nyolcvanötmillió forint. A püspökség ígért hárommilliót. Külföldi egyházi segélyegyletek is ígértek egy-egy milliót. A nagy segélyeknél meghatóbbak azonban a kis segélyek. A diák kétezer forintja, amit az ösztöndíjából takarított meg. A falvakból kapott pénzek. Öregek, nyugdíjasok forintjai. Az újpesti gyárak adományai rettenetes gazdasági helyzetük ellenére. Júniusban elkezdjük az építkezést. De nincs bennünk türelmetlenség, nem is lesz akkor sem, ha nem tudjuk gyorsan folytatni s befejezni a templomot. Nem akarjuk a közösségünket tönkretenni az építkezés miatt, ahogyan egyes családok szokták. Inkább húzódjon el az építkezés, de a lelkek növekedjenek. Isten akkorra ad templomot, amikorra az szükséges lesz.

Lőcsei Gabriella

A Számításte
Kutató Intéze
Innovációs K
struktúraváltá
felvételre ker

– **pályakezdő diplomás**
software fejlesztői feladatokra (CLIPI
nyelv, SQL) lehetőleg angol, német
nyelvtudással;
– **kereskedelmi mérnö**
marketing munkára, illetve termékfe
lehetőleg angol, francia, német nyel
– számviteli és ügyvitelszervezési gya
rendelkező
fiatal közgazdászt,
– **érettségizett fiatalol**
különböző számítástechnikai feladat
vagy német nyelvtudással.

**Jelentkezés: a Szer
1015 Budapest, Donáti u.**

Szki

Greskovits László

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

grafikusművész

NÉPÚJSÁG (HEVES)

1979 OKT 7

1021

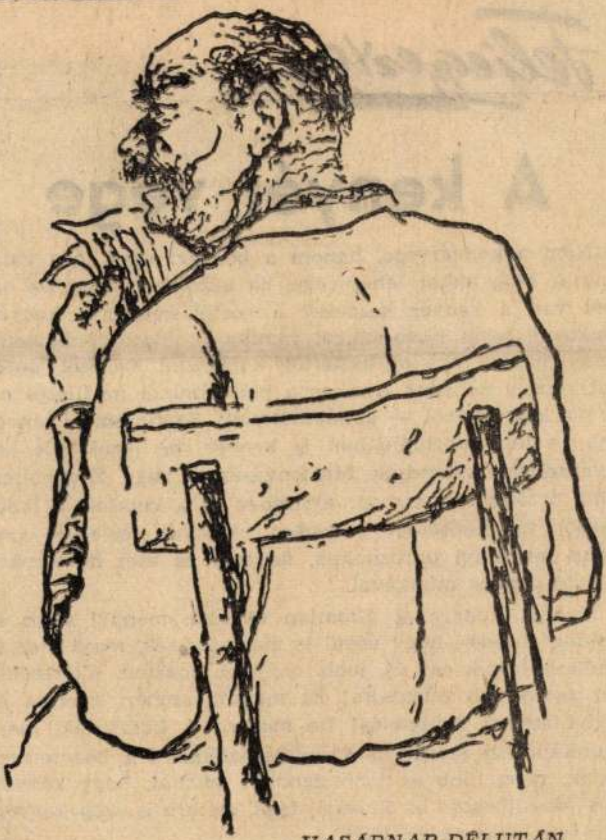

VASÁRNAP DÉLUTÁN
(Greskovits László grafikája)

Felgyűrve

A kenyér vége

Nem a kenyérvége, hanem a kenyér: *vége*. Ám valaminek csak akkor lehet vége, ha kezdete is van. De hát hol van a kenyér kezdete? Mikortól kenyér a kenyér, mikortól lehet biztonsággal rámutatni, megkülönböztetve ezzel minden mástól, asztaltól, kolbásztól, szőlőtől, autótól: *ez* a kenyér? Amikor a pék kihúzza az illatos cipót a kemencéből — gondolhatnánk. Szerintem a kenyér már a laboratóriumokban is kenyér, de legalábbis kenyérnekvaló. Mondjuk Martonvásáron, vagy Kompolton, ahol éveken, nemegyszer évtizeden át a kutatók, a laboránsok kis hadserege keresztez, csíráztat, nevel és arat néha tenyérnyi parcellákon, de ezer és ezer hektárokra kiható gondos munkával.

Mennyi kudarc és álmatlan éjszaka, mennyi siker és boldog ébredés, hogy végül is megszülessék, majd meg is kereszteltessék egy új, jobb, nagyobb hozamú, sikeresebb, sőt sikeresebb búzafajta! És mennyi emberi energia és ennyi anyagi befektetés! De megéri. A kutatónak, mert munkája szó szerint is kalászba szökkent, a búzatermelőnek, mert több és jobb gabonát arathat, hogy készüljön, készülhessen az illatozó, friss, szemre is szép kenyér. Mindenkinek megéri hát!

És ősszel hadseregnyi ember, több hadseregnyi gép szánt, vet, milliós értékekkel milliós értéket bízva a föld

MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Greskovits László
grafikus

NÉPÚJSÁG (HEVES)

1981 AUG 9

1921

Greskovits László grafikája

Műsor

Kossuth

5.00 Előttünk a vasárnap! 7.23 „Föld-adta" sors. 7.54 A Közönségszolgálat tájékoztatója. 8.05 Útközben 8.10 Öt kontinens hét napja. 8.25. Hallgatóink figyelmébe! 8.26 Örökzöld dallamok. 9.25 Zenés reklámturmix. 9.30 Nagyítás. 10.03 Útközben. 10.08 Tamás úrfi kalandjai. 11.02 A Magyar Rádió és Televízió gyermekkórusa énekel. 11.09 Reklám. 11.14 Vasárnapi koktél. 13.00 Bűntudat. 13.10 Régi filmdalok. 13.27 Rádiólexikon. 13.57 Svéd Sándor emlékezetes szerepei. 14.40 Intermikrofon. 15.05 Útközben. 15.10 Reklámkalauz. 15.12 Életem muzsikája. 15.38 Végvári Rezső népdalfeldolgozásaiból. 16.03 A rádió könyvklubja. 17.05 Útközben. 17.10 Metronóm. 17.30 Műbe! 18.30 Esti magazin. 19.15 Tapsolj csak nékem... 20.15 A Magyar Rádió szórakoztató zenei hete. Lehár-est. 22.15 Tudósítás a futóvadlövő EB-ről. 22.20 Tíz perc külpolitikai. 22.30 A Finn Rádió szimfonikus zenekarának Richard Strauss-hangversenye a Helsinki Rádióban. 0.10 Idrányi Iván táncdalaiból.

Petőfi

4.25—7.59 A Petőfi rádió reggeli zenés műsora. 8.05 Schirmer: Fekete, arany — szvit. 8.20 Figyelmébe ajánlom... 8.33 Zenés játékokból. 9.10 Slágermúzeum. 10.00 Zenedélelőtt. 12.00 Lakodalmas dalok. 12.33 Kis magyar néprajz. 12.38 Tánczenei koktél. 13.25 Világújság. 14.00 Kettőtől ötig.. 17.00 Olvadáspont. 17.30 Ötö

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Greskovits László

NÉPÚJSÁG
Eger

grafikusmúvész

1979 OKT 17

1021

Greskovits László: Napsütésben

napi magazin

milyen papírost, egy partizánvezér aláírásával. Aztán betörtek a németek. „Hände Hoch!" Olyan pofont kaptam, hogy felrepedt az ajkam. Aztán pokrócba csavartak engem is, meg a kis Horthyt is, levittek és feldobtak egy teherautóra.

MDK

Greskovits László

rajza (illusztráció) repr.

(Vihar Béla: Mindenekelőtt...)

Ország-Világ. Bp. 1958. augusztus 13. [12.l.]

Greskovits M.D.K.

- Ha még a nagymamát is velem csináltatja, akkor tényleg olyan mintha otthon lennék! karikatura, repr.

Pest megyei Hirlap 19[illegible]4. április 29. 3.l.

Greskovits M.D.K.

Kozmetika.... karikatura, repr.

Tünődés " "

Pest megyei Hírlap 1964. május 1. 10. 1.

Greskovits M.D.K.

Már kezdi

karikatura, repr.

Pest megyei Hirlap 1964. junius 12. 5.1.

Orenkovits M.-V.

Mgr Kozal.

Karikatura, repr.

Greskovits M.D.K .

- Lajos hozzád beszélek! ....

karikatura,repr.

Pest megyei Hirlap 1964.július 14. 5 .l.

Greskovits M.D.K.

- Jajos Noszty besszélek! ....

Kertkultura,Tepr.

Fest nagyot Hirlap 1904. Julius 14. S .J.

Greskovits M.D.K.

Bélyegtrükk

karikatura, repr.

Pest megyei Hirlap 1964. junius 9. 5.1.

M.D.K.

GRESKOVITS László

Erich Witte, a berlini Staatsoper tagja / rajz/

repr

Nagyvilág 1958. 1.sz. 303.1.

M.D.K.

GRESKOVITS Lóránd

Miroslav Cangalovic, a belgrádi Ópreaház magánénekese a Borisz Godunov cimszerepében / rajz/

repr.

Nagyvilág 1958. 1.sz. 115.l.

~~Karkára 1958 1~~ 115 l

M. D. K.

GRESKOVITS László

Sir Eugene Goossens archéol.

Szergej Obrazcov "

Petr.

Nagyvilág 1958. 4. sz. 622. l.

M. D. V.

GRESKOVITS László

Nikola Gjomrov utcsipe, nagy

Reál.

Nagyvilág 1958. 7. sz. 1103. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Hevesi Szemle

1978 DEC

/ 1021

Greskovits László

Greskovits László: Az új Eger (II.)

GYURKÓ GÉZA:

Önemésztők

A ház szép. Egyszerű kijelentő mondat ez. Ugyanilyen tömondat: L. G. jól él. L. G. a szép házban él jól és nem a szép házból. Művészember, aki ecsettel és tussal, szénnel és linóleummetszővel és tulajdon két kezével építette fel a házát. Szépséges onnan a lelátás a városra, mert domboldalhoz simul szinte szerelmesen a ház a zöld lugasok, gyümölcsfák és a távolból idekéklő hegyek tövében. L. G.-nek, ahogyan mondani szokás, gondtalan az élete, s ha van gondja, akkor az csak az alkotásé, a töprengésé. Kocsi, ház, csendes családi élet, utazás Olaszországba — biztos jelen és ennél is biztosabbnak látszó jövő.

L. G. néha a falra tudna mászni kínjában. Gyomorfekélyes. A gondtalan, s jó életében, a gondtalan jó élettől gyomorfekélyt kapott. A falhoz és a földhöz csapkod ecsetet, tollat, papírt, vásznat és keserves nyögéssel a fiatalságát átkozza. Nem a korhelységet benne, mert az voltaképpen sohasem volt. Hanem az éhezést benne, a napi küszködést, mert még diák volt ugyan, de már család, gyerek. Élni napról napra, vagy még inkább reggeltől estig és éjjel álom helyett azon törődni, miből és hogyan holnap? — ez emlék most már.

Emlék?

Fájó, őrjítő, emésztő emlékezés ez. Most szenvedi, amikor élvezhetné mindazt, amiért úgy megküzdött.

Tragikomédia: nem az alkotás, hanem a fekély kínjaival birkózik.

O O O O O

Dr. B. H.: — Minden második férfi gyomorfekélyes volt, vagy most az, vagy az lesz. Ez is olyan kór, amivel a férfit verte meg a természet. Tudományos magyarázat persze van reája, én is felsorolok jó néhány tényezőt, ha óhajtja... De a lényeghez mégsem jutunk közelebb. Minden második férfi gyomorfekélyes. Még ha most nem is tud róla, esetleg már akkor is...

Új Magyar Lexikon: „...idegrendszeri eredetű, gyakori betegség, a nyelőcső, gyomor v. bél éles szélű, rendszerint kerek szövethiánya... A fekélybeteg gyomor nyálkahártyája védtelenné válik a saját emésztőnedvével szemben és a gyomor v. nyombél nyálkahártyáján önemésztés folytán... fekély keletkezik..."

Dr. B. H.: — ...igen, így igaz. Pontosabban valószínű, hogy általában így igaz. A gyomorfekélyes valamiféle védettséget kap a gyomorfekélytől a szívinfarktus ellen. Azt persze senki ki nem jelentheti, hogy a fekély kizárja a keringési betegségeket... Azt nem. De valószínűsíti, hogy a szíve helyett a gyomrával fizet a feszültségekért. A stresszért. De ez is adó. Kemény és fájdalmas.

O O O O O

Itt élnek közöttünk, mellettünk, gyakran mi vagyunk azok: önemésztők. Öklünket a gyomrunkra szorítjuk. Nyeljük keserű nyálunkat. Szedjük az orvosságot. Le- és visszaszokunk a dohányzásra. Diétázunk és felrúgjuk a diétát, hogy utána görcsben fetrengve átkozzuk fegyelmezetlenségünket. Emésztjük önmagunkat és emésztjük környezetünket is. Jellegzetesen sovány, szikkadt arc, mindig befelé figyelő, riadtan várakozó szemek, keserűség a száj szegletében és az irigységből lassan gyűlöletté váló érzések az egészségesek világával szemben a szívünkben.

Már a szívünk is beteg lesz.

Itt élnek közöttünk, mellettünk, gyakron mi vagyunk azok: önemésztők.

És ráadásul ez sem így és ez sem mindig igaz.

O O O O O

L. Sz. ott ül mellettem az üzemi étkezdében. Jóízűen eszik, ugyanazt, amit én. Az üzemi étkezde történetesen a jobbak közül való, és ez nálunk azt jelenti, hogy a világért sem fukarkodnak a zsírral. Az asztalon a szokásos só és paprika mellett még törött bors és cseresznyepaprika is. L. Sz. derűs kedélyű, enyhén pocakosodó, javakorabeli férfi. Munkahelyén kiegyensúlyozott, munkahelye is kiegyensúlyozta. Különben is alapvetően piknikus alkat, aki jó kedélye mellé jó adag bölcsességet és tudást is felgyűjtött eddigi élete folyamán. Eszik, aztán hirtelen leteszi a kanalat, pedig tányérja java még hátra van.

— Mi van, nem ízlik? — kérdem nem is annyira kíváncsiságból, mint inkább illemből...

— A fekélyem — sápad el.

— Fekélyed? Ne bolondozz már, sose hallottam erről tőled — teszem le én is a kést és a villát csodálkozva, mert mindenkiről el tudtam volna képzelni, hogy gyomorfekélyes, mint L. Sz.-ről, aki kissé lomha, lompos járásával maga a kiegyensúlyozottság netovábbja... — És mióta? — hangzik az ilyenkor szokványos, kíváncsi kérdés.

— Fél éve... vagy valamivel [illegible] ben... — mormolja hányingerével küszködve, aztán kibotorkál az étkezdéből és lépései most nem a kiegyensúlyozott, pocakosodó férfi lorha járását hordozzák, hanem egy beteg ember vonszolódó menekülését.

L. Sz. házat épít. A ház volt az a plus pontosabban a ház körüli hercehurca volt az, amely megbillentette azt a belső egyensúlyt, melynek egyik oldalán idegrendszere tűrőképessége, a másik oldalán az élet úgyneveze feladatai álltak. A mérleg, ez a szemmel nem látható, gyakran még zsigereinkkel sem érezhető mérleg megbillent a háztól, az utánajárástól, papíroktól, az örökös pénzzavartól, h pénz van, cement nincs, ha cemen van, cserép nincs, s ha minden va akkor az építő vállalat csap be kö tánctól. Amelynek soha sincs vég Amelynek soha nem is lesz vég még a ház felépülte után sem. Me a háznak állaga van, amit óvni ke Az óváshoz újból cement kell maj újból cserép, meg mész is, például meg szakember... Amíg él az embe gond van a házzal. Van, aki számá mindez a kimeríthetetlen boldogsá kincseskamrája és nem is egy szeré kis családi ház csupán. De az ő sz mára a gyomorfekély. Amelyről ne akarja elhinni, hogy van, de ame a legkellemetlenebb pillanatokban a leggyötrelmesebben jelzi, hogy me érkezett.

L. Sz. családi élete kiegyensúlyzott. Munkahelyén szeretik. Munkáj val elégedett. Munkáját érti és más is elismeri. De L. Sz. gyomorfkélyes. Talán az az ajtó „tett be n ki" végül is, amit hetekig nem tud megszerezni, hogy betegye végre mester a falba. Az ajtóval együtt kezett a hányinger és a tíz körö mel marcangoló, pengeéles fájdalo ott, az összehajló bordák íve alatt.

Igen, ott... ott középen.

O O O O O

Pedig nő! Asszony és anya. Ne a fiatal korosztály, de még nem öregé. Hajnalban arra ébred, ho fáj a gyomra. Illetőleg nem a gyo ra, mert ez a fájás valahogyan m és nem is a gyomrában érzi vol képpen. Hányinger. Aztán a bód álom, újra. El is felejti reggelre ezt hajnali közjátékot. Eltelik egy hét, mét ébresztő: ébreszt a gyomorfá és a hányinger. De most már n csak inger, hanem kényszer is. vizsgálás: gyomorfekély. Kezdő Hogy mondta dr. B. H.?,

— ...ez is olyan kór, amivel a f fit verte meg a természet...

S. J.-né pedagógus, de voltak pen sohasem gyakorolta „mester gét". Feleség lett, olyan férj fele ge, akit éveken keresztül, hiva ásá fogva vittek, helyeztek az ország eg végéből a másikra. Pedagógus, ta aki egyik évben itt, a másikban Megszokta, tudomásul vette hát, é formája lett ez. És hivatalnoki éle Adminisztráto[illegible]

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ

Hevesi Szemle

Greskovits László

076 DEC

1021

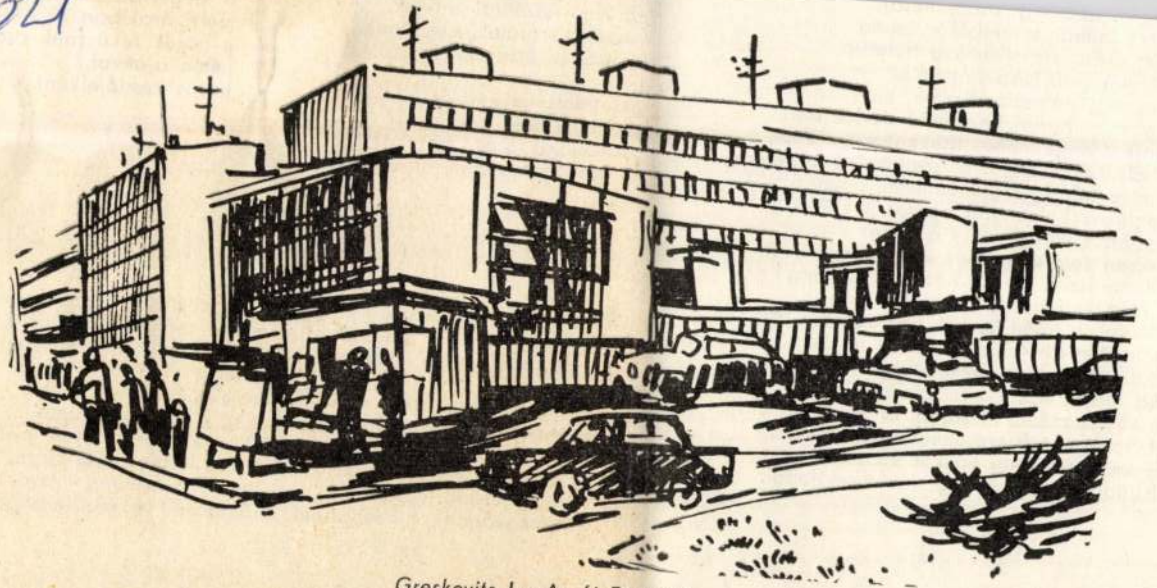

Greskovits L.: Az új Eger (I.)

HSZ

[illegible] atom-moraj
zaklatott ütemű perceiből e csoda
ötvözött szárnyain siklunk a betonra,
meredeken tűző Nap sugarától
langymeleg, palaszín mezőre, hol
a magasság borjai benzinnel szívják teli
gyomrukat engedelmes tankautók emlőiről,
és ahol mába sugárzó szemmel, olajbogyót
csipkedve talán pergamenlevelű bokorról:
Menandrosz bolyongott egykor, s Epikur,
aki tagadta váltig, hogy a világ
és emberi sors dolgaihoz közük lenne
az Olümposzon lakozó hazug isteneknek!
Deli fény és füqét érlelő déli hőség
emel később föléd is, szik házrengeteg, Athén,
vízmélyeden tört-árbocú perzsa hajókat
őrizö tintakék öböl, miket túlszállhatunk bár,
Afrika foltját kutatva felhők ablakain,
tűnő képük mégis itt sajog, csontomban őröl,
mint be nem telt szerelmünk ama perce,
mely kettémetszette egykor éjszakánkat,
s elsodort testednek homokszín partjaitól.

belém szívódtál erőnek,
ösztönző hitnek, csodának,
kétségek őrlő malmának.

Ki adott nékem, és minek,
mivel fizetek néki meg?
Telnek az órák, éjszakák,
s csak adósságom nő tovább.

JÚDÁS

Rabvallató télidőben
hóviharral, jéggel jöttem,
zuzmarásan, mindig fázva,
asszonyképű nyarat várva.
Nyarat, nyársat, zúgó hársat,
szalonnázó asszonytársat,
akiben a per, a ritka:
becsukott kis halasbicska.
Akiben a csönd időtlen,
s ha megvágnak, ha kidőltem,
hogyha mások tűzbe csalnak,
marad csóknak, marad papnak
Fegyverek közt, télidőben,
perelni és félni jöttem,
perelni a tétlenséget,
félni a békétlenséget.
Oly vallásban, ilyen hitben
Júdás lettél, csaló isten,
nem volt benned hozzá lélek,
rámbíztad a mindenséget.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Greskovits László

1974 NOV 17

Magyar Hirlap

grafikusművész

1021

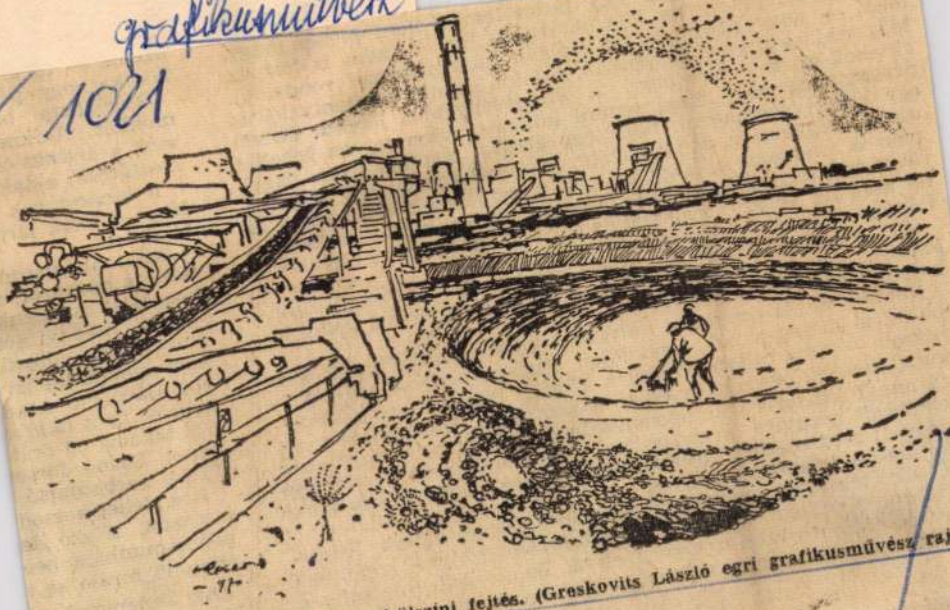

200 kW + 1 millió év = Thorez külszíni fejtés. (Greskovits László egri grafikusművész rajza.)

sietős is az utas dolga. Egy tarka lombú
csupa üveg, kétszintes lepényház áll. Illetv
mert — hogy nem lakásul szolgál, hanem
Már majdnem kész állapotban, a falon semn
ablakok-ajtók a helyükön, a szerelvények
persze, még nem lenne semmi különös. Az
egy kicsit csodálkozni, hogy egy községi re
városi eleganciájú, és aki értőbb szemmel viz
azon is ámuldozhat, hogy aminek vízszintesn
itt vízszintben áll; aminek hézagmentesen
ott nem fér be egy cérnaszál sem. Nem úgy,
felpanaszoljuk az építőiparnak.

Ám a balatonboglári új orvosi rendelőnél nem ez a különlegesség, hanem az, hogy felerészt téglából, felerészt pedig lokálpatriotizmusból alkottatott.

Néhány évvel ezelőtt a főútvonal korszerűsítése miatt szánálták a község orvosi rendelőjét. Újat helyette — pénz hiányában — nem tudott építeni a község. ideiglenesen szükségrendelőbe költöztek az orvosok és a betegek. Ez az ideiglenesség annyi kényszerű kompromisszummal járt. hogy egyhamar belefáradt gyógyító és gyógyítandó egyaránt. Amikor végképp elfogyott a várokozók türelme, elhatározták: nem várnak senki segítségére, megoldják maguk.

Összeültek a község vezetői és számvetést csináltak. Körülbelül ennyi kellene — ennyi van. A községpénztárból legfeljebb másfél millió forint jut erre a célra. Balatonlelle ugyanilyen cipőben jár, társuljunk velük! — mondta valaki. — Egy csa-

[illegible] találtak? Senki
tartani, mennyi gyű
órában. Aki időszű
nem kínálhatta az
hozzájárulást. Akin
nem — az a munk
nos lakatos 50 órát
rintot. Szabó Józse
József karbantartó

Nos, lehet-e csod
a gazda, a szó le
pénze-munkája beé
nyesebb bíráló se r

Az ünnepvárás d
tervezik, szabadság
orvosi rendelőt.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 SZEP 8.

Greskovits László

Népújság (Heves)

1021

(Greskovits László rajza)

— Szélsőséges
előfordulnak?

— Hogyne. Akár
len, de elismerő sc
talmazó levélre
akár az olyan kiv
amik nem veszik
a realitásokat. Pedi
megfogalmaz, az is
ben az országban.
den levelet rövid
érdemben megvála

★

Valószínűleg nem gyöngyösi, nem is mátrai specialitás, hogy messzi tájakról is hoz levelet a posta a város vezetőinek. Úgy látszik, nálunk a közügy csakugyan egyre inkább a köz ügye lesz, és ezért foglalkoznak még az „idegenek" is a tőlük még földrajzilag is távolabb eső dolgokkal. Emberileg azonban ez így természetes.

Hiszen ami itt van és történik ebben az országban

20.30:

G. B. Shaw:

Sosem lehet tudni

A nagy ír drámaíró, akinek színpadi fellépése az angol dráma és színház megújhodását jelentette, ezt a művét 1898-ban írta; az utolsó darabja volt az úgynevezett Kellemes színművek című ciklusnak. Bár művei között talán ez a legtisztább vígjáték, Shaw itt sem hagyott

GRESSERSON, Z. építész

beregvári Schönborn kastély tervezője,189o

DESCHMANN Alajos: Kárpátalja müemlékei.
Bp. : TKM, 1990 97.p

Grester Kálmán

A millenniumi kiállítás tervező munkálataiban Mirkovszky Géza Grester Kálmánnal közösen tervezte nagyméretű színes plakátját. (említve)

Sz. Kürti Katalin: Mirkovszky Géza emlékezete.
Hajdu-Bihari Napló, 1975. dec. 31.

M. D. K.

Greszer János, nov.

Rajzok a kollegium kertjéről.
1799-ből.

Pesti piarista levélből.

Mojzer Miklós: Architectura civilis.
Művészt. 1958. VI. é. f. 2-3. sz.
116. l.

D Gresta (Gresta)
Giuseppe capitano

l.

Historia. 1932. V.
5. f. 9. f. 10. l.

1283. *Ruttkayné, Koss*

Térdig, jobbrafordultan
rázolva. Kezeiben keztyűt

darutollas nemezkalap, lehaj
gas ruha szűk ujjakkal és kil
óráját nyakbavetett lánczon
és egy karkötőt hord.

Daguerreotypia, bronzkere
méretei 9·3 : 7·5 cm. — Lelt. sz.
4-iki ajánlat szerint gróf Kreith
— Kifizettetett 191[illegible] július 21-é
1910 július 22-iki 79586 sz. mini
Elszámoltatott 1910 augusztus
molást jóváhagyta az 1911 márc
határozat (513–911).

Jegyzet. A tokon Ruttkayn
19-iki az a bizonyítványa olva
Lajos tulajdona volt.

M. Greth Erzsébet grófnő

festőművész

Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása- a Műcsarnokban - képével szerepel.
Somogyi kanásza igen kvalitásos kép.

Esti Kurir
1930.XII.20.

Gretschl

M.D.K.

92) Montrantia (Pest. 1857)

Budapest Székesfővárosi Művészeti Tárgyunkat Katalogusa
Bp. 1913.

17 l.

M. D. K

GRETSCHL ötvös

Pest. XVII. n. e. 1.

A Iparművészeti Múz. Évkv. I. 1954.

Bóka Lászlóné: A Iparművészeti Múzeum Brandtner ötvöstárgyai 157. l.

Gretsch MDK

ötvös

A tabáni r.k. plébániatemplomban

"Rézfeszület, fogadalmi tárgyak Szentpéterytől, Gretschltől".

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

10.1.

Gresser István

István Medgyes

l.

Gendert István

alatt.

Gyesser István

(Stephanus)

meggyesi ötvös

l.

Zoltán Péter

62. l.

István

Gresser (Stephanus)

ötv.

Kömagyötöj.

1234. n.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

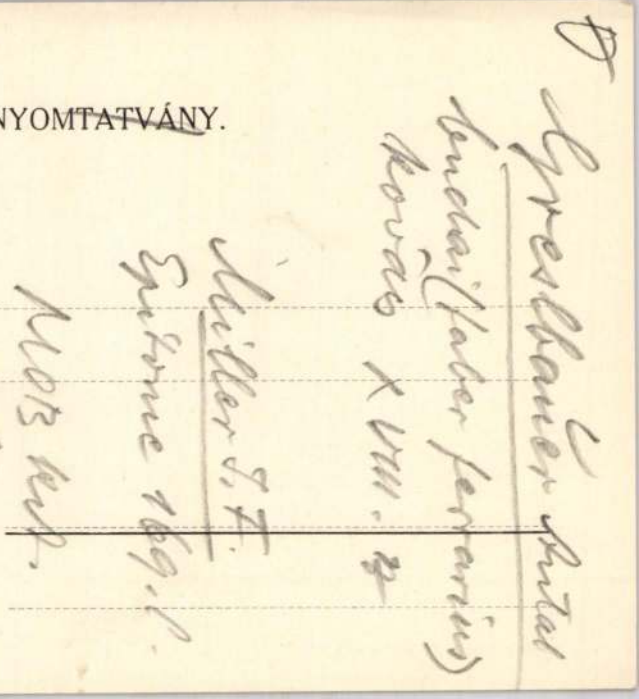

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Ø

Greschmann's

forialle Lackner E.

pesti (?) ötvösök
1850 körüli idö-
ból való Ciboriu-
um - helyhe

O.

Magyarország művé-
szeti topogr.

259. l

M.D.K.

Gress Paul, lakatosm.

Budán dolgozott. Budán polgárjogot nyert. 1750. I. 30.
249.o.

Temesváry Ferenc: Lakatosipari érdekességek a Magyar Nemzeti Múzeum gyüjteményében. 237.o.

Folia Archaeologica. XVII. 1965. Bpest. Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. Bp.

Gressák János, fa-szobrász. Bártfai tót földmíves szülők gyermeke volt és Hölzel Mór bártfai szobrásziskolájában végezte tanulmányait. Ezután Chikagoba ment, hol évekig a Bitter-czég műhelyében dolgozott. Bár Amerikában sokat keresett, utóbb mégis hazajött és Bártfán jómódban élt.

Divald Kornél: A bártfai szobrásziskola. *Magyar Iparművészet.* 1897—98. 203. l.

Gressák János

Szobrász

Magyar Iparmüvészet, 1897/98.

I. évf. 5. sz. 201 – 207. o.

Divald Kornél: a bártfai szobrásziskola.

Gressák János

fa - szobrász

L.

Szendrey-Szentmányi

600. l.

Esztergom.

A háttérben látjuk Eszte
túl a szomszédos hegyek vannak
flus szigetén és az innenső pa
tonaság tünik szemünkbe. Felir

GRAN.

fölül pedig: im Iahr 1543 verl
Ao. 1605 abermahl verl
Vnd A. 1683 Wider Erobert.
alól a jobbsarokban: II.

Rm., mér. a vk. 12.1: 1

Gretschl Edvard vaz
Gretschl József itj

pesti ötvös készítette
azt az ezüst urnát,
melyen Gül Baba türbé-
jének képe díszlik
Abdul Hamid szultán
kapta ajándékba, mikor
1867-ben Pesten járt és meg-
látogatta a türbét, a
konstantinápolyi szultáni kincs-
tárba került

Gerevich Tibor
Budai emlékek szerte
a világban. Budapest
1946. 261. l.

Gretschl

pesti ötvös 1844

Kis verlag 1844

Tiszadarzsi ref
egyház tulajd

Iml

~~Jesova folio III. 207~~

Gretschl Ede

Budai Ötvös 1857

l.

Arv. Csarnok 1101 anke. Eat.

Sebestyén Szegedi-vár

Grétschl

ötvös Buda

1887

735. Cukortartó, ezüst

Almásy-Teleki X. 1942

NEMZETI SZALON MŰVÉSZETI EGYESÜLET

ELNÖK

Gróf ZICHY JÁNOS

TÁRSELNÖK

PRESZLY ELEMÉR

Gretschl Ede

ötvö Buda

Gretschl Ede

ötv.

l.

Kämaryötvj.

359. 7.

1912. POHÁR, ezüst, trébelt, három médaillonnal. XVIII—XIX. sz.

1913. SERLEG, ezüst, préselt neogót diszitéssel. Osztrák, 1860 k.

1914. TALPAS POHÁR, ezüst, barok modoru diszitéssel. Német.

1915. KÉT NYELES POHÁR, ezüst, vésett és nielló disszel, egyik aranyozott ezüst. Orosz, 1861. és 1845.

1916. KEHELY PATENÁVAL, ezüst, részben aranyozva, románo jellegü diszitéssel. XIX. sz.

1917. KEHELY, aranyozott ezüst, talpa hatkarélyos, barok alak. Magyar, XVIII. sz.

1918. TALPAS KANNA, ezüst, fekete fafüllel. Bécs, 1798.

1919. ECET-,OLAJTARTÓ, cukorszóró és mustártartó, ezüst és köszörült üveg, ovális talpon. XIX. sz.

1920. TALPAS TÁL, ezüst, baluszteres szárral, tálja kagylóalak, részben aranyozva, közepén ülő kis majom. Talpa velencei, tálja müncheni bélyeggel. 1850 k.

1921. URMUTATÓ, ezüst, ovális hólyagos talppal, a lunula körül virágkoszoru, felhők HEILIG H. H.—J. J.—CH betük és dicsfény. *Gretschl* mesterjegy. Pest, 1857.

1922. KÉZITÜKÖR, ovális lappal (hasadt), filigránezüst keretben és fogantyuval. Olasz (?), XIX. század e. f.

1923. PALACKALAKU VÁZA, ezüst, gömbös testtel, csavaros nyakkal. Török, XVIII. sz.

1924. NŐI ÖV, ezüst, láncos és ives tagokból, Louis XIV, diszitéssel. Erdély, XVIII. sz. (?)

1925. EZÜST ÖV, áttört láncszemekkel kapcsolt tagokból áll. Német, XIX. sz.

1926. EZÜST ÖV, áttört négyszögü öntött tagokból áll, melyek egy-egy szemmel vannak kapcsolva. Német, XIX. sz.

1927. CUKORTARTÓ DOBOZ, ezüst, tojásdad teste négy hajlott lábon áll. Magyar, XIX. sz. e. f.

1928. EGYSZEMÉLYES EVŐKÉSZLET, ezüst, kés, villa, nagy és kis kanál, késbak. Bőrtokban. Bécs, 1865.

1929. EGYSZEMÉLYES EVŐKÉSZLET, ezüst, kés, villa, kanál, barok; vörös bőrtokban. Magyar, XVIII. század.

1930. HAT MOKKAKANÁL, ezüst, csavaros és kecskekörmös nyéllel. F. F. mesterjegy. Tokban. Bécs, 1870 k.

1931. KIS JOGAR, ezüst, boglárokkal diszitve. Erdély.

1932. KÉT KIS KUPA FEDŐVEL, aranyozott ezüst, derekán tagozott öv, kiöntő csőrrel, felnyiló födelén A betü. A talpon bevésve F. E. E. Z. 1634. Magyar, 1634.
M. 7,5 cm.

1933. IMAKÖNYV, zöld bársonnyal bevont fakötésben, ezüstveretes csattal. Tartalma: Johan Arnds Paradis-Gärtlein". Több rézmetszetü képpel. Nürnberg, 1716.

1934. KÉT KANNA FEDŐVEL, ezüst, gömbös testén nagy trébelt szivalaku levelek. Fekete fafüllel. Bécs, 1840.

1935. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, hattyualaku szárral, csészéje üveg. Bécs, 1838.

1936. KIS TALPAS POHÁR, ezüst, neobarok, kehelyalaku teste bordás. Pest, 1840 k.

1937. TÁLCA ÉS HAT CSÉSZEALJ, filigránezüst. Török, XIX. sz.

1938. PATRONTÁSKA, ezüst, filigránezüst disszel és korallokkal. Délszláv.

1939. LÁDIKA, filigránezüst, oszlopos disszel, ékkövekkel. Olasz, XIX. sz.

1940. .....

1941. .....

1942. .....

1943. .....

1944. .....

1945. .....

VII. SZELENCE, ZSEBÓRA ÉS ÉKSZER.

1946—2045.

1946. KARKÖTŐ, arany láncból.

1947. BROS ÉS KÉT FÜLBEVALÓ, arany, apró gyöngyökkel, késő Biedermeier.

1948. NÓI ZSEBÓRA, arany, kék zománcdisszel. Jelezve: Bauthe A:GENEVE. Svájc. Biedermeier.

1949. BROS, arany, csokoralaku. Bidermeier.

1950. MEDAILLON, ovális kameo, szakállas férfi mellképével. Olasz, XVIII. sz. v.

1951. TÁRCA, békateknő, arany berakással. Német, XIX. sz.

1952. GÖMBÖS ÓRA, ezüst és üveg, zománcos számlappal. Jelezve: *Coulin à Paris*. Francia XIX. sz.

1953. SZELENCE, békateknő, födelén miniatur kép, három férfi arcképe. Francia, XVIII. sz. m. f.

1954. MELLBOGLÁR, aranyozott ezüst, zománcdisszel és ékkövekkel. Csigás diszü kettös dudorokkal, két csavaros drót köré fogva, első részén kisebb dudorok. Tintatartóvá van átalakitva. Erdély, 1600 k.

1955. NYAKLÁNC, arany, rubinokkal és gyémántokkal. XIX. század.

1956. SZELENCE, achát rézfoglalatban. Német, XVIII. sz. v.

1957. FÜLBEVALÓ ÉS NÁSFA, szines mozaik, arany foglalatban. Olasz, XIX. sz.

1958. BROS, arany zománcdisszel, a páva farkát két forgatható korong alkotja. Svájc, XIX. sz.

1959. SZELENCE, ovális, festett zománc, ezüst foglalatban, grisaille-festésü szentképekkel. Német, 1775.

1960. SZELENCE, achát, aranyozott rézfoglalatban. Német, 1800 k.

1961. SZELENCE, szaru, födelén lakkkép, Szent József a gyermek Jézussal. Német, XIX. sz. k.

Gretschl

ötvös

l.

Scholnkrisztinavárosi

6. l.

Erdélyi Múzeum régiségtára IV. 130.

V. EZÜST. — SILBER.

921—1030.

921. TIZENKÉT PORCELLÁN TEÁSCSÉSZE, ezüst talapzattal, két füles állványon. Modern. — Zwölf Teeschalen, Porzellan mit Silberfuss, auf Gestell. Modern. 4150 gr.

922. GYÖMBÉRTARTÓ, részben aranyozott ezüst, hatgerezdes dinnyeidomu testén trébelt akantuszleveles diszü. Tagozott csavaros, levelesdiszü födelén forgatható kengyelfül van. Magyar (1884. Ötvöskiállitás. V. terem 9. l.) — Ingwerbehälter, Silber, teilweise vergoldet, der ovale Körper sechspassig, mit getriebenem Accanthusblätterdekor, am profiliertem Schraubendeckel drehbarer, bügelförmiger Henkel. Ungarisch. Illusztr. XXXIII. tábl.

923. TRIPOSZOS TÁLKA, ezüst, kerek tálkája 3 hajlott lábon áll. Német, XVII. sz. — Triposförmige Schüssel, Silber, die kleine runde Schüssel auf drei geschweiften Füssen. Deutsch, XVII. Jh. Illusztr. XXXIII. tábl.

924. KÉT NAGY KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, kerek tagozott talppal, neobarok diszitéssel, négy bőségszaru-idomu karral. Bécs, 1830. — Zwei grosse Armleuchter, Silber, mit rundem, profiliertem Fuss, neobarock Dekor und füllhornförmigem Arm. Wien, 1830. 3720 gr.

925. KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, négy karral, közepén virágcsokor. Bécs, 1839. — Armleuchter, Silber, mit vier Armen, im Mittel Blumenbukett. Wien, 1839. 1400 gr.

926. KÉT KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok alak, három ággal. Bécs, 1840. — Zwei Armleuchter, Silber, neobarock, mit drei Armen. Wien, 1840. 1560 gr.

927. KAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok alak, domboru virágokkal, három ággal. Bécs, 1865. — Armleuchter, Silber, neobarocke Form, mit reliefierten Blumen und Zweige. Wien, 1865. 680 gr.

928. KÉT NAGY GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok trébelt és vésett diszitéssel, kerek talppal. Osztrák, 1840. — Zwei grosse Leuchter, Silber, mit neobarockem, getriebenem und graviertem Dekor. Österreich, 1840. 1020 gr.

929. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst neobarok gerezdes alak, négyzetes talppal (Georg Gretschel). Pest, 1848. — Zwei Leuchter, Silber, neobarocke, gerippte Form, auf viereckigem Fuss (Georg Gretschel). Pest, 1848. 640 gr.

930. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok diszitéssel, négyzetes talppal. Bécs, 1860. — Zwei Leuchter, Silber, mit Neobarockdekor und viereckigem Fuss. Wien, 1860. 620 gr.

931. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, Louis XVI. alak, bordázott szárral. Bécs, 1796. — Zwei Leuchter, Silber, Louis XVI. Form, mit geripptem Schaft. Wien, 1796. 720 gr.

932. GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok alak, négyzetes talppal. Bécs, 1846. — Leuchter, Silber, neobarocke Form mit viereckigem Fuss. Wien, 1846. 260 gr.

933. KANDELABER, ezüst, rokokó stilusu diszitéssel, szárán puttóalak. Német, XIX. sz. — Kandelaber, Silber, mit Rokokodekor, am Schaft Putto. Deutsch, XIX. Jh. 19.300 gr.

934. CUKORTARTÓ, ezüst, négyszögü, homoru oldalakkal, gerezdes alak. Bécs, 1839. — Zuckerbehälter, Silber, viereckig, konkav, gerippt. Wien, 1839. 395 gr.

935. TRIPOSZOS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, három hajlott lábbal. Olasz, empire. — Triposförmiger Zuckerbehälter, Silber, auf drei geschweiften Füssen. Italienisch, Empire. 320 gr.

Ernst Múzeum aukciói
38. sz. Budapest 1928.

936. CUKORTARTÓ, ezüst, ovális alak, gerezdes oldalakkal, négy kihajló lábbal. Bécs, 1855. — Zuckerbehälter, Silber, oval, gerippt, auf vier geschweften Füssen. Wien, 1855. 590 gr.

937. TALPAS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, kétfülü amfora alak. Német, empire. — Zuckerbehälter mit Deckel, Silber, amforaförmig. Deutsch, Empire. 480 gr.

938. CUKORTARTÓ, ezüst, hosszukás, négyszögü, letompitott sarkokkal. Bécs, 1818. — Zuckerbehälter, Silber, länglich, viereckig, mit abgestumpften Ecken. Wien, 1818. 400 gr.

939. OVÁLIS CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, két füllel, födelén makkalaku gomb. Bécs, 1798. — Ovale Zuckerdose mit Deckel, Silber, am Deckel eichelförmiger Griff. Wien, 1798. 590 gr.

940. CUKORTARTÓ, ezüst, négyszögü, gerezdes ládikaalak, födelén virágcsokor. Bécs, 1850. — Zuckerbehälter, Silber, viereckige, gerippte Dosenform, am Deckel Blumenbuket. Wien, 1850. 630 gr.

941. TALPAS CUKORTARTÓ, ezüst, kráteralak, áttört szőlőleveles peremmel, áttört diszü födelén virágcsokor. Bécs, 1819. — Zuckerbehälter mit Fuss, Silber, kraterförmig, mit durchbrochenem, weinlaubgeziertem Rand; am durchbrochenem Deckel Blumenbuket. Wien, 1819. 510 gr. Illusztr. XXXIII. tábl.

942. OVÁLIS CUKORTARTÓDOBOZ, ezüst, gerezdes alak. Pest, XVIII. sz. — Ovale Zuckerdose, Silber, gerippt. Pest, XVIII. Jh. 260 gr.

943. TALPAS CUKORTARTÓ, ezüst, ovális alak, domboru sascs, hermás és vésett leveles disszel. Magyar, empire. — Zuckerbehälter mit Fuss, Silber, oval, mit Reliefdekor. Ungarisch, Empire. 380 gr.

944. CUKORSZÓRÓ, ezüst, baluszteralak, magas áttört kupakkal. Bécs, 1793. — Zuckerstreuer, Silber, balusterförmig, mit hohem, durchbrochenem Deckel. Wien, 1793. 230 gr.

945. CUKORSZÓRÓ TALPPAL, ezüst, tojásdad testtel. Magyar, XIX. sz. e. f. — Zuckerstreuer mit Fuss, Silber, eiförmig. Ungarisch, e. H. XIX. Jh. 210 gr.

946. CUKORSZÓRÓ TALPPAL, ezüst, gerezdes neobarok alak. Bécs, 1853. — Zuckerstreuer, mit Fuss, Silber, gerippte neobarocke Form. Wien, 1853. 130 gr.

947. POHÁR FEDŐVEL, ezüst, részben aranyozva, alsó része csavarosan gerezdes, födele sótartó gyanánt használható. Augsburg, XVII. sz. e. — Becher mit Deckel, Silber, teilweise vergoldet, die untere Wandung gewunden und gerippt, der Deckel als Salzbehälter verwendbar. Augsburg, A. XVII. Jh.

948. FÖDELES SERLEG, ezüst, oldalán pajzs, tölgyfalevél koronával, födelén domboru levéldisz. Német, 1850 k. — Gedeckelter Pokal, Silber, am Kelch Schild mit Krone und Eichenblätter, am Deckel Reliefblätter. Deutsch, um 1850. 570 gr.

949. FÜLES POHÁR, ezüst, vésettrajzu övvel. Szentpétervár, XIX. sz. e. f. — Henkelbecher, Silber, mit graviertem Gürtel. St. Petersburg, e. H. XIX. Jh. 190 gr.

950. FÖDELES SERLEG, ezüst, trébelt neorokokó kartusos diszitéssel. Bécs, 1850. — Gedeckelter Pokal, Silber, mit getriebenen neorokoko Kartuschen. Wien, 1850. 340 gr.

951. TEÁS ÉS TEJSZINES KANNA, ezüst, neorokokó diszitéssel, elefántcsont füllel. Bécs, 1857. — Tee- und Oberskanne, Silber, mit Neorokokodekor und Elfenbeinhenkel. Wien, 1857. 450 gr.

952. TALPAS KANNA, ezüst, fülén kcsfejes disz. Német, 1830 k. — Kanne mit Fuss, Silber, am Henkel Widderkopf. Deutsch, um 1830. 190 gr.

1924. POHÁR, ezüst, oldalán trébelt füzéres disz közt három medaillon egy-egy nőalakkal. Német, XVII. sz. stilusában. — Becher, Silber, auf der Wandung zwischen getriebenem Girlandendekor, drei Medaillone. Deutsch, Stil des XVII Jhs. 230 gr.

1925. TEATARTÓPALACK, ezüst, részben aranyozott, csavaros kupakkal; hatgerezdes testén domboru virágszálak. Német XVII. sz. stilusában. — Teebehälter, Flaschenform, Silber, teilweise vergoldet, mit Reliefblüten. Deutsch, Stil XVII. Jh. 415 gr.

1926. KÁVÉSKANNA, ezüst, gerezdes testén elefántcsontfüllel. Bécs, 1856. — Kaffeekanne, Silber, gerippt, mit Elfenbeinhenkel Wien, 1856. 235 gr.

1927. KÉT KANNA, ezüst, domboru neobarokk-diszitéssel a test alja gerezdes, fekete fafüllel. Bécs, 1837. — Zwei Kannen, Silber, mit neobarockem Reliefdekor, unten gerippt. Wien, 1837. 1040 gr.

1928. SZELENCE, ezüst, vésett disszel. Bécs, 1865. — Dose, Silber, graviert. Wien, 1865.

1905. HÁROM KERESZTELŐ ÉREM, préselt ezüst, filigránezüstkeretben. Bécs, 1848—1868. — Drei Taufmünzen, aus Silber gepresst, in Silberfiligranrahmen. Wien, 1848—1868.

1906. ÖVCSAT, aranyozott ezüst, áttört, zománcos egyptomi jellegü diszitéssel, négy befoglalt jásp s-skarabeusszal. XIX. sz. m. f. — Gürtelschliesse, Silber vergoldet, mit emailliertem Dekor egyptischer Art, mit Scarabeus. Zw. H. XIX. Jh.

1907. KERESZTELŐ ÉREM, vert ezüst. — Taufmünze, Silber. 1880.

1908. HAT BOGLÁR, aranyozott ezüst, fekete és szines zománcdisszel, zöld ékkövekkel és gyöngyökkel. Magyar. — Sechs Bockeln, Silber vergoldet, mit Emaildekor und Schmucksteine-Ungarisch.

1909. CIGARETTATÁRCA, szines festett zománc, aranyozott ezüstfoglalatban, mitologiai jelenetekkel. — Zigarettenetui, Maleremail, farbig, in vergoldeter Silberfassung, mit mithologische Scenen. XIX. sz.

1910. KÁVÉFŐZŐ, ezüst triposzidomu talapzaton, hengeres testén kifolyócsap. — Kaffeemaschine, Silber. Pozsony, 1853. 1400 gr.

1911. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, karcsu balluszteres szárral. Empire, Bécs, 1810. — Zwei Leuchter, Silber, mit Ballusterschaft. Empire, Wien, 1810.

1912. SZELENCE, ezüst, guillocheirozott és vésett diszitéssel. Bécs, XIX. sz. — Dose, Silber, guillochiert und graviert. Wien, XIX. Jh.

1913. HOSSZUKÁS KIS SZELENCE, ezüst, domboru rokokodiszitéssel, födelén mulató társaság. Német, XIX. sz. — Längliche kleine Dose, Silber mit Rokokorelief, am Deckel Gesellschaft. Deutsch, XIX. Jh.

1914. SZELENCE, ezüst, födelén vésett disz. Osztrák, XIX. sz. — Dose, Silber, graviert. Österreich, XIX. Jh.

1915. SZELENCE, ezüst, fekete zománcalapu diszitéssel. Francia, XIX. sz. Dose, Silber, Dekor auf schwarzem Lackfond. Französisch, XIX. Jh.

1916. SZELENCE, ezüst, rokokódiszitéssel, födelén páros jelenet. Holland. — Dose, Silber, mit Rokokodekor und Scene. Holländisch.

1917. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarokkdiszitéssel. Bécs, 1839. — Zwei Leuchter, Silber, mit Neobarockdekor. Wien, 1839. 576 gr.

1918. CUKORSZÓRÓ, ezüst, hengeres dobozalak. Bécs, 1853. — Zuckerstreuer, Silber, dosenförmig. Wien, 1853. 150 gr.

1919. DISZKORONG, ezüst, vésett, neobarokkdiszitéssel. Bécs, 1856. — Scheibe, Silber, mit graviertem neobarockem Dekor. Wien, 1856. 220 gr.

1920. GYERTYATARTÓ, ezüst, saskaromlábbal. G. G. (Georg Gretschl) mesterjegy. — Leuchter, Silber, mit Adlerkrallen. Pest, 18.4. 160 gr.

1921. KÉT TÁLCA, ezüst, szőllőlevélidomu, domboru rokokó-stilusu diszitéssel. Bécs, XIX. sz. Zwei Platten, Silber, in Form eines Traubenblattes, mit Reliefdekor. Wien, XIX. Jh. 280 gr.

1922. BILLIKOM, aranyozott ezüst, zömök testtel, oldalán renaissance-jellegü trébelt disz közt két érem. Négy gömbös lábon áll. Német, XVII. sz. stilusában. — Willkom, Silber vergoldet, auf der Wandung zwischen Renaissancedekor zwei Medaillone. Deutsch, Stil des XVII. Jhs. 220 gr.

1923. CUKORTARTÓ, ezüst, ládikaalak, lehajló oldalakkal. Gretschl mesterjeggyel. Buda, 1837. — Zuckerdose, Silber. Ofen, 1837. 380 gr.

Ernst Múzeum aukciók

Gretschl György

Pest 1846.

774. TIZENHAT PECSENYÉNYÁRS (Georg Gretschl) különféle mesterjegy. Pest, 1846. — Wertheimer Adolf. H. 15·5 cm.

833. KEREK TÁL, vörös cserép, káposzta — Runde Schüssel, roter Ton, in Ungarisch, XVIII. Jh.

834. KÉT TÁNYÉR, keménycserép, sug Steingut, mit durchbrochenem Rand.

[illegible]REK GYÜMÖLCSKOSÁR, kemé[illegible] Runder Obstkorb, Steingut, n

836. [illegible]ÖGÜ TÁNYÉR, fajánsz, ké — [illegible] Teller, Fayence, mit ch

837. TÁNY[illegible]. szines virágokkal. Blumende[illegible]. E. XVIII. Jh.

838. TÁNYÉR, fa[illegible]csi modoru Teller, Fayence, [illegible]nendekor i

839. KORSÓ, ónfedővel, [illegible]rép k karaván. Angol, XIX. [illegible]ug Englisch, XIX. Jh.

840. NÉGY KORSÓ, ólommázas cserép, Krüge, Ton mit Bleiglasur. Kalotasz

841. ZÖMÖK VÁZA, fajánsz, zöld indadis Fayence, mit Ranken und Wappen.

hasonló a 845. sz.-hoz. — Zwei Apothekergefässe,

s alak, kék levél és virágdisszel. — Savona, XVII. sz. v.
mit Blätter und Blumendekor. Savona, E. XVII. Jh.

hez. — Apothekergefäss, ähnlich zu Nr. 851.

el, közepén zöldes máz alapon kétfejü sas, fémfényü lüsz-
unkschüssel, Fayence, in der Mitte Doppeladler. Racqua,

sigás, indás diszitéssel (kiegészitett). Perzsa, XVI—XVII.
Persisch, XVI—XVII. Jh.

médaillonokban, zöld alapon felhőszalagdisz (csonka).
e (fehlerhaft). Rhodos, XVII. Jh.

k tulipán és piros virágdisszel (kiegészitett). Rhodos,
(ergänzt). Rhodos, XVII. Jh.

n osztott kék, sárga és zöld diszitéssel. Török, XVIII. sz.
Türkisch, XVIII. Jh.

lt virágos, indás diszitéssel (kiegészitett). Damaskus,
(ergänzt). Damaskus, XVII. Jh.

u. n. sgraffittes diszitéssel, közepén fiatal férfi képmása.
ence. Italienisch, XIX. Jh.

941. KOPPANTÓ, TÁLCÁVAL, az utóbbi négyszögletes, hullámosszélű peremén domború neobarokk díszítés. Az olló h. 14·5 cm, a tálca h. 21 cm. Bécs, 1818 és 1840. — Kobelrausch.

942. DÍJSERLEG, vázaalak, trébelt neobarokk koszorúkkal, kelyhén sávban nyulat üldöző agarak, felette körirat; fedelén gomb gyanánt agár. M. 22·5 cm. Pest, 1841. — Glück Frigyes.

943. TEJES LÁBAS, gerezdes kihajló falán két füllel. Átm. 18·5 cm. Pest, 1846. — Deutsch József dr.

944. TINTATARTÓ, volulás talapzaton két üvegcsésze és vázaalakú talapzaton álló szárnyas angyal. M. 14 cm. Bécs, 1865. — Gál Hugó dr.

945. KENYÉRKOSÁR, négyszögletes, hajlott falán, áttört akantuszlevélfrízzel, kengyeles fülén domború neobarokk díszítés. H. 25 cm. Bécs, 1833. — Szirmay József.

946. KENYÉRKOSÁR, négyszögletes, hullámosszélű, gerezdes oldalakkal, két akantuszleveles füllel. G G (Georg Gretschl) mesterjeggyel. H. 33 cm. Pest, 1845. — Deutsch József dr.

947. SZENTELTVÍZTARTÓ, kengyelalakú füllel, öblös testén csavaros gerezdek és trébelt virágszálak. M. 16·5 cm. Velence, XIX. sz. k. — Huszár László.

948. TEJES LÁBAS, vésett rocaillos díszítéssel és két övszerű, domború virágkoszorúval. M. 10·5 cm. Bécs, 1846. Glück Frigyes.

949. ALACSONY GYERTYATARTÓ, KUPAKKAL, kerek talppal, felületét vésett vonalas neobarokk virágdísz borítja. M. 9·5 cm. Bécs, 1840—50. — Mauthner Alfréd.

950. ÖTVEN DARAB KÜLÖNFÉLE ALAKÚ GYERMEKJÁTÉK, (kis barokk szekrénykében) XVIII—XIX. sz. — Özv. Wodianer Hugóné.

K) TÖRÖK TÁRGYAK.

951. LEVELES DÍSZBUZOGÁNY, nyele vasfa, aranyozott veretén vésett virágos dísz közt tulipánidomú domború médaillonok smaragd- és rubinokkal, a körteidomú fej 7 levele áttört indás díszű. H. 67·5 cm. Török, XVI. sz. v. — Gr. Bánffy György.

952. LEVELES DÍSZBUZOGÁNY, aranyozott, arabeszkes és niellós díszű nyelét két gyűrű három részre osztja. Feje hatleveles, áttört, arabeszkes díszű. H. 56·5 cm. Török, XVII. sz. — Gr. Andrássy Géza.

Csány: régiségek
97. l.

953. LEVELES DÍSZBUZOGÁNY, ezüst és arany, nyolcszögű kristály nyelén trébelt és festett zománcos díszű veretek, levelei türkizekkel berakott nefritlemezek. H. 54 cm. Török, XVII. sz. — Gr. Andrássy Géza.

954. KÉT KÉS HÜVELYBEN, lánccal, vésett alapú virágos, indás és niellós díszítéssel. H. 17 cm. Török, XVII. sz. — Gr. Andrássy Géza.

955. PATRONSZELENCE, könyvalak, trébelt díszítéssel, előlapján barokk kartusban virágváza, az oldalakon és a fedélen arabeszkek és virágszálak. H. 11·5 cm. Török, XVIII. sz. — Szirmay József.

956. BETHLEN ISTVÁN KARDJA, vörös bársony borítású hüvelyének verete és markolata aranyozott ezüst, vésett bársonymustrás díszítéssel és türkizekkel, két helyen a Bethlen címerrel. Pengéjében BI. 1627 arany tausirozással. H. 105 cm. Török, XVII. sz. e. — Gr. Bánffy György.

957. HANDZSÁR, trébelt díszítésű hüvelyén rocaillos kartusokban hadijelvények és virágok. H. 83 cm. Török, XVIII. sz. — Szirmay József.

958. FEJDÍSZ, kerek, tányéralak, trébelt barokkos virágdíszítéssel. Átm. 12·2 cm. Török, XVIII. sz. — Faragó Ödön.

959. GÖRBE KARD, bőrborítású hüvelyét gazdag trébelt török barokk-veretek borítják, keresztvasán domború virágdísz, görbült markolata csontborítású. H. 96 cm. Török, XVIII. sz. — Gr. Andrássy Géza.

960. SZABLYA, piros bársonyborítású hüvelyén és markolatán niellós díszű virágos arabeszkes veretek. Markolata szaruborítású. H, 89·5 cm. Török (Bochara) XVI. sz. v. — Gr. Bánffy György.

961. TŐR, hüvelyén és markolatján arabeszkes díszítésből kihagyott mezőkben kartusok. H. 44 cm. Török, XVIII. sz. — Faragó Ödön.

962. DÍSZBUZOGÁNY, aranyozott, nagy körteidomú fején és nyelén vésettrajzú alapon türkizekkel bütykösen sűrűn díszített. H. 73·5 cm. Török, XVII. sz. — Gróf Andrássy Géza.

963. KÉT PISZTOLY, domború levélfűzérekkel, kovaköves závárzattal. H. 53 cm. Balkán munka, XVIII. sz. — Szirmay József.

964. KEREK TÁLKA, kettősfalu, belsejét és külsejét trébelt dísz borítja; mór ivek alatt egy-egy állatalak, középdudorán barokkos arabeszkek közt kiemelkedő, fekvő

Gretschl György
Ötvös

nis).

nis).

Ernst Muzeum aukcioik
XXVII

1763. GYORSFŐZŐ fedővel, ezüst, kupos alak, G. G. (Georg Gretschl) mesterjegy. — Schnellsieder, Silber. Pest, 1812. 320 gr.

nologische Szene).

kötegek. — B

Ismeretlen (Unbekannt).
1093. RÓMAI CSÁSZÁR (Römischer Kaise
Krétarajz (Kreidezeichnung). 27×15.

Ismeretlen (Unbekannt).
1094. BACCHUS.
Tusrajz (Tuschzeichnung). 15,3×12.

Ismeretlen (Unbekannt).
1095. TENGERPARTI RÉSZLET (Meeres
unten).
Lemezpapir (Karton). 13,5×20.

Ismeretlen (Unbekannt).
1096. MENELAOS PATROKLES HOLTTE
Krétarajz (Kreidezeichnung). 23,5×

Ismeretlen (Unbekannt).
1097. RÓMAI HARCOS (Römischer Krieg
Krétarajz (Kreidezeichnung). 30×20.

Ismeretlen (Unbekannt).
1098. 10 darab (Stück) KÜLÖNFÉLE VIS
Vizfestmények (Aquarelle). Mindegyi

Ismeretlen (Unbekannt), 1896.
1099. 2 darab (Stück) OLASZ TYPUSOK
Vizfestmények (Aquarelle). Mindegyi

866. NYOLCSZOGU TANYÉR, aranyozott
Achteckiger Teller, Silber vergoldet,

867. KANÁL, ezüst, részben aranyozva,
cimerpajzzsal. GAB mesterjeggyel. K
am Ende des gewundenen Stiels Lö

868. KANÁL, ezüst, vésettdiszü, ovális
XVII. sz. v. — Löffel, Silber, grav
XVII. Jh.

870. KEHELY, ezüst, részben aranyozva
kartusok vázaidomu szárral és áttört
— Kelch, Silber, teilweise vergoldet,
r durchbrochene Korb mit Rokok

EK DISZTÁL, ezüst aranyozva
MS mesterjegy. München (?)
riebene Accanthusblätter. M

874. , ezüst, részben arany
ján kó diszités és két
végén fogantyu. NB mes
weise herausziehbare
dekor get iguren des Han
barer Grift. zeichen. Aug

837. NAGY KAVESKANNA, ezüst, akantuszleveles, S-idomu kiöntő csővel, fedővel és fekete fafüllel. GG mesterjegy. Georg Gretschel. Pest, 1843. — Grosse Kaffeekanne, Silber. GG Meisterzeichen. Georg Gretschel. Pest, 1843. 970 gr.

Ernst Muzeum aukcioi

XLVI

Gretsche György
ötvös

st, hengeres testén vésett empire-disszel és szögletes füllel.
; und Deckel, Silber, auf der zylindrischen Leibung Empire-
sch, empire. 690 gr.

ébelt akantuszleveles disszel. Páris, 1830 k. — Zwei Leuchter,
lätterdekor. Paris, um 1830. 531 gr.

ekete fafüllel. Bécs, 1835. — Teekanne mit Deckel, Silber,
835. 350 gr.

aranyozott ezüst, lépő helyzetben, feje levehető, a nyak-
sterjegy. Augsburg, XVI. sz. v. — Hirschförmiges Gefäss,
hmbar, am Halsband Wappenschild. E. Z. Meisterzeichen.
Illusztr. XXXVII. tábl.

L, háromszögü ezüst talpon 3 fekvő oroszlán, gerezdes kék
s ezüst gömb. Magyar, empire-stilus. — Zuckerbehälter mit
reieckigen Silberfuss drei Löwen, auf der gerippten blauen
Empirestil.

eg palackkal. Ovális, áttörtdiszü talppal, középen felnyuló
Bécs, 1807. — Essig- und Ölbehälter, Silber, mit zwei Glas-
urchbrochenen Fusses als Schaft eine Frauenfigur, auf dem
1807.

2365. V. KÁROLY EMLÉKERME, ezüst. Német, XVI. sz. 400.—

366. SIMEON ÉS LEÁNYA, ezüst dombormű. Németalföld, XVI. sz. 300.—

1033. ILLATSZERES PALACK, zöld üveg, neobarok diszü ezüst dugóval és talapzattal. G. G. (Georg Gretschl) mesterjeggyel. Pest, 1842. 80.—

Gretschl György
ötvös

Ernst Muzeum aukcioi

53. sz

2347. FÖDELES TÁLKA ALJJAL, ezüst, neobarokk diszitéssel. 1850 k. 693 gr. 220.—

2348. PERSELY, ezüst, neobarokk. 1850 k. 161 gr. 45.—

2349. OVÁLIS TÁLKA, ezüst, trébelt gyümölcsökkel. Német, XIX. sz. 120.—

2350. OVÁLIS ÉKSZERTÁLKA, ezüst, közepén trébelve Európa elrablása. Nürnberg, XVII—XVIII. sz. 80.—

2351. ÉKSZERTÁLKA, ezüst, trébelt gyümölcsökkel. Augsburg, XVII. sz. v. 80.—

2352. EREKLYETARTÓ, aranyozott ezüst. Három oroszlánon nyugvó kerek szelence, tetején tornyos bizanci jellegü templom. Magyar XV—XVI. sz. 900.—
Illusztr. XXIII. tábl.

2353. NÉGY HÁRMAS SÓTARTÓ, öntött ezüst, gazdag barokk alak, hármas kagylóalaku csészével és felnyuló szárral. Párizs, 1830 k. 1000.—

2354. KÉTKAROS GYERTYATARTÓ, ezüst, kétcsigás karral. Bécs, 1800. 600.—

2355. SZERPENTINKORSÓ, körteidomu, ezüst foglalatban és fedővel. Magyar, XVII. sz. 80.—

Gretschel György

otvor

Pest 1837

Ernst enkorszörö

Arv. Kail

73. sz. 1935. febr.

Ernst enkorszörö 1835

n. o.

A bejelentő lap szelvényét az alkalmazott kijelentéséig meg kell őrizni.

A bejelentett fél **atyjának** vezeték- és keresztneve: II Miklós Mihály

A bejelentett fél **anyjának** szül. (vezeték- és kereszt-) neve: Lovas Etel

Háztartási alkalmazott bejelentését igazoló szelvény.

Budapest város, I. Lenke ~~ucca~~ ~~út~~ ~~tér~~ 5 szám I ~~emelet~~ ~~földszint~~ ~~pince~~ 3 ajtó.

Vezeték- és keresztneve:	Miklós Teréz
Állása, foglalkozása vagy szolgálatának minősége:	minőlenes
Születésének helye (megye, ország), **éve és állampolgársága:**	Ujrécske (Pest megye) 1910 magyar
Vallása s családi állapota (nős, nőtlen, férjezett, özvegy, hajadon):	róm. kath. hajadon
A bejelentő munkaadó neve s állása:	Dr. Tajthy József postatanacsos, ügyén
Feleség és bejelentett gyermekeinek neve, kora és vallása:	—

Pyp, 1932 III hó 8-ik napján.

A bej. hivatal pecsétje:

Ez a szelvény is a bejelentő munkaadó által töltendő ki.

242568

A hivatkozott 1881. XXXIX. tc. a
szerint a műemléken semmiféle változtatást a I
délye nélkül végrehajtani nem szabad. Az r
megóvásáról intézkedik.

A fenti törvények és rendelet alapján
a műemléki jellegű kastély fenntartásáról gond
ingatlanon tervezett helyreállítási és esetleges átá
céljából a Műemlékek Országos Bizottságának

Felkérem továbbá, hogy a mellékelt
állapotáról postafordultával a Műemlékek Or
Amennyiben a kastélyról fényképpel rendelkez

Budapest, ...

47.783. — Egyetemi

Gretschl György

pesti ötvös 1856.

Kiskanál ezüstből

5 egyforma.

XV. aukc. Postata-

takarékpenztár

1922. okt.

Gvetschel György

Otvos

Arv. Kiel

73. n. 1935. febr.

Ernst csemegeállvány

Pest, 1881 (22)

1831

Triesti Általános Biztosító Társulat

Assicurazioni Generali

ALAKULT 1831-BEN

RÉSZVÉNYTŐKE ÉS KÉSZPÉNZBELI TARTALÉKOK ÖSSZEGE 1 MILLIÁRD 400 MILLIÓ LIRÁN FELÜL

BUDAPESTI FŐÜGYNÖKSÉG

D/a

Budapest, 1932.máj.31.

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

Dr.Szentiványi Gyula úrnak
BUDAPEST,Horthy Miklós ut 104 úrnőnek

Gretschel György

otvös Pest

1844.

Ernst tálacska koppantó-

hoz

Arv. Körl

75 m 1935. okt.

m fel szives figyelmet s arra kerem,
n csakugyan a festmény nincs egy egy-
al ellátva, az e czimen megállapitott
ky Antal Budapest VIII. Üllői út 16/B
jék.
netemet kifejezve, maradtam

teljes tisztelettel

Dr. Rósa

SCHWARTZ JÓZSEF

műórás, ékszerész

Budapest, V., Bálvány-u. 21. Tel.: 141-28

SPECIALISTA

antik- és zenélőórákban, azok javításában és restaurálásában.

Nagy raktár modern és antik ékszerekben

		Kikiáltási ár pengőben
1216.	HAMUTÁL. Ezüst, bordás díszítéssel. 98 gr. . .	12.—
1217.	GYŰRŰ. Arany, görög női fejet ábrázoló, rózsaszínű kameával	25.—
1218.	GYŰRŰ. Fehérarany, egy brilliánssal	275.—
1219.	SZŰRŐKANÁL. Ezüst, 60 gr.	7.—
1220.	FAGYLALTKÉSZLET. Ezüst, 468 gr. (6 kanál és 1 lapát.) Tokban	50.—
1221.	HALEVŐESZKÖZ. Tizenkétszemélyes. Ezüst, 1845 gr. Tokban	180.—
1222.	NŐI CIGARETTASZELENCE. Ezüst	20.—
1223.	POHÁRKA. Ezüst	6.—
1224.	KÁVÉSKANNA. Ezüst. 195 gr.	20.—
1225.	FÜLBEVALÓ. Fehérarany, brilliánssal. Egy pár	690.—
1226.	GYŰRŰ. Arany, görög női fejet ábrázoló, korall kameával	25.—
1227.	FEDELES CUKORTARTÓ. Ezüst, 356 gr. . .	45.—
1228.	HALLAPÁT. Ezüst. 160 gr.	20.—
1229.	CIGARETTASZELENCE. Ezüst, zománcozott sávval. 88 gr.	13.—
1230.	CUKORFOGÓ. Ezüst	6.—
1231.	BURNÓTSZELENCE. Ezüst, vert díszítéssel. XVIII. sz.	30.—
1232.	FÜLBEVALÓ (CSAVAROS). Fehérarany, brilliánssal. Egy pár	230.—
1233.	TŰTARTÓ, nyílvessző alakjában. Ezüst. XIX. sz. közepe	4.—
1234.	KIS SZÖGLETES TÁLCA. Ezüst, domború peremmel. 348 gr.	45.—

		Kikiáltási ár pengőben
1235.	CUKORFOGÓ. Ezüst	5.—
1236.	ÉKSZERDOBOZ. Ezüstfiligrán	14.—
1237.	ÉREMTOK. (Eljegyzési ajándék.) Ezüst, filigrán dísszel. XVIII. sz.	8.—
1238.	KARLÁNC. Hajfonadék, 16 karátos arany csattal	25.—
1239.	GYŰRŰ. Fehérarany, egy brilliánssal	480.—
1240.	MELLTŰ. Kamea, arany foglalatban. Tűje réz	5.—
1241.	KARLÁNC. Hajfonadék, 16 karátos arany csattal	16.—
1242.	KULCSTARTÓ. Szent György éremmel. Ezüst, 79 gr.	10.—
1243.	KARLÁNC. Hajfonadék, 16 karátos arany csattal	20.—
1244.	SÓTARTÓ. Ezüst, fehérrel átvont, kiköszörült díszű üvegtartállyal. 1840 körül	24.—
1245.	CUKORSZÓRÓ. Ezüst. Pest, Georg Gretschel, 1837.	25.—
1246.	PIPEREDOBOZ. Aranyozott ezüst, zománccal borítva	15.—
1247.	FÜLBEVALÓ. Fehérarany, brilliánssal. Egy pár	810.—
1248.	TALPAS SÓTARTÓ. Ezüst. Bécs, 1840 kör. Egy pár	35.—
1249.	ERSZÉNY. Ezüstfiligrán	10.—
1250.	SÜTEMÉNYESKOSÁR. Sajtolt ezüst. 238 gr. (Törött.)	25.—
1251.	CUKORSZÓRÓ. Ezüst, áttört és domború díszítéssel, kék üvegbetéttel	32.—
1252.	FEDELES DOBOZ. Ezüst, domború díszítéssel. 465 gr.	50.—
1253.	HALTÁLALÓ KÉSZLET. Ezüst nyelekkel. 4 drb. Tokban	10.—
1254.	HÁROMLÁBÚ TALPAS SÓTARTÓ. Ezüst, 1830 kör. Valószínűleg Eperjes	28.—
1255.	FÜLBEVALÓ. Arany, gyémántokkal. Egy pár	30.—
1256.	MAGAS SÓTARTÓ, spirálisokkal körülvett szárral. Ezüst, 1820 kör.	37.—
1257.	GYŰRŰ. Arany, gyémántokkal	20.—
1258.	CUKORSZÓRÓ. Ezüst, gerezdesen vert alsó részszel. Bécs, 1820.	30.—
1259.	GYŰRŰ. Fehérarany, egy brilliánssal	275.—
1260.	MELLTŰ ÉS EGY PÁR FÜLBEVALÓ. Korall	10.—
1261.	SÓTARTÓ. Ezüst, áttört díszítéssel. XVI. Lajos stílusú, a XVIII. sz. végéről. Egy pár	28.—
1262.	FÜGGELÉK. Arany, kaméával és gyémántokkal.	70.—
1263.	KIS TALPAS SÓTARTÓ. Ezüst, sajtolt díszítéssel. Bécs, 1847. Egy pár	20.—
1264.	MELLKERESZT. Fehérarany, brilliánsokkal	33.—
1265.	CUKORSZÓRÓ. Ezüst, XIX. sz.	18.—
1266.	MELLKERESZT. Arany, zafirokkal és brilliánsokkal	33.—

Árverési Közlöny 1935. 2. sz.
77.

Gretschl György
Ötvös

403. CUKORFOGÓ. Ezüst. Pest, Georg Gretschl, 1846 . 10.—

Árverési Kölöny
1936. febr.
1. rendk. sz.

V.

ARANY-, EZŰST- ÉS ÉKSZER-TÁRGYAK

Kikiáltási ár pengoben

429. FŐZELÉKES TÁL ALJJAL ÉS TÁNYÉRNAK HASZNÁLHATÓ FEDŐVEL. Ezüst. Bécs, 1798. 1283 gr. . . . . 325.—

430. RAGOUT-TÁL ALJJAL ÉS TÁNYÉRNAK HASZNÁLHATÓ FEDŐVEL. Ezüst. Bécs, 1802. 1195 gr. 310.—

431. TINTATARTÓ. Ezüst, áttört díszítéssel. Két csiszolt üvegbetéttel. Bécs, 1831. 250 gr. . . . . 80.—

432. ÚTI KÁVÉFŐZŐKÉSZLET. Ezüst, Bécs, 1833. 920 gr. Tokban . . . . . 120.—

433. CSEMEGE EVŐESZKÖZ. Aranyozott ezüst. Bretzenheim herceg bevésett címerével. Strassburg, Jakob Heinrich Alberti (1764—1780). 76 darab. 4770 gr. Tokban . . . . . 1450.—

434. GYÜMÖLCS- ÉS POHÁRTARTÓ ÁLLVÁNY. Ezüst, áttört és alakos díszítéssel. Bécs, 1830 körül. 2110 gr. 400.—

435. GYERTYATARTÓ. Ezüst. Pest, 1831. Egy pár. 610 gr. . . . . 100.—

436. TEÁSKANNA. Ezüst, trébelt díszítéssel, elefántcsont fogóval. 710 gr. . . . . 100.—

437. KANNA. Ezüst, barokk ízlésű díszítéssel. Róma, S. G. mesterjegy. 730 gr. . . . . 200.—

438. KANNA. Ezüst. Bélyege: Bécs, 1803. 975 gr. . . 300.—

439. ÚTI EVŐESZKÖZ (egyszemélyes). Aranyozott ezüst. Augsburg, XVIII. század. Valószínűleg Samuel Bardet. (5 darab.) . . . . . 50.—

440. CÁPÁSPOHÁR. Ezüst, vésett tájképpel. XVII. sz. második fele. Erdély? (Hibás.) . . . . . 60.—

441. POHÁR. Ezüst, domborított díszítéssel. Orosz, XVIII. sz. . . . . 50.—

442. FEDELES VADÁSZSERLEG. Ezüst, rendkívül gazdagon díszítve. Bécs, 1860 körül. 1118 gr. . . 220.—

443. DÍSZKOCSI. Bachikus alakokkal. Aranyozott ezüst, kora-barokk motívumokkal. Bécs, 1860 körül. 4745 gr. 450.—

444. DÍSZTINTATARTÓ. Bethlen Gábor arcképével és címerével. Ezüst, részben aranyozva, neobarokk ízlésű ötvösmunka. 1860 körül. 708 gr. . . . . 100.—

445. MENYASSZONYI POHÁR. Ezüst, lefelé fordított kehellyel, szára helyett emberi alakkal. A XVI. sz. modorában. 2 darab. 135 gr. . . . . 50.—

446. KAGYLÓSERLEG. Ezüst talppal és felsőszélén ezüst emberi alakkal. A XVII. sz. modorában . . . . 150.—

447. KANÁL. Ezüst, a XVI. sz. ízlésében, nyelén egy-egy apostol alakjával. A XIX. sz. közepéről. 12 darab. 940 gr. . . . . 120.—

448. DÍSZBUZOGÁNY. Türkizekkel dúsan kirakott aranyozott ezüst fővel és zárókupakkal. Rákóczi Ferenc

SCHWARTZ JÓZSEF
műórás, ékszerész
Budapest, V., Bálvány-u. 21. Tel.: 141-28
Arany János-u. sarok.
SPECIALISTA
antik- és zenélőórákban, azok javításában és restaurálásában.
Nagy raktár modern és antik ékszerekben

		Kikiáltási ár pengőben
415.	TEJMERŐ KANÁL. Ezüst, vert díszítéssel. Bécs, 1847. 70 gr.	10.—
416.	DÍSZSERLEG FEDŐVEL. Ezüst, hólyagosan verve. XIX. sz. 1085 gr.	240.—
417.	KANNA FEDŐVEL. Ezüst, domborított újbarokk dísszel. Bécs, 1848. 640 gr.	170.—
418.	KANNA FEDŐVEL. Ezüst, bevésett címerrel. Bécs, 1834. 1240 gr.	140.—
419.	KOPPANTÓ OLLÓ. Ezüst. Lombard—Velence, XIX. sz. eleje	30.—
420.	ÁLDOZÓKEHELY. Aranyozott ezüst, áttört kuppakosárral, nodusán öntött, talpán vert díszítéssel. Augsburg, Joh. Franz Becker, 1730 körül. 350 gr.	150.—
421.	PERSELY. Ezüst. Pest, Georg Gretschl, 1846. 157 gr.	45.—
422.	BURNÓTSZELENCE. Ezüst, vésett díszítéssel. Bécs, 1837	15.—
423.	POHÁR. Ezüst, trébelt díszítéssel. XIX. sz. 128 gr.	38.—
424.	SZAMOVÁR. Ezüst. Bécs, 1820 körül. 985 gr.	150.—
425.	POHÁR. Ezüst, vésett virágdísszel. Erdély, XVII. sz. vége	60.—
426.	POHÁR. Ezüst, belül aranyozva. 1820 körül. 180 gr.	50.—
427.	CUKORSZÓRÓ. Ezüst. Bécs, 1829	38.—
428.	CSEMEGEKÉS ÉS VILLA. Ezüst, porcellán nyelekkel. 18—18 darab. Nagyrészben Bécs 1858, tíz kés ismeretlen, valószínűleg magyar bélyeggel	280.—

Árverési Közlöny
1936. febr. 1. rendk. sz.

MDK

Georg Gretschl
Mesterjegy: G.G.

Illatszeres üveg.Ezüst talapzat és tartó: neobarok.
Kelz.: Pesth.

Nemz.Szal. - Szekesfv. Tört.Muz. uj szerzeményei.
1939 jan.-febr. Kiállitási anyag. Kat.

Pest-Buda 1977

Gretschl Eduárd Buda

Ifj. Gretschl József fia. Szül.: 1834, Buda. †1908. Apjánál tanult és 1850. VI. 22-én szabadult fel. 1858. VI. 24. mester, ar. és ezüstműves. Műhelye apjával együtt Fő u. 145. 1868-ban még kimutatható. *Inasai:* Liptay Flórián 1856. I. 23-tól, Kriedl Ferenc 1862. I. 1-ig.

Művei:

 55	 35	„G“ 51	Patena, ar. ezüst 1857 Tabáni r. k. templom
	 37	„G“ 51	Pohár, ezüst Felirattal 1860 Egykor a Pekár gyűjteményben Lappang
	 38	„G“ 51	Fogadalmi tárgy Felirat: „1864” és monogram 1864 Máriaremetei r. k. templom

Irodalom:

Bp. Tört. M.: Gesellenbuch 1850. VI. 22., 1856. VIII. 23., 1862. I. 20.; Kőszeghy; Patakyné III.: 204. p.; Mihalik hagyaték: 166. p.

Fleischmann Max (Mark) Buda. Ar.

1700. X. 1-én polgárjogot kap.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Illyefalvy—Pallós; Mihalik hagyaték: 24. p.; Dombi.

Franciskovics (Francizkovicz, Franciskovicz) András (Antal) Buda. Ar.

1691. VIII. 2—1697. XII. 31. között polgárjogot kap. *Inasai:* 1714. V. 15. Schischack Lőrinc; 1716. VIII. 19. (fia) Markó; 1722. XI. 2. Stetics Antal, felszabadult 1727. XII. 10-én; 1729. XI. 19. Silistrics Éliás.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Bp. Tört. M.: Jungenbuch 1714. V. 15., 1722. XI. 2., 1729. XI. 19.; Bp. Tört. M.: Gesellenbuch 1727. XII. 10.; Illésy; Kapossy 1934.; Illyefalvy—Pallós; Mihalik hagyaték: 28. p.

Gaál Ferdinánd Buda. Ar.

Műhelye 1842-ben „Est. 206" -ban volt. *Inasa:* 1827. X. 19-én Pesten született fia,

MDK

Gretschel György, Pest. Ötvös

Cukorfogó, ezüst

Árverési Közl. 1933. dec. 4. rk. sz. 68. aukció.

MDK

Gretschel Vencel, ötvös

Árv. Közl. 1940. okt. 95. aukc. 4.rk.sz.

M.D.K.

Gretschl Eduárd, ötvösmester

Budán sz., atyjánál Jóssefnél tanult és 1850. jun. 22-én szabadult fel. A máriaremetei hegtemplom őrzi néhány fogadalmi ajándékát. Az egyir függesztőharikáján 1864-es évszám. Ismeretes még az egyszori Pehár gyűjtemény-ben őrzött neo-rokoko díszű pohara.

P.Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX. században,
Budapest Régiségei, A Budapest Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László

204. old.

Illyefalvi: Pesti és budai polgárok 1686-1848 II. III. l.

Név: Gretschl Joseph

Foglalkozás: Ezüstmüves (Silber Arbeiter)

Szárm. hely: Kolybeli

Hitfelekezet: R. K. Csal. állapot: nőtlen

A polgárjog megszerzésének időpontja: 1822. X. 25

A polgárjogért fizetett összeg forintban: 12

M.D.K.

Gretschl József ötvös

XIX. n. Budán dolgozott.

Bóka L – Somogyi Á: kuvészi fém-
művesség. Bp. 1956. 8.

mdk.

Gretschl József ötvös

ezüst szamovárja. 1850-ből

(kép 39. l-on)

Bertalan V. a Kiscelli Muzeum

Bp. 1962.

38. l

GRETSCHL József budai ötvös

Joseph G. Silberarbeiter in Ofen, Budán vá-
lasztott polgár lett (1837, 853.)

Preßburger Zeitung
(Gentkan)

354

Josephus (Carolus) Gretschl, M 1822, MC 1848 és — *und* **Josephus Gretschl junior,** tanul apjánál 1843—1848-ig s az 50-es években belép az üzletbe társnak — *lernte 1843—1848 beim Vater und tritt in dem 50-er Jahren in das Geschäft.* (Családi közlés. — *Familienmitteilung.)*

Nr. 314 *a)* Üvegpohár és tányér foglalata. — *Fassung eines Glasbechers m. Tasse.*
Péchy Melánia, Eperjes. Exp. 1917 (Eperjes).

Nr. 315 *b)* Cédrustartó doboz fedelén Ámor-alakkal. — *Zederbehälter, auf dem Deckel Amor-Figur.*
Zsidó Múzeum, Óbuda — *Jüd. Museum, Alt-Ofen.* Expos. 1935 : 42.

Nr. 316 *c)* Tejszínes kanna. — *Schmettenkanne.*
Jankovich János dr., Bp.

Nr. 318 *d)* Evőeszközök. — *Tafelsilber.*
Özv. Gretschl Józsefné, Bp.

Nr. 318 *e)* Két alamizsnagyüjtő csésze. — *Zwei Almosentassen.*
Zsidó Múzeum, Óbuda. — *Jüd. Museum, Alt-Ofen.* Expos. 1935 : 46, 47.

Nr. 320 *f)* Tejszínes kanna. — *Schmettenkanne.*
Fővárosi Múzeum. — *Hauptst. Museum Bp.*

Nr. 321 *g)* Díszes evőkészlet. — *Reichverziertes Eßbesteck.*
Mus. Nat. Hung.

Nr. 321 *h)* Persely. — *Sammelbüchse.*
Wertheimer Adolf, Bp. Expos. 1935 : 144.

Nr. 323 *i)* Sótartó. — *Salzfaß.*
Csekei Varjú Elemérné, Bp.

Nr. 323 *j)* Két tóramutató. — *Zwei Torazeiger.*
Zsidó Múzeum, Óbuda — *Jüd. Museum, Alt-Ofen.* Expos. 1935 : 49, 50.

F. sz. *Lf. Nr.*	Próba *Beschau*	*Meisterzeichen* Mesterjegy	*Meister — Gegenstand — Eigentümer — Literatur* Mester — tárgy — tulajdonos — irodalom
355	Nr. 313A +332	Gretschl	Ugyanaz. — *Derselbe.*
			a) Asztali csengő, áttört szegélyű tányéron. — *Tischglocke auf einer Tasse mit durchbrochenem Rand.*
			Winkler Gyuláné, Szankahermány.
	Nr. 314 —325		*b)* Evőeszközök. — *Tafelsilber.*
			Mt. sok budai családnál — *Privatbesitz in Ofner Häusern.*
	Nr. 321		*c)* Keresztelői emlékkanál. — *Löffel (Patengeschenk).* — „1846."
			† Báró Szalay Imre, Bp.
	Nr. 323		*d)* Szentségmutató, újbarokk. — *Monstranz. Neobarock.*
			Majtin Imre, Bp.
	Nr. 323		*e)* Koppantó tálcával. — *Lichtschere mit Tasse.*
			Mus. Nat. Hung.

Gretschl József

Ötvös, Buda

Königgrätz, 61-62. l.

Gretsel József

ötvös

1828 Buda Viziváros

Kapmagyarorszötvösök 35 l.

La ruhanenűek nél lévő ~~[illegible]~~

alja el és vizében, melyet ~~[illegible]~~ esést képező
ható nő fürdik, a kire a kifeszitett piros
~~[illegible] kevernek, [illegible]~~ ülő és szal-
kozik. Innenső partján mezei ~~[illegible]~~
n pedig buzaföldek ~~[illegible]~~ vannak szaron álló érett ter-
ött. Jelzése alól balra: O'Lynch, 08. 4.

.3 cm.-- Lelt.sz.4503.-- Ér-
Dénes hagyománya 1913 márczius
emzeti Muzeum örökletéte (1381
~~rilis 33-án (3046-913)~~.-- Be-
án (345-914).

97

Gretsch József

aranymíves

Pest 1860-as évek

Horváth Szentpéteri

253. C.

nem Gretschl?

WILHELMSON. Halászasszonyok.

Gretschl József

ötvös, Buda 1833

Cedrustartó dobor,
Óbudai Zsidó Múzeum.

lásd

Lay Bpest iparmův kiáll
18. l.

Gretschl József

ötvös, Buda 1841–1857

Gyűjtőcsésze, Óbudai Izsidó Múzeum.

Gyűjtőcsésze, u. o.

Tóramutató, u. o.

Tóramutató, u. o.

lásd

Lay Bpestiparmúvkiáll.

19. l.

Gretschl József

ötvös Buda 1847

Persely, Wertheimer Adolf
tulajd

Villa, Tört. Múzeum Tört.
Oszt.

Koppantyú, 1857 Tört.
Múz. Tört. Oszt.

lásd

Lay Bpest iparmúv Kiáll

34, 35. l.

LÓRA

GYÜJT

M

Felelős kiadó: Fränkel József. Európa nyomda rt. —

Gretschl József

ötvös

lásd

Lay Bpestiparmuvkiáll.

67. l.

ÁSOK

né

RGIT

Gretschel József

budai ötvös

l.

Magyar Muzeum

1945. 35. l.

Gretschl József.

ötvös

Gentmüeml.

7. 419. l.

Dr Buzi

FÖLDMIVELÉSÜGYI ÁLLAMTITKÁR.

Budapest, 1926. december 14.

Tisztelt Barátom!

A devecseri választókerületben járva, meglepetéssel láttam, hogy az apácatornai templom, mely kétségtelenül müemlék és épitése a XI. századra nyulik vissza, csaknem teljesen elpusztult és ezáltal egy nagy értékü müvészeti objektum megy veszendőbe. Engedd

Pesther Tageblatt 1842

Aemtliche Anzeigen.

Wechselgerichtliche Vorladung. (3)

9376. Da über die Zustellung der Vorladung ddo. 31. October l. J. Nr. 8954 in Sachen der Pesther Kaufleute Wurm und Heinrich gegen den Isak Gajságó jun. aus Armenienstadt (Szamosujvár) bis zum 7. Dezember l. J. als den hiezu festgesetzten Tage kein Bericht eingegangen ist, so wird dem Geklagten im Sinne des § 213 II. Th. des W. G. B. hiemit angezeigt, daß die Tagsatzung für obige Klage auf den 31. Dezember l. J. 9 Uhr Früh anberaumt worden ist. — Gegeben zu Pesth den 9. Dezember 1842 aus der bei dem k. Wechselgerichte erster Instanz abgehaltenen Rathssitzung.

Concurse.

43355. Gegen den Kaufmann Anton Prix wird vom Pesther Stadtmagistrate der Concurs auf den 14. Februar 1843 angeordnet, und zum Litis-Curator Johann Decsy, Advocat, ernannt. — Den 29. November 1842.

43394. Der gegen die Großhändler Moses Laufer und Söhne am 15. Juli l. J. angeordnete Concurs wird vom Pesther Stadtmagistrate annullirt. — Den 29. November 1842.

43933. Gegen die Masse des verstorbenen Michael Popovich wird vom Kopreinitzer Stadtmagistrate der Concurs auf den 1. Februar 1843 angeordnet. — Den 29. Nov. 1842.

43264. Für die Gläubiger des Freiherrn Ignaz Eötvös v. Vásáros-Námény und seiner Gattin Anna, geb. Baronesse Lilien, wird ein neuer Concurs-Termin auf den 13. März 1843 angeordnet, und zum Masse-Curator Sigmund Bük, von Felső-Pulya, zum Litis-Curator hingegen Johann Noszticzius ernannt; welches mit Bezugnahme auf das Intimatum vom 5. October 1841 sub 35325 hiemit zur öffentlichen Kenntniß gebracht wird.
Den 29. November 1842.

43265. Gegen Michael Prokob und seine Gattin Cäcilia Stanga aus Miskolcz wird der Concurs auf den 17 Jänner 1843 angeordnet, und zum Masse-Curator Samuel Pásztor, Magistratsrath, zum Litis-Curator hingegen Joseph Csabay, Fiscal, ernannt.
Den 29. November 1842.

44111. Gemäß der Anzeige des Biharer Comitates wird der gegen den Großwardeiner Juden David Willig unterm 22. April l. J. angeordnete Concurs, nachdem derselbe sich mit seinen Gläubigern freundschaftlich ausgeglichen, widerrufen. — Den 29. Nov. 1842.

43934. Gegen Michael Welser wird vom Biharer Comitate der Concurs auf den 25. Jänner 1834 angeordnet, und zum Masse-Curator Johann Zágonyi, Notär aus Székelyhid, zum Litis-Curator hingegen Ludwig Zilahy, Advocat, ernannt. — Den 29. November 1842.

43266. Gegen den Miskolczer Kaufmann Michael Lerch wird vom Borsoder Comitate der Concurs auf den 14. Februar 1843 angeordnet, und zum Masse-Curator Michael Hankó, Magistratsrath, zum Litis-Curator Joseph Csabay, Fiscal, ernannt.

Heute ist große Vorstellung im
Circus Gymnasticus.
Eröffnung der Cassa 3 Uhr. — Anfang der Vorstellung 4 Uhr. — Ende 6 Uhr.

Das neue Caffeehaus
„zur Stadt Paris,“
Windgasse, im Döring'schen Hause ist von heute den 18. d. M. an eröffnet.
Der Unterzeichnete ladet das verehrte Publicum zum gefälligen Besuche höflichst ein.

Ed. Duchange,
Director.

Großes Spiegellager.
Unterzeichneter macht ergebenst bekannt, daß er in seiner, über zwanzig Jahre in Pesth, in der Waiznergasse, bestehenden Glashandlung eine Auswahl von mehreren hundert Stück
Spiegel
von vorzüglicher Weiße, von der kleinsten Gattung an, bis zur Höhe von 96 Zoll fortwährend vorräthig am Lager habe, und diese mit den elegantesten verschiedenartigen Goldrahmen versehen, oder in politirten Holzrahmen, wie auch Plattenweise zu den äußerst billigsten Preisen verkauft. — Nicht minder empfiehlt er sein
großes Glaswaarenlager
neu sortirt von feinster böhmischer Glaswaare aller Gattung.

Ignaz Giergl,
bürgerl. Glas- und Spiegelhändler.

Joseph Carl Gretschl,
bürgl. Silberarbeiter zu Ofen, Wasserstadt, Fischplatz Nr. 150 empfiehlt seine, im neuesten Geschmack und mit vorzüglicher Eleganz gearbeiteten Silbergeräthe zu Weihnachts- und Neujahrs-Geschenke, die gewiß jeder Anforderung entsprechen, einer geneigten Beachtung und Theilnahme. Zugleich bürgt er für die Echtheit des 13löthigen Silbers, auch kauft und tauscht er altes Silber in seinem vollen Werthe ein.

So eben ist erschienen und zu haben:
Emléný,
Ungarisches Taschenbuch für 1843.
Mit 6 Stahlstichen elegant gebunden 4 fl., C. M. — In Gros de Naples 5 fl. C. M.

Gustav Heckenast,
Buchhändler in Pesth, Waiznergasse.

Feine
Nürnberger Lebkuchen
sind so eben angekommen und zu haben bei

Ignaz Zograf,
zu den drei Pesther Mädchen, Waiznergasse in Pesth.

Nanette Ullmann,
Marchande des Modes in Pesth,
kleine Brückgasse, im v. Nemeshegyi'schen Hause, gegenüber der Einfahrt ins Gasthaus zur Königin von England, macht hiemit einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebenste Anzeige, daß sie eine große Auswahl nach den Wiener und Pariser Journalen modernst angefertigten Damen-Kopfputzes vorräthig hat, und auch wöchentlich neue Sendungen aus Wien erhält, die sie zu äußerst billigen Preisen verkauft.

In großer Auswahl und zu sehr billigen Preisen empfiehlt zu
Weihnachts- und Neujahrsgeschenken
geeignete
Galanterie-Gegenstände
C. D. Walko,
zur Stadt Nürnberg, Waiznergasse, im Hause zum großen Christoph in Pesth.

Ein Individuum,
welches Ungarisch und Deutsch gut schreibt und diese beiden Sprachen geläufig spricht, dann eine entsprechende baare Caution zur Sicherstellung des ihm Anzuvertrauenden zu leisten im Stande ist, wird gegen äußerst vortheilhafte Bedingungen aufgenommen. Die hieranf Reflectirenden erhalten die nähere Auskunft darüber in Ofen, Raizenstadt, Hauptgasse, der Apotheke zur heiligen Dreifaltigkeit gegenüber Nr. 608 im 2. Stock, Thür Nr. 4, täglich bis 11 Uhr Vormittags.

Gelder.
5000 fl. C. M. werden entweder im Ganzen oder auch Theilweise zu 6pret. Interessen auf Ofner oder Pesther Häuser gegen Pupillarsicherheit ausgeliehen. Das Nähere darüber erfährt man in Ofen, Raizenstadt, Hauptgasse, der Apotheke zur heiligen Dreifaltigkeit gegenüber, Nr. 608 im 2. Stock, Thür Nr. 4. Unterhändlern und Sensalen wird kein Gehör gegeben.

Ofner Adlerberger Tropfwermuth
sowohl in Bouteillen als auch im Gebünde empfiehlt

Fried. Kracker,
Ofen, Raizenstadt zum Engländer

In meiner Wein- und Spezereihandlung ist fortwährend
echter Steinbrucher Wein
zu 12, 16 und 24 kr. W. W. die Halbe zu haben; desgleichen auch vorzüglich guter
Carlowitzer Tropfwermuth
zu 24 kr.

M. Ebenführer,
am neuen Marktplatz in Pesth.

Zu 24 kr. W. W. die Halbe
von dem vorzüglichsten
Carlowitzer Tropfwermuth
ist zu bekommen in der Spezereihandlung von
Liszka & Höffler,
Leopoldgasse, im Hause, zum blechernen Hut" in Pesth.

Delikater
Lequar,
durchpassirter, ist zu haben in der Spezereihandlung des

Ignaz Prückler,
Sebastianiplatz zum weißen Wolf in Pesth.

Austern,
Müscherl und
Caransebeser Schnecken
sind so eben angekommen bei B. Weisz et Comp.

Wer
ganz ausgezeichneten Pecco-Thee zu haben wünscht, der kaufe sich bei Feldbacher et Comp., obere Donauzeile Nr. 2, eine Büchse um einen Dukaten.

12000 fl. C. M.
sind theilweise auf Ofner oder Pesther Häuser gegen Pupillarsicherheit auf dem ersten Satze gegen landesübliche 6pret. Interessen auf mehrere Jahre wegzuleihen. Hierauf Reflectirende belieben sich zu Ofen in der Tuchhandlung des Herrn Mathias Spitzer, gegenüber der Schiffbrücke anzufragen. Sensalen und Unterhändlern wird kein Gehör gegeben.

Zu 1 fl. 6 kr. C. M. kleine Bouteille,
zu 2 fl 30 kr. C. M. große Bouteille vorzüglich guter
französischer Champagner,
echter Jamaica Rum,
feinster Perl- und Pecco-Blumenthee,
feinster Punsch-Essenz,
neue ausgesuchte Datteln
sind zu haben in der Spezereihandlung von
Liszka et Höffler,
in Pesth, Leopoldgasse im Hause zum blechernen Hut.

Die lithographische Anstalt
des
A. Vietoris
liefert jetzt 100 Stück Visit-Karten und kleine Adressen je nach der Größe von
40—48 kr. CM.
Pesth, Grenadirgasse.

Erdäpfel,
Oberösterreicher, bester Qualität sind Puttenweis im Färbermeister Kropf'schen Hause Nr. 58, untere Donauzeile, täglich Früh von 8 bis 12, Nachmittag von 2 bis 4 Uhr billig zu haben.

Reisekalesche zu verkaufen.
Eine bequeme mit zwei Koffern und einigen sonstigen Behältnissen versehene Reisekalesche ist im k. k. Militär-Schiffamtsgebäude zu verkaufen.

Fremden-Anzeige.
Palatin. HH. Schulz, Advocat. — Hauptmann, — Safrigonovits, Beamter. — Blauhoru, Kaufmann.

Beilage: Fortsetzung der Nachrichten.

nais gereist, ich hörte nicht einen Ton, Alles ist in Paris und Frankreich stumm, auch die Hunde bellen nicht, ganz wie in America. Auch in Paris hab' ich keinen Hund bellen hören. Im Vaudeville trällert man Lieder, aber man singt sie nicht nach. Beranger wird gelesen, gesprochen, nicht gesungen, und wenn ich irgend eine Strophe singen höre, wenn ich fühle, daß eine Melodie in der Oper Anklang findet, so wird es immer eine unmelodische sein. Oft war mir's, als wenn der französische musikalische Genius gerade mit dem Kopf gegen die Melodie angehen wollte. Wo wir mit der Stimmlage herabsteigen, steigen die Franzosen hinauf. Entweder hat der geist- und geschmacklose Halevy für dieses stumpfe musikalische Ohr gedichtet, oder er hat dies Ohr selbst auf seinem Gewissen. Genug, man findet die unausstehlichen (?) Gesänge aus der „Jüdin", der „Pesth in Florenz", der „Reine de Chypre" hier in Paris außerordentlich wohltönend, man müht sich zuweilen in den Zwischenacten ab, die halsbrechenden Capriolen der Halevy'schen Arien und Gesänge mit scheinbar großer Befriedigung nachzusummen.

Schließlich war ich nochmals im Palais Royal. Ich würde in Paris nicht leben können, ohne nicht alle vierzehn Tage einmal die Dejazet zu sehen. Die Dejazet macht mich lachen und rührt mich. Sie hat etwas Elegisches, etwas Wehmüthiges in ihrer Art. Seufzt sie unter der Nothwendigkeit, jeden Abend spielen zu müssen? Seufzt sie über die entschwundenen ersten achtzehn Sommer? Macht ihr Sohn, der, wenn ich nicht irre, ein Maler ist, zu viel Schulden und zu wenig Fortschritte? Sie lacht und singt und ihr Lachen und Singen klingt wie Melancholie. In „Indiana und Charlemagne" kommt sie eben vom Maskenballe. Sie ist als Débardeur gekleidet, erschöpft vom Tanz, mürrisch, keinen Anbeter gefunden zu haben, schläfrig. Nebenan (die Bühne ist in zwei Theile getheilt) wohnt ein Student, der gleichfalls, als Husar gekleidet, von demselben Balle kommt. Es wimmelt in der Art, wie diese beiden Personen durch die Zwischenwand, ohne sich zu sehen, Bekanntschaft machen, von argen Zweideutigkeiten, aber die Dejazet hat das Talent, das Verfänglichste mit Anstand zu sagen. Höchstens daß sie über einen etwas gewagten Witz ein leises, leises Lächeln von Ironie haucht und mit halbzugeblinkten Augen andeutet, wie gut sie verstehe, was sie uns in aller Unschuld sagt. Endlich hat Charlemagne ein Mittel gefunden, Indiana's Thür zu öffnen. Sie kommen überein, diese Thür nie wieder zu schließen. Der schöne Küstenablader fällt überwunden in die Arme des Husaren. Mit der über die Augen gelegten Hand deutet die Dejazet an, was der fallende Vorhang verbirgt. Leb wohl, Indiana! Erheitre eine Welt, die Du nicht mehr zu lieben scheinst!

Theater-Chronik.

Pesth, deutsches Theater.

Donnerstag den 15. Dezember zum ersten Male: „Der Zauberschleier, oder: Maler, Fee und Wirthin." Zauberspiel mit Gesang und Tanz in drei Aufzügen von Told. Musik von Emil Titl.

Der Apostel der Zauberspiele ist nicht mehr, der kühne Beschwörer, dem die Thore des Himmels sprangen und ihn blicken ließen, in ihre paradiesischen Schönheiten, vor dem die Pforten der Hölle sich knarrend aufthaten, ihn in den Schreckensräumen frei walten ließen, dem sich alle Elemente beugten in Demuth und Ehrfurcht — Raimund ist nicht mehr, und mit ihm sank seine Schöpfung. Wie vor Shakespeare der Folioband des Wetterschicksals aufgeschlagen lag, so lag vor Raimunds poesieverklärtem Auge das goldgeränderte Taschenbuch der Märchen- und Feenwelt offen, und wie bei ersterem die Weltgeschichte donnernd durch die Blätter braust, und mit ihrem Sichelwagen über die Bretter stürmt, so flüstert uns bei letzterm das Feenreich seiner holden Geschichtchen ins Ohr; es verkörpert sich die geistige Essenz der Liebe und des Lebens, nimmt menschliche Form und Gestaltung und tritt hin vors Volk, so anspruchslos und doch so überzeugend, so einfach und bescheiden uud doch so überwältigend!. Ja beim Apoll! Raimund verstand fürs Volk zu schreiben, Raimund verstand die Siegel der Zauberwelt zu lösen, und hätte nicht Napoleon das Kriegmachen so in Mißkredit gebracht, ich hätte ihn längst zum Feenkönig proklamirt. Aber die schönen Zeiten sind verschwunden, die geheimnißvollen Thore schloßen sich bei Raimunds Tode, und keiner seiner Schüler hat das rechte Wort gefunden, keiner die Bannesformel gefunden, die die Geister rufen an das Licht des Tages, daß sie sich niedersenken in das Herz des Volkes, in den Geist des Volkes. Die Liebe floh verschämt vor den Augen des Volkes, Nestroy und Hopp haben sie verscheucht mit ihren Zoten und ecklen Zweideutigkeiten, Menschen und Genien verschwanden, denn Told hat Decorationen und Maschinen an ihre Stelle gesetzt. Auch der Zauberschleier ist solch ein Maschinen- und Decorationsstück, und wer's mit dem, was er zu hören bekömmt, nicht gar zu genau nimmt, und sich mit den Genüßen des Auges zufrieden gibt, wird die reichlichste Befriedigung finden. Das Stück hat, wie gesagt, durchaus keinen Werth, ist ganz ohne Färbung und innern Gehalt, weder komische noch tragische Elemente tauchen auch nur auf Augenblicke auf, schön gedrechselte Phrasen und hie und da der Schatten eines Wortwitzes ist Alles, was man findet, Situationswitz ist terra incognita für Herrn Told; — aber was die feurigste Fantasie an glänzender Ausstattung erfinnen kann, ist geschehen, alle Wunder der Feenmährchen wurden ins Leben gerufen, mit einem Worte, der Zauberschleier ist mit einer Munificenz auf die Bretter geschickt worden daß er sich keiner Hofbühne zu schämen, keinen Rivalen zu scheuen braucht. — Eine andere Zierde des Zauberschleiers sind die Tänze. Herr Crombé, der rastlos thätige, hat alle Kräfte unseres Balletes aufgeboten, und sie in ein wahrhaft überraschend präcises Ensemble vereinigt. Solo's wie Gruppirungen gefielen durchgehends, besonders sprach das pas de huit das Publicum sehr an, und Hr. Crombé ward während und nach dem Ballete mit ungetheiltem Beifalle wiederhohlt gerufen. Das Corps hatte eine kleine, gar liebliche Avantgarde vorangeschickt, ein kleines Mädchen, das reich talentirt zu sein scheint, und schon jetzt in den anmuthigsten Bewegungen und Schwenkungen die künftige Künstlerin verräth. Die große Wandel-Decoration am Schluße ist ungemein schön. Für das hie und da Mangelhafte des Laubwerkes entschädigt die ausgezeichnete Darstellung der Wasser- und Luftschichten, (wovon wir jedoch die erste Wolkendarstellung ausnehmen, in welchen der rothe Lufttton etwas zu grell aufgetragen ist.) Wir sehen Linz, die freundliche Stadt mit ihren orientalisch-flachen Dächern und ihrer Krone von tannenrauschenden Bergen; wir sehen die Wellen der Donau grollen durch die Schluchten von Grim, und sich schäumend brechen an den Felsenwänden. Dem Bilde der Zerstörung und des wüsten Kampfes der Natur folgen die friedlichen Sitze des Friedens und der Ruhe, die Abteyen St. Nikolai und Mölk, das sanftbeglückte Krems; immer weiter zieht der Flug der Fee, wir landen in Nußdorf, und freundlich nickt von Ferne uns der Stephansthurm seinen Empfang zu; im Gold der Mittagssonne glänzt der neue Adler, und breitet sein schimmernd Gefieder nach Osten und Westen. Lebe wohl, schönes Wien, wir müssen fort, fort ins schönere Ungarland. Noch fesselt Haimburg den eilenden, das Vaterland suchenden Blick. Schön sind deine Berge, Haimburg, deine Ruinen, Grün dein Laub, ein gutes Blatt in der Geschichte Roms, als seine Legionen dich zum ersten Male erblickt; aber schlecht ist dein Pflaster, o Haimburg, aber schlechter sind deine Cigarren und ich scheide ohne Thräne von dir.

Sei gegrüßet, Preßburg, berühmt durch deine Krönungen und deinen Zwieback, schön ist deine Au, schöner die Zukunft, die dir blüht. In Schutt gefallen ist das Schloß, wo die Edlen Ungarns ihr: Moriamur pro rege nostro, gedonnert, aber ihr Geist lebte fort, geläutert und gereinigt in den Flammen, die den Königssitz verzehrt, als sie Europa durchzogen. Und weiter immer strömt die Donau, wie der Gedanken Zug, und unabsehbar und unendlich, wie sie. Da steigt Visegrád auf im träumerischen Abendschimmer, in Schatten und Dunkel gehüllt, die Thürme und Wälle, wie die Helden, die sich darin bewegt, wie die Thaten, deren Schauplatz sie gewesen. Es wird Nacht, immer dichter lagern sich die Schatten auf Land und Strom, doch oben wird es helle, leuchtend steigt der Mond herauf und die Schaar der Sternelein, der schönen Himmelskinder, funkelt und zwinkert so hell und so traut in das Wasser herab, als wollten sie geheime Zwiesprach halten mit den Nixen da unten, ihren Geschwisterkindern. Wir kommen endlich nach Ofen, nach Pesth, und das trunkene Auge hat endlich einen Ruhepunkt gefunden. Von der Schönheit, dem imposanten Eindrucke dieser Decoration eine getreue Schilderung zu geben, wäre eine schwierige Aufgabe, und ich sage dem Leser mit den Worten Byrons: „It is a thing to see, not hear."

Die Darstellung der Handlung bietet keine hervorragende Momente, und es ist nicht die Schuld der Darstellenden, wenn sie keine Gelegenheit hatten, sich besonders auszuzeichnen. Mit Anerkennung müssen Herr Rott (Muff), Mad. Grill (Zelia) und Dlle. Schmidt (Asträa) genannt werden. Das Haus war in allen Räumen gefüllt, die Aufnahme sehr beifällig. Der Maler Grünfeld wurde durch öfteren Hervorruf ausgezeichnet. Am Schlusse wurde Herr Director Franck gerufen und er erschien an der Seite seines Collegen.

Fidelio.

Kleine Stadtpost.

Pesth. Heute Nachmittags um 4 Uhr findet im k. st. Redoutensaale das Concert des Herrn Capellmeisters L. Schindelmeisser Statt. Das eben so anziehende als genußversprechende Arrangement dürfte dem verdienstlichen Concertgeber ein zahlreiches Auditorium zuführen.

— Die gefeierte Improvisatrice, Mad. Caroline Leonhardt-Lyser, die in ihrer ersten, im k. st. Redouten-Saale veranstalteten Academie, so viele und gerechte Sensation erregte, wird Morgen im hiesigen deutschen Theater neuerdings Proben ihres ausgezeichneten und bewundernswerthen Talentes ablegen.

— Uebermorgen wird die beliebte, schon seit lange vom Repertoir entfernte Oper: „Guido und Ginevra" von Halevy im deutschen Theater vorgeführt. Dlle. Henriette Carl wird in der Titelpartie gastiren.

Wiener Börsen-Course.

13. Dezember 1842.

		Con. Mze.
Metaliques	à 5%	109 7/8%
dto.	à 4%	101
dto.	à 3%	77
Anleihen vom Jahre 1839		270
dto. dto. dto. 1834		712
Bank-Actien das Stück		1612
Eszterházy-Loos		51 1/4
Kaiserliche Ducaten		102 3/8

Lotto-Ziehung.

Ofen am 7. Dezember

83 76. 37. 3. 45.

Wien am 14. Dezember.

50. 72. 12. 23. 49.

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 16. Dez.

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Waizen	140	bis	160
Halbfrucht	110		120
Roggen	92	—	103
Gerste	73		83
Hafer	54	—	63
Kukurutz	88	—	98

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.

	Comorn den 10. Dezemb. best.	mit.	ger.	Wieselburg den 7. Dez. best.	mit.	ger.
Weizen	110	103	98	124	116	105
Halbfrucht	—	90	—	96	92	90
Korn	—	82	—	95	92	90
Gerste	—	66	—	70	66	60
Hafer	—	50	—	52	50	48
Kukurutz	88	87	85	104	100	96
Hirse	—		—	—	—	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater.

Der Zauberschleier.

Wasserstand der Donau

in der Brunnmaschine zu Ofen am 17. Dez

Früh 8 uhr 4' 0" 3"' ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner kön. Sternwarte am 16. Dez.

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt: Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Vormittags	27 Zoll 648	28 Zoll 42 11p	— 0, 63	SW. Sanft	Trüb, Nebel
3 Uhr Nachmittags	, „ 646	4 10	— 1. 27	N. Sanft	Trüb, Nebel
9 Uhr Abends	, „ 653	4 11	— 0 22	N. Sanft	Sehr w. Wolk.

Gretschl József

erüstnüves

1837. választott polgár

Budán

Schmall L., Adalékok

Bp 1899. II, 269 l.

~~Allatcsontok, ökori VII. 193~~

Gretschl József Károly

özv.

L.

Szendrey-Szentiványi

600.1.

Esztergom.

A látképben feltüntetett
felől ágyúkkal ostromolják, m
az előtérben a Keÿsel. Infant
bogón:

GRAN
wird dem Türcken n
nomen im Jahr 16

Rm., mér. a vk. 18.5

Gretschl József Károly, ötvös. Az 1840—1860-as években Budán működött. Az 1846. évi pesti iparműkiállításon nehány művével szerepelt. 1867-ben ő készítette azt az ezüst urnát, melyet Budaváros a szultánnak küldött ajándékba. Az urna zománczdíszét és véseteit, melyek az egyik oldalon Pest és Buda városok czímereit, a másik oldalon pedig Gül Baba rózsahegyi mecsetét ábrázolják, Klasson vésnök készítette. Az urnán lévő török felirat azt jelenti, hogy az edényben Gül Baba sírjából vett föld van, s hogy az emlék a padisát illeti.

Életképek. 1846. II. 347. l. — *Vasárnapi Ujság.* 1867. 389. l. — *W. Kőszeghy Elemér:* A magyar ötvösjegyek rendszeres gyűjtéséről. *Arch. Ért.* 1912. 145. l.

1867-ben
már nem
élt!

ért G. Ede kérésére

Gretschl József

Czüstnives

d.

Szokolay-ujlaki

64. l.

Gretschl József

Crustuives

Buda 1848

l.

Tanulmányok Bp.

multjából

X. 252. l.

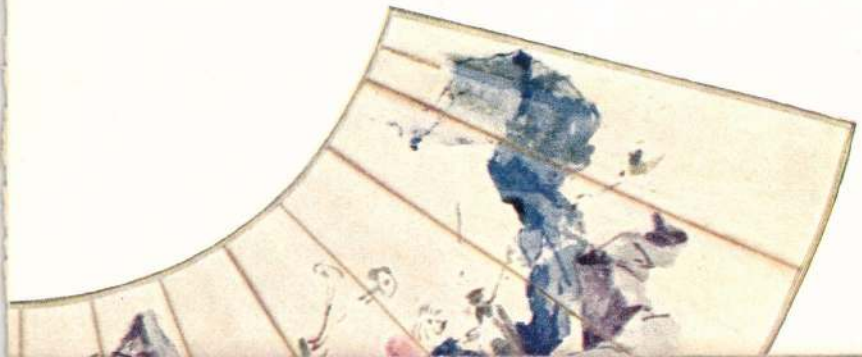

Gretschl József
és fia

ötvös

1864. Budán

VBp 36.1

~~Besztercebányai múzeum 1914-15.~~

~~évi állams. IX. 146.~~

Gretschl József

budai ötvös

1857

l.

Scholutabáni

11. l.

Temesvári városi Kvt. IV. 264.

Gretschl József

ezüstmives

1837-tól választott
polgár Budán

Schmall

II. 269 l.

M. KIR. BELÜGYMINISZTERIUM
ÁLLAMI RENDŐRSÉGI OSZTÁLY.

Kedves Barátom!

Megállapodásunkhoz képest mellékelek jelen soraimhoz 20.- Pengőt s tisztelettel kérlek, hogy a részemről képet a küldöttségnek kiadni

Id. Gretschl József Károly — Buda. Ez.

Szül.: Buda, 1799. †1886. VI. 10. Gretschl Vencel fia. Budai ötvös. 1812. VI. 27—1816. IX. 8-ig apja műhelyében tanult. 1822. IX. 22. mester. 1822. X. 25-én nyert polgárjogot. 1837. választott polgár. 1842. alcéhmester. 1843-ban és 1846—1853-ig, 1856—1863-ig, 1868., 1869. főcéhmester. Műhelye a „Wst. 147. sz." alatt volt. *Inasai:* Umlauff Antal („Krulich" — Szilézia) 1824. VI. 27—1827. II. 18-ig; Körnig Fülöp 1831. VI. 19.; Heszler Mátyás 1833. VI. 23-tól 6 évre; Schwarzmeyer Alajos 1833. IX. 1.; 1836. VIII. 1. Mocsáry József (Székesfehérvár) 1841-ig; Heszler Ferenc (Budafok) 1849. III. 19-ig; fia, Gretschl Eduárd 1848. VII. 1. 5 évre; Baus József 1853. IV. 12-től; 1847. IX. 11. Havlicsek Gusztáv (Székesfehérvár) 1853-ig; Nagy István (Buda) 1850. VI. 16—1856. V. 31-ig; Obermayer József (Székesfehérvár) 1856. IV. 17—1860. IX. 20-ig; Riedl Ferenc (Buda) 1858. VII. 24—1862. I.-ig.

Művei:

56	19	„C" 48	Angyali üdvözlet Dombormű 1821 körül Bp. Tört. M.

Pest-Buda 1977

Gaál Ferdinánd 6 évre 1835-től visszamenőleg. 1831. VIII. 20. mester. 1842. főcéhmester.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Bp. Tört. M.: Jungenbuch 1837. X. 19.; Wegweiser 1842.; Mihalik hagyaték: 147. p.

Gartner Ferenc — Buda

1802—1819. említve. A budai ötvöscéh kötelékébe tartozó bajai mester. *Inasa:* 1802. IV. 24. Schönberger András 5 évre. 1819. VI. 27. a budai ötvöscéh felszabadítja fiát Gartner Antalt.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Bp. Tört. M.: Jungenbuch: 1802. IV. 24., 1805. XI. 24., 1819.; Mihalik hagyaték: 115. p.

 20	„F“ 50	Asztali csengő Egykor Winkler Gyuláné tulajdonában. Lappang
 20	„E“ 49	Gyümölcstartó tál 1824 Bp. Tört. M.
 20	„F“ 50	Feszület, füstölő és tömjéntartó + kanál 1825—26 Budai Fő utca 32. r. k. templom
 22		Üvegpohár- és tányérfoglalat 1826 Egykor Péchy Melánia tulajdona. Lappang
 22	„G“ 51	Sótartó, ezüst 1826 Iparm. M.
 22	„F“ 50	Gyertyatartó 1826 M. Nemz. M.
 22	„G“ 51	Tömjéntartó, ezüst Felirattal 1826 körül Óbuda-újlaki r. k. templom
 22		Sótartó „M. T.” monogrammal 1830 körül Bp. Tört. M.
 22	„G“ 51	Levesmerőkanál, tejmerőkanál, kávéskanál (6 db) „A. K.” monogram 1830 körül Iparm. M.
 22	„G“ 51	Kiskanál (11 db) „N. I.” monogrammal 1830 körül Iparm. M.

 24		Fogadalmi tárgy (3 db) 1830 Budai Fő u. 40. r. k. templom
 25	„G“ 51	Fedeles cukortartó, ezüst „F. P.” monogrammal 1833 Iparm. M.
 25		Cédrustartó Héber felirattal 1833 Orsz. Zsidó M.
 26		Fogadalmi tárgy (ezüstláb) 1834 Máriaremetei kegytemplom
 27	„G“ 51	Sótartópár 1835 Bp. Tört. M.
 27		Tejesdézsa 1835 Iparm. M.
 27	„G“ 51	Tejeskanna 1835 Iparm. M.
 27	„G“ 51	Díszkard, ezüst 1835 Bp. Tört. M.
 27	„G“ 51	Gyertyatartó 1835 M. Nemz. M.
 27		Tejszíneskanna 1835 Egykor Jankovich János tulajdona. Lappang

28

„G“
51

Levesmerőkanál
„E. K.” monogramos
1839
Iparm. M.

57

28

Tömjéntartó és füstölő
1839
Budai Fő u. 41. r. k. templom

56

57

29

Monstrancia, ezüst
1841
Budai Szt. Anna-templom

29

Evőeszköz
1841
Egykor a Gretschl család tulajdonában. Lappang

32

Fogadalmi tárgy, ezüst (2 db)
Budai Szt. Anna-templom

32

„G“
51

Persely
1847
Iparm. M.

33

Pohár, ezüst
„A. K.” monogrammal
1850
Iparm. M.

32

Keresztelői emlék kanál
Egykor dr. Szalay Imre tulajdonában.
Lappang

35

Tóramutató
1857
Egykor Zsidó M. Óbuda

35

Füstölő
1857
Óbuda-újlaki r. k. templom

Irodalom:

Bp. Tört. M.: Jungenbuch 1812. VI. 27., 1824. VI. 27., 1846. VI. 23., 1853. I. 21., IV. 12., 1856. IV. 17., 1858. VII. 24.; Bp. Tört. M.: Gesellenbuch 1816. IX., 1830. VI. 23., 1831. VI. 19., 1835. VI. 28., 1849. III. 19., 1856. V. 30., 1860. IX. 20.; Illyefalvy—Pallós; Wegweiser 1847—1853.; Kőszeghy; Budapest Műemlékei I.; Patakyné III. 203—204. p.; Mihalik hagyaték: 140. p.; Földes.

Ifj. Gretschl József — Buda. Ar.

Szül.: Buda 1830. Hilbinger Jánosnál tanulta a mesterséget 1843-tól. 1848. VII. 1-én, 18 éves korában szabadult, mint aranyműves. Az 1850-es években társult apjával, jegyük azonos, műveik nehezen szétválaszthatók. A budai ötvöscéh utolsó főcéhmestere volt.

Művei:

 56 57		 32	Kehely „I. G." monogram 1847 Bécsi kapu téri ev. templom
 33	„G" 51		Szamovár, ezüst 1850 Bp. Tört. M.
		 35	Tóramutató (2 db) 1857 Orsz. Zsidó M.
 35	„G" 51		Pohár, ezüst Felirat: „Selma" 1857 Bp. Tört. M.
		 35	Koppantóolló 1857 Iparm. M.
 35	„G" 51		Monstrancia, ezüst Felirat: „Memento Caesiliae et Marie Tallian 1857" 1857 Bp. Tört. M.
		 36	Fogadalmi tárgy (2 db) 1859 Máriaremetei r. k. templom

 M.D.K.

Gretsorl József, ötvösmester

Vencel fia, 1822-ben lett mesterré és ugyanez évben nyerte el a budai polgárjogot, 1848-ban céhmester. Három művét: egy cédrusfaztó dobozt, egy két talpas alamizsnagyűjtő csészét és két erűst óramutatót az Országos Zsidó Muzeum őrizi. A budai

./.

P.Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX. században,

Budapest Régiségei, A Budapest Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László

203. old.

M.D.K.

Gretschl József, ötvösmester

... egkori kapucinus templomban van egy feszülete, füstöloje és tömjéntartója, a budaujlaki templomban 1826 után készült ezüst tömjéntartója, felnyitó, fedelén kis plasztikus kézfejfogantyúval. A Fő-utca 40. sz. alatti szt. Ferenc sebeiről elnevezett templom öt művét, őrzi: egy tömjén tartót, hozzávaló füstő-./.

Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX.században Budapest Régiségei, A Budapesti Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László,

203. old.

M.D.K.

- 3 -

Gretschl József, ötvösmester

... lövel (1830), valamint 3 fogadalmi tárgyat. A mária remetei hegy templomban is található egy czerhez hasonló, 1834-ben készült czüstből trébelt láb. A budai Szt. Anna templomban van egy héró biedermeier stílusu müve, az 1841-ben trébelt czüst szentség ~~tartó~~ mutató.

P.Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XYX. században,

Budapest Régiségei, A Budapest Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László

263-204 old. 207

+ 1 fk. a volt kapucinus templom tömjén tartójáról

M.D.K.

ifj. Gretschl József, ötvösmester

budai születésű, 18 éves korában felszabadult mint aranyműves, az ezüst művességet atyjánál, (id. József) tanulta 1843-48-ig és az 50-es éverben társult apjával. A Bécsikapu téri ev. templom irri egy aranyozott ezüst kelyhét, a budaujlaki templom pedig egy 1857-ben készült festőlőt a Gretschl-műhelyből

Brestyánszky Ilona: A pest-budai ötvösség a XIX.századba Budapest Régiségei, A Budapesti Történeti Muzeum Évk. XX.köt. 1963. Szerk. Gerevich László,

204. old.

M. D. K

GRETSCHL József, ifi ötvös

Trébelt ezüst füstölő az úplaki plébániakamplomban ? (1857)

Törnjéntartó (?) 1826 és 1860 között

Mesterjel 19

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 170. l. 172. l.

Bud

M.D.K.

G

GRETSCL József

Dürkard (Buda 1835)

Művért. 1955. 1. sz.

Hell Imre- Séenger Ervin: A Budapesti Történeti Múzeum műtárgyvarspedása a felszabadulástól 99.e

Gretschl /József/

ötvös MDK

estyatartója a berceli r.k. templomban.

94.o.

Gesthem:Nógrád. 1954.

Gretschl József

budai ötvös MDK

A berceli r.k. templom Ostyatartója./XIX sz. közepe/.

147.o.

Genthon:Nógrád. 1954.

MDK

Gretschl József ötvös

Árv. Közl. 1940. dec. 7.rk.sz. 96. auk.
11 l.

MDK

Gretschl József, Buda

Sótartó, ezüst

Árv. Közl. 1940. 7.rksz. 96. suk.

61 l.

MDK

Gretschl József

Angyali üdvözlet, ezüstdombormü

Árv. Közl. 1941. márc. 2.rksz. 97. szk.
61 l.

M.I.-U

GRETSCHL József (Károly) ötvös

Buda

Fogadalmi ajándék. (Stilizált szív

(1830)

Fogadalmi ajándék (Stilizált szív)

1847.

Magyar Nemzet 1962. junius 445. l.

ll. D. K.

GRETSCHL József ötvös

budai mester

Az újlaki templom vert ezüst tömjéntartója (1826 körül)

Óbudai plébániatemplom, két fogadalmi ezüst szív (1830, 1847.)

Budapest müemlékei II. kp. 1962. 153 l

M. P. K.

GRETSCHL József ötvös

budai mester

Az újlaki plébániatemplom vezet

ezüst püstölője (1857.)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 153. l.

M.D.R.

GRETSCHL József (Károly) ötvös

Füstölő trébelt ezüst, az újlaki plibániatemplomban? (1857)

Tömjéntartó (?) 1826 és 1860 között

Mesterjel: 19

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 170. l. - 172. l.

MDK

Gretschl J. Károly id.

A volt Erzsébet apácák templomában /Fő utca 41-43/ füstölő és tömjéntartó, trébelt ezüst . Buda 1839.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.

26.1.

MDK

Gretschl J. Károly id.

A volt Kapucinus templomban /Fő utca/:
Feszület, füstölő, tömjántartó,
mindhárom ezüst. Buda 1826.

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
25.1.

Gretschl József Károly

ötv.

l.

Kőmagyötvj

354. 7.

Gretschl József itj

öto.

l.

Kőmagyötvj.

354. z.

Gretschl ötvös

Árverési Csarnok
aukciós kat.
1934. szept.

stílus küzd a lehető legteljesebb kifejezésért és megteremti magának a kifejezés megfelelő eszközeit. Így, ha történelmi sorrendben nézzük a technikák keletkezésének egymásutánját, nagy vonásokban előttünk áll a grafika egész stílustörténete.

*

Sokszorosítás és reprodukció különböző két fogalom. A sok példányban készülő fametszet pl. mindaddig a művész eredeti fametszetének számít, amíg a rajza egyenesen ebben a technikában való sokszorosításra készül. Tekintet nélkül arra, hogy a metszés munkáját ő maga végzi-e el vagy nem. Reprodukcióvá akkor válik, mikor a metsző egy művésznek eredetileg más technikában elkészített munkáját (olajfestmény, krétarajz, pasztell) átviszi a saját technikájába (mezzotinto, krétamodor). Így Menzel és Daumier fametszetei a mesterek eredeti munkáinak számítanak, noha a mesterségbeli rész nem tőlük származik, ellenben Demarteau lapjai Boucher rajzainak művészi reprodukciói.

Gretschl, ötvös
Pest 1847

Sótartó ezüstből.

Árverési Csarnok aukció
kat. 32. sz. 1926 ápr.
818a. ~~[illegible]~~ tétel.

$x+1$, $x+2$, $x+3$ — —

l_{x+1} l_{x+2} l_{x+3}

R

166. TALPAS SÓTARTÓ, ezüst. (Gretschl József) Buda, 1818. 60.–
87 gr.

Almásy-Telcki · VII-1941.

Gretschl József

A modern államok boldogulását és fejlődését elsősorban a *műszaki és gazdasági kultúra* befolyásolja. A gazdasági kultúrával kapcsolatos jelenségeknek valóban nagy jelentősége van az emberiség boldogulásában. A mi nyári egyetemünk elsősorban a m. kir. József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen kitermelt tudást és haladást nyujtja, szigorú kiválogatással, az igényekhez, szükségletekhez mért egyszerűsítéssel és észszerűsítéssel. Az itthon kitermelt haladás és tudás letéteményese, az egyéni felkészültség szellemi értékeit tükrözteti vissza, bepillantást enged annak munkásságába, kutatásaiba, titkaiba.

Az egyetem műveli a tudományt és neveli azokat, akik művelni fogják. A mi tudományunk a valóság jelenségeit végső elvek és egyetemes törvények értelmező fényében törekedik elrendezni. És ha vannak e tudománynak eredményei, maga a tudomány sohasem kész tárgyi valóság, hanem szakadatlan megújuló, sohasem szűnő szellemi erőfeszítés a *clara imago mundi* kialakítására.

Kant nyomán élesen megkülönböztették a *természeti* és

ktatásügyi Miniszterium.

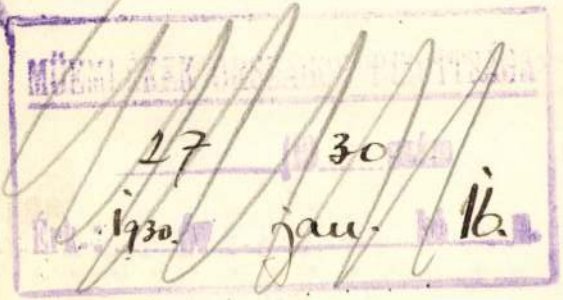

A m. kir. vallás- és köz
és ügyszám alatt a keb.
rendeletének másolata:

asitom a
S c h u l e k J á n
. . . . . .
részére /:lakik: Budapest
Budapest-Nagymaros-Visegr
. . . . . .
utazása alkalmával felmer
kiállitott és számvevőség
alapján /:.....34.....:/ P 5
. .50. . fillért a 127.689
utaljon ki.- Budapest, 1
A miniszter rendeletéből:

805. KOPPANTÓ, TÁLCÁVAL, ezüst. Bécs, 1838. 215 gr. 300.—

806. KISTÁLCA, ezüst, barokkos kerettel. Augsburg, XVIII. század. 130 gr. 195.—

807. KIS LÁBASÓRA, ezüst. Német, XIX. század. 160.—

808. KERESZTELŐÉREM, filigrán ezüst, keretben. Magyar, XIX. század. 50.—

809. CIGARETTASZIPKA, ezüst, filigrán és fekete fa. Török, XIX. század. 5.—

810. CIGARETTASZIPKA, ezüst, niellódísszel és borostyán. Török, XIX. század. 4.—

811. ÖV CSATTAL, aranyozott ezüst. Balkán. 6.—

812. KARPEREC, ezüst, filigrándísszel. Balkán. 3.—

813. KARPEREC, ezüst, filigrándísszel. Balkán. 3.—

814. KARPEREC, filigrán ezüst. Balkán. 4.—

815. CIGARETTASZELENCE, aranyozott ezüst madárjávor gyökér 100.—

816. HAT MOCCAKANÁL, aranyozott ezüst. Orosz, XIX. század. 80.—

817. GYUFATARTÓ TOK, ezüst. Angol, XIX. század vége. 30.—

818. RUZSTARTÓ, ezüst. Német. 30.—

819. KIS BONBONIÉRE, ezüst, gerezdes. Francia, XIX. század. 50.—

820. SZELENCE, ezüst, födele üveg. Francia, XIX. század. 90.—

821. CERUZATARTÓ, ezüst. XIX. század. 15.—

822. TALPAS KETTŐS SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, XIX. század. 100.—

823. SZELENCE, ezüst. 80.—

824. KOSZORÚ, ezüst, aranyozva. 50.—

786. KARPEREC, ezüst. Balkán. 3.—

787. KARPEREC, ezüst. Balkán. 3.—

788. KARPEREC, ezüst. Balkán. 4.—

789. KARPEREC, ezüst, granátokkal. XIX. század. 3.—

790. KIS SZELENCE, filigrán ezüst. Balkán. 2.—

791. MELLKERESZT, filigrán ezüst, XIX. század. 2.—

792. BAROK KEHELY, részben aranyozott, trébelt ezüst. Talpán három szent mellképe. Magyar, XVIII. század eleje. 100.—

793. OVÁLIS BROS, kagyló kameóval: Ganimedes. Aranykeretben. Bécs, 1860 körül. 150.—

794. KÉT TALPAS SÓTARTÓ, ezüst, két füllel. J. G. (Jos. Gretschl) mesterjegy. Buda, 1830 körül. 180 gr. 360.—

795. OVÁLIS DÍSZTÁL, trébelt ezüst, közepén Szatírherma. Német. 265 gr. 350.—

796. TALPAS TÁL, sasos szárral, ezüst. Bécs, neobarok. 450 gr. 400.—

797. OVÁLIS CUKORTARTÓ, ezüst. Magyar, empire. 360 gr. 500.—

798. KÉT GYERTYATARTÓ, ezüst, neobarok. Bécs, 1862. 560 gr. 1200.—

799. FERENC JÓZSEF-REND NAGYKERESZTJE, zománcos, aranyozott ezüst a csillaggal. Tokban. Bécs, XIX. század. 1900.—

800. OVÁLIS CUKORTARTÓ, FEDŐVEL, ezüst. Bécs, 1774. 360 gr. 720.—

801. NÉGY KANNA ÉS EGY CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, neobarok dísszel, fekete fafüllel. Bécs, 1860 körül. 3460 gr. 4000.—

803. KÉT ALACSONY GYERTYATARTÓ, ezüst, levéldísszel. Német, XIX. század. 500 gr. 600.—

804. NAGY KÖRMENETI KERESZT, ezüst, részben aranyozva. Hatszögű, szárán hatszögű gót kápolna, ebből nő ki a gót kereszt Krisztus alakjával, a hátlapon Madonnaalak. Fatalapzattal. Olasz gót stílus. 3500.—

Almásy-Teleki XII. 1943

		Kikiáltási ár pengőben
1669.	BURNÓTSZELENCE, ezüst, vésett díszítéssel. Bécs, 1844. 95 gr	25
1670.	POHÁRKA, ezüst, vésett látképekkel. Orosz. 41 gr.	7
1671.	PECSÉTNYOMÓ KARNEOL, domborított ezüst fogóval	8
1672.	VIATIKUM SZELENCE, ezüst. XVIII. sz. 81 gr.	20
1673.	NYAKKENDŐTŰ, arany, kameával	20
1674.	SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, 1804. 74 gr	20
1675.	SÓTARTÓ, ezüst, domborított díszítéssel. 63 gr.	12
1676.	ÚTI SÓTARTÓ, ezüst. 1800 körül. 67 gr.	10
1677.	SZARVAS, ezüst, fatalapzaton	20
1678.	BURNÓTSZELENCE, ezüst, vésett és részben aranyozott díszítéssel. Bécs, 1856. 55 gr	20
1679.	KIS MERÍTŐKANÁL, ezüst. 1766	3
1680.	STRANDKOSÁR, hollandi alakokkal, ezüst. Apró dísztárgy. Egy pár	5
1681.	VITORLÁS HAJÓCSKA, ezüst. Nippes	5
1682.	HAMUTARTÓ, papucs alakjában és egy kis szélmalom (óracsüngő), ezüst	5
1683.	HÍD ALAKOKKAL, ezüst dísztárgy	8
1684.	MELLTŰ. Arany foglalatban zománcozott tájkép.	30
1685.	GYÜMÖLCSÁLLVÁNY, ezüst, talppal és zöld üvegtállal. Prága, 1860	30
1686.	FEDELES BONBONTARTÓ, ezüst, zománcozott dísszel. (Hibás.)	14
1687.	EGYSZEMÉLYES EVŐESZKÖZ, ezüst, részben gyöngyháznyelekkel. Bécs, 1826. Egykorú tokban.	15
1688.	CIGARETTASZELENCE, aranyozott ezüst, fedelén elefántcsontdombormű	60
1689.	OVÁLIS TÁLCA, ezüst. Sopron, 1800 körül. 492 gr.	100
1690.	SÓTARTÓ, a szárául szolgáló puttó tartja a sókanálkát, ezüst. Bécs, 1832. 130 gr	30
1691.	ECET-OLAJTARTÓ, ezüst, csiszolt üvegbetétekkel. 164 gr	18
1692.	KANNA, ezüst, vésett dísszel. Bécs, 1845. 670 gr.	150
1693.	SÓTARTÓ, ezüst, áttört dísszel, üvegbetéttel. XVI. Lajos korabeli izlésben	16
1694.	BURNÓTSZELENCE, ezüst, domborított díszítéssel. Rococo	20
1695.	LIKŐRÖSKÉSZLET, üveg, ezüst pohártartókkal és kupakkal. (Korsó és hat pohár.)	15
1696.	MERÍTŐ- és HAT KÁVÉSKANÁL, ezüst. 260 gr. Tokban	19
1697.	GYÜMÖLCSÁLLVÁNY kosár alakjában, áttört és domború díszítéssel. Ezüst. 975 gr	100
1698.	EVŐESZKÖZ, 12 személyes, ezüst. Ó Bécs, Pest, részben uj. 109 drb, 4014 gr. Tokban	325
1699.	GYŰRŰ, arany, brilliánsokkal és rekonstruált rubinnal	80
1700.	DÍSZMAGYAR ÉKSZER, aranyozott fém, türkizekkel díszítve. Tokban	40
1701.	CIGARETTASZELENCE, ezüst filigrán. 72 gr.	15

Kikiáltási ár pengőben

1633. KÁVÉSKANNA, ezüst domborított díszítéssel. XVI. Lajoskori ízlésben. 651 gr 100
1634. KAMEA MELLTŰ, arany foglalatban 25
1635. CUKORTARTÓ FEDŐVEL, ezüst, domborított díszítéssel. 816 gr 120
1636. ÜVEGKORSÓ EZÜST KUPAKKAL ÉS FEDŐVEL . . 25
1637. CSAT. Arany, gránátokkal 10
1638. SZÉLMALOM, ezüst. 152 gr 28
1639. POHÁRKA, ezüst, rokokó ízlésű díszítéssel. 40 gr . . . 4
1640. BURNÓTSZELENCE, ezüst, domborított díszítéssel. Rococo. Francia. 80 gr 25
1641. FEDELES CUKORTARTÓ, ezüst, bordásan verve. XVIII. század közepe. 339 gr 90
1642. KANNA, ezüst, Bécs, 1821. 236 gr 45
1643. KENYÉRKOSÁR, ezüst, domború peremmel. 240 gr . . 25
1644. TOJÁSPOHÁRKA, ezüst. XVIII. század vége. 42 gr . . 10
1645. URNAALAKÚ VÁZA FEDŐVEL, ezüst filigrán. 212 gr 30
1646. GYŰRŰ, arany, kameával 30
1647. POHÁR, ezüst. 1830—40 körül. 68 gr 8
1648. SÓTARTÓ, ezüstből. Pest, XIX. század első harmada. 2 egyforma darab, 135 gr 30
1649. GYERTYATARTÓ, ezüst, Pest, 1832. 127 gr 25
1650. DUGÓ, ezüst, kalapált rózsacsokorral. XIX. század első harmada. 99 gr 18
1651. SÓTARTÓ DOBOZ, ezüst, 66 gr Pest, Joh. Gretschel, 1837 12
1652. SÓTARTÓ, dobozalakú, ezüstből, fedelén felrakott osztrák korona. 1807. 90 gr 18
1653. CIGARETTASZELENCE, ezüst. 125 gr 20
1654. CUKORSZÓRÓ, ezüst, domborított díszítéssel. Bécs, 1847. 165 gr 25
1655. SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, XVIII. sz. vége. 29 gr. 10
1656. CSÉSZE, ezüst. 1850 kör. 145 gr 12
1657. CSÉSZE ezüstből. 143 gr 12
1658. SÓTARTÓ, ezüst, XVI. Lajos izlésben. Kék üvegbetéttel. 2 drb. (Egyik betét hiányzik.) 20
1659. ASZTALI CSENGŐ, ezüst. Pest, Joh. Gretschel, 1841. 99 gr 20
1660. OVÁLIS TÁLACSKA, ezüst. Bécs, 1827. 119 gr 22
1661. OVÁLIS TÁLACSKA, ezüst. Bécs, 1827. 117 gr. 22
1662. SÓTARTÓ, ezüst. XVIII. sz. vége. 46 gr 12
1663. ÓRALÁNC KÉT TOLÓKÁVAL, 18 karátos többszínű arany. XIV. sz. eleje. 16 gr 60
1664. TALPASPOHÁR, ezüst, vésett dísszel. 46 gr. 10
1665. ÚTI SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, 1816. 117 gr 15
1666. ILLATSZERPALACKTARTÓ, ezüst, áttört dísszel . . . 6
1667. ÚTI SÓTARTÓ, ezüst. Bécs, 1792. 85 gr 18
1668. SÓTARTÓ, ezüst, XVI. Lajos izlésben. Kék üvegbetéttel. XVIII. sz. 86 gr 20

Arv. Körl. 1933. dec. hó. 4. rk. n. 68. aukció

Oklevél. Gretsch József ötvösinas felszabadító levele. Kelt Budán 1856. dec. 9-éről. Jobb és baloldalon kettős, klasszicizáló oszlopok, egy-egy klasszicizáló allegórikus alakokkal, köröskörül különböző emblémákkal. Lithgr. v. F. Hardt, ~~zu haben bei F. Paterno in Wien.~~
~~44 x 59 cm.~~

Föv. Múz. lelt. szám 15473.

Gretschl József

id. Gretschl J. Károly

budai ötvösmester művei az I. Fő n. 41-43 v. a. templom füstölője és tömjéntartója.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13350

3010

id. Gretschl J. Károly

budai ötvösmester ezüst kelléhei az I. Fő u. 30-32. sz. kapucinus templomban.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973.

13351

5201

Gretschl József Károly ötvös

neve emlitve

Müvészettörténeti Értesitő 1972

M. Szold

mdk

Gretschl, Müller S., Szentpéteri budai ötvösök

Kancsói, gyertyatartói

Bertalan Vilmos: A Kiscelli Muzeum Bp. 1962.

33. l

M.D.K

GRETSCHL Vencel'atoós

(1795 – 1821)

Budai mester

Mihalik Sándor: Szentpéteri J. .. Bp. 1954.

14. l.

Gretschl Vencel ötvös M.D.K.

XIX. n. Budán dolgozott

Bóka L. – Somogyi Á.: hüvéni fém mü-
vesség. Bp. 1956. 8.

Gretschl Vencel

budai ötvös

l.

A szépművészetek könyve. Bp.

1940 1121. l.

~~Péter apostol levele~~ VI. 254.

Gretschel Vencel

budai ötvös

ród

Bárányné

573. l.

Гаскарин.

Gretschel József Vendl

ötvös, Buda 1800 k.
Lábas, ezüst, Tört, Mú-
zeum Tört. Oszt.

lásd

Lay Bpest iparmüv Kiáll
21. l.

ÁSOK

né

RGIT

Gretschl Vencel

1795 – 1821.

budai ötvös

l.

Mihalik: Szentpéteri

14. l.

Gretschl Vencel

ötvös

l.

Schoentabáin

11. l.

Pettiau VI. 99.

Gretschl Venczel

özv.

L.

Szendrey-Szentiványi

600 l.

Esztergom.

A látkép alján, mely a v
az Erster- és az Ander Treffe
talie, zu sampt allen Regimen
sent gewesen van adva. Felira

Eigentlicher Abriss der
Gran entsetzet, die
und wie von der Chri
Armee die Victorie erhal

és jelzése a felső jobb sarko

Szines rm., mé

Gretschl Venczel, ötvös 1800—1810 körül Budán.

W. Kőszeghy Elemér: A magyar ötvösjegyek rendszeres gyűjtéséről. *Arch. Ért.* 1912. 145. l.

~~Giergl Alajos~~

Gretschl Vencel

— **A Fővárosi Történeti Muzeum gyarapodása.** A főváros történeti muzeumának gyüjteménye a mult év második felében 2159 darabbal gazdagodott. Az anyagból különösen kiemelkedik egy 285 gramm sulyu, színaranyból készült, gyönyörüen diszített pohár, melyet Giergl Alajos pesti ötvösmester a mult század legelején készitett a Vojnits-család számára. Igen értékes szerzemény egy hatalmas ezüst lámpa: Gretschl Vencel ötvös munkája a XVIII. század végéről, melyet Sándor Vince gróf és felesége az egyik budai templomnak ajándékozott. A halászbástyai középkori kőemléklár gyüjteménye szintén gazdagodott azáltal, hogy a Nemzeti Muzeum történeti osztálya a Budán talált középkori és renaissance töredékeket költségmegtérités fejében a fővárosnak engedte át. Az aquincumi muzeum mütárgygyarapodásának legértékesebb darabjai egy kelta karperec, egy római bronz ládaveret, több kelta-római kocsidisz és Carinus császár feleségének kis aranyérme.

Ujság 1940 márc. 3

NŐK A TENGER PARTJÁN

Nr. 306 **Wenzel Gretschl,** * 1749, M 1795, † 1821.

Nr. 306 *a)* Öröklámpa. — *Ewige Lampe.*
Mus. Nat. Hung.

Nr. 306 *b)* Karos gyertyatartók. — *Armleuchter.*
Koós Elemér, Zsarnó.

Nr. 306 *c)* Elefántcsontfeszület foglalatja. — *Fassung eines Elfenbeinkruzifixes.*
XII. Auctio Ernst-Museum, Bp. (Csányi.)

Nr. 310 +329 *d)* Kanál. — *Löffel.* — „1811."
† Báró Szalay Imre, Bp.

Nr. 310 *e)* Tajtékpipa kupakja. — *Fassung einer Meerschaumpfeife.*
Mükereskedelem — *Kunsthandel*, Bp.

Nr. 311 +330 *f)* Úrmutató, drágakövekkel. — *Monstranz m. Edelsteinen.*
Érseki kápolna, Eger — *Erzbischöflische Kapelle, Erlau.*

311

Gretschl Vencel

ötvös Buda
1800 körül

126. Kerek tálca, ezüst,
négy oroszlán lábon
350 P

Almásy-Teleki VII. 1941.

a kitűzött célnak megfelelő átalakítás kívánsága, az elméletet a gyakorlat, az elgondolást, a tervet a megvalósítás akarata. A mérnökben a megismeréssel tehát mindig párosul a *teremtő akarat* is, amely úgyszólván mindig a közösség életszükségleteinek fedezésére irányul. A megfigyelés és a tapasztalat vezet a természeti anyagok és erők ismeretére, amelyet a teremtő akarat a kitűzött cél elérésére hasznosít. A mérnökben már kutatásai során is jelentkezik mindig a *céltudatosság* és a *célszerűség* gondolata. *A teremtő akarat és az átalakítótörekvés jellemzője tehát a mérnöki gondolkozásnak;* utóbbi gyümölcse a mérnöki eszme, a mérnöki terv. De a mérnök nem áll meg a tervezésnél, hanem elgondolását, papírra vetett eszméjét, a tervet meg is akarja valósítani. A kitűzött célt a mérnök úgyszólván soha sem érheti el egymaga erejéből egyetlen cselekvéssel, hanem mindig rászorul több önálló akarattal bíró, cselekvőképes alany együttműködésére, akiknek fizikai és szellemi munkáját a közös cél szolgálatába kell állítania. A céltudatos együttdolgozást, együttműködést csak megelőző, kiterjedt, magasfokú szellemi tevékenység, a *szervezés* biztosíthatja. Utóbbi révén a mérnök

Gretschl József id

Gretschl József Ag

Gretschl Vencel

budai ötvösök

l

A szépművészeti

könyve. Bp.

1940: 1125 l.

Esztergomi muzeum IV. 118.